

ပါမောက္ခဒေါက်တာ
စွဉ်ပန်းဈ

သုတေသန စာပေများ

ဒုတိယအကြိမ်

www.monlibrary.com

သုတေသနစာပေများ

ပါမောက္ခဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ

ပါမောက္ခ ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ

B.Sc.(Hons.), Ph.D., LL.D. (Pacific Western University) (L.A.)

ပါမောက္ခ ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှကို ၁၂၈၄ ခု၊ တန်ခူးလဆန်း ၄ ရက်၊ အင်္ဂါနေ့ (၂၀-၃-၂၃) နေ့တွင် ဂြိုင်း(မွန် = လွိုင်ကြိုင်)မြစ်ကမ်းပေါ်ရှိ ကော့မိန်း(အိုးသည်ကုန်း)ရွာ၊ ဖခင်ဖြစ်သူ ရွာသူကြီး၊ လှေသူကြီး၊ လယ်ပိုင်ရှင် ဦးကြွ-ဒေါ်ချိုတို့မှ ဖွားမြင်ခဲ့သည်။ မွေးချင်းခုနစ်ယောက်အနက် စတုတ္ထမြောက်သား ဖြစ်သည်။

ငယ်စဉ်က ဖခင် တည်ထောင်ခဲ့သော ရွာဘုန်းကြီးကျောင်း၌ မွန်၊ မြန်မာ၊ အင်္ဂလိပ်စာများကို ဆရာတော်ဦးပိသုဒ္ဓိထံတွင် စတင် သင်ကြားခဲ့သည်။ မွန်လို ငယ်မည်(အသောက်=အတွက်=မောင်ငယ်) ဖြစ်သည်။

ရွာရှိ အစိုးရအလယ်တန်းကျောင်းမှ စတုတ္ထတန်းအောင်မြင်ပြီး မော်လမြိုင်ကရင် (A.B.M.) ကျောင်းတွင် ဆက်လက်ပညာသင်ရာ ၁၉၃၉-၄၀ ခုနှစ်တွင် သတ္တမတန်းအောင်ပြီး ရန်ကုန်သန်းခေါင်စာရင်းရုံးတွင် (Sorter) စတင်အမှုထမ်းသည်။ မကြာမီ မိဘများ ပြန်ခေါ်၍ မော်လမြိုင်အစိုးရကျောင်းတွင် အငွေမတန်း၌ ပညာဆက်လက် သင်ယူခဲ့သည်။

စစ်ကြီးဖြစ်လာ၍ ကော့စီနိုးတွင် ပြန်နေရသည်။ ရွာတွင် အင်္ဂလိပ်စာကို ဒေါက်တာသန်းမြင့်
တံ သင်ကြားရင်း ရွာရှိ ကလေးများအတွက် မွန်အမျိုးသားကျောင်း တည်ထောင်ပေးကာ မွန်စာနှင့်
မြန်မာဆရာ နှစ်ယောက်ရှား၍ မိမိက အင်္ဂလိပ်စာ သင်ကြားပေးသည်။ မွန် ကျား/မ (၅၀)ကျော်
လာကြသည်။ ဤကျောင်းဖွင့်၍ ကော့စီနိုးရွာသားများ မျက်စိပွင့်လာကြသည်။

၁၉၄၆ ခုနှစ် စစ်ကြီးအပြီးတွင် ရန်ကုန်သို့ပြောင်း၍ မြို့မအမျိုးသားကျောင်း တက္ကသိုလ်
ဝင်တန်းတွင် သုံးလကြာ ပညာသင်ကြားခဲ့သည်။ ဦးဘလွင်က အင်္ဂလိပ်စာ သင်ပေးသည်။

ထို့နောက် ဓာတုဗေဒ မင်းကြီးရုံး၊ ဓာတ်ခွဲခန်းလက်ထောက်နှင့် ဒုတိယစာရေးအဖြစ်
အမှုထမ်းရင်း နိုင်ငံရေးမပါသော ရာမညမွန်အသင်းချုပ်တွင် အကျိုးဆောင် အတွင်းရေးမှူးအဖြစ်
ဥက္ကဋ္ဌ ဦးချစ်သောင်း(ဓာတုဗေဒ မင်းကြီး)နှင့်အတူ ဆောင်ရွက်သည်။ ဓော်လမြိုင်တွင် မွန်အမျိုးသား
အထကကြီးနှင့် ရန်ကုန်တွင် မွန်ပိဋကတ်တိုက်ကြီးကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။

၁၉၅၃ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ဗန်ကောက်သို့ ပထမအကြိမ် ၁၀ ရက်ကြာ ခရီးထွက်စဉ်က
ပတ်လတ်ရွာ ကြွယ်၍ မွန်ဘုန်းကြီးကျောင်းမှစုဆောင်းခဲ့သော မွန် ပုံနှိပ်မှုများအနက် သထုံ-ဟံသာဝတီ
ရာဇဝင်စာအုပ် (ပ-တွဲနှင့် ဒ-တွဲ)၊ 'မဂဒူး'မှစ၍ 'ရာဇာဓိရာဇ်'အဆုံးထိယူပြီး ရာဇာဓိရာဇ်
အရေးတော်ပုံကျမ်း အမည်ဖြင့် အချိန်ယူ ပြန်ဆိုပြုစုခဲ့သည်။

၁၉၅၈ ခုနှစ်တွင် Harvard တက္ကသိုလ်က အထူးဖိတ်သဖြင့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နီးနော
ဖလှယ်ပွဲသို့ အစိုးရက စေလွှတ်၍ သုံးလကြာ တက်ရောက်ခဲ့ပြီး မွန်စာပေယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းစာတမ်း
ကို တင်ပြပတ်ကြားခဲ့သည်။ ကမ္ဘာတစ်ပတ် လှည့်လည်ခဲ့သည်။

၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် တရုတ်ပြည်သို့ မြန်မာနိုင်ငံရှေးဟောင်းသုတေသနအဖွဲ့ဝင်အဖြစ်
သွားရောက်၍ အံ့ဩဖွယ် ဂရိတ်ဝေါနှင့် ပီကင်းမင်း စသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းမျိုးစုံတို့ကို ဥပတ်
ကြာ လေ့လာခဲ့သည်။

၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် မင်းလှိုင်ထောစာပေမှထုတ်၍ ပွင့်ဦးငြိမ်းစာပေမှ ပြန်ချိခဲ့သည်။

၁၉၈၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁ ရက်နေ့မှစ၍ ဂျပန်သွားနိုင်ရန် အငြိမ်းစားယူခဲ့သည်။ အမိနိုင်ငံ၏
တာဝန်ကို အနှစ် ၄၀ ကျော် ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်။ ဂျပန်တက္ကသိုလ်များတွင် အလုပ်လုပ်နိုင်ရန်
အငြိမ်းစားယူခြင်း ဖြစ်သည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ဂျပန်နိုင်ငံ ကျိုတိုတက္ကသိုလ်၏ ဖိတ်ကြားချက်ဖြင့် ဧည့်ပါမောက္ခ
ပညာရှင်အဖြစ် စတင်အမှုထမ်းသည်။ ကျိုတိုတွင် ၁၄-လကြာမျှ လုပ်ခွင့်ရပြီးပါသည်။ ဆရာကြီး
အား Dear က မိမိထက် လစာမြင့်ပေးကြောင်း ပြောပြသည်။

၁-၁၀-၈၉ မှစ၍ တိုကျိုတက္ကသိုလ်နှင့် တိုကျိုအပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ခရစ်ယာန်တက္ကသိုလ်များ
နှင့် နိုင်ငံခြားရုံးသိပ္ပံကျောင်းတွင် ဧည့်ပါမောက္ခအဖြစ် အမှုထမ်းရင်း စာအုပ်လေးအုပ် အင်္ဂလိပ်
ဘာသာဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

စာအုပ်များမှာ-

1. An Introduction to Mon Language, Kyoto University, 1988-89
2. The Significant Role of the Mon Version Dhammasāstra, Tokyo University of Foreign Studies, 1991
3. The Significant Role of the Mon Language & Culture in S.E. Asia, Part I, ILCAA, Tokyo University of Foreign Studies, 1992
4. Eleven Mon Dhammasāt Texts and Transtations,

The Centre for East Asia Cultural Studies for UNESCO 1992

နှစ်စဉ်ကျင်းပသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကွန်ဖရင့်ကျင်းပရာ နိုင်ငံခြားရှိ USA, Tokyo, UK, Paris, ဘန်ကောက်နှင့် ရန်ကုန်ရှိတက္ကသိုလ်များသို့ တက်ရောက်၍ သုတေသန စာတမ်းများ တင်ပြခဲ့သည်။

၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ပြည် L.A. မြို့ရှိ အနောက်ပစိဖိတ်တက္ကသိုလ်၌ ပါရဂူဘွဲ့ ကျမ်းပြုကျောင်းသားအမှတ် ၁၅၈၈၈ အဖြစ် ဝင်ခွင့်ရပြီး ယဉ်ကျေးမှုမူနီစီပယ်အဓိက B.Sc. နှင့် Ph.D. ဘွဲ့များကို ဂုဏ်ထူးဖြင့် ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့သည်။ ကျောင်းတက်ရန်မလိုဘဲ ကျမ်းပြုတင်ပြခြင်း ဖြင့် ထူးချွန်၍ ဒီဂရီများကို ဂုဏ်ထူးဖြင့် ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့သည်။

၁၉၉၂ ခုနှစ်တွင် မွန်ဓမ္မသတ် (၁၁)မျိုးကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ရေးသားတင်ပြ၍ ဥပဒေ ပါရဂူ LL.D. ဘွဲ့ကို တိုတက္ကသိုလ်ကပင် ချီးမြှင့်ခြင်းခဲ့သည်။ အသက် ၆၉ နှစ်ကျမှ ဘွဲ့များကို ဆက်တိုက် ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ ဓမ္မသတ်နှိုင်းယှဉ်ချက်စာအုပ်ကို တစ်အုပ်လျှင် US \$ တစ်ရာ၊ သို့မဟုတ် ¥ ၁၀၀၀၀ ဖြင့် ရောင်းချသည်။

ဂျပန်ပြည်မရှိ ကျိုတို၊ တိုကျို၊ ဘိုစကာ၊ မိတကာမြို့များရှိ တက္ကသိုလ်ကြီးမှာ ၆ နှစ်ကြာ လုပ်ခဲ့ပြီး ၁-၄-၉၄ မှစပြီး အိုဂီနာဝါကျွန်းရှိ Meio တက္ကသိုလ်သစ်တွင် အမြဲတမ်းပါမောက္ခအဖြစ် အရွှေ့တောင်အာရှ၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းဘာသာရပ်များကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် လေးနှစ်ကြာ သင်ပြရန် တာဝန်ယူခဲ့သည်။

၃၁-၃-၁၉၉၈ နေ့တွင် လုံးလုံးခဲခဲ ပင်စင်ရပြီး ပြန်လာသည်။

ဆရာကြီး၏ မွန်ဘာသာ 'ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း'ကို ၁၉၅၈ ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းမှ ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခဲ့သည်။ မြန်မာဘာသာ 'ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း'ကို ပထမ အကြိမ် ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် ဓင်းလှိုင်ထောစာပေမှ ပုံနှိပ်ပြီး ပွင့်ဦးငြိမ်းစာပေမှ ဖြန့်ချိခဲ့သည်။

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်း စာအုပ်ကြီးကို မြဝတီစာပေတိုက်မှ ဒုတိယအကြိမ်မှသည် သတ္တမအကြိမ်အထိ ဆက်တိုက်ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး ၂၀၀၅ ခုနှစ်တွင် အားမာန်သစ် စာပေမှ အဋ္ဌမအကြိမ်မြောက် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် မြစေတီကျောက်စာ (မွန်၊ မြန်မာ) စာအုပ်ကြီးကို ဓမ္မစာပေ မှ ပထမအကြိမ် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် ဆရာကြီး၏ ၇၅ နှစ်မြောက် ဓမ္မနေ့အဖြစ်

‘ယန်းတို့ပွဲ’ စာအုပ်ကို မွေးစာပေမှ အခမဲ့ မေတ္တာလက်ဆောင်အဖြစ် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ခုနှစ်တွင် ရွှေစည်းခုံမြန်ကျောက်စာ (မွန်-မြန်မာ) ပထမအကြိမ်ကို မွေးစာပေမှပင် ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

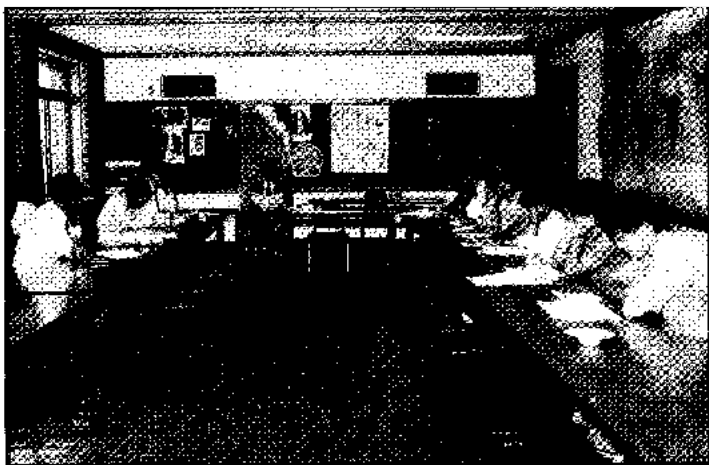
ယခုအချိန်ထိ အမိမြန်မာနိုင်ငံရှိ စာနယ်ဇင်းများတွင် မွန်-မြန်မာ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ သုတေသနဆောင်းပါးများကို ဆက်လက်ရေးသားလျက် ရှိသည်။ သာသနာရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူမှုရေး၊ စာပေဆိုင်ရာ အစွဲအစည်းများနှင့် ထင်ရှားကျော်ကြားသော ဒဏ္ဍိကာရာ၊ မင်းသုဝဏ်၊ လူထုဒေါ်အာနှင့် ဒေါ်မေရှင်တို့အား သိန်းနှင့်ချီပြီး စုတ်ပြု၍ လူစာရင်းရှုညီခြင်းဖြင့် အမိနိုင်ငံအကျဉ်းကို ဆောင်ရွက်လျက် ရှိသည်။

၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်များ သမိုင်းသုတေသနဦးစီးဌာနမှ ကျွင်းပသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာကွန်ဗရင့်တွင် မွန်ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် စာတမ်းတစ်စောင် ဖတ်ကြားတင်ပြခဲ့သည်။

၂၀၀၅၊ ဇန်နဝါရီလတွင် မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းတော်မရှင် ‘ရွှေရတနာသမိုင်း အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကွန်ဗရင့်’တွင် ‘မန္တလေးသတ်မှတ် တိုင်းအမွေအတိမ်ရှင်း’ စာတမ်းကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဖတ်ကြားတင်ပြ ခဲ့သည်။ ယင်းစာတမ်းရှည်ကို ထိုင်းပညာရှင်များ နှစ်သက်ကြ၍ ဘန်ကောက်မြို့ရှိ “Thammasat” တက္ကသိုလ်က ပုံနှိပ်ခွင့်တောင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုင်းတိုင်းအမွေအတိမ်ရှင်း နိဒါန်းအုပ်စု ပုံနှိပ်မည် ဖြစ်သည်။

မွန်-မြန်မာ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းဆိုင်ရာများကိုလည်း ကမ္ဘာသစ်အောင် အခါအခွင့်သင့် တိုင်း ရေးသားတင်ပြလျက် ရှိသည်။

၁၉၈၇ - ကျိုတိုမြို့ဟောင်း စာသင်ခန်းထဲတွင် စာရေးသူနှင့် တပည့်များ

၁၉၁၀-၁၉၉၄နေ့ ည(၈)နာရီအချိန်
ထိုင်းဓမ္မသတ်မှရင်း သမိုင်းစာတမ်းကို
လက်တန်း Lecture ပေးပြီး
သဘာပတိ Mr. James က
စာအုပ်များလက်ဆောင် ချီးမြှင့်နေပုံ

1992 University of California,
Berkeley မြို့တွင် ကျင်းပသော
အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ဘာသာဗေဒ နှင့်
သဒ္ဒဗေဒ ကွန်ဖရင့်တွင်
စာရေးသူ စာတမ်းဖတ်နေပုံ။

၁၉၈၉ - ကျိုတိုမြို့ဟောင်းတွင် စာသင်နေသောစာရေးသူ

ဆရာကြီးဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ၏ အထူးချွန်ဆုံးတပည့်လေးဦး(၁၉၉၈ ခုနှစ်)

1994. University of Washington မှ
တရုတ်ဘာသာဗေဒ ပါမောက္ခ Jerry Norman နှင့် စာရေးသူ

ရေးမွန်စကား-ကြိုင် ကြိုင် (Krang/kruri)ဟာ ရှေးက-တရုတ်တွေနဲ့ ယံစီမြစ်ဝှန်းမှာ
အတူနေခဲ့စဉ်က တရုတ်တွေ စတင်မွေးစားခဲ့ကြောင်း ၁၉၆၆-ခုနှစ်ကစပြီး စာတမ်းရေးခဲ့တဲ့
Cambridge တက္ကသိုလ်က တရုတ်ဘာသာပါမောက္ခကြီး Dr.E.G.Pulleyblank နဲ့အတူ
ဘာသာဗေဒ ကွန်ဖရင့်ဥက္ကဋ္ဌဒေါ်မိမိ ဆွေခံပွဲသတွင် အမှတ်တရ ဓါတ်ပုံရိုက်ထားစဉ်

သုတေသနစာပေများ မာတိကာ

၁။ ထိုင်းမှ မွန်စာပေဟောင်းများ	၁
၂။ ပုဂံခေတ်နှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု	၆
၃။ ရှေးအကျဆုံးသော မွန်ကျောက်စာ	၉
၄။ ပုဂံသို့ ပထမအကြိမ် သွားစဉ်က	၁၂
၅။ ရှေးဟောင်း ပျူနိုင်ငံနှင့် မွန်နိုင်ငံ (သရေခေတ္တရာ၊ ဒွာရဝတီ)တို့မှ ယဉ်ကျေးမှုများ	၁၇
၆။ ဒွာရဝတီနိုင်ငံနှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု	၂၂
၇။ ပရပထုံနှင့် ရွှေတိဂုံ	၂၈
၈။ မွန်နှင့် တာလိုင်း ဝေါဟာရ	၃၂
၉။ မြစေတီကျောက်စာနှင့် ဂူပြောက်ကြီး	၃၆
၁၀။ ဘဒြဒေဝီ	၄၂
၁၁။ မွန်မင်းတရားကြီး ဓမ္မစေတီ	၄၅
၁၂။ မွန်၊ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်	၄၉
၁၃။ ကျန်စစ်မင်းကြီး နှင့် မွန်ဘာသာ	၅၃
၁၄။ လောဗူရီ မွန်ကျောက်စာ	၅၉
၁၅။ အာနန္ဒာ လိုဏ်ဂူ	၆၃
၁၆။ မုစလိန္ဒာ မွန်ကျောက်စာ	၆၇
၁၇။ အိန္ဒိယပြန် မွန်ခေါင်းလောင်းကြီး	၇၁
၁၈။ ဘဒြဒေဝီ၏ ဘုရားခုနစ်ဆူ မွန်ကျောက်စာ	၇၅
၁၉။ ကော့ဂွမ်းဂူနှင့် မွန်ကျောက်စာ	၈၀
၂၀။ ကျောက်ဆည် မွန်ကျောက်စာ	၉၀
၂၁။ ငြိကျွေတြ	၉၆
၂၂။ ဗညားလဂွန်းအိန်	၁၀၄
၂၃။ မွန်ဘာသာဇာတ် (၅၅၀)	၁၁၅
၂၄။ မွန် မြန်မာ ကျေးစေရတု တစ်ပုဒ်	၁၂၀
၂၅။ မွန် မြန်မာ ဝေါဟာရ စကားလုံး	၁၂၄
၂၆။ မွန် မြန်မာ စာဆို	၁၃၁
၂၇။ မွန်ဘာသာနှင့် ကျောက်စာ စာပေ	၁၃၅

၂၈။ ကြာပန်းနီမိတ် နှင့် သုမ္ဘမိတ္တ	၁၅၂
၂၉။ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း	၁၅၈
၃၀။ စစ်ကဲ မောင်ထော်လေး ကျောက်စာ	၁၇၆
၃၁။ ဟတ္ထိပါလပျို့၊ မွန် မြန်မာ နှစ်ဘာသာ နှိုင်းယှဉ်ချက်	၁၈၁
၃၂။ ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ၊ ပုဂံခေတ်ဦးစာအုပ်နှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု	၁၉၃
၃၃။ သုဝဏ္ဏဘုံမိ သထုံပြည်ဟောင်း	၂၀၆
၃၄။ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းနှင့် မွန်သီချင်းများ	၂၁၁
၃၅။ သံဖြူဇရပ်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့် သမိုင်းကြောင်း	၂၃၅
၃၆။ မြန်မာ အက္ခရာသမိုင်း	၂၃၈
၃၇။ လောကနတ်	၂၄၄
၃၈။ ဗညားဒလ	၂၄၆
၃၉။ မွန်ရှေးဟောင်း ကလေးချောသီချင်းနှင့် ကျောက်စာလေ့လာမှု	၂၆၀
၄၀။ မြန်မာအက္ခရာသမိုင်းနှင့် ပုဂံခေတ် မွန်စာပေရသ	၂၆၇
၄၁။ ဖျောက်ကွယ်လုလု ရှေးမွန်တစ်စု	၂၇၀
၄၂။ ပျူ အနုပညာ ကြေးရုပ်များနှင့် ပျူ ယဉ်ကျေးမှု	၂၇၄
၄၃။ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာ ဖျက်ဆီးမှု	၂၈၆
၄၄။ သမိုင်းတန်ဖိုးကြီးသော အုတ်ခွက်များ	၂၉၅
၄၅။ ကော့ဗိန်းမြို့ဟောင်းသမိုင်း	၃၀၇
၄၆။ မွန် မြန်မာ မေတ္တာပေါင်းကူး	၃၁၁
၄၇။ မွေးရာဇာတိ ကော့ဗိန်းရွာသို့ ခရီးတစ်ခေါက်	၃၂၈
၄၈။ သမိုင်းအထောက်အထားဖြစ်သော အုတ်ခွက်ဘုရားများ	၃၃၅
၄၉။ ကုသိနာရုံ၊ ရဲဝံသာမော ကတ္တီတော မဟုတ်ပါ	၃၄၇

ထိုင်းမှ မွန်စာပေဟောင်းများ

ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုင်းပြည်ကြီးများတွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း(၁၅၀)ကျော်လောက်မှစ၍ ရှေးဟောင်း သုတေသနပညာဖြင့် ရှေးခေတ်လူမျိုးစုတို့၏ စာပေယဉ်ကျေးမှုအကြောင်းများကို စူးစမ်းလေ့လာ ခဲ့ကြ၏။ ၎င်းပညာကို အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် (Archaeology)အာကီလိုဂျီလို့ ခေါ်၏။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ပေါရာဏိကဗေဒ သို့မဟုတ် ရှေးဟောင်းသုတေသနလို့ ဆိုကြ၏။ ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုများကို စူးစမ်းရှာဖွေ ထုတ်ဖော်ရာတွင် ကမ္ဘာကြီးကျောက်စာသည် အလွန်အရေးကြီးသော အထောက်အထား များ ဖြစ်လေသည်။ ပစ္စည်းတစ်ခုပေါ်တွင် ထုထွင်းထားသော ကမ္ဘာကြီးစာများကို တွေ့ရှိရလျှင် ထိုပစ္စည်းကိုသာမက ထိုပစ္စည်းနှင့် အသွင်အပြင်တူညီသော အခြားပစ္စည်းဟောင်းများ၏ခေတ်ကိုပင် ပိုင်းခြား သိသာလွယ်၏။

ရှေးဟောင်းကမ္ဘာကြီးကျောက်စာသည် ရာဇဝင်နှင့် ဘာသာစာပေ သမိုင်းစဉ်တို့၏ သက်သေ သာဓကများဖြစ်သဖြင့် ကျောက်စာကို လေ့လာရှာဖွေ သင်ကြားခြင်းသည် ရှေးဟောင်းစာပေ ယဉ်ကျေးမှု သုတေသနပြုခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

မွန်ယဉ်ကျေးမှု ရှေးဟောင်းစာပေနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အကျဉ်းအားဖြင့် ဖော်ပြရလျှင် ယနေ့ထိ တူးဖော်တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာများအနက် ထိုင်းပြည် ဗန်ကောက်မြို့ အနောက်ဘက် မိုင်(၄၀) လောက်တွင် တည်ရှိသော ပရပထုံ ခေါ် နန့်ပထုံမြို့၌ တွေ့ရှိသည့် မွန်ကျောက်စာသည် ရှေးအကျဆုံး ဖြစ်ပြီး ခရစ်သက္ကရာဇ် (၆)ရာစုလောက်၌ ကမ္ဘာကြီးထိုးခဲ့သည်ဟု ဖြင်သစ်ကျောက်စာ ပါရဂူကြီး မစ္စတာဇေဒီး (Mr. Coedes) က ဖြင်သစ်ဘာသာဖြင့် ဓာတ်ပုံနှင့်တကွ ရေးသားဖော်ပြခဲ့လေသည်။

မြန်မာပြည်၌ ရှေးအကျဆုံးတွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာမှာ သထုံ မနုဟာ ကျောက်စာနှင့် ပုဂံရှိ ကျန်စစ်သား မွန်ကျောက်စာများဖြစ်၍ ၎င်းတို့သည် ခရစ်သက္ကရာဇ် (၁၀၀၀)ကျော်လောက်၌ ကမ္ဘာကြီးထိုးခဲ့သည်ဟု ဒေါက်တာ ဘလက်ဒင် (Dr. Blagden) ရေးသားထားသော ကျောက်စာအုပ် အရ သိရှိရ၏။ သထုံမြို့တစ်ဝိုက်၌ ထိုင်းပြည် မွန်ကျောက်စာထက် ရှေးကျသော မွန်ကျောက်စာ ရှိရမည်ဟု ယူဆကြသော်လည်း ယနေ့ထိ သက်ပြေမပြနိုင်သေးချေ။

လွန်ခဲ့သော ကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်းက ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်တထောင်ဘုရား (မွန်ဘာသာ ခေါ် ကျိုက်ဒေးအပ်)တွင် ဇိုးဒဏ်ကြောင့် ပေါ်ထွက်လာသော အုတ်ခွက်တစ်ချပ်၏ ကျောဘက်၌ ကမ္ဘာကြီး ထိုးထားသည့် ပါဠိ ယေဓမ္မာဂါထာသည် မွန်အက္ခရာဖြစ်ကြောင်း၊ ၎င်းကမ္ဘာကြီးအက္ခရာ ကလေးသည် ထိုင်းရှိ ပရပထုံ မွန်ကျောက်စာခေတ်နှင့် တူညီကြောင်း ပါမောက္ခလုစ် (Professor Luce) က ဆို၏။

သုဝဏ္ဏဘူမိ သထုံပြည်၌ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၂၀၀၀)ခန့်တွင် မွန်ဘုရင်များ ထီးနန်း ဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုများ ရှိစဉ်က ထိုင်းပြည်နေရာသည် မွန်ဘုရင်များ ပိုင်နိုးခဲ့သော မွန်အင်ပါယာများ ဖြစ်သည်ဆိုကြောင်း၊ ထိုင်းပြည်တောင်ပိုင်းကို ဒွါရဝင်္ကီပြည်ဟုခေါ်၍ မြို့တော်မှာ လောဗူရီဖြစ်၏။ ၎င်းမြို့မှာ ဗန်ကောက်မြို့နှင့် မဝေးလှပေ။ ထိုင်းပြည်မြောက်ပိုင်းကို ဟာရီဘူမိပြည်ဟု ခေါ်ပြီး

မြို့တော်မှာ လင်ဖွန်းဖြစ်၍ ၎င်းမြို့မှာ ဇင်းမယ်နှင့်မသေးလှပေ။ လောဗူရီနှင့် လင်ဖွန်းကို မွန်ဘုရင်မ စမ္မဒေဝီက အုပ်ချုပ်၏။

ခေတ်ဟောင်း မွန်ကျောက်စာများကို ထိုင်းပြည်တောင်ပိုင်း လောဗူရီနှင့် ပရပထုံတို့၌ တွေ့ရှိရပြီး ခေတ်လယ် မွန်ကျောက်စာများကို ထိုင်းပြည်မြောက်ပိုင်း လင်ဖွန်းမြို့၌ တွေ့ရှိရလေသည်။

ထိုင်းပြည်၌တွေ့ရှိရသော ခေတ်သစ် မွန်စာပေများသည်ကား ဟံသာဝတီ-ပဲခူးမြို့မှ မွန်များသည် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၂၀၀)နှင့် (၃၀၀)အတွင်း ပြောင်းရွှေ့သွားရာ၌ စာပေလည်း ပြန့်နှံ့ရောက်ရှိသွားခြင်း ဖြစ်၏။

ဗန်ကောက်မြို့ ပြတိုက်နှင့် စာကြည့်တိုက်၌ မွန်ကျောက်စာ၊ မွန်စာပေများ ထားရှိသည့်ပြင် မွန်တူရိယာ ဂီတတစ်စုံကိုလည်း ပြသထား၏။ ဗန်ကောက်မြို့အတွင်း၌ မွန်ဘုန်းကြီးကျောင်း နှစ်ကျောင်း၌လည်း မွန်စာပေ အနည်းငယ်စီရှိသည့်ပြင် မွန်အမျိုးသမီး မိဖူး၏ စာကြည့်တိုက်ကလေး ၌လည်း မွန်စာပေ အနည်းအကျဉ်း ရှိ၏။ မွန်ရွာပေါင်းများစွာ၌ရှိသော မွန်ဘုန်းကြီးကျောင်းတိုင်း၌ မွန်စာပေ များစွာ ရှိသေး၏။ သို့ရာတွင် ယခုအခါ ထိုင်းရှိ မွန်များသည် မွန်စာပေကို အသုံးမပြုဘဲ ချောင်ထိုးထားသဖြင့် တိမ်မြုပ်နေလေပြီ။ မွန်စာပေကို ရှိသေ့စွာ စုဆောင်းသူအနည်းငယ်သာ ရှိတော့၏။

(၁၉၅၃) ခုနှစ်တွင် ကျွန်ုပ် ထိုင်းပြည်သို့ ဘုရားဖူးရင်း ရောက်ရှိသွားစဉ်က ပတ်လတ်ရွာမှ အငြိမ်းစားဘုရင့်သက်တော်စောင့်အဖွဲ့ဝင် မွန်အမျိုးသား ခွန်ခေါ်စွန် အမည်ရှိသူက မွန်ရာဇဝင်နှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ စာအုပ်ငါးအုပ်နှင့် ဗန်ကောက်မှ မိဖူးအမည်ရှိသူ မွန်အမျိုးသမီးက ရာဇဝင် စာအုပ်များ မေတ္တာလက်ဆောင်ပေးလိုက်၍ အထူးကျေးဇူးတင် ဝမ်းသာခဲ့ရပါသည်။

ပတ်လတ် မွန်ပုံနှိပ်တိုက်

ဗန်ကောက်မြို့အနီးရှိ ပတ်လတ်ဟုခေါ်သော မွန်ရွာကြီးတစ်ရွာသည် မြန်မာပြည် မော်လမြိုင် မြို့အနီးရှိ ကတိုးကော့နပ်ရွာနှင့် အလွန်တူလေသည်။ ဗန်ကောက်မြို့မှ ၎င်းရွာသို့ မော်တော်ဘုတ်ဖြင့် သွားရ၏။ မြန်မာငွေ တစ်မတ်နှင့်ညီမျှသော အခပေးရ၏။ ထိုရွာရှိ မွန်ပုံနှိပ်တိုက်ပိုင်သူမှာ ကြွယ်ဖိန် ဘုန်းကြီးကျောင်း ဆရာတော်ကြီး ဖြစ်လေသည်။ ဆရာတော်၏ဘွဲ့တော်မှာ (ဖရ-စန္ဒကန္တာ ဟံသာမိ မောက္ခရာဇာ)ဖြစ်၍ ပုံနှိပ်တိုက်အမည်မှာ (ဗိမ္မပုညကုမ္ဘာဂါရ) ဖြစ်လေသည်။

သက္ကရာဇ် (၁၁၉၀)ခုနှစ်လောက်တွင် မုတ္တမ မွန် မင်းဆက်ဆိုသူ နိုင်ပဏ္ဍိတအမည်ရှိသူက ပြုစုခဲ့သော ဘုရားလောင်းဆယ်ပါးအကြောင်းစာအုပ်ကို (၁၂၇၀) ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ (၃၀၀၀) ပုံနှိပ်ခဲ့လေသည်။ မြန်မာပြည် မွန်စာရေးဆရာကြီး ခေါ်ဆရာတော် ထက်စောသည်ဟု ဆိုသော မွန် မင်းမျိုးမင်းနွယ် နိုင်ညာဏကမ္ဘီ က (၁၀၂၂)ခုနှစ်တွင် ပြုစုခဲ့သည်။ နှစ်ကချိပ်ရစ်ဆူအကြောင်း စာအုပ်ကိုလည်း (၁၂၇၁) ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ (၄၀၀၀)မျှ ပုံနှိပ်ခဲ့၏။ ပါဠိပိဋကတ်သုံးပုံတို့ကိုလည်း မွန်အက္ခရာများနှင့် အတွဲ (၃၉)တွဲဖြင့် မွန်ဆရာတော်များ ညှိနှိုင်းပြီး (၁၂၅၅)ခုနှစ်မှစ၍ (၁၃၀၂) ခုနှစ်အတွင်း စောင်ရေ (၁၀၀၀)မျှ ပုံနှိပ် ဖြန့်ချိခဲ့လေသည်။ ရန်ကုန် ရာမည မွန်အသင်းကြီးကလည်း နှစ်စုံမျှ လက်ဆောင်ရရှိထားသဖြင့် ဆဋ္ဌ သင်္ဂါယနာတင်ကိစ္စကို သက်ဆိုင်ရာသို့ ညှိနှိုင်းရန် ပိဋကတ် စာအုပ်အချို့ ငှားရမ်းနိုင်ခဲ့သေး၏။

ဗုဒ္ဓ ဓမ္မ သံဃာ ဂုဏ်တော် စာအုပ်ကိုလည်း သရဏဓမ္မထေရ် ၏မူကို နိုင်ကွန်ဒွတ်ပညာ အက္ခ က တည်းဖြတ်၍ (၁၂၇၀)ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ (၁၀၀၀)မျှ ပုံနှိပ်ခဲ့လေ၏။ ရှင်သရဏဓမ္မထေရ် ၏ ဥပါသကာနုသာသနာကထာ ခေါ် ဝိပဿနာ တရားစာအုပ်ကို နိုင်မဟာဓင်စောတိပါလက ပြုစုတည်းဖြတ်၍ (၁၂၇၀)ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ (၁၀၀၀) ပုံနှိပ်ခဲ့၏။ သာမဏပဋိပတ္တိ ဂိဟိပဋိပတ္တိ ခေါ် တရားစာအုပ်ကို နိုင်ယုညာဏဝရက ပြုစုပြီး (၁၂၇၀)ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ(၂၀၀၀) မျှ ပုံနှိပ်ခဲ့၏။ ဆရာတော် မဟာဘုံညာဏမောက္ခ ပြုစုထားသော သထုံ ဟံသာဝတီ မွန်ရာဇဝင်သမိုင်း ပထမတွဲကို (၁၂၇၂)ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ (၁၀၀၀)တိတိ ပုံနှိပ်ခဲ့၏။

ဤ သထုံ ဟံသာဝတီ ရာဇဝင်သမိုင်း ပထမတွဲတွင် သထုံမြို့တည်ပုံ၊ ဂဝံပတိထေရ် အကြောင်း၊ မြတ်စွာဘုရား ဒေသစာရီကြွချီလာပြီး ဗျာဒိတ်ပေးသည့်အကြောင်း၊ ဟံသာဝတီမြို့ တည်ပုံနှင့် မွန်မင်းဆက်များဖြစ်သော မဂဒူခေါ် ဝါရီရူး ရာဇာဓိရာဇ်၊ ရှင်စောပု မွန်ဘုရင်မအကြောင်း များ စုံလင်စွာ ပါရှိလေသည်။ စာအုပ်မှာ မှန်နန်းရာဇဝင် ပထမတွဲအရွယ်ရှိပြီး စာမျက်နှာပေါင်း (၄၄၄) ရှိလေသည်။

ဟံသာဝတီ ရာဇဝင် ဒုတိယတွဲကို မဟာတော်အဂ္ဂသုဝဏ္ဏ က ပြုစုပြီး (၁၂၇၄) ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ (၁၀၀၀)မျှ ပုံနှိပ်ခဲ့၏။ ဤစာအုပ်တွင် ဓမ္မစေတီအကြောင်းမှစ၍ ဘုရင့်နောင် ဗြမိုင်ဓိရာဇ် အလောင်းဘုရားအကြောင်းများ ပါရှိလေသည်။ ဤဒုတိယတွဲရာဇဝင်၌ စာအရေးအသား သတ်ပုံ သတ်ညွှန်း စသည်များမှာ ပထမတွဲထက် ရှေးကျသဖြင့် ယခုခေတ် မွန်စာဖတ်ပရိသတ်များအတွက် လွယ်လင့်တကူ ဖတ်ရှုနားလည်ရန် အနည်းငယ် ခက်ခဲ၏။

မွန်ဘာသာ သထုံ ဟံသာဝတီ ရာဇဝင် စာအုပ်များသည် ရှေးကျသော မူရင်းများဖြစ်သဖြင့် မွန်ကန်သည်ဟု အများက ယူဆကြ၍ ထိုင်းရာဇဝင် ဆရာ၊ မြန်မာရာဇဝင်ဆရာနှင့် ဥရောပတိုက်သား ရာဇဝင်ဆရာများကပင် များစွာ အထောက်အပံ့ ရနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ဤရာဇဝင်၌ပါရှိသော ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံများကို ဟံသာဝတီဆင်ဖြူရှင်များ လက်ထက်တွင် ဗညားဒလခေါ် မွန်အမတ်ကြီးသည် မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရေးသားထားသည်။ ဦးကုလားရာဇဝင်ကြီး၊ မွန်နန်းရာဇဝင်ကြီးတို့တွင်လည်း မင်းခေါင်၊ မင်းရဲကျော်စွာတို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိများ ကို ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်းမှ ကိုးကားထုတ်နုတ်ဖော်ကြသည်ဟု မြန်မာစာပေ သမိုင်းစာမျက်နှာ (၁၀၀)၌ ဆိုထား၏။

ထိုင်း သုတေသနဆရာ ကာနယ်ဂါရီနီ (Col Gerimi) ကလည်း မွန်ရာဇဝင်စာအုပ်ကို ဖတ်နိုင်သည့်ပြင် ထိုင်းဘာသာသို့ ပြန်ဆိုလေ့လာခဲ့ပြီး သူ၏ အာရှအရှေ့ပိုင်း ပထဝီမှတ်တမ်းစာအုပ်၌ မွန်ရာဇဝင်စာအုပ်ကို ကိုးကား၍ မြို့ရွာအမည်များကို ဖော်ပြခဲ့လေသည်။ မွန်စကားပုံများကိုလည်း ထိုင်းအသင်းဂျာနယ် အတွဲ(၁)၌ ဖော်ပြထားလေသည်။

ဆာအာသာဖဲယား (Sir. A. Phayre) ကလည်း မြန်မာရာဇဝင် (History of Burma) စာအုပ်ကို ရေးသားရာ၌ မွန်ရာဇဝင်စာအုပ်ကို မှီငြမ်းကိုးကားထားကြောင်း ၎င်းစာအုပ်နိဒါန်း၌ ဖော်ပြထား၏။

ကောစာသက္ကရာဇ် (၁၂၁၁) ခုနှစ်တွင် မေဂျာဖဲယား မော်လမြိုင်အရေးပိုင်မင်းဖြစ်စဉ်က မွန်ရာဇဝင်စာအုပ်ကို ထိုင်းပြည် ဝလင်းခုတ်ဆရာတော်၊ သံခိုင်ဆရာတော်တို့ထံမှ လူလွတ်ရှာစေ၍

ရခဲ့သဖြင့် ဗြိတိသျှ ဦးရွှေကြာ၊ စစ်ကဲမောင်မောင်နှင့် အခွန်ဝန် မောင်တထွတ်တို့ကို အခကြေးငွေပေး၍ မြန်မာဘာသာသို့ပြန်စေပြီး အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ တစ်ဖန် ဘာသာပြန်လျက် လေ့လာဖို့ငြိမ်းခြင်း ပြုခဲ့လေသည်။

(၁၂၆၁) ခုနှစ်တွင် စစ်ကဲမောင်မောင် ဘာသာပြန်ထားသော မွန်ရာဇဝင်စေတီတော်သမိုင်းကို ဆရာတိုင်းက တည်းဖြတ်ပြီး ဟံသာဝတီသတင်းစာတိုက်က ပုံနှိပ်ပေးခဲ့သေးသည်။

ဂျာမန်ပါမောက္ခ ရှာမစ် (Professor Schmidt) ကလည်း မွန်ဘာသာရာဇဝင်စာအုပ်ကို အနောက်တိုင်းသားများ ဖတ်ရှုလေ့လာ ဖို့ငြိမ်းကိုးကားနိုင်ရန် ဂျာမန်ဘာသာပြန်ဆိုချက်၊ မွန်ရာဇဝင် စာသားကို ဂျာမန်အသံထွက်၊ ဂျာမန်အဓိပ္ပာယ်တို့ဖြင့် ပြုစုရေးသားပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ၎င်းစာအုပ်ကို ဒေါက်တာဘလက်ဒင်က အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ တစ်ဖန် ဘာသာပြန်ခဲ့သေးသည်။ ဒေါက်တာ ဘလက်ဒင်၏ မွန်စာပေအကြောင်း စာမူအချို့၏ဓာတ်ပုံများကို ပါမောက္ခလုတ် ရရှိထားကြောင်း သိရှိရလေသည်။

မွန် အဘိဓာန်များ

ခရစ်သက္ကရာဇ် (၁၈၇၄)ခုနှစ်တွင် မွန်စာ မွန်စကားကို တတ်မြောက်သော အမေရိကန် သာသနာပြု ဒေါက်တာ ဟာစဝဲလ် (Dr.Haswell) က ပထမအကြိမ် မွန်-အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန် ကလေးတစ်အုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ (၁၉၀၁) ခုနှစ်တွင် ၎င်းစာအုပ်ကိုမူတည်၍ ဒေါက်တာ စတီဗင် (Dr.E.O.Stevens) က မွန် အင်္ဂလိပ် မြန်မာ အဘိဓာန်၊ မွန်စကားပြောနည်း (A Vocabulary of the Peguan Language) ခေါ် စာအုပ်ကို ဒုတိယအကြိမ် ရန်ကုန်မြို့ အော်အိမ်ပုံနှိပ်တိုက် ၌ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့၏။

ယင်း မွန်အဘိဓာန်စာအုပ်ကိုမူတည်၍ တတိယအကြိမ် သာသနာပြု မစ္စတာ ဟာလီဒေး က အကျယ်ချဲ့၍ စာမျက်နှာ (၅၁၂)ရှိသော မွန် အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်စာအုပ်ကို ပြုစုပြီး (၁၉၂၂) ခုနှစ်တွင် ပတ်လတ် မွန် ပုံနှိပ်တိုက်၌ပင် စောင်ရေ (၁၀၀၀)မျှ ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခဲ့လေသည်။ ဤ မွန် အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်စာအုပ်သည် ရှိပြီး မွန်အဘိဓာန်များအနက် အကောင်းဆုံး၊ အကြီးဆုံး၊ အစုံဆုံး ဖြစ်သဖြင့် သုတေသနလိုက်စားသူများနှင့် မွန်စာပေကို သင်ကြားမည့် ကျောင်းသားများအတွက် အလွန် အသုံးကျမည်ဖြစ်၏။ ယခုအခါ အလွန်ရှားပါးသော စာအုပ်ဖြစ်၍ သက်ဆိုင်ရာက ပြန်လည်ပုံနှိပ်လျှင် စာပေလိုက်စားသူတိုင်း ဝယ်ယူမည့်စာအုပ် ဖြစ်၏။

မွန် ပါဠိ အဘိဓာန်

ပတ်လတ်ပုံနှိပ်တိုက်မှ (၁၂၇၂) ခုနှစ်တွင် စောင်ရေ (၅၀၀)မျှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော ပါဠိ မွန် အဘိဓာန်စာအုပ်သည် စာမျက်နှာ (၄၉၇)ရှိပြီး မြန်မာပြည်၌ လယ်တီပတ္တိတဦးမောင်ကြီး ပြုစုသော ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်အရွယ်မျှ ရှိ၏။ ပါဠိ မွန် အဘိဓာန်ကျမ်းပြုလုသူ မဟာဘုံညာထ မောက္ခ မွန်ဆရာတော် ဖြစ်၏။ ယင်းစာအုပ်သည် မွန်ဘာသာ ပရိယတ္တိလိုက်စားသူ ရဟန်းရှင်လူများ နှင့် သုတေသနလိုက်စားသူ ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် အထူး အသုံးဝင်သောစာအုပ် ဖြစ်၏။ ယခုအခါ ဝယ်ယူ၍ မရနိုင်အောင် ရှားပါးလှ၏။

သုတေသနစာပေများ

၅

မွန်ဘာသာ ပါဠိ ပိဋကတ်တော်များ

ပတ်လတ် မွန်ပုံနှိပ်တိုက်မှ သက္ကရာဇ် (၁၂၆၅)ခုနှစ်မှစ၍ (၁၃၈၂)ခုအတွင်း မွန်ဘာသာ (၃၉)တွဲကို စောင်ရေ (၁၀၀၀)မျှ ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခဲ့၏။ တည်းဖြတ်သော မွန်ဆရာတော်များမှာ ဗုဒ္ဓရက္ခိတ သာမဏေရပဏ္ဍိတ၊ တိက္ခညာဏ၊ အဂ္ဂရမ္မ၊ (ပိနယဓရ-နိုင်ဒွတ်ကန္တသာရ) ပရညာဏ၊ ပုပ္ဖက၊ ကဏ္ဍည၊ ဝိနိညာဏ၊ ပညာတ္တမ၊ ဇောတိပါလ၊ ကေသရ၊ သုဝဏ္ဏ၊ အဂ္ဂသုဝဏ္ဏ၊ စန္ဒကန္တ စသော မွန် ရဟန်းပညာရှိများ ဖြစ်၏။

[တက္ကသိုလ်မွန်အသင်း (၁၉၅၄-၅၅)]

ပုဂံခေတ်နှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု

ပုဂံခေတ် မွန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အကျဉ်းအားဖြင့်ရေးရလျှင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၁၀၀၀) နီးပါးလောက်က သထုံရှိ မွန်ဘုရင်မနုဟာမင်းနှင့်တကွ မွန်စာပေကျမ်းဂန်ပိဋကတ်တော်များ၊ မွန်ရဟန်းပညာရှိများ၊ လူပညာရှိအမျိုးမျိုးဖြစ်သော ဝန်းချို၊ ဝန်းပု၊ ဝန်းဝဲ၊ ဝန်းတော၊ ဝန်းတမော့ဆရာများသည် ပုဂံသို့ ပြောင်းရွှေ့ရောက်ရှိလာကြပါသည်။ ပုဂံရှိ မြန်မာဘုရင်အနော်ရထာမင်းကြီးသည် မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းကို ပုဂံ၌ လွတ်လပ်စွာထားရကား မွန်ဘုရင်မနုဟာမင်းသည် မိမိပိုင် အစိုးအနုဂ္ဂတန်သော ကြောင်မျက်လုံး(ရွှေ)ပတ္တမြားလက်စွပ်ကို ရောင်း၍ရသည့် ရွှေငွေများဖြင့် အလွန်ကြီးကျယ်သော မနုဟာဘုရားကြီးကို တည်ထားနိုင်ခဲ့ပါသည်။

မနုဟာဘုရားသည် စေတီမဟုတ်ပါ။ အုတ်ပေါင်းကူးပါသော ဂူလိုဏ်ဘုရားဖြစ်ပါသည်။ အလယ်ဗဟိုတွင် တင်ပျဉ်ခွေကိုယ်တော်ကြီးတစ်ဆူ အရှေ့ဘက်ကို မျက်နှာပြုလျက်ရှိ၏။ ၎င်း၏ ဘယ်နှင့်ညာဘက်တို့၌ အလတ်စားအရွယ်နှင့် တင်ပျဉ်ခွေကိုယ်တော်ကြီး သုံးဆူတို့၏ ကျောဘက်ကပ်လျက် အနောက်ဘက်သို့ မျက်နှာမူ၊ ဦးခေါင်း မြောက်အရပ်ဘက်ပြုနေသော လျောင်းတော်မူကိုယ်တော်ကြီး ရှိပြန်သည်။ ဘုရားအပေါ်ထပ်ကိုတက်သွားရန် အုတ်လှေကားရှိ၍ ယောက်ျားများ ခေါင်မိုးပေါ်သို့ တက်ရောက်နိုင်ကြပါသည်။ မနုဟာဘုရားသည် အလွန်ကြီးမားသော တင်ပျဉ်ခွေနှင့် လျောင်းတော်မူကိုယ်တော်ကြီးဖြစ်ပြီး ကျယ်ပြန့်သင့်သလောက် မကျယ်ပြန့်သဖြင့် ဘုရားကိုယ်တော်နှင့် ကပ်လျက် ကျဉ်းမြောင်းလှသောအသွင်ကို ဆောင်နေသည်ကို ဖူးတွေ့ရသဖြင့် တူးခြားသောအခါပွယ်ဖြင့် ယင်းဘုရားကို မနုဟာမင်း တည်ထားဟန်ရှိသည်ဟု ပညာရှိများ ယူဆကြပါသည်။ မနုဟာဘုရားရှိ တင်ပျဉ်ခွေဆင်းတုတော်ကြီးသည် မြန်မာပြည်၌ အကြီးဆုံးကိုယ်တော်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ အမြင့် ပေ (၂၀)၊ အနံ ပေ (၂၀)ခန့်မျှ ရှိသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ဖြန့်ချိသည့်အရာ၌ သထုံက မွန်ရဟန်းရှင်အရဟံသည် ခေါင်းဆောင်ဆရာတော် ဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် စာပေယဉ်ကျေးမှုအားဖြင့် အထင်ရှားဆုံး မြန်မာဘုရင်ကား ကျန်စစ်သားမင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် ဟံသာဝတီမှ မနုဟာက အနော်ရထာမင်းအားဆက်သသော မွန်မင်းသမီး မဏိစန္ဒာခင်ဦးကို ချစ်ကြီးနှောင်ခဲ့၍ အနော်ရထာမင်း၏ အပြစ်ပေးခြင်းခံရမှုသည်ပြင် ထိုမွန်မင်းသမီး ခင်ဦးနှင့်ပင် စောလူးမင်း၏ အပြစ်ပေးခြင်းခံရပြန်၏။

သို့ရာတွင် မွန်ကိုချစ်မြတ်နိုးသူ ကျန်စစ်သားမင်းသည် မိမိ နန်းတက်သောအခါ ထိုမင်းသမီး ခင်ဦးကိုပင် လက်တွဲ၍ နန်းသိမ်းပွဲခံယူခဲ့ကြောင်း၊ မွန်ရဟန်း ရှင်အရဟံ၏ဩဝါဒကို တစ်သဝေ မတိမ်း လိုက်နာ၍ ဘိသိက်သွန်းရာ၌ ရဟန်းပေါင်း (၄၁၀၈)ကိုပင်ပြီးသကာလ ပရိတ်တော်ရွတ်ခြင်း၊

မွန်စလေထုံးစံနှင့် မွန်အဆိုအကများကို အသုံးပြုခဲ့သည့်အပြင် ကျန်စစ်သားမင်းသည် မိမိ၏ နန်းတက်ပွဲမင်္ဂလာအကြောင်း စာများကို မွန်ဘာသာဖြင့် ကျောက်စာတိုင်ကြီးများ၌ ကမ္ဘည်းများ ထိုးထားခဲ့၏။ ကျန်စစ်သား နန်းတည်စာတန်း မွန်ကျောက်စာတိုင်ကြီးများအနက် နံပါတ်(၁)နှင့် (၂)မှာ အမြင့် (၈)ပေ၊ အနံ (၃)ပေရှိ၍ လေးမျက်နှာစီ ရှိ၏။ တခြားအပိုင်းအစများစွာကိုလည်း တူးဖော်တွေ့ရှိ၍ ပုဂံပြတိုက်တွင် ယနေ့အထိ ဖတ်ရှုနိုင်ပါသေးသည်။ ထိုမွန်ကျောက်စာများကို နန်းတော်ဝင်းအတွင်း ခြုံတံခါးဝအနီး၌ တူးဖော်တွေ့ရှိသဖြင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် သရဗာဂိတ် (Tharaba Gate Mon Inscription) ကျောက်စာဟု ခေါ်သေးသည်။

ကျန်စစ်သားခေတ်တွင် ရွှေစည်းခုံစေတီတော်ကြီးကို တည်ဆောက်ရာ စေတီပတ်လည်များ ၌ မွန်ပါဠိဖြင့် ဓာတ်တော်များအကြောင်း စဉ်းကွင်းများ ပြုလုပ်ထားခဲ့၏။ ဇေယျာဘုံခေါ် ရွှေစည်းခုံ ဘုရားကြီးကို မိမိ တည်ဆောက်သည့်အကြောင်း ကျန်စစ်သားမင်းကြီး၏ ဘွဲ့တော် ဂြိုဟ်ဘုရားဒီတု ဓမ္မရာဇကိုလည်း ကျောက်စာရေးခဲ့ပြီး မိမိ သာသနာပြုမည့်အကြောင်း ဗျာဒိတ်တော်များကိုပါ ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့၏။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ ရွှေစည်းခုံ မွန်ဘာသာကျောက်စာများသည်လည်း အလွန် ကြီးမားလှ၏။

ကျန်စစ်သားမင်းသည် ပုဂံတစ်ဝိုက်လောက်သာ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ဖြန့်ချိပြီး မွန်ကမ္ဘည်း ကျောက်စာများကို ထိုးထားရုံ မကသေးပါ။ သရေခေတ္တရာ တိုင်း ပျူတို့၏ဌာနီ ပြည်မြို့ ရွှေဆံတော် ဘုရားကိုလည်း ပြုပြင်ပြီးနောက် မွန်ကျောက်စာဖြင့် ကောင်းမှုတော်အကြောင်းများကို ကမ္ဘည်းထိုး ခဲ့ပြန်၏။ ထိုမွန်ကျောက်စာအရ ဂြိုဟ်ဘုရားဒီတု ဓမ္မရာဇဘွဲ့ခံ ကျန်စစ်သားမင်းသည် အိန္ဒိယပြည် ဗုဒ္ဓဂါယာဘုရားကိုလည်း ပြုပြင်ခဲ့ပြီး ပုဂံသို့ အလည်အပတ်ရောက်လာသော မိမိမိတ်ဆွေ တမိမင်းသား ကိုလည်း ဗုဒ္ဓဘာသာအဖြစ်သို့ ကူးပြောင်းစေခဲ့သည်ဟု သိရှိရပါသည်။

ပုဂံမြို့၌ ယနေ့ထိ ဖူးတွေ့နိုင်သော ဂူလိုဏ်ဘုရားများအနက် အနန္တဘုရားသည် အကြီး အကျယ်ဆုံး၊ အဆင့်အတန်းအမြင့်ဆုံးဖြစ်ပြီး မွန်ဘာသာ ဗုဒ္ဓဝင်စာပေ အများဆုံး တွေ့နိုင်၏။ ဘုရား၏ အနောက်မျက်နှာရှိ ရုပ်တော်မူဆင်းတုတော်ကြီးကို မွန်ရဟန်း ရှင်အရဟံနှင့် မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သားမင်းတို့၏ ဘုရားဖူး ဆုအတူတောင်းခံနေကြပုံ ရုပ်တုတော်များကိုတွေ့မြင်ရ၍ ထိုခေတ် တွင် မွန်မြန်မာများသည် မည်မျှ ချစ်ခင်စည်းလုံးခဲ့ကြောင်းကို တွေးဆယူနိုင်ပါသည်။

ကျန်စစ်သားမင်းသည် ပညာအရာတွင် တူးခွန်သော မွန်ပညာရှိများကို ရာထူးဌာနန္တရများ အပ်နှင်းခြင်း၊ မွန်ရဟန်းများကို ကိုးကွယ်မြှောက်စားခြင်း၊ မွန်မင်းသမီးကို နန်းတင်ခြင်း၊ မွန်ယဉ်ကျေးမှုစလေထုံးစံကို လိုက်နာအားပေးခြင်း၊ မွန်စာပေကို ရုံးသုံးဘာသာဖြင့် ပြုလုပ်သုံးစွဲခြင်း စသည်များ ကြောင့် မွန်ပညာရှိများ၊ မွန်သူရဲကောင်းများ၏မေတ္တာကိုခံယူပြီး ထိုမွန်များသည် မြန်မာဘုရင်ဟူ၍ပင် မမှတ်ယူကြတော့ဘဲ ပြည်ထောင်စုဘုရင် ဘုရားမင်းကြီးဟု ယူဆအားကိုး၍ သစ္စာတော်ကို သက်စွန့် ကြိုးပမ်း အမှုတော်များကို ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြပါသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် မွန်ပညာသည်များ ပြုလုပ်ပေးသော ယဉ်ကျေးမှု အကြွင်းအကျန်များသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် မော်ကြွားနိုင်အောင် အဆင့်အတန်းမြင့်သော ဗိသုကာလက်ရာများဖြစ်သည့် အနန္တ လိုဏ်ဂူကြီးကို တည်ဆောက်ပေး၍ မွန်စာပေများဖြင့် ဗုဒ္ဓဝင်ရုပ်များ၊ ဓာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့နှင့် ဓာတ်တော် (၅၅၀)များကိုပါ ယနေ့တိုင်အောင် ဖူးတွေ့နိုင်သေးသည်။ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ရေးအရာတွင်

လည်း သွေးကွဲမှုမရှိ၊ မွန်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မြန်မာဟူ၍လည်းကောင်း မခွဲခြား၊ အခွင့်အရေး တန်းတူထား၍ ပြည်တော်သာနိုင်ခဲ့၏။

ထိုဂြိုဟ်ဘုဝနာဒိတျ ဓမ္မရာဇော့ခံ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် မွန်နှင့် မြန်မာကို တစ်လုံး တစ်စည်းတည်း ဖြစ်စေလို၍ မိမိ၏ သမီးတော်ရွှေအိမ်သည်ကို မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်း၏မြစ်တော် နာဂသမန်း မင်းသားနှင့် ထိမ်းမြားပေး၍ ၎င်းတို့၏ သားတော်၊ မိမိ၏မြေးတော် အလောင်းစည်သူ မင်းကို နန်းပြန်အပ်ရာ ပြည်ထောင်စုရာဇဝင်တွင် အလောင်းစည်သူမင်းမှစ၍ ဆင်းသက်လာသော မင်းမျိုးတို့သည် မွန်မြန်မာသွေးသာလျှင် ဖြစ်လေသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် မိမိ၏မြေးကို နန်းပေး၍ သားတော်ရာဇကုမာရ်ကို နန်းမပေးဘဲထားသဖြင့် စာဆိုများက 'သားကား အရင်း၊ မြေးကား အဖျား'ဟု ဆိုရိုးရှိသော်လည်း ကျန်စစ်သားအဖို့တွင် 'သားကား အဖျား၊ မြေးကား အရင်း'ဟူသတည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၁၊ မှတ် ၁ (မေ၊ ၁၉၅၅)]

ရှေးအကျဆုံးသော မွန်ကျောက်စာ

မွန်ဘာသာ စာပေအက္ခရာသည် အိန္ဒိယပြည်တောင်ပိုင်း ပလ္လဝအက္ခရာမှ ရရှိလာကြောင်းဆို၏။ ရာဇဝင်အရဆိုလျှင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၂၀၀၀)ကျော်က အိန္ဒိယပြည်၌ အသောက (၁) သီရိဓမ္မာ သောကမင်းတရားကြီး တတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် ဘီစီ(၂၄၁)လောက်တွင် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားသို့ သာသနာပြုစေလွှတ်ရာ သထုံပြည်သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့ သောဏထေရ်နှင့် ဥတ္တရထေရ်ခေါင်းဆောင်ပြီး သာသနာပြုရဟန်းများ ကြွရောက်ကြသည့်အပြင် ထိုစဉ်ကပင် အိန္ဒိယပြည်တွင် အက္ခရာအရေးအသား များလည်း ရှိကြ၏။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အိန္ဒိယပြည်အနှံ့အပြား၌ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ကျောက်စာများအနက် အသောကမင်းကြီး၏ ကျောက်စာသည် အလွန်များပြားသည်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ထိုခေတ်တွင် အိန္ဒိယပြည်၌ စာပေအက္ခရာရှိပြီး စာပေအဆင့်အတန်းလည်း ရှိနေပြီဖြစ်၍ ထိုခေတ်တွင် သထုံသို့ ကြွလာသော သာသနာပြုရဟန်းတော်များသည် စာပေအက္ခရာ ယူဆောင်ခဲ့မည်ဟု ထင်မြင်ပါ၏။

သောဏထေရ်နှင့် ဥတ္တရထေရ်တို့ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့လာခြင်းကို ကျောက်စာ၌မတွေ့ရသဖြင့် ခေတ်သစ်သုသနဆရာများက ဧကန် မပြောနိုင်ကြပါ။ သထုံပြည်၌ မွန်စာပေထွန်းကားနေပြီဟု ယူဆရသော ခရစ်တော် နှစ်(၅၀၀)လောက်တွင် သထုံမှ ရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် သာသနာထွန်းကားနေသော သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ကူးသွားပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ကူးယူခဲ့သည်ဟု မွန်သမိုင်းက ဆိုပြန်၏။ မွန်ရာဇဝင်၌ ဗုဒ္ဓဃောသကို မွန်ဟု ဆိုသော်လည်း အချို့ဆရာများက ရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် ဗြာဟ္မဏလူမျိုးဖြစ်သည် ဆို၏။ ထိုအရှင်မြတ်သည် မွန်ခမာများဆီသို့ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် စာပေကို ယူဆောင်ပေးသော ဆရာဖြစ်သည်ဟုလည်း ဆို၏။

သထုံသို့ ပိဋကတ်သုံးပုံ ရောက်ရှိပြီး မွန်စာပေ သာသနာ ထွန်းကားလျက်ရှိရာ နှစ်ပေါင်း (၅၀၀)မျှ ကြာပြီးသည့်နောက် ခရစ်တော်နှစ် (၁၀၅၇)တွင် သထုံမှ ပိဋကတ်တော်များ၊ ဓာတ်တော်များ၊ ရဟန်းပညာရှိများ၊ လူပညာရှိများ ပုဂံသို့ ပျံ့နှံ့သွားလေ၏။

ထိုသို့ မွန်ယဉ်ကျေးမှုများ ပုဂံသို့ရောက်ရှိသွားခြင်းမှာ သထုံမှ မွန်သာသနာပြု ရှင်အရဟံ ခေါင်းဆောင်သော သာသနာပြုအဖွဲ့၏ လမ်းပြမှုပင် ဖြစ်၏။ ထိုစဉ်က ပုဂံ၌ မြန်မာစာပေသည် ပြောပလောက်အောင် မထွန်းကားသေးဟု ဆို၏။ ပုဂံ၌ရှိသော အရည်ကြီးများ၏ သာသနာသည် လူကြိုက်နှည်းသဖြင့် မျောက်ကွယ်ကုန်ပြီး သထုံမှရရှိသော ရှင်အရဟံ၏ဗုဒ္ဓသာသနာအစစ်ကို ကြိုက်နှစ်သက်ကြသဖြင့် မြန်မာများသည် မွန်ယဉ်ကျေးမှု မွန်စာပေအက္ခရာများကို လက်ခံသုံးစွဲလာကြသည် ဆို၏။

သထုံမြို့၌ မန္တဟာမွန်ဘုရင် ထိုးထားသော မွန်ကျောက်စာ နှစ်ချပ်မှာ ပုဂံခေတ်မွန်ကျောက် စာများထက် များစွာ ရှေးကျပြီး အဆင့်အတန်းမြင့်သည်ကို တွေ့ရှိနိုင်၏။ ၎င်းစာမှာ လင်္ကာဖြင့် ရေးထား၏။ ပုဂံခေတ် မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သားမင်းသည် မွန်စာကို ရုံးသုံးလုပ်ခဲ့ဟန်လည်း တူ၏။ ကျန်စစ်သား၏ နန်းတည်စာတန်း၊ ဘိသိက်သွန်းစာတန်းများကို မွန်ဘာသာဖြင့် ကမ္ဘည်းထိုး ခဲ့သည်ကို ထောက်ရှုပါသည်။ ထိုကျောက်စာအရ မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သားမင်းသည် မွန်ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံကို လိုက်နာသုံးနှုန်းခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားစွာ သိရှိရ၏။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကြီးဆုံးကျောက်စာတိုင်ကြီးဟု ဆိုရလောက်သော ရွှေစည်းခုံ မွန် ကျောက်စာ တိုင်ကြီးနှစ်တိုင်သည် ကျန်စစ်သားက မိမိကောင်းမှုတော်များအကြောင်းကို ရေးထား၏။ ပျူတို့၏မြို့တော် ပြည်မြို့ ရွှေဆံတော်ဘုရား၌လည်း ကျန်စစ်သားက မွန်ကျောက်စာဖြင့် မိမိ ကောင်းမှု တော်အကြောင်းကို ရေးထား၏။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် အဆင့်အတန်း အလွန်မြင့်သည်ဟု ဆိုရလောက်သော ပုဂံရှိ အာနန္ဒာ၊ ပုထိုးသားများ၊ နဂါးရုံ၊ အပါယ်ရတနာ၊ နန်းဘုရား၊ ပြာသာဒ် ရွှေဝှ စသော လိုဏ်ဂူဘုရား၌ ထုထွင်း ရေးသားထားသော (၅၅၀)ခန့် နိပါတ်တော်များ၊ ဗုဒ္ဓဝင်များ၊ စဉ်းကွင်း များ၊ ကျောက်အုတ်အင်္ဂုလီ လက်ရာများ၊ နံရံစာများသည်လည်း မွန်ဘာသာစာပေဖြစ်ကြောင်း ယနေ့ထိ တွေ့မြင်လေ့လာနိုင်သေး၏။

ကျန်စစ်သားမင်း၏သားတော် ရာဇကုမာရ် ထိုးထားသော ခြစေတီ ခေါ် ဂူပြောက်ကြီး ကျောက်စာတွင် မွန်၊ မြန်မာ၊ ပျူနှင့် ပါဠိဘာသာတို့ဖြင့် တစ်မျက်နှာစီ ကမ္ဘည်းထိုးထားရာဝယ် မွန်စာနှင့် မြန်မာစာကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ပါလျှင် အကွာရာချင်း တူညီကြသည်ကို တွေ့ရှိရပြီး မွန်စာမျက် နှာ၏ အဆင့်အတန်းနှင့် မြန်မာစာ၏အဆင့်အတန်းကို စစ်ဆေးကြည့်ပြန်လျှင် မွန်စာသည် မြန်မာစာ ထက် များစွာအဆင့်အတန်းမြင့်နေသည်ကို တွေ့ရှိသည်ဟု ကျောက်စာဝန် ဦးလူဖေဝင်း က ပြောပြ ပါသည်။ ကျောက်စာဘက်တွင် အလွန်ဝါသနာထုံသော ပါရဂူကြီး ဒေါက်တာ စီအိုဘလက်ဒ် က ပြောသည်မှာ မွန်ကျောက်စာသည် မြန်မာပြည်၌ ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သည်သာမက အင်ဒိုချိုင်နား တစ်ခွင်လုံး၌လည်း ရှေးအကျဆုံး စာပေတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း ဆိုနိုင်သည်ဟု ဆို၏။

သထုံနှင့် ပုဂံခေတ် မွန် ကျောက်စာထက် နှစ် (၅၀၀)ခန့် ရှေးကျသော မွန်ကျောက်စာကို ထိုင်းပြည် ဗန်ကောက်မြို့ အနောက်ဘက် မိုင် (၄၀)ခန့်ရှိ ပရပထ ခေါ် နန့်ပထမြို့တွင် တွေ့ရှိရ သည်ဟု ပြင်သစ်ကျောက်စာ ပါရဂူကြီး မစ္စတာ ခေဒီး က ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် ဖော်ပြခဲ့လေသည်။ ထိုင်းပြည်တောင်ပိုင်းကို ရှေးခေတ်အခါက ဒွါရဝတီ ခေါ် မွန်တို့၏ ပြည်နယ်ဖြစ်ပြီး ၎င်းပြည်ကို ဒွါရဝတီပြည်ဟုခေါ်၍ မြို့တော်ကို လောဗူရီ (Lopburi) မြို့ဟု တွင်ခဲ့၏။ လောဗူရီမြို့၌လည်း ကျောက်စာများ တွေ့ရှိနိုင်၏။ ထို မွန်ကျောက်စာများကို လွန်ခဲ့သော နှစ်(၁၀၀၀)ကျော်က ထိုး ထား၏။

ပရပထ၊ လောဗူရီ၊ သထုံ၊ ပုဂံမြို့များ၌ တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာများကို ရှေးခေတ် မွန်စာပေဟု ဆိုကြပါသည်။

သရေခေတ္တရာကျောက်စာ ပျူနှင့် ပရပထ မွန်ကျောက်စာများသည် အစိုးတူ၊ အတွားတူ ပင်လော။

မွန်အက္ခရာစာပေသည် သရေခေတ္တရာ ပျူအက္ခရာစာပေထက် ရှေးကျသည်ဆိုသော

အချက်တွင် အင်ဒိုချိုင်းနားကျောက်စာအရ (Dr.Finot) ဖင်နောက် ညွှန်ပြသည်မှာ ဗြိတိသျှဗြိတိန်၌ ထားရှိသော ပြည်မြို့ မောင်းဂွန်းအက္ခရာစာပေသည် (၆)ရာစု၌ ထိုးထွင်းသောစာဟု တည်းဖြတ်ကြ၍ ၎င်းအက္ခရာသည်လည်း ကနာရီမြောက်ပိုင်း ကာဒမ္မအက္ခရာနှင့် ထပ်တူထပ်မျှတူညီကြသည်ဆို၏။

ထိုပညာရှိ ကျောက်စာပါရဂူ ဒေါက်တာဖင်နောက် (၁၉၁၂)ခုနှစ်ထုတ် အာရှတိုက် ဂျာနယ်စာမျက်နှာ (၁၂၁) နှင့် (၁၃၆)တွင် ဖော်ပြသည်မှာ ဝိဘင်္ဂနှင့် တခြား ဗုဒ္ဓဘာသာသာသနာရေး ဆိုင်ရာ ပါဠိစာပေများသည် ပြည်မြို့ (သရေခေတ္တရာပြည်)၌ ခရစ်သက္ကရာဇ် (၆)ရာစုလောက်က ထင်ရှားနေပြီဖြစ်ကြောင်း။ ပါဠိအက္ခရာစာပေများသည် မြန်မာပြည်သို့ ကုန်းလမ်းခရီးဖြင့် ရောက် လာခြင်းမဟုတ်ဘဲ ပင်လယ်ကိုဖြတ်၍ ရေလမ်းခရီးဖြင့်သာ အိန္ဒိယမှလာခြင်းဖြစ်သဖြင့် ပြည်မြို့သည် ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းပေါ်၌ တည်ရှိသောကြောင့် ထိုအရပ်သို့ ပါဠိစာပေမရောက်ရှိခင် မြစ်ဝကျွန်းပေါ် ၌ရှိသော မွန်ဒေသတစ်ဝိုက်၌ ကြာမြင့်စွာက ရောက်ရှိနေပြီးသည်ဟု ထင်ကြပါ၏။

သို့ရာတွင် ယနေ့ထိ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ကျောက်စာများအနက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပျူ ကျောက်စာက ရှေးအကျဆုံးဖြစ်၏။ မြန်မာပြည်၌ မွန်စာပေအက္ခရာများသည် ပျူကျောက်စာထက် ရှေးကျသော ကျောက်စာမပြနိုင်သော်လည်း စစ်အတွင်း ဗိုလ်တထောင်ဘုရား ဇုံးဒဏ်ထံ၍ ပေါ်ထွက် လာသော ဘုရားဆုတ်ခွက်၏ကျောဘက်၌ တွေ့ရှိသော ပါဠိအက္ခရာသည် မွန်အက္ခရာဖြစ်ကြောင်း ကျောက်စာပါရဂူ ဦးလူဖေဝင်းက ဆို၏။ ၎င်းအက္ခရာသည် ထိုင်းပြည် ပရပထံ၌ တွေ့ရှိသော မွန်အက္ခရာနှင့် တူညီကြောင်းကို ပါမောက္ခလုစ်က ဆို၏။ ထိုအက္ခရာများသည် ဗုဒ္ဓဘာသာအကြောင်း ဖြစ်သော (ယေဓမ္မာဟေတုပ္ပဘဝါ) ဂါထာအမျိုးအစား ဖြစ်၏။ ပရပထံ မွန်ကျောက်စာသည်သာလျှင် သရေခေတ္တရာ ပျူခေတ်နှင့်တန်းတူ ရှေးကျသော သာဓကဖြစ်သည်ဟု ယဉ်ကျေးမှုဗိမာန် ညွှန်ကြား ရေးဝန် ဦးသာမြတ်က ကျွန်ုပ်နှင့် သဘောချင်းတူညီလျက်ရှိကြောင်း ဖော်ပြလိုက်ရပေတည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၁၊ မှတ် ၂ (ဇွန်၊ ၁၉၅၅)]

ပုဂံသို့ ပထမအကြိမ်သွားစဉ်က

လှည်းဝင်ရိုးသံတည်သည် ပုဂံဘုရားပေါင်းဟူ၍ ငယ်စဉ်ကပင် ကြားဖူးခဲ့သော်လည်း စိတ်မဝင်စားခဲ့ပေ။

(၁၉၄၀)ခုနှစ်ကစ၍ မွန်စာပေသမိုင်းနှင့် မွန်စာပေယဉ်ကျေးမှုတို့ကို ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်း ပြုလာသောအခါကျမှသာလျှင် ပုဂံမြို့သို့သွားရန် စိတ်ကူးမိတော့သည်။

(၁၉၄၆)ခုနှစ်လောက်တွင် ပါမောက္ခလုစ်ထံမှ မွန်ကျောက်စာတို့ကို စတင် သင်ကြား လေ့လာခွင့်ရခဲ့၏။ သို့ရာတွင် ပုဂံသွားရန် လမ်းစ မရသေးချေ။

(၁၉၅၃) အောက်တိုဘာလတွင် ကျွန်ုပ်သည် မွန်ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲအတွက် မွန်စာပေ ကျောက်စာနှင့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ စုဆောင်းရန် တာဝန်ကျလာသည့်အလျှောက် အထူးလုံးပန်း နေ့စဉ် ဗီလတ်မှ ပါမောက္ခလုစ် ပြန်လာပြီဟု သတင်းကောင်း ကြားရလျှင် ချက်ချင်းပင် ဆရာကြီးထံ ချဉ်းကပ်၍ အကျိုးအကြောင်းပြောပြလိုက်ရာ ဆရာကြီးကလည်း အလွန်ကူညီလိုကြောင်း၊ ပုဂံသို့ သွားမှသာလျှင် မွန်ယဉ်ကျေးမှုများကို ဓာတ်ပုံရိုက်ယူနိုင်ပြီး မွန်ကျောက်စာ မင်္ဂလာများကို ရယူ နိုင်မည်ဟုဆို၍ သူ့ကိုယ်တိုင်ပင် ကူညီမည်ဟု ဝမ်းမြောက်စွာ အကြံပေးလေ၏။

ယင်းသို့သွားနိုင်ရန် သတိုးသီရိသုဓမ္မ မစ္စတာဖာနီဗယ်ကလည်း ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန ဝန်ကြီးအား အကြံပေးမည်ဟု မိန့်ဆို၍ အလွန်ဝမ်းသာမိပါသည်။ ထိုအချိန်သည် ဒီဇင်ဘာလသို့ ရောက်နေလေပြီ။ မွန်ပြပွဲမှာ (၁၉၅၄) ဇန်နဝါရီလ (၁၃)ရက်နေ့တွင် စတင်ကျင်းပ၍ နိုင်ငံတော် ဝန်ကြီးချုပ်ကိုယ်တိုင် ဖွင့်လှစ်ပြီး မိန့်ခွန်းပေးတော့မည့်အချိန်ပင် ဖြစ်၏။

(၁၉၅၃) ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ (၁၅)ရက်နေ့ နံနက်တွင် ပုဂံသို့သွားရန် မင်္ဂလာဒုံလေဆိပ်သို့ အသီးသီး ရောက်ရှိကြပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့တွင် အစိုးရအကြံပေး အရာရှိကြီး မစ္စတာဖာနီဗယ်၊ ပါမောက္ခလုစ်၊ မစ္စတာဌာနအီး၊ (လန်ဒန်မှ ကောလိပ်ကျောင်းသား မစ္စတာဖာနီဗယ်၏ မြေး) စာကြည့်တိုက်မှူး ဦးသန်းမောင်၊ ပြတိုက်မှူး ဒေါ်ညွန့်ဟန်နှင့် ၎င်း၏ ညီမငယ်ကလေး အထက်တန်း ဆရာမ ဒေါ်ညွန့်ညွန့်စိန်၊ ဓာတ်ပုံဆရာ ကိုမြိုင်၊ ကျောက်စာမင်္ဂလာသို့ သွားရမည့် ဦးဘသိန်းနှင့် ကျွန်ုပ်ပါ လူပေါင်း ကိုးယောက် ဖြစ်ပါသည်။

လေယာဉ်ပျံသည် ပခုက္ကူမြို့သို့သွား၍ ပခုက္ကူမြို့တစ်ဆင့် မော်တော်ဘုတ်ဖြင့် ပုဂံညောင်ဦး သို့သွားရန် ဖြစ်ပါသည်။ မင်္ဂလာဒုံလေဆိပ်တွင် ယဉ်ကျေးမှုဌာနအတွင်းဝန် ဦးဖိုးလတ် နှင့်လည်း ရုတ်တရက် တွေ့ဆုံကြ၏။ ဦးဖိုးလတ်သည် မွန်ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲ၌ ရှေ့ဆောင်ကော်မတီ၏ ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်၍ ဖော်လမြိုင်မြို့သို့ ပြပွဲကိစ္စအတွက် နေရာချရန် ၎င်းနေ့နံနက်ပင် သွားရမည် ဖြစ်သည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ပုဂံ၌ ခုနစ်ရက်နေ့ရန် စီစဉ်ထားသော်လည်း အတွင်းဝန်ဦးဖိုးလတ်က ပြောကြားသည်မှာ

“နိုင်ပန်းလှတော့ ပုဂံမြို့မှာ လေးရက်ပဲ နေရမည်၊ ယူစရာရှိတာတွေ မြန်မြန်ယူပြီး အမြန်ဆုံးပြန်လာရမည်။ မော်လမြိုင်မှာ လုပ်စရာတွေ အင်မတန်များသည်။ ဝန်ကြီးချုပ်မိန့်ခွန်းကို မွန်ဘာသာပြန်၍ ပုံနှိပ်ရန်လည်း အလွန်အရေးကြီးနေသည်”

ဟု ဆိုသဖြင့် ကျွန်ုပ်မှာ ပုဂံ၌ ခုနစ်ရက်နေရန် အချိန်မရတော့ပါ။ ပြုစုရက်မှာ (၁၉)ရက်သာ လိုတော့သဖြင့် အတွင်းဝန်၏အကြောင်းပြချက်သည် အချက်ပိုင်နေ၍ ကျွန်ုပ်အား ပြသလိုသူ ပါမောက္ခ လုစ်မှာလည်း သဘောတူလိုက်ရ၏။ အလွန်တိုတောင်းသော လေးရက်မျှကာလတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ပြုစုအတွက်လောက်သာ လိုသောဓာတ်ပုံများကို ရိုက်ကူးခြင်းနှင့် မွန်ကျောက်စာများကို ကူးယူရပါတော့မည်။

ကျွန်ုပ်တို့သည် ၎င်းနေ့နံနက် ကိုးနာရီအချိန်တွင် ပခုက္ကူသို့ နှစ်နာရီအကြာ၌ ချောမော့ရွာ လေယာဉ်ပျံ ဆိုက်ရောက်ပါသည်။ ခရိုင်ဝန်ကိုယ်တိုင် ဆင်းကြို၍ ကျွန်ုပ်တို့ အဖွဲ့ဝင်များအား ပုဂံသို့ ခရီးထွက်နိုင်ရန် မော်တော်ဘုတ်ရှိရာသို့ ကားဖြင့်လိုက်ပို့ပြီး ကျွန်ုပ်တို့နှင့်အတူ လက်နက်ကိုင် အစောင့် ငါးယောက်ပါ တစ်ပါတည်း လွှတ်လိုက်ပါတော့သည်။ အကြောင်းမညီညွတ်သဖြင့် မော်တော်ဘုတ်မှာ နာရီဝက်ခန့်အကြာ၌ မြစ်လယ်တွင် သောင်တင်လျက်သားဖြစ်နေ၍ မည်သို့မျှ မတတ်နိုင်ကြတော့ချေ။ မကြာမီ လေကြိုတွေ့၍ ကုန်းပေါ်သို့တက်ပြီး လက်ဖက်ရည်သောက်ကြပါတော့၏။ ထမင်းမစားချင်ကြပါ။ လက်နက်ကိုင်အစောင့်များက အခြားမော်တော်ဘုတ် အကူအညီ ယူ၍ သောင်တင်ရာမှလွတ်အောင် မော်တော်ပေါ်ရှိ ဆန်အိတ်များကို ပြောင်းရွှေ့ခိုင်းပြီးသောအခါ ဆက်လက်သွားနိုင်ကြတော့၏။

ညောင်ဦးသို့ ညနေသုံးနာရီခန့်အချိန်တွင် ဆိုက်ရောက်၍ မင်းတဲ၌ ခေတ္တနေပြီးသကာလ ပုဂံသို့သွားရန် ညောင်ဦးနယ်ပိုင် ဝန်ထောက်ထံမှ အကူအညီတောင်းခိုင်းလိုက်ပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် ကျွန်ုပ်တို့၏အဖွဲ့သား ကိုးယောက်တို့မှာ အလွန်ဆာလောင်မွတ်သိပ်နေကြလေပြီ။ ဓာတ်ပုံဆရာ ကိုမြိုင်နှင့်ကျွန်ုပ်သည် ထမင်းဆိုင်ဘက်သို့ သွားကြည့်ရာ ယင်ကောင်တွေအလွန်များ၍ စားရန် မဖြစ်တော့ဘဲ မင်းတဲသို့ ပြန်လှည့်လာကြ၏။ ပါမောက္ခလုစ်မှာ အလွန်ဆာနေပုံဖြစ်၍ မစွတာဖာနီဗယ်နှင့် အဖော်စပ်နေ၏။ ကျွန်ုပ်တို့ မွန်မြန်မာတွေပင် မစားချင်သော ထမင်းဆိုင်တွင် အင်္ဂလိပ်အဖို့ စားလေ့။ ကျွန်ုပ်နှင့်တကွ မည်သူမျှ မစားတော့ဘဲ အောင့်အည်းကာနေကြလျက် မွန်းလွဲ(ငါး)နာရီ လောက်ကျမှ နယ်ပိုင်၏ဘတ်စ်ကားတစ်စင်း ပေါက်လာတော့၏။

ပုဂံညောင်ဦးဟု စာဆိုရှိသော်လည်း ခရီးကား ငါးမိုင်ခန့် ကွာဝေး၏။ ဘုရားတွေနှင့် မြို့ရိုးတွေ ညွှန်ပြရင်း ပါမောက္ခလုစ်မှာ ထမင်းဆာပျောက်ပြီး ကျွန်ုပ်တို့လည်း စိတ်ဝင်စားစွာကြည့်ရှုကြလျက် ခရီးထွက်ခဲ့ရာ ပုဂံဧည့်ရိပ်သာသို့ နာရီဝက်အကြာတွင် ဆိုက်ရောက်ကြ၏။ ရောက်လျှင် ရောက်ချင်း ပါလာသော စားစရာများနှင့် လက်ဖက်ရည်ကြမ်း သောက်ကြရတော့၏။ လက်ဖက်ရည်ကြမ်း သောက်ပြီးချိန်သည် နေမပင်သေးသဖြင့် ဧည့်ရိပ်သာနှင့် မနီးမဝေးရှိ 'ပုထိုးသားများ'ခေါ် မွန်ဂူသို့ လျှောက်သွားပြီးသကာလ ခေါင်မိုးပေါ်သို့ အားလုံးတက်၍ လှည်းစင်ရိုးသံတည်ညံ့ ပုဂံဘုရားပေါင်းကို အရပ်လေးမျက်နှာ မျှော်ကြည့်ရင်း လေကောင်းလေသန့်များကို ရှုရှုက်၍ အမောအပန်း ဖြေလိုက်ကြတော့၏။

၎င်းည ရှစ်နာရီအချိန် ရေမိုးချိုးပြီးကြ၍ ထမင်းစားပွဲသို့ အားလုံးဝင်ထိုင်ပြီး စိတ်တိုင်းကျ စားလိုက်ကြတော့သတည်း။ ထိုနေ့သည် ဒီဇင်ဘာလ (၂၅)ရက်၊ ခရစ်စမတ်နေ့ဖြစ်သဖြင့် ထိုထမင်းစားပွဲမှာ အထူးအဆန်းကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။

ထမင်းစားပြီးသောအခါ ပါမောက္ခလုစ်က ပုဂံဘုရားအကြောင်း လက်နှိပ်စက်ဖြင့် ရိုက်ထား

သော ပုဂံမှတ်စုများကို တစ်စောင်စီပေးပြီး မောဟပြောလေတော့သည်။ အောက်လင်းမီးအိမ်ကြီးနှစ်လုံး ထွန်းညှိထားသဖြင့် အလွန် လင်းနေသည့်အပြင် အောက်ထပ်၌လည်း လက်နက်ကိုင်အစောင့်များ စောင့်ရှောက်နေကြသဖြင့် စိတ်ချလက်ချ နေနိုင်ကြပါသည်။

မောဟပြောပြီးသောအခါ နက်ဖြန်နက် လေးအာရီထဲ၍ ကော်ပီသောက်ရန် ထမင်းချက်အား ပြောထားပြီးလျှင် နံနက်ငါးနာရီကစ၍ ခရီးထွက်ရန် မြင်းလှည်းနှစ်စီး မှာခိုင်းထား၏။

ပါမောက္ခလုစ်သည် ပုဂံကို အလွန်ချစ်မြတ်နိုးသူ ဖြစ်၏။ သူသည် အခေါက်ပေါင်း (၄၀)မျှ ပုဂံသို့ရောက်ခဲ့ပြီးကြောင်း သိရ၏။ ပုဂံယဉ်ကျေးမှုတွင် သူသာလျှင် ပါရဂူတစ်ဆူဟု ကျွန်ုပ် ဆိုချင်၏။ ထိုစဉ်အခါ သူ၏အသက်မှာ (၆၅)နှစ် ရှိပါပြီ။ ပါမောက္ခလုစ်မှာ အသားအရေ ပြည့်ဝသူဖြစ်ပြီး မစ္စတာဖာနီဗယ်ကဲ့သို့ မပိန်ပါ။ မစ္စတာဖာနီဗယ်သည် ပါမောက္ခလုစ်ထက် ငါးနှစ်ကျော်ကြီး၏။ အရပ်အမောင်းမြင့်၍ ပိန်သည်ဟုထင်ရ၏။ သူသည် အလွန်အကြံကောင်းသူ ဖြစ်၍ ၎င်း၏ အကြံကောင်းမှုကြောင့် မွန်ပြည်အတွက် ကျွန်ုပ်သည် ပါမောက္ခလုစ်နှင့်အတူ ပြန်ကြား ရေးရွာနက ဓာတ်ပုံဆရာနှင့်တကွ ပုဂံသို့ အချိန်မီလာနိုင်ပါတကားဟု တွေးတောရင်း စိတ်သဘော အလွန်ဖြူဖြောင့်သော ဆရာလုစ်၏ မျက်နှာကို မြင်ယောင်လျက် အိပ်ပျော်သွားလေတော့သည်။

နောက်တစ်နေ့ နံနက်စောစော လေးအာရီမတိုးမီ ပါမောက္ခလုစ်သည် ဒါရဝမ်မီးအိမ်နှင့် မုတ်ဆိတ်မွေးရိတ်ရန် ထမင်းချက်ထံမှ ရေနွေးတောင်းသံကြောင့် အားလုံး အိပ်ရာမှ ကပျာကယာ ထလာကြတော့သည်။ ရာသီဥတုမှာ ဒီဇင်ဘာလဖြစ်၍ ချမ်းအေးပါ၏။ ဒေါ်ညွန့်ဟန်တို့ညီအစ်မ နှစ်ယောက်လည်း မိမိတို့အိပ်ခန်းမှ ကုတ်အင်္ကျီကိုယီစိတ်၍ လက်ဖက်ရည်ပွဲသို့ ထွက်လာကြ၏။ ကျွန်ုပ်၊ ဓာတ်ပုံဆရာ ကိုမြိုင်နှင့် စာကြည့်တိုက်မှူး ဦးသန်းမောင်တို့က အခန်းကြီးတစ်ခန်း၌ အိပ်ကြ၏။ ဖာနီဗယ်နှင့် သူ့မြေးတို့က တစ်ခန်း၊ ဆရာလုစ်က တစ်ခန်းအိပ်၍ ကျောက်စာကူးသူ ဦးဘသိန်းမှာ အောက်ထပ်တွင် အိပ်၏။ ပြတိုက်တွင် ထမင်းစား၏။ ကျွန်ုပ်တို့အဖွဲ့ဝင် ရှစ်ယောက် သာ မင်းတ၌ အတူစားကြ၏။ ပုဂံဧည့်ရိပ်သာတွင် ထိုအခါ၌ ထမင်းချက်ဟူ၍ ခန့်ထားခြင်း မရှိသေးချေ။ ဒါရဝမ် ကိုသိန်းမောင်နှင့် ရေခပ်သူ ကိုဩဘာနှစ်ဦးသာ ရှိ၏။ ၎င်းတို့ကပင် ထမင်းချက် နှင့် စားပွဲထိုးလုပ်ကြ၏။ ၎င်းတို့၏ကလေးငယ်က ယပ်ဆွဲပေး၏။

မင်းတမှာ နှစ်ထပ်ဖြစ်ပြီး အပေါ်ထပ်တွင် အိပ်ခန်းကြီးနှစ်ခန်း၊ အငယ်နှစ်ခန်း၊ ရေချိုးခန်း တစ်ခန်းစီတွဲလျက် ရှိ၏။ အိမ်ရှေ့ဘက်လှေကားနှစ်ခု၊ နောက်ဖေးဘက်လှေကားနှစ်ခု ရှိ၏။ အရှေ့ဘက်တွင် ဧည့်ခန်းမဖြစ်၍ အလယ်ဗဟိုအတွင်းဘက်၌ ထမင်းစားခန်းကြီး ရှိ၏။ ဧည့်ရိပ်သာ တွင် အကောင်းစား အိမ်ထောင်ပရိဘောဂ၊ ဇွန်း၊ ခက်ရင်း၊ ပန်းကန် အစုံအလင် ရှိ၏။ မွေ့ရာ၊ ခုတင်၊ မီရို၊ ခေါင်းအုံး၊ ဓာခြင်ထောင်လည်း ရှိသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့အဖို့ အလွန်ကျေနပ်ကြ၏။

ကိုသိန်းမောင် အမည်ရှိသော ဒါရဝမ်မှာ ထမင်းချက်ပင် မဟုတ်သော်လည်း နှစ်ပေါင်း များစွာ အင်္ဂလိပ်တွေအား ချက်ကျွေးလာသူဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်အစားအသောက်များကို ကျွမ်းကျင်စွာ ချက်ပြုတ်၍ ချီးမွမ်းဖွယ်ပင် ဖြစ်သည်။

၎င်းဧည့်ရိပ်သာ၌ အစိုးရ ပြဋ္ဌာန်းထားသော တည်းခိုစရိတ်နှင့် စားစရိတ်မှာ တစ် ယောက်လျှင် တစ်နေ့အတွက် တည်းခိုစရိတ် (၁၅)ကျပ်နှင့် စားစရိတ် (၁၅)ကျပ် စုစုပေါင်း (၃၀)ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရကိစ္စဖြင့်သွား၍ တည်းခိုစရိတ် မပေးရပါ။ စားစရိတ် (၁၅)ကျပ်နှင့်

ရေခဲ၊ မီးခဲ၊ အိမ်သာခဲ၊ တံမြက်လှည်းခဲ ပေးရပါသည်။

သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ကဲ့သို့သော အရာရှိများ ခရီးသွားလာရေး ဥပဒေအရ တစ်နေ့လျှင် အသုံးစရိတ် ရှစ်ကျပ်သာ ရကြ၏။ အကြီးဆုံးအရာရှိဖြစ်မှု (၁၂)ကျပ်သာ ရသဖြင့် အကြီးဆုံးအရာရှိ ဖြစ်သူ မစ္စတာဖာနီဗယ်နှင့် ပါမောက္ခလုစ်တို့မှာ (၁၂)ကျပ်သာရကြသဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် စားစရာ အတွက် တစ်နေ့လျှင် (၁၅)ကျပ်နှုန်းကို မဆောင်နိုင်ကြပါ။ မိမိတို့အချင်းချင်း ငွေဖုပြီး ထမင်းချက်အား လုပ်ခပေး၍ တစ်ဦးလျှင် ပျမ်းမျှခြင်း စရိတ်အငြိမ်း (၁၀)ထက်မပိုစေအောင် ချက်ခိုင်း၍ စားသောက် ကြ၏။ မစ္စတာဖာနီဗယ်၏စီမံချက်ပင် ဖြစ်၏။ သူကိုယ်တိုင် စာရင်းကိုင်၍ ဈေးဝယ်ခိုင်းပြီးလျှင် ထမင်းချက်နှင့် ညစဉ် စာရင်းရှင်း၏။ အလွန်ကောင်းသော စနစ်ပင် ဖြစ်သည်။

မစ္စတာဖာနီဗယ်၏ခြေ ဗီလတ်မှစည်သည် ဂျန်အေဒီနှင့် ဒေါ်ညွန့်ဟန်၏ညီမလေး ဒေါ်ညွန့်ညွန့် စိန်တို့နှစ်ယောက်မှာ အစိုးရကိစ္စဖြင့် သွားခြင်းမဟုတ်၍ တည်းခိုစရိတ် တစ်နေ့လျှင် (၁၅)ကျပ်စီ ပေးဆောင်ရပါသဖြင့် အတော်ပင် ကုန်ကျပါသည်။

ပုဂံကို ပုဂံမြို့ဟု ခေါ်ဆိုကြသော်လည်း ရွာတစ်ရွာသာသာရှိ၏။ စည်ရိပ်သာတစ်ခုသာလျှင် ခမ်းနားစွာပြုလုပ်ထား၍ ၎င်းစည်ရိပ်သာဖွင့်ပွဲကို မကြာမီကပင် နိုင်ငံတော်သမ္မတကြီးကိုယ်တိုင် ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည် ဆို၏။ ယင်းအဆောက်အအုံမှာ အင်္ဂလိပ်မင်းလက်ထက်၌ ဝေလမင်းသား ပုဂံမြို့သို့လာမည်ဆို၍ အထူးဆောက်လုပ်ခဲ့သည် ဆို၏။ ဝင်းခြံကို ကောင်းစွာကာထား၍ ပန်းတွေ လည်း လှပစွာစိုက်ထား၏။ အဆောက်အအုံမှာ ဧရာဝတီမြစ်ကမ်းနားကပ်၍ ဆောက်လုပ်ထားပြီး အနောက်ဘက်ကို မျက်နှာမူနေသဖြင့် ဧရာဝတီမြစ်နှင့် တန်ကြည့်တောင်တို့ကို ရှုမျှော်လျက်ရှိ၍ အလွန်သာယာသော ရှုခင်းများကို မြင်နေရပါသည်။ မြစ်ကမ်းနား၌ သဲသောင်ပြင်ကြီးရှိ၍ အညောင်းပြေ လေညင်းခံ လမ်းလျှောက်နိုင်ပေသည်။

ထိုနေ့နံနက်စောစောတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ပေါင်မုန့်ထောပတ်သုတ်၊ ငှက်ပျောသီး တဝစားပြီး သကာလ ကော်ဖီပူပူကို ဖျော်သောက်ကြပြီးလျှင် နံနက် ငါးနာရီခန့်တွင် မြင်းလှည်းဖြင့် ဓာတ်မီးအိမ် ကြီးကိုပါဆွဲ၍ မြင်းကပါရွာဘက်သို့ ထွက်ခွာသွားကြပါသည်။

နဂါးရံဘုရား၊ အပါယ်ရတနာဘုရား၊ ပြာသာဒ်ရွှေဂူဘုရား၊ နန်းဘုရား၊ မနုဟာဘုရား၊ ဂူပျောက်ကြီးဘုရား၊ မြစေတီ၊ မြစေတီကျောက်စာတိုင်ကြီးတို့ကို ဓာတ်ပုံရိုက်ယူကြပါသည်။ ထို့ရွာတွင် ကျောက်စာဌာနမှ ဓာတ်ပုံဆရာကိုပေါ်ငြိမ်းလည်း ဒရုတ်များနှင့်အဆင်သင့် စောင့်နေသဖြင့် အထူး အကူအညီရပါသည်။ ကျောက်စာဌာနအား ကျေးဇူးတင်ဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါ၏။ လိုအပ်သော ဓာတ်ပုံများကို အတွင်းအပြင်ကူးပြီး ဘုရားများ၌ အနုပညာလက်ရာများဖြစ်သော ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းတော၊ ပန်းတမော (ကျောက်ဆစ်ပန်းပု) စသည်များစွာ လေ့လာမှတ်သားကြ၏။ နန်းဘုရားတွင် အလွန်စိတ်ဝင်စားစွာ လေ့လာကြ၏။ နန်းဘုရားကို ကျောက်ဖြင့် ဆောက်လုပ်ထားပြီး ထုထွင်းသော ပန်းတမောလက်ရာများကို လေ့လာကြ၏။ အလွန်အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော လက်ရာပင် ဖြစ်၏။ အပြင်ပတ်လည်၌ အလွန်လှပသော ပြတင်းပေါက်များ၊ နံရံ၌ ဟင်္သာရုပ်များ၊ လှပသော ပန်းပုများ ရှိ၏။ အဝင်ဝခေါင်ထိပ်ပေါ်တွင် ကလာသတ်အိုး ရှိ၏။ အတွင်း၌ လေးထောင့်ကျောက်တိုင်ကြီး လေးတိုင်ရှိ၏။ အတွင်းဘက်ရှစ်မျက်နှာတွင် ပန်းကိုင်ထားသော ဗြဟ္မာရုပ်များ၏ အချို့အရုပ် တစ်ပိုင်းတစ်စကို ဂျာမနီသူဦးတွေ ဖြုတ်ယူသွားသည်။ ဆရာလုစ်၏ မှန်းဆချက်အရ အလယ်ပတ်၌

ပလ္လင်ရှိဖွယ် ထင်မှတ်၏။ ပလ္လင်ပေါ်၌ ဘုရားဆင်းတုတော် ရှိရမည်ဟု ယူဆကြ၏။ ၎င်းတို့ကို ကျွန်ုပ်တို့က ပြန်ခိုးသွားမည်ဟုပင် တွေးဆကြ၏။ နန်းဘုရားကို မနုဟာမွန်ဘုရင်နေသော နန်းတော်ဟု ဆို၏။ မနုဟာကွယ်လွန်ပြီးနောက် ရွှေမျိုးသားချင်းများက ဘုရားအဖြစ် ပြုလုပ်ဟန်တူပါ၏။ ထို့ကြောင့် နန်းဘုရားခေါ်သည်ဟု ထင်ပါ၏။

ကျွန်ုပ်တို့ အဖွဲ့သားများသည် နေ့လယ်(၁၂)နာရီခန့်တွင် မင်းတဲသို့ပြန်ကြ၏။ ရေချိုး၍ ထမင်းစားသောက်ပြီးကြသောအခါ ဓာတ်ပုံဆရာ ကိုမြိုင်၊ ကျောက်စာရုံးမှ ဓာတ်ပုံဆရာကိုပေါ်ငြိမ်းနှင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် ပုထိုးသားများ၊ ဆင်ပြခြင်းပြုသူ သို့မဟုတ် ခေါင်းလောင်းနှင့်တူသော ဂူ၊ သဗ္ဗညု၊ နတ်လှောင်ကျောင်း၊ ရွှေဂူကြီး၊ ငကျွန်း၊ ဝိဇ္ဇာကတ်တိုက်၊ သရဇာတံခါး၊ အာနန္ဒာဘုရားနှင့် ပြတိုက်တို့ကို ဓာတ်ပုံရိုက်ယူရန် နေပူကျွတ်အချိန်တွင် မနေမနား ထွက်ခွာသွားကြရ၏။ ဆရာလုတ်နှင့် မစ္စတာဖာနီဗယ်တို့မှာ အလက်ကြီးသူများဖြစ်ပြီး နေ့လယ်တွင် စည်ရိပ်သာတွင်နေကြ၍ ညနေအေးမှ သူတို့လူစု အာနန္ဒာဘုရားသို့ အတူတကွ ထွက်လာကြ၏။

ကျွန်ုပ်တို့လည်း အာနန္ဒာဘုရား၌ အတွင်းအပြင် ဓာတ်ပုံရိုက်ယူ၏။ စဉ့်ကင်းများကို မွန်စာနှင့်တကွပေါ်အောင် ဓာတ်ပုံရိုက်ယူ၏။ ထိုမွန်ကျောက်စာများကို စဉ့်ကင်းရုပ်ပုံနှင့်တကွ ဖတ်ရှုရ၍ အဓိပ္ပာယ်ကို လွယ်ကူစွာ သိနိုင်၏။ သို့ရာတွင် စဉ့်ကင်း (၁၅၀၀)ကျော်အနက် လေးပုံတစ်ပုံလောက်သာ ဖတ်နိုင်၏။ ထိုစာပေဟောင်းများကို ဖတ်ရှုလေ့လာသောအခါ မွန်စကားများသည် ပါဠိနှင့် သတ္တတဝေါဟာရ စကားလုံးများစွာကို သုံးနှုန်းခဲ့ကြောင်း သိရှိရတော့၏။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ ကျွန်ုပ်တို့သည် လေးရက်မျှသော ကာလပတ်လုံး မနေမနား သုတေသန ရှာခြင်းနှင့် ဓာတ်ပုံရိုက်ယူ မှတ်သားခဲ့ပြီးနောက် လေးရက်မြောက်နေ့တွင် အတွင်းဝန်၏မှာကြားချက်အရ ကျွန်ုပ်၊ မစ္စတာဖာနီဗယ်၊ ဂျွန်၊ ကိုမြိုင်တို့နှင့်အတူ အထူးမော်တော်ဘုတ်တစ်စင်းဖြင့် ပခုက္ကူလေယာဉ်ပျံအမီ ပုဂံမှ နံနက်လေးနာရီအချိန် ထွက်ခွာလာတော့၏။ ပုဂံ၌ ခုနစ်ရက်ကြာမျှ ဆက်လက်နေကြမည့် ပါမောက္ခလုစ်၊ ဦးသန်းမောင်၊ ဒေါ်ညွန့်ဟန်၊ ဒေါ်ညွန့်ညွန့်တို့သည် အစီအစဉ်အတိုင်း မြန်မာကျောက်စာများကို လေ့လာရန် ကျန်ရစ်ခဲ့ကြလေတော့သတည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၁၊ မှတ် ၄ (ဩဂုတ်၊ ၁၉၅၅)]

ရှေးဟောင်း ပျူနိုင်ငံနှင့် မွန်နိုင်ငံ (သရေခေတ္တရာ၊ ဒွါရဝတီ)တို့မှ ယဉ်ကျေးမှုများ

အိန္ဒိယပြည်၌ ခရစ်တော်မပေါ်မီ နှစ်ပေါင်း (၂၅၀)ခန့်တွင် အသောက (ဝါ) သီရိဓမ္မာသောကမင်း တရားကြီးသည် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားသို့ သာသနာပြုများ လွှတ်ခဲ့သည့်နည်းတူ နောက်မင်းများကလည်း ထိုသို့ပင် ဆက်လက်၍ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှင့် စာပေယဉ်ကျေးမှုများကို ဖြန့်ဖြူးခဲ့ကြပါသည်။ ဟိန္ဒူ၊ မဟာယာန၊ ထေရဝါဒ စသည်တို့သည် သရေခေတ္တရာ၊ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီ သထုံနှင့် အင်ဒိုချိုင်းနားဒေသဘက်သို့လည်း ရောက်ရှိကြပါသည်။

ခရစ်တော်နှစ် (၃)ရာစုခန့်အချိန်တွင် အိန္ဒိယမင်းများ အရှေ့ဘက်သို့ အများဆုံး နယ်ချဲ့ခဲ့ကြ သည်ဟု ယုံကြည်ကြ၏။ အိန္ဒိယအရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ကစ္စနုနှင့် ဂိုဒါဝရီမြစ်မှနေ၍ ရွှေတိုင်းပြည်များသို့ ထွက်ခွာလာကြသည်ဟု ဆိုကြ၏။ ထိုမြစ်များမှနေပြီး ပင်လယ်ခရီးဖြင့် ဧရာဝတီမြစ်ဝကျွန်းပေါ် ဒေသသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာနှင့် ဟိန္ဒူယဉ်ကျေးမှုများ ရောက်ရှိကြောင်းကို အထောက်အထားများ ရှိသည်ဟု လည်း ယဉ်ကျေးမှုပါရဂူကြီး ဒေါက်တာ ကွာရစ်(ချ်)ဝေး(လ်)က ဆိုထားပါသည်။

အိန္ဒိယမှ ကုန်သည်များသည် ရှေးဦးစွာ ထွက်ခွာလာပြီး သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီ သထုံဘက်၌ရှိသော တိုင်းရင်းသား မွန်များ၊ ပြည်မြို့ (သရေခေတ္တရာ)ဘက်ရှိ ပျူများနှင့် သင့်တင့် အောင် ဆက်ဆံတတ်ကြ၍ လွယ်ကူစွာ ကုန်ကူးနိုင်ပါသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သထုံပြည်ကို ရွှေတိုင်းပြည်ဟု တရုတ်မှတ်တမ်းတစ်စောင်က ဆိုထားပြန်ပါသည်။

ယင်းသို့ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း သို့မဟုတ် ကာလိင်္ဂတိုင်း၊ တိလိင်္ဂတိုင်း၊ ကွန်ဂျီဝရစ်(ကပ္ပိပုရ) ဘက်မှ ယဉ်ကျေးသော အိန္ဒိယပညာရှိများနှင့် မင်းသားများသည် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သထုံသို့ ရောက်ရှိပြီး တိုင်းရင်းသား မွန်လူမျိုးများနှင့် အတူတကွနေကြသည် ဆို၏။ သရေခေတ္တရာအမည်သည် ငြိစေ့တြာအမည်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုကြပြန်၏။ ကျောက်စာဌာန၏ တူးဖော်တွေ့ရှိသော သာဓကများကို ကြည့်ပြန်သော် ပြည်မြို့ဟောင်း၌တွေ့ရှိသော သက္ကတဘာသာ၊ ပါဠိဘာသာနှင့် ပျူဘာသာတို့ဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာအကြောင်း ကျောက်စာများ၊ ရွှေပေချပ်များ၊ ဂုဗ္ဘဓေတ်ရုပ်တု ဆင်းတု တော်များကို တွေ့ရှိခြင်းနှင့် ယင်းအက္ခရာသည် (၅)ရာစု ပလ္လာဝခေတ်အက္ခရာနှင့်တူညီပြီး ဆင်းတု တော်လက်ရာမှာလည်း (၅)ရာစု ဂုဗ္ဘဓေတ်လက်ရာများနှင့် ဆင်တူနေကြောင်း တည်းဖြတ်ကြပြန်ရာ များစွာယုတ္တိရှိသည်ဟု ထင်ရပါသည်။ ပြည်မြို့၌ အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်း ဂုဗ္ဘအက္ခရာဖြင့် ရေးသားသော သက္ကတဘာသာ ကျောက်စာတစ်ခုလည်း တွေ့ရှိသေးသည်ဆိုခြင်းနှင့် သက္ကတဘာသာသည် ဟိန္ဒူဝါဒ နှင့် မဟာယနလည်းပါကြောင်း ဆိုနိုင်၏။

သို့ရာတွင် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ထေရဝါဒကဲ့သို့ များစွာမတွေ့ရဟု ဆို၏။ မည်သို့ဆိုစေ ပြည်မြို့ဟောင်း၌တွေ့ရှိသော အနုပညာလက်ရာများမှာ ဂုဏ်ခေတ်ဆင်းတုတော် လက်ရာပုံစံများသာ တွေ့ရှိသည် ဆို၏။

၎င်းပြင် (၁၉၂၆-၂၇) ခုနှစ်တွင် မြန်မာပြည်ကျောက်စာဝန် မစ္စတာချာလ်ဒူရှိုင်းဆယ်သည် ပြည်မြို့တစ်ဝိုက်၌ တူးဖော်ရာတွင် ရွှေကြွတ်၊ ရွှေဆင်းတုတော်များ၊ ငွေဆင်းတုတော်များ၊ ရွှေလက်စွပ်များ၊ ကျောက်မျက်ရတနာများ၊ ရွှေပေချပ်များ၊ ငွေဒင်္ဂါးများ၊ ရွှေနှင့်ငွေကြာပန်းများ၊ ရွှေနှင့်ငွေလိပ်ပြာများ၊ ရွှေနှင့်ငွေခေါင်းလောင်းများနှင့် အုတ်ခွက်များစွာကို တွေ့ရှိ၍ ထိုဆင်းတုတော်များသည် (၆)ရာစု ဂုဏ်ပုံစံပင်ဖြစ်သည်ဟု ထင်ကြပါသည်။ ထိုပစ္စည်းများကို တူးဖော်တွေ့ရှိသဖြင့် သုတေသနဆရာများ အလွန်အံ့သြကြ၍ ယင်းရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို အိန္ဒိယပြည်သို့ပင် ပြုပြင်အတွက် ယူဆောင်ပြသခဲ့ကြသေးသည် ဆို၏။

(၁၉၂၅)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော ဟာဗေ (G.E. Harvey)ရာဇဝင် စာမျက်နှာ (၁၂-၁၃)တို့၌ ပျူဘုရင်နှင့် ပျူလူမျိုး ပျူမြို့တော်အကြောင်းကို ဖော်ပြထားပါသေးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်မြို့သည် အကြီးဆုံးသောမြို့များအနက် တစ်မြို့ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ပြည်တွင်းရေးမညီညွတ်မှုကြောင့် ခရစ်တော်နှစ် (၈၀၀)ခန့်တွင် ပျက်စီးခဲ့ရသည် ဆို၏။ နောက်ထပ် ပျူလူမျိုးများသည် ပုဂံဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွား၍ တိဘက်တို့စာမင်းအုပ်စုဝင် အနွယ်တူချင်းဖြစ်သော မြန်မာလူမျိုးအဖြစ် ကူးပြောင်းသွားသည်ဟု ထင်ပါ၏။

ပုဂံခေတ်၌ ကမ္ဘည်းထိုးထားသော ဖြူစေတီကျောက်စာတွင် ပျူဘာသာပါဝင်သည်ကို ထောက်ရှုလျှင် ပျူလူမျိုးများသည် (၁၁)ရာစုကုန်သည်အထိ ရှိသေးသည်ဟုထင်မြင်ပါ၏။ ယင်းဖော်ပြခဲ့သည့်အနက် အလွန်အထက်တန်းကျသော ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းသို့ ရောက်ရှိပြီးမှ ပျောက်ကွယ်သွားရသော ပျူလူမျိုးနှင့် ပျူစာပေသည် အလွန်နှံ့မြောဖွယ်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပျူကျောက်စာကို မည်သူမျှ မဖတ်တတ်သော်လည်း ရှေးဟောင်းကျောက်စာပါရဂူ ဒေါက်တာစီအိုဘလက်အင်က အံ့သြဖွယ် တည်းဖြတ်ပေးနိုင်ခဲ့ပါကြောင်း၊ ယခုတစ်ဖန် မွန်မြန်မာအက္ခရာသမိုင်းကို ပြုစုသော သီရိပျံချီ ဦးသာမြတ်သည် ပျူကျောက်စာနှင့် အိန္ဒိယကျောက်စာများကို ဖတ်နိုင်သည့်ပြင် အလွတ်ပင် ရေးပြနိုင်သည်ကို တွေ့ရ၍ တိုင်းရင်းသားတစ်ဦးအနေနှင့် အထူးပင် ဂုဏ်ယူမိပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိဘက်သို့ ပြန်ကြည့်သော် သထုံတစ်ဝိုက်၌ အလွန်ရှေးကျသော ဂဝံကျောက်စေတီပျက် အကြွင်းအကျန်များနှင့် ဂုဏ်ခေတ်ကြေးဆင်းတုတော်တစ်ဆူကလွဲ၍ ပျူတိုင်းပြည် သရေခေတ္တရာ၌တွေ့သော ရှေးဟောင်းသုတေသန သက်သေသာဓကများကဲ့သို့ လုံလောက်စွာ မပြနိုင်သေးပေ။ ကျောက်စာဌာနကလည်း တူးဖော်ခွင့်မရခဲ့ကြ၍သာ မတွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ထင်ပါ၏။ အကယ်၍ တိုင်းပြည်အေးချမ်း၍ ဘဏ္ဍာတော်ရေး ပြည့်စုံပါက ကျကျနန တူးဖော်လျှင် အလွန်အမိုးတန်သော ရှေးဟောင်းသက်သေ အထောက်အထားများကို တွေ့ရမည်မှာမလွဲဟု ထင်မြင်ကြပါ၏။ စစ်အတွင်းတွင် ဗုံးဒဏ်ကြောင့် ပေါ်ထွက်လာသော ဗိုလ်တထောင်ဘုရားအုတ်ခွက်သည် မွန်ယဉ်ကျေးမှုအတွက် အလွန်ခိုင်လုံသော အက္ခရာအရေးအသား ဖြစ်ပါသည်။ ထို မွန်အက္ခရာ

အရေးအသားပါသော ဘုရားအုတ်ခွက်သည် အေဒီ (၆)ရာစုခန့်နှင့်တူသည်ဟု ထင်ပါ၏။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိခေါ် ရွှေတိုင်းပြည် ဆိုသည်မှာ သထုံပြည်ဟူ၍သာ ကျွန်ုပ်တို့ ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားခဲ့ကြသော်လည်း တချို့ သုတေသနဆရာကြီးများအဆိုတွင် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် ရွှေတိုင်းနိုင်ငံသည် သထုံ အပါအဝင် ပုသိမ်မှစ၍ တရုတ်ပင်လယ်ကမ်းရှိ တုန်ကင်အထိ ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်လုံးကိုခေါ်ကြောင်း ဆိုပြန်သည်။ ယုတ္တိရှိတန်ရာသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မွန်တို့ဌာနီဟောင်းသည် သထုံသာမက ထိုင်းပြည်ဟု ယခုခေါ်ဝေါ်နေသော မြေနေရာသည် ရှေးအခါက ဒွါရဝတီပြည်ခေါ် မွန်တိုင်းပြည်ဖြစ်ခဲ့ကြောင်း၊ မွန်ကျောက်စာများနှင့် အနုပညာလက်ရာအကြွင်းအကျန်များ ခိုင်လုံစွာရှိသည်ဟု သုတေသနဆရာကြီးများ ရေးသားကြပါသည်။

ယင်းအထောက်အထားများကို ဒေါက်တာ လီမေ ရေးသော 'အရှေ့အာရှတောင်ပိုင်း ယဉ်ကျေးမှုစာအုပ်' နှင့် ဒေါက်တာကွာရစ်(ချ်)ဝေးလ်ရေးသော 'အင်ကိုသိုရှေ့လျက်' စာအုပ်တို့၌ များစွာ ဖော်ပြကြ၏။ ဒေါက်တာကွာရစ်(ချ်)ဝေးလ်သည် မိမိကိုယ်တိုင် တူးဖော်ရာ၌ပါဝင်ပြီး ဒွါရဝတီမွန်ယဉ်ကျေးမှု အကြွင်းအကျန်များကို စုံလင်စွာ ဖော်ပြသည်ကို ဖတ်ရှုရပါ၏။ ဒေါက်တာ လီမေ၏ 'ထိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာ အနုပညာလက်ရာများ' စာအုပ်၌လည်း မွန်ယဉ်ကျေးမှုလက်ရာများ ထိုင်း၌ ရှေးကလွှမ်းမိုးခဲ့ပုံများ စုံလင်စွာပါ၏။

မွန်လူမျိုးများသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှ ယဉ်ကျေးမှုများကို သထုံ၌ ကောင်းစွာရသဖြင့် ဒွါရဝတီ (ထိုင်းပြည်)ဘက်သို့ ကော့ကရိတ်၊ မြဝတီ၊ မဲဆောက်လမ်းမှလည်းကောင်း၊ ထားဝယ်အနီးဘုရားသုံးဆူမှလည်းကောင်း ယူဆောင်သွားကြသည်ဟု သာဓကများကထောက်ရှု၍ ထင်ကြပြန်သည်။ မွန်အင်ပိုင်ယာသည် အေဒီ(၅၀၀) ခန့်တွင် ပျက်စီးသဖြင့် မွန်များသည် မိကလောင်မြစ်တစ်လျှောက်၌ သာဓက မဲနာမ်မြစ်ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်၌လည်း ရောက်ရှိသိမ်းပိုက်နေပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထိုအခါတွင် ခမာတို့က ခမာပြည်ကိုတည်ထောင်၍ ကဗျူဇဟု တွင်၏။

သို့ရာတွင် ခရစ်တော်နှစ် (၈၀၀)ခန့်တွင် ခမာ၏ တိုက်ခိုက်ခြင်းကို ခံရ၍ မွန်တို့အင်အား ပျက်လာဟန် တူပါ၏။ သို့ရာတွင် (၁၀)ရာစုတိုင်အောင် တစ်ပြည်လုံးကို မွန်များ အုပ်စိုးနိုင်ပြီး ၁၀၂၂ အေဒီတွင် ခမာလက်အောက်သို့ ကျခဲ့ရသည်။ အေဒီ (၁၁)ရာစုအတွင်းတွင် တောင်ပိုင်းရှိ လောပူရီ ကျဆုံးပြီးနောက် မွန်တို့ ဆက်လက်စိုးစံခဲ့ကြောင်း မြောက်ပိုင်းရှိ ဟရိဘူတတွင် မွန်ကျောက်စာအထောက်အထားများကို တွေ့ရှိရပါသည်။ သရေခေတ္တရာခေတ်နှင့် တန်းတူ ရှေးကျသော မွန်ကျောက်စာနှင့် ဂူဓူခေတ်ဆင်းတုတော်များနှင့် မွေစကြာပုံတော်များကို ဒွါရဝတီမွန်ဌာနီဟောင်း၌ တွေ့ရှိခဲ့ကြသဖြင့် ထိုင်းကျောက်စာဌာနက ထိန်းသိမ်းပါသည်။

ထို့ပြင် (၁၁)ရာစုတွင် သထုံမှ မွန်စာပေယဉ်ကျေးမှုများသည် မြောက်ဘက် မိုင်ပေါင်း (၃၀၀)ကျော် ကွာဝေးသော ပုဂံပြည်သို့ ပြန့်နှံ့ရောက်ရှိပြီး ထွန်းကားပြန်သကဲ့သို့ ထိုခေတ်၌လည်း လောပူရီမှ မွန်ယဉ်ကျေးမှုစာပေများသည် မြောက်ပိုင်းရှိ လင်မွန်းသို့ ပြန့်နှံ့ရောက်ရှိလာပြီး ထွန်းကားသည်ဆိုကြောင်း၊ ပုဂံခေတ် မွန်ကျောက်စာ အကွာရာ အရေးအသားနှင့်တူသော မွန်ကျောက်စာအုတ်ချပ်ကို လင်မွန်းမြို့၌ တွေ့ရှိရသည်။ လောပူရီမြို့သည် ဗန်ကောက်မြို့မြောက်ဘက် မိုင် (၁၀၀)နီးပါးခန့်

ပေး၏။ ၎င်းဌာန၌ တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာကို အေဒီ(၈)ရာစုခန့်ဟု တည်းဖြတ်ကြသည်။
ဗန်ကောက်မြို့အနောက်ဘက် မိုင်(၈၀)ခန့်ဝေး၍ ထားဝယ်မြို့အနီး ဘုရားသုံးဆူလမ်းကြားနှင့်နီးသော
ပေါင်တုရွာ၌ တွေ့ရှိရသည့် ဂဝံကျောက်ဖြင့် ပြုလုပ်သော ဘုရားအုတ်မြစ် အကြွင်းအကျန်နှင့်
ကြေးဆင်းတုတော်၊ ရွှေဆင်းတုတော်များသည် ဂျွေခေတ် လက်ရာဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့ရှိရပြန်သည်ဟု
ဆို၏။

ထိုရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို တွေ့ရှိစဉ်က အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းပါသည်။ (၁၉၂၇)
ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၂၈)ရက်နေ့ထုတ် ထိုင်းပြည် ဗန်ကောက်မြို့၌ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေသော
ဗန်ကောက်နေ့စဉ်ပုံစံသတင်းစာတွင် ခေါင်းစဉ်ကြီးဖြင့် လယ်သမားက ဥယျာဉ်၌ ရွှေဆင်းတုတော်များ
နှင့်အတူ ဘီလူး၏အရိုးများကို တူးဖော်တွေ့ရှိကြောင်းဟူ၍ အံ့ဖွယ်သတင်းကို ဖော်ပြလိုက်စဉ်က
ကျောက်စာဌာနကို အုပ်ချုပ်သူ ဒမ်ရောင်မင်းသားကြီးအားသို့ ကြားသိလျှင် ကျောက်စာပါရဂူ မစ္စတာ
စေဒီး ကို စုံစမ်းခိုင်းလေသည်။ ယင်းသို့ စုံစမ်းခိုင်းရာ၌ ပစ္စည်းဟောင်းများကို ရရှိထားသူများသည်
ရွှေထည်ကို မပေးအပ်ကြပေ။ ကြေးထည်များသာ ပေးအပ်ကြပါသည်။ ၎င်းလက်ရာများသည်
ဂျွေခေတ်လက်ရာဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်ဟု ဆို၏။ ထိုနေရာဒေသတစ်ဝိုက်သို့ မစ္စတာစေဒီးက
ဆက်လက်တူးဖော်သောအခါ ရွှေထည်များကို တွေ့ရှိပြန်သည် ဆို၏။ နောက်တစ်ကြိမ်တွင် ဒေါက်တာ
ကွာရစ်ချ်ဝေးလ်က တစ်ဖန် သုတေသနပြုရန် တူးဖော်ခွင့်ရ၍ ဆက်လက်တူးဖော်ရာ ဂဝံကျောက်
ဘုရားအုတ်မြစ်ကို မြေအောက်၌ တူးဖော်တွေ့ရှိသည်ဆိုကြောင်း၊ ဓမ္မစကြာကျောက်ထီးကို တွေ့ရှိသော
နန့်ပထုံခေါ် ပရပထုံစေတီမူရင်းသည် ထိုနည်းတူ ဂဝံကျောက်ဖြင့်သာ စတင်တည်ထားခဲ့မည်ဖြစ်
ကြောင်း ခန့်မှန်းနှိုင်းစာကြပါသည်။

၎င်းတို့ကို တူးဖော်တွေ့ရှိသော ဌာနသည် ပေါင်တုရွာအနီး ငှက်မျောခြံတွင်း၌ ဖြစ်လေသည်။
ပေါင်တုရွာသည် ဗီကလောင်မြစ်ကမ်းပေါ်၌ရှိပြီး ပရပထုံခေါ် နန့်ပထုံ၏အထက် မိုင်အနည်းငယ်
ခန့်တွင် တည်ရှိပါသည်။ ထိုနေရာ၌ (၂၀၀)အေဒီသက်တမ်းရှိ အမရဝတီခေတ် လက်ရာဖြစ်သည့်
ကြေးဆင်းတုတော်တစ်ဆူကိုလည်း တွေ့ရှိသည် ဆိုပြန်၏။

၎င်းပြင် အေဒီ(၁)နှင့် (၂)ရာစု၌ ပြုလုပ်သော ရှေးကျသည့် ဂရိတ်ရိုမင် ဖီးအိမ်တစ်ခုကို
လည်း တွေ့ရှိရပြန်သည် ဆို၏။ ထိုဖီးအိမ်သည် အိန္ဒိယလက်ရာ မဟုတ်နိုင်သော်လည်း ဂရိတ်
သို့မဟုတ် ရိုမင်လက်ရာဖြစ်တန်ရာသည်ဟု ကျောက်စာပါရဂူ ဂျော့စေဒီးက ထင်မြင်၏။ အဘယ်
ကြောင့်ဆိုသော် တရုတ်မှတ်တမ်းတွင် ဟန်ဘုရင်ခေတ်၌ အေဒီ(၁၂၀)တွင် ဂရိတ် သို့မဟုတ်
ရိုမင်တစ်စု (သဘင်အဖွဲ့)ကို မြန်မာနိုင်ငံကိုဖြတ်၍ တရုတ်ပြည်သို့လွှတ်ရာ၌ ဘုရားသုံးဆူလမ်းကြောင်း
ဖြင့် ခရီးသွားခဲ့၍သာလျှင် ပေါင်တုရွာဒေသသို့ ထိုပစ္စည်း ရောက်တန်ရာသည်။

သို့ရာတွင် ဒေါက်တာကွာရစ်ချ်ဝေးလ်က ထင်မြင်ချက်ပေးသည်မှာ အမရဝတီခေတ်
ဆင်းတုတော်နှင့်အတူ ရိုမင်ဖီးအိမ်ကို တစ်နေရာတွင်း၌ တွေ့ရှိခြင်းသည် ဂရိတ်နှင့်ရိုမင်တို့ ယူဆောင်
ခဲ့ခြင်းဟု မထင်ချေ။ အိန္ဒိယ သို့မဟုတ် မွန်လူမျိုးများကသာလျှင် အေဒီ(၆)ရာစုခန့်က ဌာပနာ
ပစ္စည်းအဖြစ် ယူဆောင်ခဲ့သည်ဟု ထင်မြင်ချက်ပေးပြန်ပါသည်။

သုတေသနစာပေများ

၂၁

ဒေါက်တာကွာရစ်(ချ်)ဝေးလံသည် ပေါင်တုရွာသို့ ကိုယ်တိုင်ရောက်ရှိ၍ သုတေသနပြုစဉ် ဂဝံကျောက်ဘုရား အုတ်မြစ်တော်များကို ဆက်လက်တူးဖော်စဉ်က ထိုရွာရှိ သိုက်တူးဆရာနှင့် ရင်းနှီးလာသောအခါ ထိုသိုက်ဆရာ ရရှိထားသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအနက် ဓာတ်တော်ဌာပနာ ရန် ရွှေကြွတ်နှင့် အခြားရွှေအပိုင်းအစ များစွာကို ပြသည်ဆို၏။ ပေါင်တုရွာ၌ ကျောက်စာတစ်ချပ်မှ မတွေ့ရသော်လည်း ပရပထိုနှင့်လောပူရီ စသော ဒွါရဝတီနိုင်ငံ၌ တွေ့ရှိသော ရှေးဟောင်းမွန် ကျောက်စာများမှာ အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်ပါသည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၁၊ မှတ် ၅ (ဇန်နဝါရီ ၁၉၅၅)]

ဒွါရဝတီနိုင်ငံနှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု

ခရစ်တော်နှစ် (၇၀၀)ခန့်တွင် အိန္ဒိယပြည်သို့ ရောက်ရှိသော တရုတ်ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုရားဖူးတစ်ဦး၏ မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြပါရှိသည်မှာ ကမ္ဘောဒီးယားပြည်နှင့် ခမာပြည်အကြားရှိ နိုင်ငံကို 'တို-လို-ဝို-တီ' (To-lo-po-ti) ဟုခေါ်ကြောင်း ဆိုလေသည်။ ထိုအမည်သည် ဒွါရဝတီနိုင်ငံဖြစ်ကြောင်း ကျောက်စာသုတေသနဆရာ (Archaeologists) တို့က အတည်ပြုကြ၏။ ဒွါရဝတီနိုင်ငံတွင် မွန်လူမျိုးများ အုပ်စိုးခဲ့လေသည်။ မြို့တော်များမှာ နန့်ပထုံမြို့နှင့် လောဗူရီ (Nakhon Pathom & Lopburi) မြို့များ ဖြစ်၏။

ထိုမြို့များနှင့် ဒွါရဝတီနိုင်ငံတစ်ဝိုက်တွင် ဟိနဃန ခေါ် ဆေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှု အနုပညာလက်ရာဟောင်းများ၊ ဘုရားပုထိုးစေတီ ရုပ်တုတော်များ၊ အုတ်ခွက်များ၊ မွန်ကျောက်စာများစွာတို့ကို ဟူးဖော်တွေ့ရှိပြီး ၎င်းရှေးဟောင်းပစ္စည်းနှင့် မွန်ကျောက်စာများသည် ခရစ်တော်နှစ် (၅)ရာစုမှ (၁၃)ရာစုအတွင်း ပြုလုပ်ထုထွင်းထားခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ကျောက်စာပါရဂူများ တည်းဖြတ်ကြပါသည်။

ယခုအခါ ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံ ဒေသဟောင်းကို ထိုင်းနိုင်ငံ(Thailand) ဟုခေါ်၍ ထိုင်း ခေါ် (ယိုးဒယား)ဘုရင် အုပ်စိုးသောနိုင်ငံ ဖြစ်၏။

ဒွါရဝတီနိုင်ငံကို မွန်များ တည်ထောင်ပုံမှာ ခရစ်တော်နှစ် (၄)ရာစု အတွင်းခန့်တွင် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိခေါ် သထုံပြည်မှ မွန်အချို့တို့သည် မြဝတီမဲဆောက်လမ်းမှတစ်သွယ်၊ လားပယ်အနီး ဘုရားသုံးဆူလမ်းကြားမှ တစ်ခု အရှေ့ဘက်သို့လှ၍ နယ်ချဲ့ခဲ့ကြလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ယင်းအရပ်ဒေသများကို ဖုန်အင်ပါယာက အုပ်စိုးထားသဖြင့် မွန်များ ခေါင်းမထောင်ပုံသေးပေ။ ခရစ်တော်နှစ် (၅)ရာစုလောက်ကစ၍ ဖုန်အင်ပါယာသည် အင်အားနည်းလာ၍ အရှေ့ဘက်ရှိ ကန်ဗောဂျင်ခေါ် ခမာလူမျိုးများနှင့် တိုက်ခိုက်နေရသဖြင့် အနောက်ဘက်ကို ပြန်မကြည့်နိုင်စဉ် မွန်များသည် အခွင့်ကောင်းအခါကောင်းကို လက်မလွှတ်စေဘဲ ဒွါရဝတီနိုင်ငံကို တည်ထောင်ကြလေတော့သည်။

ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံတည်ထောင်ရာတွင် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု များစွာလွှမ်းမိုးလေသည်။ ဂျဗ္ဗဇေတ်သည် ထိုအချိန်တွင် အိန္ဒိယ၌ အထူးထွန်းကားခဲ့လေ၏။ ဒွါရဝတီနိုင်ငံ၌ တူးဖော်တွေ့ရှိသော ဗုဒ္ဓရုပ်တုတော်အချို့သည် ဂျဗ္ဗဇေတ်နှင့် တူညီနေပါသည်။ ပရပထုံ၌တွေ့ရှိသော မွန်အက္ခရာ အရေးအသားသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ကဒဗ္ဗ၊ ပလ္လာဝခေတ်ဖြစ်သော (၅)ရာစုခေတ်နှင့်တူညီကြောင်း တွေ့ရှိရလေသည်။ လောဗူရီ၌ တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာသည်လည်း အလွန်ရှေးကျသော အက္ခရာများ နှင့် (၈)ရာစုမတိုင်မီကမ္ပည်းထိုးခဲ့ကြောင်း ကျောက်စာပါရဂူများ တည်းဖြတ်ကြပါသည်။ ၎င်းပြင် ပရပထုံအနီး ပေါင်တုတ် (Pong Tuk) ရွာတွင် တူးဖော်တွေ့ရှိသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများသည် အေဒီ(၂)ရာစုခေတ်လည်း ပါဝင်နေပါသေးသည်။ ပရပထုံ၌ တွေ့ရှိသော ဓမ္မစကြာပုံတော်နှင့် ရွှေသမင် ပုံတော်ကျောက်ထုပန်းတမော့လက်ရာသည်လည်း (၂)ရာစုပင် ဖြစ်ပါသည်။

ထိုရုပ်တုများသည် ဗုဒ္ဓရုပ်တုတော်မပေါ်ခင်ခေတ်က မြတ်စွာဘုရားကိုယ်စား ကိုးကွယ်ကြခြင်း ဖြစ်၍ အလွန်ရှေးကျပါသည်။ ထိုရှေးကျသော အနုပညာလက်ရာများသည် ဘီစီ (၃)ရာစုမှ (၁)ရာစု အတွင်း အသောက (Asoka) ခေတ်နှင့် အေဒီ (၂)ရာစု၊ (၃)ရာစုအတွင်း အမရပတီ (Amaravati) ခေတ်လက်ရာများနှင့် တူညီကြောင်း သတိပြုမိပါသည်။ ဤအချက်သည် မွန်သမိုင်းအဆိုအရ အသောကမင်းတရားကြီး တတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် ဘီစီ(၂၄၀)လောက်တွင် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ရွှေကိုင်းပြည်သို့ သာသနာပြုအဖြစ် အရှင်သောဏထေရ်နှင့် အရှင်ဥတ္တရထေရ်တို့ကို စေလွှတ်ခြင်းသည် ဒွါရဝတီနိုင်ငံသို့လည်း ရောက်ရှိကြောင်း ဆိုဖွယ် ရှိပါသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိဆိုသည်မှာ သထုံတစ်မြို့ကိုသာ ခေါ်သည်မဟုတ်။ ပုသိမ်မှစ၍ တရုတ်ပင်လယ်ကွေ့ တွဲကင်းအထိ ထိုင်းအပါအဝင် ပင်လယ်ကမ်းခြားတစ်လျှောက်ရှိ တိုင်းပြည်အားလုံးကို သုဝဏ္ဏဘုမ္မိဟုခေါ်ကြောင်း သုတေသနဆရာများ ဆိုထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့ အသောကမင်းတရားကြီး၏ သာသနာပြုများ စေလွှတ်ခြင်းသည် အိန္ဒိယ ကျောက်စာတွင် ဖော်ပြခြင်း မရှိသော်လည်း ကလျာဏီမွန်ကျောက်စာနှင့် အလွန်ရှေးကျသော သီဟိုဠ် သမိုင်း မဟာဝသ (Mahā Vamsa) တွင် အသောကမင်းတရားကြီးသည် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့ သောဏထေရ် နှင့် ဥတ္တရထေရ် အရှင်မြတ်များကို သာသနာပြုရန် စေလွှတ်ကြောင်း ထောက်ခံထားပါသည်။

ဤအချက်ကို တချို့သုတေသနဆရာများက အတည်မပြုသော်လည်း တချို့ သုတေသနဆရာ များက ယုံကြည်လျက်ရှိပါသည်။ လက်တွေ့အားဖြင့် ဒွါရဝတီနိုင်ငံ၌ အေဒီ (၂)ရာစုထက်ရှေးကျသော ဗုဒ္ဓဘာသာ အနုပညာလက်ရာဟောင်းများက သက်သေပြနေပါသည်။ ပရပထုံစေတီ၏ မူလပုံတော်ကို လေ့လာလျှင်လည်း အိန္ဒိယရှိ ဆန်ချီစေတီနှင့်တူနေကြောင်း တွေ့ရပါလိမ့်မည်။ ဓမ္မဇာတိပုံတော်သည် အသောကခေတ်လက်ရာမဟုတ်ဘဲ ဂျဗ္ဗခေတ်နှင့် တူသည့်တိုင်အောင် ရှေးမူလပုံကို တူ၍ပြုလုပ်ကြောင်း ယူဆဖွယ်ရှိပါသည်။

၎င်းဖြင့် ပရပထုံအနီး ပေါင်တုတ် (Pong Tuk) ရွာ၌ အလွန်ရှေးကျသော ဂဝံကျောက် လက်ရာများ၊ ရွှေကြာပန်းနှင့် အေဒီ (၂)ရာစုမတိုင်မီ ပြုလုပ်သော ရောမလူမျိုး အသုံးအဆောင် ကြေးမီးအိမ်တို့ကို တွေ့ရှိခြင်းအားဖြင့် အေဒီ (၂)ရာစုတွင် ရောမပြည်မှလူများ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့ ရောက်ရှိ ကြောင်း ယင်ရှားပါသည်။ ရောမပြည်မှ ယဉ်ကျေးမှုပစ္စည်းသည် အေဒီ(၂)ရာစုအတွင်း ယင်းဌာန သို့ရောက်နိုင်လျှင် ထိုခေတ်မတိုင်မီ နှစ်ပေါင်း (၄၀၀)လောက်က အလွန်နီးကပ်နေသော အိန္ဒိယပြည်တွင် အလွန်တန်ဖိုးကြီး၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ကမ္ဘာအရပ်ရပ်သို့ ဖြန့်ချိသော အသောကဘုရင်သည် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသို့ သာသနာပြုများ မုချစေလွှတ်မည်မှာ ယုံမှားဖွယ်မရှိချေ။

ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုင်းနိုင်ငံ အပါအဝင် ပင်လယ်ကမ်းခြားတစ်လျှောက်ရှိ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိကို ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကြီး ရောက်ရှိလာပြီး ယခု ထိုင်းနိုင်ငံခေါ်သောနေရာတွင် ရှေးအခါက မွန်တို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံတော်ကြီးကို တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဒွါရဝတီ၏မြောက်ပိုင်း မွန်နိုင်ငံ၏မြို့တော်သည် လင်ဖွန်းမြို့ ဖြစ်ပါသည်။ လင်ဖွန်းမြို့သည် ဗန်ကောက်မြို့မြောက်ဘက် မိုင်(၃၀၀)ကျော်ခန့်ဝေး၍ ဇင်းမယ်မြို့အနီး၌ ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဆက်သွယ်ရေးခရီးလမ်းပန်းမှာ ကော့ကရိတ်၊ မြဝတီလမ်းနှင့် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း ကျိုင်းတုံလမ်း

ဖြစ်ပါသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံပြည်နှင့် တောင်ပိုင်း ဒွါရဝတီနိုင်ငံတို့ ဆက်သွယ်ရေးခရီးလမ်းပန်းမှာ (ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းက ကျပန်းများ ထိုင်း မြန်မာ မီးရထားလမ်းဖောက်ရာ) ဘုရားသုံးဆူလမ်းကြားပင် ဖြစ်ပါသည်။ တောင်ကြားလမ်းကို ကျော်လွန်ပြီး မိကလောင်မြစ်လွင်ပြင်ကို လိုက်၍ ထိုင်းပြည်အတွင်း မဲနမ်မြစ်ကို တစ်ဖန်လိုက်၍ အနံ့အပြား နေထိုင်ကြပါသည်။

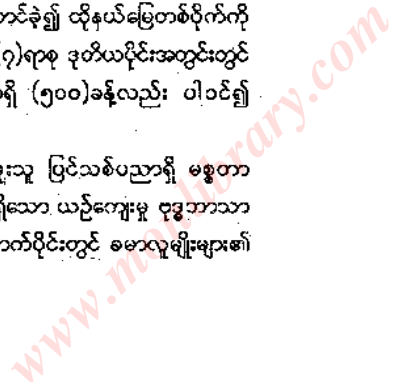
ဤမြဝတီလမ်းနှင့် ဘုရားသုံးဆူလမ်းများကိုပင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၂၀၀)ကျော်က အလောင်းဘုရားစစ်တပ်သည် ထိုင်းသို့ချီတက်၍ အယုဒ္ဓယမြို့တော်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ဖူးပါသည်။ ဒွါရဝတီနိုင်ငံသို့ရောက်ရှိသော ယဉ်ကျေးမှုဗုဒ္ဓဘာသာများသည် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံမြို့မှ မွန်များချည်းသာ ယူဆောင်ခဲ့သည်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။ အိန္ဒိယမှ မလေးကျွန်းဆွယ်၊ ဇာဝါကျွန်း၊ ဗွန်ညိုကျွန်းတို့မှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယကုန်သည်များသည်လည်း သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် ရွှေတိုင်းပြည်ရှာထွက်ရာ၌ ပရပထုသို့ တိုက်ရိုက်ရောက်ရှိ၍ ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာများ ပို့ဆောင်ပေးသေးသည်ဟု ယူဆကြသေးသည်။ ပရပထုကိုပင် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ အစစ်ဖြစ်သည်ဆို၍ အသောကမင်းတရားကြီး တတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် ဘီစီ (၃)ရာစုခေတ်တွင် အရှင်သာကထေရ်နှင့် အရှင်ဥတ္တရထေရ် ရဟန္တာညီနောင်နှစ်ပါးတို့လည်း ပရပထုသို့ ရောက်ရှိကြသေးသည်ဟု ထိုင်း၌ ယုံကြည်ယူဆနေပြန်၏။

ဒွါရဝတီနိုင်ငံသည် ဖူနန်အင်ပါယာ ပျက်စီးရာတွင် အခွင့်ကောင်းယူပြီး တိုးတက်မှုကို ဖန်တီးတော့ရာ (ကန်ဗောဂျန်) ကမ္ဘောဇလူမျိုးများကလည်း ဖူနန်နိုင်ငံကို တစ်ဖက်က တိုက်ခိုက်နေသဖြင့် ဒွါရဝတီနိုင်ငံရှိ မွန်များအဖို့ အလွန်ကောင်းသောအချိန်တွင် နယ်မြေများကို အထူးချဲ့ထွင်လိုက်ရာ ထိုင်း ပင်လယ်ကမ်းနားလွင်ပြင်မြေ တစ်လျှောက်လုံးကို သိမ်းပိုက်ထားလေတော့၏။

ခရစ်တော်နှစ် (၆)ရာစု ကုန်ခါနီးခန့်တွင် ဒွါရဝတီနိုင်ငံသည် အလွန်အရေးကြီးသော နိုင်ငံဖြစ်လာပြီး (၇)ရာစုအတွင်းတွင် တရုတ်နိုင်ငံသို့ မကြာခဏပင် မွန် သံအဖွဲ့များကို စေလွှတ်ခဲ့သည် ဆိုကြောင်း၊ ဒွါရဝတီနိုင်ငံကို ကန်ဗောဂျန် (ကမ္ဘောဇ) ခေါ် ခမာနိုင်ငံက တစ်ဖက်၊ မြောက်ပိုင်းရှိ ထိုင်းက တစ်ဖက်ညှပ်၍ ဖိဝင်လာရာတွင် ခရစ်တော်နှစ် (၈)ရာစုခန့်မှစ၍ ဒွါရဝတီနိုင်ငံ၏အင်အားသည် တဖြည်းဖြည်းပျော့လာသည် ဆို၏။

သို့ရာတွင် (၁၁)ရာစုအထိ လွတ်လပ်သောနိုင်ငံအဖြစ် တည်ခဲ့သည့် အရိပ်အယောင်များ ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ထို့နောက် မွန်နိုင်ငံသည် မြောက်ပိုင်းမြို့တော် လင်ဖွန်းမြို့၌ (၁၁)ရာစုလွန်ပြီးနောက် ဆက်လက်ထွန်းကားပြန်သည် ဆို၏။ ထိုနိုင်ငံကို ဟာချီဘူမ္မဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ လင်ဖွန်းမြို့သည် ဇင်းမယ်မြို့၏အရှေ့တောင်ဘက် (၁၇)မိုင်ခန့်ရှိ မိကွန်မြစ်ပေါ်၌ တည်ရှိ၏။ ထိုင်းတို့၏ ယုံကြည်ချက်သည် လင်ဖွန်းမြို့သည် မွန်ဘုရင်မ စမ္မဒေဝီက တည်ထောင်ခဲ့၍ ထိုနယ်မြေတစ်ဝိုက်ကို အုပ်ချုပ်သည် ဆို၏။ စမ္မဒေဝီသည် မွန်မြို့တော် လာဝို ခေါ် လောဗူရီမှ (၇)ရာစု ဒုတိယပိုင်းအတွင်းတွင် မြောက်ပိုင်းအရပ်ဒေသသို့ နောက်လိုက်များစွာနှင့်အတူ ရဟန်းဝညာရှိ (၅၀၀)ခန့်လည်း ပါဝင်၍ လင်ဖွန်းသို့ ရောက်လာသည် ဆို၏။

ထိုယုံကြည်ချက်ကို ထိုင်းအစိုးရ၏ ကျောက်စာ ဝန်ဖြစ်ခဲ့ဖူးသူ ပြင်သစ်ပညာရှိ မစ္စတာ ဇေဒီး က ဖော်ပြသည်မှာ စမ္မဒေဝီသည် မွန်ဖြစ်ပြီး လင်ဖွန်းသို့ ရောက်ရှိသော ယဉ်ကျေးမှု ဗုဒ္ဓဘာသာများသည် မွန်မှုဖြစ်ကြောင်းကို ခိုင်လုံစွာ ဖော်ပြခဲ့သည်။ ထိုင်းပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် ဓမ္မာလူမျိုးများ၏

ဆုတံဆိပ်မှ အကြွင်းအကျန် ယဉ်ကျေးမှု အလေ့အထ အနည်းငယ်မျှ ရှာမတွေ့သော်လည်း မွန်ယဉ်ကျေးမှု ယုံကြည်ချက်စလေ့များသည် လင်ဖွန်း လင်ပိုင် နှင့် ပရီ အရပ်ဒေသများ၌ မကြာခဏပင် ဟင်္သာရုပ်များကို အမြတ်တနိုးထား၍ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း၊ အလံတိုင်ထိပ်တို့၌ ချိတ်ဆွဲခြင်းပြုနေသေးသည်ကို ယနေ့ထိ တွေ့မြင်နိုင်သည်ဟု ဆို၏။ မွန်ကျောက်စာ ခုနစ်ချပ်ကို ဘုရားပုထိုးအသီးသီးများမှ တွေ့ရှိရပြီး ထို မွန်ကျောက်စာများသည် ပုဂံ၌တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာများနှင့် အလွန်တူညီနေသည်ကို တွေ့ရှိရ၏။ မွန်ကျောက်စာသုံးချပ်တို့ကို အေဒီ (၁၂၁၃-၁၂၁၇) နှင့် (၁၂၁၉) ခုနှစ်များ၌ အသီးသီး ကမ္ဘည်းတိုးခဲ့သည် ဆို၏။

ထိုကျောက်စာများအဖြစ် နိုင်လုံသော သာကေများအဖြစ် မကြာမီက ကျောက်စာပါရဂူ မစ္စတာအေးက ဘာသာပြန်၍ ဖုတ်တမ်းရေးခဲ့သော ရာဇဝင်နှစ်စောင်ကို တွေ့ရှိပြန်ပါသည်။ တစ်စောင်မှာ (၁၅)ရာစုနှစ်ဦးတွင် စင်းမယ် သို့မဟုတ် လင်ဖွန်း၌နေထိုင်သူ ဗောဓိရာဇ်သီ အမည်ရှိ ရဟန်းတစ်ပါးက ပြုစုထားခဲ့သည့် စမ္မဒေဝီဝံသ ခေါ် စမ္မဒေဝီဘုရင်မ၏ ရာဇဝင်သမိုင်း ဖြစ်၏။ အခြားတစ်စောင်မှာ စင်းမယ်မြို့ ရတ္တနဝါန မဟာဝိဟာရကျောင်း၌ သီတင်းသုံးသော အရှင်ရတနပန္န မထေရ်က အေဒီ (၁၅၁၆)ခုနှစ်တွင် ပြုစုသော ဇိနကလမ္ပလိနီ ခေါ် မြတ်စွာဘုရား၏ အောင်မြင်ကြောင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိ ပါဠိဘာသာလက်ရေးမူများမှ ဘာသာပြန်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ရတနပန္နမထေရ်သည် ဟိနယူနဂိုဏ်းဝင် ဖြစ်၏။ ဤအရှင်မြတ်သည် လောနိုင်ငံ၌နေပြီး အေဒီ (၁၅)ရာစု၌ သီဟိုဠ်သို့ကြွရောက်ပြီး ရဟန်းသစ်ခံယူကာ သီဟလာဂနဘွဲ့အမည်နှင့် သာသနာ ပြုခဲ့သည် ဆို၏။ သီဟလာဂနဘွဲ့ခံ ရတနပန္နအရှင်မြတ်၏ကျမ်းသည် ရာဇဝင်နှင့်သက်ဆိုင်ပြီး လိုအပ်သော အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြပါသည်။

ဗောဓိရာဇ်သီအရှင်မြတ်၏ ကျမ်းသည် ပို၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ရေးသားထားပြီး ဒဏ္ဍာရီဆန်၏။ ဤအရှင်မြတ်၏ ကျမ်းအရဆိုသော် စမ္မဒေဝီသည် လောဗူရီဘုရင်၏ သမီးတော်ဖြစ်ပြီး ရာမည-ဇာဂရဘုရင် (ရာမညတိုင်း မွန်ဘုရင်)နှင့် လက်ထပ်ခဲ့သော်လည်း မိမိ ခင်ပွန်းသည်အား ခွန်ခွာ၍ အေဒီ (၆၆၃)တွင် မြောက်ပိုင်းရှိ နိုင်ငံသို့ သာသနာပြုခေါင်းဆောင်အဖြစ် သွားရောက်သည် ဆို၏။ ထိုသို့သွားရာတွင် မိမိ၌ ပဋိသန္ဓေရှိသဖြင့် လင်ဖွန်းမြို့တွင် အမြှာဌေးသား (နှစ်)ပါးအား ဖွားမြင်၍ တစ်ယောက်သည် လင်ဖွန်း၌ ဘုရင်ဖြစ်လာပြီး အခြားတစ်ယောက်မှာ လင်ပိုင် (Lampang) မြို့သစ်၌ ဘုရင်ဖြစ်သည် ဆို၏။

ဒါ့ရဝတ်ခေတ် မွန်အနုပညာ ရုပ်တုများ၊ လောဗူရီ၌ (၄)ရာစု (၈)ရာစု မွန်ကျောက်စာများ၊ လင်ဖွန်း၌ (၁၃)ရာစု မွန်ကျောက်စာများတို့ကို တွေ့ရှိခြင်းနှင့် စမ္မဒေဝီသည် ရာမညတိုင်းနှင့် အဆက်အသွယ်ရှိသည်ဆိုခြင်းများကို ထောက်ရှုလျှင် စမ္မဒေဝီနှင့် အဖွဲ့ဝင်များသည် မွန်များပင်ဖြစ်ကြောင်းကို ယူဆရန်ရှိသည်ဟုဆိုကြောင်း၊ စမ္မဒေဝီသည် လင်ဖွန်း၌ ဘုရားကျောင်းငါးဆောင်ကိုလည်း တည်ထားခဲ့သည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ ထိုဘုရားတစ်ဆူတွင် မွန်ကျောက်စာကို တွေ့ရှိရပါသည်။ စမ္မဒေဝီသည် လံဗင်ဂနပူရီမြို့ မြို့သစ်ကို တည်ထောင်ခဲ့သေးသည်။ ၎င်းမြို့တွင် စမ္မဒေဝီ၏ အဝိမ်းအမှတ်အဖြစ် ရေတွင်းကြီးတစ်တွင်း ရှိသေးသည်။

ကျောက်စာပါရဂူ မစ္စတာအေးသည် အထက်ပါ ဒဏ္ဍာရီသမိုင်းအရ စမ္မဒေဝီသည် မြောက်ပိုင်း

သို့ရောက်သော ခုနှစ်သည် အေဒီ (၈)ရာစုဖြစ်သည်ဆိုခြင်းကို ပယ်ချရာ၌ အကြောင်းပြ သည်မှာ လင်ဖွန်းတစ်ဝိုက်၌ အနုပညာလက်ရာ၊ ဗိသုကာလက်ရာအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ထို (၈)ရာစုခေတ်၌ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် အကြွင်းအကျန်ကို မတွေ့ရသောကြောင့်ဖြစ်သည် ဆို၏။ သို့ရာတွင် (၉)ရာစု လွန်ပြီးမှ လော့ဗူရီမှ လင်ဖွန်းသို့ မွန်များ ရောက်ရှိမည်ဟု ထင်ရပါသည်။

လင်ဖွန်းဘုရင် တရဗက (Trabaka)သည် အေဒီ (၁၂)ရာစုတွင် လောဘုရင် ဥစ္ဆိတ္တစက္က ဝတ္တိနှင့် စစ်ရေးဆိုပူး၍ ထိုအချိန်တွင် မလေးကျွန်း (မာလာယု)ဘုရင် ဇီဝကသည် လင်ဖွန်းကို အလစ်ဝင်စီးရန် ကြံရွယ်ပူးသည်လည်း ဆိုသေး၏။ လောဘုရင် ဥစ္ဆိတ္တစက္ကဝတ္တိသည် လင်ဖွန်း၌ မင်းလုပ်ရန် ပြည်သူပြည်သားများ ကြိုဆိုခြင်းကိုထောက်လှှင် လင်ဖွန်း၌နေသော လူမျိုးနှင့် လောပြည်၌ နေသော လူမျိုးများ ထူကြသည်ဟု ဆိုကြပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ယခုအခါ လောလူမျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှုတွင် မွန်ယဉ်ကျေးမှု ပါဝင်နေသေးသည်ကို တွေ့ရသည်ဟု သိရပါသည်။ လောပြည်၌ ၈ ရာစုအေဒီ မွန် ကျောက်စာတစ်ချပ် ရှိသည်။

ထိုင်းပြည်မြောက်ပိုင်းတွင် မွန်လူမျိုးများ၏ ကြီးမားခဲ့ခြင်းကို ထောက်ခံသော နောက်ထပ် မှတ်တမ်းတစ်စောင်တွင် ဖော်ပြသည်မှာ အေဒီ (၁၂-၁၃)ရာစုအတွင်းတွင် လင်ဖွန်းမြို့သူမြို့သားများ က ကာလဝမ်းရောဂါဆိုးကို ရှောင်တိမ်းရင်း သထုံဘက်သို့ ရောက်ခဲ့သည်ဆို၏။ ထိုအချိန်တွင် သထုံကို ပုဂံမင်းများ အုပ်စိုးနေချိန်ဖြစ်၍ အဆင်ပြေမှု မရှိ၍ ဟံသာဝတီခေါ် ပဲခူးဘက်သို့ ဆက်လက်သွားရာ စကားချင်းတူညီသော လူမျိုးချင်းဖြစ်သဖြင့် ၎င်းတို့အား ပဲခူးမှမွန်များက ကောင်းစွာ ကြိုဆိုခေါ်ခံ၍ နေရာပေးသည်ဆိုကြောင်း၊ မှတ်တမ်းတစ်စောင်တွင် လောနှင့် လင်ဖွန်း စစ်ရေးဆိုရာ၌ လင်ဖွန်းမြို့မှ လူများကို ရာမညလူမျိုးဟု သုံးနှုန်းကြောင်းဟု ဖော်ပြသေးသည်။

လင်ဖွန်းမှမွန်များ သထုံဘက်သို့ ထွက်ခွာလာရာ၌ သထုံကို မြန်မာဘုရင် နရပတိစည်သူမင်း အုပ်စိုးသောအခါဖြစ်သည့် အေဒီ(၁၃)ရာစုနှစ်အတွင်း ဖြစ်တန်ရာသည်ဟု ဆို၏။ အနော်ရထာမင်း ကောင်းစားစဉ်၌ မွန်ယဉ်ကျေးမှုများ ပုဂံတွင် ထွန်းကားပါသည်။ ထိုင်းမြောက်ပိုင်း လင်ဖွန်း၌လည်း ပဲခူးမှပြန်လာသော မွန်များသည် မွန်စာပေကို ဖြန့်ချိကြပါသည်။ ဤအချက်သည် မွန်ဗွယ်ရာပင် ဖြစ်သည်။

လင်ဖွန်း၌တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာများသည် ပုဂံခေတ် မွန်ကျောက်စာ အရေးအသားနှင့် ဆင်တူကြောင်းကို တွေ့ရှိရသဖြင့် အထက်ပါဒဏ္ဍာရီသမိုင်းသည် အသင့်အတင့် မှန်ကန်ဖွယ် ရှိပါသည်။ ၎င်းပြင် လင်ဖွန်းမှမွန်များ ပဲခူးသို့ (၁၂)ရာစုအတွင်း ရောက်ရှိသွားရာ၌ ယွန်းထည်လုပ်ငန်းပညာကို ပဲခူး၌ ပထမဆုံးကြားပေးပြီး ပဲခူးမှတစ်ဖန် ပုဂံသို့ ပြန့်နှံ့သွားသည်ဟုလည်း ဆိုကြသေးသည်။

လင်ဖွန်းအနီးရှိ ဝတီကူကုတ် (Wat Kukut) ဘုရားပုထိုးသည် စန်မဟာပို (San Mahapol) ရွာ၌ ရှိ၏။ ၎င်းဘုရားပုထိုးကို အေဒီ (၁၁၂၀-၁၁၅၀) အတွင်း၌ မွန်ဘုရင် ဒိတ္တရာဇာသည် လောနိုင်ငံကို အောင်မြင်ကြောင်း အထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် တည်ဆောက်ခဲ့သည် ဆို၏။ ၎င်း ကူကုတ် ပုထိုးသည် ပုဂံရှိ ပုထိုးများကဲ့သို့ လေးထောင့်ဖြစ်၍ အဆင့်ငါးဆင့် ရှိပါသည်။ ၎င်းအနီးတွင် စေတီတစ်ဆူ ရှိပြန်၏။ စေတီ၏ပတ်လည်တွင် ဆင်းတုတော် (၆၀)ရှိသည်။ သီဟိုဠ်ရှိ (Sat Mahatprasada) သတိမဟာလိပြာသာဒ်နှင့် တူသည်ဟု ဆို၏။

သုတေသနစာပေများ

၂၇

ကူကုတ်ပုထိုးတွင် (၁၃)ရာစုနှစ်ဦးတွင် ကမ္ဘာဦးထိုးသော မွန်ကျောက်စာ (နှစ်)ချပ် တွေ ရှိသည်ဟု မစ္စတာဇေဒီးက ဖော်ပြပါသည်။ ၎င်းပြင် ပါမောက္ခဒူပွန် (Prof. Dupont) ၏ ဆောင်းပါး တစ်စောင်တွင် ထိုကူကုတ်ရှိ ဆင်းတုတော်လက်ရာများသည် ၁၂ ရာစုလက်ရာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစွာ တွေ့ရှိကြောင်း ရေးသားပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ဒေါက်တာ လီမေ က ထင်မြင်သည်မှာ လင်ဖွန်းသည် မွန်များ၏လက်တွင်း၌ ရှေးဦးစွာကပင် ရှိတန်ရာသည်ဟု ဆို၏။ လင်ဖွန်းမြို့ကို အုပ်ချုပ်သော ဒိတ္တရာဇာ မွန်ဘုရင်ကို ဆက်ခံသည့် မွန်ဘုရင်သည် အဒိတ္တရာဇာဟု အမည်တွင်၍ လင်ဖွန်းတွင် အေဒီ (၁၀၅၀ မှ ၁၁၇၅)အတွင်း စေတီပုထိုးကြီးများကို တည်ဆောက်သော ဘုရင်တစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ ယခု လင်ဖွန်း၌ တွေ့ရသည့် စေတီများသည် ရှေးက မူလပုံစံမျိုးဟု မဆိုနိုင်ပါ။ (အေဒီ-၁၄၄၇)ခုနှစ်တွင် ထိုင်းဘုရင် တိလောကရာဇာ၏ ပြုပြင်ချဲ့ထွင်သောပုံစံသို့ ပြောင်းလဲခဲ့သည်ဟု ဆို၏။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၁၊ မှတ် ၆ (ဆောက်တိုတာ၊ ၁၉၅၅)]

ပရပထုံနှင့် ရွှေတိဂုံ

မွန်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော ဒွါရဝတီနိုင်ငံ ကောင်းစားစဉ် မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့သည့် နနုပထုံ (နဂရပထမ=ပထမမြို့) ခေါ် ပရပထုံ(ဝရပထမ = ပထမဘုရား) မြို့သည် ဗန်ကောက်မြို့ အနောက်ဘက် မိုင်(၃၀)ခန့်၌ တည်ရှိ၍ ရာဇဝင်သမိုင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊ ရှေးဟောင်းသုတေသနဆိုင်ရာ အားဖြင့်သော်လည်းကောင်း အလွန်အရေးကြီးသော မြို့ကြီးတစ်မြို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမြို့၌ ယခုတိုင် နေထိုင်သူ ထိုင်းလူမျိုးများ၏ ယုံကြည်ချက် သမိုင်းအရဆိုလျှင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၂၅၀၀) ကတည်းက ပရပထုံမြို့၌ အလွန်ရှေးကျ၍ ကျော်စောခဲ့သော ချိုင်စိရီ (Chaisiri) မြို့ဟုခေါ်ပြီး အသောကမင်းတရားကြီး၏ သာသနာပြုများဖြစ်သည့် သောဏထေရ်နှင့် ဥတ္တရထေရ် နှစ်ပါးတို့ ကြွရောက်ကြသည်ဟု ဆိုပါသည်။ သို့ရာတွင် သက်သေအထောက်အထား မရှိ၍ သုတေသနဆရာများ အတည်မပြုနိုင်ကြပါ။ ၎င်းမြို့၏အနီးတွင် တည်ရှိသော ကမ်ပင်စင် (Kampang Sen) မြို့သည် ကုန်းပြင်မြင့်၌တည်ရှိ၍ မြို့ရိုးပျက်အကြွင်း အကျန်များကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ထိုဌာနတွင် အလွန်ရှေးကျသော စေတီပျက်အုတ်မြစ်များနှင့် အိန္ဒိယဌေးဒင်္ဂါးဟောင်းများကို တွေ့ရှိသည်ဟု ဒေါက်တာ လီမေ ပြုစုသော (Coinage of Siam) ၌ ဖော်ပြပါသည်။

ပရပထုံမြို့သည် ရှေးအခါ၌ ကျွန်းကလေးဖြစ်ခဲ့၍ အိန္ဒိယကုန်သည်နှင့် ခရီးသည်များ စခန်းချ နေထိုင်ခဲ့သည်ဟုလည်း ပညာရှိများ ထင်မြင်ကြသည်။ ပရပထုံ၏မြောက်ဘက် မိုင်(၁၀၀) ခန့်၌ရှိသော လောဗူရီမြို့သည် ရှေးအခါက ပင်လယ်ကမ်းနား၌တည်ရှိသည်ဟု ပညာရှိများ ဆိုထားသဖြင့် ပရပထုံသည် ကျွန်းတစ်ကျွန်း ဖြစ်တန်ရာသည်ဟုပင် ထင်မြင်ဖွယ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဒွါရဝတီနိုင်ငံကို တရုတ်မှတ်တမ်း၌ တိုလိုပိုတီ (To-lo-po-ti) ဟု ခေါ်ကြောင်း ပါမောက္ခဇေဒီးက ဆို၏။

ပရပထုံ၌တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာသည် အေဒီ(၅)ရာစုခန့်ဖြစ်၍ လောဗူရီ၌ တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာသည် (၈)ရာစုခန့်ဟု တည်းဖြတ်ကြသဖြင့် ပရပထုံမြို့သည် ရှေးပဝေသတီကပင် တည်ရှိခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ပရပထုံမြို့ရှိ ပရပထုံစေတီတော်ကြီးသည် အလွန်ကြည်ညိုဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။ ဗန်ကောက်မြို့မှ မီးရထားဖြင့် ဝိနန်မြို့ရှိရာ တောင်ဘက်သို့ ခရီးသွားခဲ့လျှင် ပရပထုံမြို့ ဘူတာရုံမှ ပရပထုံစေတီကို ဖူးမြော်ကန်တော့နိုင်၏။ ပရပထုံမြို့သို့ မီးရထားဝင်လာသောအခါ ခရီးဝေးစွာမှနေပြီး ရန်ကုန်ရှိ ရွှေတိဂုံဘုရားကြီးကဲ့သို့ ရွှေရောင်ဝင်းစင်းဖြင့် တောက်ပနေဘဲအလား ပရပထုံစေတီသည်လည်း အလွန်ကြည်ညိုဖွယ် ကောင်းလှ၏။ ပရပထုံစေတီတော်ကြီးသည် ရွှေတိဂုံဘုရား၏ပုံမျိုးနှင့် မတူပါ။ ပုဂံညောင်ဦးရှိ ရွှေစည်းခုံဘုရားပုံနှင့် ပို၍တူညီနီးစပ်ပါသည်။

(၁၉၂၀) ပြည့်နှစ်တွင် အင်ဂျင်နီယာအရေးပိုင်ဦးဖိုးသောင် တိုင်း၍ အမြင့်(၃၁၀)ပေ၊ (၇)လက်မရှိသော ရွှေတိဂုံဘုရားသည် ပေပေါင်း(၃၂၅)ပေမြင့်သည်ဟု ဟာဗီက ဖော်ပြ၍ ပရပထု စေတီသည် မီတာပေါင်း(၁၁၅)၊ (ပေပေါင်း ၃၇၄)ပေခန့်မြင့်သည်ဟု ဗိုလ်မှူး **စီဒင်ဖဒင်** (Major Seidenfaden) က ဖော်ပြသဖြင့် ပရပထုစေတီသည် ရွှေတိဂုံဘုရားထက် ပေပေါင်း(၅၀)ခန့် ပို၍ မြင့်သည်ဟု ဆိုရပါမည်။ ပဲခူး ရွှေမော်စောဘုရားသည် ယခု အသစ်တည်ဆောက်ရာတွင် ပေပေါင်း (၃၂၁)ပေမြင့်ရာ ပရပထုစေတီနှင့်နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပေ (၅၀)ကျော် နိမ့်သေး၍ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပရပထု စေတီသည် အမြင့်ဆုံးစေတီဟု ဆိုရတော့မည်လော။ အမြင်အားဖြင့်ဆိုသော် ရွှေတိဂုံဘုရားကပင် ပိုမြင့်၍ကြီးသည်ဟု ကျွန်တော် ထင်ပါ၍ အတိအကျ မဆုံးဖြတ်နိုင်သေးပေ။

မေဂျာ စီဒင်ဖဒင်သည် ထိုင်းသုတေသနအသင်းဝင်ဖြစ်၍ သုတေသနဆရာတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ၎င်းဖော်ပြချက်ကို ဒေါက်တာလီမေကတစ်ဆင့် ဖော်ပြကိုးကားပါသေးသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းဖော်ပြ ချက် မှားသည်ဟုဆိုရန်လည်း မလွယ်ပါ။ ကြီးကျယ်ခြင်းအရာဘက်တွင် ရွှေတိဂုံဘုရားသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပြိုင်ဖက်ကင်း၍ အကြီးဆုံးဖြစ်ပါသည်။

အချို့ သုတေသနဆရာများ၏အဆို၌ ပရပထုစေတီကို မွန်များ ရှေးဦးစွာ စတင်တည် ထားစဉ်က သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ ဒဂိုးဗားစေတီ (Sinhalesc-Dagoba) ၏ ပုံစံမျိုးဖြစ်ပြီး အေဒီ ၁၀၀၀ ခန့်တွင် ကန်ဗောဂျန် ခေါ် ခမာလူမျိုးများ အုပ်စိုးသောအခါ **စီခါရ** (Sikhara or Cambodian Tower) သို့မဟုတ် ကမ္ဘောဒီးယားမျှော်စင်ပုံသို့ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။

ရွှေတိဂုံဘုရားကြီးကို မွန်နှင့်မြန်မာမင်း အဆက်ဆက်က ပြုပြင်ချဲ့ထွင်ခဲ့ရာ ခရစ်တော်နှစ် (၁၅)ရာစုအတွင်းတွင် မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပုနှင့် မွန်ဘုရင် ရာမာဓိပတိဘွဲ့ခံ ဓမ္မစေတီမင်းတရားတို့သည် ရွှေတိဂုံဘုရားကို ပြုပြင်၍ ရွှေပြားများ ကပ်လှူသကဲ့သို့ ပရပထုစေတီကိုလည်း မွန်ဘုရင်၊ ခမာဘုရင် နှင့် ထိုင်းဘုရင် အဆက်ဆက်က ပြုပြင်ချဲ့ထွင်ခဲ့ဟန် တူပါသည်။

(၁၈၆၀) ပြည့်နှစ်တွင် ထိုင်းဘုရင်တစ်ပါးဖြစ်သူ **မောင်ကွတ်ဘုရင်** (King Mongkut) သည် မြက်များ၊ ခြံများ ဖုံးလွှမ်းနေသော ပရပထု စေတီတော်ကို ယခုလက်ရှိ ပုံတော်အဖြစ်သို့ ပြုပြင်ခဲ့သည် ဆို၏။ မူလစေတီ၏ ပုံတော်နမူနာတစ်ဆူကိုလည်း ဘုရားဝင်းအတွင်း၌ တည်ထားပြသ ထားလျက် ရှိပါသည်။

နောက်တစ်ဖန် (King Chulalongkorn) ချူလာလောင်ကွန်ဘုရင်က ပရပထုစေတီကြီးကို တရုတ်ပြည်မှရသော လီဗွေရောင်စဉ်သုတ်ပြီးသည့် အုတ်များဖြင့် ပြုပြင်ချဲ့ထွင်ခဲ့သဖြင့် ရှေးကထက် ပို၍ လှပပြောင်လက်လာပြီး အလွန်ကြည်ညိုဖွယ် ကောင်းလှပါ၏။ ပရပထုမြို့တစ်ဝိုက်၌ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၅၀)အတွင်းတွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက တူးဖော်ရှာဖွေခဲ့ရာတွင် ရှေးဟောင်း ဆင်းတုတော်များ၊ အုတ်ခွက်များ၊ မွန်အက္ခရာပါဠိဘာသာ၊ ဂရန်ထာအက္ခရာ (Grantha Script) မွန်ခေတ်၊ ခမာခေတ် ဆင်းတုတော်၊ ဂျဗ္ဗခေတ်ဆင်းတုတော်နှင့် ဓမ္မစကြာပုံတော်တို့ကိုလည်း အံ့ဩ ဖွယ်တွေ့ရှိသည် ဆို၏။

ခရစ်တော်နှစ် (၅)ရာစုအတွင်း ဒွါရဝတီခေတ် မွန်ကျောက်စာကိုလည်း ပရပထု၌တွေ့ရှိ ကြောင်း၊ မကြာမီကမှ ပြင်သစ်ကျောက်စာပါရဂူ မစ္စတာဒေဒီးက ဖော်ပြခဲ့ပါသေးသည်။

ပရပထုမြို့သည် ရှေးဟောင်းသုတေသနဆိုင်ရာကိစ္စအတွက် အလွန်အဖိုးတန်သော

ဌာနတစ်ခု ဖြစ်၏။ ရှေ့ဆက်ပြီး တူးဖော်ရာမှလျှင် အစိုးတန်ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ထပ်မံ တွေ့ရှိလိမ့်မည်ဟု ပညာရှိများ ယုံကြည်လျက် ရှိပါ၏။

ပရပတုံနှင့်မဝေးလှသော (Ngau Hill) ငူတောင်ရှိ ဂူတစ်ခုတွင်း မွန်ကျောက်စာကို တွေ့ရှိသည် ဆို၏။ မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်မြို့အနီး မော်စာအရပ်၌ သရေခေတ္တရာခေတ် လက်ရာဖြစ်သော ဆင်းတုတော်၊ ရွှေပေလွှာ၊ ပျူအက္ခရာများ တွေ့ရှိသကဲ့သို့ ပရပတုံအနီး ပေါင်တုတ် (Pong Tuk) အရပ်၌လည်း ယင်းကဲ့သို့ ဒွါရဝတီခေတ်လက်ရာဖြစ်သော ရွှေနှင့်ငွေဆင်းတုတော်များ၊ ရွှေကြွတ်၊ ငွေကြွတ် စသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအပြင် ဂဝ်ကျောက်ဖြင့်ပြုလုပ်သော ဘုရားစေတီ ၏အုတ်မြစ်ကိုလည်း မြေအောက်၌ တူးဖော်တွေ့ရှိခဲ့သည် ဆိုပါသည်။

ထိုင်းမင်းသားတစ်ပါးဖြစ်သူ (Prince Damrong) ဒမ်ရောင်မင်းသားသည် ကျောက်စာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဗိမာန်ကို အုပ်ချုပ်သော ညွှန်ကြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်ခဲ့၍ ရာဇဝင်သမိုင်းဘက်တွင် အလွန် ဝါသနာထုံသူ ဖြစ်၏။ ၎င်းအား (Sir G. Scott) ဆာဂျော့စကော့ က မိမိ၏ထင်မြင်ချက်ပေးသဖြင့် ၎င်းက ယုံကြည်သည်မှာ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သထုံ၌ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းနှင့် ကျောက်စာအထောက် အထား မရှိသည့်အတွက် ပုဂံမှ အနော်ရထာမင်းသည် သထုံမှ ဝိဇ္ဇကတ်တော်များကို ရရှိမည် မဟုတ်ဘဲ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် ပရပတုံမှသာ ရရှိသည်ဟု ဆိုပြန်ကြောင်း။

ယင်းကဲ့သို့ အယူရှိ ယုံကြည်နေသူများ ယနေ့ထိပင် ရှိသေးသည်။ လွန်ခဲ့သော (၁၉၅၅) ခုနှစ် မတ်လအတွင်းက ချစ်ကြည်ရေးအဖွဲ့အဖြစ် နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနု၊ ယဉ်ကျေးမှုဌာနဝန်ကြီး ဦးထွန်းဖေ နှင့် အဖွဲ့ဝင်များသည် ပရပတုံဘုရားသို့ ကြွရောက်ဖူးမြော်ခဲ့ကြသည်ဟု ကြားရ၏။ အထက်ပါ ပြောဆိုချက်များကို ကြားသိခဲ့ရ၍ မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌအား စုံစမ်းရန် ပြောဆိုထားသည်ဟု ကြားရပါသည်။ သမိုင်းကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌ စည်သူဦးကောင်း နှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဗိမာန် ညွှန်ကြားရေးဝန်ရုံးခန်းမ၌ (၇-၇-၅၅)နေ့တွင် ကျွန်တော်နှင့် တွေ့ဆုံကြစဉ် စကားစပ်မိ၍ အထက်ပါ ထိုင်းတို့၏ ယုံကြည်ချက်သည် ဖြစ်နိုင်ပါကလားဟုမေးရာ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်၏ ယုံကြည်ချက်အရ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖြေပါသည်။ ယခုအခါဆိုလျှင် ဖြစ်နိုင်ပါသည်ဟု ဖြေပါမည်။

အာယံကြောင့်ဆိုသော် သထုံ၌ မနုဟာမင်း၏ကျောက်စာကိုပင် ဖော်ပြနိုင်၍ ထို ကျောက်စာတွင် မနုဟာမင်း၏အမည်ကို မကုဋ္ဌ ဟူ၍ ရေးထားကြောင်း ပါမောက္ခလုင်က အတိအလင်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ပရပတုံ၌တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာသည် သရေခေတ္တရာခေတ်၌ တွေ့ရှိသော ပျူကျောက်စာနှင့် သက်တမ်းတူညီကြပြီး ပုဂံခေတ် မွန်ကျောက်စာနှင့်တူသော မွန်ကျောက်စာကို ပရပတုံ၌ မတွေ့ရပါ။ ပုဂံခေတ်နှင့်တူသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်း ဂူပုထိုးများလည်း ပရပတုံ၌ မရှိပါ။ ခေတ်အရဆိုလျှင်လည်း ခေတ်ဖြိုင်မဟုတ်ပါ။ ပရပတုံခေတ်သည် ၆ ရာစုဖြစ်ပြီး အနော်ရထာ ခေတ်မှာ ၁၁ ရာစုဖြစ်၍ ပရပတုံခေတ်တွင် အနော်ရထာ မပေါ်သေးပါ။ ထို့ကြောင့် အနော်ရထာမင်း တိုက်ခိုက်သော သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသည် သထုံမဟုတ်၊ ပရပတုံသာ ဖြစ်သည်ဟုဆိုသော စကားသည် ဖြစ်နိုင်ဖွယ် မမြင်ပါ။ အရှေ့တိုင်းရာဇဝင်ပါမောက္ခ ဒီဂျီအီးဟော (D.G.E. Hall) ကလည်း မိမိ ပရပတုံသို့ ယခင်တစ်ခါရောက်စဉ်က ယင်းသို့ ထိုင်းပညာရှိများ ပြောဆိုသည်ကို ငြင်းဆိုလျက်

အနော်ရထာတိုက်သော သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသည် ပရပထုံမဟုတ်၊ သထုံသာလျှင်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြခဲ့သေးသည်ဟု မကြာမီက ရန်ကုန်မြို့ ဗြိတိသျှကောင်စီ၌ ၎င်း၏ ဟောပြောပွဲတစ်ခုတွင် ကျွန်တော်တက်ရောက်နားထောင်၍ မှတ်သားမိပါသည်။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ဆိုသည်မှာ သထုံတစ်မြို့သာမဟုတ်ဘဲ ပုသိမ်မှ တရုတ်ပင်လယ်ကမ်းနားတံကင်းတွေ့အထိဖြစ်သည်ဟု ပညာရှိများ ဆိုထားချက်ရှိသဖြင့် ပရပထုံကို သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ရွှေတိုင်းပြည်ဟု သထုံကို ခေါ်သကဲ့သို့ ခေါ်နိုင်ပါ၏။ သို့ရာတွင် အနော်ရထာမင်းသည် ပရပထုံမှ ပိဋကတ်တော်များ တိုက်ခိုက်ရရှိသည် ဆိုခြင်းကိုကား အထောက်အထား မပြနိုင်ပါ။ ၎င်းအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး (၁၉၅၄) ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော ထိုင်းပြည်တွင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ (Buddhism in Siam) စာအုပ် စာမျက်နှာ (၃၈)တွင် ဖော်ပြသည်မှာ အေဒီ (၁၀၅၅)တွင် ထိုင်းပြည်သို့ တတိယအကြိမ် ဗုဒ္ဓဘာသာရောက်ရှိလာရာ၌ မြန်မာနိုင်ငံပြည်ရှင် အနော်ရထာမင်းက ဟိနယနဗုဒ္ဓဘာသာကို ယူဆောင်ပေး၍ ပရပထုံခေါ် နနုပထုံနှင့် မလေးကျွန်းဆွယ်ဘက်သို့ ယူဆောင်ပေးသည်ဟု ရေးသားပါသည်။

ယင်းစာအုပ်ကို ထိုင်းပညာရှိ ဒေါက်တာ လောင်သူရိယစောင် (Dr. Lung Suriyabongs) က ပြုစု၏။ ၎င်းဖော်ပြချက်သည် အထက်ပါယုံကြည်ချက်နှင့် ဖီလာဆန်ကျင်နေပြန်ပါသည်။ ပရပထုံ၌ တွေ့ရသော ယေဓမ္မာဂါတာပါရှိသည့် အုတ်ခွက်သည် ဗိုလ်တထောင်ဘုရား၌ ရရှိသော ယေဓမ္မာ အစချီ ဂါတာပါရှိသော အုတ်ခွက်နှင့် အကွာရာအရေးအသား တူညီနေကြသော မွန်ပါဠိအရေးအသား ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရပြန်ကြောင်း။

ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်း ရာမညတိုင်း မွန်ဂိုဏ်းသုံးရပ်တို့၌ သုတေသနဌာနက စနစ်တကျ တူးဖော်သည့်အခါ အလွန်ရှေးကျသော မွန်အက္ခရာနှင့် အနုပညာလက်ရာများကို ဖော်ထုတ်နိုင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရလေတော့သည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ ၁ တွဲ ၁၊ မှတ် ၇ (နိုဝင်ဘာ၊ ၁၉၅၅)]

မွန်နှင့် တလိုင်း ဝေါဟာရ

ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူမျိုး(၁၀၀)ပါးရှိသည် ဆိုသော်လည်း အသေးစိတ်အားဖြင့် ထိုထက်မက အလွန်များပြားလှပါသည်။ လူမျိုးတစ်မျိုး၏ အမည်ကို အဓိပ္ပာယ်ပေးရန် မလွယ်ကူလှချေ။ ပုံစံပြရမည် ဆိုသော် မြန်မာလူမျိုး၏ အဓိပ္ပာယ်ကို မြန်၍ မာသဖြင့် ခေါ်ခြင်းဟု ဆိုနိုင်မည်လော။ ထို့အတူ မွန်လူမျိုးကို မွန်မြတ်ခြင်း၊ ကောင်းမွန်ခြင်း၊ ရည်မွန်ခြင်းဟူ၍ ဆိုနိုင်သလော။ မွန်ဘာသာအားဖြင့် ယင်းဆွဲအဓိပ္ပာယ်မရဘဲ မန်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၏။ တိကျမှန်ကန်သော အဓိပ္ပာယ်ပေးရန် မလွယ်ကူလှချေ။ မွန်ဘာသာသည် မွန်ဂိုလို့က် လူမျိုးအဖွယ်ဖြစ်ကြောင်းကို ပါမောက္ခလုစ်က ဆိုထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ရှေးကျစွာ ရောက်ရှိလာသော တိုင်းရင်းသားများမှာ မွန်ဖြစ်ပြီး အထက်တန်းကျသော ယဉ်ကျေးမှု၊ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာတို့ကို အိန္ဒိယပြည်မှ လက်မွန်မဆွကပင် ဦးဦးဖျားဖျား ရရှိခဲ့သည်ကို သုတေသနဆရာများ ဝန်ခံရန် ပုဂံခေတ် မွန်ကျောက်စာများစွာနှင့် စာပေ အစီအကုံးပြောင်မြောက်ပုံ၊ စကားလုံး ကြွယ်ဝပုံတို့က သက်သေခံလျက်ရှိပါ၏။ မွန်လူမျိုးများသည် မြေဩဇာကောင်းသော လွင်ပြင်မြေဖြစ်သည့် ပုသိမ်၊ မြောင်းမြ၊ ဒဂုန်မဏ္ဍလ၊ ဟံသာဝတီ၊ ပဲခူး၊ မုတ္တမ၊ ဖော်လမြိုင် စသော ရာမညတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ ထိုင်းနိုင်ငံ၊ ပရပထုံ၊ လော့ဗူရီ၊ လင်ဗွန်း စသော ဒွါရဝတီနိုင်ငံတို့၌လည်းကောင်း နေထိုင်၍ ထီးနန်းများနှင့်တကွ ရှိခဲ့သော အထက်တန်းကျသည့် လူမျိုးကြီးတစ်မျိုးဖြစ်ကြောင်းကို ရာဇဝင်သိသူတိုင်း နားလည်ကြပါသည်။

မွန်လူမျိုးသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၂၀၀)အတွင်း တိမ်မြုပ်လာရာ အချို့မွန်များမှာ မွန်စကားပင် မတတ်ကြတော့ပေ။ မွန်လူမျိုးကို အများက တလိုင်းလူမျိုးဟု ခေါ်ဝေါ်ရေးသားသုံးနှုန်းခဲ့သဖြင့် တလိုင်းဟု အခေါ်မခံလိုသူ မွန်များမှာ မြန်မာလူမျိုးအဖြစ် ပြောင်းလဲလိုက်ကြ၏။ ကျွန်တော် ငယ်စဉ်က ကလေးချင်း ရန်ဖြစ်သောအခါ 'တလိုင်းပုပ် ငါးပိရေငုပ်' စသည်ဖြင့် ဆဲဆိုပြောင်လှောင်ခြင်း ခံခဲ့ရသည်ကို သတိရမိသေး၏။ စာသင်ရာတွင် ဖတ်စာအုပ်၌လည်းကောင်း၊ ရာဇဝင်စာအုပ်၌လည်းကောင်း၊ ပထဝီဝင်စာအုပ်၌လည်းကောင်း မွန်အစား တလိုင်းဟု ရေးသားထားသဖြင့် အဆင့်သက်သက်ဖြင့် တလိုင်းခေါ်ဟာရကို ဖတ်လိုက်ရ၏။ ဆရာအချို့နှင့် မိတ်ဆွေများက ရွှေတလိုင်းဟု ခေါ်ပြန်၏။ တလိုင်းခေါ်ဟာရကို ရွှေ စိန် ကျောက်သံ ပတ္တမြား စသည်တို့ ရံထားသော်လည်း မကြိုက်မှန်းသိလျှင် ကိုရွှေမွန်ဟု ခေါ်ဝေါ်၍ ပြောင်လှောင်ခနဲကြပြန်၏။ မွန်အချင်းချင်း ဆက်ဆံကြရာတွင် တလိုင်းခေါ်ဟာရမရှိသော်လည်း မြန်မာက အဘယ်ကြောင့် တလိုင်းဟုခေါ်ကြောင်းကို သိလို၍ သုတေသနပြုလေတော့၏။

မွန်လူမျိုး၏ အဓိပ္ပာယ်ကို ဂျာမန်ပါမောက္ခ ရှာမစ် (Prof. Schmidt) က ဖော်ပြသည်မှာ (Mon) မွန်ဟူသော စာလုံးသည် (Manto) မန်တိုဟူသော ပါဠိနှင့် (Mantra) မန်တြာဟူသော

သက္ကတဘာသာတို့မှ လာသည့်အကြောင်း၊ ၎င်း၏အဓိပ္ပာယ်မှာ (Vedic Hymns) ဗီဒစ်ဟင်း ဟူ၍ (Childer's Dictionary) ချီးလဒါးအဘိဓာန်၌ ဖော်ပြသဖြင့် မွန်များသည် ဌာနီဟောင်းဖြစ်သော ဓာတ်တော်နှင့် တရားတော်(သုံး)ပါးတည်ရှိသော အိန္ဒိယ သို့မဟုတ် မဇ္ဈိမဒေသ၊ ဘုရားပွင့်သောပြည် ဟူ၍ ဆိုပါသည်။

ကျောက်စာ ပါရဂူများဖြစ်သော ဒေါက်တာဘလက်ဒင်နှင့် မြန်မာပြည်ကျောက်စာဝန်ဖြစ်ခဲ့သူ မစ္စတာ ဒူရှိုင်ဆယ် တို့က မြန်မာပြည် မွန်ကျောက်စာများတွင် မွန်ကို ရွန် (Rman) ဟု ရေးသားထားကြောင်း ဖော်ပြကြ၏။ ထိုင်းနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားများက မွန်ကို ရွန် သို့မဟုတ် မွန်ဟူ၍ သာ သိရှိနေကြပြီးလျှင် ဗန်ကောက်မြို့တိုက်၌ ထားရှိသော မွန်ဘာသာကြေးပြားပေါ်တွင် ဗညားရန်း၏ ကမ္ပည်းစာတွင်လည်း မွန်ကို ရွန်=ရွန်= (Rman) ဟူသော တွေ့ရှိပါကြောင်း။ ဆာအာသာဇီယားနှင့် ကာနယ် ဂါရိုနို တို့က မွန်ကို ရှေးဦးစွာ အိန္ဒိယပြည် တိလိင်နုမှလာသော မင်းများ အုပ်စိုးသည်ကို အစွဲပြု၍လည်းကောင်း၊ တိလိင်နုနယ်တွင် ခရိုင်သုံးခရိုင်ရှိပြီး လူစုသုံးစုတို့ကို ဘုရင်တစ်ဦးတည်းက အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ မွန်လူမျိုးအနက် မွန်ဒ၊ မွန်ဒိုင်နှင့် မွန်ညဟူ၍ ရှိသဖြင့် ထိုအဆိုနှင့်ညီနေကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မွန်ကို တလိုင်းဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ရေးသားကြ၏။

မြန်မာပြည်သုတေသနအသင်းထုတ် ဂျာနယ်အတွဲ(၁)၊ အပိုင်း(၂)၊ စာမျက်နှာ (၂၄၆)တွင် တလိုင်းဟူသော ဝေါဟာရနှင့်ပတ်သက်၍ ဖော်ပြသည်မှာ တန်လိုင်ဟူသော ရှေးဟောင်းစာလုံးကို အင်းဝခေတ်အတွင်း ကမ္ပည်းတိုးထားသော ကျောက်စာ၌ တွေ့ရှိကြောင်း ဆို၏။

ပါမောက္ခ ဦးပေမောင်တင် ပြုစုသော မြန်မာစာပေသမိုင်း စာမျက်နှာ (၁၄)၌ ဖော်ပြသော ပရိမ္မထီးလိုင်ရှင်ကျောက်စာတွင် (ဥဿာလမည်၊ တန်လိုင်ပြည်ကို၊ ညီညီညက်ညက် ဖျက်ခြေပြီး၍) စသည်ဖြင့် ပါရှိရာ ထိုခေတ်ကပင် မွန်ကို အချို့က (တန်လိုင်)ဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြောင်း ယူဆရန်ရှိ၍ အလောင်းဘုရားခေတ်ကမူ မွန်ကို တလိုင်းဟု ပြောင်းလဲခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

တချို့က ဆင်ခြေပေးပြန်သည်မှာ တိလိင်နုမှ မင်းများသည် သထုံခေါ် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိကို သာမက ဒွါရဝတီနိုင်ငံ အပါအဝင် အင်ဒိုချိုင်းနားတစ်ခွင်လုံးကိုပင် အုပ်ချုပ်ခဲ့ကြောင်း၊ ကြီးစိုးခဲ့ဖူးကြောင်း အထောက်အထားရှိသဖြင့် ထိုဒွါရဝတီ မွန်နှင့် ခမာခေါ် ကမ္ဘောဒီးယားကို တလိုင်းဟု မခေါ်ကြဘဲ ရာမညတိုင်း မွန်ကိုသာတွက်ပြီး တိလိင်နုမှ မင်းများကို အစွဲပြု၍ တလိုင်းဟုခေါ်ကြောင်း ဆိုခြင်းသည် ယုံတမ်းစကားသာဖြစ်သည် ဆိုပြန်၏။

မြန်မာပြည်သို့ ရှေးဦးစွာ ရောက်ရှိကြသော ဥရောပတိုက်သားများကမူ မွန်လူမျိုးကို မွန်ဟုလည်း မခေါ်၊ တလိုင်းဟုလည်း မသုံး၊ ပဲခူးမြို့ကို အစွဲပြု၍ ပီးဂျူးယန် (Peguan) ဟူ၍သာ မှတ်ခေါ်သမုတ်ခဲ့ပါကြောင်း။ ဥရောပတိုက်သားများ၊ မွန်ဘာသာ စာပေသဒ္ဒါအကြောင်း စာအုပ်ခေါ် မွန်အဘိဓာန်ကလေးကို ဒေါက်တာ ဟာစဝယ် က ခရစ်တော်နှစ် (၁၈၇၄)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေရာ၌ မွန်ဟူ၍ မရေး၊ တလိုင်းဟူ၍ မသုံး၊ ပီးဂျူးယန် (Peguan) ဟူ၍ ဥရောပတိုက်သားများ လွယ်ကူစွာသိရှိရန် သုံးနှုန်းထားခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရ၏။ ၎င်းပြင် ပေါ်တူဂီ၊ ပြင်သစ်နှင့် အခြား ကမ္ဘာလှည့်သော ခရီးသည်များ၏ မှတ်တမ်းများ၌လည်း ပီးဂျူးယန်ဟူ၍သာ ရေးမှတ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရ၏။

မွန်ကျောက်စာနှင့် မွန်စာပေများရှိ မွန်ရာဇဝင်၊ ပုံပြင်၊ ဝတ္ထု၊ ပျို့၊ လင်္ကာ၊ ကဗျာ စသည်များတွင် မွန်ဒ၊ မွန်ဒိုင်၊ မွန်ည၊ မွန်နှင့် ရာမည အမည်များကိုသာ တွေ့ရှိဖတ်ရှုရ၏။ တလိုင်းဟူသော

ဝေါဟာရကို လုံးဝ မတွေ့ရချေ။ ရှေးဟောင်း မွန်မင်းများ၊ ပြီးရွာဒေသရွာနီများ၊ ပညာရှိများ စသည်တို့၏ အမည်များမှာ ပါဠိဘာသာဖြင့်သာ တွေ့ရှိခြင်းနှင့် အလွန်နီးစပ်နေလေသည်။ မွန်ဘာသာ အားဖြင့် မွန်ကို 'ဝ' ဆွဲ မပါဘဲ 'မ' ကို 'န' သတ် (မန်) ဟူသော သုံးနှုန်းကြရာ ပါဠိတွင် မန်ဟူ၍ မတွေ့ဘဲ 'မန၊ မန၊ မန္တ၊ မန္တာနှင့် မန္တီ' ဟူ၍သာ တွေ့ရ၏။

၎င်းတို့၏အဓိပ္ပာယ် အသီးသီးမှာ (မန-ဉာဏ်ပညာ)၊ (မန-အစွမ်းသော မဟာသမ္မတမင်း)၊ (မန္တ-သတ္တိ)၊ (မန္တာ-ပညာ)၊ (မန္တီ-မင်းတိုင်ပင်မှုမတ်) စသည်များဖြစ်၍ ထိုပါဠိများမှာ (မန်) ဟူ၍ ဖြစ်လာခြင်းလောဟု တွေးတောထင်မြင်ဖွယ် ဖြစ်လေသည်။

(၁၉၃၀) ပြည့်နှစ်၌ မြန်မာပြည်တွင် မွန်လူမျိုးဖြစ်သော ဆာဂျေအေ ဦးမောင်ကြီး ခေတ္တ ဘုရင်ခံကြီးဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန ဆာကျူလာတစ်စောင် ထုတ်ပြန်ရာ၌ မွန်ကို တလိုင်းဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းလာခြင်းသည် မှားယွင်းနေပါသဖြင့် တလိုင်းအစား မွန်ဟူ၍သာ ရှေ့ဆက်ပြီး ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းရေးသားကြရမည်ဟု အစိုးရဌာနများနှင့် တိုင်းပြည်သို့ ညွှန်ကြားခဲ့ ဖူးလေသည်။

၁၉၄၇ ခုနှစ် ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်း မကွယ်လွန်မီ ၎င်းဆာကျူလာကိုပင် ထပ်မံ၍ တိုင်းပြည်နှင့် အစိုးရဌာနများသို့ လိုက်နာကြရန် ညွှန်ကြားခဲ့ပြန်ပါသည်။ ၎င်းဆာကျူလာ၏ မိတ္တူမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

Memorandum No. 59 H.F 47 (1713) dated the 15th July, 1947;
from the Chief Secretary, Home Department to all Heads of Department.
MEMORANDUM

A copy of this Department Circular Memo. 174 D, 30, dated the 19th July 1930 is forwarded herewith for information and guidance.

Government of Burma, Home and Political Department, Circular Memo No. 174 D.30. Dated the 19th, July 1930.

The word, "Mon" should be substituted and recognized for the word, "Talaing."

The Government of Burma is now aware of the fact that the word "Talaing" so commonly used by the people of Burma. The Governor now therefore directs in the meeting of the Council that henceforth the word "Mon" should be used in all literature and languages.

ယခု လွတ်လပ်သော ပြည်ထောင်စုခေတ်တွင် တိုင်းရင်းသားအချင်းချင်း ညီညွတ်စည်းလုံး ချစ်ကြည်ရေးကို ရှေ့ပြိုး မွန်များကို မည်သူမျှ တလိုင်းဟု မခေါ်ဝေါ်၊ မသုံးနှုန်း၊ မရေးသားကြတော့ ဘဲ မွန်ဟူ၍သာလျှင် အားလုံးက သိရှိ ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းလျက် ရှိကြလေပြီ။ အချို့မွန်များက မိမိ နာမည်ရှေ့တွင် မွန်စာလုံးကိုပင် တပ်ဆင်ထားကြတော့၏။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း(၁၀၀၀)နီးပါးက ပုဂံခေတ်ထူထောင်ရာမှစပြီး

မွန် လူမျိုးများနှင့် မြန်မာလူမျိုးများ အချင်းချင်း ပေါင်းသင်းဆက်ဆံကာ ရောစပ်မှုရှိလာကြသဖြင့် မွန်စကား မတတ်ကြစေကာမူ မွန်သွေးမရှိဟု မဆိုနိုင်ချေ။

အထူးသဖြင့် အောက်မြန်မာနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သောသူများမှာ မွန်သွေးကင်းသူ အလွန်ရှားပြီး မွန်မြန်မာများပင် ဖြစ်ကြလေသည်။ ရှေးအခါက မွန်ခမာဟု ထင်ပေါ်ကျော်စောလာရာမှ ယခုအခါ မွန်မြန်မာဟုပင် ပြောင်းလဲခေါ်ဝေါ်နေလေပြီ။ မွန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မြန်မာယဉ်ကျေးမှုတို့မှာ တစ်လုံးတစ်စည်းတည်းလိုပင် တူညီကြ၏။ တိုင်းရင်းသားများအနက် မွန်နှင့် မြန်မာတို့မှာ ရုပ်ရည်အားဖြင့် ခွဲခြားမရနိုင်အောင် တူညီကြပြီး အများဆုံးပေါင်းဖက်ကြ၍ အရင်းနှီးဆုံး၊ အနီးစပ်ဆုံးသော ပြည်ထောင်စုသား ဖြစ်ကြ၏။ မွန်စာပေနှင့် စကားသာလျှင် မြန်မာနှင့် မတူကြသော်လည်း အကွာရာတူပြီး မွန်ဂိုလို့က်လူမျိုးအနွယ်တူချင်း ဖြစ်နေပြန်ပါသည်။

ယနေ့ စာသင်ကျောင်းများတွင် အသုံးပြုသော စာအုပ်အချို့သည် ရှေးမှုဖြစ်၍ မွန်အစား တလိုင်းဟု ပုံနှိပ်ထားသဖြင့် ပြင်ဆင်ပေးရန် မွန်ကျောင်းသားအချို့ လာပြောဖူး၏။ တချို့က နှုတ်ချော် ကလောင်ချော်ပြီး မွန်အစား တလိုင်းဟု သုံးနှုန်းလျက် အမူမဲ့အမှတ်မဲ့ နေကြသေး၏။ ပုံနှိပ်စာအုပ်ဟောင်း၌ တလိုင်းနေရာတွင် မွန်ဟု လက်ရေးဖြင့်ပြင်၍ဖတ်သော မွန်ကျောင်းသားကို ဆရာက အပြစ်ဆိုမည် မဟုတ်ပါ။ ကာယကံရှင်က မနှစ်မြို့သောအမည်ကို ခေါ်ဝေါ်သုံးနှုန်းခြင်းမှ ရှောင်ရှားခြင်းသည် ယဉ်ကျေးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသတည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၁၊ မှတ် ၈ (ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၅၅)]

မြစေတီကျောက်စာနှင့် ဂူပြောက်ကြီး

ခရစ်တော်နှစ် (၁၈၈၆)ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်ကောလိပ်မှ ပါဠိပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ဖော်ရှမ်မာ (Dr. Forchhammer) သည် အခြားတစ်ဖက်၌ မြန်မာပြည်အစိုးရ၏ ကျောက်စာဝန်လည်း ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံတော်သမိုင်းအတွက် အစိုးမပြတ်နိုင်လောက်အောင် တန်ဖိုးကြီးမားလှသည့် လေးမျက်နှာတွင် ကမ္ဘာဦးကျောက်စာ လေးဘာသာပါရှိသော လေးထောင့်ကျောက်စာ တိုင်တစ်တိုင်ကို မြင်းပုဂံ ခေါ် မြင်းကပါရွာရှိ မြစေတီဘုရားအနီး လေးထောင့်ဂူ ဘုရားရှေ့နားတွင် တွေ့ရှိရလေသည်။ ယင်းကျောက်စာတိုင်သည် အပျက်အစီး အလွန်နည်းပါး၍ အလွန်လှပပါသည်။ မြစေတီဘုရားအနီးတွင် တွေ့ရှိသဖြင့် မြစေတီကျောက်စာဟု အမည်တွင်လာခဲ့လေတော့သည်။ မြစေတီဘုရားနှင့်ကပ်လျက် အနောက်ဘက်တွင် တစ်ဆက်တည်းတည်ရှိသော လေးထောင့်ဂူဘုရားကြီးသည် ယခုအခါ ဂူပြောက်ကြီးဘုရားဟု ခေါ်ပါသည်။ ထိုစဉ်က ဂူပြောက်ကြီးဘုရားကို လှေလာသူနည်း၍ အမည်မထင်ရှားခဲ့သေးပေ။

မြစေတီအနောက်တောင်ထောင့်တွင် မြင်းကပါစေတီတစ်ဆူ ရှိပါသေးသည်။ ၎င်းစေတီနှင့် ကပ်လျက် မြင်းကပါချောင်း ရှိလေသည်။ မြင်းကပါချောင်းတွင် ရှေးအခါက အနော်ရထာမင်းနှင့် နောင်တော် စုတ်ကတေးမင်းတို့ တစ်ဦးချင်း မြင်းစီး၍ စစ်ထိုးကြရာမှ စုတ်ကတေးမင်းအား အနော်ရထာမင်းက ထိုးသတ်နိုင်ခဲ့ပြီး စုတ်ကတေးမင်း၏အလောင်းသည် ၎င်းချောင်းတွင်းသို့ ချောပါသွားသည်ဟု သမိုင်းက ဆိုပါသည်။ မြင်းပုဂံ သို့မဟုတ် မြင်းကပါရွာတွင် ခရစ်တော်နှစ် (၁၀၅၇) ခုနှစ်၌ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သထုံပြည့်ရှင် မွန်ဘုရင် မကုဇမင်း(မန္တဟာမင်း)နှင့် ဆွေတော်မျိုးတော်တစ်စု ကိုထားရာ ရွာလည်း ဖြစ်လေသည်။

ဒေါက်တာ ဖော်ရှမ်မာသည် ဂူပြောက်ကြီးဘုရားအတွင်းမှ နောက်ထပ် မြစေတီကျောက်စာ မျိုး ဖိတ္တ။ ကျောက်တုံးအပေါ်ပိုင်း နှစ်ပိုင်းကို တွေ့ရှိရပြန်ပါသည်။ နောက်ထပ် ကျောက်တုံး အပေါ်ပိုင်းတစ်ပိုင်းသည် (၁၉၀၄)ခုနှစ်တွင် မြစေတီဘုရား ရင်ပြင်တော်ပေါ်ရှိတံတိုင်းကို ပြင်ဆင်ရာမှ ပေါ်ထွက်လာပြန်ပါသည်။

ပထမတွေ့ရှိသော မြစေတီကျောက်စာတိုင်အကောင်းကို လုံခြုံရေးအတွက် အာနန္ဒာဘုရားအနီးရှိ ပုဂံပြတိုက်သို့ ရွှေ့ပြောင်း၍ ခိုင်ခံ့စွာ အာဏာကိုင်ပြီး စိုက်ထူထားလိုက်လေသည်။

ဒုတိယတိုင် အကျိုးအပွဲသည် မစုံမလင်ဖြစ်နေခဲ့ရာမှ မကြာမီပင် ကျောက်စာဌာနက ကျောက်စာတိုင်၏ အောက်ပိုင်းများကို မြစေတီဘုရားအနီးရှိ ပိဋကတ်တိုက်ဟု ယူဆသော တိုက်ဟောင်းတိုက်ပျက်တစ်ခု၏ အောက်မှ မမျှော်လင့်ဘဲ နက်နဲစွာ တူးဖော်တွေ့ရှိပြန်ပါသည်။ ထိုကျောက်တိုင်အကျိုးအပွဲများကို ဆက်စပ်လိုက်သောအခါ မြစေတီကျောက်စာတိုင် ပကတိ ဖြစ်သွားလေတော့၏။ မျက်နှာ အချို့ဘက်တွင် ကျောက်စာများ ပျက်စီးခဲ့၏။ ကျန်ရှိသော ကျောက်စာများမှာ အလွန်ထင်ရှားလှပါ၏။

ဤကျောက်စာတိုင်မှာ ပထမတွေ့ရှိသော မြစေတီကျောက်စာတိုင်ကဲ့သို့ လေးထောင့် မကျလှပါ။ မွန်ဘာသာကျောက်စာမျက်နှာနှင့် ပျူဘာသာ ကျောက်စာ မျက်နှာနှစ်ဖက်သည် မြန်မာ နှင့်ပါဠိဘာသာ ကျောက်စာမျက်နှာထက် ငယ်နေပါသည်။ ကျောက်စာပါ အဓိပ္ပာယ်များမှာ တူညီကြပြီး ပထမတွေ့ရှိသော ကျောက်စာတိုင်၏ မိတ္တူဖြစ်သည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ ဒုတိယတွေ့ရှိသော မြစေတီကျောက်စာတိုင်သည် ပထမတွေ့ရှိသော ကျောက်စာတိုင်ထက် မြင့်မား၏။ စာကြောင်းများ ကွဲပါသည်။ ပထမကျောက်စာတိုင်၏အမြင့်မှာ သုံးပေလောက်ရှိ၍ ဒုတိယကျောက်စာတိုင်၏ အမြင့်မှာ ငါးပေခွဲလောက် ရှိပါသည်။ ဒုတိယကျောက်စာတိုင်ကို မြစေတီဘုရားဝင်း၌ အံ့တောဖြင့်ဆက်စပ်ပြီး ကျွန်းသစ်တိုင်ကြီးများဖြင့် ညှပ်၍ စိုက်ထူထားလေသည်။ ပထမကျောက်စာတိုင်ကို (က)တိုင်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဒုတိယကျောက်စာတိုင်ကို (ခ)တိုင်ဟူ၍လည်းကောင်း ကျောက်စာဆရာများ မှတ် သားခေါ်စမှတ် ပြုကြပါသည်။

ကျောက်စာဝန် ဒေါက်တာဖော်ရှစ်မာသည် မြစေတီကျောက်စာရှိ လေးဘာသာ အနက် ပါဠိနှင့် မြန်မာဘာသာတို့ကို (၁၈၉၂)ခုနှစ်တွင် ဆက်သစ်အက္ခရာများဖြင့် ဖလှယ်ခဲ့ဖူးသော်လည်း မပြည့်စုံသေးခင် ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်မှာ အနိစ္စရောက်သွားခဲ့လေသည်။ (၁၈၉၉)ခုနှစ်တွင် အတွင်းဝန်များရုံးမှ မောင်ထွန်းငြိမ်းက မြန်မာဘာသာကို ဘာသာပြန်ဆိုသော်လည်း ကျောက်စာဌာနက ဘာသာပြန်ဆို ချက်နှင့် မတိုက်ဆိုင်သောအချက်များ တွေ့ရလေသည်။

မလေးကျွန်းဆွယ်တွင် ဗြိတိသျှအစိုးရ၏ ဝန်ထမ်း (Malay Civil Service) တွင် အမှုထမ်း ခဲ့သော မစ္စတာ ဘလက်ဒင် သည် တစ်ဖက်တစ်လမ်းတွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနနှင့် မနုဿဗေဒ ပညာကို လေ့လာစူးစမ်း ရှာဖွေခဲ့၍ မွန်ယဉ်ကျေးမှု ကျောက်စာဘက်တွင် စိတ်ဝင်စားလာသဖြင့် အရှေ့တိုင်းဘာသာသုတေသန လိုက်စားသော ပြင်သစ်ပညာရှိ (Mr. Huber) နှင့် မွန်စာ တတ် မြောက်သော အမေရိကန်သုတေသနပြု မစ္စတာ ဟာလီဒေး စသော ရှေးခေတ်နှင့် ခေတ်သစ် မွန်စာပေတွင်ကျွမ်းကျင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် စာပေးစာယူ ဆက်သွယ်ခဲ့ပြီးနောက် အငြိမ်းစားယူ၍ လန်ဒန်သို့ ပြန်ရောက်သောအခါ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာနှင့် အာဖရိကဘာသာသင် ကျောင်းတွင် ဌာနမှူး (Dean, School of Oriental and African Studies, University of London) အဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရလေသည်။

မစ္စတာဘလက်ဒင်သည် မြန်မာပြည် ကျောက်စာဝန်၊ အိန္ဒိယ ကျောက်စာဝန်များနှင့် ဆက်သွယ်၍ ရှေးဦးစွာ မြစေတီကျောက်စာရှိ မည်သူမျှ ပြန်ဆိုခြင်းမပြုနိုင်သော ရှေးဟောင်း

မွန်ကျောက်စာကို (၁၉၀၉)ခုနှစ်တွင် အောင်မြင်စွာ ဘာသာပြန်ဆို၍ အောက်တိုဘာလထုတ် ရွှင်ရယ် အာရှတစ် (Royal Asiatic) ဂျာနယ် စာမျက်နှာ (၁၇၇)တွင် ဆောင်းပါးအဖြစ် ရေးသားဖော်ပြခဲ့ လေသည်။

၎င်းပြင် (၁၉၁၀)ခုနှစ် ဇူလိုင်လထုတ် ၎င်းဂျာနယ်၌ပင် ဆက်လက်၍ မြစေတီကျောက်စာ အကြောင်း ချဲ့ထွင်လေ့လာချက်အပြင် မြန်မာဘာသာကျောက်စာကိုလည်း ဖော်ပြလိုက်သဖြင့် မြစေတီကျောက်စာရှိ မြန်မာဘာသာကို ဘာသာပြန်ဆိုသော ကျောက်စာဝန် မစ္စတာ တော်စိန်ခို နှင့် ပါဠိဘာသာကိုပြန်ဆိုသော ကျောက်စာဝန် ပါမောက္ခ ချိုရှင်ဆယ် တို့သည် မိမိတို့၏ ဘာသာပြန် ဆိုချက်များကို မစ္စတာဘလက်ဒင်၏ လေ့လာချက်များနှင့် ညှိနှိုင်းနိုင်လေသည်။

ထိုကဲ့သို့ မြန်မာပြည်တွင် မနေပူးပါဘဲလျက် ကျောက်စာမင်္ဂလာနှင့် ဓာတ်ပုံများ လေ့လာ ပြန်ဆိုသော မစ္စတာဘလက်ဒင်၏ ဘာသာပြန်ဆိုချက်နှင့် မြန်မာပြည်ကျောက်စာဝန် မစ္စတာ တော်စိန်ခိုနှင့် မစ္စတာချိုရှင်ဆယ်တို့၏ ဘာသာပြန်ဆိုချက်မှာ အလွှားတိုက်ဆိုင်နေသည်ကို တွေ့ရှိ သဖြင့် အထူးအံ့သြနေကြလေသည်။ ပါမောက္ခ လုစ်က တင်စားပြောဆိုသည်မှာ မစ္စတာဘလက်ဒင် တွင် ရှာလော့ဟုမ်း ခေါ် စုံထောက်ဦးစံရှား၏ ဦးနှောက်ရှိသည်ဟု ဆိုပါသည်။ မစ္စတာဘလက်ဒင် သည် (၁၉၁၁)ခုနှစ် ဧပြီလထုတ် ရွှင်ရယ်အာရှတစ်ဂျာနယ်တွင် မြစေတီကျောက်စာ စတုတ္ထဘာသာ ဖြစ်သော ပျူဘာသာအား လေ့လာထားချက်များကို ဖော်ပြပြန်သဖြင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးရှိ သုတေသန ဆရာများက ၎င်းအား မချီးမွမ်းဘဲ မနေနိုင်ကြတော့ပေ။

မစ္စတာဘလက်ဒင်သည် မြစေတီကျောက်စာသာမက မွန်ရှေးဟောင်းကျောက်စာများ ဖြစ်သော ရွှေစည်းခုံမွန်ကျောက်စာကြီး၊ ကျန်စစ်သားမင်းတရားကြီး နန်းတည်ကျောက်စာကြီး၊ အလံပုဂံ၊ မြကန်၊ ပြည်ရွှေဆံတော် မွန်ကျောက်စာများအပြင် ရာမာဓိပတိဘွဲ့ခံ မဓမ္မစေတီမွန်ဘုရင်၏ ကလျာဏီ မွန်ကျောက်စာ စသော မွန်ကျောက်စာပေါင်းများစွာကို ပြန်ဆိုတည်းဖြတ်ခဲ့လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ်၌လည်း ဆောင်းပါးများစွာ ရေးသားခဲ့သဖြင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်က ၎င်းအား ဒေါက်တာဘွဲ့ကို ချီးမြှင့်ခဲ့ပြီးနောက် ဒေါက်တာဘလက်ဒင်ဟု ထင်ရှားလာခဲ့သော ပညာရှိကြီး ဖြစ်လေသည်။

မြစေတီကျောက်စာရှိ မွန်၊ မြန်မာ၊ ပါဠိနှင့် ပျူ လေးဘာသာစလုံးကို သီးခြားပြန်ဆို တည်းဖြတ်ချက်စာအုပ်အား (၁၉၁၉)ခုနှစ်ကျမှသာ နိုင်ငံတော်အစိုးရ ပုံနှိပ်တိုက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ ကျောက်စာဌာနက အယ်ပီဂျာဗီယာစာမင်္ဂလာ အတွဲ(တစ်)၊ အပိုင်း(တစ်)တွင် ဓာတ်ပုံများနှင့်တကွ ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခဲ့လေသည်။

၎င်းစာအုပ်တွင် မြန်မာဘာသာကျောက်စာကို ကျောက်စာဝန် မစ္စတာတော်စိန်ခိုက စုံလင်ရှည်လျားစွာ အသေးစိတ် လေ့လာချက်များကို ပထမဖော်ပြ၏။ ဒုတိယတွင် ပါဠိဘာသာ ကျောက်စာကို ကျောက်စာဝန် မစ္စတာချိုရှင်ဆယ်က ဘာသာပြန်ဆို၍ လေ့လာချက်ကို ဖော်ပြ၏။ တတိယတွင် မွန်ဘာသာကျောက်စာကို ဒေါက်တာဘလက်ဒင်က ပြန်ဆိုချက်နှင့် လေ့လာချက်များ ကိုဖော်ပြ၍ ၎င်းကပင် စတုတ္ထမျက်နှာဖြစ်သော ပျူဘာသာပြန်ဆိုချက်နှင့် လေ့လာချက်များကို

ဖော်ပြ၍ နိဂုံးချုပ်ထားလေသည်။ ယင်းစာအုပ်တွင် ကျောက်စာကို ရောမအက္ခရာဖြင့် ဖလှယ်၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ အဓိပ္ပာယ် ပြန်ဆိုထားပြီး အဘိဓာန်သဘော ခက်ဆစ်အဓိပ္ပာယ်များ ပေးထားပါသည်။ ဤစာအုပ်သည် ယခုအခါ လုံးဝ ဝယ်မရသော စာအုပ်ဖြစ်၏။ အချို့စာကြည့်တိုက်နှင့် ပညာရှင်များတွင် တစ်အုပ်တလေ ရှိသော်လည်း စက္ကူများ ဆွေးမြေ့နေ၏။ (၁၉၅၅)ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ အတွင်းက ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာန မွန်ဌာနခွဲမှ တာဝန်ခံအရာရှိအနေဖြင့် ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိသော မြစေတီ မွန်ဘာသာ ကျောက်စာတစ်မျက်နှာကို ပါမောက္ခ ဦးဖေမောင်တင် ကိုယ်တိုင် ပြန်ဆိုတည်းဖြတ်ထားပါသည်။ ကျောက်စာစာတံပုံအပြင် ကျောက်စာကို ခေတ်သစ် မွန်အက္ခရာဖြင့် ရေးသား၍ မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုချက်ပေးပြီး အဘိဓာန်သဘော၊ အက္ခရာဝလိင်္ဂစာ စာလုံးတိုင်းကို ခေတ်သစ် မွန်ဘာသာအဓိပ္ပာယ်နှင့်တူညီသော မြန်မာဘာသာအဓိပ္ပာယ်များဖြင့် ယှဉ်တွဲဖော်ပြထားသဖြင့် ကျောင်းသူကျောင်းသားများ လွယ်လင့်တကူ လေ့လာနိုင်ပြီဖြစ်၍ အထူးဝမ်းသာဖွယ်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကျောက်စာ၏အဓိပ္ပာယ် အတိုချုပ်ကို ဖော်ပြရသော် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီး နှစ်ပေါင်း (၁၆၂၈)ခုနှစ် လွန်ပြီးနောက် အရိမရနပူရ ခေါ် ပုဂံမြို့တွင် ကျန်စစ်သားမင်းအုပ်စိုးလေသည်။ ၎င်းမင်း၏ မိဖုရားတစ်ယောက်သော်ကား ဤလောကဝဋ်သကာဒေဝီ ဟူ၍ခေါ်၏။ မိဖုရားတွင် သားတစ်ယောက်ရှိရာ ရာဇကုမာရ်ဟု ခေါ်၏။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် ထိုမိဖုရားအား ကျွန်သုံးရွာကို ပေး၏။ ထိုမိဖုရား ကွယ်လွန်သောအခါ ၎င်း၏ တန်ဆာအားလုံးနှင့် ထိုကျွန်သုံးရွာတို့ကို သားတော် ရာဇကုမာရ်အား ပေးသနားပြန်လေသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် (၂၈)နှစ် မင်းမူပြီးနောက် အနိစ္စရောက်လုနီးပါး ဖျားနာနေစဉ် သားတော်ရာဇကုမာရ်သည် ခမည်းတော်၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကိုအောက်မေ့လျက် ရွှေဘုရားတစ်ဆူ ပြုလုပ်ပြီးလျှင် မင်းကြီးအား ဆက်သကာ ဤသို့ လျှောက်၏။

ဤရွှေဘုရားကို သခင်အတွက် အကျွန်ုပ် ပြုပါ၏။ အရှင်မင်းကြီး ပေးသနားတော်မူခဲ့သော ကျွန်(သုံး)ရွာလည်း ဤဘုရားအား လှူပါ၏။ အရှင်မင်းကြီး အနုမောဒနာပြုပါလော့ဟု လျှောက်လေ၏။ မင်းကြီးလည်း ဝမ်းမြောက်ရွှင်လန်းစွာ သာသနာပိုင် ဆရာသခင် ခုနစ်ပါးရှေ့မှောက်၌ မြေသို့ ရေစက်သွန်းချ ကောင်းလေတည်း။ ကောင်းလေတည်းဟူ၍ သာဓုခေါ်လေသည်။

ရာဇကုမာရ်မင်းသည် ရွှေဘုရားဆင်းတုတော်ကို ဌာပနာရန်အတွက် ရွှေဘုရားကို ဆောက်လုပ်ပြန်ပါသည်။ ထိုဘုရားတွင် ရွှေဆင်းတုတော်ကို ဌာပနာသောအခါ ကျွန်သုံးရွာသားအားလုံးကိုခေါ်ယူခဲ့၍ လှူ၏။ ၎င်းနောက် ရွှေဘုရားအား ရေသွန်းကာ ဤသို့ဆုတောင်း၏။ 'ဤကုသိုလ်ကောင်းမှု၏အဖို့သည် သဗ္ဗညုတ ရွှေဘုဏ်တော်ကို ရပါစေသတည်း။ မည်သူမဆို အကယ်၍ ကျွန်ုပ် လှူခဲ့သည့် ကျွန်များကို နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းမှု ပြုခဲ့သော် နောင်ပွင့်လတ္တံ့သော အရိမေတ္တယျ မြတ်စွာဘုရားအား မဖူးရစေသတည်း' ဟု ဆုတောင်းခဲ့ပါသည်။

မြစေတီကျောက်စာ၏ အထက်ပါ ဖော်ပြသော အဓိပ္ပာယ်ကိုကြည့်ပါက ဤကျောက်စာသည် မြစေတီအကြောင်း ရေးထားခြင်းမဟုတ်။ ဂူပြောက်ကြီးဟုခေါ်သော ရာဇကုမာရ်၏ ဂူဘုရား

အကြောင်းကိုသာ ရေးထားခြင်းဖြစ်သဖြင့် မြစေတီကျောက်စာဟုခေါ်လျှင် မှားနေ၍ ဂူပြောက်ကြီး ကျောက်စာဟု ခေါ်သင့်သည်ဟု ပါမောက္ခလုစ်က မကြာခဏ ညွှန်ပြနေပါသည်။

၎င်းပြင် ဂူပြောက်ကြီးဟုဆိုလိုက်လျှင် ပုဂံမရောက်မှူးသူများက အလွန်အရပ်ခိုင်းသော ဂူ ဖြစ်နေမည်လောဟူ၍ တွေးတောကောင်း တွေးတောကြပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် ဂူပြောက်ကြီး ဘုရားသည် မြင်းပုဂံတွင် တည်ရှိ၍ မြင်းပုဂံ ဂူပြောက်ကြီးဟုခေါ်ပြီး မွန်ယဉ်ကျေးမှုလက်ရာ အလွန်မြောက်သည့်အပြင် ဘုရားတွင် အထက်တန်းကျသော ပန်းချီ၊ ဖုန်းတော့၊ ဖုန်းတမော့လက်ရာ စီသုကာပညာ လက်စွမ်းပြများကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ၎င်းအကြောင်းကို ထုတ်ဖော်ရေးသားရလျှင် ဆောင်းပါးရှည်မည်ရှိ၍ အကျယ်မချဲ့လိုပါ။ ဂူဘုရားအတွင်းရှိ ဖုန်းချီနှင့် မွန်ရေးဟောင်း ကမ္ပည်း စာများကို အချိန်တစ်လယူ၍ ကူးယူလျှင်လည်း ပြီးနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ ဂူပြောက်ကြီးအတွင်းတွင် တစ်ကြိမ်က ဖယောင်းတိုင်ထွန်းပြီး မွန်စာကူးရန် ဗိုလ်တံမှ နေ့စဉ်သွားနေသော ပါမောက္ခလုစ်ကို ထိုဘုရားအနီးရှိ ဘုန်းတော်ကြီးက ၎င်းအား အင်္ဂလိပ်အရူးကြီးဟု ပြောခံရပူးသဖြင့် တစ်နေ့တွင် ထိုဘုန်းတော်ကြီးအားပင့်လာပြီး ဂူပြောက်ကြီးဘုရားအတွင်းတွင် အဝတ်ကို ရေဆွတ်၍ နံရံများကို သုတ်လိုက်ရာ ပေါ်လာသော ရေးဟောင်းမွန်ကမ္ပည်းမင်္ဂလာများကို ပြသမှသာလျှင် ဘုန်းတော်ကြီး လည်း ပါမောက္ခလုစ်အား ယုံကြည်လာတော့သည့်အကြောင်းကို ပါမောက္ခလုစ် ပြောပြဖူးလေသည်။

(၁၉၅၄)ခု အောက်တိုဘာလတွင် ပါမောက္ခလုစ်နှင့်အတူ ပုဂံသို့ မွန်မြန်မာယဉ်ကျေးမှု သုတေသနပြုရန် (၁၅)ရက်ကြာမျှ အလုပ်လုပ်စဉ်က ဂူပြောက်ကြီးသို့ သုံးခေါက်မျှ သွားရောက် လေ့လာပြီး မွန်ကမ္ပည်းစာများကို ကူးယူသော်လည်း အနည်းအကျဉ်းသာရခဲ့သေး၏။

ဆိုလိုရင်းမှာ မြင်းပုဂံ ဂူပြောက်ကြီးအကြောင်းကို ရေးသားထားသော မြစေတီကျောက်စာ သည် ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာသာ ဖြစ်ကြောင်းကို ဖော်ပြလိုပါသည်။ မြစေတီမှာ ရိုးရိုးစေတီ တစ်ဆူသာဖြစ်သော်လည်း ဂူပြောက်ကြီးသည် ယဉ်ကျေးမှုလက်ရာ အလွန်ပြောင်မြောက်လှသဖြင့် ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာဟု ပြောင်းလဲခေါ်ဆိုပါက အဖိုးအနုတန်ကျောက်စာကို လေးစားရာ ကျလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။

ဂူပြောက်ကြီးဘုရား အမည်ရှိသော အခြားဂူပြောက်ကြီး ရှိသေးသည်။ ထိုဂူပြောက်ကြီး သည် ညောင်ဦးအနီးရှိ ဝက်ကြီးအင်းတွင်ရှိ၍ ဝက်ကြီးအင်းဂူပြောက်ကြီးဟု ခေါ်ပါသည်။ ထို ဝက်ကြီးအင်းဂူပြောက်ကြီးသည်လည်း ပန်းချီလက်ရာ အလွန်ပြောင်မြောက်လှ၍ ကျော်စောနေပါသည်။ မြင်းကပါရွာ မြစေတီဘုရားအနီး ကျောက်စာရှိသော ဂူပြောက်ကြီးသည် မြင်းပုဂံဂူပြောက်ကြီး သို့မဟုတ် ရာဇကုမာရ်ဂူပြောက်ကြီးဟု ခေါ်ပါသည်။ ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာ (၁)၊ မြစေတီ ကျောက်စာသည် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ၏သမိုင်းကို ပြုစုရာ၌ အဖိုးမဖြတ်နိုင်အောင် အဖိုးတန်သော ကျောက်စာ ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရှေးယခင်က ရေးသားခဲ့သော မြန်မာရာဇဝင် စာအုပ်များမှာ ခုနစ်သက္ကရာဇ်များ မှားယွင်းခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ မြစေတီကျောက်စာ မပေါ်ခင် ပြုစုခဲ့သော မဟာရာဇဝင်နှင့် ဆာအာသာဗိယား၏ “မြန်မာရာဇဝင်စာအုပ်” တွင် သက္ကရာဇ် အမှား အယွင်းများကို ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း (၁၆၂၈)ခုနှစ်တွင် ကျန်စစ်သားမင်း ပုဂံတွင် နန်းတက်သည်။ နှစ်ပေါင်း (၂၈)နှစ် မင်းပြုပြီးလျှင် နတ်ရွာစံသဖြင့် ခရစ်တော်နှစ်ဖြင့် ဖလှယ်လိုက်လျှင် (၁၀၈၄)ခုနှစ်တွင် ကျန်စစ်သားမင်းသည် ပုဂံကို စတင်အုပ်စိုး၍ (၂၈)နှစ်လွန်သော် ခရစ်တော်နှစ် (၁၁၁၂)ခုနှစ်တွင် နတ်ရွာစံလေသည်။ ပြည်ရွှေဆံတော်ဘုရား မွန်ကျောက်စာ၌လည်း မြစေတီကျောက်စာတွင် ဖော်ပြသည့်အတိုင်း မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း (၁၆၂၈)တွင် ပုဂံ၌ ကျန်စစ်သားမင်း အုပ်စိုးသည်ဟု ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပါသည်။

၎င်းပြင် ညောင်ဦးမြို့ ရွှေစည်းခုံဘုရား မွန်ကျောက်စာ၌ ကျန်စစ်သား၏ နန်းတက်ပွဲ၊ ဘိသိက်သွန်းပွဲခံသောနှစ်မှာ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီးနောက် နှစ်ပေါင်း (၁၆၃၀) ဟု ကမ္ဘည်းထိုးထားပါသည်။ ၎င်းနှစ်သည် ခရစ်တော်နှစ် (၁၀၈၆)ခုနှစ်နှင့် ညီမျှပါသည်။ ဤကျောက်စာများအရ ကျန်စစ်သားမင်းသည် (၁၀၈၆)ခုနှစ် နှစ်နှစ်ကြာပြီးမှ ဘိသိက်သွန်းပွဲကို ခံယူသည်ဟု သိရပါသည်။

မြစေတီကျောက်စာအရ ကျန်စစ်သားမင်း၏ နန်းစံနှစ်များကို သတ်မှတ်နိုင်သဖြင့် အနော်ရထာမင်း၊ စောလူးမင်း၊ အလောင်းစည်သူမင်း၊ နရပတိစည်သူမင်း စသည့်မင်းများ၏ နန်းစံနှစ်အမှန်များကို သတ်မှတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် မြစေတီကျောက်စာမှာ အဖိုးတန်ခြင်း ဖြစ်လေသတည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ ထွဲ ၁၊ မှတ် ၁၂ (ဧပြီ၊ ၁၉၅၆)]

မြစေတီ (က) ကျောက်စာပေါ်ပုံ (ပုဂံမြို့တိုက်တွင် ပြသထားသည်)

ဘဒ္ဒဒေဝီ

စကားချိုး

နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်ရုံး မွန်ရေးရာအဖွဲ့မှ ကြီးမှူး၍ တတိယအကြိမ်မြောက် မွန်ရေးရာညီလာခံနှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲကြီးကို (၁၉.၃.၅၆)နေ့မှစ၍ ရန်ကုန်မြို့ သီရိမင်္ဂလာကမ္ဘာအေးကုန်းမြေ၌ ကျင်းပခဲ့ရာတွင် မွန်ယဉ်ကျေးမှုသုတေသနပြခန်း၊ မွန်ရေးဟောင်းပစ္စည်းပြခန်းနှင့် မွန်လက်မှုပညာခန်းများကို ခင်းကျင်းပြသသည့်ပြင် မွန်ယဉ်ကျေးမှုကပွဲကြီးတစ်ရပ်ကိုလည်း တခမ်းတနား တင်ပြခဲ့လေသည်။ ယင်းကပွဲကြီးတွင် ဘဒ္ဒဒေဝီပြဇာတ်ကို ခင်းကျင်းပြသသည့်ပြင် မွန်ရေးဟောင်းအကမျိုးစုံ ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ ဘဒ္ဒဒေဝီပြဇာတ်သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာရေးနှင့် သက်ဆိုင်ပြီး ပြဇာတ်အနေဖြင့် အလွန်ကြည့်ရှုဖွယ် ကောင်းသဖြင့် ပညာရှိများမှစ၍ လူငယ်များအထိ ကြိုက်နှစ်သက်ကြလေသည်။

နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်တကွ ဝန်ကြီးချုပ်ကတော် ဒေါ်မြရီ၊ စက်မှုလက်မှုဌာနာ ဝန်ကြီး ဦးကျော်ငြိမ်း နှင့် ဝန်ကြီးကတော် ဒေါ်နွဲ့နွဲ့ရီ၊ သတိုးသီရိသုဓမ္မ မစ္စတာ ဂျေပက်ဖာနီဘယ်၊ ပါမောက္ခ လှော်၊ တရားဝန်ကြီး ဦးသိမ်းမောင်၊ မြန်စပယ်မင်းကြီး ဦးထွန်းအံ့ စသော ထင်ရှားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများနှင့် ပရိသတ် (၂၀၀၀)ကျော်မျှ ကြွရောက်ချီးမြှင့် အားပေးကြပြီးလျှင် ယင်းကပွဲကြီးတွင် ဝန်ကြီးချုပ်ကိုယ်တိုင် မိန့်ခွန်းစကားများ မြွက်ကြားဖွင့်လှစ်ခဲ့ပါသည်။

ဘဒ္ဒဒေဝီ ဇာတ်အကျဉ်းချုပ်

ခရစ်တော်နှစ် (၁၀၀၀)ကျော်ခန့်၌ ဟံသာဝတီ ပဲခူးနေပြည်တော်အတွင်းရှိ အလွန်လှပသော ဥယျာဉ်အတွင်းတွင် ဓနဇေယျသုဋ္ဌေးကြီး၏ သမီး တလထောခေါ် သုဘဒ္ဒါကလေးသည် အလွန်လှပ ရှုချင်စဖွယ် ဝတ်စားဆင်ယင်ထားပြီး သီချင်းကလေးဖြင့် ပန်းပင်အကြားမှသီဆိုကာ ထွက်လာလေသည်။ မကြာခင် အထိန်းတော်ကြီးသည် တိတ်တဆိတ်ထွက်လိုက်လာ၍ နောက်ကနေပြီး ပန်းပုတံကာ လှန်လိုက်ရာ သုဘဒ္ဒါ ခေါ် တလထောကလေးမှာ လန့်ဖျပ်သွားပြီး အထိန်းတော်နှင့် ကျီစယ်စကားပြောကြားပြီးနောက် အိမ်ကြီးဆီသို့ ပြန်ကြလေသည်။

ဟံသာဝတီပြည်တွင် အလွန်ကြွယ်ဝသော ဓနဇေယျသုဋ္ဌေးကြီးသည် ပုတီးစိပ်ရင်း မိတ်ဆွေတစ်ဦးနှင့်တွေ့ဆုံကာ ဟံသာဝတီပြည်ရှင် တိဿမင်းကြီး အယူမှား၍ ဗြဟ္မဏ ကိုးကွယ်နေကြောင်းကို တီးတိုးပြောပြီးနောက် လူချင်းခွဲကာ အိမ်ပြန်ရောက်သော် သမီးအား လိုက်ရာခေါ်နေစဉ် သမီးကလေး တလထောနှင့် အထိန်းတော်တို့ ပန်းစည်းကိုင်၍ ပြန်ရောက်လာရာ ဘုရားစင်၌ ပန်းတင်ပြီး ရှိခိုးပူဇော်ကြလေသည်။

ဗြဟ္မဏပုဏ္ဏား ဆရာကြီးနှင့် ပုဏ္ဏားကလေးတို့သည် ဟံသာဝတီပြည်တွင် ဗုဒ္ဓဘာသာကို တိုင်းသူပြည်သားလူအများ ကိုးကွယ်မှုမရှိစေရန် ဘုရင့်အား အမိန့်တစ်ရပ်ထုတ်ရန် တိုင်ပင်ကြသည်။

ဟံသာဝတီပြည်ရှင် တိဿမင်းကြီးသည် မင်းခမ်းမင်းနားဖြင့် နန်းမဆောင်တွင် ရှေးဟောင်းတူရိယာအတီးအမှုတ်ဖြင့် အမျိုးသမီးတစ်ဦး ကပြဖြေဖျော်နေသည်ကို ရှုစားနေစဉ် ပုဏ္ဏားဆရာကြီး

ဝင်လာရာ မြေဖျော်မှုကို ရပ်ဆိုင်းပြီး ပုဏ္ဏားဆရာကြီး၏ဆန္ဒကို လိုက်နာကာ တိုင်းပြည်တွင် ဗုဒ္ဓဆင်းတု တော်များကို မည်သူမျှ မကိုးကွယ်စေရ၊ ကိုးကွယ်သူအား တွေ့ရှိခဲ့လျှင် ဆင်နှင့်နှင်း မီးနှင့်နှိုသတ်မည်။ ဆင်းတုတော်များကို ရေတွင်း၊ ရေကန်နှင့် မြစ်အတွင်းသို့ ပစ်ချရမည်ဟု တစ်ချက်လွှတ် အမိန့်ထုတ် လိုက်လေသည်။

တစ်နေ့သ၌ ဆင်းရဲသားအဘိုးအိုတစ်ယောက် ရေအိုးထဲတွင် ဆင်းတုတော်တုက်ထားရာမှ တိတ်တဆိတ်ထုတ်၍ ရှိခိုးနေစဉ် စစ်သူကြီးနှင့်အာဏာသားတို့ တွေ့ရှိပြီး သတ်ဖြတ်ခြင်း ခံရလေ သည်။

ရွာသားနှစ်ဦးသည် ထိုရန်မျိုးကိုကြောက်ရွံ့၍ ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်ကို ရေကန်တွင်းသို့ သွား ရောက်ပစ်ချပြီး ပြန်သွားသောအခါ အခြားလမ်းတစ်ဖက်မှ သူဌေးသမီး သုဘဒ္ဒါ ခေါ် တလထောနှင့် အဖော်တစ်စု သီချင်းဆိုပြီး ၎င်းရေကန်သို့ ရေချိုးရန် လာကြလေ၏။

ရေကန်စောင်းကျောက်တုံးပေါ်တွင် တလထောကလေးသည် ထိုင်ရင်း လက်တစ်ဖက်မှ မျက်နှာသစ်ရန် ရေကိုနှစ်၍ခပ်ရာ ရုတ်တရက် မမျှော်လင့်ဘဲ ရွှေရောင်အတိပြီးသော ဗုဒ္ဓဆင်းတု တော်ကို ဆယ်ယူမိလျက်သား ဖြစ်လေသော် အံ့အားသင့်၍ အဖော်များအား အကြောင်းစုံကို မေးမြန်းရာ ဘုရင့်အမိန့်တော်ဖြင့် ရွာသားများ ဆင်းတုတော်များကို ပစ်ချထားကြောင်း၊ အကယ်၍ ကိုးကွယ်ပါက ဆင်နှင့်နှင်း မီးနှင့်နှိုသတ်ရန် ဘုရင့်အမိန့်တော်ရှိကြောင်း အထိန်းတော်က ပြောကြား သော်လည်း ကြောက်ရွံ့ခြင်းမရှိဘဲ မိမိ သေရမည်ကိုမကြောက်၊ ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်ကို မိမိအိမ်သို့ ပင့်ဆောင်သွား၍ ကိုးကွယ်မည်ဟုဆိုပြီး အိမ်သို့ ပြန်ကြလေ၏။

ထိုအခြင်းအရာကို ပုဏ္ဏားကလေးက ချုံပုတ်တစ်နေရာမှနေပြီး ချောင်းမြောင်းနားတောင်ပြီး အကြောင်းစုံကို ပုဏ္ဏားကြီးထံ အစီရင်ခံလေသည်။

ပုဏ္ဏားကြီးက တိဿဘုရင်အား သုဘဒ္ဒါသူဌေးသမီးကလေးသည် ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်ကို ဆယ်ယူကိုးကွယ်နေသဖြင့် ဘုရင့်အာဏာကိုဖိဆန်သူအဖြစ် ရာဇဝဏ်ပေးရန် တိုက်တွန်းရာ တိဿ မင်းကြီးကလည်း သုဘဒ္ဒါ ခေါ် တလထောကလေးအား ဖမ်း၍ ဆင်နှင့် နှင်း၊ မီးနှင့် နှိုသတ်ရန် တစ်ချက်လွှတ်အမိန့် ထုတ်လေတော့သည်။

စစ်သူကြီးနှင့် အာဏာသားတို့သည် သူဌေးသမီးအား ကြိုးနှင့်တုပ်နှောင်၍ ဖမ်းဆီးပြီး နန်းဦးရင်ပြင်ဝယ် ဆင်ကို အရက်တိုက်ကာ အသေနှင့်သတ်စေဟု အမိန့်တော်မှတ်လေတော့၏။

ယင်းသို့ကြောင့် သုဘဒ္ဒါကလေးအား ဆင်နှင့်နှင်းစေရာ ဆင်က မနင်းဘဲနေ၍ ဆင်ဦးစီး သည် ဆင်ကို ချွန်းဖြင့် ဆက်ကာဆက်ကာ ပေါက်သည့်တိုင်လည်း သုဘဒ္ဒါသူဌေးသမီးသည် ရတနာသုံးပါးကို အာရုံပြုလျက် ဘုရားဂုဏ်တော်များကိုရွတ်ရင်း ဘုရား၏ဂုဏ်ကျေးဇူးတော်ကို အောက်မေ့နေသဖြင့် နတ်ကောင်အုတ်မြတ်များ စောင့်ရှောက်မှုကြောင့် ဆင်မနင်းဘဲနေခဲ့၍ မီးနှင့်နှို ပြန်လေ၏။

မီးကိုလည်း မတောက်လောင်နိုင်အောင် နတ်များ ဖန်တီးပေးသဖြင့် တလထောကလေး အား နန်းတော်သို့ခေါ်ဆောင်သွားပြီး အဖြစ်အပျက်များကို တိဿမင်းကြီးအား သံတော်ဦးတင်ရာ ပုဏ္ဏားဆရာကြီးက တလထောသည် ဇနီးကဝေမဖြစ်၍သာ ဤသို့ရှိလေသည်ဟု ကုန်းချောပြန်လေ တော့၏။

ထိုအခါ ဘုရင် တိဿမင်းကြီးက ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်မှာ အမှန် တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်ရှိခဲ့လျှင်

ကောင်းကင်မှာ ဈာန်ဖြင့် ကြွလာနိုင်အောင် ပြုပါစေ။ ထိုသို့မလုပ်နိုင်လျှင် သုဘဒ္ဒါကလေးအား မိမိလက်နှင့် အသေသတ်မည်ဟု အမိန့်တော် မှတ်လေတော့ရာ ဟာလထော ခေါ် သုဘဒ္ဒါ သူဌေး သမီးကလေးသည် ကောင်းကင်မှ ဈာန်ဖြင့် ဘုရားကိုယ်တော်မြတ် ကြွလာပါစေသဟည်းဟု အဓိဋ္ဌာန် ပြုလေ၏။

ကောင်းကင်တစ်ခုလုံး မိုးအုံ့ပြီး လျှပ်ပြက်ကာ ရာသီဥတု တစ်မျိုးတစ်မည် ပြောင်းလဲ၍ အထက်ကောင်းကင်တွင် ရုတ်တရက် မြတ်စွာဘုရားသည် နောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ် ကွန့်မြူးလျက် အနောက်ဘက်မှ အရှေ့ဘက်သို့ ဈာန်ဖြင့်ကြွလာလေတော့၏။ ထိုအခြင်းအရာများကို တိဿမင်းကြီး နှင့်တကွ မှူးမတ်စိုလ်ပါများ၊ သုဘဒ္ဒါကလေး၊ ပုဏ္ဏားဆရာကြီးနှင့် ပုဏ္ဏားကလေးစသော မင်းခမ်း မင်းနားတွင် ရှိကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့မှာ မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်မြတ်ကြီးအား ပူးတွေ့ရသဖြင့် လက်အုပ်ချီ၍ အရိုအသေပြုကြသော်လည်း ပုဏ္ဏားဆရာကြီးမှာ စိတ်တွင် မကျေမချမ်း နေထိကိုင် မသာ ခါးကိုထောက်ကာ မရိုမသေ မလေးမစား မြတ်စွာဘုရားကို မလိုလားသောစိတ်ထားဖြင့် ဂဏာမငြိမ်ဘဲ ရှိလေတော့၏။ မြတ်စွာဘုရားလည်း အချိန်အနည်းငယ်အတွင်းတွင် ကွယ်ပျောက်၍ သွားသောအခါ တိဿမင်းသည် စိတ်ဓာတ်နူးညံ့၍ အပူအရာတစ်မျိုး ပြောင်းလျက် သုဘဒ္ဒါကလေး ဘက်သို့ လှည့်ကြည့်ပြီး ကရုဏာစိတ်၊ ကျေးဇူးတင်သော စိတ်များ ဖြစ်မိလေတော့၏။

ဘုရင်ကြီးသည်လည်း ထိုအချိန် ထိုနာရီမှစ၍ ဗုဒ္ဓဘာသာကို ယုံကြည်လာကာ အသက် ထက်ဆုံး ကိုးကွယ်ဆည်းကပ် ပူဇော်ပါတော့မည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ချမှတ်လိုက်ပြီးလျှင် ပုဏ္ဏားဆရာကြီး ဘက်သို့လှည့်ကာ ဗြဟ္မဏပုဏ္ဏားဆရာကြီး၏ ဘုရားသည် အရှင်ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားကဲ့သို့ ဈာန်ဖြင့်ကြွလာရန် ပင့်စေပြန်သော် ဗြဟ္မဏပုဏ္ဏားဆရာကြီးမှာ မျက်စိမျက်နှာပျက်လျက် ကျဆင်း သောစိတ်ဓာတ်ဖြင့် ဗြဟ္မဏဘုရားသည် အချိန်မကျသေး၍ ဈာန်မကြွနိုင်သေးကြောင်း အချိန်ကျသော အခါမှသာ ဈာန်ကြွနိုင်ပါသည်ဟု လိမ်လည်လှည့်ပျားကာ ပြောကြားသော်လည်း တိဿမင်းကြီး သည် ပုဏ္ဏားဆရာကြီးအား လူလိမ်ကြီးဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားစွာ သိမြင်လာသောကြောင့် ၎င်းပုဏ္ဏား များကို အသေသတ်ရန် စစ်သူကြီးအား တစ်ချက်လွှတ် အမိန့်ပေးသဖြင့် စစ်သူကြီးသည် အာဏာသား များအား စေခိုင်း၍ ကြိုးဖြင့်တုပ်စေတော့၏။

ထိုအခါ သုဘဒ္ဒါကလေးသည် ရုတ်တရက် ဘုရင့်အား သံတော်ဦးတင် လျှောက်ထားသည် မှာ ပုဏ္ဏားကြီးအားသတ်ပါက ပါဏာတိပါတာက သင့်မည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာတရားတွင် သူတစ်ပါးအသက်ကို မသတ်ရကြောင်း တင်လျှောက်သဖြင့် တိဿမင်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာတရား မှာ အလွန်နူးညံ့ကြောင်း တွေးမိပြီး သုဘဒ္ဒါကလေး လျှောက်ထားသဖြင့် ပုဏ္ဏားများအား မသတ်စေ တော့ဘဲ ၎င်းတို့အား ကျောငါးဆယ်၊ ရင်ငါးဆယ် ကြိမ်ဒဏ်ပေးပြီး ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးစေဟု အမိန့် တော်ကို ပြောင်း၍ ချမှတ်လိုက်လေတော့၏။

ဟံသာဝတီပြည်တွင် ပုဏ္ဏားများအား ပြည်နှင့်ဒဏ်ပေးပြီးနောက် တိဿမင်းတရားကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာတရားကို မိမိအား ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်ယုံကြည်စေသော နေဇေယျ သူဌေးသမီး သုဘဒ္ဒါ ကလေးအား မိဖုရားအရာမြှောက်ပြီးသကာလ ဘဒြဒေဝီဘွဲ့ကိုနှင်း၍ ဟံသာဝတီ ပဲခူးနေပြည်တော် တွင် ကျွဲကလံဗွန်နှင့် အခြားကျောင်းကန်ဘုရားများစွာကို တည်ဆောက်ကာ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ဖြန့်ချိလေတော့သတည်း။

မွန်မင်းတရားကြီး ဓမ္မစေတီ

မြန်မာနိုင်ငံရာဇဝင်တွင် အကြီးကျယ်ဆုံးသော ဘုရင်များအနက် မွန်ဘုရင် ဓမ္မစေတီမင်းတရားကြီးသည်လည်း တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်ပါသည်။ ရာမာဇီပတိဘွဲ့ခံ ဓမ္မစေတီဘုရင်သည် မြန်မာရာဇဝင်တွင် ကျော်စောထင်ရှားပြီး သန့်စင်မြင့်မြတ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသည့် သာသနာဒါယကာကြီးဟုပင် (၁-၂-၅၅)နေ့တွင် ကျင်းပသော မော်လမြိုင်မြို့ မွန်ရေးရာညီလာခံ၌ ပါမောက္ခလုန့်က ချီးမြှောက်မိန့်ကြားခဲ့ဖူးလေသည်။ ဓမ္မစေတီမင်းတရားသည် မင်း မဖြစ်မီက ရဟန်းတော်ဝတ်ခဲ့ဖူးသည့် အလျောက် ပိဋကတ်စာပေများဘက်တွင်လည်း ပြောင်မြောက်အောင် တတ်ကျွမ်းသိနားလည်သူ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်သဖြင့် မဟာတိပိဋကဓရဘွဲ့ကိုပင် ရရှိခဲ့လေသည်။

ပတ်လတ် မွန်ရာဇဝင်အရ ဟံသာဝတီပြည် သီရိပဝရမင်္ဂလကျောင်း၌ ရှင်သာမဏေတစ်ပါးအဖြစ် သီတင်းသုံးနေစဉ် ဓမ္မဒေသနာကို ဟောကြားရာမှစ၍ ထင်ပေါ်ကျော်စောလာခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းသည် ပုဂံမြို့၌ ငါးနှစ်တိုင်တိုင် ပညာသင်ကြားခဲ့ပြီး မွန်မြန်မာ နှစ်ဘာသာစလုံးတွင် တတ်ကျွမ်းသော ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်၍ ဟံသာဝတီပြည်သူပြည်သားများ၏ ကြည်ညိုလေးစားမှုအဝဝကို ခံယူခဲ့ရသော ကိုရင်ကလေးတစ်ပါး ဖြစ်လေသည်။ မကြာမြင့်မီပင် ဟံသာဝတီပြည်ရှင် မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပုထံသို့ ကိုရင်ကလေး၏ ကြိုင်သင်းသော သတင်းကောင်းများ ပျံ့နှံ့သွားလေလျှင် နန်းတော်တွင်းပင့်ပြီး ဓမ္မဒေသနာတရားတော်များကို အစဉ်သဖြင့် ဟောကြားခွင့်ရလေသည်။ ရှင်စောပု ဘုရင်မသည်လည်း ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာတော်များကို အလွန်ကြည်ညိုရကား ထိုကိုရင်ကလေးအား အမြတ်တနိုး ကိုးကွယ်ကြည်ညိုလေသည်။ အသက် (၂၀)ပြည့်မြောက်သောအခါ ဘုရင်မကိုယ်တိုင် ရဟန်းဒါယိကာမခံ၍ မဟာတိပိဋကဓရ ဘွဲ့နာမကို ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာများက ပေးအပ်လိုက်ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ မဟာပိဋကဓရကိုယ်တော်၏ ဓိတအမျိုးအနွယ်မှာ သာမန်မျှသာဖြစ်၍ ထင်ရှားခြင်း မရှိချေ။

မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပုသည် ဘုရား တရား အလွန်ကြည်ညိုသော ဘုရင်မဖြစ်၍ နှစ်စဉ် နှစ်တိုင်း လေးဆူဓာတ်ပုံ ရွှေတိဂုံဘုရားသို့ ဖူးမျှော်ရန် ခရီးသွားလာခြင်းပြုခဲ့ဖြစ်ပါသည်။ တစ်နေ့သ၌ အင်းဝပြည်ရှင် မြန်မာဘုရင် သီဟသူက မင်းနန္ဒသူဆိုသည့် ဗိုလ်မှူးနှင့် စစ်တပ်များကို လမ်းခွတ်လမ်းညီ၍ မွန်ဘုရင်မရှင်စောပု ရန်ကုန်မြို့သို့အသွားတွင် အလစ်ဝင်းစိုး၍ ဖမ်းဆီးပြီး အင်းဝဘုရင်အားဆက်သရာ ဘုရင်ကလည်း အလွန်ချစ်မြတ်နိုးသဖြင့် အဂ္ဂမဟေသီမိဖုရားကြီးအရာမြှောက်ထားလေသည်။ အင်းဝတွင် မြန်မာဘုရင်များ၏ မိဖုရားကြီးအဖြစ်ဖြင့်နေခဲ့စဉ် တစ်နေ့သ၌ မဟာတိပိဋကဓရ ရဟန်းသည် မိမိ၏မယ်တော်အလား ချစ်ခင်ရသော ရှင်စောပုအား ကယ်ရန်အကြံနှင့် အင်းဝနေပြည်တော်သို့ ကြွရောက်ပြီး ဓမ္မဒေသနာတော်ကို မြန်မာဘာသာနှင့် တရားဟောရာမှစ၍ ကျော်စောခဲ့ပြန်ရာ အင်းဝပြည်ရှင် မိုးညှင်းမင်းတရား ပင့်ဖိတ်ချက်ဖြင့် နန်းတွင်းသို့ ဝင်ထွက်နိုင်ခဲ့လေသည်။

ရှင်စောပုမိဖုရားသည် ထိုအချိန်၌ ဟံသာဝတီနေပြည်တော်ကို အောက်မေ့လှသဖြင့် ပြန်

နိုင်ရန် အကြံယူလျက် ရှိနေလေသည်။ နောက်ဆုံး မဟာဝိဇ္ဇာကဓရ ရဟန်းသည် ရှင်သာမဏေအတွက် သိက္ခာချပြီး ရှင်စောပုအား အဝတ်သေတ္တာတွင်း၌ဝက်၍ နန်းတွင်းမှထုတ်ယူကာ လောကဏ်ဖြင့် တိတ်တဆိတ် ဟံသာဝတီပြည်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြလေသည်။

အသက်အရွယ်အားဖြင့် ကြီးရင့်ပြီဖြစ်သော ရှင်စောပုဘုရင်မသည် ဟံသာဝတီသို့ ပြန်ရောက်၍ မကြာမီပင် စွမ်းရည်သတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသည့် ကျေးဇူးရှင်မဟာဝိဇ္ဇာကဓရအား လူထွက်စေပြီး သမီးတော်နှင့် ထိမ်းမြား၍ နန်းအပ်လိုက်လေ၏။ မိမိမှာမူ ရွှေတိဂုံဘုရားသို့သွား၍ ငြိမ်းချမ်းစွာ တရားအားထုတ်ပြီး အသက်ထက်ဆုံး နေတော်မူ၏။ မြေနီကုန်းတွင် ယနေ့တိုင် ရှင်စောပု၏ အရိုးဂူရှိ၍ စောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့ပင် ရှိပါသည်။

မဟာဝိဇ္ဇာကဓရ ရဟန်းသည် သက္ကရာဇ်(၈၂၀)ပြည့်နှစ်တွင် ဟံသာဝတီပြည်ရှင် မင်းတရားကြီး ဖြစ်လာသည့်အချိန်မှစ၍ ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ပိုမိုသန့်ရှင်းလာအောင် ပြုလေတော့သည်။ ဓမ္မစေတီမြတ်တုံးခေါ် ဓမ္မသတ်ကိုလည်း ပြုစု၍ တရားသဖြင့် တိုင်းပြည်ကိုအုပ်ချုပ်၏။ တိုင်းသူပြည်သားအပေါင်းကို မိမိရင်ဝယ်သားကဲ့သို့ ချစ်ခင်ကြင်နာခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း ပြုလေသည်။ သဘောထားကောင်း၍ စိတ်နှလုံး အလွန်နူးညံ့ပျော့ပျောင်းလှသဖြင့် ကလေးသူငယ် ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများပင် ခစားနိုင်လေသည်။

ရာမာဓိပတိ သီရိပဝရ ဓမ္မရာဇာဘွဲ့ခံ ဓမ္မစေတီမင်းသည် နန်းတက်လျှင်တက်ချင်း သာသနာရေးကို အားထုတ်လေတော့ရာ သက္ကရာဇ်(၈၂၄)ခုနှစ်တွင် ပဲခူး၌ မဟာရာမာဓိပတိဟုကျောင်းတော်ကို တည်ဆောက်၍ (ရသေ့မြို့ကျောင်းဟုလည်းခေါ်) ရဟန်းတော် အပါး (၁၈၀၀၀) တို့ကို သီတင်းသုံးနေစေ၏။ ပဲခူးတွင် တိဿဘုရင်၏မိဖုရား သူဌေးသမီး ဘဒြဒေဝီ စတင်တည်ဆောက်၍ ရှင်စောပုက ဆက်လက်တည်ဆောက်သော်လည်း မပြီးဆုံးသေးသော ဘုရားခုနစ်ဆူတို့ကို ဓမ္မစေတီက အပြီးသတ်တည်ဆောက်ခဲ့၏။ ရသေ့မြို့ကျောင်းတော်၌ မွန်ကျောက်စာတစ်ချပ်ကို ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပါသေးသည်။

ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် သာသနာရေးကို သန့်ရှင်းစင်ကြယ်၍ ထွန်းကားစေရန် ဆောင်ရွက်သည့်ဘက်တွင် အထူး စိတ်ဝင်စားသည့်အလျောက် ခရစ်တော်နှစ် (၁၄၇၂) ခုနှစ်လောက်တွင် ဘုရင်ခံ ရောဂါရုတ် ခေါင်းဆောင်သော ဗိသုကာဆရာ၊ ပန်းချီပန်းပုဆရာများအဖွဲ့ကို ဗုဒ္ဓဂါယာသို့ စေလွှတ်၍ သာသနာရေးအဆောက်အအုံများကို ကြည့်ရှုတိုင်းထွာ နည်းယူစေခဲ့သည်။ ထိုပညာရှင်များ ပြန်လည်ရောက်ရှိပြီးနောက် ဟံသာဝတီ ပဲခူးနေပြည်တော်တွင် ဗုဒ္ဓဂါယာ၌ရှိသော သာသနာရေးအဆောက်အအုံကဲ့သို့ တည်ဆောက်လေတော့၏။ စေတီပုထိုးပေါင်းများစွာကို တည်ဆောက်ပြီး သတ္တာသတ္တပာဌာန ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား ရက်သတ္တတစ်ပတ်စီ သီတင်းသုံးနေတော်မူခဲ့သော ခုနစ်ဌာန အဆောက်အအုံများကို တည်လေသည်။ အလယ်ဗဟိုတွင် မဟာဗောဓိဘုရားကို တည်၏။

ယခုအခါ ရွှေဂူကြီးဟု ခေါ်၏။ ရွှေဂူကြီးဘုရားတွင် မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူခန်းကို ပြသည့်အလား ဗောဓိပင်လည်း ရှိလေသည်။ ဘုရားပတ်လည်၌ ဗုဒ္ဓဝင်စဉ်ကွင်းများကို ပြုလုပ်ထား၏။ မာရ်နတ်စစ်သည်တော်များ ဘုရားအား တိုက်ခိုက်ရန်လာပုံ၊ ဘုရားအား မာရ်နတ်သမီးများ နည်းအမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်း၍ ဖျက်ဆီးပုံများ ပါရှိလေသည်။ ရွှေဂူကြီးဘုရားတွင် စိတ်ဝင်စားဖွယ် မွန်ကျောက်စာကိုလည်း ဓမ္မစေတီမင်းကြီးက ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့၏။ ရွှေဂူကြီးဘုရား၏ အရှေ့ဘက်

ဂိုက် (၁၀၀)လောက်အကွာတွင် အစွပါလစေတီကို တည်ထား၏။ မွန်ကျောက်စာတစ်ချပ်ကို ဓမ္မစေတီမင်းက ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပြန်၏။

အစွပါလစေတီ၌လည်း စဉ့်ကင်းများရှိ၍ မာရ်နတ်သမီးများက မြတ်စွာဘုရားအား ဖျားယောင်းနေပုံကို ပြသ၏။ ၎င်းဘုရားများ၏အနီးတွင် နေရသူရာမြစ်အလား တူးဖော်ထား၏။ ၎င်းမြစ်တွင် ဘုရားလောင်းသည် ရေချိုး၍ နို့ဆွမ်းကိုသုံးဆောင်ပြီး အထက်ဆောက် စင်္ကြံလျှောက်ခြင်း အထိမ်းအမှတ်ကို ပြလေသည်။

နောက်ထပ်တည်သော စေတီများမှာ သုပ္ပသိတ္တစေတီ ဘုမ္မစင်္ကာမနစေတီ၊ အနိမိစစေတီ၊ ရတနာဃာရစေတီ၊ ရတနာဆောင်တွင် မြတ်စွာဘုရား သီလစောင့်ထိန်းခြင်း အထိမ်းအမှတ်ပြု၏။ ထိုခေတ်အားလုံးတွင် မွန်ကျောက်စာများအသီးသီးကို ဓမ္မစေတီမင်း ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့၏။ ရွှေဂူကြီးဘုရား ၏တောင်ဘက်တွင် ရာဇရုနဒီစေတီကို တည်ထား၍ မွန်ကျောက်စာကို ကမ္ဘည်းထိုးရာတွင် တမုဿ နှင့်ဘလ္လိကညီနောင်တို့မှ မြတ်စွာဘုရား ဃနာနိဆွမ်းကိုခံယူကြောင်း ဖော်ပြ၏။

အစွပါလအနီးတွင် မုစလိန္ဒာစေတီကို ဓမ္မစေတီမင်း တည်ဆောက်ရာတွင် အိန္ဒိယပြည် အတွင်း အသောကမင်းတည်ထားသော စေတီပုံအတိုင်း နဂါးမင်း မုစလိန္ဒာသည် မြတ်စွာဘုရားအား မိုးလုံအောင် ကာကွယ်ပေးပုံကို အတုယူပြီး တည်ထားခြင်း ဖြစ်၏။ မွန်ကျောက်စာလည်း ကမ္ဘည်းထိုး ခဲ့၏။ ရွှေဂူကြီးဘုရား၏ အရှေ့မြောက်ဘက်တွင် မြတ်စွာဘုရားသည် (၄၉)ရက်ပတ်လုံး တစ်ပတ် လျှင် တစ်ဌာန၌ သီတင်းသုံးခဲ့၍ ပထမတရားဦးဟောရန် တရားဏသီသို့အသွားတွင် ဥပကရသေနဲ့ တွေ့ဆုံသည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ဥပကသမဂ္ဂဗုဒ္ဓစေတီကို တည်ထားပြန်၏။ ၎င်းအနီးတွင် ရွှေခွက်ဘုရားဟု ယခုခေါ်နေသော စေတီကိုတည်၍ မွန်ကျောက်စာကြီးကို ဓမ္မစေတီမင်း ကမ္ဘည်း ထိုးခဲ့ပြန်၏။ ကျောက်စာ၌ ဥရဝေလတောတွင် ကဿပညီနောင်များကို မြတ်စွာဘုရား တရားဟော၍ ချွတ်ခြင်းအကြောင်းကို ရေးထားလေသည်။

ဘုရားလေးဆူရှိသော ကျိုက်ပွန်ဘုရားကိုလည်း ဓမ္မစေတီမင်း တည်ထား၏။ ရွှေဂူကြီး ဘုရားအနီးတွင် မွန်ကျောက်စာ ခုနစ်ချပ်နှင့် မြန်မာကျောက်စာ ခြောက်ချပ်ကို ဓမ္မစေတီမင်း ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့၏။ ဤဘုရားစေတီများနှင့် ကျောက်စာများရှိသော ပဲခူးအနောက်တောတစ်ခွင်သည် ကျောက်စာတောကြီးပင် ဖြစ်နေလေသည်။

ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် ရန်ကုန်မြို့ လေးဆူဓာတ်ပုံရွှေတိဂုံဘုရားကြီးကို ပြုပြင်ပြီး မိမိကိုယ်၏ အလေးချိန်ထက် လေးဆလေးသော ရွှေပြားချ၍ လှူဒါန်းခဲ့၏။ ရွှေတိဂုံဘုရားတွင် မွန်ဘာသာ၊ မြန်မာဘာသာနှင့် ပါဠိဘာသာ ကျောက်စာများကိုလည်း ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့၏။ ရွှေတိဂုံကျောက်စာသည် အထူးစိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော ကျောက်စာ ဖြစ်၏။ အသောကမင်းတရားကြီး တတိယသင်္ဂါ ယနတင်ပြီးနောက် သောဏထေရ်နှင့် အရှင်ဥတ္တရထေရ် နှစ်ပါးတို့အား သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီ သထုံသို့ စေလွှတ်ကြောင်း ပါရှိလေသည်။

ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် ပဲခူးတွင် အလွန်ထင်ရှားသော ကလျာဏီသိမ်ကြီးကို တည်ဆောက် ခဲ့သေးသည်။ ကလျာဏီသိမ်ကို တည်ဆောက်ရခြင်းအကြောင်းမှာ အခါတစ်ပါး ဓမ္မစေတီမင်းကြီး သည် ဘာသနာသန့်ရှင်းရေးကို တွေး၍ စဉ်းစားကြံစည်သည်မှာ ရာမညတိုင်းတွင် သံဃာတော်များ ဂိုဏ်းအမျိုးမျိုးကွဲနေကြသဖြင့် အချို့ဂိုဏ်းမှာ မှားယွင်းသော အယူအဆများကို လိုက်နာကျင့်သုံး၍

နေသေးပြီ။ ထို့ကြောင့် သာသနာတော်၏ ဆူးငြောင့်ဘေးရန် အညစ်အကြေးတို့ကိုမြင်သော ငါကဲ့သို့ တရားမင်းသည် ဆိတ်ဆိတ်နေခဲ့ပါမူ မြတ်စွာဘုရားကို မရှိသောရာ ရောက်မည်ပါတကား။ မကြည်ညို ရာ ရောက်မည်ပါတကား။ မချစ်မြတ်နိုးရာ ရောက်မည်ပါတကား။

ဥပမာ အသောကဓမ္မရာဇမင်းတရားကြီးသည် မောဂ္ဂလီ ပုတ္တဝါသမ ဗဟာထေရ်ကိုမှီ၍ ဓမ္မဝါဒီရဟန်းအပေါင်းတို့ကို အထောက်အပံ့ပြုပြီး (၆၀၀၀၀)သော ပါပရဟန်းတို့ကို လူထွက်စေ၍ သာသနာကို သန့်ရှင်းအောင် သုတ်သင်ခဲ့သောနည်းကဲ့သို့ ငါသည်လည်း မကောင်းသော အကျင့်တို့ကို လိုက်နာသော အဓမ္မဝါဒီ အကြင်ပါပတ်ကွဲများကို လူထွက်စေပြီး ကွဲပြားနေကြသော ဂိုဏ်းများကို စုစည်းပေးမည်ဟု အကြံဖြစ်သည့်အတိုင်း ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် မောဂ္ဂလူမထေရ် အမှူးပြုသော နှစ်ကျိပ်နှစ်ပါးသော ရဟန်းပညာရှိတို့ကိုပင့်၍ အကျိုးအကြောင်းကို တိုင်ပင်လျှောက်ထား တောင်းပန်လေ၏။

သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် သာသနာတည်သည်မှစ၍ ယခုတိုင်အောင် စင်ကြယ်သော မဟာဝိဟာရ ဝါသီ သံဃာ အဆက်အနွယ် ရဟန်းမြတ်များရှိ၏။ အရှင်ဘုရားတို့သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကြွသွား၍ မဟာဝိဟာရဝါသီ သံဃာတော်တို့၏ စင်ကြယ်သော အဆက်အနွယ်ဂိုဏ်းကို ရွေးချယ်ပြီး မြတ်စွာ ဘုရား ရေသပ္ပာယ်တော်မူသော ကလျာဏီမြစ်၌ ဥဒကပ္ပေပသိမ်ဝယ် ပဉ္စင်းအဖြစ်ကို ဆောင်ပြီးလျှင် ဥပသမ္ပဒါသာသနာမျိုးစေ့ကို ဤရာမညဒေသ၌ စိုက်ပျိုးသည်ရှိသော် သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော ရဟန်းများကို အလိုရှိသည့် အမျိုးသားတို့အား ပဉ္စင်းအဖြစ်တည်းဟူသော သာသနာအကျိက် အညစ်ကင်းအောင် မြစ်စေ့ကုန်ခဲ့ စသည်ဖြင့် ရဟန်းများအား လျှောက်ထားပြီးနောက် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရဟန်းပေါင်း(၄၄)ပါးအား သင်္ဘောနှစ်စင်းဖြင့် စေလွှတ်လိုက်လေသည်။ သီဟိုဠ်ဘုရင်ထံသို့လည်း လက်ဆောင်များ ပါးလိုက်လေ၏။

ရဟန်းများသည် သီဟိုဠ်ဘုရင်၏ အကူအညီဖြင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ ကလျာဏီမြစ်ရေသိမ်တွင် ရဟန်းသစ်အဖြစ် ခံယူပြီး ရာမညတိုင်းသို့ အသီးသီး ပြန်ကြွလာကြကုန်၏။ သင်္ဘောတစ်စင်းမှာ လေဗိုးဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီး၍ အချို့ရဟန်းများ ပျံလွန်ခဲ့လေသည်။ သို့ရာတွင် ပြန်ရောက်သော ရဟန်းများဖြင့် ပဲခူးတွင် ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် သာသနာအောင်ပွဲသဘင် ဆင်ယင်ကျင်းပပြီး ကလျာဏီသိမ်ကို သမုတ်စေ၍ ရာမညတိုင်းလုံးဆိုင်ရာ မွန်ရဟန်း၊ မြန်မာရဟန်း၊ ထိုင်းရဟန်း စသော လူမျိုးမရွေး ရဟန်းပေါင်း (၁၅၆၀၀)ကျော် ယင်းကလျာဏီသိမ်တော်တွင် ရဟန်းအသစ် ခံယူကြကုန်၏။ ရဟန်းဂိုဏ်းအသီးသီး ကွဲနေခဲ့ကြရာမှ ညီညွတ်စည်းလုံးလာလေတော့၏။ သာသနာ ရောင်ခြည် တောက်ပြောင်ထွန်းလင်းလာခဲ့လေသည်။

ဤကဲ့သို့ ရာမာဒိပတိပရမ မဟာ ဓမ္မရာဇာဒိရာဇ် ဘွဲ့ခံ ဓမ္မစေတီ မင်းတရားကြီးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို သုတ်သင်ခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်ကို နေရောင်လရောင် ပမာ အခွန်ရှည်စွာ တည်တံ့၍ ထွန်းလင်းတောက်ပြောင်စေရန် ရည်သန်၍လည်းကောင်း၊ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဘုရား၏ သာသနာတော်ကို ကြည်ညိုလေးစား မြတ်နိုးသဖြင့် မွန်နိုင်ငံ၌ တည်တော်မူသော သာသနာတော်သည် အညစ်အကြေးကင်းခြင်း၊ ယုံမှားသံသယကင်းခြင်းကို ဖြစ်စေပြီးလျှင် သာသနာ (၅၀၀၀)တိုင်အောင် တည်စိမ့်သောငှာ ရည်စူးပြီးဆောင်ရွက်သော မင်းမြတ်တစ်ပါးပင် ဖြစ်လေသည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ ။ တွဲ ၂၊ မှတ် ၂ (ဇွန်၊ ၁၉၇၆)]

မွန်-အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်

မြန်မာစာပေလိုက်စားသော ပညာရှင်တိုင်း လက်ကိုင်ထားလိုသော မွန် အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်သည် သာသနာပြု မစ္စတာ ရောဘတ်ဟာလီဒေး အမ်အာအေအက် ပြုစုခဲ့သော အဘိဓာန်တစ်အုပ် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းစာအုပ်ကို ထိုင်းပြည် ဗန်ကောက်မြို့အနီး ပတ်လတ် မွန်ရွာရှိ မွန်ပုံနှိပ်တိုက်တွင် (၁၉၂၂)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်၍ ထိုင်းသုတေသနအသင်းက ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ မွန် အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန် စတင်ပေါ်ပေါက်လာပုံမှာ (၁၈၇၄)ခုနှစ်တွင် ဒေါက်တာ ဂျေအမ်ဟာစဇ် သည် မွန်လူမျိုးနှင့် အတူနေထိုင်ခဲ့ပြီး မွန်စာပေကို သင်ကြားတတ်မြောက်သော သာသနာပြုဆရာဖြစ်သဖြင့် ခရစ်ယာန် သာသနာရေးစာအုပ်များကို မွန်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေရာ၌ နိုင်ငံခြားသားအတွက် မွန်ဘာသာစကားစုခေါ် (Vocabulary of the Peguan Language by Dr. J.M. Haswell-1874) စာအုပ်ကို ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့လေသည်။

၎င်းပြင် အင်္ဂလိပ် မွန် အဘိဓာန်ငယ်ကလေးတစ်အုပ်ကိုလည်း ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ နောင် နှစ်ပေါင်း (၂၅)နှစ်ခန့်ကြာသောအခါ မွန်စာပေဘက်တွင် ဒေါက်တာ အီအိုစတီးဗင်း (Dr.E.O. Stevens)က မွန် အင်္ဂလိပ်နှင့် မြန်မာ သုံးဘာသာတွဲ၍ အဘိဓာန်သစ်တစ်အုပ်ကို (၁၉၀၁)ခုနှစ်တွင် ရန်ကုန်မြို့၌ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပြန်ပါသည်။

အထက်ပါ ရှေးဟောင်းမွန်စကားစုစာအုပ်ငယ်နှင့် မွန်အဘိဓာန်ငယ်များကို မှီပြီး စကားလုံး သစ်များစွာ တိုးချဲ့၍ (၁၉၂၂)ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်သာသနာပြုဆရာ မစ္စတာဟာလီဒေးက ပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။ ဟာလီဒေး၏ မွန် အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်သည် ကျောက်စာဝန် မစ္စတာ ခူရှင်ဆယ်၊ ကျောက်စာပါရဂူ ဒေါက်တာဘလက်ဒင်တို့နှင့် ဆက်သွယ်ပြီး မွန်ကျောက်စာများရှိ မွန်စကားလုံးများကိုလည်း စုဆောင်းထည့်သွင်းထားသဖြင့် သုတေသီများအဖို့ အလွန်အဖိုးတန်သော အဘိဓာန်တစ်အုပ် ဖြစ်ပါသည်။ မွန်နိဿယ စကားလုံးများလည်းပါရှိပြီး ခရစ်ယာန်စာပေ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာစာပေ၊ ကျောက်စာ၊ ပေစာအမျိုးမျိုးမှ မွန်စကားလုံးတို့ကို စုဆောင်းဖော်ပြထားသဖြင့် စုံလင်လှပါသည်။

ဤစာအုပ်တွင် မွန်စာလုံး၏ အသံထွက်ကိုပါ အင်္ဂလိပ်အက္ခရာပြန်ဖြင့် ပေးထား၍ အဓိပ္ပာယ် အပြင် အသံထွက်ပုံကိုလည်း လေ့လာနိုင်သေးသည်။ ယင်းစာအုပ်ကို ပြုစုရာ၌ မစ္စတာဟာလီဒေးသည် ထိုင်းရှိ မွန်စာပေ ပညာရှိများနှင့် ပြင်သစ်ကျောက်စာပါရဂူ ဇေဒီး၏ အကူအညီကိုလည်း ရရှိသဖြင့် မြန်မာပြည်ရှိ မွန်အယူအဆနှင့် ထိုင်းပြည်ရှိ မွန်အယူအဆများ၊ မွန်စကားလုံး၏ အဓိပ္ပာယ်ကွဲများကို စုံလင်စွာ ဖော်ပြနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဤစာအုပ်သည် ဝယ်မရသော စာအုပ်ကောင်းဖြစ်သဖြင့် ပြည်ထောင်စုယဉ်ကျေးမှု ဝန်ကြီးဌာန မွန်ယဉ်ကျေးမှုဌာနစိတ်မှ ပုံနှိပ်တိုက်အမှားများကို ကျွန်တော် ပြင်ဆင်ပြီး မူရင်းအတိုင်း ပုံနှိပ်ပြီးစီး၍ ဖြန့်ချိနေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ အခမဲ့ မေတ္တာလက်ဆောင်ရရှိသင့်သူ ပညာရှင်များ ရရှိပါလိမ့်မည်။ လေ့လာလိုသူများ အစိုးရစာအုပ်တိုက်တွင် ရရှိနိုင်ပါပြီ။ မြန်မာစာပေလိုက်စားသူ သုတေသီများအဖို့ အသုံးကျရခြင်းမှာ ပုဂံခေတ်တွင် သထုံ မွန်များ ပုဂံသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရာမှ မွန်မြန်မာယဉ်ကျေးမှုရောနှောခဲ့ကြောင်းကို ပညာရှင်များ ဖော်ပြကြ၍ မွန်မြန်မာစာအလုံးပေါင်းများစွာ ရောနှောခဲ့ပါသည်။

ပုဂံခေတ်ဦးတွင် မွန်ဘာသာဖြင့်သာ ကျောက်စာများကို မြန်မာဘုရင်များ အသုံးပြုကမ္ပည်းထိုးခဲ့ကြောင်းကိုထောက်ထား၍ မွန်စာပေသည် ထိုပုဂံခေတ်ဦးတွင် မြန်မာစာပေထက် အဆပေါင်းများစွာ ထွန်းကားနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်ဟန်တူပါ၏။ ထို့ကြောင့် မွန်ဝေါဟာရများမှ မြန်မာဝေါဟာရဖြစ်လာသော စကားလုံး အထူးမြားမြောင်လှပါသည်။ ထိုနည်းတူ ခေတ် မွန်ဝေါဟာရတွင် မြန်မာစကားမှ ရရှိသော အသုံးအနှုန်း ထူထပ်လှပြန်ပါသည်။ ဤ မွန်အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်မှ မွန်မြန်မာဝေါဟာရ တူညီနီးစပ်သော စကားလုံးအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

မွန်နှင့် သတ္တတ ပါဠိသက်မွန် မြန်မာအဓိပ္ပာယ်

အကာသ	အာကာသ	အနန္တ	အနန္တ
အကံကံ	အကောကံ	အနာန်	အနန်း
အကြာ	အကြား	အနာ	အနံ
အခန့်	အခဏ်း	အနိစ္စ	အနိစ္စ
အခိုင်	အချိန်	အနုတ်	အနုဘော်
အခေါန်	အခွန်	အနုမောဒနာ	အနုမောဒနာ
အင်	အင်း	အပါယ်	အပါယ်
အင်္ဂ	အင်္ဂါ	အမာတ်	အမတ်
အင်္ဂဒိုဝ်	အင်္ဂတေ	အရင်	အရင်း
အစိတ်	အစိတ်	အရာ	အရာ
အဆက်	အဆက်	အရပ်	အရပ်
အတာ	အတာ	အရိုင်	အရိုင်း
အတိက်	အတိတ်	အာဏာ	အာဏာ
အတိုင်	အတိုင်း	ဥတု	ဥတု
အဓိပါယ်	အဓိပ္ပာယ်	ဧကရာဇ်	ဧကရာဇ်
အန္တရာယ်	အန္တရာယ်	ကညာ	ကညာ
အနာဂတ်	အနာဂတ်	ကနာ	ကနာ

ကဏ္ဍကမာ	ကနုကမာ
ကံ	ကံ
ကြောတ်	ကြွတ်
ကဝိ	ကဝိ
ခရာ	ခရာ
ကွဲ(အ်)	မြဲ
မြဲ	မြဲ
ဂဏန်း(သင်္ချာ)	ဂဏန်း
ဂြိုဟ်	ဂြိုဟ်
စက်	စက်
စက်ကဲ	စစ်ကဲ
စင်	စင်
စင်ကြဲ	စကြဲ
စပ်	စပ်
စရင်	စာရင်း
စိန်	စိန်
စီရင်	စီရင်
စုတ်	စုတ်
စုတ်	စုတ်
စေတနာ	စေတနာ
စေတီ	စေတီ
စိုတ်	စိတ်
ဆက်	ဆက်သည်
ဆက်ဆံ	ဆက်ဆံသည်
ဆင်၊ဆင်စေ့	ဆင်းသည်။ ခုန်ဆင်း
ဇန်	ဇွန်း
ဇာ	ဇာ
ဇာတ်	ဇာတ်
ဇာတ်	ဇာတ်
[ဖြူ(ဇရပ်)]	ဇရပ်
ညီ	ညီ
တင်	တင်သည်
တင်လဲ	တင်လဲ
တဆိပ်	တံဆိပ်
တဏှာ	တဏှာ

တံငါ	တံငါ
တဲ	တဲ
တိုင်	တိုင်
ဒန်	ဒဏ်
ဒုက္ခ	ဒုက္ခ
ဒုစရိတ်	ဒုစရိတ်
ဒေသ	ဒေသ
ဒေါသ	ဒေါသ
ဒြပ်(ပြပ်)	တယော
ဓာတ်	ဓာတ်
နန်	နန်း
နာ (နက်)	နဂါး
နာသို့	နာရီ
နာမ	နာမ
နာမ်	နာမ်
နီဒါန်	နီဒါန်း
ပညပ်	ပညပ်
ပလင်	ပုလင်း
ပဝါ	ပဝါ
ပဝေဏီ	ပဝေဏီ
ပသာ	ပိဿာ
ပါတ်	ပါဒ်
ပါနီခီ	ပန်းချီ
ပါနီမုက်-ပါနီပုတ်	ပန်းပုသမား
ပုထုဇန်	ပုထုဇင်
ပုန်	ပုန်ကန်သည်
ပုံ	ပုံ
ပေါ	ပွဲ
ပိုင်	ပိုင်သည်
ပြုပြင်	ပြုပြင်သည်
ပြိုင်	ပြိုင်သည်
ဖိတ်	ဖိတ်သည်
ပါတတလာ	ပတ္တလာ
ပါတိုင်း	ပတ်တိုင်း
ဗျန်	ဗျည်း

ဘိန်း	ဘိန်း	ဝင်	ဝင်း
ရမင်	သမင်	ဝတ်	ဝတ်
မန်	မန်းသည်	ဝါဒ	ဝါဒ
မဟာ	မဟာ	ဝါသနာ(ဝါသုာ)	ဝါသနာ
မာ	မဲ	ဝိဘက်	ဝိဘတ်
မူလ	မူလ	ဝိသေသ	ဝိသေသ
မေတ္တာ	မေတ္တာ	ဝါ	ဝဲ
မောဟ	မောဟ	ဝိုင်	ဝိုင်း
ယုတ်	ယုတ်	သက်သီ	သက်သေ
ယောင်မှာ	ယောင်မှား	သင်ကာ	သင်္ကာ
ယိုဟ်	ယို	သတိ	သတိ
ရသီ	ရသေ့	သဒ္ဒါ	သဒ္ဒါ
ရာဇာ	ရာဇာ	သပုန်	သုပုန်
ရာသီ	ရာသီ	သပိုင်	သင်းပိုင်
ရုန့်	ရုန်း	ဘုတ်	ဘုတ်(ဖုတ်တစ္ဆေ)
ရှပ်	ရှပ်	သဟာယီ(သဟာ)	သဟာယ၊ သဟိ
ရှိုင်း	ရှိုင်း	သိမ် (သီ)	သိမ်
လက်ထက်	လက်ထက်	သီလ	သီလ
လမု	လမုပင်	သုခ	သုခ
လာ	လား	သုသာန်	သုသာန်
လီ(လိမ်)	လိမ်	သုရာ၊ သုရာ	သုရာ၊ သုရာ
လောကီ	လောကီ	သြောတ်	သွတ်
လောဘ	လောဘ	သောန်	သွန်း
လွှဲမာန်	ပိမာန်		

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ■ တွဲ ၂၊ ဖုတ် ၃ (ခုလိုင်၊ ၁၉၅၆)]

ကျန်စစ်သားမင်းကြီးနှင့် မွန်ဘာသာ

မွန်ယဉ်ကျေးမှု သုတေသနနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေးဟောင်းမွန်ကျောက်စာများကို လေ့လာသောအခါ ပုဂံခေတ်တွင် အလွန်ထင်ရှားကျော်စောခဲ့သော ပြည်ထောင်စုသူရဲကောင်း မျိုးချစ်အာဇာနည် ကျန်စစ်သားမင်းဘုရားကြီးကို အထူး ကျေးဇူးတင်မိပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ပုဂံခေတ်တွင် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် မွန်ဘာသာကျောက်စာများကို အများဆုံး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့် မွန်ဘာသာစာပေ၊ မွန်ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံနှင့် မွန်လူမျိုးများကို အထူးအားပေးချီးမြှင့်ခဲ့ကြောင်းကို သိရှိရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ မွန်ကျောက်စာများကို ပုဂံတွင် အများဆုံး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့် ပြည်မြို့နှင့် သထုံမြို့အနီး တောင်စွန်း၊ ကေသာလတောင်ခြေတို့၌လည်း မွန်ကျောက်စာများကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာလေ့ရှိပါသည်။

၎င်းပြင် ရန်ကုန်၊ ပဲခူး၊ မော်လမြိုင်၊ ရေး၊ ဗြိတိ၊ ထားဝယ်အထိ မွန်ကျောက်စာများကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့်ဟန်ရှိသည်ဟု ယူဆရန် ရှိသေး၏။ ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးအကြောင်းကို ရာဇဝင်သမိုင်းစဉ်အရ ရေးသားထားသော စာအုပ်ဟောင်းများသော်လည်းကောင်း၊ ကျောက်စာအရ သော်လည်းကောင်း လေ့လာရန် လိုအပ်လာတော့သည်။

မှန်ကန် မဟာရာဇဝင်တော်ကြီးအရ သက္ကရာဇ် (၃၇၉)ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော အနော်ရထာမင်းကြီးသည် မိမိ၏မိဖုရားမှ သားတော် စောလူးကိုရပြီးနောက် မိမိအတွက် နောက်ထပ် မိဖုရားပြုရန် မိမိနှင့်ထိုက်သော မင်းသမီးကို ဇမ္ဗူဒီပါမြေအပြင် အနွှံ့အပြား၌ရှာစေဟု ရာဇတမန်အမတ်ကြီးအား ရာဇဝင်ရာ မဇ္ဈိမဒေသရှိ ဝေသာလီပြည်မှ ပဉ္စကလျာဏီမင်းသမီးကို ရာဇတမန်အမတ်ကြီးသည် သွားရောက်တောင်းရမ်းခဲ့လေသည်။

ဝေသာလီမင်းကြီးလည်း အနော်ရထာမင်း၏ လိုအပ်ဆန္ဒကို မပေး မနေသာသဖြင့် အခြေအရံ (၈၀)နှင့်တကွ ပါးလိုက်ရလေသည်။

ပဉ္စကလျာဏီမင်းသမီးသည် ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါတွင် ဦးသစ်သောရွှေအဆင်းကဲ့သို့ နူးညံ့သိမ်မွေ့သဖြင့် တာဝန်ခံခေါ်ဆောင်ခဲ့ရသော ရာဇတမန်အမတ်ကြီးမှာ အချစ်ကို မျှော်သိပ်နိုင်၍ တစ်နေ့သ၌ ချစ်မိကြလေတော့သည်။

ပုဂံပြည်သို့ရောက်သောအခါ ရာဇတမန်၏ ကုန်းချောမှုကြောင့် အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ပဉ္စကလျာဏီမင်းသမီးကို အထင်မှားလေတော့သည်။ ၎င်းအား စစ်ကိုင်းဘက်ရှိ ပရိမ္မအရပ်သို့ ပို့ထားသဖြင့် အလွန်ဆင်းရဲစွာ နေရရှာပြီး အနော်ရထာနှင့် သင့်မြတ်သော ပဋိသန္ဓေရင့်မာခြင်းသို့ ရောက်သော် မြေကြီးငလျင် ပြင်းစွာတုန်လှုပ်သည် ဆို၏။ ထိုမြေလှုပ်သောအကြောင်းကို အနော်ရထာမင်းစောသည် ဟူးရားဖြူ၊ ဟူးရားညိုတို့အား မေးရာ ၎င်းတို့က မြောက်အရပ်တွင် မင်းလောင်းပဋိသန္ဓေနေသည်ဟုလျှောက်လျှင် အနော်ရထာမင်းကြီးသည် မြောက်အရပ်ရှိ ပဋိသန္ဓေရှိသူ မိန်းမ

ပေါင်းများစွာကို သတ်လေသည်။ ကျန်စစ်သားမယ်တော်ကို နဂါးလုလင် ဂုဏ်ထားသောကြောင့် မသေဟု ဆို၏။ နို့ဖို့အရွယ်တွင် တစ်ကြိမ်၊ နွားကျောင်းသားအရွယ်တွင် တစ်ကြိမ် ကလေးပေါင်း များစွာကို လိုက်သတ်ခိုင်းသော်လည်း ကျန်စစ်သားကလေးအား နဂါးလုလင်က ဂုဏ်ထားသဖြင့် မသေဘဲ ကျန်ရစ်လေသည်။

ကျန်စစ်သား ရဟန်းဝတ်လာသောအခါ အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ဆွမ်းလုပ်ကျွေး၍ ကရားနှင့် အစဉ်အတိုင်း ရေကပ်၏။ ကျန်စစ်သားအလှည့်ရောက်သော် ခံတွင်းမှ စက်ပြောင်ပြောင် ထွက်သည်ကို မင်းကြီးမြင်လေလျှင် လန့်တော်မူ၍ ကရားလန့်လေ၏။ မင်းကြီးလည်း မိမိစည်စိမ့်ကို လှမည်လောဟု ဟူးရားဖြူ ဟူးရားညိုတို့အားမေးရာ မင်းကြီးပြီးနောက် တစ်ဆက်လွန်မှ မင်းဖြစ်လတ္တံ့ ဟု နားတော်လျှောက်၏။

ထိုအခါမှ အနော်ရထာမင်းကြီးလည်း သင်တို့ ဤအကြောင်းကို ယခုမှလျှောက်ကြသည်။ မိမိအထင်မှား၍ သတ္တဝါများကို သတ်မိခဲ့၍ စိတ်မကောင်းဖြစ်မိသည်ဟု ဆိုလေ၏။ ထိုအချိန်မှ စ၍ ကျန်စစ်သားအား လူဝတ်လဲစေပြီး မိမိထံ ခစားစေ၏။ ကျန်စစ်သားဟု အမည်တွင်ပြီးလျှင် မိမိသားတော်ဖြစ်ကြောင်းကို သိရှိရသဖြင့် အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ကျန်စစ်သားအား များစွာ ချစ်မြတ်နိုး၏။

အနော်ရထာမင်းကြီးလက်ထက်တွင် ကျန်စစ်သားသည် ငလုံးလက်ဖယ်၊ ငထွေရှူး၊ ညောင်ဦးဖီးဟုခေါ်သော သူရဲကောင်းများနှင့်အတူ အမှုတော်ထမ်းရာ အမြဲပင် စစ်နိုင်ခဲ့လေသည်။

အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ပုဂံ၌ ကိုးကွယ်သော အရည်းကြီးများကို နှင်ထုတ်ပြီး သထုံမှ ရှင်အရဟံကို ကိုးကွယ်လေသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံနေပြည်တော်၌ မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းထံ ပိဋကတ်တော်များကို တောင်းရာ မချေမငံဆိုသဖြင့် အမျက်ထွက်၍ ကျန်စစ်သား၊ သူရဲကောင်းများ နှင့်အတူ သထုံကို တိုက်ခိုက်အောင်မြင်သောအခါ မနုဟာမင်းနှင့်တကွ မိဖုရား၊ မှူးမတ်များ၊ ရတနာပန်းတောင်းဖြင့်ထားသော ဓာတ်တော်မွေတော်မြတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ အစုံ (၃၀)သော ပိဋကတ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ (၃၂)စီးသော မနုဟာမင်း၏ ဆင်ဖြူတော်များထက်တင်၍ ပုဂံသို့ ဆောင်တော်မူ၏။ ထိုမှတစ်ပါး သူရဲသူခက်များနှင့်တကွ ဆင်းခြင်းအလုံးအရင်းတို့ကိုလည်း အသီးသီး ဆောင်ယူခဲ့၏။ ၎င်းပြင် ပန်းပု၊ ပန်းပွတ်၊ ပန်းချီ၊ ပန်းရုံ၊ ပန်းတော့၊ ပန်းတမော့၊ ပန်းထိမ်၊ ပန်းပဲ၊ ပန်းတဉ်း၊ ပန်းတယား၊ ပန်းဒေသေ၊ ဆင်ဆေးသမား၊ ဆင်တတ်သသူ၊ မြင်းဆေးသမား၊ မြင်းတတ် သသူ၊ ဒိုင်းလွှားကာ လုပ်တတ်သသူ၊ အထုံအမွှေး တတ်သသူ စသော ပညာရှင်မျိုးစုံနှင့် ပိဋကတ် ကျမ်းဂန်တတ်သော အနိယာသံဃာတော်တို့ကိုလည်း ပုဂံသို့ ပင့်ဆောင်ခဲ့ကြောင်းကို မှန်နန်းရာစဝင်၌ ဖော်ပြထားလေသည်။

ကျန်စစ်သားသည် နောက်တစ်ကြိမ် မွန်နေပြည်တော် သထုံသို့ စစ်ကူအဖြစ်သွားရောက်ပြီး ပဲခူး၌ ကြွမ်း(ခမာ)တို့နှင့် စစ်ခင်း၍ စစ်နိုင်သဖြင့် ဥဿာပဲခူးမှ သထုံဘုရင်၏ဆာမီးတော် မဒေါစန္ဒာကို အနော်ရထာသို့ဆက်သလိုက်ရာ လမ်းခရီးတွင် ကျန်စစ်သားသည် မွန်မင်းသမီး မဏိစန္ဒာ၏ ရွှေလမင်း ပမာ ချစ်ဖွယ်ကောင်းသော ရုပ်အဆင်းရူပကာကြောင့် ချစ်ကြီးနှောင်မိလေ၏။ ပုဂံသို့ရောက်လတ်သော်

အောက်ရထားမင်းကြီးသည် ထိုအကြောင်းကို ကြားသိရလျှင် အမျက်ထွက်၍ လက်ဖြန့်ကြိုးတပ်နှောင်ပြီး ကျန်စစ်သားအား လုံခြုံတိုးလေရာ ကြီးသာပြတ်ပြီး ကျန်စစ်သားမှာ လွတ်မြောက်ထွက်ပြေးလေသည်။

ထိုသို့ ထွက်ပြေးပုန်းရှောင်နေစဉ် ကျန်စစ်သားသည် ရှင်မထီးတူမ သမ္ဘူလနှင့်လည်း အကြောင်းပါ၍ ရာဇကုမာရ်ကို ရ၏။ အောက်ရထားမင်းကြီး အနိစ္စရောက်ပြီးနောက် သားတော် စောလူးမင်း နန်းတက်သောအခါ မွန်မင်းသမီး မဏိစန္ဒာခေါ် သီရိစန္ဒာဒေဝီကို ခင်ဦးဟူသော အမည်နှင့် ဦးဆောက်ပန်းဘွဲ့ကို ပေး၏။ စောလူးမင်းသည် ရှင်အရဟံ၏ တိုက်တွန်းချက်အရ ကျန်စစ်သားကို ပုန်းရှောင်နေရာမှ ပြန်ခေါ်ခစားစေ၏။ ယင်းသို့ ခစားနေစဉ် ကျန်စစ်သားသည် တစ်ရံရောအခါ ပဲခူးမှဆောင်ယူစဉ် ချစ်မိသော မွန်မိဖုရား ခင်ဦးနှင့် ပြန်၍ အပြောအဟောရှိပြန် သဖြင့် အောက်ပြည် ဒလဌာနီသို့ ပို့လိုက်ရာ ကျန်စစ်သားသည် မွန်မင်းသမီးခင်ဦးကြောင့် ဒုတိယ အကြိမ် ပုဂံနှင့် ခွဲခွာရပြန်လေသည်။

သို့သော် မွန်ကိုချစ်သော ကျန်စစ်သားသည် စောလူးမင်း မရှိပြီးနောက် မိမိ နန်းတက်သော အခါ မိမိအချစ်မောင်း မွန်မင်းသမီးခင်ဦးကိုပင် လက်တွဲ၍ နန်းသိမ်းပွဲခံယူ၏။ မိမိ နန်းတက်ပွဲတော်ကို မွန်တို့၏ ဓလေ့ထုံးစံအတိုင်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ မွန်အက မွန်အဆိုများကို အခမ်းအနား၌ ထည့်သွင်း စေခဲ့၏။ ထို့ပြင် မိမိ နန်းသိမ်းပွဲခံယူပုံ၊ နန်းတော်ကြီးတည်ဆောက်ပုံ အလုံးစုံတို့ကို မွန်ဘာသာ ကမ္ပည်းကျောက်စာဖြင့် ရှည်လျားစွာ ထုထွင်းရေးသားထားခဲ့လေသည်။ မွန် မှူးကြီးမတ်ရာများကို ခန့်ထားခြင်း၊ မွန်ပညာရှင်များကို ချီးမြှောက်ခဲ့သည်မှာ ဝင်ရှားလှသည်။ မွန်ဆရာတော် ရှင်အရဟံအား သာသနာပိုင်ဂိုဏ်းချုပ် ဆရာတော်ဘုရားအဖြစ် ကင်မြှောက်၍ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကြီးကို ဖြန့်ချိခဲ့သည်။ ဂူ၊ ပုထိုးစေတီ ဘုရားပေါင်းများစွာကို တည်ဆောက်ရာတွင် မွန်နိဿိကဆရာနှင့် ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းတမော၊ ပန်းတော့ဆရာများကို အသုံးပြုခဲ့ကြောင်းကို လက်ရှိ အာနန္ဒာ၊ နဂါးရုံ စသော ကျန်စစ်သား ၏ ဂူဘုရားများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် သိရှိနိုင်ပါသည်။

ပုဂံပြည်သည် အောက်ရထားမင်းကြီးလက်ထက်၌ တန်ခိုးအင်အား ကြီးကျယ်တောင့်တင်းလှ သော်လည်း သားတော် စောလူးမင်းလက်ထက်သို့ ရောက်သောအခါ ကွဲအက်ပြိုပျက်မည့် အရိပ် အယောင်များ ရှိလာ၏။ ပဲခူးဘက်ရှိမွန်များ ပုန်ကန်ထကြွခဲ့၏။ စောလူးမင်းခေတ် မြန်မာတို့အား တော်လှန်သော မွန်တို့၏ ခေါင်းဆောင်မှာ ပဲခူးစား ငရမန်ကန်း ဖြစ်သည်။ သရက်နယ် မင်းလှ အောက်ရှိ ပြည်တော်သာကျွန်း၌ တိုက်ပွဲဖြစ်ရာ စောလူးမင်း အဖမ်းခံရ၏။ ထိုအခါ ကျန်စစ်သားကို မှူးကြီးမတ်ရာ သေနာပတိတို့က နန်းအပ်သော်လည်း လက်မခံဘဲ သစ္စာရှိစွာဖြင့် ငရမန်ကန်း၏ လက်တွင်းသို့ တိတ်တသိတ်တင်၍ စောလူးမင်းအားခိုးရာ နောင်တော် စောလူးမင်းက မိမိအား မယုံကြည်၍ ဟစ်အော်သဖြင့် ၎င်းအားပစ်ချ၍ အသက်ဘေးမှ လွတ်မြောက်အောင် ထွက်ပြေးခဲ့ရ၏။

ငရမန်ကန်းသည် စောလူးမင်းအားသတ်ပြီး ပုဂံသို့ ချီတက်လာတော့၏။ သို့ရာတွင် ကျန်စစ်သားသည် ပုဂံရှိ မွန်ပညာရှိ သူရဲကောင်းများအားလည်းကောင်း၊ မဇ္ဇဟာမင်း၏ မြေးတော် မြစ်တော်များအားလည်းကောင်း မြှောက်စားသဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကြည်ညိုမှု၊ ကူညီအားပေးမှုတို့ကို ရရှိခဲ့သည်။ ငရမန်ကန်းစစ်တပ်နှင့် ရင်ဆိုင်တိုက်သောအခါ ငရမန်ကန်း ကျဆုံးသဖြင့် ပဲခူးမှမွန်များ ကပ်လန့် ထွက်ပြေးရလေ၏။

ကျန်စစ်သား၏ စည်းရုံးရေး

ပုဂံနိုင်ငံတွင် ထိုခေတ်၌ အရာရောက်ဆုံးသော အဓိကလူမျိုးကြီး နှစ်ရပ်မှာ မြန်မာနှင့် မွန်လူမျိုး ဖြစ်၏။ လူဦးရေအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ လူမျိုးအဆင့်အတန်းအားဖြင့်လည်းကောင်း မွန်တို့မှာ မြန်မာနိုင်ငံတော်နှင့် စည်းရုံးမှုအတွက် အထူးအရေးပြု ဂရုစိုက်အပ်သောလူမျိုးဖြစ်ကြောင်းကို ကျန်စစ်သားသည် ကောင်းစွာ နှလုံးပိုက်၏။ ထို့ကြောင့် မွန်နှင့်မြန်မာလူမျိုးကို ထိရောက်စွာ ချစ်ကြည်ပေါင်းသင်း ညီညွတ်စေရေးကို များစွာ အားစိုက်ခဲ့ဟန် ရှိလေသည်။ မြန်မာတို့က မွန်တို့အား လူမျိုးတစ်စုဟူ၍ ခွဲခြမ်းသော စိတ်ထား၊ သဘောထား မရှိစေဘဲလျက် မွန်နှင့်မြန်မာတို့ကို ထပ်တူ ထပ်မျှ ဖြစ်စေသောကြောင်းအရာများ၊ အဆင့်အတန်းများ ပေးခြင်းအားဖြင့် ပုဂံနိုင်ငံတော်အား မြန်မာတို့က ချစ်သည့်နည်းတူ မွန်တို့ကလည်း ချစ်ရန် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးက ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ ယုံမှားဖွယ် မရှိချေ။

မွန်နှင့်မြန်မာ နှစ်မျိုးစလုံးကို ဒုက္ခပေးသော ငရမန်ကန်း၊ စောလူးစစ်ပွဲကို မီးငြိမ်းစေ၍ အေးချမ်းမှုကို ဖန်တီးခဲ့၏။ မွန်တို့၏တိုက်ခိုက်ခြင်း ဘေးအန္တရာယ်မှ ကင်းဝေးအောင် ဆောင်ရွက်၏။ မိမိ၏ကျောက်စာများတွင် ငြိကြိဘုရားဒီဟုမ္မေရာန် ဘွဲ့ခံ ကျန်စစ်သားမင်းတွင် မွန်မင်းသမီး ခင်ဦးနှင့် ရှင်မထီးတို့မှ သမ္ဘူလအပြင် ထီးလှိုင်ရွာသူကြီးသမီး ခင်တန်နှင့် အပါယ်ရတနာ မိဖုရားဟူ၍ စုစုပေါင်း မိဖုရားလေးပါး ရှိ၏။ အပါယ်ရတနာမိဖုရားတွင် သမီးတော်တစ်ပါး ထွန်းကား၍ ရွှေအိမ်သည် ဟုခေါ်ပြီး တစ်ပင်တိုင်နန်းနှင့်ထားသည်။ ကြောင်ဖြူသူ သမ္ဘူလနှင့် သားတော် ရာဇကုမာရ်ကို ရရှိ၏။ စင်စစ်အားဖြင့် ကျန်စစ်သား၏ နန်းမွေ့နန်းရာကို ဆက်ခံထိုက်သူမှာ ရာဇကုမာရ် မင်းသား ဧဇယုခေတ္တရာပင် ဖြစ်လေသည်။

ထိုစဉ်အခါ၌ ကျန်စစ်သားသည် မွန်နှင့်မြန်မာ စည်းလုံးညီညွတ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံရေးမူဝါဒကိစ္စများစွာကို ရင်ဆိုင်နေရဟန်တူသဖြင့် မိမိ၏ ကျေးဇူးရှင် မိဖုရားမှဖွားသော သားတော်အရင်းအား ထီးညွန့်နန်းလျှာကိုမပေးဘဲ နေခဲ့ရသောကြောင်းမှာ ကျန်စစ်သားမင်းကြီး သည် အချို့သော ရာဇဝင်ဆရာနှင့် ကျောက်စာပါရဂူကြီးများ၏ ယူဆချက်အရ မိမိ၏စိတ်တွင်း၌ လိုလားနေသော မြန်မာနိုင်ငံစည်းလုံးညီညွတ်မှုသည် အရှည်သဖြင့် တည်မြဲခိုင်မာရေးအတွက် မွန်နှင့်မြန်မာ ချစ်ကြည်မှု တည်တံ့ခိုင်မြဲစေရန် ရည်သန်၍ သမီးတော် ရွှေအိမ်သည်ကို မွန်ဘုရင် ဟောင်း မန္တဟာမင်း၏မြစ်တော် နာကသမန်းမင်းသားနှင့် ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပြုပေးပြီးနောက် ၎င်းတို့မှ ဖွားမြင်ထွန်းကားသော မွန်မြန်မာသွေးဖြစ်သည့် အလောင်းစည်သူ သီရိဧဇယုသူရ ငယ်ရွယ်သူ အား ထီးနန်းဆက်ခံစေခြင်းအားဖြင့် မွန်တို့၏ တက်ကြွလျက်ရှိသော ဇာတိသွေးဇာတိမာန် တော်လှန်မှု စိတ်ဓာတ်များကို အေးငြိမ်းရန် နှစ်သိမ့်စေခဲ့၏ဟု ယူဆရ၏။

အလောင်းစည်သူမှာ မွန်သွေး၊ မြန်မာသွေး ရောပြင်းထားသူဖြစ်သဖြင့် မွန်နှင့်မြန်မာ နှစ်ဖက်စလုံး ကျေနပ်ကြမည်မှာ ဓမ္မတာပင် ဖြစ်လေသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တို့၌ မြေးတော်ကို မြတ်နိုးတော်မူလှ၍ လူမမည်ဘဝမှာပင် နန်းအပ်လျက် မြေးတော်၏ကိုယ်စား ရင်ခွင်ပိုက်အနေဖြင့် အုပ်စိုးသည်ဟု ဆိုရာတွင် ချစ်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းပြချက်တစ်ခုတည်းနှင့် လုံလောက်ပြီ

ဟု ကျောက်စာဆရာကြီးများက ယူဆရန် ခဲယဉ်းလှသည်ဟု မှတ်ချက်ချကြ၏။ တဖန်နွေးနွေးနှင့် မအေးချမ်းနိုင်လောက်အောင် ဆူပူလှုပ်ရှား တစာစာဟစ်ဆော် တော်လှန်ပုန်ကန်နေမည့် မွန်နိုင်ငံရေး ပယောဂကြီးကို နှစ်သိမ့်ကျေချမ်း အေးငြိမ်းသွားနိုင်စေရန်အတွက် မွန်မြန်မာသွေးဖြစ်သည့် မြေးငယ် အလောင်းစည်သူ အား သားတော် ရာဇကုမာရ် (ဇေယျခေတ္တရာ)ကို ကျော်လွန်လျက် နန်းအပ်လိုက် ခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ယူဆရန် လမ်းကများနေသည်ဟု ဆိုသင့်၏။ အနော်ရထာမင်းကြီးသည် မွန်မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို သိမ်းသွင်းစုရုံး ပျိုးထောင်ခဲ့သည်မှန်သော်လည်း မွန်မြန်မာသွေးစည်းမှု၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ်အစစ်ကို ဖန်တီးသူကား ရှေးဦးစွာ ကျန်စစ်သားသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်ဟု ဆိုအပ်လှ၏။

[အလောင်းစည်သူဘွဲ့- သီရိဇေယျသူရ။ သက်တော်ရှည်။ ရွှေကူဒါယကာ။ မိမိ၏ ပါဠိ ကျောက်စာတွင်- ငြိတြိဘဝနာဒိကျပရဝဓမ္မရာဇ- ဟု ဖော်ပြ၏။]

မွန်စာပေနှင့် ကျန်စစ်သား

အနော်ရထာမင်းကြီးလက်ထက်တွင် ပါဠိဘာသာကို စာပေရေးရာ၌ အသုံးအစွဲများသော် လည်း ကျန်စစ်သားလက်ထက်တွင် နေရာတိုင်း၌လိုလိုပင် မွန်စာပေဖြင့် အသုံးပြုခဲ့လေသည်။ အနော်ရထာမင်းကြီး အပြီးမသတ်ခဲ့ရသော ကောင်းမှုတော်၊ ညောင်ဦးရှိ ရွှေစည်းခုံစေတီတော်ကြီးကို အပြီးသို့တိုင်ရောက်အောင် တည်ထားပြီး မိမိ၏အကြောင်းတို့ကို မြတ်စွာဘုရား၏ ဗျာဒိတ်အားဖြင့် ရဟန္တာ ဂဝမ္မတီထေရ်က သိကြားမင်းအား ဟောကြားချက်တို့ကို မွန်ဘာသာဖြင့် ရှည်လျားစွာ ကမ္မည်းကျောက်စာများကို ထုထွင်းစိုက်ထူခဲ့၏။

ရဟန္တာ ဂဝမ္မတီထေရ်သည် အတိတ်ဘဝက သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီ သထုံပြည်ရှင် မွန်ဘုရင်သီဟရာဇာ၏ နောင်တော်ဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီး မဇ္ဈိမဒေသတွင် ဘဝပြောင်းပြီးသကာလ အရှင်ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်ရင်း ဖြစ်လေသည်။ မွန်ရာဇဝင်သမိုင်းအားလုံးကို၊ ဘုရားဗျာဒိတ်တော်ကို ရဟန္တာဂဝမ္မတီထေရ်ကပင် အလုံးစုံ ဟောကြားဘိသကဲ့သို့ ရဟန္တာကျန်စစ်သား၏ အတိတ်ဘဝ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ အကြောင်းအရာ အလုံးစုံကို အရှင်ဂဝမ္မတီထေရ်ကပင် ဟောကြားဟန်၊ မွန်တို့၏အကြွက် ကိုလိုက်၍ ဆောင်ရွက်ဟန် ရှိသည်ဟု ကျောက်စာဆရာကြီးများက ယူဆကြသည်။

အာနန္ဒာလှိုက်ဂူကြီးကို တည်ဆောက်ရာတွင်လည်း မွန်များ၏အကြွက် မွန်ပုံစံလိုက်ဂူကြီးကို မွန်ဗိသုကာပညာရှင်များအား ခေါင်းဆောင်စေခဲ့သည်ဟုဆိုလျှင် မှားမည်ဟု ယူဆရန် ခဲယဉ်းလှ၏။ အာနန္ဒာဘုရားပုံစံတော်ကို မွန်အကြွက် တည်ဆောက်ခဲ့သည်သာမက ဗုဒ္ဓဝင်ရုပ်ဝတ္ထုစဉ်ကွင်း (၁၅၀၀) ကျော်နှင့်တွဲ၍ ကမ္မည်းထိုးခဲ့သော ကျောက်စာများမှာ မွန်ဘာသာဖြင့်ချည်း ဖြစ်လေသည်။

ကျန်စစ်သား၏ကောင်းမှု နဂါးရုံလိုက်ဂူ အတွင်း၌လည်း ဗုဒ္ဓဝင်ပန်းချီဆေးရေးနှင့်တွဲ၍ ကမ္မည်းထိုးရေးသားထားသော မင်္ဂလာများစွာသည်လည်း မွန်ဘာသာဖြင့်သာ ရေးသားအသုံးပြုခဲ့ လေသည်။ ကျန်စစ်သားသည် မိမိ နန်းဘည်စာတန်းကျောက်စာများကိုလည်း မွန်ဘာသာဖြင့် အစုံအလင် ရှည်လျားစွာ ကမ္မည်းထိုးခဲ့လေသည်။ ယင်းနန်းတော် မွန်ကျောက်စာကြီးအရ ကျန်စစ်

သားသည် မွန်ဘာသာခလေ့ထုံးစံ ယဉ်ကျေးမှု မွန်အဆိုအကများကို အသုံးပြုလိုက်နာကြောင်းကို သိရလေသည်။ နန်းတော်တိုင် ထူသည်ကစ၊ နန်းတက်မင်္ဂလာ ပရိတ်တော် နာသည်အဆုံး မွန် ခလေ့ထုံးစံအတိုင်း ကျင်းပ၏။

ဤသည်တို့ကား ကျန်စစ်သားမင်းကြီး၏ ကိုးကွယ်ရာ ဂိုဏ်းချုပ် ဆရာတော် မွန်ရှင်အရဟံ ၏ ရှေ့ဆောင်မှုပင်ဖြစ်၍ မွန်များသည် ကျန်စစ်သားအား အလုံးအရင်းဖြင့် အစွမ်းကုန် ကူညီ ထောက်ပံ့ပြီး အမှုတော်ကို သက်စွန့်ကြိုးပမ်းထမ်းဆောင်သည့်အပြင် မွန်အနုပညာရှင်များကလည်း မိမိတို့ အစွမ်းရှိသမျှထုတ်၍ ကျန်စစ်သား၏ ကောင်းမှုတော်လိုက်ဂုဏ်ကြီးများ တည်ဆောက်ရာတွင် ပြုလုပ်ပေးခဲ့ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ပုဂံရှိ အလံပုဂံကျောက်စာ၊ မြကန်ကျောက်စာများကိုလည်း ကျန်စစ်သားက မွန်ဘာသာ ဖြင့်သာ ကမ္ပည်းထိုး၏။ ပျူနိုင်ငံ၏ ဗြိတော်ဟောင်းဖြစ်သော သရေခေတ္တရာ ခေါ် ပြည်မြို့ရှိ ရွှေဆံတော်ဘုရားတွင်လည်း ကျန်စစ်သားသည် မိမိ၏ကောင်းမှုတော်အကြောင်းများကို မွန်ဘာသာ ဖြင့်သာ ကမ္ပည်းထိုးခဲ့၏။ ထိုမွန်ကျောက်စာအရ ဗုဒ္ဓဂါယာရှိ သာသနာ့အဆောက်အအုံများကို ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် တမိလ်မင်းသားတစ်ပါးအား မိမိထံ အလည်လာရင်း ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ကူးပြောင်းခဲ့ပုံကို အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ရေးသားထား၏။ မွန်ဗြိတော်ဟောင်း သထုံအနီး ကေလာသတောင်ခြေ၌ ဘုရားစေတီများကိုပြင်ဆင်ကြောင်း မွန်ကျောက်စာကို ကမ္ပည်းထိုးပြန်ရာ ကျန်စစ်သားသည် မွန် စာကိုသာလျှင် အခါခပ်သိမ်း အသုံးပြုခဲ့သည်ဟု ယူဆရပေ၏။

ယင်းသို့ မွန်ဘာသာစာပေဖြင့်သာ သုံးနှုန်းခဲ့ကြောင်းကို ထောက်ရှုပြီး ထိုခေတ်တွင် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးမှစ၍ မွန်နှင့်မြန်မာ လူများစုသည် မွန်ဘာသာကို အားလုံးတတ်မြောက် နားလည်ကြဟန်ရှိမည်ဟု ယူဆဖွယ်ရာ ရှိသေးသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းကြီး၏ မွန်ဘာသာ ကျောက်စာ များသည် မည်မျှ အဆင့်အတန်းမြင့်၍ စကားလုံး ကြွယ်ဝပြောင်မြောက်ပုံများကို ဆက်လက် လေ့လာဖော်ထုတ်ကြပါစို့။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ ■ တွဲ ၂၊ မှတ် ၄ (ဩဂုတ်၊ ၁၉၅၆)]

လောပူရီ မွန်ကျောက်စာ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြစေတီကျောက်စာသည် အလွန်ထင်ရှား၍ မြန်မာရာဇဝင် အထောက်အထား အတွက် အထူးအရေးတန်သော ကျောက်စာတိုင်ဖြစ်သည့်နည်းတူ ထိုင်းနိုင်ငံ၌လည်း လောပူရီ မွန်ကျောက်စာသည် ထင်ပေါ်ကျော်ကြားပြီး ထိုင်းရာဇဝင်အတွက်သာမက မွန်သမိုင်းစဉ်အတွက်လည်း ခိုင်လုံသော သက်သေသာဓကတစ်ရပ် ဖြစ်လေသည်။ မြစေတီကျောက်စာမှာ ပျူ၊ မွန်၊ ပါဠိနှင့် မြန်မာဘာသာဖြင့် လေးမျက်နှာတွင် တစ်ဘာသာစီ ကမ္ပည်းထိုးသော်လည်း လောပူရီကျောက်စာ သည် မွန်ဘာသာဖြင့်ချည်း ရှစ်မြှောင့်ကျောက်တိုင်ပေါ်တွင် ကမ္ပည်းထိုး၍ အပေါ်ပိုင်း၊ အောက်ပိုင်း တို့၌ ဖန်းတမော့(ကျောက်ဆစ်)လက်ရာဟုခေါ်သော ကျောက်ဆစ်ပန်းပုလက်ရာများကို ထုထွင်း ထားရာ များစွာလှပသော ကျောက်တိုင်အဆန်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

မြစေတီကျောက်စာတွင် သက္ကရာဇ်ထိုးထားသော်လည်း လောပူရီကျောက်စာ၌ သက္ကရာဇ် မတွေ့ရချေ။ သို့ရာတွင် အက္ခရာအရေးအသားကိုပင် စိစစ်လေ့လာခြင်းအားဖြင့် လောပူရီကျောက်စာ သည် မြစေတီကျောက်စာထက် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရှေးကျကြောင်းကို အက္ခရာသမိုင်းနှင့် ရှေးဟောင်း စာပေ သုတေသနပညာကျော်များ သိရှိကြပါသည်။ လောပူရီကျောက်စာကို (၁၉၀၄)ခုနှစ်လောက်က ဗန်ကောက်မြို့မြောက်ဘက် မိုင် (၈၀)ခန့်ရှိသော လောပူရီမြို့တွင် တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ ယင်းကျောက်စာ တိုင် မူရင်းကို ဗန်ကောက်မြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့၍ အမျိုးသားပြတိုက်ကြီး၌ ပြသထားလေသည်။

လောပူရီကျောက်စာ မင်္ဂလာများကို မွန်ယဉ်ကျေးမှုဌာန၌ ရရှိထားသဖြင့် စာရေးသူသည် မွန်မြန်မာအက္ခရာသမိုင်း ပြုစုသူ ယဉ်ကျေးမှုဗိမာန်ညွှန်ကြားရေးဝန် သီရိပျံချီ ဦးသာမြတ် နှင့်အတူ အက္ခရာများကို ဖလှယ်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် (၁၉၂၉)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော ပြင်သစ် ကျောက်စာပါရဂူ ပါမောက္ခ ဇေဒီး ဇာ် ထိုင်းပြည် ကျောက်စာအုပ်ရှိ အက္ခရာပြန်တို့နှင့် ညှိနှိုင်းခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

၎င်းပြင် ထိုစာအုပ်ရှိ ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် စာလုံးများ၏ ဘာသာပြန်များကို လေ့လာ ညှိနှိုင်းပါသည်။ ထို့နောက် အမေရိကန်သာသနာပြု မစ္စတာဟာလီဒေးက ပြင်သစ်ဘာသာဖြင့် တည်းဖြတ်ပြန်ဆိုသော လောပူရီမွန်ကျောက်စာကို (BEFEO-XXX-1930) ရှိ အက္ခရာပြန်နှင့် ပြန်ဆိုချက်နှင့် ညှိနှိုင်းသေးသည်။ ပါမောက္ခ ဂျီအိတ်လုစ် ထံမှလည်း ဆည်းပူးဖွံ့ဖြိုးပြပါသေးသည်။

ကျောက်စာအက္ခရာများကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် ၎င်း၏သက်တမ်းမှာ ခရစ်တော်နှစ် (၈)ရာစုခန့်က ကမ္ပည်းထိုးခဲ့သည်ဟု ပြင်သစ်ကျောက်စာပါရဂူကြီး ဇေဒီးက ယူဆသည်။ အချို့ အက္ခရာများမှာ (၆)ရာစု မွန်ကျောက်စာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယား ခေါ် ခမာကျောက်စာတို့နှင့်လည်း တူညီကြ၏။ ထိုင်းပြည် ဗန်ကောက်မြို့အနောက်ဘက် မိုင် (၃၀)ခန့်ရှိ ပရပထံဘုရား၌ တွေ့ရှိသော (၆)ရာစု မွန်ကျောက်စာဟု ကျောက်စာပါရဂူများ တည်းဖြတ်သော ပရပထံမွန်ကျောက်စာနှင့်လည်း လောပူရီမွန်ကျောက်စာရှိ အက္ခရာများမှာ အလွန်တူကြ၏။ အဓိပ္ပာယ်တူသော စာလုံးများလည်း ရှိ၏။ လောပူရီ မွန်ကျောက်စာနည်းတူ ပရပထံမွန်ကျောက်စာများကိုလည်း ရှစ်မြှောင့် ကျောက်တိုင်

တွင် ကမ္ဘာ့ဦးထိုးခဲ့လေသလောဟု ယူဆဖွယ်ရှိသေး၏။ ပရပထုံမွန်ကျောက်စာမှာ အကျိုးအပွဲ အစိတ်အပိုင်းသာဖြစ်၍ စာပိုဒ်လည်း မစုံချေ။ လောဘူရီကျောက်စာတိုင်ကဲ့သို့သော ရှစ်မြှောင့် ကျောက်တိုင်ထိပ်တစ်ပိုင်းကို ပရပထုံ၌ တူးဖော်တွေ့ရှိခဲ့သည့် အထောက်အထားတစ်ခုမှာ စဉ်းစားဖွယ် တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

လောဘူရီမွန်ကျောက်စာရှိ အက္ခရာအချို့နှင့် ပရပထုံ မွန်ကျောက်စာရှိ အက္ခရာများသည် မြန်မာပြည် သရေတွေ့ရာ (ပြည်မြို့)၌ တွေ့ရှိသော (၅)ရာစု၌ ကမ္ဘာ့ဦးထိုးသည်ဆိုသော ပျူအက္ခရာ များနှင့် နီးစပ်ကြကြောင်းကို အက္ခရာလေ့လာပါလျှင် သိရှိနိုင်ပါသည်။ မွန်အက္ခရာများသည် ပျူအက္ခရာနှင့် ဘိုးဘွားတူပင် ဖြစ်သည်ဟု ဆရာကြီး ဦးသာမြတ်က ယူဆပါသည်။ အိန္ဒိယ အက္ခရာများကို လေ့လာသောအခါ၌ ဆရာကြီးဦးသာမြတ် ယူဆသည့်အတိုင်း မွန်မြန်မာအက္ခရာနှင့် ပျူအက္ခရာတို့မှာ မူလ ပင်ရင်းတူညီကြကြောင်းကို တွေးထင်ရလေတော့သည်။

အချုပ်ဆိုသော် မွန်မြန်မာနှင့် ပျူအက္ခရာများသည် ခရစ်တော်နှစ် မပေါ်မီဖြစ်သော ဘီစီ(၃)ရာစု၌ ထွန်းကားသည့် အိန္ဒိယပြည်ရှိ ဗြာဟ္မီ ခေါ် အသောက အရေးအသားများမှ တိုးပွား လာသော အက္ခရာပွားများဖြစ်ကြသည်ဆိုကြောင်းကို ယုံမှားဖွယ် မရှိချေ။

လောဘူရီ မွန်ကျောက်စာကို အက္ခရာပြန်ရာ၌ ပညာရှင်တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ယူဆဖတ်ရှုချက်မှာ အချို့ အက္ခရာတစ်လုံးနှစ်လုံးတွင် အနည်းငယ် ကွာခြားကြပါ၏။ ပြင်သစ်၊ အမေရိကန်နှင့် အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ကျောက်စာပါရဂူ သုံးဦးတို့၏ ယူဆချက်များကို လေ့လာဆည်းပူး ညှိနှိုင်းပြီးသည့် နောက် မွန်လူမျိုးတစ်ဦးအနေဖြင့် ကျွန်တော်၏ ယူဆချက်ကို ပြန်ဆိုတင်ပြအပ်ပါသည်။

အောက်၌ ကျောက်စာဘာသာပြန်များပါ ပူးတွဲဖော်ပြပါသည်။

I

- (၁) ဝေါအ်ပုဏျစာပ်
- (၂) ဒျဂ်နံ၊ ဣ ဒယျ၊ သ
- (၃) ဃံပထာက်၊ ကန်ဒံပုညံ

ဤကောင်းမှုကို စာပ်ဒျဂ်နံ၊ ဣဒယျနှင့် သဃ်ပထာက်တို့က တစ်ခွန်ကုပ်ကားများကို ပူဇော်၍ ကောင်းမှုပြုကြသည်။

II

- (၁) ဝေါအ်ပုဏျဥပါဇာယံဇယ်
- (၂) ပြဇ္ဈဝန္တဇေက်မုန်ဇုန်တကျာ
- (၃) ကံ။ ဝုဒြဒါ။ သီလပါလ။ ငြေလ်
- (၄) သီလကုမာရ။ ညေအ်၊ ကွး။ လကံး
- (၅) ဣ ကံကျာက်ကု။ နအ်ရာည်ဇေ့

- (၆) ဝိမောဃ်လင်္ဂီရုံ။ ကွေလ်မောဃ်။
 (၇) ခါးစပုဏ္ဏုစာပ်သုမ္ပင်ချွေက်မုန်
 (၈) ဇုန်တကျက် ၃(ဒွ)။ ဒုင်
 (၉) သာသုပါလ... မော
 (၁၀) ယ်။ ဇွေဝ်မောဃ်.....။ ကွေ
 (၁၁) လ်မောဃ်။ သဒ္ဓါဥအ်က ...

(က) ဤကောင်းမှုကို ကျွန်ုပ်၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာတော်ဖြစ်သော ပြဇ္ဈဝန္တ (ပညာဝန္တ) ကိုယ်တော်က (ဆင်းတုတော်) မြတ်ဘုရားအား ဝုဒ္ဓါဒါ။ သီလပါလ။ ခြေလ်။ သီလကုမာရနှင့် ညေအ်ဟု အမည်ရှိကြသော ကျွန်များကို လှူဒါန်းပြီးလျှင် ဆင်းတုတော်မြတ်ဘုရားကိုယ်တော်၌ ရံရန် ရတနာဖြင့် မွမ်းမံထားသော ဝတ်လဲတော်သင်္ကန်းကို အသစ်ပြုလုပ်ဆက်ကပ်သည့်ပြင် လှည်းတစ်စီးနှင့် နွားတစ်ရှဉ်းတို့ကိုပါ ဝယ်၍ လှူဒါန်းပါသည်။

(ခ) စာပ်သုမ္ပင် အမည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်က (ဆင်းတုတော်) မြတ်ဘုရားအား ဝုဒ္ဓနှင့် သာသနပါလ အမည်ရှိသော ကျွန်များကို လှူဒါန်းပြီးလျှင် နွားတစ်ကောင်၊ လှည်းတစ်စီးနှင့် (အခြားတိရစ္ဆာန်)တစ်ကောင်တို့ကိုလည်း သဒ္ဓါတရားထက်သန်စွာဖြင့် လှူဒါန်း၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပြုပါသည်။

III

- (၁) ဝေါအ်ပုဏ္ဏုဇုသွံယုဂြာဟ်
 (၂) ချွေက်မုန်ဇုန်တကျက်။ သ
 (၃) ဒွါစရိတယမောအ်ညး။
 (၄) ခါးစ်ပုဏ္ဏုစာပ်လို့နွ
 (၅) ချွေက်မုန်ဇုန်တကျက်
 (၆) ဝုဒ္ဓရက္ခ။ လးပိအ်။ ဇွေဝ်
 (၇) ဝိပိအ်။ ပ္ဍ : [က]

(က) ဤကောင်းမှုကို ဇုသွံယုဂြာဟ် အမည်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်က (ဆင်းတုတော်) မြတ်ဘုရား အား သဒ္ဓါတရားထက်သန်စွာဖြင့် စရိတ အမည်ရှိသော ကျွန်ကို လှူဒါန်းပါသည်။

(ခ) စာပ်လို့နွ အမည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကလည်း (ဝုဒ္ဓဆင်းတုတော်) မြတ်ဘုရားအား ဝုဒ္ဓရက္ခ အမည်ရှိသော ကျွန်နှင့် လားသုံးကောင်၊ နွား(သုံး)ကောင်နှင့် အရှဉ်းမပြုနိုင်သောတို့ကို လှူဒါန်း၍ ကုသိုလ်ကောင်းမှုပြုပါသည်။

IV

- (၁) ယုလ်နော... ညးသဝိဃု
- (၂) ယ်ဂေါအ်ပုဏျတုသ်သ
- (၃) ခါးပ်ပေါအ် ပဉ္စာန

(က) အကယ်၍ မည်သူမဆို (ဤနည်းဖြင့်) ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ပြုလုပ်ထားခဲ့မှုကား ကျွန်ုပ်တို့သည် ခပ်သိမ်းသော အပြစ်တို့မှလွတ်ကင်း၍ အောင်လံတော်သို့ (နိဗ္ဗာန်သို့) ရောက်ကြပါ စေကုန်သတည်း။

အချို့ အသုံးအနှုန်းမှာ ပုဂံခေတ် မွန်အသုံးအနှုန်းနှင့် တူညီကြသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဥပမာ ဧဇ္ဈဝ်အက္ခရာသည် နွားဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ယခုခေတ် ၅ ဟု ရေး၏။ ပုဂံခေတ် မွန် ကျောက်စာ၌ နွားကို ဧဇ္ဈဝ်ဟု ရေး၏။ ပုဂံခေတ် မွန်နှင့် စာလုံးပေါင်းတူသော တခြားအက္ခရာများမှာ ဝေါအ်=ဤ၊ ပီအ်=သုံး၊ ဂျီကံ=ဆင်ယင်မှု အဝတ်၊ သင်္ကန်း၊ ယခုခေတ် လုံချည်ဟု သုံးနှုန်းကြ၏။ ကျက်=ဘုရားဆင်းတုတော် စေတီပုထိုး၊ ကန်ဒ်=မြေလုပ်ခြင်း၊ ဇယ်=ကျွန်ုပ်၊ အချို့စကားလုံးတို့မှာ ပုဂံခေတ်နှင့် မတူချေ။ ပုံစံမှာ 'ကျွန်'ကို ပုဂံခေတ် မြစေတီ၌ 'ဒိုက်'ဟု စာလုံးပေါင်း၏။ လောဗူရီတွင် 'ဇေက်'ဟု ရေး၏။ 'တစ်'ကို 'မောယ်'ဟု ပရပတ်နှင့် ပုဂံခေတ်၌ ရေးထိုးသည့် အတိုင်း ၎င်းက 'မောယ်'ဟုသာ ရေး၏။ 'ပည'ကို 'ပုဏျ'ဟု သက္ကတလို ရေး၏။ အလှူရှင် ပုဂ္ဂိုလ်အချို့တို့၏ အမည်များရှေ့တွင် 'စိပ်'ဟု ပါရှိ၏။ အချို့စကားလုံးတို့ကို မည်သို့မျှ အဓိပ္ပာယ် မဖော်နိုင်သေးချေ။ ပုံစံမှာ ပွားက၊ လေး၊ ယုလ်နော၊ သဝိဃု ခါးပ်၊ ပေါအ် စသော စကားလုံး ပောင်းများကို ဘာသာပြန်မပြုနိုင်သဖြင့် ချန်ထားသေး၏။

တိုင်းပြည်သည် ရှေးအခါကာလများ၌ မွန်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့ဖူးပြီး 'ဒွါရဝတ်'နိုင်ငံဟု ထင်ရှားခဲ့ လေသည်။ ခရစ်တော်နှစ် (၇)ရာစု၌ တရုတ် မှတ်တမ်းတစ်စောင်တွင် အိန္ဒိယသို့ တရုတ်ဘုရားဖူး (Hsuan Tsang) (I-Ching) တို့က သရေခေတ္တရာနှင့် ကမ္ဘောဒီးယားအကြားရှိ တိုင်းပြည်ကို 'တိုလိုပိုတ်'ဟု အမည်ရှိကြောင်းဆို၍ ၎င်းပြည်ကို 'ဒွါရဝတ်နိုင်ငံ' ဖြစ်သည်ဟု ကျောက်စာပါရဂူ ဇေဒီးက မှတ်ချက်ချသည့်ပြင် ထိုင်းတောင်ပိုင်း အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းရှိ ပရပတ်၊ လောဗူရီ နှင့် ဟာရီဘူခေါ် လင်းဖွန်းတို့၌ ခရစ်တော်နှစ် (၆)ရာစုနှင့် (၁၃)ရာစုအတွင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ မွန်ကျောက်စာများစွာကို တူးဖော်တွေ့ရှိခြင်းနှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု ရှေးဟောင်းလက်ရာဖြစ်သော ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဆင်းတုတော်များ၊ ဘုရားပုထိုးများကို အထောက်အထားပြုပြီး ဒွါရဝတ်နိုင်ငံသည် မွန်လူမျိုးများ ကြီးမားနေထိုင်ခဲ့သော ဌာနီဟောင်းဖြစ်ကြောင်းကို သိရှိနိုင်လေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ သုတေသနအရာရှိများသည် ယင်းနိုင်ငံသို့ စာတွေ့မဟုတ်ဘဲ လက်တွေ့သုတေသန ပြုလုပ်ရေး အတွက် သွားနိုင်ရန် ဆိုင်ရာက အခွင့်ပြုခဲ့ပါလျှင် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်၏ ပြည်ပ ယဉ်ကျေးမှုများကိုပါ ပိုမို၍ ဖော်ထုတ်ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

လောဗူရီ ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာများ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ကူညီဖော်ပြပေးသော အက္ခရာများနှင့် ယခု ရှေး မွန်အက္ခရာများကို တိုက်ညီစစ်ဆေး၍ ကူညီဖလှယ်ပေးသော ညွှန်ကြားရေး ဝန် သီရိပျံချိုဦးသာမြတ်အား များစွာ ကျေးဇူးဥပကာရတင်ရှိကြောင်း ဖော်ပြရေးသားရပေသည်။

{ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၂၊ မှတ် ၅ (ခက်တင်ဘာ၊ ၁၉၇၆)}

အာနန္ဒာ လိုဏ်ဂူ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာ လက်ရာအမြောက်ဆုံးသော အဆောက်အအုံတစ်ခုကို ကြည့်လိုပါသည်ဟု နိုင်ငံခြားမှ ဧည့်သည်တစ်ယောက်က ပြောလာပါက ပုဂံမြို့ရှိ အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူကြီးကို ညွှန်ပြပေမည်။ ယဉ်ကျေးမှုရေးရာကို လိုက်စားသည့် နိုင်ငံခြားသားဧည့်သည်တိုင်းပင် အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူ၏ဓာတ်ပုံကို မြင်ရလျှင်ပင် ပုဂံသို့ ကိုယ်တိုင် အရောက်သွား၍ လေ့လာရန် ဆန္ဒဖြစ်ပေါ်လာမည်ကား မလွဲပေ။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် မွန်မြန်မာလူမျိုးများ ဂုဏ်ယူရန်မှာ အာနန္ဒာပုထိုးတော်ကြီးပင် ဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလော။ မွန်မြန်မာလူမျိုးမှန်လျှင် ပုဂံသို့ အနည်းဆုံး တစ်ခေါက်မျှ သွားရောက်သင့်သည်။ တစ်ခေါက်ရောက်ဖူးလျှင် နောက်တစ်ခေါက် သွားလိုပေလိမ့်မည်။ ယဉ်ကျေးမှုသုတေသနစိတ် ရှိသည်ဖြစ်လျှင် ပုဂံသို့ အခေါက်ခေါက်အခါခါ သွားလိုပေလိမ့်မည်။

စာရေးသူသည် ယဉ်ကျေးမှုဌာနတွင် စတင်အမှုထမ်းနေသည့် လေးနှစ်ကာလအတွင်းတွင် ယဉ်ကျေးမှုသုတေသနဆရာကြီး ပါမောက္ခ လုစ်နှင့်အတူ သုံးခေါက်မျှ ပုဂံသို့ ရောက်ဖူးသော်လည်း နောက်ထပ် သွားလိုသေးသည်။ သုတေသနပြုရန် မကုန်သေးပေ။ ဆရာကြီးလုစ်အဖို့ကား မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိနေထိုင်သည့် (၄၅)နှစ်အတွင်းတွင် ပုဂံသို့ အခေါက်ပေါင်း (၄၀)မျှ ရောက်ရှိ၍ သုတေသနလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ကို တိုင်းရင်းသားသုတေသနဆရာများ အားကျဖွယ်ကောင်းလှသည်။ ပုဂံမရောက်ဖူးသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အမြန်ဆုံး သွားရောက်သင့်ပေသည်။

လိုဏ်ဂူများ

ပုဂံတွင် ထင်ရှားကျော်စောလှသော အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူကြီးအကြောင်းကို အကြမ်းမျှ တင်ပြပါမည်။ အာနန္ဒာဘုရားကြီးသည် ပုဂံမြို့ နန်းတော်ဟောင်းနေရာ၏ အရှေ့ဘက် သုံးမာလုံခန့်တွင် တည်ရှိသည်။ လှည်းဝင်ရိုးသို့ တည်ညံ့ ပုဂံဘုရားပေါင်းဟု ဆိုသည့် (၄၄၄၆၇၃၃) ဆူရှိသည့်အနက် အာနန္ဒာဘုရားသည် အကြီးဆုံးဖြစ်ပြီး စိတ်ဝင်စားဖွယ်အကောင်းဆုံးသော လိုဏ်ဂူပုထိုးတော်ကြီးပင် ဖြစ်သည်။ လိုဏ်ဂူသည် ပေပေါင်း (၁၇၅)ပေပတ်လည်ကျယ်ပြီး မုခ်ဝနှင့်ပေါင်း၍ တိုင်းထွာပါက အရှေ့နှင့်အနောက် တောင်နှင့်မြောက်တို့မှာ ပေပေါင်း (၂၉၀)စီ ရှည်လျားကြ၏။ ရင်ပြင်တော် အောက်ခြေမှ ထီးတော်အထိ ပေပေါင်း (၁၇၂)ပေမျှ အမြင့်ရှိလေသည်။

စဉ်ကွင်းများ

အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူကြီး၏ ရင်ပြင်တော်အောက်ခြေ နံရံပတ်လည်တစ်လျှောက်လုံးတွင် စုဒ္ဒဝင် စဉ်ကွင်းပေါင်း (၁၀၀၀)ကျော်ရှိပြီး ၎င်းစဉ်ကွင်းတွင် မွန်ဘာသာကမ္မည်းစာများဖြင့် အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြလေသည်။ မြောက်ဘက်မုခ်ဝမှ အရှေ့ဘက်လှည့်၍ ကောင်ဘက်မုခ်ဝအထိ

ပါရှိသော စဉ်ကွင်းများမှာ နတ်သား နတ်သမီးများ မြတ်စွာဘုရားအား လှူဖွယ်ဝတ္ထုပစ္စည်းအမျိုးမျိုးကို ပူဇော်နေသူများကို ဖော်ပြထား၏။ တောင်ဘက်မုခ်မှ အနောက်ဘက်ကိုပတ်၍ မြောက်ဘက်မုခ်အထိ ပါရှိသော စဉ်ကွင်းရုပ်တုများမှာ မြတ်စွာဘုရားအား မာရ်နတ်သားစစ်သည်တော်ကြီးများက ခြေ၊ နဂါးနင်းဆင်း၊ မြင်း၊ ခြင်္သေ့၊ ကျီးကန်း၊ လင်းတ စသော တိရစ္ဆာန်အမျိုးမျိုး ဖန်ဆင်း၍ တိုက်ခိုက်ပုံများကို ပြသထားလေသည်။ စဉ်ကွင်းရုပ်တုများ ဖော်ပြ၍ မွန်ဘာသာ ရှေးဟောင်းစာပေဖြင့် ရေးသားထားသဖြင့် သုတေသနလုပ်ငန်းအတွက် အထူးတန်ဖိုးရှိလှပေသည်။ ဘုရားရင်ပြင်တော်ပေါ် အောက်ခြေခံရံရှိ စဉ်ကွင်းများရှိသကဲ့သို့ ဘုရားဂူ၏ ခေါင်မိုးပေါ်ရှိ ပစ္စယာငါးထပ်တွင်လည်း ဇာတ်တော် (၅၅၀)နှင့် ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့တို့ကို ရောင်စုံစဉ်ကွင်း ရုပ်တုပေါင်း (၈၀၀)ခန့်မျှ ပြုလုပ်ထား၍ မွန်ဘာသာ ကမ္ဘည်းစာများဖြင့် အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားသည်မှာ သုတေသနလုပ်ငန်းအတွက် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းလှ၏။ အပေါ်ဆုံးပစ္စယာ နှစ်ထပ်တွင် ဝေဿန္တရာဇာတ်တော်ကြီးဝတ္ထုကို ရောင်စုံ စဉ်ကွင်းရုပ်တုများနှင့် မွန်ဘာသာကမ္ဘည်းစာတို့မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် အကောင်းဆုံးဖြစ်၏။

ဗုဒ္ဓဝင်

အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူတွင် မုခ်ဝ လေးဖက်ရှိရာ အရှေ့အနောက် တောင်မြောက်ဘက်တွင် ရှိကြ၍ မုခ်ဝတစ်ခုစီမှ လိုဏ်ဂူအတွင်းဆုံးသို့ ဝင်သွားပါက ရုပ်တော်မူရုပ်တုတော်ကြီး တစ်ဆူစီတို့ကို ဖူးမြော်နိုင်၏။ ယင်း ရုပ်တုတော်ကြီး လေးဆူတို့သည် ဤကမ္ဘာတွင် ဖွင့်တော်မူပြီးသော ကုက္ကသန် ဘုရား၊ ကောနာဂုံဘုရား၊ ကဿပဘုရားနှင့် ဂေါတမဘုရားများ၏ ပုံတော်များဖြစ်လေသည်။ ရုပ်တုတော်တစ်ဆူ၏ အမြင့်ဉာဏ်တော်မှာ ရှစ်ပေအမြင့်ရှိသော ပလ္လင်ပေါ်တွင် ရုပ်တော်မူ၍ အထက်သို့ (၃၁)ပေမြင့်လေသည်။ တောင်နှင့်မြောက်ဘက်မုခ်ဝမှ ဝင်ရောက်ဖူးမြော်ရသော ရုပ်တုတော်ကြီးနှစ်ဆူမှာ မူလက ရုပ်တုတော်များဖြစ်၍ အခြားနှစ်ဖက်ရှိ ရုပ်တုတော်ကြီးနှစ်ဆူမှာ မူလက ပျက်စီးသွားသဖြင့် နောက်လူများ ပြန်လည်ထုလုပ်ထားခြင်း ဖြစ်၏။ လိုဏ်ဂူအတွင်းတွင် လိုဏ်ဂူစကြိုများရှိ၍ အပြင်ဘက်အကျဆုံးလိုဏ်ဂူ၏ နံရံများတွင် အရှင်ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား၏ဖြစ်စဉ်များကို မယ်တော်မာယာအိပ်မက်ခန်း၊ ပဋိသန္ဓေတည်၍ နတ်(လေး)ပါးစောင့်ခန်း၊ သားဖွားခန်းပါမကျန် အဆင့်ဆင့်ဖြစ်စဉ်များကို ကျောက်ရုပ်တုတော်ကြီးများဖြင့် ထုလုပ်ထားရာ ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်သည်အထိ အခန်းပေါင်း(၈၀)ဖြင့် ဗုဒ္ဓဝင်ခန်းများ ပြုလုပ်ထားပြန်ရာ အတွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ထူးခြားထက်မြက်သော အနုပညာလက်ရာများပင် ဖြစ်လေသည်။

ယင်းဗုဒ္ဓဝင်အခန်း (၈၀)တို့၏ အကြောင်းအရာများကို မူလက မွန်ဘာသာဖြင့် နံရံစာများ ရေးသားထားဟန်ရှိသည်ဟု ထင်ရ၏။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မွန်လက်ရာများဖြစ်သော အခြားလိုဏ်ဂူကြီးများဖြစ်သည့် ဗုဒ္ဓဝင်သားများ၊ ဂူပြောက်ကြီး၊ နဂါးရံ စသော လိုဏ်ဂူများ၏ အတွင်းနံရံများတွင် မွန်ဘာသာဖြင့် ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် ဇာတ်တော်(၅၅၀) အကြောင်းအရာများကို နံရံစာများ ရေးသားထားသည်ကို ထောက်ရှု၍ အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူတွင်လည်း အပြင်ဘက်တွင် မွန်စာရှိသလို အတွင်း၌လည်း မွန်စာဖြင့် ရေးသားခဲ့တန်ရာသည်။

သုတေသနစာပေများ

ရှင်အရဟံနှင့် ကျန်စစ်သားမင်း

အနောက်ဘက်မုခ်ဝရှိ ရပ်တော်မူရပ်တော်ကြီးသည် အရှင်ဓါတမမြတ်စွာဘုရား ပုံတော် ဖြစ်၍ ဘုရားပါသကာ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးနှင့် ဂိုဏ်းချုပ်ဆရာတော် ရှင်အရဟံတို့က ဘုရားဖူးနေပုံ ကျောက်ရုပ်များကို ထုလုပ်ထားလေသည်။ ရှင်အရဟံသည် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် သထုံမြို့ကြွလာသော မွန်ရဟန်းပညာရှိကြီးဖြစ်ပြီး ထိုခေတ်က ပုဂံတွင် အရည်းကြီးများကို ကိုးကွယ် နေကြရာမှ ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ပြောင်းလဲကိုးကွယ်စေရန် သာသနာပြုရဟန်းခေါင်းဆောင်ကြီးပင် ဖြစ်၏။

အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူကြီးကို လီးလှိုင်ရှင် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးက ခရစ်တော်နှစ် (၁၀၉၀)ခုနှစ် လောက်တွင် တည်ထားခဲ့လေသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် မွန်၊ မြန်မာ၊ ပျူ စသော တိုင်းရင်းသား များ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို စည်းရုံးနိုင်သောမင်းဖြစ်ပြီး မွန်ပညာရှင်ကြီးများနှင့် ပျူပညာရှင်ကြီးများကို မြှောက်ပေးလိုက်သဖြင့် အာနန္ဒာဘုရားကြီးကိုတည်ဆောက်ရာတွင် မွန် အနုပညာရှင်ကြီးများသည် အစွမ်းကုန်အားထုတ်၍ ပြုလုပ်ပေးဆင်တည်အပြင် ပျူပညာရှင်ကြီးများကလည်း ဝင်ရောက် ပူးပေါင်း ကူညီဟန် ရှိ၏။

ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ကျန်စစ်သားမင်းသားခေတ်ကတည်ဆောက် ဘုရားပုထိုးစေတီများဖြစ်ကြ သည့် အာနန္ဒာ၊ ပုထိုးသားများ၊ နဂါးရုံ၊ အပါယ်ရတနာ၊ ဂူပြောက်ကြီး၊ ပြသားရွှေဂူ၊ အလိုပြည့်ဂူ စသော ဘုံအဆင့် တစ်ထပ်တည်းသာရှိသော မွန်လက်ရာဟု ယဉ်ကျေးမှုသုတေသနပါရဂူ ပါမောက္ခ လုစ်က ပြောပြသည့် ဂူများသည် အနုပညာလက်ရာ အမြောက်ဆုံး ဖြစ်၏။ အနော်ရထာမင်းခေတ် တွင် တည်ခဲ့သော စေတီများမှာ ရွှေဆံတော်၊ လောကနန္ဒာ၊ ဗူးဘုရား စသည်တို့မှာ လက်ရာ မမြောက်လှပေ။ ကျန်စစ်သားမင်း အပြီးတိုင် ပြင်ဆင်တည်ဆောက်သည့် ရွှေစည်းခုံဘုရားမူကား လက်ရာမြောက်ပြန်ပေသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းလွန်ပြီးနောက် အလောင်းစည်သူမင်းနှင့် နောက်မင်းများ ခေတ်တွင် မြန်မာအကြိုက်ဖြစ်သော သဗ္ဗညုလိုဏ်ဂူ၊ ကန်တော့ပလ္လင်၊ ရွှေဂူကြီး စသော ဂူများမှာ ဘုံဆင့် နှစ်ထပ်ရှိ၍ မွန်လက်ရာဂူများထက် ပို၍ မြင့်မားကြ၏။ ပို၍ ကျယ်ဝန်းကြ၏။ သို့ရာတွင် အနုပညာလက်ရာဖြစ်သော ပန်းတော့၊ ပန်းတမော့ ပန်းပုပညာလက်ရာများ မမြောက်လှပေ။ ကျန်စစ်သား၏သားတော် ရာဇကုမာရ် တည်ဆောက်သော ဂူပြောက်ကြီးလိုဏ်ဂူမှာ လက်ရာမြောက်ပြန် သည်။ မွန်ပုံစံ ဖြစ်သည်။ ဂူအတွင်းတွင် မွန်ဘာသာကမ္မည်းထိုးခဲ့ရာ ယင်းကျောက်စာ ထိုးသည့် ခရစ်သက္ကရာဇ် (၁၁၁၂)ခုနှစ်အထိ ပုဂံတွင် မွန်နှင့် ပျူလူမျိုးများ ထင်ရှားနေသေးပြီး အခြားလူမျိုး များအတွက် ပါဠိဘာသာကို သုံးထားလေသည်။

ကျောက်စာများ

အာနန္ဒာဘုရားကိုတည်သည့် သက္ကရာဇ်အတိအကျကို ဖော်ပြသော ကျောက်စာ မရရှိသေး သေးသော်လည်း ဘုရားအနီးတွင်တွေ့ရှိသော မွန်ကျောက်စာအပျက် နှစ်ချပ်သည် ဖတ်ရှု၍ မရအောင် ပျက်စီးသော်လည်း မွန်အက္ခရာဖြစ်ကြောင်းကို ကျောက်စာဝန်ဟောင်း ချိုဦးဆယ် က ဆိုထားပြီး အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူရှိ မွန်အက္ခရာအရေးအသားခေတ်ကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် သမိုင်းက ဆိုသည့် ခရစ်တော်နှစ် (၁၀၉၀)ခုနှစ်တွင် အာနန္ဒာကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟုဆိုခြင်းသည် စောလျှင်

သော်လည်းကောင်း၊ နောက်ကျလျှင်သော်လည်းကောင်း ထိုနှစ်ထက် နှစ်အနည်းငယ်သာလျှင် လွဲလျှင် လွဲတန်ရသည်ဟု ကျောက်စာပညာရှိကြီးများ ယူဆကြ၏။

(အာနန္ဒာဘုရား၏ သမိုင်းစဉ်အရဆိုသော် အာနန္ဒာဘုရားကြီး တည်ဆောက်ရန် နေရာကို သိကြားမင်းက ကျန်စစ်သားမင်းအား ညွှန်ကြားပြသခဲ့သည်။ ဂန္ဓမာဒကတောင်ပေါ်ရှိ နန္ဒမူလဂူကိုမှီ၍ တည်သဖြင့် ရှေးဦးစွာ “နန္ဒ” ဟု ခေါ်ခဲ့ကြသည်ဆို၏။ ဘုရားကြီး၏ အုတ်မြစ်အနက်မှာ ပေ(၆၀)နက်ပြီး ပေ(၃၀)အထိကို သိကြားမင်း၏အမိန့်ဖြင့် ဘီလူး (၄၀၀၀)တို့က သယ်ဆောင်ပေးပို့ရသည့် ကျောက်များဖြင့် ခင်းကျင်းထားခဲ့သည်။ အင်္ဂတေစပ်ရန် ရေကို မြင်းခိုရ်တောင်မှလည်းကောင်း၊ မြေကြီးကို ဂန္ဓမာတောင်မှလည်းကောင်း သိကြားမင်းက သယ်ဆောင်ပေးသည် ဆို၏။ ဗိသုကာဆရာများ၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းတော့၊ ပန်းတမော့ စသော အနုပညာဆရာပေါင်း (၄၀၀)၊ အလုပ်သမားပေါင်း (၄၀၀၀၀)တို့ကို ရဟန္တာ (၄၁)ပါးနှင့် လောကပါလ လေးဦးတို့က ကြီးကြပ်ပြီး အာနန္ဒာကိုတည်ဆောက်ကြသည် ဆို၏။)

အထက်ပါ သမိုင်းစဉ်ကို နှိုင်းယှဉ်ပြီး အိန္ဒိယပြည် ဘင်္ဂလားနယ်မြောက်ပိုင်းရှိ ပါဟာပူ (Paharpur) လိုဏ်ဂူကြီးသည် သာ၍ရှေးကျသဖြင့် မြန်မာပြည်ရှိ လိုဏ်ဂူများ၊ ဂျာဗာကျွန်းရှိ ဘုရားဘိရိုတို့နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားရှိ ဟိန္ဒူဘုရားအင်ကောဝပ်ဘုရားတို့သည် ပါဟာပူလိုဏ်ဂူ၏ဝံ့စုံကို အခြေပြု၍ သက်ဆိုင်ရာတိုင်းရင်းသားများ၏ ပင်ကိုဉာဏ်ဖြင့် မွမ်းမံချဲ့ထွင်ခြင်းဖြစ်ဟန်တူသည်ဟု သုတေသနဆရာများ ဖော်ပြကြ၏။ မွန်နှင့်ပျူများသည် မြန်မာများထက် နှစ်ပေါင်းများစွာရှေးကျပြီး အိန္ဒိယမှ ယဉ်ကျေးမှုများကိုရရှိပြီး ယဉ်ကျေးမှုအရာတွင် အထက်တန်းကျခဲ့ကြရာ ပုဂံရှိမြန်မာများက မွန်တို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအကွာစာစာပေ ကိုးကွယ်မှုဘာသာရပ်များကို အများဆုံး လက်ခံခဲ့လေရာ အာနန္ဒာလိုဏ်ဂူ ကြီးကို တည်ဆောက်ရာ၌ မွန်ပညာရှင်များ၏ လက်ရာအများဆုံးပါဝင်သည်ဟု ယူဆရပေသည်။

ပုဂံသို့ရောက်ရှိသော မွန်ပညာရှင်များမှာ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီ သထုံမှသာမက ယခု ထိုင်းနိုင်ငံဖြစ်၍ ရှေးယခင်က မွန်နိုင်ငံဟောင်းဖြစ်ပြီး ဒွါရဝတီနိုင်ငံဟု ကျော်စောခဲ့ရာ ၎င်းနိုင်ငံမှ မွန်ပညာရှင်များလည်း ပုဂံသို့ရောက်ရှိဟန် ရှိသေးသည်။ ကျန်စစ်သား၏ နန်းတည်စာတန်း မွန်ကျောက်စာများ တွေ့ရှိသည့်နေရာအနီးတွင် ပျူတစ်ဖက်၊ တရုတ်ဘာသာဖြင့် တစ်ဖက် ရေးထားသော ကျောက်စာ အပျက်တစ်ချပ်ရရှိပြန်ရာ အာနန္ဒာဘုရားကို တည်ရာတွင် နိုင်ငံခြားမှ တရုတ်(စီန)၊ အိန္ဒိယ၊ သီဟိုဠ်၊ ခမာ၊ ဂျာဗာ စသော ဗုဒ္ဓဘာသာနိုင်ငံများမှ ရဟန်းတော်များလည်း ကြွရောက်ကြမည်မှာ မလွဲဟု ယူဆနိုင်သေးသည်။ ကျန်စစ်သား နန်းတော်တည်သည့်အကြောင်းမှာ အလွန်ခမ်းနားကြီးကျယ်ကြောင်းကို မွန်ကျောက်စာအရ သိရှိရပြီး အာနန္ဒာဘုရားကိုတည်သည့် မွန်ကျောက်စာကိုသာ တူးဖော်တွေ့ရှိဦးမည်ဖြစ်လျှင် ထိုထက်သာ၍ ကြီးကျယ်ခမ်းနားပေလိမ့်မည်ဟု တွေးထင်ရပေသတည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၂၊ မှတ် ၉ (စက်တင်ဘာ၊ ၁၉၇၇)]

* သဗ္ဗညုကိုသို့ အနန္တပညာဟု ဘွဲ့တော်သမုတ်ရာမှ အနန္တ၊ အာနန္ဒာဟု အမည်ရွေ့လျားခဲ့သည်ဟုလည်း အဆိုရှိ၏။

မုစလိန္နာ မွန်ကျောက်စာ

ရာမညတိုင်း မွန်ဂိုဏ်းသုံးရပ်၏ မြို့တော်ဖြစ်ခဲ့သော ဟံသာဝတီခေါ် ဗဂိုးမြို့တစ်ဝိုက်တွင် မွန်ကျောက်စာပေါင်းများစွာ ရှိသည့်အနက် မုစလိန္နာမွန်ကျောက်စာသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော ကျောက်စာတစ်ချပ် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းကျောက်စာသည် ယနေ့အထိ အမိုးအကာမရှိသေးဘဲ ဝါးရံတောဖုံးအုပ်လျက် နွားကျောင်းသားတို့၏ ဘေးရန်မှ ကင်းဝေးလျက် ရှိလေသည်။ ကျောက်စာတိုင်သည် အမြင့်ခြောက်ပေခန့်ရှိပြီး အကျယ်ငါးပေခန့် ရှိလေသည်။ စဉ့်သုတ်ထားသော ကျောက်ပြားပေါ်တွင် မွန်စာပေကို ထုထွင်းထား၍ ဖတ်ရှုရန် လွယ်ကူလှပေ၏။ မုစလိန္နာ မွန်ကျောက်စာကို (၁၉၁၅)ခုနှစ်တွင် ကျောက်စာဌာနက တွေ့ရှိဟန် တူပါ၏။

(၁၉၃၉)ခုထုတ် ကျောက်စာဝန် ဦးလူပေဝင်း ၏ အစီရင်ခံစာ၌ ဓာတ်ပုံနှင့်တကွ ဖော်ပြခဲ့သည်ကို ဖတ်ရှုရ၏။ လွန်ခဲ့သော (၁၉၅၉)ခု၊ ဖေဖော်ဝါရီလအတွင်းတွင် မွန်ရေးရာညီလာခံနှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုပြပွဲကြီးကို ဟံသာဝတီ ဗဂိုးမြို့၌ကျင်းပရန်ကိစ္စအတွက် ဗဂိုးမြို့သို့ အခေါက်ပေါင်းများစွာ ကျွန်တော် ခရီးထွက်ခဲ့ရာ မုစလိန္နာမွန်ကျောက်စာကို မည်သည့်နေရာတွင် ရှိသည်ကို တပည့်နှစ်ယောက်အား ရှာဖွေစေပြီးနောက် ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ရဲအဖွဲ့၏ အစောင့်အရှောက်ဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် သွားရောက်လေ့လာခဲ့၏။

ကျောက်စာ မင်ကူးလည်း ရပြီးလျှင် ဓာတ်ပုံများလည်း ရိုက်ကူးခဲ့ပါသည်။ မုစလိန္နာအိုင်တည်ရှိရာဌာနကို သိသူ အလွန်နည်းလှ၏။ ရန်ကုန်မှ ဗဂိုးသွားကားလမ်း (၄၆)မိုင်တိုင်မှ အနောက်ဘက် ဝါးရံတောတွင်းသို့ လေးဖာလုံခန့် ဝင်သွားပါက မုစလိန္နာကျောက်စာ မုစလိန္နာရေအိုင်နှင့် မုစလိန္နာဘုရားဂူတို့တို့ကို ဖူးတွေ့နိုင်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သော မေလ(၁၀)ရက်နေ့တွင်လည်း ယဉ်ကျေးမှုဌာနဝန်ကြီး သီရိပျံချီ ဦးချစ်သောင်း က မွန်ကျောက်စာများကို လေ့လာကြည့်ရှုရန် ဆန္ဒရှိသဖြင့် ဗဂိုးတစ်ဝိုက်ရှိ မွန်ကျောက်စာများ၊ ဘုရားဂူထိုးစေတီဟောင်းများကို လိုက်လံပြသခဲ့ရာတွင် ယင်းမုစလိန္နာမွန်ကျောက်စာ၊ မုစလိန္နာအိုင်နှင့် မုစလိန္နာဘုရားဟောင်းများကိုလည်း ကျွန်တော် လိုက်လံပြသခဲ့ပေ၏။ ယင်းကျောက်စာမှာ ဝါးရံအောက်တွင်ရှိနေသဖြင့် ဝန်ကြီးလည်း ဝါးရံအောက် ငုံ့လျှိုးရှ်ဝင်ကြည့်ခဲ့လေသည်။ ယင်းကျောက်စာတိုင်ကို လုံခြုံရေးအတွက် အမိုးအကာလုပ်ပေးရန် သက်ဆိုင်ရာကျောက်စာဌာနအား ညွှန်ကြားမည်ဟု ဝန်ကြီးက မိန့်ကြားခဲ့သဖြင့် မကြာမီအတွင်း ဝါးရံတောပျောက်ပြီး ခုံသားသောအကာတို့ဖြင့် မုစလိန္နာကျောက်စာကို ဝမ်းခြောက်စွာတွေ့ရတော့မည်ဟု မျှော်လင့်ရပေတော့သည်။

ပြည်ထောင်စုသမိုင်းတွင် ခရစ်တော်နှစ် (၁၁၀၀)ခန့်အတွင်းတွင် ကျန်စစ်သားမင်းကြီး လက်ထက်၌ ပုဂံတွင် မွန်စာပေသည် ထွန်းကားခဲ့ဖူးသည်။ ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာကို အများဆုံး တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုထက် အလွန်ရှေးကျသောအချိန်ကာလ၌ သထုံ မနုဟာ ခေါ် မကုဋမင်းလက်ထက်တွင် မွန်ကျောက်စာ များစွာရေးသားခဲ့မည်ဟု ယူဆရပေ၏။

သို့သော် သထုံ ရွှေစာရံဘုရား၌ မွန်ကျောက်စာလေးချပ်ခန့်သာ တွေ့ရှိရ၏။ ၎င်းအနက် နှစ်ချပ်မှာ ဖတ်မရလောက်အောင် မိုးဒဏ်၊ ရာသီဥတုဒဏ်တို့ကို ခံခဲ့ရ၏။ ကျန်နှစ်ချပ်မှာလည်း အားလုံး ဖတ်မရသော်လည်း တချို့တစ်ဝက်တို့ကို ဖတ်ရှုနိုင်သေး၍ ကော်ပေသေးသည်။ ယင်း ကျောက်စာနှစ်ချပ်ကြောင့်သာလျှင် မနုဟာမင်း၏ နာမည်တော်ဘွဲ့အမှန်မှာ မကုဋဖြစ်ကြောင်း ပါမောက္ခလုစ် က ဖော်ပြနိုင်ခဲ့ပေသည်။ အောက်မြန်မာနိုင်ငံ ရာမညတိုင်းသည် မိုးအလွန်များသော ဒေသဖြစ်သဖြင့် ကျောက်စာများသည် မိုးဒဏ်နေဒဏ်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ ခံရပါမူ တစ်စတစ်စ ပျက်စီးသွားရပေသည်။

သို့ပါ၍ ကျောက်စာတိုင်များကို အမိုးအကာပြုလုပ်ပေးခြင်းသည် နိုင်ငံတော်၏သမိုင်း အတွက် အလွန်အရေးကြီးသော တာဝန်တစ်ရပ် ဖြစ်လေသည်။

သထုံအရပ်တွင် ကျောက်စာများ မိုးဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးသွားခဲ့သည့်နည်းတူ ဗဂိုးတစ်ဝိုက် တွင်ရှိသော ကျောက်စာများသည်လည်း တစ်စတစ်စ မိုးဒဏ်ကြောင့် ပျက်စီးခဲ့သေးသည်။ လွတ်လပ် ရေးမရရှိမီက ကျောက်စာဌာနအတွက် ဘဏ္ဍာရေးလုံလောက်အောင် မပေးခဲ့၍သာ ကျောက်စာတိုင် များကို အမိုးအကာမလုပ်ခဲ့ရခြင်းဖြစ်ဟန် တူလေသည်။

ဗဂိုး ရွှေပူကြီးခေါ် မဟာဗောဓိအနီးတွင် ကျောက်စာရုံကြီးတစ်ရုံ၌ ကျောက်စာတိုင်ကြီး (၁၃)တိုင်ရှိသည့်အနက် ခုနစ်တိုင်မှာ မွန်ဘာသာဖြစ်ပြီး ခြောက်တိုင်မှာ မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသား ထားသည်။ ကျောက်စာရုံတည်ဆောက်သည်မှာ နှစ်နှစ်ခန့်သာ ရှိသေးသဖြင့် ရှေးအခါက မိုးဒဏ် ကြောင့် ယင်းကျောက်စာ(၁၃)တိုင်တို့သည် များစွာ ပျက်စီးခဲ့ရပေသည်။ အားလုံးဖတ်ရှုရန် မလွယ်ကူ တော့ပေ။ မုစလိန္နာကျောက်စာမှာမူကား ထင်ရှား၍ ဖတ်ရှုနိုင်သော အခြေအနေကောင်းတွင် ရှိနေသေး သည်။ ကျောက်စာတိုင်ကို ရေးက စဉ်းသုတ်ထားခြင်းကြောင့်လည်း မိုးဒဏ်ကို ပို၍ ခံနိုင်ရည် ရှိခဲ့ပေသည်။ သဘာဝအလျောက်ပေါက်သော ဝါးရုံများကလည်း မိုးဒဏ်ကို ကာကွယ်ပေးသဖြင့်သာ ဤအခြေအနေကောင်းတွင် တည်ရှိနိုင်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤဝါးရုံများသည် မုစလိန္နာနဂါးမင်းက ဖန်တီးပေး၍ပေလောဟု တွေးတောမိပေသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အရှင်ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားသည် မာရ်နတ်ကိုအောင်မြင်၍ ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပလ္လင်တော်ကို ရရှိပြီးသကာလ ဘတ္တ သတ္တဟဌာနများတွင် သီတင်းသုံးတော် မူရာ ဆဌသတ္တဟမြောက်တွင် ဗောဓိပင်၏ အရှေ့တောင်မျက်နှာသို့ အလံ (၅၀)ကွာဝေးသော အရပ်ရှိ မုစလိန္နာမည်သော ရေအိုင်အနီး ကျည်းပင်ကြီးအရင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် အချိန်အခါ မဟုတ်ဘဲ မိုးကြိုသည်ထန်စွာ ရွာသွန်းလေလျှင် မုစလိန္နာနဂါးမင်းသည် အိပ်ရာမှနိုးလာပြီး မိမိဗိမာန်မှ ထွက်လာကာ မြတ်စွာဘုရားအား မိုးဒဏ်လေထံ မှက်ခြင်း ယင်ဖြုတ်တို့၏ရန်မှ ကင်းလွတ်စေရန် မိမိကိုယ်ကို အရင်းထူ၍ ကျောင်းဆောင်ကြီးအလား တစ်ပိုင်းတစ်ခွေကို ပလ္လင် အနေခင်းလျက်

ဘုရားကိုယ်တော်ကို လုံခြုံအောင် ခုနစ်ပတ် ရစ်ရံ၍ ဦးခေါင်းတော်ထက်တွင် ပါးဖျဉ်းဖြင့် အုပ်မိုးလျက် မိုးမစွတ်လေအောင် ပြုခဲ့လေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသည် နဂါးရံအတွင်း၌ ခုနစ်ရက်ကြာမျှ သီတင်းသုံးတော်မူပြီးမှ မိုးလည်းစလေတော့၏။

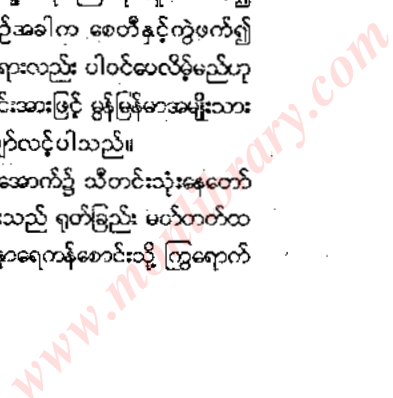
ဗဂိုး ဟံသာဝတီပြည်ကို အုပ်စိုးခဲ့သော ရာဇာဓိပတိဘွဲ့ခံ ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် ပညာရှိ ရဟန်းလူထွက် ဖြစ်လေသည်။ ငယ်စဉ်က ဗုဒ္ဓ ဘုရားအား ဝိဇ္ဇာတို့တွင် ပညာသင်ခဲ့ဖူးသဖြင့် မွန် မြန်မာ နှစ်ဘာသာစလုံးတွင် ကျွမ်းကျင်သည့်ပြင် ပါဠိပိဋကတ်တော်များကိုလည်း အာရုံဆောင်နိုင်သော တိပိဋကဓရမထေရ်လည်း ဖြစ်ခဲ့သဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ထွန်းကားအောင် အစွမ်းကုန်ပြုခဲ့လေ သည်။ ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် ယောက္ခမကြီးဖြစ်သူ ရှင်စောပု ဘုရင်မကြီးနှင့်အတူ ရွှေတိဂုံဘုရား ကြီးကို ယနေ့ ဖူးမြော်ရသည့် မဟာဏအလွယ်ကြီးဖြစ်ရန် ပြုပြင်တည်ဆောက်ပြီး ရွှေပြားများ ကပ်လှူခဲ့ သည်။ ရွှေတိဂုံဘုရား အရှေ့ဘက်စောင်းတန်း အလယ်ပစ္စယာတွင် မွန်မြန်မာ ပါဠိ သုံးဘာသာတို့ဖြင့် မင်း အဆက်ဆက် ဘုရားပြုပြင်ခဲ့သည့်အကြောင်းနှင့် ရွှေတိဂုံသမိုင်းကို ကမ္ပည်းတိုးခဲ့လေသည်။

ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကြီးကို သန်ရှင်စင်ကြယ်စေရန် သီဟိုဠ်ကျွန်း ကလျာဏီသီမိတွင် မွန်ရဟန်း (၄၄)ပါးတို့အား ရွက်သင်္ဘောနှစ်စင်းဖြင့်လွှတ်ပြီး ရဟန်းသစ် ခံယူစေ၍ ဗဂိုးဟံသာဝတီသို့ ပြန်ရောက်သောအခါ ရဟန်းများထောင်သောင်းမက မြောက်မြားစွာကို သမုတိစေခဲ့ လေသည်။

ထိုမျှမကသေး ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် ယောက္ခမအမတ်ကြီးနှင့် ရဟန်းပညာရှိအချို့တို့ကို အိန္ဒိယပြည် ဗုဒ္ဓဂါယာသို့ သီဟိုဠ်ကျွန်းမှတစ်ဆင့် စေလွှတ်ပြီး သတ္တသတ္တဟဌာန အပါအဝင် ဗုဒ္ဓဝင်ဖြစ်စဉ် (၁၆)ဌာနတို့ကို အသောက မင်းတရားကြီး တည်ဆောက်ခဲ့သည့် နည်းပုံစံများကို တိုင်းတာရေးဆွဲစေပြီး ရာမညတိုင်း ဟံသာဝတီ ဗဂိုး နေပြည်တော်အနောက်ဘက်၌ တိုင်းသူပြည်သား များ ဗုဒ္ဓဘုရားဖြစ်စဉ်များကို အလွယ်တကူ ဖူးမြော်နိုင်စေရန်နှင့် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်သည် ရာမညတိုင်း မွန်ပြည်၌ နေရောင်လရောင်ပမာ ထွန်းလင်းတောက်ပြောင်စေရန် တည်ထားစေခဲ့လေသည်။

ယခု ရွှေဂူကြီးဟုခေါ်သောဘုရားသည် မဟာဗောဓိဘုရားဖြစ်၍ ဗောဓိပင်လည်း စိုက်ထားခဲ့ သည်။ မာရ်နတ်နှင့် မာရ်နတ်သမီးသုံးယောက်တို့က ဘုရားကို မည်သို့မည်ပုံ ဖျက်ဆီးဖျားယောင်းပုံများ ကိုလည်း ရောင်စုံစဉ်ကွင်းများ၊ ဗုဒ္ဓဝင်ဖြစ်စဉ်များကိုလည်း ရုပ်ထုများဖြင့် ပြုလုပ်စေခဲ့၏။ နေရုဉာ မြစ် ကိုလည်း တူးဖော်ပြုလုပ်စေ၏။ ရွှေခွက်မျှောစေတီ၊ ရတနာဃရစေတီ၊ အနုပါလစေတီ၊ အနိမိဿ စေတီ၊ မုစလိန္ဒာစေတီ၊ ရာဇာယတနစေတီ များကို တည်စေပြီး မုစလိန္ဒာ အိုင်ကြီးကို တူးဖော်စေ၍ ကျည်းပင်ကြီးလည်း စိုက်ထူစေ၏။ မုစလိန္ဒာစေတီကို မူလတည်စဉ်အခါက စေတီနှင့်ကွဲဖက်၍ မြတ်စွာဘုရားရုပ်ပွားတော်အား မုစလိန္ဒာနဂါးမင်း ရံထားဟန် နဂါးရံဘုရားလည်း ပါဝင်ပေလိမ့်မည်ဟု ယူဆရ၏။ မုစလိန္ဒာမွန်ကျောက်စာနှင့် မြန်မာဘာသာပြန်ကို ဖတ်ရှုရခြင်းအားဖြင့် မွန်မြန်မာအမျိုးသား တို့သည် အထူးတလည် ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ ရှိကြပေဦးမည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ အရှင်မြတ်စွာဘုရားသည် အနုပါလညောင်ပင်အောက်၌ သီတင်းသုံးနေတော် မူပြီး ခုနစ်ရက် ပြည့်မြောက်ပြီးသောအခါ ထိုညောင်ပင်မှ မြတ်စွာဘုရားသည် ရုတ်ခြည်း မဟိတတ်ထ တော်မူ၍ ရှေ့သို့လျှောက်သွားပြီး တောင်ဘက်သို့ ကွေ့သွားရာ မုစလိန္ဒာရေကန်စောင်းသို့ ကြွရောက်

သွားပြီး ‘မုစ-လိန်’ရေကန်၏ အရှေ့နှင့်တောင်ဘက် အနည်းငယ်ရွေ့လျက်နှင့် မဟာဗောဓိပင်၏ အရှေ့တောင်ဘက်၌တည်ရှိသော ‘မုစလိန်’သစ်ပင် (ကျည်းပင်)အောက်တွင် မြတ်စွာဘုရားသည် ထိုင်နေတော်မူပြီး ခုနစ်ရက်ကြာမျှ ဝိမုတ္တိသုခကိုခံစား၍ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။

ထိုကာလ၌ မိုးကြီး သည်းထန်စွာမရပ်မနားဘဲ လေအေးနှင့်တကွ အသက်ဘက်မှ တိုက်ခတ် ဝှေ့ယမ်းခြင်း ဖြစ်ပေါ်လေသည်။

ထိုအခါ ‘မုစလိန်’နဂါးမင်းသည် မြတ်စွာဘုရား ကိုယ်တော်အား မိုးမစွတ်စေလိုသော ဆန္ဒဖြင့်လည်းကောင်း၊ လေအေးမထိစေလိုသောဆန္ဒဖြင့်လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ကိုယ်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရား အား ပတ်လည်ခုနစ်ခွေရစ်ရံပြီး နေရာထိုင်ခင်းအကွယ်အဝန်းကို နန်းပြာသားပမာဏ အရွယ်မျှ ဖြစ်စေ၍ မိမိ၏ပါးပျဉ်းဖြင့် မြတ်စွာဘုရားအား မိုးကာထားလေ၏။ ခုနစ်ရက် ပြည့်မြောက်သောအခါ နဂါးမင်းသည် အရစ်ခွေများကို လျှော့ချချောက်ဖျက်ပြီး လှလင်ပျိုယောင်အသွင်ဆောင် ဖန်ဆင်း၍ မြတ်စွာဘုရား၏ ရှေ့တော်ပါး၌ ခစားရှိကျိုးစွာ ရှိခိုးလျက်နေလေ၏။

‘မုစလိန်’သစ်ပင် (ကျည်းပင်)တည်ရှိရာဌာနသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ပရိဘောဂဌာန ဖြစ် တော်မူရကား ရှေးရှေးသော ဘုန်းရှင်မင်းတရားတို့သည် သာသနာတော်ကိုကြည်ညို၍ သဒ္ဓါတရား ပွားများပြီး အသောကဓမ္မရာဇ် အစရှိသော မင်းတို့သည် စေတီတစ်ဆူကို တည်ထားခဲ့၍ မုစလိန္ဒာ စေတီ ဟု ခေါ်ဝေါ်၍ ပူဇော်သက္ကာရ ပြုခဲ့ကြပါသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ ဤရာမညဒေသ၌လည်း မုစလိန္ဒာစေတီဌာန မူလကို အတုယူစေမည်ဟု ဆိုပြီး မဟာဗောဓိနှင့် အက္ခာအေး အရပ်ဒေသ တည်နေရာ မှန်ကန်စွာ တိုင်းတာခဲ့သည့်အတိုင်း သူ့ရှင်ဆင်ဖြူများရှင် မင်းတရားကြီး (ဓမ္မစေတီမင်း)သည် ဇယာဂရာတ် အမည်ရှိသည့် ဗဂိုးဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်သော ဟံသာဝတီမြို့ဝန်မင်းအား စေလွှတ်လျက် သက္ကရာဇ် (၈၄၁)ခုနှစ် အေဒီ (၁၄၇၉) ဝါဆိုလဆုတ် ငါးရက် ကြာသပတေးနေ့ မိန့်လက်ချိန်၌ ဤမုစလိန္ဒာစေတီကို တည်ထားစေခဲ့လေ သတည်း။

မှတ်ချက်။ ဤကျောက်စာကို ဘာသာပြန်ရာတွင် မင်ကူးမိတ္တူကို လက်ရေးမှန်ကန်စွာ ကူးပေးသော ပုသိမ်မြို့မှ မြဟ္မစာရိ မွန်မိုးကော နှင့် (၁၉၃၉)ခုနှစ် ကျောက်စာဝန် သိရိပျံချီ ဦးလူပေဝင်း ၏ အစီရင်ခံစာ၌ပါရှိသော အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်နှင့် ညှိနှိုင်း၍ တည်းဖြတ်ပေးသည့် ယဉ်ကျေးမှုဗိမာန် ညွှန်ကြားရေးဝန် သိရိပျံချီ ဦးသာမြတ် M.A., B.Ag. အား ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ပဲကူး၊ ပဲခူးဟု အများ ရေးသားခဲ့သော ဗဂိုးသည် ဤကျောက်စာနှင့် မွန်စာပေများတွင် ‘ဗဂေါ’ဟု ရေးသဖြင့် ‘ပဲကူး’ ‘ပဲခူး’အစား ‘ဗဂိုး’ရေးမှ မှန်မည်ဟု မြန်မာစာရေးထုံးကျမ်းပြုစာသူ ဆရာကြီး ဦးသာမြတ်က ယူဆပါသည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ၁ တွဲ ၃၊ မှတ် ၄ (ဧပြီ၊ ၁၉၇၅)]

အိန္ဒိယပြန် မွန် ခေါင်းလောင်းကြီး

မြန်မာနိုင်ငံတွင် မွန်မြန်မာ ကမ္ဘာလုံးစာရှိသော ခေါင်းလောင်းကြီးများစွာ ရှိပါသည်။ ခေါင်းလောင်း စာများကို ဟံသာဝတီခေတ်တွင် အများဆုံး ကမ္ဘာလုံးစာရှိကြောင်းကို သိရှိရ၏။ ပုဂံညောင်ဦး ရွှေစည်းခုံဘုရားဝင်းအတွင်း၌ ချိတ်ဆွဲထားသော ကြေးခေါင်းလောင်းကြီးတစ်လုံးတွင် (၁၅)ရာစု နှစ်၌ ဘုရင့်နောင်က မွန်ဘာသာနှင့် မြန်မာဘာသာယှဉ်တွဲ၍ နှစ်ဘာသာဖြင့် ကမ္ဘာလုံးစာရှိသည်။ ခေါင်းလောင်း၏အထက်ပိုင်းတွင် ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးခဲ့၏။ ဟံသာဝတီ ဗုဒ္ဓဂူမော်မော ဘုရားတွင် ရှေးအခါက ခေါင်းလောင်းစာ များစွာရှိဟန်တူ၏။ သထုံ ရွှေစာရံဘုရား၊ မုတ္တမ မြသိန်းတန်ဘုရား၊ မော်လမြိုင် ကျိုက်သံလံဘုရား၊ ထားဝယ်မြို့အနီး ရှင်မုတ်ထီးဘုရားတွင်လည်း မွန်ခေါင်းလောင်းစာများရှိကြောင်း သိရှိရလေသည်။ ခေါင်းလောင်းစာများသည် ကျောက်စာများကဲ့သို့ ရာစုဝင်သမိုင်းစဉ်များအတွက် သက်သေသာကောအထောက်အထား ပြုနိုင်သော သမိုင်းဝင်ပစ္စည်း များဖြစ်သဖြင့် အထူးဂရုပြု၍ ထိန်းသိမ်းထားသင့်လှပေသည်။

ရှေးအခါက မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်မင်းများ လာရောက်တိုက်ခိုက်စဉ်က အချို့စစ်ဗိုလ်များ သည် သမိုင်းဝင်ပစ္စည်းများစွာကိုပင် မိမိတို့တိုင်းပြည်များသို့ ယူဆောင်သွားခဲ့ဖူးလေသည်။ သမိုင်းဝင် ပစ္စည်းအမျိုးမျိုးတို့ကို ယူဆောင်သွားသည့်အနက် ကြေးခေါင်းလောင်းအချို့တို့ကိုလည်း ယူဆောင် သွားခဲ့ဖူးလေသည်။ ရန်ကုန်မြို့ ဂျူဗလီဟောရုံတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ အမျိုးသားပြတိုက်ကြီး၌ ပြသထားသော သမိုင်းဝင်ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအနက် နိုင်ငံခြားမှပြန်လည်ရရှိခဲ့သော ပစ္စည်းဟောင်း များစွာရှိသည်ကို ပြတိုက်သို့ ရောက်ဖူးသူတိုင်း တွေ့ရှိပေလိမ့်မည်။

ဤဆောင်းပါးတွင် ဖော်ပြလိုသော ပစ္စည်းတစ်ခုကား အိန္ဒိယပြန်ခေါင်းလောင်းကြီး တစ်လုံး ပင် ဖြစ်၏။ ယင်းခေါင်းလောင်းကား ဟံသာဝတီ ဗုဒ္ဓဂူမော်မောဘုရားကြီးတွင် ကောစာသက္ကရာဇ် (၁၁၁၆)ခုနှစ်တွင် ဥပရာဇာအိန္ဒြေမင်းဖြစ်သူက သွန်းလုပ်လျှာဒါနခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤခေါင်းလောင်း ကြီးတွင် မွန်ဘာသာတစ်မျိုးတည်းဖြင့်သာ ကမ္ဘာလုံးစာရှိပါသည်။ ယင်းခေါင်းလောင်းကြီးကို အိန္ဒိယပြည် ကာလကတ္တားမြို့ မြန်မာကောင်စစ်ဝန်မှတစ်ဆင့် ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနသို့ သင်္ကာဖြင့် ပို့ခဲ့ရာတွင် ဂျူဗလီဟောရုံ နိုင်ငံတော်အမျိုးသား ပြတိုက်ကြီးသို့ (၂၄-၆-၅၇)နေ့တွင် ဆိုက်ရောက် လာပြီး ပြတိုက်အတွင်း၌ နေရာမစီစဉ်ရမီ ဂျူဗလီရုံ ဆင်ဝင်အောက် မြေကြီးပေါ်တွင် ယနေ့တိုင်ပင် ခေတ္တထားရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ ခေါင်းလောင်း၏အမြင့်မှာ လေးပေလေးလက်မရှိ၍ ခေါင်း လောင်း၏အပေါက်ဝ လုံးပတ်မှာ ရှစ်ပေတစ်လက်မရှိပြီး ခေါင်းလောင်းစာအရ အလေးချိန်မှာ ပိဿာချိန် (၇၀၀)ရှိသည်ဟု ဆိုလေသည်။ ယင်းခေါင်းလောင်းစာသည် သမိုင်းဝင် ရှေးဟောင်း

ပစ္စည်းတစ်ခုဖြစ်သဖြင့် ပြတိုက်ကြီးတွင် ယခုလက်ရှိ အခြေအနေထက် ပိုမိုသင့်တင့်စွာ ပြုပြင်မွမ်းမံ၍ ပြသထားရှိနိုင်ရန် ပြတိုက်ပညာဘက်တွင် ကျွမ်းကျင်သည့် တာဝန်ခံအရာရှိများက ဆောင်ရွက် လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရပေသည်။

ခေါင်းလောင်းစာတွင် ကမ္ဘည်း ထိုးထားသည့် မွန်ဘာသာကို မြန်မာ ဘာသာသို့ စာရေးသူက ပြန်ဆိုထား ပြီး ဖြစ်ပါသည်။

မွန်ခေါင်းလောင်းစာ ဘာသာပြန်

မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်သည် အမွန်ရှည်စွာ တည်ပါစေသတည်း။ ရောင်ခြည် တော်ခြောက်သွယ်တို့၏ အရှင်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားအရှင်သည် ဒေသစာရီ ကြွချီလာပြီးလျှင် ရာမညဒေသ ဟံသာဝတီပြည်ကြီးကို ဗျာဒိတ်ပေးတော်မူ၏။ ဂိမန္တ၌တူ၍ ဘုရားသခင်သည် ရဟန္တာ အပေါင်းခြံရံ၍ သုဒဿနဖြစ်သီတာ ကျောက်ဆောင်အနီးရှိ သဲသောင်ပြင်သို့ ကြွရောက်တော်မူလာ၏။ မြတ်စွာဘုရားအရှင်သည် အောင်ခြင်းမဂ်လာဖြင့် အရှေ့အရပ်သို့ မျက်နှာမူကာ တင်ပျဉ်နေပြု၍ နေတော်မူပြီးလျှင် ဓမ္မသေနာပတိဖြစ်တော်မူသော မဟာထေရ် သာရိပုတ္တရာသည် တောင်ဘက်အရပ်မှ လည်းကောင်း၊ မဟာထေရ်မောဂ္ဂလန်သည် မြောက်ဘက်အရပ်မှလည်းကောင်း၊ မဟာထေရ်ကဿပ သည် ဘုရား၏ အနောက်တောင်ဘက်အရပ်မှလည်းကောင်း၊ မဟာထေရ်ကမ္ဘည်း(မဟာကမ္ဘာယာန) သည် ဘုရား၏အနောက်မြောက်ဘက်အရပ်မှလည်းကောင်း၊ မဟာထေရ်အာနန္ဒာ၊ မဟာထေရ်ဂုဏ်ဝတီ နှင့် မဟာထေရ် အနုရုဒ္ဓါတို့သည် မြတ်စွာဘုရားဘက်သို့ အာရုံပြုမျက်နှာမူ၍ အရှေ့အရပ်ဘက်မှ လည်းကောင်း၊ အဂ္ဂသာဝကနှင့် ရဟန္တာတို့သည် အစဉ်အတိုင်း ရပ်တည်နေတော်မူကုန်၏။

ထိုခေါ် ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ်၏ အရှင်ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဤသို့ ဗျာဒိတ်* စကား ဖြစ်ကြားတော်မူ၏။

ရှေ့အနာဂတ်ကာလ၌ ဤအရပ်တွင် စေတီတော်တစ်ဆူအတွင်းတွင် ငါ၏ဓာတ်တော် (၁၂)ရာသည် ဤဥပစာ၌ တည်သည့်အနက် ရှစ်ရာသည် ဤစေတီတွင် တည်မည်။ ငါ၏ ဓာတ်တော် အဆူ (၂၀)သည် မဟာထေရ် သာရိပုတ္တရာ ရပ်တည်သည့်နေရာတွင် သုပတိတ္ထိတ ဥပနိသယ မဟာစေတီ၌ တည်မည်။ မဟာထေရ်ကဿပ၏ နေရာတွင် ပူဇနိယပရိဘောဂစေတီတော် တည် လိမ့်မည်။ မဟာထေရ်ကမ္ဘည်း၏နေရာတွင် သုပနိသာယပရိယတ္တိ ဓမ္မဝါဒဂရတည်ရာသည်လည်း ကောင်း၊ ရှင်မောဂ္ဂလန်၏နေရာတွင် သမဟိဒ္ဓိအဂ္ဂစ္ဆာသယ တည်ရာသည်လည်းကောင်း၊ ရှင်အာနန္ဒာ ၏ နေရာတွင် သမ္မာနုလကလရာဇဝံသရိယတည်ရာသည် မင်းဒကရာဇ်တို့၏ နေပြည်တော်ဖြူကြီး ဖြစ်လာပြီးလျှင် ဟံသာဝတီဟူ၍ အမည်ထင်ရှားကျော်စောပေအံ့။ ပထမအကြိမ်တွင် မင်း(၁၇)ဆက်၊ ဒုတိယအကြိမ်တွင် မင်းသုံးဆက်၊ တတိယအကြိမ်တွင် မင်းခုနစ်ဆက်ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရား၏ ဗျာဒိတ်တော်လာသည့် ပါဠိအစဉ်အတိုင်း ရှိချေမည်။

* သက္ကတ- ဗျာဒေဓ။ ပုဂံစေတီ မွန်နှင့်မြန်မာ မင်္ဂလာတွင် ဗျာဒေသဟု ရေးခဲ့၏။ ပါဠိမှ ပျက်လာခြင်းမဟုတ်ပါ။ ပါဠိဘာသာ၌ ဗျာဒိတ္တ ဟူ၍ လုံးဝမရှိပါ။

သာသနာသက္ကရာဇ် (၂၂၉၀)ပြည့်နှစ် ကောဇာသက္ကရာဇ် (၁၁၀၈)ခုနှစ်တွင် သောနာပတိ ရာဇာသည် မင်းကျင့်တရား (၁၀)ပါးနှင့်ညီစွာ မင်းပြု၏။ မြို့ရွာနိဂုံးတို့တွင် လွန်စွာ သာယာ ဝပြော၏။ မင်းဧကရာဇ်ဥပရာဇာ မှူးကြီးမတ်ရာ ဒေါဗညား သူဌေးသူကြွယ်သူဆင်းရဲတို့မှစ၍ သာသနာတော်ကြီး ထွန်းလင်းတောက်ပရန် ကုသိုလ်တရားတို့ကို များစွာ ပြုကျင့်စောင့်ထိန်းပွားများ ကြစေကုန်၏။

ရှင်သာရိပုတ္တရာ တရားဟောသောနေရာတွင် ရှေးမင်းအစဉ်အဆက်ကပင် ဧရပ်ကြီးတစ် ဆောင်ကို စီရင်ဆောက်လုပ်၍ ၎င်းအတွင်း၌ တရားဟောပလ္လင်ကိုပါ တည်ဆောက်လာခဲ့ကြရာ သာသနာ (၂၂၉၀)တိုင်အောင်ပင် ဖြစ်ပေ၏။ ထိုဧရပ်ကြီး ယိုယွင်းပျက်စီးသောအခါ ဘုန်းတန်ခိုး ကြီးမား၍ ပါရမီရှင်ဖြစ်သော တရားမင်းကြီး သမိန်ဥပရာဇာသည် ဗျာဒိတ်တော်ရှိထားသည့်အတိုင်း ထိုဧရပ်ကိုတည်ဆောက်ပြီး နောက်တစ်ဖန် သာသနာသက္ကရာဇ်(၂၂၉၂) ကောဇာသက္ကရာဇ်(၁၁၁၀) ပြည့်လဆန်း (၁၄)ရက် သောကြာနေ့တွင် သူရှင် သမိန်ဥပရာဇာ၏ညီတော်သည် တိုင်ကြီး(၄၀) အရံတိုင်ပေါင်း(၉၀) ပါရှိသော ထိုဧရပ်ကို အသစ်ဆောက်လုပ်ပြန်ရာ သက္ကရာဇ်(၁၁၁၁)ခု ကဆုန် လဆန်း (၅)ရက် တနင်္ဂနွေနေ့၌ ပြီးစီးပြီးနောက် လက်မှုပညာတို့တွင် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာကုန်သော ဗီသုကာ၊ ပန်းရံ၊ ပန်းပုဆရာတို့ကို တင်ပျဉ်ခွေခြောက်တောင်၊ အမြင့်ခြောက်တောင်ရှိသော ဘုရားဆင်းတုတော်နှစ်ဆူကို တည်ဆောက်စေပြီး သစ်ဆေးကိုင်၍ ရွှေအပြည့်ချစေတော်မူ၏။

အသွင်အပြင် ပြုံးနေတော်မူဟန်တို့မှာ သက်တော်ဆင်းရှားရှိသည့် ဘုရားကိုယ်တော်မြတ် အလား တူညီလှပေ၏။ မလ္လင်တော်၏အောက်ခြေ ပစ္စယာပတ်လည်တွင်လည်း နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ မြတ်စွာဘုရားရုပ်တုတော်များ သွန်းလုပ်ထားစေ၏။ တင်ပျဉ်ခွေဘုရားဆင်းတုတော်ကြီးနှစ်ဆူ၏ မလ္လင်လေးထောင့်တို့တွင် အသီတိသာဝက ရဟန္တာလေးပါးရုပ်တုတို့ကို သွန်းလုပ်ပြီး သစ်စေ့ဆိုင်ကာ ရွှေချ၍ ဘုရားဆင်းတုတော်ကြီး၏ မတ်ဝန်းကျင်တွင် ဝန်းရံဖူးမြော်နေသည့်ဟန်ကို ဆောင်နေကြ၏။

ပဌာန်းဧရပ်ကြီးကိုလည်း အတိုင်းအတာ ဆောက်လုပ်မှုတို့တွင် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာကုန်သော ဗီသုကာ၊ ပန်းပုဆရာ စသည်တို့အား ခြူးပန်းခြူးနွယ်အမျိုးမျိုးတို့ကို ပြုလုပ်တပ်ဆင်စေ၏။ ဧရပ်၏ အတွင်းအပြင် အရပ်လေးမျက်နှာ၊ အရပ်ရှစ်မျက်နှာတို့တွင် သစ်ဆေးကိုင်၍ ရွှေချစေ၏။ ဆင်းတုတော် နှင့်တကွ ခြူးပန်းခြူးနွယ်တို့သည် ရွှေရောင်တို့ဖြင့် ပြောင်လက်ထားကပ်နေကြသောကြောင့် တာဝတိ သာနတ်ပြည်ရှိ စူဠာမုနိဇေတီဆန်းတွင်တည်ရှိသော သုဓမ္မာဧရပ်ကြီးတမျှ ခမ်းအားကြီးကုယ် ထွန်းလင်း လှပေ၏။

ဧရပ်၏ အတွင်းအပြင်ဘက်တွင်လည်း လူသတ္တဝါများမြင်လျှင် သံဝေဂတရားရရှိစေရန် ဗြဟ္မာဘုံ၊ နတ်ဘုံ၊ အပါယ်လေးဘုံနှင့်တကွ ဇာတ် (၅၀၀)ဇာတ်တော်ကြီး (၁၀)ဘွဲ့တို့ကို အစဉ် အတိုင်း ဇာတ်ကြောင်းဇာတ်ကွတ် အဖြစ်အပျက်များနှင့်တကွ ဆေးရောင်စုံဖြင့် ပန်းချီကျော်ဆရာ တို့အား ရွှေမာလသံသံပြဒါး ဆေးမည်းဆေးဖြူ စသည့် ဆေးရောင်အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် သင့်တင့်စွာ ရေးခြယ်စေပြီးလျှင် သက္ကရာဇ် (၁၁၁၄)ခု တပို့ထွိုလဆန်း (၁၅)ရက်နေ့တွင် သံဃာတော်အပါး (၅၀၀)တို့ကို ပင့်ဖိတ်၍ ပရိက္ခရာရှစ်ပါးဖြစ်သော သင်းပိုင်၊ သင်္ကန်း၊ ဒုက္ခဇူ၊ သပိတ်၊ ဓား၊ အပ်၊ ရေစစ်၊ ခါးပန်းကြိုးနှင့်တကွ ဆွမ်းကျွေးလှူဒါန်း၏။

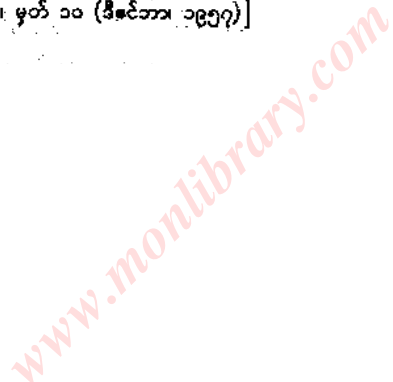
၎င်းပြင် အခြားလူ့ဖွယ်ဝတ္ထု မစွည်းအမျိုးမျိုးတို့ကိုလည်း ပြုပြင်စီရင်၍ တူရိယာ အတီး အမှုတ်တို့ဖြင့် သုံးရက်တိတိ ပွဲသဘင်ခံကာ ရဟန်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သူဆင်းရဲနှင့် သူတောင်းစားတို့အား ငွေငွေလှူဒါန်း၍ ရေစက်သွန်းချတော်မူ၏။ ၎င်းအလှူပွဲသဘင်ကြီးသို့ ကြွလာကြသော ဧည့်ပရိသတ် များကိုလည်း အဝတ်စောင်များကို အုပ်လိုက်ချီးမြှင့်ဝေငွေစွန့်ကြဲရာတွင် ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးရရှိအောင် ကမ်းလှမ်း၏။

သာသနာသက္ကရာဇ် (၂၂၀၈)ခု၊ ကောဇာသက္ကရာဇ် (၁၁၁၆)ခုနှစ် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ကျော် (၁၄)ရက် အင်္ဂါနေ့တွင် ထိုဧရပ်ကြီး၏မြောက်ဘက်၌ အချိန်ပိဿာ (၇၀၀)ရှိ ကြေးခေါင်း နှလောင်းတစ်လုံးကို ပန်းတည်းဆရာတို့အား သွန်းလုပ်စေပြီး ချိတ်ဆွဲထား၏။ တရားဟောပလ္လင် မဋ္ဌအိုးဆရာကြီး ဆင်းတုတော် စာတ်စော်များနှင့် ဤခေါင်းလောင်းကိုပါ သွန်းလုပ်လှူဒါန်းရသော ဥပ္ပရာဇာဖြစ်သူ ငါ၏ကုသိုလ်ကောင်းမှု အကျိုးတို့ကို ငါ၏ ဓွေးသမိခင်ကျေးဇူးရှင် မယ်တော် ခမည်းတော်နှင့် ဘုန်းရှင်ပါရမီရှင်ဖြစ်သည့် ငါ့နောင်တော်ကြီး သမိနိဏ္ဍေ(တရားမင်းကြီး)အား အမျှပေးဝေရသော အကျိုးကြောင့် ငါသည် တိုင်းပြည်မြို့ရွာ နိဂုံး၌ ရှိကြသော လူသတ္တဝါများအား စောင့်ရှောက်နိုင်၍ သာသနာတော်အကျိုးကို သယ်ပိုးအားပေး ချီးမြှောက်နိုင်လျက် မင်းကျင့်တရား နှင့် ဓလေ့စဉ်စွာ ရွှေနှုန်းတော်၌ တီးဖြူနှုန်းလျာ မင်းစည်းစိမ်များကို သံသရာ (၁၂၀)အထိ ခံစား ရပါစေသကည်း။

ဤကောင်းမှုအဖို့ကို မာတာဝီတု မိန့်ပေတို့၏ ရာဇဝင်မင်းဆက် ရာဇဝံသ အဆက်အနွယ် များ၊ ဆွေတော်မျိုးတော်များနှင့်တကွ မူကြီးမတ်ရာ ဒေါဗညား သေနာပတိတို့အားလည်းကောင်း၊ သူဌေးသူကြွယ် အရပ်သား၊ သူဆင်းရဲတို့အားလည်းကောင်း အမျှအတမ်း ပေးဝေပါ၏။

ငါသည်လည်း ဤကောင်းမှုကုသိုလ်များ ပြုလုပ်လှူဒါန်းရသည့် အကျိုးကျေးဇူးတို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်မရောက်မီစပ်ကြား ဘဝများစွာ သံသရာ၌ ကျင်လည်နေရသည့်အခါများတွင် ဆုတောင်းသည့် အတိုင်း လူ့စည်းစိမ်၊ နတ်စည်းစိမ်၊ ဓာတ်ရှင်ကြောတောင်းမင်းစည်းစိမ်တို့ကို ခံစားရပြီးသည်၏ နောက်ဆုံးဘဝ၌ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရရှိ၍ ဘုရားဖြစ်ရပြီးလျှင် သံသရာဝဲဩဂလေးပါး၌ နစ်မြုပ်နေကြကုန်သည့် သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား လွန်လေပြီးကုန်သော ဘုရားပစ္စေက ဗုဒ္ဓါရဟန္တာတို့ ကိန်းအောင်းမွေ့လျော် စံချော်ရာဌာန ပြည်နိဗ္ဗာန်သို့ ဆယ်ယူကယ်တင်ဆောင်ကျဉ်းနိုင်ပါစေသကည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၂၊ မှတ် ၁၁ (ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၅၇)]

ဘခြဒေဝီ၏ ဘုရားခုနစ်ဆူ ဗွန်ကျောက်စာ

မွန်ရာဇဝင်တွင် ဘခြဒေဝီသည် အလွန်ထင်ရှား ကျော်ဆော့လေသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်လည်း ကောင်းလှပေသည်။ (၁၉၅၅) ခုနှစ်မှစ၍ ရန်ကုန်မြို့နှင့် မော်လမြိုင်မြို့များ၌ ကျင်းပခဲ့သော မွန် ယဉ်ကျေးမှုကဗျာပွဲကြီးများတွင် ဘခြဒေဝီပြဇာတ်ကို ကျွန်တော် စည်းရုံးတင်ပြခဲ့စဉ်ကလည်း ပွဲကြည့် ပရိသတ်များ အလွန်နှစ်သက်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။

လွန်ခဲ့သည့် (၁၉၅၉)ခုနှစ် ဧပြီလအတွင်းကလည်း ယဉ်ကျေးမှုဌာနဝန်ကြီး သီရိဖျံချီ ဦးချစ်သောင်း၏ ညွှန်ကြားချက်အရ မွန်ယဉ်ကျေးမှုကဗျာပွဲကြီးကို ရန်ကုန်မြို့၊ မန္တလေးမြို့၊ ရွှေဘိုမြို့နှင့် ပြင်ဦးလွင်မြို့များတွင် အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း (၁၀၀)ခန့်ပါဝင်သော မွန်ယဉ်ကျေးမှုကဗျာပွဲအဖွဲ့က ကျွန်တော်၏ စီစဉ်ချက်ဖြင့် လှည့်လည်တင်ပြခဲ့ရာတွင် ဟံသာဝတီပြဇာတ်၊ သမိန်ဗရမ်းပြဇာတ်၊ လဂွန်းအိန်ပြဇာတ် နှင့် ဘခြဒေဝီပြဇာတ်များကို တစ်ညစီပြောင်း၍ တင်ပြခဲ့ရာတွင်လည်း ဘခြဒေဝီပြဇာတ်ကိုပင် ရွှေ့ပြဲလာ မင်းပရိသတ်များ ပိုမို၍ ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်ကို ကျွန်တော် သိရပေသည်။

ဘခြဒေဝီသည် ဗုဒ္ဓဘာသာအတွက် မကြောက်မရွံ့ အသက်စွန့်ပြီး ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မွန်အမျိုးသမီးသူရဲကောင်းကြီးတစ်ယောက် ဖြစ်ပေသည်။ ခရစ်တော် နှစ် (၁၀၄၃)ခုနှစ်တွင် နန်း တက်သော ပဲခူးဘုရင်တိဿမင်းသည် အယုမ္မာဒြီးလျှင် ဗြဟ္မဏပုဂ္ဂိုလ်များကို ယုံကြည်သဖြင့် ဗုဒ္ဓဘုရားဆင်းတုတော် စေတီပုထိုးများ ဖျက်ဆီးဖြိုဖျက်ခဲ့လေသည်။

ယခု မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဓမ္မန္တရာယ်ထက် ထိုခေတ်က တိဿမင်းကြီး၏ ဓမ္မန္တရာယ်ကား အလွန်ကြီးမားပါပေသည်။ သို့သော် ဘခြဒေဝီကြောင့်သာလျှင် တိဿမင်းသည် အမြင်မှန်ရပြီး ပုဂ္ဂိုလ်များဗြဟ္မဏတို့အား ကျော(၅၀၀) ရင်(၅၀၀)နှက်ကာ နှင်ထုတ်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာကို ပြန်လည်ယုံကြည်၍ သူဌေးသမီး သုဘဒ္ဒါကို ဘခြဒေဝီဘွဲ့ကိုချီးမြှင့်လျက် မိဖုရားကြီးအရာ မြှောက် လိုက်လေသည်။

တိဿမင်းကြီးနှင့် သုဘဒ္ဒါခေါ် ဘခြဒေဝီမိဖုရားတို့သည် ဖျက်စီးနေသော ဘုရားပုထိုး စေတီများနှင့် ကျိုက်ကလွန်ဗွန်စေတီတော်ကို ပြန်လည်ပြုပြင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြလေသည်။ တိဿ မင်းနှင့် ဘခြဒေဝီတို့၏ ကောင်းမှုတော်များအနက် ပဲခူးတွင် စေတီ(၇)ဆူတို့ကိုလည်း တည်ဆောက် လှူဒါန်းခဲ့ပေသေးသည်။ ထိုဘုရား(၇)ဆူတို့သည် ကာလကြာညောင်းလတ်သော် ဖျက်စီးယိုယွင်း၍ သိုက်တူးသူများကလည်း ဌာပနာတိုက်များ တူးဖောက်ကြသဖြင့် ဖြိုဖျက်ခဲ့ရပေသည်။ ထိုသို့ဖျက်စီး ယိုယွင်းနေသော ဘခြဒေဝီတို့၏ ဘုရားခုနစ်ဆူတို့ကို သက္ကရာဇ် (၈၃၂)ခုနှစ်တွင် ပဲခူး၌နန်းစံသော မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပုနှင့် သားမက်တော် ဓမ္မစေတီမင်းတို့က ပြန်လည်တည်ဆောက်၍ ဌာပနာပစ္စည်း ဓာတ်တော်အဟောင်းသားမက ဓာတ်တော်အသစ်များကိုလည်း ဖြည့်စွက်၍ ဌာပနာခဲ့ကြသည့် အကြောင်းကို ကျောက်စာများဖြင့် ကမ္ဘာသိစေလိုသည်။

ယင်းအကြောင်းအရာများ ပါဝင်သော မွန်ကျောက်စာနှစ်ချပ်ကို ပဲခူးတွင် ရှေးအခါက ကျောက်စာဝန် ခုရှင်ဆယ် နှင့် ဦးမြ တို့က ရရှိခဲ့ကြပေသည်။ ခုရှင်ဆယ်ရရှိသော ကျောက်စာ တစ်ချပ်မှာ ကျောက်တိုင်ကန်ရွာ ပထန်ကုလားသူဌေး အဗ္ဗဒုလ်ဂျူးရီ က ပေးအပ်ခဲ့လေသည်။ ထို ကျောက်စာမှာ (၂၉)ကြောင်း ရှိသော်လည်း အပျက်အစီးများလေသည်။ အချို့အဝက်သာ ဖတ်ရှုနိုင်ပေ သည်။

(၁၉၃၁) ခုနှစ် မတ်လတွင် ကျောက်စာဝန်ဦးမြသည် ပဲခူး၌ရှိစဉ် မွန်မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး ဖြစ်သော ခရိုင်အင်ဂျင်နီယာ မွန်ဦးကြွန် က ၎င်းမွန်ကျောက်စာတစ်ချပ်ကို ပေးအပ်ခဲ့လေသည်။ ယခု ကျွန်တော် ဖော်ပြရေးသားမည့် မွန်ကျောက်စာတစ်ချပ်သည် ဦးကြွန်က မြတ်နိုး၍ ပျက်စီး ပျောက်ကွယ်မည်စိုးသဖြင့် ကျောက်စာဝန်ဦးမြအား ပေးအပ်ခဲ့သော ကျောက်စာ ဖြစ်ပေသည်။

ကျောက်စာ၏အရွယ်မှာ အမြင့် (၁၇)လက်မ၊ အနံ (၁၁)လက်မနှင့် အထူ(၂)လက်မသာ ရှိပြီး နှစ်ဘက်စလုံးတွင် ကျောက်စာထိုးခဲ့သည်။

ဘဒြဒေဝီ၏ ဘုရားခုနစ်ဆူ မွန်ကျောက်စာ

(က) စာမျက်နှာ

- ၁။ နမောဗုဒ္ဓိယ၊ စေတီဒေဝီဒေါက်ဂဟ၊ ဂုဏ္ဍာန်မ
- ၂။ ဟာသုဘန္တ၊ မဒေါဂုဏ္ဍာန်စပျောက်သွိုင်မဟာတိ
- ၃။ သာမဏလျှင်ဟံသာဝတီပွဲကါတမ္ဘာတယ်မေ
- ၄။ ကံလောရ်လုကအဗ္ဗဒုလ်ဂျူးရီတယ်မကလတ
- ၅။ ဂိုင်ခြပ်တံဂဟ်ဒါက္ခေဇ်တယ်၊ လိုဝ်လောက်အာအို
- ၆။ တံ၊ ကြံဝေါဇ်နုဇာန်တီလုဂ်ကျောက်တြယ်မပ
- ၇။ ပရိနိဗ္ဗာန်ဂဟ်၊ ဓါလှိုဝ်စဟ်ပိဗ္ဗာန်ကုလိလော
- ၈။ နံအာတယ်ဟေဗ်၊ ဂုဏ္ဍာန်မွဲမပြယ်မဟိမုဂ္ဂိတြိ
- ၉။ ဘုဝနဒီတုပြဝရဓရ်မွဲတြလောကုနာထပြဝရ
- ၁၀။ မဟာဓရ်ဗ္ဗရာတမိရာဇဒေဝီမသောက်ပေတ်ကော
- ၁၁။ မိကုဂ်နံမပတ်ကုဇိနသီလသမာဓိပညာကော
- ၁၂။ မိကုကွန်တြယ်မွဲမပြယ်၊ မဟိမုရာမာဓိပတ်ဂ္ဂိပရမမ
- ၁၃။ ဟာဓရ်ဗ္ဗရာတမိရာဇ၊ ပ္ဍဲရင်တံကြမ်နီသင်ဟံသာ
- ၁၄။ ဝတ်ပဗ္ဗလ်ဒေါရ်မပင်ပွဲတံခရ်၊ သွိုင်စဟ်ပြကါဂဟ်
- ၁၅။ အိုတ်စေတီဒေဝီမလှိုဝ်လောက်အာဝေါဇ်နုဇာန်ကွန်
- ၁၆။ သန်ဟောင်ကိုဝ်ဒက်ဗ္ဗန်တယ်၊ အတိုင်ဓါတ်တရင်

ဘဒြဒေဝီ၏ ဘုရားခုနစ်ဆူ မွန်ကျောက်စာ

မွန်ရာဇဝင်တွင် ဘဒြဒေဝီသည် အလွန်ထင်ရှား ကျော်စောခဲ့လေသည်။ စိတ်ဝင်စားဖွယ်လည်း ကောင်းလှပေသည်။ (၁၉၅၅) ခုနှစ်မှစ၍ ရန်ကုန်မြို့နှင့် မော်လမြိုင်မြို့များ၌ ကျင်းပခဲ့သော မွန် ယဉ်ကျေးမှုကဗျာပြိုင်ပွဲများတွင် ဘဒြဒေဝီပြဇာတ်ကို ကျွန်တော် စည်းရုံးတင်ပြခဲ့စဉ်ကလည်း ပွဲကြည့် ပရိသတ်များ အလွန်နှစ်သက်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။

လွန်ခဲ့သည့် (၁၉၅၉)ခုနှစ် ဧပြီလအတွင်းကလည်း ယဉ်ကျေးမှုဌာနဝန်ကြီး သီရိပျံချီ ဦးချစ်သောင်း၏ ညွှန်ကြားချက်အရ မွန်ယဉ်ကျေးမှုကဗျာပြိုင်ပွဲကို ရန်ကုန်မြို့၊ မန္တလေးမြို့၊ ရွှေဘိုမြို့နှင့် ပြင်ဦးလွင်မြို့များတွင် အဖွဲ့ဝင်ပေါင်း (၁၀၀)ခန့်ပါဝင်သော မွန်ယဉ်ကျေးမှုကဗျာအဖွဲ့က ကျွန်တော်၏ စီစဉ်ချက်ဖြင့် လှည့်လည်တင်ပြခဲ့ရာတွင် ဟံသာဝတီပြဇာတ်၊ သမိန်ဇရမ်းပြဇာတ်၊ လဂွန်းအိန်ပြဇာတ် နှင့် ဘဒြဒေဝီပြဇာတ်များကို တစ်ညစီပြောင်း၍ တင်ပြခဲ့ရာတွင်လည်း ဘဒြဒေဝီပြဇာတ်ကိုပင် ရွှေပွဲလာ မင်းပရိသတ်များ ပိုမို၍ ကြိုက်နှစ်သက်ကြသည်ကို ကျွန်တော် သိရပေသည်။

ဘဒြဒေဝီသည် ဗုဒ္ဓဘာသာအတွက် မကြောက်မရွံ့ အသက်စွန့်ပြီး အောင်ရက်ခဲ့သော မွန်မမျိုးသမီးသူရဲကောင်းကြီးတစ်ယောက် ဖြစ်ပေသည်။ ခရစ်တော် နှစ် (၁၈၄၃)ခုနှစ်တွင် နန်း ကံသော ပဲခူးဘုရင်တိဿမင်းသည် အယုမားပြီးလျှင် ဗြဟ္မဏပုဂ္ဂိုလ်များကို ယုံကြည်သဖြင့် ဗုဒ္ဓဘုရားဆင်းတုတော် စေတီပုထိုးများ မျက်ဆီးဖြူဖျက်ခဲ့လေသည်။

ယခု မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဓမ္မန္တရာယ်ထက် ထိုခေတ်က တိဿမင်းကြီး၏ ဓမ္မန္တရာယ်ကား အလွန်ကြီးမားပါပေသည်။ သို့သော် ဘဒြဒေဝီကြောင့်သာလျှင် တိဿမင်းသည် အမြင်မှန်ရပြီး ပုဂ္ဂိုလ်များပြောဟောတို့အား ကျော(၅၀၀) ရင်(၅၀၀)နှက်ကာ နှင်ထုတ်ပြီး ဗုဒ္ဓဘာသာကို ပြန်လည်ယုံကြည်၍ သူဇွေးသမီး သုဘဒ္ဒါကို ဘဒြဒေဝီဘွဲ့ကိုချီးမြှင့်လျက် ဇီဝရာဇ်ကြီးအရာ မြှောက် လိုက်လေသည်။

တိဿမင်းကြီးနှင့် သုဘဒ္ဒါခေါ် ဘဒြဒေဝီမိဖုရားတို့သည် ပျက်စီးနေသော ဘုရားပုထိုး စေတီများနှင့် ကျောက်ကလွန်မွန်စေတီတော်ကို ပြန်လည်ပြုပြင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြလေသည်။ တိဿ မင်းနှင့် ဘဒြဒေဝီတို့၏ ကောင်းမှုတော်များအနက် ပဲခူးတွင် စေတီ(၇)ဆူတို့ကိုလည်း တည်ဆောက် ရုံဒါနိန်းခဲ့ပေးသေးသည်။ ထိုဘုရား(၇)ဆူတို့သည် ကာလကြာညောင်းလတ်သော် ပျက်စီးယိုယွင်း၍ သိုက်တူးသူများကလည်း ဌာပနာတိုက်များ တူးဖောက်ကြသဖြင့် ပြုပြင်ခဲ့ရပေသည်။ ထိုသို့ပျက်စီး ယိုယွင်းနေသော ဘဒြဒေဝီတို့၏ ဘုရားခုနစ်ဆူတို့ကို သက္ကရာဇ် (၈၃၂)ခုနှစ်တွင် ပဲခူး၌နန်းစံသော မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပုနှင့် သားမက်တော် ဓမ္မစေတီမင်းတို့က ပြန်လည်တည်ဆောက်၍ ဌာပနာပစ္စည်း ဓာတ်တော်အဟောင်းသစ်များ ဓာတ်တော်အသစ်များကိုလည်း ဖြည့်စွက်၍ ဌာပနာခဲ့ကြသည့် အကြောင်းကို ကျောက်စာများဖြင့် ကမ္ဘာသိထားခဲ့လေသည်။

ယင်းအကြောင်းအရာများ ပါဝင်သော မွန်ကျောက်စာနှစ်ချပ်ကို ပဲခူးတွင် ရှေးအခါက ကျောက်စာဝန် ဒုဗျိုင်ဆယ် နှင့် ဦးမြ တို့က ရရှိခဲ့ကြပေသည်။ ဒုဗျိုင်ဆယ်ရရှိသော ကျောက်စာ တစ်ချပ်မှာ ကျောက်တိုင်ကန်ရွာ ပထန်ကုလားသူဌေး အဗ္ဗဒုလ်ကဗူးရ် က ပေးအပ်ခဲ့လေသည်။ ထို ကျောက်စာမှာ (၂၉)ကြောင်း ရှိသော်လည်း အပျက်အစီးများလေသည်။ အချို့အဝက်သာ ဖတ်ရှုနိုင်ပေ သည်။

(၁၉၃၁) ခုနှစ် မတ်လတွင် ကျောက်စာဝန်ဦးမြသည် ပဲခူး၌ရှိစဉ် မွန်မျိုးချစ်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး ဖြစ်သော ခရိုင်အင်ဂျင်နီယာ မွန်ဦးကြွန် က ၎င်းမွန်ကျောက်စာတစ်ချပ်ကို ပေးအပ်ခဲ့လေသည်။ ယခု ကျွန်တော် ဖော်ပြရေးသားမည့် မွန်ကျောက်သာတစ်ချပ်သည် ဦးကြွန်က မြတ်နိုး၍ ပျက်စီး ပျောက်ကွယ်မည်စိုးသဖြင့် ကျောက်စာဝန်ဦးမြအား ပေးအပ်ခဲ့သော ကျောက်စာ ဖြစ်ပေသည်။

ကျောက်စာ၏အရွယ်မှာ အမြင့် (၁၇)လက်မ၊ အနံ (၁၁)လက်မနှင့် အထူ(၂)လက်မသာ ရှိပြီး နှစ်ဘက်စလုံးတွင် ကျောက်စာထိုးခဲ့သည်။

ဘဒြဒေဝ်၏ ဘုရားခုနစ်ဆူ မွန်ကျောက်စာ

(က) စာမျက်နှာ

- ၁။ နမောဗုဒ္ဓိယ၊ စေတီဒေဝီပေါက်၊ ဂူကျောက်မ
- ၂။ ဟာသုဘန္ဓိ၊ မဓဟ်ဂူကျောက်ဝေပောက်သိုင်မဟာတိ
- ၃။ သာမပတလသ္မင်ဟံသာဝတီပွဲကါတမ္မာတုယံမေ
- ၄။ ကံလောရ်လုက်အဗ္ဗန်ပလောအ်မနိဟ်တုယံမကလတ်
- ၅။ ဂိုင်ခြံတ်ဂဟ်ခါကျွေအ်တုယံ၊ လိုမ်လောက်အာအို
- ၆။ တံ၊ ကြံဝေအ်နုစာမ်တီလဝိုန်ကျောက်တြယ်မပ
- ၇။ ပရိနိဗ္ဗာန်ဂဟ်၊ ဓါလှိုင်မဓဟ်ပိစာမ်ကုလိလော
- ၈။ န်အာတုယံဟေမ်၊ ဂူကျောက်မွဲမပြယ်မဟိမုဇိုတြိ
- ၉။ ဘုဝနဒိတျုပြဝရဝေဗ္ဗတြဲလောကျနာထပြဝရ
- ၁၀။ မဟာဝေဗ္ဗရာတဒိရာဇဒေဝီမညောက်ပေတ်ကော
- ၁၁။ မိကုဂုန်မပတံကုဒါနသီလသမာဓိပညာကော
- ၁၂။ မိကုကွန်တြယ်မွဲမပြယ်၊ မဟိမုရာမာဓိပတိဗြီပရမမ
- ၁၃။ ဟာဝေဗ္ဗရာတဒိရာဇ၊ ပ္ဍင်ရင်တ်ကြဒိန်သ္မင်ဟံသာ
- ၁၄။ ဝတီပဗွယ်ခေါ်နုမမင်မွဲတ်ရေ၊ သိုင်ဓဟ်ပြဲကါဂဟ်
- ၁၅။ အိုတ်စေတီဒေဝီမဇိုင်လိက်အာဝေအ်မုဗ္ဗန်ကွန်
- ၁၆။ သန်ဟောင်ဂိုင်ခက်ပ္ဍန်တုယံ၊ အတိုင်ခိတ်တရေမ်

- ၁၇။ မန္တလေးလေ့လာရေးအဖွဲ့ကိုင်ပိုင် ပညာရေးဌာနချုပ်တော်လှန်
- ၁၈။ ကိုင်ခါတ်တစ်လေ့လာရေးအဖွဲ့ကိုင်ပိုင် ဧည့်သည်တော်တော်လှန်

(ခ) စာမျက်နှာ

- ၁။ ပုံစံတော်မူပုံစံ၊ ပညာရေးဌာနချုပ်တော်လှန်
- ၂။ နက္ခတ်လေ့လာရေးဌာနချုပ်တော်လှန်၊ နက္ခတ်
- ၃။ တိတိတိတိတိတိ ပညာရေးဌာနချုပ်တော်လှန်
- ၄။ ရာဇ ၈၃၂ ကိတုမာန်မူပိုင်၊ တွယ်ပုံစံ (န)
- ၅။ နက္ခတ်၊ ဩဝဏ္ဏနက်မတ်၊ ပြီးခဲ့သော၊ အလက်
- ၆။ ဗြိသိဟေ၊ ပုဂ္ဂိုလ်တော်တော်တော်၊ မကိုင်
- ၇။ ပညာရေးဌာနချုပ်၊ အိတ်တိတ်တိတ်တိတ်တိတ်
- ၈။ မိကိုင်ကွေ့နပ်မပလောင်ပိုင်၊ ဝန်ပိုင်ကွေ့
- ၉။ တိကိုင်ကိုင်ကိုင်ကိုင်ကိုင်ကိုင်ကိုင်ကိုင်
- ၁၀။ သံသရာ၊ ပုံကိအနာဂတ်ပုံပြညာသုတ္တ
- ၁၁။ တညာန်ကိုင်ပိုင်

(က) မျက်နှာတွင် (၁၈)ကြောင်းရှိပြီး (ခ)မျက်နှာတွင် (၁၁)ကြောင်း ရှိသည်။ စုစုပေါင်း စာကြောင်းရေ (၂၉)ရှိသည်။ အပျက်အစီးမရှိသလောက် ကောင်းမွန်စွာ သိမ်းဆည်းထားခဲ့၏။ ယင်းကျောက်စာမှာ ငယ်သောကြောင့် ရွှေပြောင်းရန် အလွန်လွယ်ကူသဖြင့် ပဲခူးတွင်မထားဘဲ လုံခြုံမှုရှိသော မန္တလေးမြို့ ကျောက်စာဝန်ရုံးတွင် သိမ်းဆည်းထားသည်ဟု ကျောက်စာဝန်ဟောင်း ဦးမြ၏ အစီရင်ခံစာတစ်စောင်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

ထိုစဉ်က ၎င်းကျောက်စာကို မင်ကူးယူပြီး ဘီလပ်တက္ကသိုလ်ရှိ ကျောက်စာပါရဂူကြီး ဒေါက်တာဘလက်ဒင်ထံသို့ ပေးခဲ့ဖူးသဖြင့် ဒေါက်တာဘလက်ဒင်က ဖတ်ရှု၍ ရောမအက္ခရာဖြင့် ဖလှယ်ခဲ့လေသည်။ ရှေးအခါက ကျောက်စာဌာနမှ ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခဲ့သော အယ်ပီဂျာဗီယာ ဗာမင်နီကာ စာအုပ် လေးအုပ်တွင် ပါရှိသော ပျူနှင့် ကျောက်စာအားလုံးသည် ဒေါက်တာဘလက်ဒင်ကသာ ဖတ်ရှုရေးသား ပြန်ဆိုခဲ့လေသည်။ ယခု ကျွန်တော်ဖော်ပြသော ကျောက်စာနှင့် အခြား မွန်ကျောက်စာ များကို အက္ခရာဖလှယ်ခဲ့ပြီး ဘာသာပြန်ရန်သာ ကျန်ရှိသော ကာလဝယ် ဒေါက်တာဘလက်ဒင် သည် မမျှော်လင့်ဘဲ ကွယ်လွန်အံ့စွာရောက်သွားလေသည်။ မွန်ကျောက်စာအတွက် ဝမ်းနည်းဖွယ် တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

ဒေါက်တာဘလက်ဒင်၏ မူရင်းလက်ရေးမှ ပဲခူးမွန်ကျောက်စာများ၏ အက္ခရာပြန်များကို ပါမောက္ခဒေါက်တာလုစ်က ရရှိခဲ့ပြီး ပါမောက္ခလုစ်ထံမှတစ်ဆင့် ကျွန်တော်က တစ်ဖန် ရရှိထားပြန် သဖြင့် ယင်းဖော်ပြပါ ဘုရားခံ၏ ဘုရားခံအား မွန်ကျောက်စာကို မွန်မြန်မာသုတေသီအများ

သိရှိဖတ်ရှုလေ့လာနိုင်ရန် ကောင်းမြတ်သောစေတနာဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ကျွန်တော် ပြန်ဆိုရေးသား
ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ဘဒြဒေဝီ၏ ဘုရားခုနစ်ဆူ မွန်ကျောက်စာ

(က) မျက်နှာ ဘာသာပြန်

- ၁။ နမောဗုဒ္ဓါယ၊ ဤစေတီခုနစ်ဆူတို့သည် မိဖုရား
- ၂။ မဟာသုဘဒ္ဒါသည် ဟံသာဝတီပြည်ရှင် မဟာတိဿမင်း
- ၃။ ၏ မိဖုရားကြီးဖြစ်၍ ရှေးအခါက တည်ထား
- ၄။ ခဲ့ပြီး ကာလအလွန်ကြာညောင်းသောအခါ-
- ၅။ ပစ္စည်းဥစ္စာ ရှာဖွေစုဆောင်းသူများ (သိုက်တူးသူများ) တူးဖော်ဖျက်ဆီးကြသဖြင့် ပျက်စီး
ပြိုပျက်ကုန်လေ၏။
- ၆။ နောင်ကာလဝယ် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်တော်သည်နှစ်
- ၇။ မှစ၍ နှစ်ထောင်ဆယ့်သုံးနှစ် လွန်လတ်သော်
- ၈။ မြတ်သော မိဖုရားတစ်ပါးသည် ဘွဲ့အမည်အားဖြင့်
- ၉။ ဇြိတြိဘုဝနာဒိတျပြဝရ ဓမ္မတြိလောက နာထပြဝရ
- ၁၀။ မဟာဓမ္မရာဇာမိ ရာဇဒေဝီသည် ဒါနသီလ
- ၁၁။ ပညာသမာဓိဝုဏ် အစရှိသည်တို့နှင့် ပြည့်စုံပြီး
- ၁၂။ သားတော်မြတ်တစ်ပါးနှင့် အတူတကွ ဘွဲ့တော်အားဖြင့်
- ၁၃။ ရာမာဓိပတိဇီပရမ မဟာဓမ္မရာဇာမိရာဇဖြစ်ပြီး
- ၁၄။ ဟံသာဝတီပြည်ကို တရားသဖြင့် အုပ်ချုပ်စိုးစံလျက် မင်းကျင့်
- ၁၅။ တရားဆယ်ပါးကို လိုက်နာကျင့်သုံးပြီး ထိုသို့ ပျက်စီးယိုယွင်းခဲ့သော စေတီခုနစ်ဆူ
အားလုံးတို့ကို ခိုင်ခံ့စွာ
- ၁၆။ ဖြင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်စေပြီး ဓာတ်တော်ဟောင်းအတိုင်း
- ၁၇။ တည်ရှိခဲ့သည်ကိုလည်း မပျက်စီးစေဘဲ
- ၁၈။ ဓာတ်တော်အသစ်များကိုလည်း ခုံလင်စွာ ဖြည့်စွက်ဌာပနာစေလေ၏။

(ခ) မျက်နှာ ဘာသာပြန်

- ၁။ စေတီတစ်ဆူဆူတွင် ဘုရားဆင်းတု ရုပ်ပွားတော်များ
- ၂။ ကို ကြေးဖြင့် သွန်းလုပ်စေပြီး လေးဖက်လေးတန်တွင် လေးဆူစီ ပြန်လုပ်စေပြီး
- ၃။ ပစ္စည်းဥစ္စာ ရတနာခုနစ်ပါးတို့ဖြင့် ဓာတ်တော်ကို မွမ်းမံမှုစေပြီးသကာလ
- ၄။ သတ္တရာဇ် (၈၃၂)ခုနှစ် တပို့တွဲလဆန်းတစ်ရက် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့

www.monlibrary.com

- ၅။ (န)နှာတိတ္ထိ၊ သရဝဏ်နက္ခတ်၊ ဂြိုဟ်ယောဂ။
 ၆။ လဂ်ပြဿချိန်၌ ထိုစေတီခုနစ်ဆူတို့ကို ဌာပနာ
 ၇။ စေပြီးနောက် သားနှင့်အမိဖြစ်သည့် သူရှင်မင်းနှစ်ပါးတို့ ပြု
 ၈။ လုပ်ခဲ့သော ဤကုသိုလ်ကောင်းမှုအားလုံးအဖို့ကို သတ္တဝါအပေါင်း
 ၉။ တို့အား သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်ကြစေရန်
 ၁၀။ အမျှဝေပါသည်။ အနာဂတ်ကာလ၌ သဗ္ဗညုတ
 ၁၁။ ဉာဏ်ပညာ၏ အထောက်အပံ့ပစ္စည်း ဖြစ်ပါစေသတည်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၃၊ မှတ် ၅ (အောက်တိုဘာ ၁၉၅၉)]

ကျော့ဝှမ်းဂူနှင့် မွန်ကျောက်စာ

ကျိုက္ကမီနှင့် သထုံခရိုင်များတွင် ကျောက်ဂူပေါင်း နှစ်ဒါဇင်ထက် နည်းမည်မဟုတ်ချေ။ ဘားအံနှင့် ကော့ကရိတ်မြို့နယ်များသည် ရှေးအခါက အထက်ပါခရိုင်များအတွင်း၌ ပါဝင်ခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ ကရင်ပြည်နယ်အတွင်းသို့ သွတ်သွင်းခဲ့လေသည်။ အရေးကြီး၍ ထင်ရှားသော ကျောက်ဂူများဖြစ်ကြ သည့် ကော့ဝှမ်းဂူ၊ ဖကပ်ဂူ၊ ဆဒွန်ဂူ၊ ဗင်ဂျီဂူ၊ ရသေ့ပျံဂူနှင့် ဝဲပြန်ဂူတို့သည် ကရင်ပြည်နယ်အတွင်း၌ တည်ရှိလေသည်။

ယင်းကျောက်ဂူများအတွင်း၌ ခဲ၊ ကြေး၊ သစ်၊ ယွန်း၊ အုတ်၊ မြေနှင့် ကျောက်တို့ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသော ဘုရားဆင်းတုတော်များ၊ ဗိဿနိုးရုပ်၊ နတ်ရုပ်နှင့် တိရစ္ဆာန်ရုပ်များကို အများအားဖြင့် တွေ့ရှိရလေသည်။ (၁၇)ရာစုအတွင်း၌ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ကြကုန်သော မွန်များသည် ဂူအချို့တွင် ကျောက်စာများကို ပျက်စီးစေခြင်းမှ ကင်းလွတ်စေရန် လျှို့ဝှက်စွာ သိုဝှက်ထားကြဖူးလေသည်။

စာရေးသူသည် မော်လမြိုင်နှင့် မိုင်(၃၀)ခန့် ကွာဝေးသည့် ဂြိုင်းမြစ်ပေါ်ရှိ ကော့မိန်းရွာသား ဖြစ်၍ ငယ်စဉ်က ကျောက်တောင်ဂူ၊ ဓမ္မသဂူနှင့် ခရဲဂူများသို့ ရောက်ဖူးသည်။ ထိုစဉ်က ဘုရားဆင်းတု တော်များ၊ စေတီများနှင့် ပေစာသေတ္တာပျက်အချို့တို့ကို တွေ့ခဲ့သည်ဟု မှတ်မိသည်။

ရှေးဟောင်းသုတေသနအနေဖြင့် အရေးကြီးဆုံးဂူတစ်ဂူဟု ကျွန်တော် ယူဆသော ကော့ဝှမ်းဂူ သို့ မကြာမီအတွင်းက သွားရောက်လေ့လာခဲ့သည်။ ကော့ဝှမ်းဂူအတွင်းရှိ ရှေးဟောင်းကျောက်စာကို ပါမောက္ခဒေါက်တာလှစ်က မကြာခဏ ဖော်ပြခဲ့ဖူးသည်။

ထို့ပြင် ကော့ဝှမ်းဂူနှင့်စပ်လျဉ်းပြီး (၁၈၉၃)နှင့် (၁၈၉၄)ခုနှစ်တို့၌ ထုတ်ဝေသော အိန္ဒိယ ရှေးဟောင်းသုတေသနဂျာနယ်၌ ပါရှိသည့် ရှေးက မြန်မာနိုင်ငံကျောက်စာဝန်ဖြစ်ခဲ့သူ မစ္စတာ တော်စိန်နီ ၏မှတ်တမ်းနှင့် မေဂျာအာရ်စီတစ်ပယ်လ်၏ ဆောင်းပါးများကို ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့သဖြင့် သာ၍ ကော့ဝှမ်းဂူကို စိတ်ဝင်စားမိသည်။ မစ္စတာတော်စိန်နီသည် (၁၈၉၁) ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း၊ မေဂျာအာရ်စီ တစ်ပယ်လ်သည် (၁၈၉၂)ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း ကော့ဝှမ်းဂူသို့ ရောက်ရှိခဲ့ကြသည် ဟု ၎င်းတို့၏မှတ်တမ်းအရ သိရပါသည်။

၎င်းပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့၏မှတ်တမ်းနှင့် ပူးတွဲဖော်ပြသည့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းဓာတ်ပုံ များကို ထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့ ထိုစဉ်ကတွေ့ခဲ့သော ပစ္စည်းအားလုံးကို ကော့ဝှမ်းဂူသို့ ကျွန်တော် သွားရောက်သည့်အခါ မတွေ့ရတော့ပေ။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း ကျွန်တော် တွေ့ရှိ

ခဲ့သော ရှေးဟောင်းပစ္စည်း၌ သုံးခုကို ၎င်းတို့၏ မှတ်တမ်းများမှာ ဖော်ပြခြင်းမရှိပေ။ ဓာတ်ပုံလည်း မပါသဖြင့် ဤပစ္စည်းတို့သည် ထိုစဉ်က မြေတွင်း သို့မဟုတ် ဂူအတွင်း တိမ်မြုပ်နေဟန် တူပါသည်။

သို့ရာတွင် ကော့ဂွမ်းဂူသို့ ကျွန်တော်ထက်စော၍ ရောက်ရှိလေ့လာခဲ့သော ပါမောက္ခလုစ်၊ ဆရာကြီးဦးစိုးလတ်နှင့် ကာနယ်ဘရူင် အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများ ရောက်ရှိစဉ်က ကျွန်တော် တွေ့ရှိသည့်ပစ္စည်းများကို ၎င်းတို့ တွေ့ရှိခဲ့သည်ဟု စုံစမ်းသိရှိခဲ့ပါသည်။ မစ္စတာတော်စိန်ခို၏ မှတ်တမ်းအရ ကော့ဂွမ်းဂူအတွင်းမှ (၁၄)ရာစု ထိုင်းအက္ခရာဟု ထင်ရသည့် အရေးအသားပါရှိသော သစ်သားဘုရားဆင်းတုတော် သုံးဆူကို ယူဆောင်သွားသည်ဟု သိရသည်။ မေဂျာတစ်ပယ်လ်၏ မှတ်တမ်းအရ (၁၈၂၇)ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ(၂၇)ရက်နေ့တွင် ဗြိတိသျှသံမှူး မစ္စတာဂျွန်ကရော်ဖက်သည် ကော့ဂွမ်းဂူသို့ ရောက်ရှိလေ့လာခဲ့သည်ဟု ဆို၏။

၎င်းပြင် မေဂျာတစ်ပယ်လ်က ကော့ဂွမ်းဂူသို့ မိမိရောက်ရှိစဉ်က ဂွန်ရ်ပေါ်တွင် ခေတ်သစ် မြန်မာအက္ခရာအရေးအသားကို တွေ့ရှိခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြ၏။ သို့သော် ၎င်းအရေးအသားသည် စင်စစ် ခေတ်သစ်မြန်မာသာဖြစ်ပြီး ကောဇာသက္ကရာဇ် (၁၀၅၇)ခုနှစ်တွင် မွန်လူမျိုးများ ဂူအတွင်းရှိ ဘုရား ဆင်းတုတော်များကို ပြုပြင်ခဲ့သည့်အကြောင်းကို ရေးသားထားကြောင်း ထင်ရှားစွာ ကျွန်တော် ဖတ်ရှုခဲ့ရပါသည်။

လွန်ခဲ့သော (၁၉၅၉)ခုနှစ် စက်တင်ဘာလအတွင်းတွင် ကျွန်တော်သည် နယ်လှည့်ခရီးထွက် ခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်က ကျွန်တော်နှင့်အတူ ခရီးထွက်ကြသော မိတ်ဆွေနှစ်ဦးမှာ အာရှာဖောင်ဒေးရှင်း အဖွဲ့မှ အမေရိကန်လူမျိုး မစ္စတာဒေးဗစ်စတိုင်းဗင်နှင့် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်အရှေ့တိုင်းဘာသာနှင့် အာဖရိကဘာသာများ သင်ကြားရေးဌာနမှ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး ဒေါက်တာ မင်ဒယ်လ်ဆင်တို့ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့နှစ်ဦးစလုံးပင် မွန်ယဉ်ကျေးမှု သုတေသနများကို လေ့လာသူများ ဖြစ်သည်။ ကျိုက်မရော၊ သထုံနှင့် ဇုတ်သုတ်ရွာရှိ ထီးစောင်းဘုရားနှင့် ဆင်တပ်မြင်းတပ်များရှိရာ ဂဝံအုတ်ဖြင့် ထုလုပ်ခဲ့သော ရှေးဟောင်းမွန်လက်ရာများကို လေ့လာပြီးနောက် ဒေါက်တာမင်ဒယ်လ်ဆင်မှာ ရုတ်တရက် နေ မကောင်းဖြစ်လေသည်။ တောင်စွန်းနှင့် ဇုတ်သုတ်ခရီးမှာ လမ်းဆုံး၍ ကားမသွားနိုင်သဖြင့် မြင်းလှည်း ဖြင့် သွားလာရသည်။

ထိုခရီးတွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနဘက်တွင် ဝါသနာရှိသူ သထုံခရိုင်ဝန် ဦးဘမောင်သည် ၎င်း၏နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်၊ ဗြိတိန်မင်းနှင့် စစ်ဘက်အရာရှိများနှင့်တကွ ကျွန်တော်တို့နှင့်အတူ သွား ရောက်လေ့လာခဲ့ကြသည်။ ၎င်းအရာရှိများ၏ ကူညီမှု မရှိပါက ထိုဒေသသို့ ခရီးထွက်ရန် အလွန် ခဲယဉ်းလှသည်။

နောက်တစ်နေ့တွင် ကျွန်တော်၏နိုင်ငံခြားမိတ်ဆွေ နှစ်ဦးစလုံး ၎င်းတို့၏ကျွန်းမာရေး ချိဉ်းမှု ကြောင့် မူလထားရှိသော အစီအစဉ်အရ ကော့ဂွမ်းဂူသို့ရောက်အောင် ကျွန်တော်နှင့်လိုက်ရန် မဖြစ်နိုင် တော့ဘဲ ကြုံရာစီးရထားဖြင့် ရန်ကုန်သို့ ပြန်ကြသည်။ ကျွန်တော်သည် သထုံခရိုင်ဝန် ဦးဘမောင်၊ ဘီးလင်းနယ်ပိုင်ဝန်ထောက် ဦးစချိုနှင့် ဗြိတိန်မင်းနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဗိုလ်ကြီးများကို ကျေးဇူး

တင်စကားပြောကြားပြီး မော်လမြိုင်ဘက်သို့ ခရီးဆက်သွားပြီး နောက်တစ်နေ့နက်ပိုင်းတွင် ဘားအံမြို့သို့ ခရီးဆက်လေသည်။

ဘားအံမြို့ စည်ရိပ်သာတွင်တည်းခိုပြီး ဘားအံခရိုင်ဝန် ဦးချစ်စိန်၏ အကူအညီ အစီအစဉ်ဖြင့် စက်တင်ဘာလ (၂၀)ရက်နေ့နက် ခုနစ်နာရီခွဲအချိန်တွင် ခရိုင်ဝန် မော်တော်ဘုတ်ဖြင့် ဘားအံဆိပ်ကမ်းမှ ကော့ဂွမ်းဂူသို့ ထွက်ခွာလေသည်။ ကျွန်တော်အား လိုက်ပါစောင့်ရှောက်ကူညီကြသော အရာရှိများကား ဘားအံနယ်ပိုင်ဝန်ထောက်မင်း ဦးသိန်းကြည်၊ ပြည်သူ့ဆက်ဆံရေးအရာရှိ ဦးဟန်သိန်း၊ စစ်ဘက်မှ ဗိုလ်ကြီးမောင်မြနှင့် ၎င်း၏တပ်သားများ ဖြစ်လေသည်။ မော်တော်ဘုတ်ဖြင့် မိနစ်(၃၀)အတွင်းတွင် သံလွင်မြစ်ကို စုန်ဆင်းရာ ကော့ဂွမ်းချောင်းဝသို့ ဆိုက်ကပ်လေသည်။ ၎င်းနောက် (၁၀)မိနစ်ခန့် ခြေလျင်လျှောက်ရာ ကော့ဂွမ်းဂူဝသို့ ရောက်ရှိလေတော့သည်။

ကော့ဂွမ်းရွာအနီးရှိ၍ ကော့ဂွမ်းဂူဟု ခေါ်တွင်၏။ ကော့ဂွမ်းရွာသည် ဆူပူသောင်းကျန်းသူများကြောင့် စီးလောင်ပြာကျခဲ့သဖြင့် ယခုအခါ အိမ်ပေါင်းအနည်းငယ်မျှနှင့် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း နှစ်ကျောင်းကိုသာ တွေ့ရှိရလေသည်။

ကော့ဂွမ်းဂူသည် ကော့ဂွမ်းကျောက်တောင်၏ အရှေ့ဘက်တောင်ခြေတွင် ရှိ၏။ ၎င်းသည် မော်လမြိုင်မြို့ အထက် (၂၈)မိုင်ဝေး၍ ဘားအံမြို့အောက် ရှစ်မိုင်ခန့်တွင် တည်ရှိ၏။ အနီးအနား၌ တည်ရှိသော ကျောက်တောင်၌ရှိသည့် ဖက်ဂူသည် ကော့ဂွမ်းဂူ၏ အိမ်နားနီးချင်း ဂူတစ်ဂူဖြစ်သည်။

ဘားအံသည် ကရင်ပြည်နယ်၏မြို့တော်ဖြစ်ရကား ပူဘီအေ လေကြောင်းခရီးစဉ်ကို ရက်သတ္တတစ်ပတ်လျှင် တစ်ခေါက်ထားရှိပါသဖြင့် စိတ်ဝင်စားသည့် ခရီးသည်များ ကော့ဂွမ်းဂူသို့ အလွယ်ပင် ရောက်ရှိနိုင်လေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကော့ဂွမ်းဂူသည် အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသည့် ဂူတစ်ဂူ ဖြစ်လေသည်။

ကော့ဂွမ်းဂူတွင် အဝင်ဝခန်းမဆောင်ဟု ခေါ်နိုင်သည့် အခန်းရှည်ကြီးသည် တောင်မှ မြောက်သို့ (၇၅)ပေခန့် ရှိသည်။ ၎င်းမှ ကျောက်တောင်အတွင်းသို့ အရှေ့မှအနောက်သို့ (၇၅)ပေခန့် ထိုးဝင်သွားသည်။

ထောင့်စွန်းနှစ်ဖက်တွင် မှောင်မည်းနက်နဲသည့် ဂူနှစ်ပေါက်ရှိသည်။ ထိုအပေါက်တွင်းသို့ မည်သူမျှ ဆုံးအောင် မဝင်ဝံ့ချေ။ ရွာသားများက ၎င်းတွင်းနက်များ၌ နဂါးများနေသည်ဟု ထင်ကြသည်။ ၎င်းပြင် ဂူအတွင်း၌ ဆင်ဖြူတော်အရပ်ကြီး တစ်ခုရှိသည်။ ယင်းဆင်ဖြူတော်သည် ရှင်ဘုရင်သည်သာ စီးခွင့်ပြုပြီး အရပ်သားစီးပါက ခါချတတ်သည်ဟု အဆိုရှိရာ နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်မင်း ဦးသိန်းကြည်က မိမိ အစမ်းစီးလိုသည်ဟုပြောရာ ကော့ဂွမ်းရွာသားဖြစ်သူ ဦးဟန်သိန်းက မိမိတို့နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်မင်း ဆင်ဖြူတော်ပေါ်မှ လိမ့်ကျ၍ ခြေကျိုးသွားမည်စိုး၍ စီးခွင့်မပြုနိုင်ဟု ရယ်မောကာ ပြောဆိုလိုက်၍ ပွဲကျသွားလေသည်။

ကော့ဂွမ်းဂူအတွင်း နံရံများ၊ အမိုးများ၊ အဝင်ဝခန်းမဆောင်နံရံများအားလုံးတွင် ပထမအုတ်ခွက်ဘုရားများ ဆေးနီခြယ်ပြီး အင်္ဂတေတစ်မျိုးဖြင့် အပြည့်ကပ်ထားသော စင်္ကြံအနေအားဖြင့်

အဆင့်အဆင့်ပြု၍ အထွတ်သို့ မြင့်တက်လေသည်။ ဂူအတွင်းတွင် ဗုဒ္ဓဘုရားဆင်းတုတော်များပင် အခါအားလျော်စွာ အလှူရှင်များက ပြုပြင်ခဲ့ကြလေသည်။ ကော့ဂွမ်းဂူ၏ ဘုရားပွဲတော်မှာ ဧပြီလ သင်္ကြန်အလွန်တွင် ရှိသည်ဟု ကြားသိရ၏။ ဂူအတွင်းတွင် အလွန်ထူးဆန်းသော ခြောက်မြှောင်စေတီ တစ်ဆူ ရှိ၏။ ၎င်းစေတီသည် မူလက ကျောက်စွယ်ကြီး ဖြစ်သည်။ စေတီကိုလည်း ခြောက်မြှောင် အပြည့် ပထမအုတ်ခွက်ဘုရားများဖြင့် ကပ်ထားပြီး အထွတ်အထိပ် တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ရုပ်တော်မူ ဆင်းတုတော်ခြောက်ဆူ ရှိလေသည်။ ယင်းစေတီနှင့် မျက်နှာချင်းဆိုင် ဂူအမိုးနံရံများတွင် ရှိသည့် ကျောက်စက်၊ ကျောက်နီ၊ ကျောက်ချောင်းများကိုလည်း မွမ်းမံခြယ်လှယ်ထားသည်။ ရုပ်တော်မူ၊ လျောင်းတော်မူနှင့် တင်ပျဉ်ခွေ ဘုရားဆင်တုတော်များစွာကို ဖူးတွေ့ရသည်။

ကျောက်ဂူအဝင်ဝခန်းမကြီးသည် ထူးဆန်းစွာ ကျောက်ကမ်းပါးယံအမိုးအောက်တွင် ရှိသဖြင့် မိုးဒဏ်မှ လွတ်ကင်းလေသည်။ ဤသဘာဝအမိုးအကာပင် ဂူနံရံ အမြင့်ပေ (၃၀)ခန့်တို့ကို ပကတိ မွမ်းမံခြယ်သမှုမပျက်စေဘဲ ကာကွယ်နိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အဝင်ဝခန်းမဆောင်ကြီးသည် အရှေ့ဘက် သို့ မျက်နှာမူနေသဖြင့် နံနက်ခင်းနေရောင်ခြည်ကို နံနက်(၁၀)နာရီခန့်အထိ ရရှိသဖြင့်လည်း ဂူသောမက ဂူအတွင်းကိုလည်း သဘာဝအလျောက် အမြဲခြောက်သွေ့နေစေသည်။

မွန်ကျောက်စာပါရှိသော ဘုရားဆင်းတုတော်

ကျွန်တော်သည် ဂူအဝင်ဝ ခန်းမကြီးအတွင်းသို့ ရောက်လျှင်ရောက်ချင်းပင် ပါမောက္ခလုစ် ပြောပြထားသည့် မွန်ကျောက်စာပါရှိသော ကျောက်ဆင်းတုတော်ကို ရှာဖွေရာ မကြာမီ အတွင်းနံရံဘေး မြေကြီးပေါ်၌ လဲလျောင်းနေသည့် ရုပ်တော်မူအကျိုးအပဲ့ ဦးခေါင်းမဲ့ဆင်းတုတော်ဘုရားကို တွေ့ရ တော့၏။ အချိန်ကား နံနက်ရှစ်နာရီသာသာရှိ၍ နေရောင်ခြည်၏ အလင်းမှာ ဓာတ်ပုံရိုက်ရန် အလွန် ကောင်းသဖြင့် ကင်မရာထုတ်ပြီး လိုသည့်ဓာတ်ပုံများကို အမြန်ရိုက်ယူလိုက်ပြီးနောက် အနီးတွင် ထိုင်ချကာ ရုပ်တော်မူဆင်းတုတော်၏ လက်ဝဲဘက်လက်မောင်းအောက်တွင် တွဲကူနေသော သင်္ကန်းစွန်း အတွင်း၌ ကမ္ဘည်းထိုးထားသည့် ရှေးဟောင်းမွန်ကျောက်စာကို သေချာစွာဖတ်ရှု၍ အကွရာပြန်ရေး ပါသည်။ စုစုပေါင်း စာကြောင်းရေ (၂၃)ကြောင်းရှိ၍ စာလုံးအနည်းငယ်စီသာ ရှိ၏။ ရုပ်တော်မူ ကျောက်ဆင်းတုတော်၏ဦးခေါင်းကို အနုပညာအဖြစ် ဖြတ်ယူခဲ့ဟန် ရှိ၏။

နောက်ဆုံး စာကြောင်းနှစ်ကြောင်းတွင် စာလုံးတစ်လုံးစီသာ ပါရှိ၏။ ကျောက်စာများ ကို တစ်လုံးပြီးတစ်လုံး ဖတ်ရှုကူးယူပြီး အကွရာအရေးအသားပုံစံတို့ကိုလည်း ပုံထူကူးယူလိုက်၏။ မူလတွင် ကျောက်စာကို လက်မောင်းနှစ်ဖက်စလုံးအောက်ရှိ အတွင်းဘက်သင်္ကန်းပေါ်တွင် ကမ္ဘည်း ထိုးခဲ့လေသည်။ လက်ယာဘက်တွင် အကွရာအစအနများကို တွေ့ရသေးသည်။ လက်ဝဲဘက်တွင် လည်း သင်္ကန်းစွန်းနှုတ်ခမ်းစပ်နားတွင် အနည်းငယ်ပဲ့ထွက်သွားခဲ့သေးသည်။ သို့သော် ဖတ်ရှုနိုင်သေး သည်။ ပဲ့ထွက်ခဲ့သော စာလုံးအချို့ကို ခန့်မှန်း၍ဖြည့်စွက်နိုင်သည်။ ကျောက်စာပါရှိသော ရုပ်တော်မူ

ဆင်းတုတော်၏ ရုပ်တော်မူပုံ အချိုးအစား၊ အတွင်းသင်းပိုင်နှင့် ကိုယ်ရံတော် ဆင်ယင်မွမ်းမံမှု ကျောက်ဆစ်ပန်းပုများသည် အိန္ဒိယအနုပညာဆန်လှသည်။ ဗိဿနိုးနတ် ဆင်ယင်တူးဖွဲ့မှုတန်ဆာများ နှင့် ဆင်တူယိုးမှား ဖြစ်လှသည်။

မွန်စာမပါသော ဆင်းတုတော်

ဒုတိယကျောက်ဆစ်လက်ရာတစ်ခုသည် အထက်ပါ ကျောက်ဆစ်လက်ရာနှင့် အလွန်တူလှ ၏။ ကျောက်စာ မရှိသော်လည်း အကျိုးအပုံ အပျက်အစီး နည်းပါးလှ၏။ အလယ်ဗဟိုမှ ရုပ်တော် မူဆင်းတုတော်သည် မြတ်စွာဘုရားဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘေးနှစ်ဖက်တွင်ရှိသည့် ရုပ်တော်မူ ဆင်းတုတော်နှစ်ပါးတို့သည် လက်ယာ လက်ဝဲ တပည့်ရဟန္တာများ ဖြစ်မည်ဟုလည်းကောင်း ထင်ယူ ရသည်။ ဤကျောက်ဆစ်ပန်းပု ဆင်းတုတော်တို့သည် အထက်ဖော်ပြပါ မွန်စာပါရှိသော ပထမ ကျောက်ဆစ်ပန်းပုဆင်းတုတော်လောက် လက်ရာမမြောက်လှပေ။

ဟိန္ဒူဘုရားနှင့် မွန်စာ

တတိယ ကျောက်ဆစ်ပန်းပုလက်ရာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းသည် အထက်ဖော်ပြပါ ရှေးဟောင်း ကျောက်ဆင်းတုတော် ပန်းပုလက်ရာများနှင့် လုံးဝမတူချေ။ ထူးဆန်းသော ရုပ်တုတစ်ခု ဖြစ်သည်။

မြင်ရသည်ကား မြေနဂါးကြီး၏ ပါးပျဉ်းပေါ်တွင် ပက်လက်မီလျောင်းနေသော ဗိဿနိုး နတ်ရုပ်ကြီးသည် သူ၏ချက်မကြီးမှ အထက်သို့ ထိုးထွက်နေသည့် ကြာပန်းကြီး သုံးပွင့်ပေါ်တွင် ဟိန္ဒူဘုရားသုံးပါး တင်ပျဉ်ခွေထိုင်နေဟန် တွေ့ရ၏။ ဗိဿနိုးရုပ်အောက်ဘက်တွင် အခြံအရံဟု ယူဆရသော နတ်ရုပ်ငယ်များကို တွေ့သေးသည်။ မြေနဂါးကြီးသည် ဦးခေါင်းငါးလုံး ရှိဟန်တူပြီး ရေပေါ်တွင် မျောလှုပ်ကြိုသည်ဟု ယူဆရ၏။ ဤကျောက်ရုပ်တု ပန်းပုလက်ရာသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ရုပ်တုမဟုတ်ဘဲ ဟိန္ဒူဘုရားရုပ်တုတော်တစ်ခု ဖြစ်ပြီး ရှေးကျလှပေသည်။ ဤဗိဿနိုးရုပ်ပေါ်တွင် မွန်ရှေးဟောင်းကမ္ဘာဦးစွာ ပါရှိသဖြင့် အံ့ဩဖွယ်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ဒေါက်တာဘလက်ဒင် ဖတ်ရှုထား သည့် အကွရာအရဆိုသော်-

(ဝေါအ်ဗိဿနူ... ဒမောင်... ဝေါအ်မစ္စတ်)

အဓိပ္ပာယ်မှာ - (ဤဗိဿနိုး... ဒမောင် = နေသည်... မ္စတ် = ထုထွင်းသည်... ဝေါအ် = ဤကား)

ပျက်စီးသောအကွရာအချို့ကြောင့် ပြည့်စုံတိကျသော အဓိပ္ပာယ်ကို မပြန်ဆိုနိုင်သော်လည်း ဤဗိဿနိုးနတ်ရုပ်ထုကို ဒုအ်ခေါဝ် ဖြည့် နေထိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက ထုထွင်းသည်ဟု နားလည် နိုင်ပေသည်။ ဤ ဗိဿနိုးရုပ်တုပေါ်ရှိ အကွရာများသည် ရာသီဒဏ်ကြောင့် ယခု ကောင်းစွာ မထင်ရှားတော့ချေ။

ဤဟိန္ဒူရုပ်တုတော်နှင့် အလွန်တူညီသော ဟိန္ဒူရုပ်တုတော် နှစ်ခုကို မွန်မြို့တော်ဟောင်း သထုံမြို့၌ တွေ့ရှိခဲ့သည်ဟု မေဂျာတစ်ပယ်လ်က ဓာတ်ပုံနှင့်တကွ (၁၈၉၄)ခုနှစ် မှတ်တမ်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။ ၎င်းဟိန္ဒူရုပ်တုတော်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဟိန္ဒူသုတေသနဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ ပဏ္ဍိတ်ဝိဒသသျှမ် ဆိုသူက ရှင်းပြသည်မှာ ယင်းကျောက်ရုပ်တုတော်တွင် မြင်တွေ့ရသော ဗိဿနိုး နတ်ရုပ်ကြီးသည် ဤကမ္ဘာလောကကြီးကို မဖန်တီးမီက ရေပေါ်တွင် မျောလျက်ရှိသည့် (သေသျှာ) ခေါ် မြွေနဂါးကြီးပေါ်တွင် လဲလျောင်းနေပြီး ၎င်းဗိဿနိုး၏ ချက်မကြီးမှ အထက်သို့ဖြာထွက်နေသည့် ကြာပန်းပွင့်ကြီး သုံးပွင့်ပေါ်တွင် ထိုင်နေသည့် အရပ်များမှာ လက်ဝဲဘက်ခေါင်းလေးလုံး ရှိသည့် အရပ်မှာ ဗြဟ္မာရုပ်ဖြစ်ပြီး အလယ်ဗဟိုတွင် လက်လေးချောင်းရှိသည့် ဗိဿနိုးနတ်ဖြစ်၍ လက်ယာ ဘက်တွင် မဟေသဝရခေါ် သီဝနတ်ရုပ်ကြီး ဖြစ်သည်။ ၎င်းဟိန္ဒူဘုရားတို့သည် (အနန္တသေသျှာ) ချက်မကြာပွင့်တွင်းမှာ ဖွားမြင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

ဗိဿနိုးနတ်လက်တွင် ခရုသင်းကိုင်ထားသည်ကို ထင်ရှားစွာတွေ့ရ၏။ မဟေသဝရလက် တွင် ကိုင်ထားသော ကြိသူလ ခေါ် အချွန် သုံးခုရှိသော လက်နက်ကို ကောင်းစွာမြင်ရသည်။

သထုံ၌တွေ့ရသော ဗိဿနိုးနတ်ရုပ်၊ ဟိန္ဒူဘုရားများနှင့် ကော့ဂွမ်းဂူ၌တွေ့ရသည့် ဟိန္ဒူ ဘုရား၊ ဗိဿနိုးဗြဟ္မာနှင့် မဟေသဝရတို့၏အရုပ်များ တူညီပုံကို ထောက်ရှုလိုက်သော် ကော့ဂွမ်းဂူ သည် အလွန်ရှေးကျသော မွန်မြို့တစ်မြို့ဖြစ်တန်ရာသည်။ သထုံမြို့ကို ဘီစီ(၅)ရာစုအတွင်းက သီဟရာဇာမင်း စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။

သီဟရာဇာ၏ညီတော်သည် အသက်ခုနစ်နှစ်အရွယ်တွင် အနိစ္စရောက်ခဲ့၍ အိန္ဒိယပြည်တွင် လူ့ဘဝကို ပြန်လည်ရရှိပြီး မြတ်စွာဘုရား၏ ထင်ရှားသော တပည့်ရဟန္တာ ဂဝပတိထေရ် ဖြစ်လေ သည်။ မနုဟာ သို့မဟုတ် မကုဓမင်းသည် သထုံမြို့တော်၏ နောက်ဆုံးမင်း သို့မဟုတ် (၅၇)ဆက် မြောက်မင်း ဖြစ်လေသည်။ သထုံ ရွှေစာရံဘုရားဝင်းအတွင်းရှိ မွန်ကျောက်စာတွင် မကုဓရာဇာ မကိုဉ်ဆောင်းမင်းဟူ၍ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာသားခွဲကြောင်းကို ပါမောက္ခလုတ်က ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြခဲ့သည်။ ယင်းအမည်ကိုမူ ယင်းကျောက်တုံးပေါ်တွင် ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ဖတ်ရှုခဲ့ရသဖြင့် ယင်းအမည်မှာမကို လက်ခံအတည်ပြုပါသည်။

ကော့ဂွမ်းဂူ၌တွေ့ရှိရသော ရှေးကျသည့် ကျောက်ဆစ်ပန်းပုလက်ရာ ပါရှိသည့် အိန္ဒိယဆန် သော ဘုရားဆင်းတုတော်များနှင့် ဟိန္ဒူဘုရား၊ ဗိဿနိုး၊ ဗြဟ္မာမဟေသဝရ ရုပ်တုများနှင့် မွန်အက္ခရာ အရေးအသားများ ပါရှိပုံတို့ကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် သထုံပြည်တွင် မွန်ဘုရင်များလက်ထက်၌ မွန်များကိုးကွယ်သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုတွင် ဟိန္ဒူဘာသာ အယူဝါဒများနှင့် မကင်းဘဲ အနည်း နှင့်အများ ဟိန္ဒူဘာသာက ဩဇာညောင်းလျက် ရှိမည်ကို တွေးထင်နိုင်ပါသည်။

ကော့ဂွမ်းဂူအတွင်း နံရံပေါ်တွင် ခေတ် မွန်ဘာသာနှင့် ရှေးဟောင်း မွန် သက္ကတရာာ ကျောက်စာအရေးအသား ၃ ကြောင်း ပါရှိသည့်ပြင် အလွန်ထူးဆန်းသော အိန္ဒိယအက္ခရာ အရေး အသားတစ်ခုကိုလည်း ဂုန်ရံ၌ တွေ့နိုင်သေးသည်။ ၎င်းအက္ခရာကို ယနေ့ထိ တိကျစွာ မည်သူမျှ

ဖတ်ရှုနိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။

ယင်းအက္ခရာအရေးအသားမှာ စာကြောင်းရေ သုံးကြောင်းမျှ ရှိသည်။ အက္ခရာစာလုံး ရေးပုံကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် အေဒီ (၆)ရာစုတွင် ပာမ္မည်းထိုးခဲ့သော အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းရှိ ပဏ္ဍဝ နှင့် ကဒမ္မအက္ခရာအရေးအသားနှင့်တူသည်ဖြစ်၍ ၎င်းခေတ်သုံး ခမာ (𑀘𑀓𑀡𑀺) ကမ္ဘောဒီယား ရှေးဟောင်း အက္ခရာအရေးအသားနှင့် ဆင်တူနေသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။

သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည်ကိုမူ တိကျစွာ ဖတ်ရှုတည်းဖြတ်ခြင်း မပြုနိုင် သေးပေ။

ကျော့ဝှမ်းဂူတွင်းနှင့် အနီးတစ်ဝိုက် ကုန်းမြင့်မြေပေါ်တွင် စနစ်တကျ တူးဖော်ရှာဖွေမှုပြုမည် ဆိုလျှင် ရှေးဟောင်းသုတေသနအနေဖြင့် အထောက်အထား ပိုမိုကောင်းမွန်သော ရှေးဟောင်းပစ္စည်း များ ပေါ်ထွက်နိုင်ဖွယ်ရာရှိသည်ဟု ကျွန်တော် ယူဆသည်။

ကျော့ဝှမ်းဂူအတွင်း ရပ်တော်မူကျောက်ဆင်းတုတော်၏ သင်္ကန်းစွန်းပေါ်တွင် ရေးထိုးထား သည့် ရှေးမွန်ကမ္ဘည်းစာတွင် သက္ကရာဇ်မပါချေ။ သို့သော် အက္ခရာအရေးအသားကို လေ့လာပါက ကကြီး တစ်ချောင်းငင်ဆွဲပုံမှာ အလယ်ဗဟိုမှဖြစ်ပြီး သထုံရွှေစာရတုရေးကင်း၏ တရုတ် နှင့် လဗျာတို့ ခေါ် မွန်ကျောက်စာတို့၌ပါရှိသည့် (မကုဋ)ဟူ၍ မနုဟာမင်းအမည်မှန်ကို ရေးသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။ နှစ်ချောင်းငင်ဆွဲပုံမှာလည်း ခွလေးပြောင်းပြန်နှင့်တူပြီး ထူးဆန်းလှသည်။ စလုံးအက္ခရာမှာလည်း လဆန်းပုံသဏ္ဌာန်နှင့်တူ၍ ရှေးကျသော ထိုင်းနိုင်ငံတွင် တွေ့ရှိသည့် ပရပထုံနှင့် လော့ဗူရီမွန်ကျောက်စာ များ၌ ပါရှိသည့် အက္ခရာတို့နှင့် နီးစပ်လေသည်။ လော့ဗူရီမွန်ကျောက်စာကို (၈)ရာစုထိုးဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပရပထုံ မွန်ကျောက်စာကို (၆)ရာစုထိုးဟူ၍လည်းကောင်း ပြင်သစ်ပါရဂူကြီး ဒေါက်တာ ဂျော့ဇီး က အက္ခရာအရေးအသားကို မူတည်၍ တည်းဖြတ်ထားသည်။

ကျော့ဝှမ်းဂူ မွန်ကျောက်စာသည် ထိုကျောက်စာများကဲ့သို့ ရှေးမကျလှသော်လည်း သထုံ ပြည်ကို ပုဂံပြည့်ရှင် အနော်ရထာမင်း သိမ်းပိုက်သည့် အေဒီ (၁၀၅၇)နှစ်မတိုင်မီက ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ ကြောင်းကို ယုံမှားဖွယ်မရှိပေ။

ကျွန်တော်အမြင်အားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သထုံ၊ ပုဂံ၊ ပြည်၊ ကျောက်ဆည်၊ ပုသိမ်၊ ရန်ကုန်၊ ဗဂိုး၊ မုတ္တမ၊ မော်လမြိုင်၊ ကျိုက်မရောနှင့် ထားဝယ်အထိ တွေ့ရှိသော မွန်ကမ္ဘည်းစာများထက် ကျော့ဝှမ်းဂူမွန်ကျောက်စာက ပို၍ရှေးကျသည်ဟု ယူဆပါသည်။

စင်စစ်သော်ကား ရန်ကုန်မြို့ ဗိုလ်တထောင်ဘုရား၌ တွေ့ရှိသော အုတ်ခွက်ဘုရား ကျော ဘက်တွင် ရေးထိုးသည့် မွန်အက္ခရာကသာ ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော မွန်အက္ခရာသာ ဖြစ်သည်။ ယင်းအုတ်ခွက်အက္ခရာကို ကျောက်စာဝန်ဟောင်း ဦးလူဖေဝင်း တည်းဖြတ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ကော့ဂွမ်းဂူမွန်ကျောက်စာ အက္ခရာပြန်

- ၁။ ရုပ်ကျာ(က်)
- ၂။ ဝေါအ် ဇယ် (ဂန)
- ၃။ ကျာက် မူး (ဟ်)
- ၄။ တး မအ် (ဒွေါင်ပွေ)
- ၅။ ယ်ချိုင်ဒုအ်ဝေါ(ဝ်)
- ၆။ မအ်ပူစ် စလ(တ်) (ရူ)
- ၇။ ဝ် ကျာက် ကြေ
- ၈။ ယ် ဝေါအ် ကု
- ၉။ အ် တိအ် ကျာ(က်)
- ၁၀။ တမောအ် မအ်(တာ)
- ၁၁။ ဝ် ပွေယ် ဒု(အ်)
- ၁၂။ ဝေါဝ် လး (ဟ်)
- ၁၃။ မအ်တာဝ် (ပွေယ်)
- ၁၄။ ပ ရာသ် လး
- ၁၅။ ဟ် ဇယ်ကု
- ၁၆။ အ် တွသ် ဇ
- ၁၇။ ယ် စောမ်
- ၁၈။ မအ် ပူစ်
- ၁၉။ အောရ် အ စာ
- ၂၀။ ရ် စအောင် မ
- ၂၁။ အ် ပူစ်
- ၂၂။ ကျာက်
- ၂၃။ တမောအ် ။

မှတ်ချက်။ ။ ဤ ကော့ဂွမ်းဂူ မွန်ကျောက်စာကို ဒေါက်တာဘလက်ဒင်နှင့် ဒေါက်တာ လုတ်တို့ ဖတ်ရှုပြန်ဆိုခဲ့သည်မှာ ကြာလှလေပြီ။ ကျွန်တော် ဖတ်ရှုပြန်ဆိုမှုသည် ၎င်းတို့နှင့် တစ်လုံးစ နှစ်လုံးစလောက်သာ ကွာခြားသည်။ ကွင်းအတွင်းရှိ စာလုံးများသည် အများအားဖြင့် ၎င်းတို့ ဖြည့်စွက်ထားသည်တို့နှင့် သထုံ၌တွေ့ရသော အလားတူ မွန်ကျောက်စာနှင့်ချိန်ဆ၍ ကျွန်တော် လက်ခံခဲ့ပါသည်။ ယင်းစာလုံးများကို ယခု မမြင်ရသော်လည်း မူလက ကွဲပုံ ထွက်သော သင်္ကန်းစွန်းပေါ်၌ ပါရှိတန်ရာသည်ဟု ယူဆပါသည်။ ယင်းစာလုံးများအတွက် အထက်ဖော်ပြပါ ပညာရှင်ကြီးနှစ်ဦးတို့၏ကျေးဇူး များစွာ ရှိပါသည်။

ကျော့ဝှမ်းဂူ မွန်ကျောက်စာ ဘာသာပြန်

- ၁။ ဤဘုရားရှင်တုတော်ကို
- ၂။ မူး တား မိဖုရားဖြစ်သူ
- ၃။ ကျွန်ုပ်သည်
- ၄။ ဒုခံဝေါပ်မြို့၌
- ၅။ နေထိုင်ပြီး
- ၆။ ဤမြတ်စွာဘုရားကို
- ၇။ ထုထွင်း ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်
- ၈။ မြေနှင့်
- ၉။ ကျောက်ဆင်းတုတော်
- ၁၀။ ဘုရားများ
- ၁၁။ ဒုခံဝေါပ်မြို့အတွင်း၌
- ၁၂။ သော်၎င်း
- ၁၃။ မြို့နယ်အပြင်
- ၁၄။ အပ၌သော်၎င်း
- ၁၅။ တည်ရှိသမျှတို့ကို
- ၁၆။ ကျွန်ုပ်နှင့်
- ၁၇။ ကျွန်ုပ်၏တပည့်များ
- ၁၈။ က စွမ်းရည်ရှိ၍ ထုထွင်းခဲ့ပါသည်
- ၁၉။ အခြား အခြားသော
- ၂၀။ ဆရာများသည်
- ၂၁။ ကျောက်ဘုရားများကို
- ၂၂။ ထုထွင်း
- ၂၃။ နိုင်ပါစေသတည်း။

မှတ်ချက်။ ။ ကော့ဝှမ်းဂူ မွန်ကျောက်စာကို မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ် ဘာသာပြန် စာမျက်နှာ ၆-တွင် မှားယွင်းစွာ ပြန်ဆိုထားကြောင်း တွေ့ရ၏။ စာကြောင်း ၂-၄ တွင် မွန်ကျောက်စာက ဇယ်ဂူကျောက်မှူးတားမအံ့ခေါင် ယုယံဒိုင်ဒုခံဝေါပ်မအံ့ပူစလတ် ကို ဒုခေါပ် မြို့၌နေသော- ငါမှတ်တား- မိဖုရားထုလုပ်သည်ဟုပြန်ရမည်ကို မုတ္တမမိဖုရားဖြစ်သော ကျွန်ုပ် ဒုခံဝေါပ်မြို့၌နေစဉ် ထုလုပ်၏ဟု မှားယွင်းစွာ ဘာသာပြန်ထား၏။

မိဖုရားအမည်မှာ မှတ်တားဖြစ်၏။ မအံ့ခေါင်-နေသော ဖြစ်၏။ မှတ်တားမအံ့ခေါင်မအံ့ သည်- နေသော ကြိယာ၏ရှေ့ဆက် ဖြစ်၏။ ထိုစဉ်က မုတ္တမမြို့ မရှိသေးပါ။ ဤကျောက်စာ တွင် ကြိယာရှေ့ဆက်-မအံ့သည် အကြိမ်များစွာ ပါ၏။

သထုံမြို့ ရွှေစာရံ ဘုရားဝင်းထဲရှိ ဤမြန်ကျောက်စာမိတ္တူဟု ယူဆရသော ဤကျောက်စာ ငယ်တစ်ချပ်နှင့် ကျောက်ဆစ်ပန်းပု အကျိုးအပုံပေါ်တွင် ရေးထိုးထားသော မြန်ကျောက်စာတွင် (ဒုအ်ခေါ်ဝ်မြို့) ဝေါဟာရနှင့် ဘုရားဆင်းတုတော်ကို ထုထွင်းကြောင်း ပါရှိသည်။ ထို့ကြောင့် (ဒုအ်ခေါ်ဝ်မြို့)သည် သထုံမြို့နှင့် ဆက်သွယ်မှုရှိပြီး ရှေးအခါတွင် အရေးကြီး၍ ထင်ရှားသော မြို့ဖြစ်ကြောင်း ယူဆနိုင်ပါသည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ ။ တွဲ ၃၊ မှတ် ၆ (ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၆၀)]

ကျောက်ဆည် မွန်ကျောက်စာ

စာရေးသူသည် ငယ်စဉ်ကပင် "မြန်မာအစ တကောင်းကံ"ဟူ၍သာ ကြားဖူးခဲ့သည်။ သို့သော် (၁၉၅၇)ခုနှစ် ဩဂုတ်လ (၉)ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ရူပဗေဒ သိပ္ပံခန်းမဆောင်၌ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းက ကြီးမှူး၍ ပါမောက္ခကြီး ဒေါက်တာ ကျီးအိပ်(ချ်)လုန် "Old Kyaukse And The Coming of The Burmans" (ရှေးဟောင်းကျောက်ဆည်နှင့် မြန်မာများ ရောက်လာကြပုံ) ဟူသောစာတမ်း ဖတ်ရှုခဲ့သည်ကို သုတေသနပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်းများစွာ တက်ရောက်နားထောင် လေ့လာ ကြရာ စာရေးသူလည်း စိတ်ဝင်စားစွာ မှတ်သားလေ့လာခဲ့ပါသည်။

ပါမောက္ခကြီး ဒေါက်တာလုန်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အလွန်ဝါရင့်သော သုတေသနပညာရှင် ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်သည်ကို မည်သူမျှ မငြင်းနိုင်ပေ။ ဆရာကြီးလုန်၏ ထင်မြင်ချက်အရ မြန်မာအစ တကောင်းကံမဟုတ်ဘဲ ကျောက်ဆည်ကဟု ဆိုထားလေသည်။ ဆရာကြီးသည် လွန်ခဲ့သော (၁၉၃၀) ခုနှစ်ကစ၍ ထိုသို့ ထင်မြင်ခဲ့ရာ (၂၆)နှစ်အတွင်း သုတေသနပြုခဲ့သော်လည်း ထိုထင်မြင်ချက်အတိုင်း ပင် ထင်မြင်ယူဆလျက်ပင် ရှိသေးသည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဆရာကြီးလုန်သည် သုတေသနအရာတွင် စိတ်အဝင်စားဆုံးဖြစ်ပြီး ငွေရလျှင် ကားဝယ်မစီးဘဲ စာအုပ်များသာဝယ်ပြီး ကိုယ်ပိုင်စာကြည့်တိုက် တစ်တိုက် ၎င်းအိမ်၌ထားရှိပြီး အမြဲသုတေသနပြုနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်သည်။

လွန်ခဲ့သော (၁၉၁၂)ခုနှစ်က မြန်မာပြည်သို့ ရောက်ရှိပြီး ရန်ကုန်ကောလိပ်တွင် အင်္ဂလိပ်စာ နှင့် အရှေ့တိုင်း သမိုင်းပါမောက္ခအဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့၏။ ဆရာလုန်သည် ပုဂံသို့ သုတေသနပြုရန် အခေါက်ပေါင်း (၄၈)ခေါက်ခန့် ရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု စာရေးသူ ကြားသိရပါသည်။ ၎င်းအနက် စာရေးသူသည် ဆရာကြီးနှင့်အတူ ပုဂံသို့ သုတေသနပြုရန် သုံးခေါက်မျှသာ ရောက်ခဲ့ဖူးသည်။ လှည်းဝင်ရိုးသံတည်သံ ပုဂံဘုရားပေါင်းဟု ဆိုထားသည့်အတိုင်း ပုဂံဘုရားပေါင်းမှာ အလွန်များပြား ရကား နှစ်ခေါက်သုံးခေါက်မျှသွားရုံဖြင့် ပြည့်စုံမည် မဟုတ်ပေ။ ပြည်ထောင်စုသားမှန်လျှင် ပုဂံသို့ ရောက်ဖူးရမည်ဟုပင် အချို့က ဆိုကြသည်။

ဆရာကြီးလုန်သည် လွန်ခဲ့သည့် ဇန်နဝါရီလကပင် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်း ရွှေရတု သဘင်အပြီးတွင် နိုင်ငံခြားမှ လာရောက်ကြသော သုတေသီများအား မွန်မြန်မာယဉ်ကျေးမှု အနုပညာ လက်ရာများကိုပြသရန် ပုဂံသို့ခရီးထွက်ပြီး သုတေသနဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယခု မတ်လ (၂၀)ရက်နေ့ တွင်ပင် ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီး ဦးချစ်သောင်းနှင့်အတူ ပုဂံသို့ ထပ်မံခရီးထွက်၍ ပုဂံဘုရားများ၊ နံရံအတွင်းရှိ ဆေးရေးပန်းချီများစုဆောင်းရန် ပန်းချီဆရာများ၊ ဓာတ်ပုံဆရာများနှင့်တကွ ပုဂံသို့ သွားကြပြန်သည်ဟုသိရ၍ ဆရာကြီးအား မချီးကျူးဘဲ မနေနိုင်ပေ။

ဆရာကြီးလွစ် ဟောပြောထားသော မြန်မာအစ ကျောက်ဆည်ကအကြောင်းကို နားထောင်ရင်း မွန်လူမျိုးများသည် ကျောက်ဆည်က စသည်ဟု ဆရာကြီးမဆိုသော်လည်း ကျောက်ဆည်သို့ မြန်မာများ မရောက်ရှိမီက ၎င်းဒေသသည် မွန်များ၏ဌာနီဖြစ်ခဲ့ကြောင်းကို ဆိုထားသဖြင့် ကျောက်ဆည်သို့ စာရေးသူကိုယ်တိုင် သွားရောက်လေ့လာရန် ဆန္ဒအလွန်ပြင်းပြခဲ့လေသည်။

ရှေးဟောင်းသမိုင်းစဉ်တို့ကို လေ့လာရာတွင် စာရေးသူသည် လူမျိုးရေးစိတ်ဓာတ် လုံးဝ မထားရှိပေ။ ကျောက်ဆည်တွင် မြန်မာလူမျိုးမရောက်မီ မွန်က အရင်ရောက်ရှိသည်ဟု သုတေသန ပြုချက်အရ ဆိုထား၍တစ်ကြောင်း၊ မြန်မာများက မွန်များထံမှ စာပေအက္ခရာ ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှု ဆိုင်ရာများကိုရရှိသည်ဟု မြစေတီကျောက်စာနှင့် အခြားအထောက်အထားများအရ သုတေသနဆရာများ ဖော်ပြထားသဖြင့် မွန်က ကြားရန်မလိုပေ။ မြန်မာကလည်း မခံချင်စရာမလို။ မွန်တို့ကလည်း မိမိတို့ဘာသာစာပေကို အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှတစ်ဆင့် တေလုဂ္ဂကနေရီအက္ခရာဟောင်းများမှ ရရှိခဲ့သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာများကိုလည်း အိန္ဒိယနိုင်ငံသားများထံမှ ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ယင်းကိစ္စဆွေးနွေးစဉ် လူမျိုးရေးစိတ်ဓာတ်မရှိရန် ဆရာကြီး ဦးဖိုးလတ်က စာရေးသူအား မကြာခဏ ပြောဖူးသည်။ လူမျိုးရေးစိတ်ဖြင့် သုတေသနပြုလျှင် မွန်ရာကိုတွေ့မည်မဟုတ်ပေ။ မိမိလူမျိုးသာလျှင် ရှေးကျကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှုစာပေကို အလိုအလျောက်ရရှိခဲ့ကြောင်း၊ မိမိလူမျိုးသာ အရှင်ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားမျိုးဖြစ်ကြောင်းဟူ၍ ရေးသားဖော်ထုတ်ကြပေမည်။ ထိုသို့ လူမျိုးရေးဆရာဖြစ်နေပါက အများရယ်ဖွယ် ဖြစ်ပေမည်။

မွန်ရာဇဝင်သမိုင်းပေမူကို ရေးသားခဲ့သော ရှေးဆရာများသည် မွန်ရာဇဝင်သမိုင်းကို ရေးသားရာတွင် သုဝဏ္ဏဘူမိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီ သတ်ပြည်၏ ပထမဘုရင် သီဟရာဇာသည် မြတ်စွာဘုရား၏တပည့် ဂဝပတိထေရ်၏ ရှေးဘဝကညီတော် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဂဝပတိထေရ်က မြတ်စွာဘုရားအား ပင့်ဆောင်၍ သထုံတွင် ခုနစ်နေ့ ခုနစ်ညမျှ မြတ်စွာဘုရားကြွလာပြီး တရားဟောခဲ့သည်။ ဆံတော်ဓာတ်များ ဝေငှခဲ့သည်။ သိကြားမင်းက မွန်ဘုရင်ကို အစစအရာရာကို ဖန်ဆင်းပေးသည် စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဟံသာဝတီပြည် ဗဂိုးမြို့တည်ထားရာတွင်လည်း မြတ်စွာဘုရား၏ ဗျာဒိတ်တော်အရ သိကြားမင်းက ဆောင်ရွက်ပေးသည် စသည်ဖြင့် ဒဏ္ဍာရီအလွန်ဆန်သော ရာဇဝင်သမိုင်းတို့ကို မိမိတို့လိုရာ လူမျိုးမြင့်မြတ်ကြောင်း၊ မိမိလူမျိုးသာ ဘုရားထံမှ ဆံတော်ဓာတ် အရင်ဆုံးရ၍ ရွှေတိဂုံဘုရားတွင် ဌာပနာခဲ့ကြောင်း ရေးသားခဲ့ကြပေသည်။

မြန်မာရာဇဝင်သမိုင်း ပေမူကို ရေးသားပြုစုခဲ့ကြသော ရှေးဆရာများသည်လည်း မြန်မာများသည် တကောင်း အတိရာစာ သာကီဝင်မင်းဟူ၍ မွန်များထက်သာအောင် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ အစဉ်အဆက်မှ ဆင်းသက်သည်ဟုပင် ရေးသားခဲ့ပေသည် မဟုတ်ပါလော။

ပေစာတွင်သာမက ကျောက်စာများတွင်ပင် အလွန်ဒဏ္ဍာရီဆန်လှပေသည်။ ဥပမာ ပုံစံပြရသော် လွန်ခဲ့သော်နှစ်ပေါင်း (၈၇၃) အေဒီ (၁၀၈၇)လောက်တွင် ပုဂံညောင်ဦး ရွှေစည်းခုံဘုရား မွန်ဘာသာကျောက်စာကို ရေးထိုးစေသူ မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သားမင်းသည် မိမိ၏အတိတ်ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ကမ္ပည်းထိုးထားပုံကို အနည်းငယ်ဖော်ပြပါရစေ။ ဤကျောက်စာသည် ဒဏ္ဍာရီဆန်သည့်အပိုင်းမှအပ စာပေအရေးအသားတွင် မွန်မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် သူမတူအောင်

အထက်တန်းကျသည့် ကျောက်စာကောင်းဖြစ်ကြောင်းကို မငြင်းနိုင်ပေ။ ဝါမောက္ခကြီး ဦးစမောင်ကလည်း ယင်းကျောက်စာကို အလွန်ချီးကျူးမြတ်နိုးသည်ဟုလည်း စာရေးသူအား ပြောဖူးသည်။ ကျောက်စာ စရေးထားလိုကား

(ကိုယ်၏အလင်းရောင် တောက်ပသော၊ သတ္တဝါအားလုံးတို့ကိုချစ်သော၊ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက်မြတ်သော၊ ကေသရာဇာခြင်္သေ့မင်းနှင့်တူသည့် သက္ကမုနိ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် တစ်ရံရောအခါ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ မြတ်စွာဘုရားသခင် ပရိနိစ္ဆာန်ပြုပြီး အနှစ်တစ်ထောင်ခြောက်ရာသုံးဆယ်လွန်လေပြီးသော် အရိမဒ္ဒနပူရ်မြို့၌ ဗြိတိဘုဝနာဒီတူ ဓမ္မရာဇမင်း ဖြစ်ပေါ်မည်ကိုမြင်၍ မြတ်စွာဘုရားသည် ပြုံးတော်မူ၏။ ဘုရားသခင် ပြုံးတော်မူသောအခါ စွယ်သွားလေးချောင်းတို့မှ ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ်တို့သည် ထွက်လာပြီး ဗြဟ္မလောကတိုင်အောင် တက်၍ အောက်သို့လည်း ရောင်ခြည်တော်တို့သည် မြေ ရေ လေ အားလုံးကိုဖြတ်၍ ဖိလာအားဖြင့် လေးမျက်နှာအလုံး ကုဋေတစ်သိန်းမက စကြဝဠာတိုင်အောင် သွားကုန်၏။ ထို့နောက် ရောင်ခြည်တော်တို့သည် ဘုရားသခင်၏ ခံတွင်းသို့ပြန့်ဝင်ကုန်၏။ အရှင်အာနန္ဒာသည် ထိုအံ့ဖွယ်သရဲကိုမြင်သော် ဘုရားသခင်၏ ခြေဖဝါးတို့ကို ဦးထိပ်ရွက်ရှိခိုးပြီးလျှင် လက်အုပ်ချီလျက် မေး၏။

‘ဘုရားသခင် ပြုံးတော်မူခြင်း၏အကြောင်းကား အဘယ်နည်း၊ အကြောင်းမရှိဘဲ ဘုရားသခင်တို့မည်သည် ပြုံးတော်မူမည် မဟုတ်ပါ ဘုရား’ဟု မေးလျှောက်လေ၏။

ဘုရားသခင်သည် ဤသို့ မိန့်တော်မူ၏။ ‘အာနန္ဒာ... နောင်အခါ၌ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်ကြီးသော၊ တန်ခိုးအာနဘော်ကြီးသော၊ အဘိညဉ်ငါးပါးရသော၊ ဗိသဏုအမည်ရှိသော ရသေ့တစ်ပါးသည် ငါ့တပည့် ဂဗ်ပတိ၊ သိကြားမင်း၊ ဗိသုကမ္မနတ်သားနှင့် တကကမ္မနဂါးမင်းတို့နှင့်တကွ သိသိတ် (သရေခေတ္တရာ)မည်သောမြို့ကို တည်ဆောက်လတ္တံ့။ ထို့နောက် ဗိသဏုရသေ့သည် ထိုမှကွယ်လွန်၍ ဗြဟ္မလောကသို့ ရောက်လတ္တံ့။ ထို့နောက် ဗြဟ္မလောကမှ ကွယ်လွန်သောအခါ အရိမဒ္ဒနပူရ်မြို့တွင် ဗြိတိဘုဝနာဒီတူ ဓမ္မရာဇာမင်း (ကျန်စစ်သားမင်း)ဟူသော အမည်ကိုခံ၍ ငါ၏သာသနာတော်ကို ချီးမြှင့်လတ္တံ့’ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရား မိန့်တော်မူ၏။

ဤကျောက်စာသည် အလွန်ရှည်သဖြင့် ဤဆောင်းပါးတွင် စုံအောင် မဖော်ပြနိုင်ပေ။ ဒဏ္ဍာရီဆန်ကြောင်းကို ဖုံစံပြရန် လုံလောက်ပါသည်။

စာရေးသူသည် ကျောက်ဆည်ကိုသွားရန် အဖော်ကောင်းရာခုံရာ လွန်ခဲ့သော (၁၉၅၉)ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ (၇)ရက်နေ့တွင် မန္တလေးရာပြည့်ပွဲတော်သို့ ယဉ်ကျေးမှုသုတေသနပြုရန် ခရီးထွက်ကြသော စာရေးဆရာတစ်ဦးနှင့် ဦးစိန်လွင်လေး တို့နှင့်အတူ မန္တလေးမြို့သို့ ခရီးထွက်ခဲ့သည်။ မန္တလေးမြို့သွားရန် မီးရထားလက်မှတ်အခက်အခဲကြောင့် မီးရထားကို မနက်ညာခွဲ၍ ခရီးထွက်ခဲ့ရပေသည်။

မန္တလေးရာပြည့်ပွဲတော်ကား အလွန်စည်ကားလှပေသည်။ သူငယ်ချင်းသုံးယောက် မန္တလေးမြို့ကျောက်စာဝန်ရုံးအပေါ်ထပ်တွင် တည်းခိုကြပြီး ရာပြည့်ပွဲတော်ရှိ ပြခန်းမဌာဝိများကို လေ့လာကြ

သည်။ နောက်တစ်နေ့တွင် ကျောက်ဆည်မြို့သို့ ကားဖြင့် ခရီးထွက်ကြသည်။ ကျောက်ဆည်မြို့တွင် အသိမိတ်ဆွေဟူ၍ တစ်ယောက်မျှ မရှိပေ။

သို့သော် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှ ဒေါ်ခင်ခင်နှင့် သီထားသဖြင့် ၎င်း၏ဖခင်ကြီး အငြိမ်းစား စိုက်ပျိုးရေးဝန်ထောက် ဦးသင်ညာတ် မိတ်ဆက်စာရေးထားသဖြင့် သွားရောက်တွေ့ဆုံကြပြီး ၎င်း၏ အကူအညီဖြင့် ခရိုင်ဝန်ရုံးအနီးရှိ မြန်မာကျောက်စာများကို သွားရောက်ဖတ်ရှုကြသည်။

ဦးသင်ညာသည် အသက် (၇၀)ကျော်သော်လည်း လူငယ်များထက်ပင် ကျန်းမာစွာရှိသဖြင့် ကျောက်ဆည်တောင်ပေါ်သို့ စာရေးသူနှင့် သူငယ်ချင်းများအား လိုက်ပို့လေသည်။ ရှေးဟောင်း သုတေသနလုပ်ငန်းတွင်လည်း အလွန်စိတ်ဝင်စားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ယောက်ဖြစ်၍ ချက်ချင်းပင် ခင်မင်ရင်းနှီးမိကြတော့သည်။ ကျောက်ဆည်တောင်ပေါ်ရှိ မြန်မာကျောက်စာတစ်ချပ်ကို လေ့လာ ဖတ်ရှုပြီး ကျောက်ဆည်ခရိုင် (၁၁)ခရိုင်တို့ကို ရှုမျှော်လျက် ဓာတ်ပုံကိုယူကြသည်။ ဆော့ဆရာတော် ဘုရားကိုလည်း သွားရောက်ဖူးမြော်၍ ငါးပါးသီလ ခံယူလိုက်ကြသည်။

ကျောက်ဆည်ခရိုင်တွင် ပုဂံခေတ် နောက်ပိုင်းထိုး မြန်မာကျောက်စာများနှင့် မြင်းစိုင်း ပင်းယခေတ်ထိုး မြန်မာကျောက်စာ များစွာရှိသည်။ ၎င်းအနက် ပုဂံခေတ်ထိုး ကျန်စစ်သားနောက်ပိုင်း သို့မဟုတ် အလောင်းစည်သူလက်ထက်ဟု ယူဆရသည့် မွန်ကျောက်စာတစ်ချပ် ရှိသည်။ ထို မွန် ကျောက်စာသည် ကျောက်ဆည်ခရိုင်တွင် ရှေးအကျဆုံးကျောက်စာဖြစ်သဖြင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ်တစ်ရပ် ပင် ဖြစ်သည်။

ယင်းမွန်ကျောက်စာတွင် ကျောက်ဆည်ကို (ကလောက်သယောင်)ဟု ရေးပြီး အသံထွက်မှာ (ကလောက်စယွန်း) ဖြစ်သည်။ ၎င်းမြင် ပုဂံကို (ဗုဂါမ်)ဟူ၍ ရေးသည်။ အသံထွက်မှာ (ပေါက်ကံ) ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာတွင် သက္ကရာဇ်မပါသော်လည်း စာလုံးပေါင်း၊ အရေးအသား၊ အသုံးအနှုန်း တို့ကို လေ့လာထောက်ရှုခြင်းအားဖြင့် ကျန်စစ်သားနောက်ပိုင်း သို့မဟုတ် အလောင်းစည်သူခေတ်ထက် ရှေးကျပို မပေါ်ချေ။ ထို့ကြောင့် ယင်းကျောက်စာသည် ပုဂံသို့ မြန်မာများရောက်ရှိ အခြေစိုက်၍ မင်းဆက်သုံးလေးဆက်ရောက်မှ ရေးတိုးသဖြင့် 'မြန်မာအစ ကျောက်ဆည်က' ဆိုသော ဆောင်ပုဒ်ကို များစွာထောက်ခံသော ကျောက်စာဟု ယူဆဖွယ်မရှိ။ ထိုမွန်များသည် အနော်ရထာခေတ်တွင် သထုံမှ ကျောက်ဆည်သို့ သုံ့ပန်းအဖြစ် ရောက်ရှိနေသည်ဟု ဆရာဦးဖိုးလတ် ယူဆသည်ကို ထောက်ခံသလို ဖြစ်နေလေသည်။

သို့သော် အခြားဝေါဟာရ အထောက်အထားများစွာ ဆရာလုစ်က တင်ပြထား၍ အလွန် ကျယ်ဝန်းသော ပြဿနာဖြစ်သဖြင့် ဝါရင့်သော ပါမောက္ခဦးဖေမောင်တင်၊ ပါမောက္ခဦးစေမောင်၊ ဆရာကြီးဦးဖိုးလတ်၊ ဦးမြ၊ ဦးလှပဝင်း နှင့် ဦးသာမြတ်တို့သာ သုံးသပ်ဝေဖန်ပြီးသည့်အခါမှသာလျှင် သမိုင်းကော်မရှင်က ဆုံးဖြတ်ရန် သင့်ပေလိမ့်မည်။

ကျောက်ဆည်တွင် ခရိုင်(၁၁)ခရိုင် (၁၂) ရွာ(၁၁)ရွာတို့ကို အတူးလေ့လာရန် လိုပေသည်။ ၎င်း (၁၁)ရွာအနက် မြစ်သား၊ မြင်းခန့်တိုင်နှင့် ခမ္မူရွာတို့သည် အလွန်အရေးကြီးသည်။ ရွာ(၁၁)ရွာ အနက် ခမ္မူရွာကို (မိုန်ရွာ) မွန်ရွာဟူ၍လည်းကောင်း၊ တန်လိုင်ရွာမ ဟူ၍လည်းကောင်း အမည်တွင် လေသော ရွာဟောင်းတစ်ရွာရှိသည်ကို ထောက်ရှု၍လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ပုဂံခေတ်မွန်ကျောက်စာ

တစ်ချပ်တွေ့ရသည်ကို ထောက်ရှုပြီး ပါမောက္ခလုစ်က ယူဆထင်မြင်သည်မှာ မြန်မာများသည် နန်ချောင် မှ ထွက်ခွာလာပြီး နမ္မတူကို သီပေါမှဖြတ်လာလျက် ၎င်းတို့သည် မြင်းများဖြင့် နတ်ထိပ် တောင်ကြား လမ်းကို ဖြတ်ကျော်လာ၍ ကျောက်ဆည်ခရိုင်၏ အရှေ့တောင်တောင့်မှ ဝင်ရောက်လာ ကြသဖြင့် ကျောက်ဆည်၌ ရှိရင်းစွဲမွန်များသည် တောင်ပိုင်းရှိသော ရာမညဒေသသို့ မရောက်ရှိနိုင် တော့ဘဲ ကျောက်ဆည်ခရိုင်၌ မွန်လူမျိုးများစွာ ပိတ်မိနေခြင်းဖြစ်သည်ကို ထင်မြင် ယူဆထား လေသည်။

ပါမောက္ခလုစ်၏ မှန်းဆထင်မြင်ချက် "Theory" သည် ယုတ္တိရှိမရှိ၊ ဖြစ်နိုင် မဖြစ်နိုင် လေ့လာရန် အချိန်များစွာ လိုပေဦးမည် ထင်ပါသည်။ ဆရာကြီးလုစ် ဖတ်ကြားသော စာတမ်းကို အခြားပညာရှင်များ ဝေဖန်သုံးသပ်ပြီး ငြင်းချက်ထုတ်လိုက် ထုတ်နိုင်ရန် ၎င်းစာတမ်းကို သုတေသန အသင်းက အမြန်ဆုံး ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိရန် သင့်ပေလိမ့်မည်။ ယနေ့ထိ သုံးနှစ်ကြာပြီဖြစ်သော်လည်း ယင်းစာတမ်းကို သုတေသနဂျာနယ်တွင် ဖော်ပြခြင်းမပြုသေးသည်မှာ ဝမ်းနည်းဖွယ်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းစာတမ်းကို မကြာမီအတွင်း သုတေသနအသင်းက သီးသန့်စာစောင် အဖြစ် အမြန်ဆုံး ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ပါစေဟု ဆုတောင်းမိပါသည်။

ကျောက်ဆည်ခရိုင်တွင် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်သည့် မွန်ကျောက်စာတိုင်သည် ဝေဘူလမ်း သိမ်ကျောင်းဝင်းအတွင်း၌ မန်ကျည်းပင်အောက်တွင် တည်ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။ ယင်းကျောက် စာကို စာရေးသူနှင့် မိတ်ဆွေနှစ်ဦးတို့သည် နှစ်ရက်တိုင်တိုင် ဖတ်ရှုလေ့ရှိပြီး ဓာတ်ပုံရိုက်ကြ သည်။ ရှေးက သိမ်ကြီးကို မတွေ့ရတော့သော်လည်း ယင်းကျောက်စာအနီးတွင် ကုန်းမြေနေရာနှင့် ပတ်လည်ကျောက်တိုင် ၎တ်တို့များကိုသာ တွေ့ရ၏။ ထို့ပြင် ပုဂံမှ ဘုရားပေါင်းကူးနှင့်တူသည့် ပုထိုးတစ်ဆူကိုလည်း ထိုအနီးတွင် လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ယင်းကျောက်စာ၏ မူရင်းနေရာသည် ယခု သိမ်ကျောင်းဝင်းမဟုတ်ဟုလည်း ရှေးက ဆရာတော် ဘုန်းကြီးတစ်ပါးက မိန့်ဆိုဖူးသေးသည်။

ယင်းမွန်ကျောက်စာကို ဝေဘူကျောက်ဖြင့် ထုလုပ်ထားပါသည်။ ယင်းကျောက်မျိုးကို ပုဂံနှင့် ရာမညတိုင်းတို့တွင် မတွေ့ရှိရသေးချေ။ ကျောက်ဆည်ခရိုင်၌ တွေ့ရှိရသည့် မြန်မာကျောက်စာ (၄၄)မျက်နှာအနက် (၂၆)မျက်နှာတို့သည် ဝေဘူကျောက်ဖြင့် ထုလုပ်ခဲ့သည်ကို သိရှိရသည်။ ဝေဘူ ကျောက်သည် အခြားကျောက်နှင့် မတူချေ။ သံရောင်ကွဲသို့ဖြစ်ပြီး လက်နေလေသည်။ ကျောက်မှာ ကျွတ်၍ ကွဲလွယ်လှသည်။ ထုလုပ်ရာတွင် အလွန်ခက်လေသည်။ ၎င်းဝေဘူကျောက်ကို မိုင်ကာ ကျောက်မျိုးဟုလည်း ခေါ်သည်။

ကျောက်ဆည် မွန်ကျောက်စာ အာသာပြန်

- ၁။ မဟာထေရ်ကြီးဖြစ်သော ငါသည်
 ၂။ ဤကျောက်ဆည်၌ ကြွရောက်လာပြီး
 ၃။ သီတင်းသုံးနေသည့် ကာလတွင်
 ၄။ ဗုဒ္ဓကမ္မမဟာထေရ်နှင့်
 ၅။ ထိုမင်းကြီးကို ရည်စူး၍
 ၆။ ဤဗဒ္ဓသီမိကို ငါ တည်ဆောက်ပါသည်။
 ၎င်းပြင်
 ၇။ ဤဘုရားကိုလည်း ငါတည်ထားပါသည်။
 ငါနှင့်အတူ လုပ်ကြသော
 ၈။ မဟာထေရ်ငယ်။ သူ၏ဖခင်။ မိခင်နှင့်
 ၉။ အဖိုးတို့ကို၎င်း။
 ၁၀။ ငလွှဲ၏မိခင်၊ ငမြတ်၏သားယရောင်။
 ၁၁။ ငဂန်ဒါတို့ကို၎င်း ဤဘုရားတွင်
 ၁၂။ ငါ လှူဒါန်းလိုက်သည်။
 ၁၃။ ၎င်းတို့သည် ငါနှင့်အတူ ဤကောင်းမှုကို
 ပြုလုပ်ကြသည်။
 ၁၄။ ငါ၏ မဟာဒါနအဖြစ် လယ်ကွက်
 ၁၅။ ခုနစ်ကွက်တို့ကို ငါ့အား
 ၁၆။ ရွာသူကြီးသံဃုဒ်ဒရောင်က ပေးလှူထား
 ၁၇။ သည်ကို ငါသည် ဤဘုရားအား
 ၁၈။ လှူဒါန်းလိုက်ပါသည်။
 ၁၉။ ထိုပုည ကုသိုလ်ကောင်းမှု
 ၂၀။ များကို သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား အမျှပေး
 ဝေပါကုန်၏။
 ၂၁။ ငါ၏ အဆုံးစွန်သောဘဝတွင် ဘုရား
 ၂၂။ ရဟန္တာအဖြစ်ရ၍ နိဗ္ဗာန်ကို ရနိုင်ပါစေ
 သတည်း။

ကျောက်ဆည်မြို့ ဝေဘူလမ်း သိမ်ကျောင်းဝင်းရှိ
မွန်ကျောက်စာ

- ၁။ ။ဝ။ ဝေါအ်ဇယ်မဟာထေရ်...
 ၂။ လောင်ကာလ်ဇယ်ထွင်ချွင်ဟန်
 ၃။ ကျောက်သယောင်ဝေါအ်ဇယ်
 ၄။ မုနသ်မဟာထေရ်ဗုဒ္ဓကမ္မဇယ်မု
 ၅။ နသ်သွင်ဂဟ်။ မဇယ်ခြောင်
 ၆။ ဗဒ္ဓသီမိဝေါအ် တိန္နုယ်ဖြစ်
 ၇။ ကုဇယ်မက္ကောည်ကုကျက်
 ၈။ ဝေါအ်သိဉ်မဟာဒေဝ်မွချေ
 ၉။ ဟ်၊ မွေါအ်ချေဟ်လွအ်ချေဟ်။ ...
 ၁၀။ မွေါအ်လွေါယ်၊ ယရောင်ကောန်
 ၁၁။ ငမြက်၊ ငဂန်ဒါ၊ ငေါဟ်ဒေ
 ၁၂။ ယ်စုတ်ကေလ်ကုကျက်...
 ၁၃။ မက္ကောည်တိန္နုယ်ဖြစ်ကုဇ
 ၁၄။ ယ်တိဉ်မဟာဒါန်(၇)ဗွင်ကရ်
 ၁၅။ မကောန်သမွေဒ်ဒရောင်ကေ
 ၁၆။ လ်ကုဇယ်ဂေါဟ်စိဇယ်
 ၁၇။ ကေလ်ကုကျက်ကုမိရာသိ
 ၁၈။ ပိုန်ဂေါဟ်ဇေန်ပူဇာတ်.....မ
 ၁၉။ ကရန်...စရိတ်ကုသလက
 ၂၀။ သတ္တဂုဗ္ဗိဒ်ဒ်ဝ။
 ၂၁။ ကျ... က် တ သ
 ၂၂။ ဂ န
 ၁။ ဣကံဒင်က (ဝါင်)ဟု ဖတ်ထားသည်။
 ၂။ ဣကံဒင်က(လောင်)ဟု ဖတ်ထားသည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင် ။ တွဲ ၃၊ မှတ် ၇ (ဧပြီ၊ ၁၉၆၀)]

ဓီရကျော်

လွန်ခဲ့သော ဩဂုတ်လအတွင်းတွင် စာရေးသူသည် ယဉ်ကျေးမှုစာစောင် အယ်ဒီတာနှင့်အတူ ပြည်မြို့သို့ ခရီးထွက်ခဲ့လေသည်။ ပြည်မြို့ ရွှေဘုန်းပွင့်ဘုရား လူငယ်များစာကြည့်တိုက်မှူး ဦးကြိုင်၊ ဦးသက်တင်နှင့် ဦးလွင်မြင့်တို့၏ အကူအညီဖြင့် ပျူတို့၏ဌာနီဟောင်း မှော်စာသို့ ခရီးဆက်ကြလေသည်။ ရှေးဦးစွာ ဘုရားကြီးနှင့် ဘုရားမဘုရားတို့ကို ဖူးမြော်လေ့လာကြပြီးနောက် မှော်စာတွင် လက်ဖက်ရည်သောက်ကြသည်။ ၎င်းနောက် ဘောဘောကြီးဘုရားသို့ ဆက်လက်သွားကြရာ တောနက်ကြီးကိုဖြတ်၍ ခြေကျင်လျှောက်ရသဖြင့် အလွန်မောပန်းကြသည်။ လမ်းပြလူငယ်နှစ်ယောက်တို့၏အနောက်မှ တကောက်ကောက်လိုက်ကြရ၏။ အနောက်ဘက်မြို့ရိုးထောင့် နတ်စင်အနီးသို့ ရောက်သောအခါ ရဟန္တာဂူကို ဝင်ရောက်ဖူးမြော်ကြ၏။ ရဟန္တာဂူသည် ပျူခေတ်ကလက်ရာဟု ခန့်မှန်းရလေသည်။ အုတ်ပေါင်းမိုးပေါ်တွင် သစ်ပင်များ ပေါက်ရောက်ခဲ့သဖြင့် ပြိုပျက်ခဲ့ပေပြီ။ ပတ်လည်နံရံများသာ ရှိတော့သည်။ အနောက်ဘက် အုတ်နံရံပေါ်တွင် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေကျောက်ဆင်းဟု တော် ရှစ်ဆူအနက် ခုနစ်ဆူသာ ဖူးတွေ့ရတော့သည်။ တစ်ဆူကို မည်သည့်ခေတ်အခါက ခွာယူသွားသည်ကို မခန့်မှန်းနိုင်ပေ။

ရဟန္တာဂူမှ ဆက်လက်၍ ခရီးဆက်ကြပြန်ရာ များမကြာမီ ရဟန္တာကန်ကြီးသို့ ဆိုက်ရောက်လေတော့သည်။ အလွန်မောပန်း၍ ရေငတ်နေရှာသဖြင့် အင်ဖက်ကိုခူး၍ ကန်ရေကို ခပ်သောက်တော့သည်။ ထိုနည်းတူ ဦးကြိုင်၊ ဦးလွင်မြင့်၊ ဦးသက်တင်နှင့် လမ်းပြလူငယ်များအားလုံး သောက်ကြသည်။ စာရေးသူသည် နံနက်စာကို မစားခဲ့၊ နို့နှစ်ခွက်သာသောက်ခဲ့ရသဖြင့် အားပြတ်နေလေပြီး ကန်ရေကိုသောက်ရန် အလွန်ကြောက်သော်လည်း မျက်စိမှိတ်ပြီး တစ်ဝံ့မျှ သောက်လိုက်ရပေတော့သည်။ သစ်သီးဝလံဟူ၍ ဗလားနတ္ထိ။ အကြောင်းမသိ၍ ရေဘူး၊ မုန့်ပဲသရေစာ ယူမသွားမိကြ။ ဘောဘောကြီးဘုရားသို့ ရောက်သောအခါလည်း ဘုန်းကြီးကျောင်းရှိမည်ဟု စောစောကပင် ထင်မှတ်ခဲ့ရာ အထင်နှင့်အမြင် လွဲမှားလှသည်။ နွားကျောင်းသား ကုလားလေးတစ်ယောက်နှင့် နွားတစ်အုပ်သာ တွေ့ရ၏။ သစ်ပင်အောက်တွင် အမောဖြေကြပြီးနောက် မြိုင်တောလယ်ရှိ ဘောဘောကြီးဘုရားကို လေ့လာကြပါသည်။ ဘုရားကြီး၏ ဉာဏ်တော်အမြင့်မှာ ပေ(၁၅၀)ရှိသဖြင့် ပြည်အနီးရှိ ဘုရားကြီးနှင့် ဘုရားမတို့ထက် သာ၍မြင့်လေသည်။

ဘောဘောကြီးဘုရား စေတီအတွင်းတွင် ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းကြီးရှိ၍ ဖယောင်းတိုင်မီးများဖြင့် ဝင်ရလေသည်။ ဘုရားကြီး၏ပုံတော်မှာ တစ်မျိုးတစ်မည် ဆန်းကျယ်လှပေသည်။ ယင်းသို့သော ဆန်းကျယ်အံ့ဖွယ်ရာ ဘုရားကြီးများကို တည်ထားခဲ့ကြသည့် ပျူလူမျိုးများသည် တိမ်မြုပ်ကွယ်ပျောက်ခဲ့သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတော်အတွက် ဆုံးရှုံးမှုတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်၏။

မှော်စာအိုး ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းဝင်းရှိ သိမ်ကြီးတွင် ပျူလူမျိုးများ၏ ကျောက်ဆင်းတု တော်များ၊ အရိုးအိုးများ၊ ပထမိန်ဒုတ်ခွက်ဘုရားများ စသည့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို လေ့လာခြင်း အားဖြင့် ပျူတို့၏ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းမြင့်ပုံကို မှန်းဆနိုင်ပါသည်။ ထိုရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာထားမည့်အစား ခေတ်မီပြတိုက်တစ်ခု ဆောက်လုပ်ကာ မှန်စီရီများဖြင့် သန့်ပြန့်စွာ ပြသထားမည်ဆိုပါက သုတေသီများနှင့် ဗဟုသုတရှာကြသော နိုင်ငံခြား ခရီးသည်များ ရန်ကုန်ရောက်တိုင်းပင် မှော်စာပြတိုက်သို့ လာရောက်ကြမြဲ ဖြစ်ပေမည်။ နိုင်ငံတော် အတွင်း နိုင်ငံခြားဝင်ငွေများရရှိရန် လမ်းစပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်မြို့ ဘုရားကြီးရှိ ရေပူစမ်းကို ဂျပန်ပြည်ရေပူစမ်းကဲ့သို့ သက်ဆိုင်ရာကပြုလုပ်ပါက ဝင်ငွေကောင်းသော လုပ်ငန်းတစ်ခုပင် ဖြစ်ပါ သေးသည်။ စာရေးသူ အကြံပေးသည်ကို ဦးကြိုင် သဘောကျ၍ ပြုံးနေတော့သည်။

သရေခေတ္တရာနှင့် ပျူလူမျိုးများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လေ့လာကြရင်း ဘောဘောကြီးဘုရားမှ မှော်စာသို့ အပြန်လမ်းခရီးတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဦးကြိုင်နှင့်စာရေးသူတို့ ဆွေးနွေးကြပါတော့သည်။

ဗြိတိသျှ (အသံထွက် ရှိကယူကြ)

ဗြိတိသျှ (ဝါ) 'သီရိခေတ္တရာ' ဝေါဟာရကို ပုဂံခေတ်ထိုး ကုန်စစ်သား၏ ပြည်ရွှေခံတော် ဘုရား မွန်ကျောက်စာတွင် ရှေးဦးစွာ အပြည့်အစုံ ရေးထိုးခဲ့သည်ကို တွေ့ရ၏။ အခြား မွန်ကျောက်စာ များတွင် 'သီသိတ်' ဟူ၍ သုံးနှုန်းထားလေသည်။ ဆာမွန်နီယာဂီလယစ် ၏ 'သသံကြိုက် အဘိဓာန်' တွင် ဗြိ (S'ri) ဝေါဟာရအဓိပ္ပာယ်ကို (prosperity, welfare, success, wealth, treasure, riches, high rank, power, might, majesty, Royal dignity, light, lustre, radiance, splendour, glory, beauty, grace, loveliness, auspiciousness, sacred, holy....) စသည်ဖြင့် အကျယ်တဝင့် ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့အတူ ခေတ္တရာ (Kshetra) ဝေါဟာရကိုလည်း ယင်းအဘိဓာန် တွင် (field place, region, country, town) စသည်ဖြင့် ဖော်ပြထားလေသည်။

သရေခေတ္တရာကို ဒေါက်တာ ဗလင်ဒင် က (City of Prosperity) ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒေါက်တာလုစိက (Field of Glory) ဟူ၍လည်းကောင်း အသီးသီးပြန်ဆိုကြသည်။

မြစေတီခေါ် ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာတွင် မွန်၊ မြန်မာနှင့် ပါဠိဘာသာတို့တွင် အက္ခရာ စာလုံး တူညီကြ၍ (ဗြိ) သက္ကတအက္ခရာကို သုံးဘာသာစလုံးက ရေးထိုးသော်လည်း ပျူဘာသာတွင်မူ အက္ခရာကွဲပြား၍ ၎င်းအက္ခရာကို မရေးထိုးဘဲ (သီရိ)ဟူ၍ ခွဲခြားကာ ရေးထိုးခဲ့သဖြင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ် တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပါဠိ-သီရိ။ သက္ကတ-ဗြိ။

ယင်းပျူဘာသာကို ဆရာကြီးသီရိပျံချီ ဦးသာမြတ်က ပြန်ဆိုထားရာတွင် (သီရိ)ကို (စီးပွား ချမ်းသာ မင်္ဂလာ)ဟူ၍ ပြန်ဆိုလေသည်။ ခေတ်မွန်စကားတွင် (ကျောက်ဩကျပ်သီ)ဟူ၍ ရေးသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ (ကျက်သရေ) သို့မဟုတ် (မင်္ဂလာ) ဖြစ်သည်။ သို့ပါ၍ (သီရိခေတ္တရာ) ကို (ကျက် သရေမင်္ဂလာအပေါင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ဌာနီ)ဟူ၍ စာရေးသူက ကင်ပွန်းတပ်လိုပါသည်။

သီရိဓမ္မရာဇာနှင့် ပတ်သက်၍ မြစေတီကျောက်စာတွင် ရာဇကုမာရ်အား မြန်မာရာဇဝင်တွင် ကျန်စစ်သားမင်းတရားကြီးက သားတော် ရာဇကုမာရ်အား နန်းမပေးသာ၍ 'သီရိဓမ္မရာဇာ'ဘွဲ့ပေးပြီး တောင်စဉ်နနစ်ခရိုင်ကို ပေးသနားတော်မူကာ စကုတွင် နေစေသည်ဟု ဆိုထားလေသည်။ ဤနေရာတွင် 'သီရိဓမ္မရာဇာ'ဝေါဟာရအနက် ပို၍ ရှင်းလင်းစွာ ပေါ်လွင်ပေသည်။

မှတ်ချက်။ ။ ပုဂံခေတ်-ကျောက်ကြီး၊ မြန်မာ-ကျက်သရေ။

ပျူမင်းဆက်

မြန်မာရာဇဝင်တွင် သရေဓမ္မရာဇာ မဟာသမ္ဘဝ၊ ဣဋ္ဌသမ္ဘဝ၊ ဒုတ္တဘောင်မင်းကြီးမှစ၍ သုပညာနဂရ ဆိန္ဒမင်းတိုင်အောင် မင်းဆက် (၂၇)ပါးရှိကြောင်းကို မင်းအမည်များနှင့်တကွ ဖော်ပြထားလေသည်။

သရေဓမ္မရာဇာ ဘုရားကြီးအနီး၌တွေ့ရှိသော ပျူအရိုးအိုးကျောက်စာတွင်

- (၁) သူရိယဝိကရမမင်းသည် အေဒီ(၆၀၀)တွင် သက်တော်(၆၄)၌ နတ်ရွာစံ၏။
- (၂) ဟာရိဝိကရမမင်းသည် အေဒီ (၆၉၅)တွင် သက်တော် (၄၀)၌ နတ်ရွာစံ၏။
- (၃) သီဟဝိကရမ မင်းသည် အေဒီ (၇၁၈)တွင် သက်တော် (၄၄)နှစ်တွင် နတ်ရွာစံသည်ဟု ကျောက်စာပါရဝူကြီး ဒေါက်တာဘလက်ဒင်က ဖတ်ရှုခဲ့လေသည်။

နောက်ထပ်တွေ့ရသော ဘုရားဆင်းတုတော် လေးပါး ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်တော်မူလျက် ပါရှိသည့် ငွေစေတီတွင်တွေ့ရသည့် ပါဠိနှင့်ပျူဘာသာ ကျောက်စာအရ သိရပြန်သည်မှာ ထိုငွေစေတီကို သီရိပရဘူဝါမန်မင်းနှင့် မိဖုရားတို့က ဂျာခါန်းသည်ဟု ဆိုထား၏။ သက္ကရာဇ်မပါသော်လည်း ဘုရားရုပ်တုတော် ပုံတော်ကို အထောက်အထားပြုခြင်းအားဖြင့် ဝါမန်မင်းသည် ဝိကရမင်းထက် စောလိမ့်မည်ဟု ကျောက်စာဝန်ဟောင်း ဒုဗ္ဗိုင်ဆယ် က ယူဆသည်ဟု သိရပါသည်။

နောက်ထပ်တွေ့ရသော ပျူကျောက်စာအရ ဝါမန်မင်းနှင့် ဝိကရမင်းတို့သည် ညီနောင်နှစ်ပါးဖြစ်ကြပြီး မြို့တစ်မြို့စီတွင် ထီးပြိုင်နန်းဖြိုင် စိုးစံကြသည်။ ၎င်းတို့သည် အတူတကွ ချစ်ကြည်တင့်တယ်စွာ အလှူဒါနပြုကြသည်ဟု ပညာရှင်များက တွေးဆကြလေသည်။

သရေဓမ္မရာဇာနှင့် ထီးပြိုင်နန်းပြိုင် စိုးစံသည်ဟုဆိုသော ထင်မြင်ချက်မှန်ကန်ပါက တောင်တွင်းကြီးအနီး ဗိဿနိုးမြို့ ဖြစ်လေသလောဟု စာရေးသူတွေးမိသည်။ ဗိဿနိုးတွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက ကူးဖော်မှုပြုခဲ့ပြီးသမျှတွင် ပျူကျောက်စာ မတွေ့ရသေးသဖြင့် တွေးဆရန် မလွယ်သေးပေ။

ကျောက်စာတွင် ပါရှိသော မင်းအမည်လေးပါးတို့နှင့် မြန်မာရာဇဝင်၌ဖော်ပြသည့် မင်းအမည် (၂၇)ပါးတို့ မတူကြသော်လည်း ဒုတ္တဘောင်မင်း မြစ်တော် ရန်မန်မင်းနှင့် ကျောက်စာပါ ဝါမန်မင်း၏ဘွဲ့အမည်တို့သာလျှင် နီးစပ်နေလေသည်။ 'ဝါမန်'မှ ရွှေလျှော်ပြီး 'ရန်မန်'ဖြစ်လာသလောဟု တွေးတောနိုင်လေသည်။ ရန်မန်မင်းသည် သာသနာတော် (၂၄၃)တွင် မင်းဖြစ်သည်ဟု ရာဇဝင်ကဆိုသဖြင့် အသောကမင်းတရားကြီးခေတ် ဖြစ်နေပြန်သည်။ ကျောက်စာကိုထောက်ရှု၍

သာသနာတော် (၁၁၀၀)လောက်တွင် ဝါခန့်မင်းဖြစ်ပေါ်သည်ဟု ယူဆရပေမည်။ ထိုမင်းနှစ်ပါးတွင် သက္ကရာဇ်များ အလွန်ခြားနားလှသော်လည်း ရာဇဝင်၌ပါရှိသော သက္ကရာဇ်များသည် ယုံကြည်ရန် ခက်ခဲပါ၍ ရန်မန်မင်းသည် ဝါခန့်မင်းပင် ဖြစ်လေသလောဟု တွေးဆဖွယ်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်လေသည်။

အေဒီ (၈)ရာစု ဗုဒ္ဓသာသနာတော် (၁၄၀၀)ခန့်တွင် ရေးသားသည့် ရှေးကျသော တရုတ် ဘုရားဖူးများ၏ မှတ်တမ်းတို့တွင် ဖော်ပြသည့် ပျူမင်းဘွဲ့တော်မှာ (မဟာရာဇ)ဟူသော ပါရှိသဖြင့် ထိုမင်းသည် မည်သည့်မင်းဖြစ်သည်ကို ဆက်စပ်ယူရန် ခက်ခဲနေပြန်၏။

ပျူနိုင်ငံနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို မှော်ဇာတွင် တစ်နေရာ၊ တောင်တွင်း ကြီးအနီး ဗိဿနိုးမြို့တွင် တစ်နေရာနှင့် ရွှေဘိုအနီး ဟန်လင်းကြီးတွင် တစ်နေရာ စုစုပေါင်း သုံးဌာနတို့တွင် ထင်ရှားစွာ တွေ့ရလေသည်။ မှော်ဇာတွင် အကြီးအကျယ်ဆုံးတွေ့ရသဖြင့် ပျူမင်းများ သည် မှော်ဇာတွင် ရှေးဦးစွာနန်းစိုက်ခဲ့ပြီး မြောက်ပိုင်းသို့ တစ်ဆင့်မှတစ်ဆင့်ပြောင်းရွှေ့ကာ ဟန်လင်း ကြီးတွင် နောက်ဆုံး နန်းစိုက်ခဲ့လေဟန် အချို့အနောက်တိုင်းပညာရှင်ကြီးများ တွေးဆကြသည်။ မြန်မာပညာရှင်အချို့ကလည်း ဟန်လင်းကြီးတွင် ပထမနန်းစိုက်ပြီးမှ တောင်ပိုင်းသို့ဆင်းလာကာ မှော်ဇာတွင် နောက်ဆုံး နန်းစိုက်ခဲ့ဟန်ရှိသည်ဟု တွေးထင်ကြသည်။ ယင်းအချက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရှေးကျသော တရုတ်မှတ်တမ်းကိုလေ့လာရန် လိုပေမည်။ တရုတ်မှတ်တမ်းက အေဒီ (၈၃၂) လွန်ခဲ့ သော နှစ်ပေါင်း (၁၁၂၈)၌ နန်းချောင်တို့သည် ပျူနိုင်ငံကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ပြီး ပျူညွန့်ပန်(၃၀၀၀)မျှ ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်ကာ ကျေးကျွန်အဖြစ်ထား၍ ရွှေကျင်စေသည်ဟု ဆိုလေသည်။ ထိုစဉ်က ယူနန်ဖူး တွင် ပျူလူမျိုးရှိနေသေးသည်ဟု ဆက်လက် ဖော်ပြထားသည်။

တရုတ်မှတ်တမ်း၌ဖော်ပြသော သက္ကရာဇ် အေဒီ (၈၃၂)တွင် ပျူနိုင်ငံပျက်သည်ဟု ဆိုသဖြင့် နန်းချောင်တိုက်၍ပျက်သော ပျူနိုင်ငံသည် နောက်ဆုံးဌာနီ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ မှော်ဇာတွင်တွေ့ရသော အထက်ဖော်ပြပါ ပျူမင်း သီဟဝိကရမည် အေဒီ(၇၁၈)တွင် နတ်ရွာစံသည်ဟု ကျောက်စာတွင် သက္ကရာဇ်ပါရှေ့များ ယူဆထားသဖြင့် သီဟဝိကရမင်းလွန်ပြီး နှစ်ပေါင်း(၁၀၀)ကျော်မှ နန်းချောင်တိုက် ၍ ပျူနိုင်ငံပျက်သည်ကို ထောက်ရှုလျက် နန်းချောင်တိုက်သည့် ပျူနိုင်ငံသည် မှော်ဇာမဟုတ်ဘဲ ဟန်လင်းကြီးဖြစ်ဖွယ်ရာ အကြောင်းများသည်ဟု အနောက်တိုင်းပညာရှင်များ တွေးဆကြသည်ကို မြန်မာသုတေသီများ ဝေဖန်သုံးသပ်ရပေမည်။

ထို့ပြင် တရုတ်မှတ်တမ်းများ ဖော်ပြသည့် သက္ကရာဇ် အေဒီ (၈၃၂) ပျူနိုင်ငံ ပျက်စီးခဲ့သည့် အကြောင်း မှန်ကန်လျှင် မြန်မာများ ပုဂံကို အေဒီ (၈၃၂) ကျော်လွန်ပြီးမှ ထူထောင်နိုင်ကြမည်ကို တွေးဆနိုင်လေသည်။ သို့ပါ၍ မြန်မာရာဇဝင်ကိုပြုစုရာ၌ တရုတ်မှတ်တမ်းများသည် အလွန်အရေးကြီး ပေသည်။ ပုဂံကို အေဒီ (၈၃၂)ကျော်လွန်ပြီးမှ မြန်မာများ ထူထောင်နိုင်လျှင် တိဗက်တိုဘာမင်း အနွယ်ဝင် မြန်မာများသည် ထို(၈)ရာစုအတွင်းတွင်ပင် နန်းချောင်မှ နှမ်းမတွဲ သီပေါမှ ဖြတ်ပြီး ဖြင်းများဖြင့် နတ်ထိပ် တောင်ကြားလမ်းကို ဖြတ်ကျော်ကာ ကျောက်ဆည်ခရိုင်သို့ ဝင်ရောက်လာ သည်ဟု ဒေါက်တာလုစံက တွေးထင်ထားသည်။

သို့သော် ဆရာကြီး ဦးဖိုးလတ် ကမူ မြန်မာများ နတ်ထိပ်တောင်ကြားလမ်းက မြင်းစီး၍ ဖြတ်လာသည်ဟု မယူဆဘဲ ဧရာဝတီမြစ်ကြောင်းခရီးဖြင့် မြန်မာများ သစ်ဖောင်ဝါးဖောင်များဖြင့် သဘာဝကျကျ ဆင်းလာကြပြီး ပုဂံကိုဆိုက်ရောက်ကြသည်ဟု တွေးဆသည်။ ယင်းစိတ်ကူးယဉ် တွေးဆကြုံများကို နှစ်မျိုးစလုံး ရုပ်မြင်သံကြားနည်းဖြင့် လက်တွေ့ပြသလိုက်ပါက လေ့လာရှုစားသူများက မိမိတို့ ကြိုက်ရာလမ်းမှဆင်းလာကြသည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်ပေတော့မည်။

ပျူလူမျိုး

ပျူလူမျိုးများသည် ဘာသာစကားအားဖြင့် တိဗက်တိုဘာမင်းအုပ်စုဝင်ဖြစ်၍ မြန်မာနှင့် အုပ်စုတူလေသည်။ ၎င်းတို့သည် သရေခေတ္တရာသို့ ဆင်းသက်လာပုံကို ပညာရှင်ကြီးများ စိတ်ကူးယဉ်ထားခြင်း မရှိသေး။ ၎င်းတို့သည် နတ်ထိပ်တောင်ကြားကို မြင်းစီး၍ ဖြတ်လာသလော။ သို့မဟုတ် သစ်ဖောင်ဝါးဖောင်များဖြင့် ဧရာဝတီမြစ်ကို စုန်ဆင်းလာသလော အဖြေမှန်ကို တွေးဆယူရပေမည်။

ပျူ ယဉ်ကျေးမှု စာပေ

ပျူတို့သည် မွန်များကဲ့သို့ တစ်ခေတ်တည်းလိုပင် အိန္ဒိယမှ စာပေယဉ်ကျေးမှု ဗုဒ္ဓဘာသာ အယူဝါဒကို အေဒီ(၅၀၀)စုက ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာသို့ ပညာရှင်များတွေးဆကြသည်။ မွန်နှင့်တစ်ခေတ်တည်းပင် အက္ခရာစာပေကို ရရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်။ သို့သော် ပျူအက္ခရာများသည် ပြောင်းလဲမှု မရှိပေ။ ဟန်လင်းနှင့် မှော်စာတွင် ရှေးအလွန်ကျစွာ အေဒီ(၆၈၀)လောက်က ရေးထိုးခဲ့သော ပျူအက္ခရာနှင့် အေဒီ(၁၁၁၃)ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည့် မြစေတီပျူအက္ခရာတို့သည် ခြားနားမှုမရှိသလောက် ဖြစ်သည်။ အေဒီ(၆၀၀)က ရေးထိုးသော ပရပထုံမွန်ကျောက်စာသည် မှော်စာပျူအက္ခရာနှင့် အလွန်တူလှသော်လည်း မြစေတီ မွန်အက္ခရာနှင့် လုံးဝ မတူတော့ပေ။ ပြောင်းလဲမှုရှိခဲ့သည်။

ဟံသာဝတီခေတ် မွန်အက္ခရာများက တစ်ဖန် အနည်းငယ် ပြောင်းလဲခဲ့ပြန်သည်။

ထို့ကြောင့်ပင် မြန်မာများသည် ပုဂံခေတ်ကို တူထောင်သော (၈)ရာစုတွင် ဘာသာစကားအုပ်စုတူ ပျူတို့၏အက္ခရာကို လက်မခံဘဲ မွန်ခမာဘာသာ အုပ်စုဝင် မွန်တို့ထံမှ လွယ်ကူသော အက္ခရာကို လက်ခံခဲ့လေသလောဟု တွေးတောဖွယ်ရှိလေသည်။

ပျူလူမျိုးကို အေဒီ (၈)ရာစုတွင် တရုတ်တို့က "ပို"ဟုခေါ်ကြ၍ ဂျာဗာတို့က "တုလီဆူ"ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မွန်တို့က ပုဂံခေတ်တွင် "တိရိစ္ဆလ်"ဟု ခေါ်ခဲ့ဟန်တူကြောင်း နန်းတော်မွန်ကျောက်စာအရ တွေးဆချက် ရှိလေသည်။ ခရစ်နှစ် (၈၆၃)တွင် နန်ချောင်းမင်း (ကိုလိုဖန်)သည် ပျူတို့ကိုနိုင်ပြီး ဗီယက်နမ်ကို တိုက်ခိုက်ရာတွင် ပျူလူမျိုးများကိုလည်း တပ်သားများအဖြစ် အသုံးပြုသည်ဟုလည်း တရုတ်မှတ်တမ်းက ဆိုထားချက်ရှိသည်။

ပျူ အက္ခရာ ပါဠိတော် ရွှေပေချပ်များ

ခရစ်နှစ် (၁၈၉၇)ခုနှစ်တွင် မှော်စာအနီး မောင်ဂံရွာတွင် ရှေးဦးစွာ ရွှေပေနှစ်ချပ်ကို တူးဖော်တွေ့ရှိရသည်။ ယင်းရွှေပေလွှာတွင် ရှေးဟောင်းပျူအက္ခရာဖြင့် ‘ယေမ္မောဟေတုပ္ပဘဂဝါ’ အစရှိသည့် ပါဠိဂါထာတော်များကို ပေတစ်ချပ်လျှင် သုံးကြောင်းစီသာ ရေးထိုးခဲ့လေသည်။ ကျော့ဘက်တွင် ကမ္မည်းစာ မပါရှိချေ။ နောက်တစ်ဖန် ခရစ်နှစ်(၁၉၁၀)ခုနှစ်တွင် ဘောဘောကြီးဘုရားအနီးတွင် ပျူအက္ခရာဖြင့် ကျောက်စာအပိုင်းအစ နှစ်ခုကို တူးဖော်ရရှိပြန်၏။ ၎င်းကျောက်စာတွင်လည်း ပျူအက္ခရာဖြင့် ပါဠိတော်များ ဖြစ်သည်။ ထိုပျူအက္ခရာ ပါဠိတော်များကို (၁၉၁၂)ခုနှစ် ပြင်သစ်ကျောက်စာ ပါရဂူ ဒေါက်တာ မီနော (D.Finot) က ဖတ်ရှုပြန်ဆို ရေးသားခဲ့လေသည်။

ခရစ်တော်နှစ် (၁၉၆၂)ခုနှစ်တွင် မှော်စာ၌ နောက်ထပ် ရွှေပေအချပ် (၂၀)တိတိကို တူးဖော်ရပြန်၏။ ပျူရွှေပေများသည် ရှေးဟောင်းအိန္ဒိယရွှေပေများကဲ့သို့ တစ်ဖက်စီသာ ကမ္မည်းထိုးလေသည်။ အချပ်တစ်ချပ်မှ (၁၈)အထိ တစ်ချပ်လျှင် သုံးကြောင်းစီ ပါဠိတော်ကို ပျူအက္ခရာဖြင့် ရေးထိုးပြီး အချပ်(၁၉)တွင် လေးကြောင်းမျှ ရေးထိုးပြီး အချပ်(၂၀)မြောက် နောက်ဆုံးတွင် နှစ်ကြောင်းသာ ကမ္မည်းထိုးလေသည်။ အချပ်အစတွင် (သိဒ္ဓံ အာ ဝိဒ္ဓ ပစ္စယာ သင်္ခါရ သင်္ခါရ ပစ္စယာ ဝိညာဏ) စသည်ဖြင့် အချပ် (၂၀)မြောက်တွင် (ဣတိဝိသော ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာ သံဃဒွေါ) ဟူ၍ ဘုရားဂုဏ်တော်များနှင့် အဆုံးသတ်ထားလေသည်။

ရွှေပေစာများတွင် အလှူရှင်နှင့် သက္ကရာဇ်မပါသဖြင့် ရာဇဝင်ကို များစွာ အထောက်အပံ့မပြုပေ။ ယင်းပျူအက္ခရာပါဠိတော်များကို (၁၉၃၈-၃၉)ခုနှစ် ကျောက်စာဝန်အစီရင်ခံစာတွင် ကျောက်စာဝန်ဦးလှဖေဝင်းက ဖတ်ရှုရေးသား ဖော်ပြထားလေသည်။

(၁၉၁၈)ခုနှစ်တွင် မှော်စာအနီးတွင် ရွှေပေတစ်ချပ်ကို ထပ်မံတူးဖော်တွေ့ရှိရပြန်သည်။ သို့သော် ဆေးကြောရာတွင် ကျိုးပဲ့ခဲ့လေသည်။ ယင်း ရွှေပေတွင်လည်း ပျူအက္ခရာဖြင့် ‘ဣတိဝိသော ဘဂဝါ’ အစရှိသည့် ပါဠိတော်ကို ကမ္မည်းထိုးထားကြောင်း သိရလေသည်။

ပျူရွှေပေချပ်များတွင် အလှူရှင် ဘုရင်မင်းတရားတို့၏ ဘွဲ့တော်များနှင့် သက္ကရာဇ်များ ပါရှိပါက သာ၍ အစိုးတန်ပေမည်။

မှော်စာတွင် တူးဖော်တွေ့ရှိသော ရွှေပေချပ် (၂၀)နှင့် ရွှေဆင်းတု ငွေစေတီတို့ကို ရန်ကုန်မြို့ ကမ္ဘာအေးဘုရား ဌာပနာတိုက်အတွင်းတွင် ဖူးမြော်နိုင်ပေသည်။

ပျူနှင့် တရုတ် ဆက်သွယ်မှု

တရုတ်ဘာသာ တန်မင်းဆက် ရာဇဝင်အရ သိရသည်ကား ပျူနိုင်ငံမှ တရုတ်နိုင်ငံသို့ အေဒီ (၈၀၀)တွင် ပျူအနုပညာများကို ပြည်တွင်းထွက် လက်ဆောင်များနှင့်တကွ စေလွှတ်ခဲ့ဖူးပြီး နောက်နှစ်နှစ်အကြာတွင် ပျူမင်းမဟာရာဇေသည် ပျူ အနုပညာ (၃၅)ယောက်ပါဝင်သည့် သံတမန်အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့ကို နန်ချောင်မှတစ်ဆင့် တရုတ်နိုင်ငံသို့ စေလွှတ်ခဲ့လေသည်။ ပျူတို့၏ တူရိယာပစ္စည်း အမျိုးပေါင်း (၂၂)မျိုးရှိရာ သံဖြင့်ပြုလုပ်သော တူရိယာ နှစ်မျိုး၊ ဆွဲစွယ်ဖြင့် တစ်မျိုး၊ ကြိုးတပ်

ခုနစ်မျိုး၊ ဝါးဖြင့် နှစ်မျိုး၊ ဘူးခွံဖြင့် နှစ်မျိုး၊ သားရေဖြင့် နှစ်မျိုး၊ ခရုခွံဖြင့် တစ်မျိုးနှင့် နှစ်မျိုး ရှိလေသည်။

တူရိယာဂီတသမားများသည် 'ကုန်လုန့်'* အဝတ်အစားကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ကပ္ပမစမီ အခမ်းအနားမှူးက အကနှင့် သီချင်းအစီပွဲငယ်ကို ကြိုတင်၍ ပြောပြသည်။ အတီးအမှုတ်ကိုလိုက်၍ ကခုန်ကြသည်။ နှစ်ယောက်တွဲ၊ လေးယောက်တွဲ၊ ခြောက်ယောက်တွဲ၊ ရှစ်ယောက်တွဲ၊ (၁၀)ယောက် တွဲအထိ တစ်ခန်းစီ ကခုန်ကြလေသည်။ ကျောက်မျက်ရတနာများဖြင့် မွမ်းမံထားသည့် ရွှေရောင် ခေါင်းစွပ်များ ဝတ်ဆင်ကြပြီး အကပြီးဆုံးလျှင် ပရိသတ်ကို ကိုင်း၍ အရိုအသေပြုကြသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ ဇာတ်ရုံတော်ကြီးတွင် ပျူအနုပညာသည်များက ဗုဒ္ဓဝင်အကြောင်း သီချင်းကြီး (၁၂)ပိုဒ်မျှ သီဆိုခဲ့ကြသည်ဆိုကြောင်း။

ပျူနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ တရုတ်မှတ်တမ်းက ဖော်ပြသည်မှာ ပျူဘုရင်၏ဘွဲ့တော်မှာ မဟာရာဇဖြစ်ပြီး နန်းရင်းဝန်ကို မဟာသေနဟု ခေါ်၏။ ပျူဘုရင် အုပ်စိုးသည့် မြို့နယ်(၁၈)နယ်ရှိပြီး မြို့ကြီးပေါင်း (၉)မြို့ ရှိလေသည်။ ခရီးနီးတို့ကို လှည့်လည်ပါက ဘုရင်သည် ရွှေဝေါတော်ကိုစီးပြီး ခရီးဝေးကြွမြန်းပါက ဆင်တော်ကို စီးတော်မူသည်။ ဘုရင်၏မိဖုရား အခြွေအရံ အလွန်များပြားလှ၏။ အမြဲလိုလိုပင် (၁၀၀)ခန့် ရှိပေသည်။ မြို့ရိုးကြီးကို စဉ်းသုတ်အုတ်များ ပတ်ပတ်လည် ပြုလုပ်ထားသဖြင့် အလွန်လှပလေသည်။ မြို့ရိုးပတ်လည်မှာ လီပေါင်း (၁၆၀)ရှည်လျား၏။ တစ်မိုင်လျှင် ခြောက်လီနှင့် ညီမျှသဖြင့် မြို့ရိုးပတ်လည် (၂၇ မိုင်ခန့် ရှိပေမည်) မြို့ရိုးတစ်ပတ်လှည့်မိရန် တစ်နေ့ခရီးလျှောက် ရသည် ဆို၏။ ကျေးများကို မြို့ရိုးအတွင်းအပြင် ပြုလုပ်ထား၏။ မြို့တံခါးပေါက် (၁၂)ပေါက် ရှိပြီး မြို့ရိုးထောင့်လေးဖက်တွင် ဘုရားစေတီတော်ကြီးတစ်ဆူစီ ရှိသည်ဆို၏။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ဘုန်းတော် ကြီးကျောင်းပေါင်း (၁၀၀)ကျော်ခန့် ရှိလေသည်။ ထိုကျောင်းများကို တောက်ပစွာ မှန်စီရွှေချ၍ ရွှေရောင်ငွေရောင်တို့ဖြင့် မွမ်းမံခြယ်ထားသည်။ ကြမ်းပြင်များကို ရောင်စုံကော်ဇောများဖြင့် ခင်းကျင်းထားလေသည်။ ဘုရင်၏ နန်းတော်ကြီးကိုလည်း ယင်းသို့ မွမ်းမံထားလေသည်။

ပျူလူမျိုးတို့သည် စပါး၊ ကြံ၊ ပဲ၊ ပြောင်းတို့ကို စိုက်ပျိုးကြ၏။ ၎င်းတို့၏ဥပဒေတွင် ထောင်ချသည်ဟု မရှိ၊ ကြိမ်ဒဏ်မျှသာပေး၏။ သာမန်အပြစ်ဒဏ်ကို ကြိမ်ဒဏ်သုံးချက်မှ ငါးချက် အထိ ပေးလေ့ရှိသည်။ သို့သော် လူသတ်မှုဖြစ်လျှင်မူကား သေဒဏ်ပေး၏။

ပျူ ကလေးသူငယ်များ အသက် ခုနစ်နှစ်အရွယ်တွင် ဆံရိတ်ပြီး ရှင်ပြုကြ၏။ အသက် (၂၀)တွင် ရဟန်းခံကြ၏။ ၎င်းနောက် ဆံပင်ကိုပြန်ထားကြသည်။ ပျူတို့သည် ချည်ထည်ကိုသာ ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ပိုးထည်ကိုမူ ပိုးကောင်အသက်ပါသည်ဆိုပြီး ဝတ်ဆင်ခြင်း မပြုကြချေ။ ပျူ လူမျိုးများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးကို အလွန်နှစ်သက်ပြီး စကားနည်းသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့အနက် ဗေဒင်ဟောတတ်သူ အလွန်များလေသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ တရားတော်ကို အလွန် ရိုသေကိုးကွယ်ကြ၏။

* မွန်ကို တရုတ်က Kunlun = ကုန်လုန့်ဟု ခေါ်၍ ဂျပန်က မွန်ကို Konron ဟု ခေါ်၏။

သုတေသနစာပေများ

၁၀၃

တရားစွဲခံရသူများသည် နန်းတော်တံခါးမကြီးရှေ့ရှိ ဆင်းတုတော်ရုပ်ရှေ့သို့ သွားရောက်ကာ ဆုတောင်း၍ မိမိမှန်သည်၊ မှားသည်ကို ဆင်ခြင်စဉ်းစားပြီးမှ ရုံးတော်သို့ သွားကြလေသည်။

အထက်တန်းကျသော ယူလူကြီးများအခြံအရံ ငါးယောက်၊ ခြောက်ယောက်စီရှိ၍ အားလုံးပင် ယပ်တောင်ကို ကိုင်ထားကြသည်ဟု သိရှိရလေသည်။

ဖော်ပြပါ တရုတ်မှတ်တမ်းအရ ယူယဉ်ကျေးမှု မည်မျှအဆင့်အတန်းမြင့်သည်ကို မှန်းဆနိုင်လေသည်။ ယနေ့ ယူအရပ်ကိုကြည့်လို၍လည်း မမြင်နိုင်တော့ပေ။ သို့ပါ၍ ယူနှင့်ပတ်သက်သော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ပြည်မြို့တွင် ခေတ်မီပြတိုက်ကြီး ဆောက်လုပ်ပြီး တခမ်းတနားပြသထားရန် သင့်ကြောင်း သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များအား ကြိုတင်တိုက်တွန်းလိုက်ရပါကြောင်း။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၃၊ မှတ် ၉ (မေ၊ ၁၉၆၁)]

■

ဗညားလဂွန်းအိန်

သက္ကရာဇ် (၇၄၅)ခုနှစ်တွင် နန်းတွင်းအရေးတော်ပုံများကို အောင်မြင်ပြီးနောက် ဟံသာဝတီဗဂိုးတွင် နန်းတက်သည့် ရာဇာဓိရာဇ်ဘုရင်လက်အောက်၌ အမှုထမ်းသော မွန်သူရဲကောင်းများအနက် လဂွန်းအိန်သည် အလွန်စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းလှပေသည်။ ဗညားလဂွန်းအိန်ဟူ၍ မွန်ရာဇဝင်တွင် အထူးထင်ရှားကျော်ကြားလေသည်။

မဲ့စံလုံ

လဂွန်းအိန်ငယ်မည်မှာ 'မဲ့စံလုံ'ဟူ၍ ခေါ်တွင်ခဲ့လေသည်။ ရာဇာဓိရာဇ် နန်းတက်သည့် ပထမနှစ်တွင် ဦးရီးတော် မြောင်းမြစားလောက်ဖျား စတင်ပုန်ကန်လေသည်။ ထို့နောက် ဒလ၊ သန်လျင်၊ ဒုံဝန်း၊ တိုက်ကလား၊ သထုံ၊ မုတ္တမ၊ မော်လမြိုင်၊ လဂွန်းဖင်း၊ ဘီလူးကျွန်းနှင့် ရေးအစရှိသော မြို့စားအားလုံးတို့ကလည်း အခွင့်ကောင်းယူကြပြီး အသီးသီး ပုန်ကန်ထကြွသဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်သည် ဟံသာဝတီ ဗဂိုး (တစ်)မြို့လောက်သာ ပိုင်ဆိုင်သည့်အခြေသို့ ကျဆင်းခဲ့ရလေ၏။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း မြောင်းမြစား လောက်ဖျား၏ ကုန်းချောမှုကြောင့် အင်းဝ ဘုရင်မင်းကြီး စွာဇော်ကံသည်လည်း ဟံသာဝတီကို သိမ်းပိုက်ရန် ကြံစည်ကြိုးစားကြပြန်လေသည်။

ယင်းသို့ လေးဖက်လေးတန် ဘေးရန်အပေါင်းတို့၏ ဒဏ်ကို အလူးအလဲခံရသော်လည်း ရာဇာဓိရာဇ်သည် ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိဘဲ နွဲ့သတ္တိနှင့် ၎င်း၏သူရဲကောင်း လဂွန်းအိန်၊ သမိန်ဗရန်း၊ အမွန်ဒယာနှင့် အပေါင်းပါတို့၏ အစွမ်းအင်အား အကူအညီများဖြင့် အင်းဝစစ်ဒဏ်ကို တွန်းလှန်နိုင်ခဲ့လေသည်။ အင်းဝ စစ်မျက်နှာဆုတ်ခွာသွားပြီးနောက် ဟံသာဝတီအရှေ့ပိုင်းရှိ မြို့များတွင် ပုန်ကန်ထကြွနေသော မွန်သူပုန်များကို နှိမ်နင်းရန် ရာဇာဓိရာဇ်သည် ရှေးဦးစွာ စစ်ကြောင်းဖွင့်ကာ ချီတက်ခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ်အခါက ရေးမြို့စား သမိန်သံဗြတ်နှင့်အတူ မဲ့စံလုံခေါ် လဂွန်းအိန်သည် ထကြွနေသည့် ရန်သူ မွန်သူပုန်မြို့စားများကို တွန်းလှန်ရာတွင် ထူးချွန်လှသဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်၏ အထူးချီးမွမ်းခြင်းကို ခံရလေ၏။

မဲ့ပြိုင်

ယင်းသို့ ရာဇာဓိရာဇ်သည် မိမိအား ပုန်ကန်ကြသော မွန်မြို့စားများအား တိုက်ခိုက်နှိမ်နင်းခဲ့ရာ၌ ဘီလူးကျွန်းစား သမိန်မဲ့ပြိုင်ကို နှိမ်နင်းရန် အခက်အခဲနှင့် ကြုံရလေသည်။ သမိန်မဲ့ပြိုင်သည် ပရိယာယ်ဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်ထံ ခေတ္တအညံ့ခံလိုက်ပြီး ရာဇာဓိရာဇ် စစ်တပ်လွန်သောအခါ ပြန်လည် ပုန်ကန်မြဲ ပုန်ကန်လေ၏။

ထို့အပြင် ရာဇာဓိရာဇ် တိုက်ခိုက်နေသော လဂွန်းဖင်းမြို့ကို အခြားတစ်ဖက်မှနေပြီး ကြိုတင်သိမ်းပိုက်လိုက်သဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်မှာ အလွန်ရှက်ပြီး မဲ့ပြိုင်အား အလွန်ဒေါသဖြစ်နေလေ၏။ မဲ့ပြိုင်၏ အင်အားမှာ အထူးကောင်းမွန်နေသဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်တပ် ဝင်မတိုက်နိုင်သည့်ပြင် နောက်

သို့ပင် အနည်းငယ် ဆုတ်ခွာလိုက်ရ၏။ ထိုအခါ သမိန်မဲ့ပြိုင်သည် ဘီလူးကျွန်းနှင့် လဂွန်းဖင်းမြို့ကို အနိုင်အခံဖြစ်ရန် ဝေါစီး၍ ဖြိုပြုကျူး မြောင်းတို့ကို ပြုပြင် စီရင်လေ၏။ အင်အားတောင့်တင်းစွာဖြင့် ခေါင်းမာနေသော ဘီလူးကျွန်းစား သမိန်မဲ့ပြိုင်ကို တိုက်ခိုက်ရန် အကူအညီပေးတော့သော ရာဇာဓိရာဇ်သည် လူစွမ်းကောင်း မဲ့စံလုံ၏ အကူအညီကို တောင်းခံရလေတော့၏။ မဲ့စံလုံသည်လည်း မိမိအစွမ်းကိုပြရန် အချိန်ရောက်ပြီဟု ယူဆကာ မဲ့ပြိုင်၏ ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ရဲဝံ့စွာ တာဝန်ခံလိုက်လေ၏။

ရာဇာဓိရာဇ်သည် ထိုစကားကိုကြားရလျှင် အလွန်ဝမ်းမြောက်စွာဖြင့် ‘မဲ့ပြိုင်ဦးခေါင်းကို အမြန်ဆုံးဖြတ်ယူပြီး ငါ့ထံ လာရောက်ဆက်သစေ’ဟု မဲ့စံလုံအား အမိန့်ပေးလိုက်လေ၏။

မဲ့ပြိုင် ဦးခေါင်း

မဲ့စံလုံသည် ရာဇာဓိရာဇ်၏အမိန့်အတိုင်း မဲ့ပြိုင်၏ ဦးခေါင်းကိုဖြတ်ရန် ဓားရှည်ကို ထက်ဆောင်သွေးပြီး မဲ့ပြိုင်ရှိရာ လဂွန်းဖင်းမြို့သို့ ပရိယာယ်ဖြင့် ဝင်ရောက်ခစားကာ မဲ့ပြိုင်၏အမှုတော်ကို ထမ်းဆောင်ရန် အခွင့်တောင်းခံလေ၏။ ဘီလူးကျွန်းစား သမိန်မဲ့ပြိုင်သည် မဲ့စံလုံ၏ ပရိယာယ်ကို မသိသဖြင့် ယုံကြည်မိ၍ အမှုထမ်းရန် လက်ခံလိုက်၏။

မဲ့စံလုံသည် အတွင်းကြိတ် ဉာဏ်ဆင်လျက် ရာဇာဓိရာဇ် ဘက်တော်သားများ၏ ဦးခေါင်းတို့ကို ဖြတ်ယူပြီး မဲ့ပြိုင်ထံ ဆက်သမည်ဟု ပရိယာယ်ဖြင့် ဝန်ခံထား၏။ မိုးချုပ်လတ်သော် နယ်ခြားစစ်စခန်းမှ ပြန်လာသည့်ဟန်ဖြင့် မဲ့စံလုံသည် ခြင်းတောင်းတစ်လုံးအတွင်း၌ မြေထဲမင်းအိုးတစ်လုံးကို ထည့်သွင်းထားပြီး ရန်သူဦးခေါင်းပြတ်ကို ယူဆောင်ခဲ့ဟန်ဆောင်လျက် ဘီလူးကျွန်းမြို့စား မဲ့ပြိုင်ရှိရာသို့ ဟန်မပျက်ဝင်လာလေ၏။ အနီးသို့ရောက်သောအခါ ရန်သူဦးခေါင်းပြတ်ကို ဆက်သဟန်ပြုလေ၏။

ထိုအခါ မဲ့ပြိုင်သည် ခေါင်းကိုး၍ ကြည့်လိုက်စဉ် မဲ့စံလုံသည် အလွန်လျင်မြန်စွာဖြင့် အလွန်ထက်သည့် ဓားရှည်ကိုထုတ်၍ မဲ့ပြိုင်၏ဦးခေါင်းကို ရုတ်တရက်ခုတ်ဖြတ်ကာ ခြင်းတောင်းအတွင်း၌ထည့်ပြီး ဓားရှည်ကိုထွေယမ်းလျက် ဖြင်းစီးထွက်ပြေးလေ၏။ မဲ့ပြိုင်၏ သက်တော်စောင့်များလည်း အံ့အားသင့်၍ ငေးကြောင်ကာ ငိုနေကြလေ၏။ မဲ့ပြိုင် ဦးခေါင်းဖြတ်ခံရပြီးနောက် ရာဇာဓိရာဇ် စစ်တပ်ကို ဘီလူးကျွန်း မြို့သူမြို့သားများ အလွန်ကြောက်လန့်နေကြတော့၏။

မဲ့စံလုံသည် မဲ့ပြိုင်၏ဦးခေါင်းကိုရပြီး ထိုည၌တွင်ပင် မိုးမလင်းမီ ရာဇာဓိရာဇ် တပ်စခန်းသို့ အရောက်သွားကာ ည၌အခါမှာပင် ရာဇာဓိရာဇ်ထံ မဲ့ပြိုင်ဦးခေါင်းပြတ်ကို ရှေ့တော်သို့ ရုတ်တရက် လှိုမ့်သွင်းလိုက်လေ၏။ ရာဇာဓိရာဇ်သည်လည်း ရုတ်တရက် ထိတ်လန့်သွားလေ၏။ သို့သော် မဲ့ပြိုင်ဦးခေါင်းဖြစ်သည်ကို သိရလျှင် စိတ်ဆိုးခြင်းကိုချုပ်တည်းကာ စိတ်တွင်းမှ မဲ့စံလုံအား ချီးကျူးမိ၏။

သို့ရာတွင် မည်သည့်ဆုလာဘ်မျှ မဲ့စံလုံအား မပေးဘဲနေ၏။ မဲ့စံလုံသည်လည်း မိမိအသက်စွန့်ကာ မဲ့ပြိုင်ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ခဲ့၍ ည၌တွင်းချင်း ဆက်သခဲ့သော်လည်း မိမိ၏သခင် ရာဇာဓိရာဇ် ဆုလာဘ်မချီးမြှင့်ဘဲနေသည်ကို မကျေနပ်ချေ။ သို့ရာတွင် တစ်နေ့တွင် အကျိုးခံစားရမည်ဟု မျှော်လင့်၍ ငြိမ်သက်စွာနေလိုက်၏။ ရာဇာဓိရာဇ်ကို ကြောက်၍ မည်သို့မျှမပြောဝံ့ချေ။

လဂွန်းအိန်ဘွဲ့

ထိုအချိန်မှစ၍ မွဲစံလုံသည် တစ်မဟုတ်ချင်း နာမည်ကြီးလာလေတော့၏။ မွန်သူပုန်များသည် မွဲစံလုံကို အလွန်ကြောက်ရွံ့ကြကုန်သဖြင့် ဒုံဝန်း၊ တိုက်ကုလား၊ မုတ္တမ၊ မော်လမြိုင်၊ ဘီလူးကျွန်း၊ လဂွန်းပင်းနှင့် ရေးမြို့များကို အလွယ်တကူ သိမ်းပိုက်အောင်မြင်ခဲ့လေ၏။ ထို့နောက် ရာဇာဓိရာဇ် သည် မိမိအားကူညီသူ သူရဲကောင်းများကို အသီးသီး ထိုက်သင့်သလို မြှောက်စားလေ၏။ မွဲစံ လုံအား ချီးမြှင့်မြှောက်စားပုံမှာကား အလွန်ထူးခြားလှလေ၏။ ရာဇာဓိရာဇ်သည် မွဲစံလုံအား လျှို့ဝှက်စွာဖြင့် အမိန့်ပေး ညွှန်ကြားထားသည်ကား

- (၁) မွဲစံလုံအား သမိန့်ဖြန့်က အိမ်သို့ဖိတ်ခေါ်ပြီး လူမွန်းမသိအောင် မူးသည်အထိ အရက်တိုက်ထားရန်။
- (၂) ယင်းသို့ အရက်မူး၍မေ့မြောနေချိန်တွင် ခေါင် ငါးလုံးရှိသော တိုက်ကုလားမြို့၌ ဆောက်လုပ်ထားသည့် အိမ်တော်သို့ ထမ်းစဉ်ဖြင့်သယ်ဆောင်ကာ ခုတင်မွေ့ရာပေါ်တွင် တင်ထားရန်။
- (၃) မွဲစံလုံ၏ နဖူးပေါ်တွင် ဗညားလဂွန်းအိန်ဟူသော ရွှေနဖူးစည်းကို ချည်ထားရန်။
- (၄) မွဲစံလုံအား မယားအဖြစ်ပြုစုရန် သမိန့်သံလှစ်၏သမီး မိမာလာနှင့်မိကေသရာတို့ကို အပါးတွင် ခစားနေစေရန်။
- (၅) အစွယ်ငါးချောင်းရှိသော ဆင်တော်ကို မွဲစံလုံအား ချီးမြှင့်ရန်။
- (၆) တိုက်ကုလားမြို့ကို မွဲစံလုံအား စားစေရန်။
- (၇) မွဲစံလုံ အိပ်ပျော်နေသောအခန်းကို မီးများဖြင့် ထိန်လင်းစွာ ထွန်းညှိထားပြီး ရဲရွေတော်များနှင့်တကွ အတီးအမှုတ်တူရိယာဂီတမျိုးစုံဖြင့် ဖြေဖျော်နေစေရန်။

ရာဇာဓိရာဇ်သည် အထက်ပါအတိုင်း ဒုံဝန်းမြို့စား သမိန့်ဖြန့်အား ညွှန်ကြားထားပြီး ဟံသာဝတီ နေပြည်တော်သို့ ကြွမြန်းလေ၏။ ၎င်းနောက် သမိန့်ဖြန့်သည် မွဲစံလုံအားဖိတ်ကြား၍ ရာဇာဓိရာဇ်၏ ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း ဆောင်ရွက်လေတော့၏။

မွဲစံလုံသည် လူမွန်းမသိအောင် အရက်မူးပြီး မေ့မြောနေရာမှ သတိရ နိုးလာသောအခါ အလွန်အံ့သြမိ၏။ မိမိ အိပ်မက် မက်နေသလောဟုပင် အောက်မေ့မိ၏။ အလွန် နူးညံ့ညက်ညောသော ခုတင်မွေ့ရာပေါ်တွင် အိပ်စက်နေရခြင်းကို သိမြင်လာပြီး အလွန်သာယာနာပျော်ဖွယ်ကောင်းသည့် တူရိယာဂီတ အတီးအမှုတ်သံများကိုလည်း ကြားရသဖြင့် မျက်စိနှစ်လုံးကို စုံဖွင့်၍ကြည့်လိုက်ရာ အဝတ်ကန့်လန့်ကာများဖြင့် ကာရံထားသော အိပ်ခန်းအတွင်း၌ မိမိဘေးနှစ်ဖက်တွင် အလွန်ချောမောလှပ ကျက်သရေရှိသည့် ချစ်စဖွယ် မင်းသမီးကလေး မိမာလာနှင့် မိမာသရာတို့ကို တစ်လှည့်စီ ကြည့်လိုက်လေ၏။ ထိန်လင်းသော မီးရောင်များဟပ်လျက် မင်းသမီးနှစ်ပါးတို့၏ မျက်နှာတို့မှာ ချစ်စရာကောင်းအောင် ချိုပြုံးနေပုံကိုမြင်ရလျှင် စိတ်နှလုံးတွင် ဝီတိဖြစ်ပြီး ကြွက်သီးမွေးညင်းထကာ ကိုယ်များ တွန်လှုပ်ချောက်ချားလေ၏။ မိမိသည် ရာဇာဓိရာဇ်၏ အိပ်ရာပေါ်သို့ တက်ရောက်မိသဖြင့် ရာဇဇာဏ်သင့်တော့မည်ဟု အောက်မေ့မိသောကြောင့် ရုတ်တရက် ထပြေးမည်အပြုတွင် မင်းသမီးနှစ်ပါးစလုံးက အတင်းဆွဲထားလေ၏။

ထိုအခါ မွဲစံလုံသည် မိမိမူး၍ အရှင်သခင်၏ ခုတင်ပေါ် တက်ရောက်အိပ်မိသဖြင့်

တစ်ကြိမ်တစ်ခါ အပြစ်မထားရန် တောင်းပန်ပြီး မင်းသမီး နှစ်ပါးလက်မှလွှတ်ရန် အတင်းရန် ထွက်လေ၏။ ထိုအခါ မိမိလာနှင့် မိမိကောသတို့လည်း ရယ်မောပြုံးရွှင်စွာဖြင့် လူစွမ်းကောင်း မောင်တော်ဖြစ်သည့် မွဲစံလုံအား အကျိုးအကြောင်း ရှင်းလင်းပြောပြလေတော့၏။

မွဲစံလုံသည် မိမိဖူးပေါ်ရှိ ဗညားလဂွန်းအိန်ဘွဲ့ ရွှေနဖူးစည်းကို ကိုင်ကြည့်ပြီး တိုက်ကုလား မြို့စားအဖြစ် မိမိအား ခန့်ထားပြီးဖြစ်ကြောင်းကို သိရှိရလေလျှင် သက်ပြင်းတစ်ချက်ချပြီး ဪ့ ရာဇာဓိရာဇ်၊ သူ့ကို ငါ အသက်စွန့်ကြိုးပမ်း အမှုတော်ထမ်းခဲ့လေသည်။ တစ်ကြိမ်တစ်ခါက ဘီလူးကျွန်းစား သမိန်မဲ့ဂြိုင့်၏ ဦးခေါင်းကို ငါဖြတ်ပြီး အချိန်မတော် သူ့ရှင်ထံ မထေမဲ့မြင် ခေါင်းပြတ်ကို ငါ ဆက်သမိသဖြင့် သူ့ရှင် ထိတ်လန့်ခဲ့ဖူးလေသည်။ ထိုအပြုအမူကြောင့် ငါ့အား စိတ်ဆိုးသော်လည်း အပြစ်ယူရန် ခက်ခဲခဲ့လေသည်။ ကျေးဇူးတင် ချီးကျူးမြှောက်စားလိုသော် လည်း မထေမဲ့မြင်ပြုမှုကြောင့် ချက်ချင်းမချီးကျူး မမြှောက်စားဘဲ ယခုမှသာလျှင် ငါ့အား အတူအလှည့်ချေပသည့်အနေဖြင့် ထိတ်လန့်အောင်ပြုပြီးမှ ချီးမြှင့်လိုက်ခြင်းပါကကား ဟု တွေးမိပြီး လျှင် ရာဇာဓိရာဇ်အား အထူးကျေးဇူးတင်လေ၏။ ဟံသာဝတီမြို့တော်ဘက်သို့လှည့်ကာ ရာဇာ ဓိရာဇ်ဘုရင်အား အဝေးမှနေပြီး ဦးချကန်တော့လိုက်လေ၏။

ထိုနေ့မှစ၍ ဗညားလဂွန်းအိန်ဘွဲ့ခံ မွဲစံလုံသည် တိုက်ကုလား မြို့စားအဖြစ်ဖြင့် ရာထူး ဌာနန္တရ တိုးမြှင့်ခြင်းခံရသဖြင့် အလွန်ဝမ်းသာအားရပြီး စစ်တိုက်နည်းအမျိုးမျိုးကို လေ့ကျင့်ကာ ဟံသာဝတီရွှေနန်းရှင် ရာဇာဓိရာဇ်၏အိမ်ကို စောင့်စားလျက် အဆင်သင့်ဖြစ်စေရန် မိမိ၏တပ်ဖွဲ့ ကို စီမံလျက်နေလေသည်။

လဂွန်းအိန်အား ဂုဏ်ပြုပွဲ

များမကြာမီ ဟံသာဝတီ ရွှေနန်းတော်တွင် ရာဇာဓိရာဇ်သည် မွန်လူရဲကောင်း ဗညားလဂွန်းအိန်အား ဂုဏ်ပြုပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပလေသည်။ ထိုဂုဏ်ပြုပွဲတွင် မင်းညီမင်းသား မှူးမတ်သေနာပတိ၊ ဒေါ ဗညားနှင့် မြို့စားအားလုံးတို့ကို ဖိတ်ကြားသဖြင့် မင်းပရိသတ် စုံညီလှ၍ အလွန်ခမ်းနားကြီးကျယ်လှ လေသည်။ ဗညားလဂွန်းအိန်သည် တိုက်ကုလားမြို့စားဝတ်စုံနှင့် ရာဇာဓိရာဇ်ချီးမြှင့်သည့် ရွှေနဖူး စည်းကိုဆင်မြန်းလျက် အစွယ်ငါးချောင်းရှိသော ဆင်တော်စီးပြီး ဟံသာဝတီ ရွှေနန်းတော်အောက်သို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် မိဖုရားလသုဒ္ဓမာယာဒေဝီတို့ကိုယ်တိုင် ဆီးကြိုနှုတ်ဆက် ခြင်းပြုသဖြင့် လဂွန်းအိန်မှာ အလွန်ဂုဏ်မောက်နေလေတော့၏။

ဂုဏ်ပြုပွဲခံပွဲကို ညဉ့်ခုနစ်နာရီအချိန်မှစ၍ ကျင်းပမည်ဖြစ်၍ ညနေခြောက်နာရီ အချိန်ကပင် ဖိတ်ကြားထားသော မြို့စားများ၊ ဒေါဗညားများ၊ အမတ်ကြီးများ၊ သေနာပတိ၊ စစ်မှူး၊ ဗိုလ်မှူးများ၊ မင်းညီမင်းသားများ တဖွဲဖွဲကြွရောက် လာကြလေ၏။ ဟံသာဝတီ ရွှေနန်း တော်အဝင်ဝတွင် စည်ခံပွဲတာဝန်ခံ ဗိုလ်မှူးများက ကြွရောက်လာသော မင်း ပရိသတ်များကို ဆီးကြိုရင်း ဖိတ်စာနှင့် ဘွဲ့တံဆိပ်တော်များကို စစ်ဆေးပြီးမှ ဝင်ခွင့်ပြုလေ၏။ ပါလာသော လက်နက်များကို နံပါတ်စဉ်တပ်ထား၍ စုနစ်တကျ သိမ်းဆည်းထားကြလေသည်။ နန်းတော်ဝင်း တစ်လျှောက်လုံးကိုလည်း အစောင့်အကြပ်များ လုံခြုံစွာချထားလေသည်။ ဂုဏ်ပြုပွဲသို့ကြွလာသော

ထင်ရှားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ ဒဂုံမြို့စား၊ အရီးတော် မဟာဒေဝီ၊ နှမတော် တလမေသီရိ (ရာဇာဓိရာဇ်၏ရန်သူ ယောက်ဖတော်၊ ကွယ်လွန်သူ သမိန်မချွေး၏ ကြင်ယာတော်)၊ နန်းရင်းဝန် အမတ် ဒိန်၊ ဒုံလုံးမြို့စားကြီး သမိန်မြို့စွာ၊ ပညာရှိမင်းကံစီ၊ မပိုင်ဆရာတော် လူထွက် နိုင်စက်သင်၊ သမိန်မြို့ပြ၊ ညီတော် ဗေါ်ဇိုင်မုန်၊ သမိန်ဗရမ်း စသော ထိပ်တန်းပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများနှင့် ဗိုလ်ကတော် များ စုံညီစွာ တက်ရောက်ကြလေ၏။

ဗညားလဂွန်းအိန်မှာ ကတော်တစ်ဦးမျှ ခေါ်မလာဘဲ လက်ဝဲလက်ျာ ဗိုလ်မှူးနှစ်ဦးနှင့် သာ တက်ရောက်လာသဖြင့် ၎င်းအား ဂုဏ်ပြု၍တွင် ကွမ်းအစ်တည်ရန်နှင့် ဧည့်ခံစကားပြောရန် ရာဇာဓိရာဇ်က မိမိ၏ မိဖုရားငယ် ဒလသူဗွမာယာဒေဝီအား တာဝန်ပေးထားလေ၏။ ရာဇာဓိရာဇ် အနီးတွင်ထိုင်သူ မိဖုရားမှာ ဒဂုံသူ ဆီကုန်သည်ဘဝမှ ကောက်ယူခဲ့သော မယ်ပတ္တမြားခေါ် သီရိမာယာ ဒေဝီ မိဖုရားကြီး ဖြစ်၏။ ထိုဧည့်ခံပွဲသို့တက်ရောက်ရန် ဖိတ်ကြားခြင်းမခံရသော မြို့များမှာ မြောင်းမြ မြို့စား ဦးရီးတော် သမိန်လောက်များ၊ ဒလမြို့စား မွဲညီဂံဂေါင်နှင့် ရာဇာဓိရာဇ်အား ပုန်ကန်နေသော ပုသိမ် (၃၂)မြို့မှ မြို့စားနှင့် ဗိုလ်မှူးများ ဖြစ်လေသည်။

ဂုဏ်ပြုပွဲအခမ်းအနား

ထိုညဉ့်ခုနစ်နာရီအချိန်တွင် ဟံသာဝတီရွှေနန်းတော် ဧည့်ခံခန်းမကြီးတွင် အလွန်ထိန်လင်းစွာ ထွန်းညှိထားသည့် ဆီမီးဖယောင်းတိုင်ကြီးများ၊ စက္ကူရောင်စုံ မီးပုံးကြီးများအောက်တွင် ကတ္တီပါ ကော်စောအနီရောင်ပေါ်၌ (၁၀)ယောက်ထိုင် စားပွဲဝိုင်းကြီး (၅၀)ကို မင်းပရိသတ်များသည် မိမိ တို့အဆင့်အတန်းအလိုက် နေရာအသီးသီးတွင် နေရာယူကြပြီးဖြစ်၍ ရာဇာဓိရာဇ်ဘုရင်၏ ခွင့်ပြုချက် ဖြင့် နန်းရင်းဝန်အမတ်ဒိန်က ဂုဏ်ပြုညစာစားပွဲအခမ်းအနားကို ဖွင့်လှစ်ကြောင်း ကြေညာလိုက်၏။

ရှေးဦးစွာ ရာဇာဓိရာဇ်က ယခုကင်းပသောဧည့်ခံပွဲသည် မုတ္တမ (၃၂)မြို့တွင် ပုန်ကန်ထကြွ သည့် သူပုန်များကို အောင်မြင်ခြင်း အထိမ်းအမှတ်လည်းဖြစ်ပြီး ယင်းတိုက်ပွဲများတွင် အမြဲတမ်း ပင် ရန်သူများကို အောင်မြင်အောင် ဦးဆောင်တိုက်ခိုက်ပေးသော သူရဲကောင်းကြီး ဗညားလဂွန်း အိန် မှတ်လှအား ဂုဏ်ပြုပွဲပင်ဖြစ်ပါသည်။ အရှေ့ဘက်တစ်လွှားတွင် စစ်အောင်မြင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သော် လည်း အနောက်ဘက်တစ်ခွင်ရှိ ပုသိမ် (၃၂)မြို့၌ ပုန်ကန်ထကြွနေသည့် ဦးရီးတော် မြောင်းမြစား လောက်များနှင့် အပေါင်းပါများကို ဆက်လက်နှိမ်နင်းရန် ရှိပါသေးသည်။ ထိုရန်သူများကိုလည်း လဂွန်းအိန်ကိုပင် ဦးစီးအဖြစ် နှိမ်နင်းပေးရန် တာဝန်ပေးလိုက်ပါသည်ဟု မိန့်ကြားလိုက်လေ၏။

၎င်းနောက် လဂွန်းအိန်က 'ကျွန်တော်မျိုးအား သူရှင်မင်းကြီးက ဤကဲ့သို့ မင်းပရိသတ်စုံညီ တွင် ဂုဏ်ပြုဧည့်ခံသည်ကို တစ်သက်တွင် မေ့မည်မဟုတ်၊ အသက်ရှိနေသ၍ အရှင်သခင်အတွက် အသက်အသေခံ၍ အစွမ်းရှိသမျှ ရန်သူအားလုံးကို တိုက်ခိုက်ပေးရန် ဂုဏ်ရှိစွာဖြင့် တာဝန်ယူပါ သည်'ဟု ဖြန့်လည်မိန့်ဆိုပြီး ညစာထမင်းပွဲကြီးကို စတင်၍ ပျော်ရွှင်စွာ သုံးဆောင်စားသောက် ကြလေ၏။

စားပွဲဝိုင်းတွင် အမဲကင် အမဲခြောက်အမျိုးမျိုးနှင့် အရက်များကို လိုလေသေးမရှိအောင် ပေး၍ စစ်ဗိုလ်မှူးများ၊ အမတ်များအားလုံးသည် အလွန်အကျွံပင် သောက်စားပျော်ရွှင်ကြ၏။ အရက်မသောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်များအား အုန်းရည်များကို ပေးပြီး အုန်းထမင်း ကြက်သားဟင်း၊

အကြော်အလှော်အမျိုးမျိုးကို သုံးဆောင်ကြလေ၏။ ကွမ်းဆေးလက်ဖက်နှင့် လက်ဖက်ရည်ကြမ်းများလည်း တည်ခင်းသဖြင့် လိုလေသေးမရှိအောင်ပင်ဖြစ်လေ၏။ ညစာကို သုံးဆောင်စားသောက်ပြီးသောအခါ အဆင်သင့်စီစဉ်ထားသော မွန်ရှေးဟောင်း တူရိယာဂီတမျိုးစုံ တီးမှုတ်စေ၍ မွန်အဆိုအကများဖြင့် ဧည့်ခံပြန်လေ၏။

ယင်းဖျော်ဖြေမှုအကတွင် ကချေသည် မိန်းမ ယောက်ျားများအပြင် မြို့စားမင်းသမီးအချို့လည်း ပါဝင်ကပြရာ မင်းပရိသတ်များ အလွန်စိတ်ဝင်စားကြ၍ ဝါသနာပါသော ဗိုလ်မှူးများ၊ အမတ်ကြီးများနှင့် မြို့စားအချို့ပင် အရက်မူး၍ တစ်လှည့်စီ ကပြကြသဖြင့် အလွန် ပျော်ရွှင်ကြလေ၏။

မိဖုရား၏ ရင်လွမ်းတန်ဆာ

ဗညားလဂွန်းအိန်အား တာဝန်ယူ ဧည့်ခံစကားပြောရသော ဒလသုဒ္ဓမာယာဒေဝီ မိဖုရားကလေးမှာ အလွန်လှပပြေပြစ်ပြီး အပြောအဆို သွက်လက်ဖော်ရွေ၍ အလွန်ချိုပြုံးသူဖြစ်သဖြင့် လဂွန်းအိန်မှာ သတိမလစ်ရန် မိမိကိုယ်ကို ဣန္ဒြေဆယ်ကာ အထူးထိန်းထားရလေ၏။ ၎င်းပြင် မိဖုရားကလေးသည် လဂွန်းအိန်အား ငွေကွမ်းအစ် ကမ်းလှမ်းစဉ်တွင် ရင်လွမ်းတန်ဆာ ရုတ်တရက် နှိမ့်ကျပြန်ရာ လဂွန်းအိန်မှာ မမြင်အပ်သည်ကိုလည်း ဆက်လက်မြင်လိုက်ရသဖြင့် ရူးမတတ်ပင် ဖြစ်သွားတော့၏။

သို့ရာတွင် ရာဇာဓိရာဇ်ဘုရင်၏ ရှေ့မှောက်နှင့် မင်းပရိသတ် ဗိုလ်ပုံအလယ်တွင် ဖြစ်နေသောကြောင့် စိတ်ကို အတင်းချုပ်တည်းထားလိုက်ရ၏။ ထွန်းညှိထားသော ဆီမီးတန်ဆောင်ရောင်စုံမီးပုံးကြီးများ၏ အလင်းမှာ နေ့ခင်းကဲ့သို့ပင် ထိန်လင်းတောက်ပလှသဖြင့် အလွန်သာယာလှပေသည်။ ဖြေဖျော်သည့် ဇာတ်ပွဲသဘင်မှာလည်း တစ်ညလုံး မိုးလင်းသည်အထိ ကပြအသုံးတော်ခံမည်ဖြစ်သဖြင့် ပွဲကြိုက်သူများ မိုးလင်းမှ ပြန်ကြလေ၏။ ပွဲမကြိုက်သူများမှာ ညဉ့်နက်လာလျှင် တည်းခိုမည့် အိမ်များရှိရာသို့ ပြန်ကြတော့၏။ ရာဇာဓိရာဇ်သည် ငယ်စဉ်ကပင် ပွဲကြိုက်တတ်သဖြင့် တစ်ညလုံး မိဖုရားများ ခြံရံ၍ ပွဲကိုရှုစားလေသည်။ လဂွန်းအိန်လည်း မိဖုရားကလေး ဒလသုဒ္ဓမာယာနှင့် ရာဇာဓိရာဇ်ကို အားနာသဖြင့် မိုးလင်းသည်ထိ ပွဲကိုရှုစားပြီးမှ တိုက်ကုလားသို့ ပြန်လေ၏။

ဘုရင့်အမိန့်ကို ဖိဆန်သူ လဂွန်းအိန်

ဧည့်ခံပွဲတွင် ရာဇာဓိရာဇ်၏ ကြေညာထားသည့်အတိုင်း မြောင်းမြစား ဦးရီးတော်လောက်များကို နှိမ်နင်းရန် လဂွန်းအိန်အား တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း စစ်ချီထွက်ရန်နေ့ရက် ရောက်သောအခါ လဂွန်းအိန်သည် စစ်မထွက်ဘဲ အိပ်နေလိုက်၏။

ထိုသို့ ဘုရင့်အမိန့်ကို ဖိဆန်ရခြင်းမှာ လဂွန်းအိန်သည် ရာဇာဓိရာဇ်အား အသက်စွန့်၍ မုတ္တမ (၃၂)မြို့ကို တိုက်ခိုက်ပေးခဲ့၏။ နောင်လည်း အသက်နှင့်လဲ၍ ရာဇာဓိရာဇ်၏ ရန်သူဟူသမျှကို သုတ်သင်တိုက်ခိုက်ပေးရန် သစ္စာပြုပြီး အဓိဋ္ဌာန်ပြုခဲ့လေသည်။ ယခုထွက်တိုက်ရမည့် စစ်ကြောင်းမှာလည်း အလွန်ခက်ခဲ၏။ မိမိအင်အားနည်းပါး၍ မြောင်းမြစား လောက်များ၏ အင်အား

မှာ အလွန်ကြီးမားပေသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိအား ရာဇာဓိရာဇ်က မည်မျှချစ်၍ မည်မျှအခွင့်အရေး ပေးရမည်ကို စမ်းလိုသဖြင့် ယင်းသို့ ဘုရင့်အမိန့်ကို ပရိယာယ်ဖြင့် ဖီဆန်လိုက်ခြင်းဖြစ်၏။ လဂ္ဂန်းအိန် စစ်မထွက်သေးဘဲနေသည်ကို ရာဇာဓိရာဇ်ကြားရလျှင် အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြဇတို့အား စုံစမ်းရန် စေလွှတ်လိုက်လေသည်။

လဂ္ဂန်းအိန်စခန်းသို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြဇတို့သည် လဂ္ဂန်းအိန် ၏နဖူးကို စမ်းသပ်ကြလေသည်။ ထို့နောက် အမတ်ဒိန်က 'အဖျားသွေးလည်း မရှိပါဘဲလျက် စစ်ထွက်ရမည့် နေ့ရက်မှာ စစ်မထွက်ဘဲ အဘယ်အကြောင်းကြောင့် လဂ္ဂန်းအိန် အိပ်နေရပါသနည်း' ဟု မေးလေ၏။

'ကျွန်ုပ်တွင် စွဲကပ်နေသော ရောဂါသည် သာမန်ရောဂါမဟုတ်ပါ။ စိတ်ရောဂါဖြစ်သည်။ ယမန်နေ့ စည်ခံပွဲတွင် ကျွန်ုပ်အား ဒလသုဒ္ဓမာယာ ဗိမ္ဗုရားကလေး ငွေကွမ်းအစ် ဆက်သစဉ် ဗိမ္ဗုရား၏ ရင်လွမ်းတန်ဆာ နှိမ့်ကျရာ အရောင်အသွေး ဝင်းလက်စွာဖြင့် လတွင် ယုန်ဝပ်နေသကဲ့သို့ အာရုံတွင် ဗိမ္ဗုရား၏အလှကိုသာ စွဲလမ်းခြင်းဖြစ်ကာ အိပ်စက်၍မပျော်၊ အာဟာရလည်း မဝင်၊ စိတ်ကို မထိန်းချုပ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ် စစ်ထွက်လျှင်လည်း စစ်ရှုံး၍ သေရမည်။ စစ်မထွက်ဘဲနေပါကလည်း ဘုရင့်အမိန့်ကို ဖီဆန်သဖြင့် မင်းဖြစ်ဒဏ်သင့်၍ သေရမည့်အတူတူ စစ်မထွက်ဘဲ နေခြင်းဖြစ်သည်'ဟု လဂ္ဂန်းအိန် ဖြေကြားလေသည်။

ထိုစကားကို ကြားရလျှင် အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြဇတို့ ဆုံးမစကား ပြောသည်မှာ

'လဂ္ဂန်းအိန်၊ သင်သည် မင်းမူထမ်းတို့ မပြောဆိုအပ်သောစကားကို အဘယ်ကြောင့် ဆိုသနည်း။ သူရဲကောင်းဆိုသည်မှာ ဤသို့ စိတ်ထား၍မရ။ တောကို မခံမငဲ့နှင့်ဟူ၍ ပညာရှိတို့ စကားကို သင် မစဉ်းစားမဆင်ခြင်မိသလော။ လဂ္ဂန်းအိန်သည် နာမည်ကျော် သူရဲကောင်းကြီး ဖြစ်လာ၍ ရာဇာဓိရာဇ်၏ ချီးမြှင့်မြှောက်စားခြင်း ခံခဲ့ရသူဖြစ်သည်။ ဘုရင်၏ မောင်းမငယ် နှစ်ယောက်နှင့်တကွ မြို့စားအဖြစ် စည်းစိမ်အဆောင်ယောင်တို့ကိုလည်း အပ်နှင်းခဲ့ပေသည်။ ဤကဲ့သို့ ကရုဏာတော်ဖြင့် ပေးကမ်းချီးမြှင့်သဖြင့် နတ်စည်းစိမ်တမျှ ခံစားနေရပြီး ဖြစ်သည်။ အရှက်အကြောက်တို့ကို စောင့်ထိန်းကာ အရှင်အမှုတော်ကို သက်စွန့်ကြိုးပမ်း အမှုထမ်းရမည်ဖြစ်ပါလျက် ဤကဲ့သို့မဟုတ်မူဘဲ ရာဇဇေးတို့၌ ကျင့်ဝတ်တို့၏ အပြစ်များကို သင် မသိပါသလော။ ငါ့အရှင် ငါ့ကို ချီးမြှင့်မြှောက်စားသည်ဟု စိတ်တွင်မှတ်ယူပြီး မာနထောင်လွှားရန်မသင့်၊ ဗိမ္ဗုရားကို လိုချင်သည်ဆိုသည့်စကားမျိုးကို မဆိုထားနှင့်ဦး၊ ရာဇဇေး အဝဝတို့သည် ဖြေရှင်းရန် အလွန်ခက်ခဲလှပေသည်။ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ နီနီးကပ်ကပ် ဝင်ရောက်ခစား၍လည်း သင့်တော်မည်မဟုတ်။ ဝေးလွန်း၍လည်းမဖြစ်။ အမိန့်ရှိမှသာ အရှင်ထံ ဝင်ရောက်ခစားခြင်းသာ အပြစ်မှ လွတ်ကင်းလိမ့်မည် ဖြစ်၏။ အရှင်စိတ်ဆိုးသော်လည်း မိမိက ပြန်လည်စိတ်မဆိုးသင့်ပေ။ နန်းတော်ဝင်း အတွင်း အပြင်တို့တွင် ဝင်ရောက်သွားလာနေရသော်လည်း အရှင်၏ ကျေးကျွန်ဖြစ်သော မောင်းမမိသံများကို ရင်းနှီးခင်မင်စွာဖြင့် ကိုယ်စွဲခြင်း၊ ပြက်ရယ်ပြုခြင်းများကို မပြုလုပ်သင့်ချေ။ ရှောင်ကြဉ်မှသာ လျှင် သင့်မြတ်ပေသည်။ ငါ့တူ လဂ္ဂန်းအိန်သည် အရှင်မင်းကြီး၏ ခြေတော်ရင်းတွင် ခစားရသည့် သူရဲကောင်းတစ်ယောက် ဖြစ်နေပေပြီ။ ကျေးဇူးရှင်ပေါ်တွင် တိမ်းစောင်းခြင်းမရှိလေအောင် စောင့်ထိန်းသင့်ပေသည်။ သို့မှသာလျှင် အရပ်ရပ်မှ ရန်သူအပေါင်းကို အောင်နိုင်ပေမည်။ ယခု ငါ့တူ

သုတေသနစာပေများ

၁၁၁

လဝန်းအိန်သည် ထိုသို့မဟုတ်၊ မရိုးမဖြောင့်ဘဲ မပြောထိုက် မပြောသင့်သောစကားကို ပြောဆိုခဲ့သည်။ မိမိကိုမျက်ဆီးမည့် ယုတ်ညံ့သောအကြံကို ကြံသည်။ ငါးပါးသီလကိုမျှ မစောင့်ထိန်း၊ ရှေ့သို့ အရှင်၏ရန်သူများကို သွားရောက်နှိမ်နင်းသည်ရှိသော် ရန်သူကို အောင်နိုင်တော့မည်မဟုတ်ဟူ၍ ပြောဆို ဆုံးမလေသည်။

ထိုအခါ လဝန်းအိန်က 'ကျွန်ုပ် အဘယ်မည်သော ယုတ်ညံ့သည့်အကြံကို ကြံပါသနည်း' ဟု ပြန်မေးလေ၏။

အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြဇ္ဇတို့က ဆက်လက်ပြောဆိုပြန်သည်မှာ 'ငါတို့အရှင် ရာဇာဓိရာဇ်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရရန်အလို့ငှာ ပါရမီဖြည့်နေသူ ဖြစ်သည်။ အတိတ်အနာဂတ်ကို ဆင်ခြင်မြော်မြင်ပြီး လဝန်းအိန်အပေါ်၌ ဂုဏ်ကျေးဇူး မြောက်မြားစွာ ပြုခဲ့ချေသည်။ ဆုလာဘ်များ၊ အဆောင်အယောင်များနှင့်တကွ ထိုက်တန်သော အာဇာဂုဏ်ထူးများဖြင့် ချီးမြှောက်ခဲ့ပေသည်။ အကောင်းများကိုသာ သင့်အား ပေးအပ်ခဲ့သည်မှာ မိဘနှင့်မခြား ဖြစ်တော့သည်။ အဖသည် သားအား ပေးအပ်သည့် စည်းစိမ်ထက်မကပင် ဖြစ်တော့သည်။ သို့ဖြစ်ပါလျက် လဝန်းအိန်သည် ရှေ့နောက်ဆင်ခြင် တိုင်းထွာခြင်းမပြု။ အရှင်မိဖုရားကို ယုလို၍ အရှင်အား မရှိသေသော အပြုအမူဖြင့် ကြံစည်သည်မှာ အရှင်၏စည်းစိမ်ကို လုယူသည်နှင့် မတူသလော။

အကယ်၍ သူ့ရှင်သည် စစ်တိုက်ချိန်အတွင်းဖြစ်သဖြင့် ရန်သူကို အောင်မြင်နိုင်ရန် သူရဲကောင်းဖြစ်သူ လဝန်းအိန်၏ဆန္ဒကိုလိုက်၍ မိဖုရားကို ပေးသည်ထားဦး။ မေတ္တာဖြင့် ပေးခြင်းဖြစ်မည်မဟုတ်။ စစ်ပွဲများ အေးငြိမ်းသောအခါ အရှင်သည် မိဖုရားအား သတိရလေတိုင်း လဝန်းအိန်တွင် အပြစ်ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ သူရဲကောင်းအဖြစ် အရှင်အမှုတော်ကို ထမ်းဆောင်ရာတွင်လည်း တစ်နည်းနည်းဖြင့် ဘေးသင့်မည်သာ ဖြစ်သည်။ ပျက်စီးခြင်းသည် သင့်ထံသို့ ကျရောက်မည်ဖြစ်သဖြင့် သင့်ကိုယ်သင် ပျက်စီးအောင် ကြံဆောင်သည်နှင့် မတူသလော။ ဤအကြံသည် ယုတ်ညံ့သော အကြံအစည်မျှသာဖြစ်သဖြင့် ကျေးဇူးရှင်ကို ဤသို့မကြံစည်အပ်'ဟု ဆုံးမလေသည်။

ထိုအခါ လဝန်းအိန်က

'ဦးရီးတော်တို့သည် ကျွန်ုပ်အား မိဘသဖွယ် ပြောဆိုဆုံးမကြသဖြင့် ကျေးဇူးကြီးမားလှပေသည်။ ယုတ်ညံ့သောအကြံကို ကြံစည်ရခြင်းသည် ကျွန်ုပ်က စသည်မဟုတ်ပါ။ သူ့ရှင် ရာဇာဓိရာဇ်သည်သာလျှင် မိဖုရား ဒလသုဒ္ဓမာယာအား ကျွန်ုပ်ကို ကွမ်းအစ်တည်စေရာ၌ မိဖုရား၏ ရင်လွမ်းတန်ဆာ လျှောကျ၍ မမြင်အပ်သည်ကို ကျွန်ုပ် မြင်မိသဖြင့် မိဖုရား၏အလှကျက်သရေ အသွေးအရောင်ကြောင့် စိတ်ကိုမထိန်းချုပ်နိုင်၊ အာရုံတွင် ပြင်းပြစွာစွဲလမ်းမှု ဖြစ်ပေါ်လာကာ အိပ်မယျော်၊ စားမဝင်၊ တခိုင်ခိုင် တထွေထွေဖြစ်နေပါသည်။ အရပ်ရှစ်မျက်နှာစလုံး မှောင်အတိတ်မှ နေသကဲ့သို့ပင် ဖြစ်နေပါသည်။ သူ့ရှင်ကြောင့် ဤကိစ္စဖြစ်ပေါ်လာပြီး ကျွန်ုပ်တွင် အစွန်းအကွက် ထင်ရခြင်း ဖြစ်နေပါသည်။ တစ်နည်းဆိုသော် ထက်လှစွာသော ဓားသည် သံချေးတက်ပျက်စီးပြီးမှ ရန်သူအား တိုက်ခိုက်၍ ရမည်မဟုတ်၊ ထိုသံချေးတက်သည့် ဓားရှင်သည်သာ ပျက်စီးရာသို့ ရောက်ချေမည်။

အကယ်၍ ဓားရှင်သည် သံချေးတက်နေသော ဓားကိုမြင်လျှင် သံချေးများ ပွတ်တိုက်ခြင်း၊ ဆီလိမ်းခြင်း၊ ပြန်ထက်လာအောင် သွေးခြင်းပြုပြီးမှ ရန်သူကို တိုက်ခိုက်စေပါက ရန်သူကို မုချ

နိုင်မည် မဟုတ်ပါလော။ ဓားကိုင်သူလည်း အသက်ဆုံးရှုံးပျက်စီးတော့မည် မဟုတ်၊ ဓားရှင်လည်း ရန်သူကို အောင်မြင်မည်ဖြစ်သည်။ ဤပြဿနာကို ဦးရီးတော်မြင်သည့်အတိုင်း ကျွန်ုပ်မှာ မိဖုရားကို အလွန်အမင်း စွဲလမ်းနေသဖြင့် အသက်ကို နှမြောခြင်းမရှိတော့ပါ။ ဤအဖြစ်အပျက်နှင့် ပတ်သက်၍ နောက်ထပ် ကျွန်ုပ် ပြောကြားရန် မရှိတော့ပါ' ဟု ဆိုလေ၏။

အမတ်ဒိန်က လဂွန်းအိန်အား

'မေတ္တာရှိလွန်း၍သာ ယခုလို ငါတို့ ပြောဆို ဆုံးမနေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လဂွန်းအိန်၏ စကားကို သူရှင်အား အမှန်အတိုင်း လျှောက်တင်ရမည်လော' ဟု ရုတ်တရက် မေးလေ၏။

လဂွန်းအိန်က

'လျှောက်တင်ရမည်၊ သို့မဟုတ် မလျှောက်တင်ပါနှင့်ဟု ကျွန်ုပ် ပြောရန်မရှိပါ။ ဦးရီးတော် မြင်သည့်အတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်' ဟု ဆိုလေ၏။

ထို့နောက် အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြစ္စတို့သည်

'ယခုအခါတွင် စစ်တိုက်ချိန်ဖြစ်၍ လဂွန်းအိန်နှင့် စကားအချေအတင်ပြောကာ ငါတို့ အချိန်ဖြုန်းမနေသင့်။ ရာဇာဓိရာဇ်ထံ ငါတို့ အဆောတလျှင် တင်လျှောက်မှသင့်မည်။ ကြာလျှင် တာဝန်လစ်ဟင်းရာ ကျတော့မည်' ဟု ဆိုပြီးလျှင် ရာဇာဓိရာဇ်ထံ အမြန်ပြန်၍ လဂွန်းအိန်၏ အဖြစ်အပျက်အလုံးစုံကို အမှန်အတိုင်း တင်လျှောက်ကြလေသည်။

အမတ်ကြီးများတင်လျှောက်သည့်စကားများကို ကြားနာရပြီးနောက် ရာဇာဓိရာဇ်သည် ပြုံး၍ အမိန့်ရှိသည်မှာ

'အမတ်ကြီး ငါတို့ဘုရင်သဘောသည် သူရဲကောင်းနှင့်မိဖုရားကို နှိုင်းစာရလျှင် မိဖုရားဆိုသည်မှာ လူ့ဘုံ၌ အဖော်အဖက်အဖြစ် ငါတို့အား ပြုစုဖြေဖျော်ရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ သူရဲကောင်းဆိုသည်မှာ ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ အရပ်ရပ်မှ ရန်သူအပေါင်းကို နှိမ်နင်းအောင်မြင်ရန်အတွက် ရဲဘက်တော်ဖြစ်သည်သာမက ထီးဖြူကိုစောင့်ထိန်းသော အဖော်ကောင်းလည်း ဖြစ်သဖြင့် သာသနာတော်ကို ထွန်းလင်းတောက်ပစေလျက် နိဗ္ဗာန်တိုင်အောင်ပင် သုခချမ်းသာကို ပေးစွမ်းနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပေသည်။ ငါတို့ဘုရင်အား ဘုန်းလက်ရုံးအာဏာတို့၏ ဂုဏ်သတင်းကို အရပ်ရပ်သို့ ပျံ့နှံ့အောင် စွမ်းဆောင်ပေးသော သူလည်းမည်၏။ ထို့ကြောင့် မိဖုရားကို နှမြောတွန့်တို၍မသင့်။ သူရဲကောင်းကိုသာ အလိုဆန္ဒဖြည့်ရမည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် ငါ့ကဲ့သို့သော ဘုရင်တစ်ဆူသည် ဒလသုဒ္ဓမာယာ မိဖုရားကဲ့သို့ ရုပ်ရည်ရှုပကာ ချောမောပြေပြစ်လှသည့် မင်းသမီးတစ်ပါးကို ရှာဖွေပါက တစ်နေ့နေ့တွင် အမှန်ရရှိနိုင်ပေသည်။ ယခုလို စစ်ပွဲများနှင့် ရင်ဆိုင်နေသည့်အခါများတွင် အစွမ်းသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသော လဂွန်းအိန်ကဲ့သို့သော သူရဲကောင်းတစ်ဦးကို အသစ်ရှာဖွေရန် အလွန်ပင် ခဲယဉ်းလှပါသည်။ ထို့ကြောင့် မိဖုရားကိုမရလျှင် ဒုက္ခတွေ့မည့် သူရဲကောင်းကို ကယ်တင်သောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သူရဲကောင်းကို မိဖုရားထက် ပိုချစ်သည့်အနေဖြင့်လည်းကောင်း ငါ၏ မိဖုရားငယ် ဒလသုဒ္ဓမာယာအား ဖီးလိမ်းပြင်ဆင်စေပြီး လဂွန်းအိန်ထံ အမြန်ပို့ပေးလိုက်ကြစေ' ဟု အမိန့်ချမှတ်လိုက်လေသည်။

ဒလသုဒ္ဓမာယာ မိဖုရားလည်း မိမိအား လဂွန်းအိန်ထံ ပို့ဆက်စေရန် အမိန့်တော်ကြားရလျှင် ရာဇာဓိရာဇ်၏ ခြေကိုဖက်လျက် မျက်ရည်ဖြိုင်ဖြိုင်ကျ၍ သည်းခွာ ငိုကြွေးလေ၏။ ရာဇာဓိရာဇ်သည်

သုတေသနစာပေများ

၁၁၃

မိဖုရားအား နှစ်သိမ့်ဖျောင်းဖျစ်ကား ပြောကြားပြီးနောက် အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြန္ဒတို့အား အမိန့်ရှိသည်မှာ

‘အမတ်ကြီးများ၊ ငါသည် လဂွန်းအိန်အား အခွင့်အရေးပေးသည့်အနေဖြင့် သူ၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း သူ့အလိုရှိသော ဒလသုဒ္ဓမာယာ မိဖုရားကို ပေးလိုက်ပါပြီ။ အလိုဆန္ဒ ပြည့်ဝပြီးနောက် စစ်ထွက်တိုက်ရာ၌ လဂွန်းအိန်သည် ရန်သူဟူသမျှကို အောင်မြင်ပါစေဟု ငါ ဆုတောင်းလိုက်ကြောင်း’

ဟု မိန့်ဆိုပြီး မိဖုရားအား ပို့ဆက်စေ၏။

လဂွန်းအိန်လည်း ဒလသုဒ္ဓမာယာ မိဖုရားကို မိမိထံ ရာဇာဓိရာဇ် ဝိသိုင်းလိုက်ပြီဖြစ်ကြောင်းကို ကြားသိရလျှင် မိဖုရားအား ကန်တော့ရန် ရွှေပန်း ငွေပန်း ကန်တော့ပွဲတို့ဖြင့် ပြင်ဆင်ထားလေ၏။

အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြန္ဒတို့လည်း ရာဇာဓိရာဇ်အမိန့်အတိုင်း မိဖုရား ဒလသုဒ္ဓမာယာကို ခေါ်ပြီး လှေထက်သို့တင်၍ ကန်လန့်ကာ ကာရံလျက် လဂွန်းအိန်ထံ ပို့လေ၏။

လဂွန်းအိန်လည်း အဝေးမှလာနေသော ကန်လန့်ကာ ကာရံထားသည့် မိဖုရား ဒလသုဒ္ဓမာယာပါသည့် လှေတော်ကိုမြင်ရလျှင် အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြန္ဒတို့အား ရှိခိုးလျက်-

‘ဦးရီးတော်တို့၊ မိဖုရားလှေကို ကျွန်ုပ်အနီး မဆိုက်ကပ်ပါစေနဲ့။ သူ့ရှင် ရာဇာဓိရာဇ်အား အချစ်စမ်းခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ မိဖုရား ဒလသုဒ္ဓမာယာအား စိတ်ဖြင့် ပြောဆိုကြစည်မိသောအပြစ်များ ခွင့်လွှတ်ပါရန် ကျွန်တော်မျိုး ကန်တော့ပါသည်’

ဟုဆို၍ မိဖုရားအား ရွှေပန်းငွေပန်းများဖြင့် ကန်တော့ပန်း ဆက်သလေ၏။ ရာဇာဓိရာဇ်ရှိရာ အရပ်ဘက်သို့ ရည်စူး၍လည်း ကန်တော့လိုက်လေ၏။ ထို့နောက် မိဖုရားတို့၏ လှေတော်ကို ပြန်လှည့်စေ၍ မိဖုရားအား ပြန်လည်ဆောင်ကြဉ်းသွားရန် အမတ်ဒိန်နှင့် သမိန်ဗြန္ဒတို့အား ယန်ကြားပြီးလျှင် ဤသို့ဆိုလေ၏။

‘ဤအကြိမ်တွင် ငါသည် အတွင်းစစ်ကို အောင်မြင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ပါ၍ အပြင်စစ်များသည် ငါ၏လက်ချက်ကို ခံနိုင်မည်လော။ သူ့ရှင်သည် မိဖုရားထက် သူရဲကောင်းကို ပိုမိုအခွင့်အရေးပေးသည်။ သူရဲကောင်းကို မြတ်နိုးစုံမက်သည်။ အရှင်အမှုတော်ကို ကြာမြင့်စွာ ထမ်းဆောင်ခဲ့သည်မှာ ယနေ့ အရှင်၏စိတ်ကို ကောင်းစွာ သိရှိရပါပြီ။ ကျေးဇူးကြီးလှသော အရှင်မင်းကြီး ဖြစ်ပေသည်။ ယခုရှိသည့် ရန်သူမျှကို မဆိုထားနှင့်။ အလွန်များပြားသော ရန်သူအပေါင်းကိုပင် အသက်ဆုံးရှုံးသည်အထိ အရှင်အမှုတော်ကို ထမ်းဆောင်ခြင်းဖြင့် ကျေးဇူးတော်ကို ဆပ်မည်ဖြစ်ကြောင်း ဦးရီးတော်တို့သည် အရှင်ရာဇာဓိရာဇ်အား လျှောက်ထားလိုက်ပါကုန်’

ဟု မှာကြားလိုက်လေသည်။

ထို့နောက် လဂွန်းအိန်သည် ခရာတို့ကို တီးမှုတ်စေလျက် အောင်သံပေးကာ ပုသိမ်မြောင်းမြ ပိုင်လိုင်ဘက်သို့ စစ်လှေ (၁၀၀)တို့ဖြင့် စစ်ချီထွက်ခွာလေတော့သည်။ ပိုင်လိုင်သို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ ညဉ့်အချိန်တွင် ချောင်းပြည့်အောင် ငုတ်တိုင်များ စိုက်ထူထားပြီး လှေ (၂၀)မျှသာ ပြထားလေသည်။ ကျန်လှေများကို ပုန်းအောင်းနေစေ၏။ တစ်ဖက်ကမ်းတွင် မြောင်းမြစားလောက်ဖျား စစ်ဘက်မှ လှေ (၅၀၀)တို့ကို ပုသိမ်စား လောက်နရိန် ဦးစီးလျက် စောင့်နေလေ

သည်။ ရေကျချိန်တွင် လဝှန်းအိန်ဘက်မှ လှေ (၂၀)တွေ့လျှင် အရမ်းယူမည်ကြံ၍ သတိမပြု ဂရုမစိုက်ဘဲ လောက်နရိန် စစ်လှေများဖီ၍ လိုက်ဆင်းလေ၏။

လဝှန်းအိန်၏ စစ်လှေ (၂၀)တို့သည် လဝှန်းအိန် ညွှန်ကြားချက်အတိုင်း ခုခံရင်း ဆုတ်ခွာ ရင်း ငုတ်တိုင်များ လွှတ်အောင်ရှောင်ကာ ရှုံးဟန်ပြုလေသည်။ လောက်နရိန် စစ်လှေများလည်း အလောတကြီး ပြန်ကြွခွာလိုက်ကြရာ ငုတ်တိုင်များ ငြိသဖြင့် ဖီလာကန့်လန့်ဖြစ်၍ တစ်စင်းနှင့် တစ်စင်း ခိုက်မိသဖြင့် အချို့အမှောက် အချို့စောင်းနှင့် ရှုပ်ထွေးနေသည့်အခြေတွင် ပုန်းအောင်းနေသော လဝှန်းအိန် စစ်လှေများသည် လဝှန်းအိန် ဦးဆောင်ကာ စနစ်တကျ တိုက်ခိုက်လေတော့သည်။ အခြေမလှသဖြင့် ပုသိမ်စား လောက်နရိန်သည် လှေထက်မှခုန်ဆင်းပြီး ကုန်းပေါ်တက်ကာ ပုသိမ်အရောက် ကိုယ်လွှတ်ပြေးလေသည်။

လဝှန်းအိန်လည်း ပုသိမ်စစ်ကိုနိုင်ပြီး ရရှိသော သံပန်းများကို ရာဇာဓိရာဇ်ထံ ဆက်သလေ၏။ ရာဇာဓိရာဇ်လည်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာဖြစ်၍ လဝှန်းအိန်သည် သူရဲကောင်း ပီသပေသည်။ အဆမတန် များပြားသော ရန်သူတို့ကို ပရိယာယ်ဆင်ပြီး အနိုင်ရအောင် တိုက်ခိုက်တတ်သည်ဟု ချီးကျူးစကား ပြောကြားလေသည်။ ထို့နောက် ရာဇာဓိရာဇ်သည် ဗညားလဝှန်းအိန်၏ အကူအညီဖြင့် ဒေးပသွယ်၊ မြောင်းမြနှင့် ပုသိမ်များကို အောင်မြင်၍ မြောင်းမြစားလောက်များကို ဖမ်းဆီးရမိပြီး နောက် ဟံသာဝတီ ဗဂိုး နေပြည်တော်သို့ ပြန်လှည့်လေသည်။

ဟံသာဝတီ ဗဂိုးနေပြည်တော်သို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်သောအခါ ရာဇာဓိရာဇ်သည် သူရဲကောင်း ဗညားလဝှန်းအိန်အား ဆုလာဘ်များစွာ ချီးမြှင့်လိုက်လေသည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်၊ ။ တွဲ ၄၊ မှတ် ၁ (ခရစ် ၁၉၆၃၊ ဖေဖော်ဝါရီ)]

မွန်ဘာသာ ဓာတ်ငါးရာငါးဆယ်

ရှေးအကျဆုံးဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းများကို အိန္ဒိယပြည် (Sanchi) စန်ချီနှင့် ဘာရဟုတ် (Bharhud) ဘုရားများတွင် ပန်းတမော့ ခေါ် ကျောက်ဆစ်ပန်းပုလက်ရာများဖြင့် ထုလုပ် သရုပ်ဖော်ထားခဲ့လေသည်။ ဘာရဟုတ်ဘုရားတွင် တွေ့ရှိသည့် ဗြာဟ္မီအက္ခရာတို့ဖြင့် ကမ္ဘည်းထိုးထားသော ဇာတ် (၅၅၀) အမည်နာမများသည် ရှေးအကျဆုံးဖြစ်လေသည်ဟု ပါမောက္ခ အီဘီကောင်ဝဲလ်၏ ဇာတ် (၅၅၀)စာအုပ်တွင် ဆိုထားလေသည်။

ထိုအက္ခရာ အရေးအသားများသည် အသောက မင်းတရားကြီးလက်ထက်ဖြစ်သည့် ခရစ်မပေါ်မီ ဘီစီ (၂၅၀)လောက်က ရေးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ တစ်နည်းဆိုသော် အရှင်ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူပြီးနောက် တတိယ သင်္ဂါယနာတင်သည့် ဗုဒ္ဓသာသနာနှစ် (၂၃၆)ခုနှစ်လောက်တွင် ဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ အမည်နာမများကို ကျောက်ထက်အက္ခရာများနှင့် ပထမအကြိမ် တွေ့ရှိရလေသည်။

ခရစ်မပေါ်မီ ဘီစီ (၂၆၄)ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော အသောကမင်းကြီးသည် အရှင်မေဂ္ဂလိ ပုတ္တတိဿ မထေရ်မြတ်ကို အမှုပြု၍ ဘီစီ (၂၄၆)ခုနှစ်တွင် တတိယ သင်္ဂါယနာ တင်တော်မူသည်ဟု Dr. H. Zimmer's Philosophies of India တွင် ဆို၏။ ထို့နောက် ကိုးတိုင်း ကိုးရွာနသို့ သာသနာပြုများ စေလွှတ်တော်မူ၏။ အရှင်သောတာထေရ်နှင့် အရှင်ဥတ္တရထေရ်နှစ်ပါးအမှုပြုသော သာသနာပြုများကို သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံပြည်သို့ စေလွှတ်ခဲ့လေသည်။ ထိုအခါ သထုံပြည်သူပြည်သား ပေါင်း (၆၀၀၀၀)တို့သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုရကုန်၏။ (၃၅၀၀)သော ယောက်ျားတို့သည်လည်းကောင်း၊ (၁၅၀၀)သော မိန်းမတို့သည်လည်းကောင်း ရဟန်းပြုကြသည်ဟု မှန်နန်းရာဇဝင်ကြီးတွင် ဖော်ပြလေသည်။

ထိုစဉ်ကပင် ဇာတ် (၅၅၀)အပါအဝင် ပိဋကတ်တော်များ သထုံပြည်သို့ ရောက်ခဲ့တန်ရာသည်။ အရေးအသားဖြင့် မဟုတ်သော်လည်း အာဂုံဆောင်ဖြင့် ရောက်ရှိခဲ့ပေမည်။ အရှင်သောတာထေရ်နှင့် ဥတ္တရထေရ်နှစ်ပါးတို့ သထုံပြည်သို့ ကြွရောက်လာကြောင်းကို ခရစ်နှစ် (၄)ရာစုနှစ်နှင့် (၅)ရာစုနှစ်တို့တွင် ရေးသားသည့် သီဟိုဠ်သမိုင်းများဖြစ်သော ဒိပဝံသကျမ်းတို့တွင်လည်း ရေးသားဖော်ပြထားလေသည်။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံပြည်သို့ သာသနာပြုများ စေလွှတ်သည့်နည်းတူ အသောကမင်းကြီးသည် သားတော် အရှင်မဟိန္ဒထေရ် ခေါင်းဆောင်သော သာသနာပြုများကို သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့လည်း စေလွှတ်ခဲ့ပြန်လေသည်။ ထို့နောက် သီဟိုဠ်မင်း ဒေဝါနံ ပီယတိဿမင်း၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ အသောကမင်းသည် သမီးတော် သမိမိတ္တထေရ်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆက်လက်စေလွှတ်ဖြန့်သည်ဟု မှန်နန်းရာဇဝင်ကြီးတွင် ဖော်ပြလေသည်။

အရှင်မဟိန္ဒထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်ပြီးနောက် ပိဋကတ်တော်များကို မဂဓဘာသာမှ သီဟိုဠ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခဲ့သည်ဟု ရာဇဝင်ဆရာများ ယုံကြည်ကြသည်။

ခရစ်နှစ် (၄၃၀)ခုနှစ်တွင် ကျမ်းအလွန်တတ်သည့် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသထေရ်သည်^၂ သည် သထုံမှ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ မဇ္ဈိမဒေသမှတစ်ဆင့် ကြွရောက်ပြီးလျှင် ရှေးအခါက အရှင်မဟိန္ဒထေရ် ပြန်ဆိုထားသော သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်ရှိသည့် ပိဋကတ်တော်များကို ပါဠိဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခဲ့လေသည်။ ထို့နောက် ဇာတ် (၅၅၀) အပါအဝင် ပိဋကတ်တော်များကို အက္ခရာအရေးအသားနှင့်တကွ သထုံပြည်သို့ ဆောင်ယူခဲ့ဟန်တူလေသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခရစ်နှစ် (၅)ရာစုတွင် ကမ္ဘည်းထိုးသည့် ဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ အရေးအသားများကို မတွေ့ရသေးသော်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ အရေးအသားများကို ဗိုလိတထောင်ဘုရား ဌာပနာတိုက်မှ အုတ်ခွက်ဘုရားကျောဘက်၌ ရေးသားထားသော ယေဓမ္မာဟေတု ပွဘဝါ အစချီဂါထာကို မွန်အက္ခရာဖြင့် ရေးဦးစွာ တွေ့ရှိရ၏။ မွန်ဌာနီဟောင်း ဒွါရဝတီနိုင်ငံ ပရပထုဘုရားတွင်လည်း ခရစ်နှစ် (၅)ရာစုနှစ်နှင့် (၆)ရာစုနှစ်ထိုး ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ အရေးအသားများကို တွေ့ရှိရပါ၏။ ထို့အတူ သရေခေတ္တရာ ပျူဌာနီတွင်လည်း အလားတူ တွေ့ရှိရ၏။

ထို့နောက်တွင် ခရစ်နှစ် (၁၀)ရာစုနှစ် နောက်ပိုင်းတို့သည် သထုံ မဇ္ဈာမင်းခေါ် မကုဇမင်း၏ ပဏ္ဍိတ် မွန်ကျောက်စာတွင် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူဘုရားစာရင်း ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် ဇာတ်ကြီး (၁၀)ဘွဲ့ဆိုင်ရာ အရေးအသားများကိုလည်း ရေးဦးစွာ တွေ့ရှိရလေသည်။ ထိုခေတ်တွင် တည်ဆောက်သည့် သထုံကလျာဏီသိမ်၏ မှတ်တိုင်များပေါ်တွင်လည်း ဇာတ်ကြီး (၁၀)ဘွဲ့တို့ကို ပန်းတမော့ခေါ် ကျောက်ဆစ်ပန်းပုလက်ရာများဖြင့် ထုလုပ်သရုပ်ဖော်ထားသည်ကို ရေးဦးစွာ တွေ့ရှိရပြန်သည်။

တို့ပြင် သထုံ ရွှေစာရံဘုရားနှင့် ကလျာဏီသိမ်အကြားရှိ သိကြားဘုရား ပစ္စယာပေါ်တွင် တွေ့ရှိသည့် စဉ့်ချပ်များသည်လည်း ဇာတ်ကြီး (၁၀)ဘွဲ့ကို သရုပ်ဖော်ထားပြန်လေသည်။

ထို့နောက် ခရစ်နှစ် (၁၀၅၇)တွင် သထုံမှ အရှင် ဓမ္မဒဿီ ခေါ် ရှင်အရဟံသည် သထုံမှ ပိဋကတ်တော်များကို ပုဂံမြို့သို့ ပြန်ချီခဲ့သဖြင့် ပုဂံတွင် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တည်သည့် ဖက်လိပ်ဘုရား၊ ရွှေစည်းခုံဘုရားနှင့် ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက် တည်သည့် အာနန္ဒာအစရှိသည့် ဘုရားများတွင် မွန်အက္ခရာ မွန်ဘာသာဖြင့် ဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ အရေးအသားများနှင့် ရုပ်တု စဉ့်ကင်းချပ်များကို တွေ့ရှိရပြန်လေသည်။

ဇာတ် (၅၅၀)ဟူ၍ အဆိုရှိသော်လည်း စင်စစ် (၅၄၇)ဇာတ်သာ ရှိလေသည်။ အမှတ်စဉ် (၁) အပဏ္ဏကဇာတ်မှစ၍ အမှတ်စဉ် (၅၄၇) ဝေဿန္တရာဇာတ်တွင် အဆုံးသတ်လေသည်။ အမှတ်စဉ် (၅၃၈)ဖြစ်သော တေဓိဇာတ်မှစ၍ အမှတ်စဉ် (၅၄၇)ဖြစ်သော ဝေဿန္တရာဇာတ်အထိ

၂။ မဟာရာဇဝင်ကြီးတွင် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် သထုံပြည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကူးသည်။ ကူးပုံမှာ ပုသိမ်သင်္ဘောဆိပ်မှ မဇ္ဈိမဒေသသို့ ကူးပြီးလျှင် မဇ္ဈိမဒေသ၌ မဟာဇောဓိ သတ္တဌာန နေရာရာ ပုဗ္ဗယရုံကျောင်းတော်စသော ပုံများကို ပန်းချီတို့ ရေးစေပြီးလျှင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကူးသည်ဟုဆို၏။ သို့သော် စူဠဝင်ကျမ်းတွင် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် မဇ္ဈိမဒေသမှ ပုဏ္ဏားမျိုးဖြစ်ပြီး ပိဋကတ်သုံးပုံကို တတ်သဖြင့် ဘုရားကဲ့သို့ ကျော်စော၏။ ၎င်းသည် မဇ္ဈိမဒေသမှ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကူးသည်ဟုဆို၏။

နောက်ဆုံး (၁၀)ဇာတ်ကို ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ဟူ၍ ခေါ်ကြလေသည်။ ကျန်သောဇာတ် (၅၃၇) ဇာတ်တို့ကို ဇာတ်ငယ်များဟူ၍လည်းကောင်း၊ (၅၅၀)ဟူ၍လည်းကောင်း ပေါင်းရုံးပြီး ခေါ်ဆိုကြ လေသည်။ 'န'မှာ ငါးရာ၊ 'ရ'မှာ တစ်ကျိပ်ဟူ၍လည်း ဆိုကြသည်။

ဇာတ် (၅၅၀)ကို မည်သည့်ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုထားသည်ဖြစ်စေ၊ ၎င်းတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ ဆိုင်ရာ စာပေတစ်ရပ် ဖြစ်လေသည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် သစ္စဉာဏ ဉာဏ်တော်ဖြင့် မိမိ၏အတိတ် ဘဝဖြစ်စဉ်များကို ဟောပြောခဲ့သဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အပေါင်းတို့အား သင်ခန်းစာပေးခြင်း၊ သတိ တရားပေးခြင်း၊ ဘုရားလောင်း ဇာတိသတ္တအနေဖြင့် ရှေ့ဆောင်လမ်းပြမှုပြုလျက် စံနမူနာပြုသင့် ပုံများကိုပြကာ အကျင့်စာရိတ္တကို အထူးတလည် ပြုပြင်ပေးခြင်းလည်း မည်ပေသည်။

ဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ ဝတ္ထုများကို ဖတ်ရှုခြင်းအားဖြင့်လည်း ရှေးခေတ် အိန္ဒိယပြည် (၀၂) မဂဓတိုင်း၏ လူမှုရေးရာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများသည် မည်သည့်အခြေတွင် ရှိခဲ့ကြောင်းကို မှန်းဆနိုင်လေသည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ဇာတ် (၅၅၀) ကို ဖတ်ရှုလေ့လာသူတိုင်းသည်လည်း အကျင့်သီလသိက္ခာ သမာဓိကို မပြုပြင်ဘဲ နေနိုင်မည်မဟုတ် ချေ။ ထို့ကြောင့် ဇာတ် (၅၅၀)သည် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော စာပေကောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် မွန်ဘာသာဖြင့် ကမ္မည်းထိုးခဲ့သော မင်စာများကို ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ကျီအိပ်လု(စ်)က လွန်ခဲ့သော (၁၉၂၈)ခုနှစ်မှစ၍ နှစ်ပေါင်း (၃၀)ကျော် ခက်ခက်ခဲခဲ ဖတ်ရှုခဲ့ပြီး ရောမ အက္ခရာဖြင့် ဖလှယ်၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် အဓိပ္ပာယ်များ ပြန်ဆိုရေးသားခဲ့လေသည်။

ပုဂံခေတ်ဦးပိုင်းတွင် ဂူဘုရားအတွင်း နံရံများ၌ ကမ္မည်းထိုးခဲ့သည့် မင်စာများသည် မွန်ဘာသာဖြင့်သာ တွေ့ရှိရလေသည်။ ပုဂံခေတ်ဦးတွင် အုပ်ချုပ်သည့် အနော်ရထာမင်း၊ စောလူး မင်း၊ ကျန်စစ်သားမင်းနှင့် အလောင်းစည်သူမင်းများလက်ထက်တွင် ကမ္မည်းထိုးခဲ့သည့် ကျောက် စာ၊ မင်စာနှင့် စဉ့်ကင်းအုတ်ခွက်စာပေများသည် မွန်အက္ခရာဖြင့်သာ အများအားဖြင့် တွေ့ရ၏။ ဘာသာမှာလည်း ပါဠိနှင့် မွန်ဖြင့်သာ တွေ့ရှိရလေသည်။

သို့ရာတွင် ခရစ်နှစ် (၁၁၁၃)ခုနှစ်တွင် ကျန်စစ်သားမင်း၏ သားတော် ရာဇကုမာမင်းသား သည် မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးဘုရားကိုတည်ပြီး လေးမျက်နှာကျောက်တိုင်တစ်တိုင်တွင် မိမိ ကောင်းမှုပြုခဲ့ပုံအကြောင်းကို ပျူ၊ မွန်၊ ပါဠိ မြန်မာဘာသာတို့ဖြင့် တစ်မျက်နှာစီတွင် ကမ္မည်းထိုးခဲ့ လေသည်။

သို့သော် ဂူပြောက်ကြီးဘုရား အတွင်းနံရံများတွင် ပန်းချီဆေးရေးများနှင့်တကွ ကမ္မည်းထိုး ခဲ့သည့် ဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကိုမူ မွန်ဘာသာဖြင့်သာ ကမ္မည်းထိုးခဲ့လေသည်။ ထို့အပြင် မြင်းပြဂူ၊ တောင်ဘီဂူ၊ ပုထိုးသားများဂူ၊ နဂါးရုံဂူ၊ အပယ်ရတနာဂူ၊ ဖြတ်စ ရွှေဂူ၊ ကျဆင်းဂူနှင့် အလိုပြည့်ဂူ စသည့် ဂူဘုရားများ၏ အတွင်းနံရံများတွင် ပန်းချီဆေးရေးများနှင့်တကွ ကမ္မည်းထိုးခဲ့သည့် ဇာတ် (၅၅၀)၊ ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူဆိုင်ရာ စာပေအရေးအသားတို့သည် မွန်ဘာသာဖြင့်သာ တွေ့ရလေသည်။

အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် ကမ္မည်းထိုးခဲ့သည်ဟု ယူဆသော အရှေ့ဖက်လိပ်၊ အနောက်ဖက်လိပ်နှင့် ရွှေစည်းခုံဘုရား၏ ပစ္စယာများ ပတ်ပတ်လည်တွင် ဇာတ် (၅၅၀)တို့၏ စဉ့်ကင်းချပ်တို့၌ ကမ္မည်းထိုးခဲ့သည့် ပါဠိဇာတ် အမည်များနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ထူးဆန်းသည့်အချက်

တစ်ရပ်မှာ အရှေ့နှင့်အနောက် ဖက်လိပ်ဘုရားတို့တွင် ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့သည့် ဇာတ်အမည်များသည် (၅၄၅)မကဘဲ (၅၅၀)ပြည့်ရန် ဇာတ် (သုံး)ဇာတ် ဖြည့်လိုက်ဟန် တူပေသည်။ ဝိနောဇာတ် (သုံး)ဇာတ်တို့၏ အမည်များမှာ

- (၁) ဝေလာမဇာတ်
- (၂) မဟာဂေါဝိန္ဒ
- (၃) သုမေဓပဏ္ဍိတ ဖြစ်လေသည်။

ထို့ပြင် ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက်တွင် ကမ္ဘည်းထိုးသည့် အာနန္ဒဘုရား ပစ္စယာများ ပေါ်တွင် ဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ ဝတ္ထုများကို စဉ်ကွင်းရပ်ချပ်တို့ဖြင့် သရုပ်ဖော်ကာ မွန်ဘာသာဖြင့် သာ ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပြန်လေသည်။ သို့ရာတွင် (၅၅၀)တိတိမဟုတ်ဘဲ (၅၄၅)ဇာတ်သာ ဖြစ်လေသည်။ သီဟိုဠ်နှင့်အညီ ဖြစ်လေသည်။

သို့ပါ၍ ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှု အနုပညာများဖြစ်သည့် ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ပန်းပဲ၊ ပန်းတင်၊ ပန်းတော့၊ ပန်းတမော့နှင့် ဗိသုကာပညာတို့၏ ခေတ်အပိုင်းအခြား လက်ရာပုံစံများကို လေ့လာမည်ဆိုလျှင် ထိုရှေးခေတ် မွန်စာပေအက္ခရာ အရေးအသားများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် လည်း ထိုအနုပညာများ၏ ခေတ်အပိုင်းအခြား ပုံစံများကို ခွဲခြားသိသာနိုင်ရန် များစွာ အထောက်အပံ့ ဖြစ်ပေသည်။

ဥပမာ (၁၉၆၂)ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလအတွင်း၌ အသစ်တွေ့ရှိသော တောင်ဘီဂူ ဘုရား ပုံစံများနှင့် ခေတ်အပိုင်းအခြားကို လေ့လာရာ၌ ထိုဂူအတွင်း၌ ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့သည့် မွန်ဘာသာဇာတ် (၅၅၀)ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများ၊ အက္ခရာများနှင့် စာလုံးပေါင်းများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် တောင်ဘီဂူဘုရားပုံစံနှင့် ပန်းချီလက်ရာများသည် ပုဂံခေတ်ဦးပိုင်းဖြစ်သော မြင်းပြဂူနှင့် တစ်ခေတ်တည်း ဖြစ်ကြောင်းကို အလွယ်တကူ လေ့လာနိုင်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ရှေးခေတ် မွန်ဘာသာ ဇာတ် (၅၅၀)အရေးအသားများသည် ပြည်ထောင်စု ယဉ်ကျေးမှု သုတေသနကို လေ့လာရေး၌ မည်မျှအရေးကြီးသည်ကို သိသာနိုင်လေသည်။

ပုဂံခေတ် အလယ်ပိုင်းတွင်တည်သည့် လောကထိပ်ပန် ဂူဘုရား အတွင်းနံရံများတွင်မူ ကား မွန်ဘာသာနှင့် မြန်မာဘာသာတို့ဖြင့် ဒွန်တွဲလျက် ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပြန်သည်ကို ထူးဆန်းစွာ တွေ့ရပြန်သည်။ ထိုဂူအတွင်းနံရံရှိ စာပေအရေးအသားများကို ထောက်ရှု၍ ဘုရားတည်သည့် ခေတ်ကို မှန်းဆနိုင်သည်။ ယင်း လောကထိပ်ပန် ဘုရားအကြောင်းနှင့် မွန်မြန်မာ ကမ္ဘည်းစာပေများကို သမိုင်းကော်မရှင်မှ ဗိုလ်မှူးဘရင်က ပြုစုရေးသားပြီး ယဉ်ကျေးမှုဌာနက (၁၉၆၂)ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလတွင် ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခဲ့လေသည်။

ပုဂံခေတ် မွန်နှင့်မြန်မာဘာသာ ဇာတ် (၅၅၀)အမည်များ တစ်နေရာနှင့် တစ်နေရာ ကွဲလွဲခြားနားပုံများကို ပါမောက္ခဒေါက်တာ ကျီအိပ်လု(စ်)က (Artibus Asiae) အတွဲ (၁၉)၌ (၁၉၅၆)ခုနှစ်တွင် ရေးသားဖော်ပြခဲ့သည်။ ပုဂံခေတ်တွင် ခရစ်နှစ် (၁၀၆၀)မှ (၁၁၅၀)ခုနှစ်အတွင်း မွန်ဘာသာဖြင့်သာ တွေ့ရှိရလေသည်။ မြန်မာဘာသာ (၅၅၀)ကိုမူ ခရစ်နှစ် (၁၂၅၀)မှစ၍ မင်္ဂလာစေတီ၊ ဝက်ကြီးအင်း၊ ဂူပြောက်ကြီးနှင့် အခြားဂူဘုရားများတွင် ကမ္ဘည်းထိုးထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

သုတေသနစာပေများ

၁၁၉

ရှေးခေတ် မွန်ဘာသာ ဇာတ် (၅၅၀)ကို လေ့လာဖတ်ရှုသောအခါ ယခုခေတ် မွန်ဘာသာ ဇာတ် (၅၅၀)ကို မှီငြမ်းပြုရလေသည်။ ခေတ်မွန်ဘာသာဇာတ် (၅၅၀)မှာ ပေမူပေါ်တွင်သာ တည်ရှိခဲ့သဖြင့် သုတေသီများ မှီငြမ်းရန် အလွန်ခက်ခဲလှပေသည်။ သုတေသီများသာမက မွန်စာ ပေလိုက်စားသော ရဟန်းရှင်လူများလည်း ဇာတ် (၅၅၀)မှာ အလွန်အရေးကြီးသော မွန်ဘာသာ စကားပြေအရေးအသားများ ဖြစ်လေသည်။

[ယဉ်ကျေးမှုစာစောင်။ ။ တွဲ ၄၊ မှတ် ၃ (ဧပြီလ၊ ၁၉၆၃)]

မွန် မြန်မာ ကျေးစေရတု တစ်ပုဒ်

မွန်နှင့် မြန်မာတို့သည် လူမျိုးအားဖြင့် မွန်ဂိုလို့က်အနွယ်ဝင် ဖြစ်ကြသော်လည်း ဘာသာစကားတွင် လုံးဝ ကွဲပြားကြသည်။ မွန်စကားသည် မွန်ခမာ အစုတွင်ပါဝင်ပြီး မြန်မာစကားသည် တိဗက်မြန်မာ အစုတွင် ပါဝင်သည်။ ဘာသာစကား မတူကြစေကာမူ လူမျိုးချင်းတူညီကြသဖြင့် ပုဂံခေတ်ဦး အနော်ရထာမင်းနှင့် မနုဟာမင်း လက်ထက်မှစ၍ ဆက်ဆံပေါင်းဖက်လာခဲ့ကြသည်။

ထို့ကြောင့် ပုဂံခေတ်ဦးမှစ၍ မွန်မြန်မာ ယဉ်ကျေးမှု စာပေဝေါဟာရတို့မှာ အတူတကွ ထွန်းပခဲ့ကြလေသည်။ အချင်းချင်း ရောယှက်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာဘာသာ စာပေအဆင့်အတန်း မမြင့်မီက မြန်မာဘုရင်ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် မိမိ၏အတ္ထုပ္ပတ္တိနှင့် ကောင်းမှုတော်များကို မွန်ဘာသာ စာပေဖြင့် အဆင့်အတန်းမြင့်မားစွာ ရေးသားခဲ့သည့် မွန်ကျောက်စာများစွာကို တွေ့ရသည်။ ထို့နောက် ရာဇကုမာရ်မင်းသားနှင့် အလောင်းစည်သူမင်းကြီးလက်ထက်မှစ၍ မွန်နှင့်မြန်မာဘာသာအားဖြင့် ခွန်တွဲ၍ ရေးသားခဲ့ကြသည့် မြစေတီခေါ် ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာနှင့် လောကထိပ်ပန် ဂူဘုရားနံရံပေါ် မွန်မြန်မာ မင်စာများကို တွေ့ရသည်။

ထို့နောက် မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပုနှင့် သားမက်တော် မမ္မစေတီ ခေါ် ရာဇာဓိပတိမင်းတို့ သည် ရွှေတိဂုံဘုရားတွင် မွန်မြန်မာနှစ်ဘာသာဖြင့် ခွန်တွဲ၍ ကျောက်စာရေးထိုးခဲ့သည်။ မြန်မာဘုရင် ဆင်ဖြူများရှင်၊ ဘုရင့်နောင် ကျော်ထင်နော်ရထာကလည်း ညောင်ဦး ရွှေစည်းခုံဘုရားတွင် သက္ကရာဇ် (၉၁၈)ခုနှစ်၌ ပါဠိမွန်မြန်မာ သုံးဘာသာဖြင့် ခေါင်းလောင်းစာကို ကမ္ပည်းထိုးခဲ့ပြန်လေသည်။

ဘုရင့်နောင်လက်ထက်တွင် မွန်ဝန်ကြီး ဗညားဒလသည် မွန်ရာဇဝင်၌ ပါရှိသည့် ရာဇာဓိရာဇ်ဆိုင်ရာ အခန်းများကို ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းဟု အမည်ပေး၍ မြန်မာဘာသာစကား ပြေဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသားခဲ့သည်။ မွန်ဝန်ကြီး ဗညားဒလ မြန်မာဘာသာပြန်သည့် ရာဇာဓိရာဇ်ကျမ်းမှာ မြန်မာစကားပြေလောကတွင် ထင်ရှားလှသည်။ အဆင့်အတန်းမြင့်သည်ဟု ပညာရှိများ အမွမ်းတင် ကြသည်။ ဗညားဒလသည် မွန်မြန်မာ ဝေါဟာရများကို တစ်ခါတစ်ရံ ခွန်တွဲ၍ သုံးနှုန်းခဲ့သည်။ အိုက်ဟိုဖွဲ (အိပွဲဖွက်)ဟူသော မွန်စကားဝှက်ကိုသုံး၍ ဘုရင့်နောင် အလွန် နှစ်ခြိုက်သည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ ငေါက်မကြာ (ငါ မကြောက်) ဖြစ်သည်။

ဗညားဒလ၏ မွန်မြန်မာ ခွန်တွဲနေသော ဝေါဟာရများကို စာရေးသူသည် ဆရာမင်းသူဝဏ်

* ရာဇာဓိပတိ မဟုတ်ပါ။ ထိုင်းမင်းများဘွဲ့လည်း RAMA ဟု သုံးခဲ့သည်။ (ကလျာဏီနှင့် ရွှေတိဂုံ မွန်ကျောက်စာ ၅) ရာဇာ = ရာဇ = မင်း။ ဟိန္ဒူတို့ ယုံကြည်ကြသော ရာဇမင်းသည် နတ်ဖြစ်သည်။ အာယောဓပုရမြို့၊ အိန္ဒိယမှာရှိသည်ကို အစွဲပြု၍ ထိုင်းတို့က မိမိတို့မြို့ကို အာယုဒ္ဓယဟု ခေါ်ရာမှ မြန်မာက ယိုးဒယားဖြစ်လာသည်။ နှောင်းခေတ်တွင် ထိုင်းဘုရင်အမည်ကို RAMA I, II, III, IV စသည်ဖြင့် ခေါ်တွင်ကြသည်။

သုတေသနစာပေများ

၁၂၁

နှင့် မကြာခဏ ဆွေးနွေးခဲ့သည်။ တစ်နေ့က ဆရာမင်းသုဝဏ်သည် စာရေးသူအား မွန်မြန်မာ ကျေးစေရတု တစ်ပုဒ်ကို ထုတ်ပြသည်။ ထိုရတုတွင်ပါရှိသော မွန်ဝေါဟာရကို မွန်ဘာသာမူရင်းဖြင့် ရေးပါဟု တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

အဆိုပါ ကျေးစေရတုကို (၁၂၅၇)ခုနှစ်တွင် ပထမအကြိမ် ပုံနှိပ်သည့် မှော်တီဆရာသိန်းပြုစုသော 'ပေါရာဏ ဒီပနီကျမ်း' စာမျက်နှာ (၂၉၇)တွင်လည်းကောင်း၊ (၁၉၆၁)ခုနှစ်တွင် စတုတ္ထအကြိမ် ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်ကထုတ်ဝေသော စာအုပ် စာမျက်နှာ (၂၇၈)တွင်လည်းကောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

ဤကျေးစေရတုကို အမရပူရ ပထမမြို့တည် နန်းတည် ဘိုးတော်မင်းတရားကြီး၏ သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းအား သံတော်ခံ ရာဇနန္ဒက လက်စွဲတော်ခေါင်း မောင်မိုးက ဆက်သသော မောင်ဖွဲ့ကျေးစေရတု တစ်ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။ သက္ကရာဇ် (၁၁၄၈)ခုနှစ်တွင် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းသည် ထားဝယ်မြို့သို့ စစ်ချီစဉ်က မုတ္တမမြို့သူ မွန်အမျိုးသမီး မမင်းအောင်က ၎င်း၏ချစ်လင်ကို ဆိုမြည်တမ်းတ လွမ်းဆွတ်သည့်အကြောင်းကို ဝါဂျမြို့ (ကျိုက္ကဗီအနီး)တွင် သံတော်ခံဖြစ်သူ ရာဇနန္ဒက စီကုံးရေးသား၍ ဆက်သစေခြင်း ဖြစ်သည်။ မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး ညီတော် အိမ်ရှေ့မင်းထံပါး၌မြဲရသော အိမ်ရှေ့ဝန်မင်း ဦးသင်ထံရှိ ပုရပိုက်မှ ဤကျေးစေရတုကို မူရင်းအတိုင်းကူးယူခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြသည်။

မုတ္တမြို့သူ မွန် မမင်းအောင် တမ်းတသော သံတော်ခံ ရာဇနန္ဒက ဆို ကျေးစေရတု
(မွန်ဘာသာကို ဝိုက်ကွင်းဖြင့်ပြသည်)

၁။ ဇေယျတု။ ။ တခုမြဲတွင်၊ သခင်နှစ်လို့၊ ပင်စိမ်းညိုသား၊ မွန်တို့ဘာသာ၊ တတ်မြောက်စွာသည်၊ မြန်မာမကျွမ်း၊ ကျေးမှုထမ်း။ ။ အလွမ်းယက်ကူး၊ (နိုးတြားစရဟန်) (ကရွန်ဟု ကုမောင်း)၊ သောင်းမျှဝိုလ်ပါ၊ ချီလေရာဝယ်၊ (အာပတေညညိ)၊ ဦးဖြင့်ထိလော့၊ သီရိကျက်သရေ၊ (ဒေဝါယေ)၊ သိန်းတန်မြဝယ်၊ (လွတ်ပသွတ်ချ)၊ တူတကွဟု၊ (လဟန်ကလာတော့)၊ တစေ့စေ့သည်။ ။ အောက်မေ့မြင်တော်မူလိမ့်မည်။

၂။ ယခုညပင်၊ လွမ်းလှသောအား၊ မတန်နားမျှ၊ (ဇယား)မည်ဟု၊ (ဝါဂျ)မှ၊ (ဟိုဗျဋ္ဌယံနီ)၊ တပ်တော်ချီလိမ့်၊ လမ်းစီမှတ်ရော်၊ (ကနက်ထော်)လျှင်၊ (ပေါ်အာရဟု)၊ လေယာဉ်ယူလော့၊ ကြင်သူသက်မျှ၊ (တလသဌိအွယ်)၊ တလေဖွယ်ခဲ၊ မယ်လည်းငယ်သေး၊ လူရေးမဖွန် (တေသွန်သနန်)၊ (ဒရင်ဟန်မောင်းရ)၊ ဖြစ်သမျှကို၊ တောင်လှယက်ကွေ့၊ လျှောက်သရွေ့သည်။ နောက်ရှေ့ဆင်တော်မူလိမ့်မည်။

၃။ မပြသချင်၊ ကိုယ်ကိုပင်တည့်၊ မရွှင်သဖြို၊ (ဟိုတသူမုတ်)၊ စိတ်ရွပ်သမ်းမို့၊ (ဟိုထရိကလိုင်)၊ ပိုင်သူစစ်မြေ၊ ချီရလေဟု၊ (သွတ်လေဟိုကျား)၊ သနားချစ်စိတ်၊ (တိုတ်လေဟိုလိန်)၊ အစီန္နကျော်၊ ဓာတ်မွေတော်ဝယ်၊ နှောင်းမြော်မယ်ထူး၊ ကိုယ်တိုင်ဖူး၍၊ ကြည်နူးပန်ထွာ၊ (အန္တရားပွဲ)၊ (ကွဲးသင်းအာရ)၊ ဦးချခါခါ၊ ဆုပန်ပါဟု၊ ကျေးဝါထပ်လောက်၊ နားတော်လျှောက်သည်။ ။ ထောက်ရွှေကြင်တော်မူလိမ့်မည်။

မွန်မြန်မာဝေါဟာရများရှင်းလင်းချက်

- ၁။ နုံးတြုးစရဟန် (နုတြုးစရဟန်) = ချစ်လင်သခင်
 နု = သခင်၊ အရှင် (ပါဠိနာယက)
 တြု = လင်၊ ယောက်ျား
 စရဟန်၊ ခြဟန် = ချစ်ခြင်းမေတ္တာ
 ကရွန်ဟုကုမောင်း (ကရော်ဟွံဂွံမံင်) = အတူမနေရ
 ကရော် = အတူ
 မံင် = နေသည်
 ဟွံ = မ... အနက်
 အာပတေည်ညို (အာပတီညို) = သွား၍လျှောက်ပါ
 ပတီ = လျှောက်တင်သည်၊ ပြောသည်
 အာ = သွားသည်
 ညို = ပါ
 ဒေဝါဓေ (ဒေဝါဓဇ) = ပါဠိမွန် = နတ်တို့၏အလံတံခွန်၊ သိကြား
 တံဆိပ်။ (မုတ္တမမြသိန်းတန် ဘုရားအမည်)
 လွတ်ပသွတ်ချ (လုပ်ပသစ္စ) = ဝင်၍သစ္စာပြုသည်
 လုပ် = ဝင်သည်
 သစ္စ = သစ္စာ (ပါဠိ)
 လဟန်ကလာတော့ (ဂလာန်ကလာတော်) = (လဟိုကလာတော်) ရှေးယခင်က ယန်ခဲ့သော
 (သစ္စာ) စကား
 (ဂလာန်၊ လဟို) = စကား
 ကလာတော် = ရှေး၊ ယခင်
 ၂။ ယေးဝါဂရူ (ရောဝါဂရူ) = ယေး၊ ဖြူ၊ ဝါဂရူ၊ (ကျိကူမိအနီး)
 ဟိုဗျဉ်နီ (ဟွံဇေဝါယံကီ) = မကြာဝေးသေးပါ (မုတ္တမမှ)
 ဟွံ = မ... အနက်
 ဇေဝါယံ၊ ဇေ = ဝေးသည်
 ကီ = သေးဘူး၊ သေးပါ
 ကနက်ထော် (တဇေက်ထင်) = ရွှေကျေး
 တဇေက် = ကျေးငှက် (တောက်)
 ထင် = ရွှေ
 ပေါ်အာရဟူ (ပဝ်အာရဟူ) = (စေရာ) ပျံသွားချေပြီ
 ပဝ် = ပျံသည်
 တလသဋ္ဌိအွယ် (တလသိုအဲ) = ငါ့အိမ်ရှင် (ငါ့လင်ယောက်ျား)
 တလ = အရှင်၊ ဝိုင်ရှင်

သုတေသနစာပေများ

၁၂၃

သို့	= အိမ် (သဗို၊ သို၊ သင်)
အဲ	= ငါ
စောသွန်သန့် (စဟ်သုန်သုာ်=စိုသုန်သုာ်)	= ဆယ့်ငါးနှစ် (အရွယ်)
စဟ်သုန်	= ဆယ့်ငါး
သုာ်	= နှစ် (ကာလ)
ဒရင်ဟန်မောင်းရ (ဂရင်ဟိုမင်ရ)	= (လွမ်းဆွတ်တမ်းတင်၍သာ) ရေရွတ်ပြောနေရတော့သည်
ဒရင်၊ ဂရင်	= ရေရွတ်သည်
ဟို	= ပြောသည်
မင်	= နေသည်
၃။ ဟိုတသူမုက် (ဟုံတသူမုက်)	= မုက်နာကို မခြယ်သနိုင်တော့ပြီ
မွန်ပေါရက	= တသူရ } ရေးခြယ်သည်
ခေတ်မွန်	= ချူ } အလှပြင်သည်
(ပုဂံခေတ်မွန်	= ကွၼ် > သုလ်)
ရှေး	= ကွၼ် > ဣၼ် > ချူ
မုက် = မုက်	= မုက်နာ (ပါဠိ = မုခ)
ဟုံတရိုကလိုင် (ဟုံထယိုကွေင်)	= ဆီမျှမလိမ်းနိုင်ဟော့ပြီ (ဆံပင်ကို)
ထယို	= လိမ်းကျသည် (ခေတ်မွန် = ဂယိ)
ကလောင် (ကွေင်)	= ဆီ
သွတ်လေဟိုကျား (သော်လေဟိုဂြး)	= ဆံပင်ကိုမျှ မဖီးနိုင်တော့ပြီ၊ (ခေါင်းလည်း မဖီးနိုင်)
သော်	= ဆံပင်
ဂြး	= ဖီးသည်
တိုတ်လေဟိုလိန် (တိုက်လေဟုံလိုင်)	= အိပ်စက်၍လည်း မပျော်နိုင်ပါ
တိုက်	= အိပ်သည်
လိုင်	= အိပ်ပျော်သည်
အန္တရာဗွး (အန္တရာယံဘ်)	= အန္တရာယံဘေးအပေါင်း(ပါဠိအန္တရာယ+ဘယ)
ကွေးသဌးအာရ (ကိုဝ်သဌေယံအာရ)	= ကင်းဝေးပါစေသော်
သဌေယံ၊ သဌ၊ ခေ့	= ဝေးကွာသည်
[ဓမ္မတာရီမဂ္ဂစင်း ။ မုတ် ၉၂ (စေတော်ဝါရီ၊ ၁၉၆၈)]	

မွန် မြန်မာ ဝေါဟာရ စကားလုံးများ

မွန်မြန်မာ ဝေါဟာရ စကားလုံးများနှင့် ပတ်သက်၍ ပညာရှိအများက အသီးသီး ဖွင့်ဆိုတင်ပြခဲ့ဖူးသည်။ အထူးသဖြင့် တက္ကသိုလ်များမှ ပါမောက္ခများသည် သုတေသန ဆောင်းပါးများနှင့် စာတမ်းအဖြစ်ပင် ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ပညာရှင်များ၏ တွေးဆချက်ကြံလုံးများမှာ သုတေသီများအတွက် လွန်စွာ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။

မွန်နှင့်မြန်မာ စကားတို့မှာ တခြားစီဖြစ်ကြသော်လည်း ပုဂံခေတ်မှစ၍ တစ်မြေတည်းနေ တစ်ရေတည်းသောက်ခဲ့ကြသည်။ အချင်းချင်း ပေါင်းသင်းဆက်ဆံ၍ အများဆုံး ရောယှက်ခဲ့ကြ သည်။ ထို့ကြောင့် မွန်စကားကို မြန်မာက ပုဂံခေတ်တွင် ကောက်ယူခဲ့ကြသလို မြန်မာစကားကိုလည်း မွန်တို့က အင်းဝခေတ်တွင် များစွာ မွေးစားခဲ့ကြသည်။ မွန်မြန်မာနှစ်ဘာသာစလုံး တတ်ကျွမ်းသူများ ပို၍ သိမြင်ကြသည်။ သို့သော် အတွေးခေါင်လွန်းသည့်အခါလည်း ရှိတတ်သည်ကို တွေ့ရသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ အတွေးအခေါ်အကြံအဆမမှန်သော်လည်း စကားလုံး၏မူလဇာစ်မြစ်ကို မမြင်သေးသည် လည်းရှိသည်။ မွန်မြန်မာဝေါဟာရများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ (၁၉၄၀)ခုနှစ်ထုတ် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန အသင်းစာစောင်၊ အတွဲ (၃၀)တွင် ပါမောက္ခ **ကျော်လွင်** က 'ကျက်သရေ၊ ကျက်တင့်ယံ၊ ကလန်၊ သံဗျင်၊ ကမယ် (မုဆိုးမ)၊ သလွယ် (ကြေးဝါ)၊ စုလစ်၊ စရပ်၊ ပုလဲ၊ လောင်းလှေ၊ ယန်သည်၊ ပုဏ္ဏား၊ တင်လဲ၊ ကွမ်းရွက်' စသည့် ဝေါဟာရများမှာ မွန်သက်စကားများဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

(၁၉၅၂)ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသည့် တက္ကသိုလ်မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ပြုစုသူ ဆရာ **ဦးဝန်** (မင်းသုဝဏ်)က ငါးအမည်များဖြစ်သော 'ကကတစ်၊ ကဘီလူး' စသည့် ဝေါဟာရများမှာ မွန် စကားဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့သည်။

(၁၉၅၄)ခုနှစ်တွင် ပါမောက္ခ ဦးအေးမောင်က ကြည့်မြင်တိုင်၊ ပုဇွန်တောင်၊ တာမွေ၊ တောက်တော်၊ ကမာရွတ်၊ အင်းစိန်၊ မင်္ဂလာဒုံ၊ ဒဂုံ စသည့် အမည်များမှာ မွန်ဝေါဟာရဖြစ်ကြောင်း သုတေသနအသင်းတွင် စာတမ်းတစ်စောင် ဖတ်ခဲ့သည်။

ဆရာ **ဦးလူဖေဝင်း**ကလည်း သုတေသနအသင်း စာစောင်နှင့် ရှုမဝမဂ္ဂဇင်းတွင် မွန်မြန်မာ ဝေါဟာရများစွာကို ဖော်ပြခဲ့သည်။ 'ကွမ်းဆော်'ကို မွန်မြန်မာ စပ်တူစကားလုံးဟု ဆိုထားသည်။ စဉ်းစားစဖွယ်ပင်။ သို့သော် 'အိမ်ရှေ့မင်း ပဲခင်း'ဟူသော မြန်မာဝေါဟာရမှာ မွန်စကားမှ လာသည် ဟု ဆရာ ဆိုထားသည်မှာ စာရေးသူအနေဖြင့် စဉ်းစား၍မရပါ။

ဆရာဦးဖိုးလတ်က သူ၏ မြန်မာ လအမည်များစာအုပ်တွင် 'သီတင်းကျွတ်လဟု မွန်မြန်မာစပ်တူ စကား'ဟု ဖွင့်ပြခဲ့သည်။ မွန်ဘာသာ သတင်မှာ 'လည်းသည်၊ လျှော် ဟော' ဖြစ်၏။ ရှေးမြန်မာ 'သတင်'မှာ 'သီလဟော'ဖြစ်၍ သတင်းကျွတ်လအမည်မှာ သက်သက်ဟု စာရေးသူ ယူဆမိသည်။

ဆရာဦးသာမြတ်က သူ၏ရေးထုံးကျမ်းစာအုပ်တွင် 'သေတ္တာ' ဝေါဟာရကို မွန်မြန်မာ ကပြားဟု ဆိုထား၏။ မြန်မာ သစ် နှင့် မွန် တလား ပေါင်းစပ်၍ သစ်တာ ဖြစ်သည်ဟု စိတ်ဝင် စားဖွယ် ကြံဆထားသည်။

ဆရာဦးတင်လှကလည်း သူ၏ဘာသာနှင့် စာပေစာအုပ်တွင် 'ကဋ္ဌင်၊ တမော့၊ ထဝယ်၊ သရွတ်' စသော မွန်ဝေါဟာရများကို မြန်မာများက ပုဂံခေတ်တွင် မွေးစားခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။

ဆရာ တက္ကသိုလ်မောင်မောင်ကြီးက သူ၏စာမျက်နှာတွင် 'စကား' ဝေါဟာရသည်ပင် မွန်ဝေါဟာရ 'သကး' မှ သက်သည်ဟု ကြံဆထားသည်မှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ် အချက်တစ်ရပ် ပင် ဖြစ်သည်။

လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ မွန်ဘာသာ ကထိက မစ္စတာရှော်တိုက သူ၏ ခေတ်မွန်အတိအကျတွင် 'စကား' ဟု အနက်ရသော 'အရော်' ဟူသည့် မွန်ဝေါဟာရမှာ မြန်မာဘာသာ 'အရေးအခြား' မှ လာသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်မှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။

ထို့ပြင် 'အရိုက်၊ အရာ၊ အရင်း၊ အရိုင်း၊ အရောင်၊ အလိုက်၊ အသုံး' ဟူသော မွန်စကား တို့မှာလည်း မြန်မာစကားမှ ကောက်ယူထားသည်ဟု ဖော်ပြထားသေးသည်။

စာရေးသူအနေဖြင့်လည်း မွန်မြန်မာ အပြန်အလှန် အညမည တစ်ဦးထံမှတစ်ဦး ကောက်ယူ ထားသော ဝေါဟာရများစွာ တွေ့ထားသည်။

ဥပမာ မြန်မာစကား 'အပြစ်၊ အဖို့၊ အစ်ကို၊ အကဲ၊ အကောက်၊ လက်ကောက်၊ အောင် သွယ်၊ အပ်စပ်သည်၊ ကြီးသည်' စသော စကားများကို မြန်မာမှ မွန်တွေ ကောက်ယူထားခြင်းဖြစ် လေသည်။

ထို့အတူ မွန်စကား 'ပြအိုး၊ မုလေးပန်း၊ ဝေါ၊ အင်း' စသည်တို့ကို မြန်မာက ကောက်ယူ ခဲ့သည်။ ပုဂံခေတ်က ရွှေအနက်ဟော 'ထရီ' ဟူသော ရှေးမွန်စကားကို ပျူတွေ သုံးခဲ့သေးသည်။

ဆရာမြကေတုံ၏ စာပေတန်ဆောင်စာအုပ်တွင် ပါရှိသည့် မွန်မြန်မာ ဝေါဟာရများနှင့် ပတ်သက်၍ ရေးထားသော စာတမ်းကို စာရေးသူ အထူးစိတ်ဝင်စားမိသည်။ သို့ပါ၍ ယင်းစာအုပ် စာမျက်နှာ (၄၃၅) တွင် ပါရှိသည့် အချက်အလက်များတွင် ဆရာကြီးက

'မွန်တို့ပြည်သို့ ပိဋကတ်သုံးပုံ ရောက်ပြီး သာသနာတော် ပြန့်ပွားစပြုလာသည့်အချိန် မှစ၍ မွန်ဘာသာစကားသည် ပိုမို ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့လာဖွယ်ရှိပါသည်။ သိမ်မွေ့သော စကားအသုံး အနှုန်း၊ ယဉ်ကျေးဖွယ်ရာ အနှစ်သာရရှိသော စကားများကို ဗုဒ္ဓ၏အဆိုအမိန့်များ၌ တွေ့ကြုံရသည့် အတိုင်း မွန်တို့၏ဘာသာစကားတွင်လည်း ယဉ်ကျေးဖွယ်ရာ အမူအရာများ ပါလာပါသည်။ ထိုယဉ်ကျေးဖွယ်ရာ စကားလုံးမျိုးတို့မှာ ရှေးမြန်မာစကား ဝေါဟာရများတွင် ခေါင်းပါးလျက်ရှိခြင်း ကြောင့် မြန်မာများက စကားအပြောအဆို အမူအရာတို့ကို မွန်တို့ထံမှ များစွာအတုယူကြရသည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ဘာသာစကားသည် ယဉ်ကျေးမှု၏ အသွေးအရောင်ပင် ဖြစ်သည်။ နသောအသွေးအရောင် ပေါ်သို့ ရင့်သော အသွေးအရောင်သည် လွှမ်းမိုး ထိုးဖောက်နိုင်သည့်နည်းတူ မြန်မာများထက် ပိုမို၍ ယဉ်ကျေးမှုကို ရယူပိုင်ဆိုင်နေသော မွန်တို့၏ စကားဝေါဟာရသည်လည်း မြန်မာဝေါဟာရ များအတွင်းသို့ ထိုးဖောက်ဝင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ မွန်တို့၏ နန်းဓလေ့ ယဉ်ကျေးမှုသည်လည်း မြန်မာတို့၏

နန်းလှေယဉ်ကျေးမှုထက် ပိုမိုဆန်းသစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် မွန်တို့၏ နန်းလှေအသုံးအဆောင်များ ဖြစ်ကြသည့် သန်လျက်၊ သန်လျှင်း၊ ညောင်စောင်း၊ ဗြဲတိုက်၊ စမုတ်၊ နန်းစသည့် စကားအခေါ်အဝေါ်များသည် မြန်မာနန်းမှု နန်းရာများတွင် ပေါ်ပေါက်လာကြပါသည်။

ဟု ဆရာမြကေတု ဆိုထားသည်ကို လေးစားစွာ ထောက်ခံချက်ဖြင့် ဂုဏ်ပြုအမွှမ်းတင်အပ်ပါသည်။

ဆရာ မြကေတု တင်ပြသည့် ဝေါဟာရများအနက် အောက်ပါဝေါဟာရများသည် မွန်စကားမှ သက်ကြောင်းကို စာရေးသူ လေ့ကျက်စွာ ထောက်ခံပါသည်။ *ကတော်၊ ကနား၊ ကရသင်း၊ ကရကမာ၊ ကန်တော့၊ ကမ္မတ်၊ ခမောက်၊ ခနောင်း၊ စာနပ်၊ စရည်း၊ ဆေးကြော၊ ညောင်စောင်း၊ ဆေးကြော၊ ဒမြ၊ တယော၊ တော (အလယ်)၊ ပုလဲ၊ ပြောင်းပေါက်၊ မကံဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ကျန်စကားလုံးများမှာ မွန်ဝေါဟာရမှ သက်သည်ဟု တွေးဆဖွယ်ဖြစ်သော်လည်း တပ်အပ်သောချာစွာ ဆိုရန်ခက်သည်။

ဥပမာ 'ရှေ့မှောက်'ဟု အနက်ရသော မြန်မာပေါရာဇာ 'ကကာ'မှာ ရှေးမွန် 'ကိန္န၊ ကန္တ'မှသက်သည်ဟု ဆိုရန် ခက်ချေသည်။ ခေတ်မွန်တွင် 'ဂတ'ဟု ဆိုသည်။ 'ကန္တ'မှ 'ကကာ' ဖြစ်လာရန်မှာ မလွယ်ဟု ယူဆမိသည်။ အနက်ချင်းတူသော်လည်း ကနီမှ ကင်သို့ ပြောင်းသည့်ပုံမှာ အလွန်ဆန်းနေသည်။ မြန်မာတွင် 'ခရိုနီ'မှ 'ခရိုင်'ပြောင်းပုံကိုယူကလည်း 'တ'မှ 'ကာ'သို့ဖြစ်ဖို့ ကို နမူနာရှာရပါဦးမည်။

ဆရာမြကေတုကို စာရေးသူ လေးစားသည့်အချက် ရှိသေးသည်။

အခြားမဟုတ်ပါ။

စာပေတန်ဆောင်စာအုပ် စာမျက်နှာ (၄၄၁)တွင်-

'စာတမ်းတင်သူသည် မွန်ဘာသာကို ကောင်းစွာတတ်မြောက်သူကား မဟုတ်ပါပေ။ မွန်ဘာသာနှင့်ရှိသော ကျောက်စာအချို့အဝက်ကို ဖတ်ရှုလေ့လာဆည်းပူးနေသူမျှသာ ဖြစ်ပါ၍ အမှားရှိနိုင်ရာပါသည်။ အမှားမှလည်း အမှန်သို့ တစ်ဆင့်တက်နိုင်ပါသဖြင့် အမှားကိုသိရလျှင်ပင် ဤစာတမ်းကို ဖတ်ရသည့် အကျိုးရှိပြီဟုလည်း အောက်မေ့ပါသည်'

ဟူ၍ ပညာရှိပီပီ သဘောတရားပြည့်ဝစွာဖြင့် မိမိအမှားကို ထောက်ပြရန် ဖိတ်ခေါ်ထားချက်ကို ဖတ်ရသဖြင့် ဆရာမြကေတုကို ပို၍ အထင်ကြီးမိသည်။ ချီးကျူးမိသည်။ ပါမောက္ခကြီး ဖြစ်သော်လည်း ကျောင်းသားပမာ စိတ်ကို နှိမ့်ချတတ်သည်။ စာရေးသူသည်လည်း မွန်ဘာသာ စကားဝေါဟာရနှင့် စာပေယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာဆည်းပူးနေသူတစ်ယောက်ဖြစ်၍ ဆရာမြကေတု၏ ဖိတ်ခေါ်ချက်အရ ဆရာကြီး၏စာတမ်းအစတွင် ဖော်ပြထားသည့် လူမျိုးနှင့် ဘာသာစကားအနွယ် ဆိုင်ရာ အချက်အလက်ကို မွန်ခမာနှင့် ပတ်သက်၍ အနည်းငယ်ဖြည့်စွက် တင်ပြပါရစေ။

ဆရာ၏ စာပေတန်ဆောင် စာမျက်နှာ (၄၃၅)တွင် ဆရာက

'ကမ္ဘာဦးအစက လူမျိုးများ ဆင်းသက်လာကြပုံကို ပညာရှင်အများက မြန်မာဟူသည် တိဗက်မြန်မာအနွယ်မှလည်းကောင်း၊ မွန်ဟူသည် မွန်ခမာအနွယ်မှလည်းကောင်း ဆင်းသက်လာကြလိမ့်မယ်ဟူ၍ ယုံကြည်စွာ လက်ခံထားကြပေသည်။ မွန်တို့သည် ဘာသာစာပေ (ဝါ) ဘာသာစကားအရသော် အော်ကြိုအေးရှားတစ် ဘာသာအနွယ်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထို့ကြောင့် မွန်နှင့်

သုတေသနစာပေများ

၁၂၇

မြန်မာတို့သည် လူမျိုးအရသော် တစ်နွယ်တစ်ဆက်တည်းမှ ဆင်းသက်လာကြခြင်းမဟုတ်ဘဲ ကွဲပြားခြားနားကြပေသည်။”

ဟု ဆိုထားသည်။

ဤအချက်တွင် စာရေးသူ လေ့လာထားသည်နှင့် အနည်းငယ် ခြားနားနေပါသည်။ ဤအချက်ကို စာရေးသူ ရှင်းပြလိုသည်။ မနုဿဗေဒသဘောအရ မွန်နှင့် မြန်မာတို့သည် လူမျိုးအရသော် မွန်ဂိုလိုက်အနွယ်မှ တစ်နွယ် တစ်ဆက်တည်း ဆင်းသက်လာကြခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လူမျိုးအနေဖြင့် မွန်နှင့် မြန်မာတို့မှာ ကွဲပြားခြားနားမှု မရှိပါ။ လူမျိုးဟုဆိုရာ၌ အသားရောင်၊ အရပ်အမောင်း၊ မျက်နှာပုံ၊ ဆံပင်၊ ဦးခေါင်းခွံ စသည်များကို သိပ္ပံနည်းဖြင့် လေ့လာနှိုင်းယှဉ်ကာ မနုဿဗေဒပညာရှင်များက လူမျိုးအမည်ကို သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအားလုံး (ဆလုံမလေးကလွဲ၍) သည် မွန်ဂိုလိုက်အမျိုးတွင် ပါဝင်ကြသည်ဟု ဆိုသည်။

ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်များကလည်း အာရှတိုက်တောင်ဘက်ရှိ ဘာသာစကားဝေါဟာရများကို သိပ္ပံနည်းဖြင့် လေ့လာနှိုင်းယှဉ်ကြပြီးလျှင် ဘာသာစကားအနွယ်ကြီးနှစ်နွယ်ကို ပြဋ္ဌာန်းခဲ့ကြသည်။ တစ်နွယ်ကို တိဗက် တရုတ်ဘာသာကြီးဟူ၍လည်းကောင်း၊ အခြားတစ်နွယ်ကို ဩစတြစ်ဘာသာ စကားအနွယ်ကြီး ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုကြသည်။

တိဗက် တရုတ်အနွယ်ကြီးတွင် တိဗက် မြန်မာအနွယ် နှင့် ထိုင်းတရုတ်အနွယ်တို့ ပါဝင်ကြသည်။ မြန်မာစကားသည် တိဗက်မြန်မာ အနွယ်တွင် ပါဝင်သည်။ တိဗက်မြန်မာဟူသည်မှာ အမျိုးတူသည့် စကားများကို စုပေါင်းပြီး ဘာသာဗေဒ ဆရာတွေက ပညတ်ထားသော ဘာသာဗေဒ အခေါ်အဝေါ် မျှသာ ဖြစ်သည်။ လူမျိုး မဟုတ်ပါ။

ဩစတြစ်ဘာသာ (Austriac) အနွယ်ကြီးတွင် ဩစတြိုအေရှားတစ်အနွယ် (Austro-asiatic) နှင့် ဩစတြိုအေရှင်းအနွယ် (Austronesian) ဟူ၍ နှစ်စုရှိသည်။ မွန်စကားသည် ဩစတြိုအေရှားတစ် အစုတွင် ပါဝင်သည်။ ဩစတြိုအေရှားတစ် ဆိုသည်မှာ မွန်ခမာ ဘာသာအနွယ်ကို အမည်သစ်ပေးလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤအချက်ကို အနည်းငယ် တင်ပြလိုသည်။ ရှေးကျသော ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဒေါက်တာ လိုဂန်သည် မွန်နှင့်အနွယ်တူ ဘာသာစကားများကို စုပေါင်းပြီး မွန်အာနမ်ဟူ၍ ပထမအကြိမ် အမည်ပေးခဲ့ပါသည်။ အာနမ်ဘာသာဆိုသည်မှာ ဗီယက်နမ်စကား ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ပိုင်း ဘာသာဗေဒဆရာများက မွန်အာနမ် ဟု မခေါ်တော့ဘဲ မွန်ခမာ ဟူ၍ အမည်သစ်တစ်ခု ခေါ်လိုက်ပြန်သည်။ အာနမ်ခေါ် ဗီယက်နမ် စကားတွင် တရုတ်စကား (Viet = ဗီယက်) ဩစတြစ်များသဖြင့် မွန်အာနမ်ဟု မခေါ်လိုကြခြင်းဖြစ်သည်။ ခမာခေါ် ခမရေဘာသာမှာ ကမ္ဘောဒီယံစကားကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။

(၁၉၀၁)ခုနှစ်မှစ၍ မွန်နှင့်အနွယ်တူ ဘာသာစကားများကို အနှိုင်းဘာသာ သိပ္ပံနည်းဖြင့် လေ့လာခဲ့သူမှာ ဗီအင်နာမြို့မှ ပါမောက္ခ ရှာမစ်ဖြစ်သည်။ (၁၉၀၆)ခုနှစ်တွင် ပါမောက္ခရှာမစ်က အာရှတောင်ပိုင်းနှင့် ကျွန်းပေါ်ရှိ ဘာသာစကားစုကို “ဩစတြစ်အနွယ်ကြီး”ဟူ၍ အမည်သစ်တစ်ခု ပေးခဲ့သည်။ ဩစတြစ်ဆိုသည်မှာ တောင်ပိုင်းဟု အနက်ရှိသည်။ ကျွန်းပိုင်းတောင်ဘက်ရှိ ဘာသာစကားစုကို ဩစတြိုအေရှားတစ်ဟုခေါ်၍ ကျွန်းဆွယ်နှင့် ကျွန်းစုပေါ်ရှိ ဘာသာစကားစုကို ဩစတြို

နေရှင်းဟူ၍ ခေါ်လိုက်သည်။ ဩစတြိုအေရှားတစ်အနွယ်တွင် မွန်စကား ပါဝင်ပါသည်။ ယင်းအမည်မှာ မွန်ခမာအနွယ်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ခေါ်လိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ မွန်နှင့် အခြေခံတူသော စကားတစ်ခုကို မွန်အာနစ်ဟု ခေါ်ရာမှ မွန်ခမာ၊ ထိုမှ ဩစတြိုအေရှားတစ်အနွယ်ဟူ၍ အဆင့်ဆင့် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် တိဗက်မြန်မာ (Tibet-Burman) နှင့် မွန်ခမာ (Mon-Khmer) ဆိုသည်မှာ ဘာသာစကား အခေါ်အဝေါ်မျှသာဖြစ်၍ လူမျိုးနွယ် (Race) မဟုတ်ကြောင်း သတိပြုရသည်။ မွန်နှင့် မြန်မာမှာ လူမျိုးအားဖြင့် မွန်ဂိုလို့က်အနွယ် (Mongoloid) ချင်း တူညီကြပါသည်။ ဘာသာစကားတွင်သာ အခြေခံမတူကြဘဲ ကွဲပြားခြားနားကြခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ခါတစ်ရံ လူမျိုးအားဖြင့် မတူသော်လည်း ဘာသာစကားတွင် အနွယ်တူသည့်အခါလည်း ရှိသည်။

ဥပမာ မလေးကျွန်းဆွယ်ရှိ ဆေမင် (Semang) နှင့် စကိုင်း (Sakai) ဘာသာစကားပြောသူ လူရိုင်းတို့သည် လူမျိုးတွင် မွန်ဂိုလို့က် မဟုတ်ပါ။ နီဂရိုက် (Negroid) နှင့် ဩစတြိုလို့က် (Australoid) ဖြစ်ကြသော်လည်း မွန်ခမာနှင့် အခြေခံတူသည့်စကားကို ပြောကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဆေမင်နှင့် စကိုင်းဘာသာများသည် မွန်ခမာ ခေါ် ဩစတြိုအေရှားတစ်အနွယ်ဝင် ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လူမျိုးနှင့် ဘာသာစကားမှာ သုတေသီများအတွက် မကြာခဏ ထွေးလုံးတတ်သည့် ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။

ဆရာမြကေတုကလည်း အထက်ပါအတိုင်း ဆိုလိုရင်းဖြင့် ရေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ဟု စာရေးသူ ယူဆပါသည်။

ထို့ပြင် ဆရာမြကေတု၏ ‘ကတော်’ ဝေါဟာရ၏ ရင်းမြစ်ကို ဖော်ပြထားရာတွင် စာစ်မြစ် အမှန်ရောက်အောင် ကူညီဖြည့်စွက်ပါရစေ။ ဆရာ၏ စာပေတန်ဆောင် စာမျက်နှာ (၄၄၆) တွင် ‘မွန်ဘာသာအရ ‘ကလုတ်’ ဟူသည် ဇနီးမယားကို ဆိုလိုပေသည်။ မြန်မာများက ‘လ’ နှင့် ‘တ’ ကို ဖလှယ်၍ ‘ကတော်’ ဟု ခေါ်လာကြပါသည်’ ဟု ပါရှိသည်။

အမှန်မှာ မြန်မာစကား ‘ကတော်’ သည် ခေတ်မွန် ကလုတ် (ဝါ) ကလတ်မှ ‘လ’ နှင့် ‘တ’ ကို ဖလှယ်ထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ ရွှေစည်းခုံမွန်ကျောက်စာ (၈) မျက်နှာ စာကြောင်းရေ (၉) တွင် ‘ကန္တရ်သမိင်ညွန့်မဏ္ဍ မောအ်အလမွဉ္ဇာဂေါး’ ဟူ၍ ပါရှိပါသည်။

ကျန်စစ်သား၏ သားတော် ရာဇကုမာရ်၏ ဂူပြောက်ကြီးဘုရား မွန်မင်စာအမှတ် (၂၁၃) တွင် သောရေယျ သူဌေးနှင့် မဟာထေရ် ကစွည်းအကြောင်းရေးရာ၌ ‘ဇီရကုကိန္တရ်ဇယ် ဂေါအ်ဆာယ်ဝေါအ်’ ဟူ၍ ရေးခဲ့ပါသည်။ အထက်ပါ မွန်ကျောက်စာအရ

‘ကျန်စစ်သားမင်းအား စကားခြံရံကုန်သော မင်းသမီးပျိုတို့သည် မုလေးစံပယ်ပန်းကဲ့သို့ ထုံသင်းသည့် အလမွဉ္ဇာမည်သော သီကြားမင်း၏ကြင်ဖက်သက်လျာ ကန်တော်မယား၏ ခမ်းနားခြင်းနှင့် တူသည်’

ဟု ဆိုထားသည်။ ရာဇကုမာရ်မင်းသား၏ မွန်မင်စာအရ

‘သောရေယျ သူဌေးသည် သင်္ကန်းရံနေသော မဟာထေရ်ကစွည်း၏ ကိုယ်အဆင်းရောင် လှသည်ကိုမြင်လျှင် ငါ့ကတော်မယား၏ကိုယ်သာ ဤသို့လှပခဲ့သော်ဟု စဉ်းစားမိသည်နှင့် မိန်းမဘဝ ပြောင်းခဲ့ရသည်’

စသည်ဖြင့် ရေးခဲ့သည်။

သို့ပါ၍ ပုဂံခေတ်ဦးကပင် မွန်စကား ကိန္နရိ၊ ကန္နရိ (အသံထွက် ကဒေါ)ကို သုံးနှုန်းခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားပါသည်။ 'ကတော်'မှာ ရှေးမွန် 'ကန္နရိ'မှ သက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်မွန် 'ကလပ်'မှ မလာပါ။ ခေတ်မွန် ကလပ်၊ ကလုပ်မှာ ရှေးမွန် 'ကန္နရိ'မှ ပျက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မွန်သံမှာ 'ဒ'မှ 'လ'သို့ ပြောင်းသည့်ပုံ ရှေ့တွင် ဖြဆိုပါမည်။

ဆရာ၏ ကန်တော့ဆောင်းပါးအတွက်ကိုလည်း မူလစာစီဖြစ်အမှန်ကို စေတနာရှေ့ထား၍ ရေးသား တင်ပြလိုပါသည်။ သုတေသီများအဖို့ ဝေါဟာရတစ်လုံး၏ တန်ဖိုးမှာ အလွန်ကြီးမားပါပေသည်။ ကန်တော့ဝေါဟာရမှာ မြန်မာစာပေလောကတွင် လွန်စွာ ထင်ရှားလှပါသည်။ အင်းဝခေတ် မွန်မြန်မာ စာဆိုတော်ကြီး သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရက

'ငါနှင့်ငါသာ၊ နှိုင်းစရာဟု၊ ပညာမုန်ယို၊ အရွယ်ပျိုက၊ မဆိုစလောက်၊ မာန်စောင်မြှောက်၍၊ နတ်ငေါက်လွန်မိ၊ ဒေါသရှိလည်း၊ နှောင်းငြိတစ်ခါ၊ ရှိသေစွာလျှင်၊ ဤစာကိုးခန်း၊ ပုလဲပန်းဖြင့်၊ စိတ်ကျန်းမာန်လျှော့၊ ငါကန်တော့၏'

ဟူ၍ ကိုးခန်းပျို့နိဂုံးတွင် စပ်ဆိုခဲ့သည်ကို သတိရမိသည်။ ဆရာမြကေတုသည် ကန်တော့ဝေါဟာရအတွက် စာတမ်းတစ်စောင်တစ်ဖွဲ့အဖြစ် အထူးကြိုးစားပမ်းစား ရေးသားခဲ့သည်ကို ချီးကျူးပါသည်။ ဆရာ၏စာကို ထောက်ခံ၍ ဖြည့်စွက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ပုဂံခေတ် ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာနှင့် မွန်မင်စာများတွင်လည်းကောင်း၊ ရာဇကုမာရ်၏ မွန်မင်စာများတွင်လည်းကောင်း၊ ရှိခိုးသူနှင့် ကန်တော့သည်ကို ခွဲခြား၍ ရေးသားခဲ့ကြပါသည်။ ရှိခိုးသည်ကို ရှေးမွန်တွင် 'လင်ေါရ်'ဟု ရေးသည်။ ကန်တော့သည်ကို 'ကိန္နောအ်'ဟူ၍ ရေးခဲ့ပါသည်။ 'ရှိခိုးသည်'နှင့် 'ကန်တော့သည်'ကို ခွဲခြား၍ ရေးသားသုံးနှုန်းခဲ့ပါသည်။ မြန်မာစကား ကန်တော့ဟူသည် ရှေးမွန် ရှိခိုးသည်ဟော 'လင်ေါရ်'မှ ပျက်လာခြင်းမဟုတ်ပါ။ 'ကိန္နောအ်'မှ 'ကန်တော့'သို့ ပြောင်းလာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ကျန်စစ်သား၏ နဂါးရံဘုရား မွန်မင်စာများအနက် နိပါတ်တော်ဇာတ်စဉ် အမှတ် (၅၃၂) သောဏနန္ဒဇာတ်တွင်

'ဝေါအ်ကာလ်ရိသ်နန် - သွာရ်ကိန္နောအ် - ရိသ်သောန်'ဟု ရေးသည်။ အဓိပ္ပာယ်မှာ 'ဤကား နန္ဒရသေ့သည် နောင်တော် သောဏရသေ့ထံ သွားကန်တော့ခန်းဖြစ်သည်။' ယင်းမင်စာနှင့်အတူ ဇာတ်နိပါတ်တော် ပန်းချီဆေးရေးဖြင့် ခြယ်သထားပါသည်။ ရာဇကုမာရ်မင်းသား၏ ဂူပြောက်ကြီး မွန်မင်စာ အမှတ် (၂၁၃)တွင် မဟာထေရ်ကစွည်းကို စိတ်ဖြင့် ပြစ်မှားခဲ့မိသည့် သောရေယျသုဋ္ဌေးကို မိန်းမဘဝ ပြောင်းခဲ့ရပြီး ကလေးနှစ်ယောက် မွေးခဲ့သည်။ နောင် မဟာထေရ်ကစွည်းကို စိတ်ဖြင့်ပြစ်မှားမိသည့် သောရေယျသုဋ္ဌေးသည် မိန်းမဘဝပြောင်းခဲ့ရပြီး ကလေးနှစ်ယောက် မွေးခဲ့သည်။ နောင် မဟာထေရ်ကစွည်းကို ဆွမ်းပင့်၍ အပြစ်လွှတ်ရန် ကန်တော့လေလျှင် ယခင်အတိုင်း ယောကျ်ားဘဝ ပြန်ရသည့်အကြောင်းကို ရေးသားရာ၌ ကန်တော့သည်ဟု 'ကိန္နောအ်'ဟူ၍ ရေးသားခဲ့ပါသည်။ (ကိန္နောအ် - ကိန်ဒေါအ် - ကန်ဒေါအ် - ကန်တော့) ဟူ၍ သက်ခဲ့ပါသည်။

သို့ပါ၍ ကန်တော့ဝေါဟာရသည် မွန်ဘာသာမှ ကောက်ယူမွေးစားခဲ့သည်ဟူသော ဆရာမြကေတု၏ အဆိုအမိန့်ကို ထောက်ခံချက်ဖြင့် ဖြည့်စွက်အပ်ပါသည်။

ကန်တော့ ဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာစကား အဖွင့်ကျမ်းတွင် ဆရာဦးဖိုးလတ်က ဖွင့်ပြခဲ့ဖူးသည်။ ထိုစဉ်က စာရေးသူကိုမေးသဖြင့် အထက်ပါ ရှေးမွန် 'ကိန္ဒေအိ'ကို ကျန်စစ်သား နှင့် ရာဇကုမာရ်တို့ ရေးခဲ့ပုံကို ထောက်ပြခဲ့ဖူးသည်။ သို့သော် ဆရာဦးဖိုးလတ်က တရုတ်ဘာသာ 'ခေါ' ထော် 'မှ မြန်မာစကား 'ကန်တော့' ဆိုသောစကား ဆင်းသက်လာသည်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ချခဲ့ သည်။ တရုတ်စကားတွင် 'ခေါ' မှာ 'ခေါက်သည်၊ ရိုက်သည်၊ ခိုက်သည်ဟော' ဖြစ်၍ 'ထော်' မှာ ဦးခေါင်းဖြစ်ရာ 'ခေါ' ထောက် 'ကို ဦးခိုက်သည်ဟု အဓိပ္ပာယ်ထွက်ကြောင်း ဆရာဦးဖိုး လတ်က ယူဆခဲ့သည်။ ပုဂံတွင် 'ခေါ' ထော် 'ဟူ၍ ရှေးအရေးအသားမရှိပေ။ ကန်တော့ဟော 'ကိန္ဒေအိ' ဟူသာ မြန်မာမင်းများ ရေးသားသုံးနှုန်းခဲ့သဖြင့် ဆရာမြကေတု၏ အဆိုကို စာရေးသူ ထောက်ခံရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(ရှေးမွန်-ကိန္ဒရ်-ကန္တရ်-ကန္တရ်-ကတော် ဖြစ်လာသလို ရှေးမွန် ကိန္ဒေအိ-ကိန်ဒေါအိ- ကန်ဒေါအိ-ကန်ဒေါအိ-ကန်တော့) ဟူ၍ ဖြစ်လာပါသည်။

ရှေးမွန် 'ဒ' သံကို မြန်မာက 'တ' သံဖြင့် 'ကတော်'၊ ကန်တော့ 'ဟူ၍ တည်တံ့နေသော် လည်း ခေတ်မွန်တွင် 'ဒ' သံမှ 'လ' သံအထိ ပျက်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ 'ကိန်ဒေါက်' မှ 'ကလောက်'၊ 'ဒိန်ဒရ်' မှ 'ဒလပ်'၊ 'ဒိန်ဒု' မှ 'ဒလောအိ'၊ 'ဒိန်ဒရ်' မှ 'ဒလပ်'၊ 'ဒိန်ဒု' မှ 'ဒလောအိ'၊ 'ဒိန်ဒင်' မှ 'ဒလိုင်'၊ 'သန္တေဟ်' မှ 'သလေဟ်' (ပါဠိ-သန္တေဟ) စသည်ဖြင့် ရှေးမွန် 'ဒ' သံမှ ခေတ်မွန်တွင် 'လ' သံသို့သာ ပြောင်းရိုးပြောင်းစဉ် ရှိခဲ့ပါသည်။

ယင်းသို့ မြန်မာက 'ဒ' သံမှ 'တ' သံသို့သာ ပြောင်းသော်လည်း မွန်တွင် 'ဒ' သံမှ 'လ' သံအထိ ပြောင်းရခြင်းမှာ မွန်တို့သည် ပုဂံခေတ်နှောင်းမှ ဟံသာဝတီခေတ်အထိ နှစ်ပေါင်း (၃၀၀) ကျော်မျှ စာပေနှင့် ကင်းကွာခဲ့ရသောကြောင့် ဖြစ်တန်ရာသည်ဟု တွေးဆဖွယ်ရှိသည်။

မြန်မာတို့မှာကား ပုဂံခေတ်မှ ယနေ့ထိ စာပေနှင့် မပြတ်ခဲ့သောကြောင့် ကဟော်နှင့် ကန်တော့ဟူသော အသံသွား တည်တံ့နေသည်။ မွန်ကဲ့သို့ ကလပ်နှင့် ကလအိအထိ မပြောင်းခဲ့ ခြင်းဖြစ်ဟန်တူကြောင်း တွေးဆရပေသည်။

နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် မွန်မြန်မာ ဝေါဟာရများကို ဆက်စပ်လိုသော ပညာရှင်သုတေသီများ သည် ၁၉၆၁ ခုနှစ်ထုတ် သမိုင်းတံခွန် အတွဲ ၂ တွင် ပါရှိသည့် ရာဇကုမာရ်မင်းသား၏ မွန်ဘာသာ ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် ဇာတ်နိပါတ်တော်များကို ဆက်လက်လေ့လာကြပါက ဝေါဟာရ၏ ဇာစ်မြစ်ကို များစွာ ရရှိနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း နှိုးဆော်လိုက်ရပေသတည်း။

[ငွေတာရီ မဂ္ဂဇင်း ။ မှတ် ၉၅ (မေ၊ ၁၉၆၈)]

မွန်မြန်မာစာဆို

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စာဆိုတော်ကြီး များစွာရှိသည့်အနက် သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ ကို စာပေသမားတိုင်း စိတ်မဝင်စားဘဲ နေနိုင်ကြမည် မဟုတ်ပါ။ ဆရာတော်၏အတ္ထုပ္ပတ္တိကို လေ့လာသူတိုင်းသည် ဆရာတော်အား ကြည်ညိုမိသည်။ ချီးကျူးမိသည်။

ဆရာတော်ကား ထင်ရှားသည့် မွန်မြန်မာ ရာဇသွေးပါသည့် စာဆိုတော်ကြီး ဖြစ်ပေသည်။ ဆရာတော်သည် အင်းဝ၌ သက္ကရာဇ် (၈၄၂)ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော သီရိသုဓမ္မ ရာဇာဓိပတိ ဘွဲ့ခံ ဒုတိယမင်းခေါင်နှင့် သက္ကရာဇ်(၈၆၃)ခုနှစ်တွင် နန်းတက်သော ရွှေနန်းကြောရှင် နရပတိမင်းတို့ ၏ ဆရာတော်ဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက် ပြည်သို့ရောက်သော် ပြည်ဘုရင် သတိုးမင်းစောနှင့် ဘုရင်ထွေးတို့၏ ဆရာတော်လည်း ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

သက္ကရာဇ် (၈၃၀)ခုနှစ် ဝါဆိုလ (အချို့က ဝါဆိုလပြည့် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ဖွား ဟုဆိုသည်)တွင် အင်းဝပြည်၌ ဖွားမြင်သော သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ငယ်မည်မှာ မောင်မောက်ဖြစ်သည်။ ဖခင်မှာ ဓမ္မပါလအမတ်ကြီးဖြစ်သည်။ မောင်မောက်သည် အသက်ငါးနှစ်အရွယ်မှစ၍ အင်းဝနန်းတွင်း၌ မင်းညီမင်းသားများနှင့်အတူ ပညာရင်နှို့ သောက်စို့ခဲ့သည်။ ပညာပါရမီ ရင်သန်သူဖြစ်သည့် အလျောက် အသက် (၁၀)နှစ်အရွယ် ကဗျာတိုသုံးပုဒ်ကို ရုတ်ခြည်းစစ်ဆိုနိုင်ခဲ့သည်။

မောင်မောက်၏ ဉာဏ်ရည်၊ ပညာရည်နှင့် ရုပ်ရည်သွင်ပြင်တို့ကို နှစ်သက်၍ ဒုတိယမင်းခေါင်က ကြည့်ရှု မစတော်မူသည်။ သားအဖြစ် မွေးစားသည်ဟုလည်း အဆိုရှိသည်။

မောင်မောက်သည် သာမဏေဘောင်သို့ ဝင်ရောက်လတ်သော် သျှင်ရဋ္ဌသာရဟုတွင်သည်။ ရှေးဦးစွာ နောင်တော် သျှင်ဝရစက္ကပါလ မထေရ်ထံ၌ ပညာသင်ကြားသည်။

ထို့နောက် ဝိဇ္ဇကတိကျမ်းဂန်တွင် တစ်ဖက်ကမ်းခတ် တတ်မြောက်သည့် သီဟိုဠ်ပြန် ဆရာတော်များထံ စာပေပညာကို ဆက်လက်ဆည်းပူးခဲ့ရာ သက္ကဋ၊ ပါဠိ၊ ဗေဒင်၊ ဆန်းအလင်္ကာ၊ ကဗျာတို့ကို ကောင်းစွာတတ်မြောက်ခဲ့သည်။ ပညာကို အမြတ်တနိုး လေ့လာသင်ကြား၍ ကဗျာ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ရာ တစ်နေ့တခြား ထင်ရှားပေါက်ရောက်ခဲ့လေသည်။

သျှင်ရဋ္ဌသာရသည် (၁၆)နှစ်ရွယ်တွင် 'ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီး'ကို စီကုံးဖွဲ့ဆိုနိုင်ခဲ့သည်။ (၂၆)နှစ်အရွယ်တွင် 'ဘူရိဒတ် စာတိပေါင်းပျို့'ကို ဖွဲ့နွဲ့ပြန်သည်။ (၂၈)နှစ်အရွယ်တွင် 'တံတားဦးတည် မော်ကွန်း'ကို ရေးသားခဲ့သည်။ (၅၅)နှစ်တွင် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သည့် 'စတုရမ္မသာရ ကိုးခန်းပျို့'ခေါ် 'ဟတ္ထိပါလပျို့'ကို ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ယင်းပျို့နှိဂုံးကိုမူ သက္ကရာဇ် (၈၈၈)ခုနှစ်တွင် ပြည်သို့ရောက်ရှိပြီးမှ အပြီးသတ် စီကုံးရသည်ဟု သိရသည်။

သျှင်ရဋ္ဌသာရ၏ အဖွဲ့အဆို သီကုံးစပ်ဆိုသည့် ကဗျာဉာဏ်ရည်တို့ကို စာပေသမားများ နှစ်သက်မြတ်နိုး ကြည်ညိုကြသဖြင့် မဟာဘွဲ့ပေး၍ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရဟု ခေါ်ဆိုခဲ့ကြသည်။

သက္ကရာဇ် (၈၈၆)ခုနှစ်တွင် မိုးညှင်းစော်ဘွား စလုံနှင့် ပြည်ဘုရင် သတိုးမင်းစောတို့ ပူးပေါင်း၍ အင်းဝကိုတိုက်ရာ ရွှေနန်းကြော့ရှင်ဘုရင် နရပတိ စစ်ရှုံးသည်။ ဤတွင် ပြည်ဘုရင် သတိုးမင်းစောသည် သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ နှင့်တကွ ရဟန်း ပညာရှိ၊ လူပညာရှိအပေါင်းတို့ကို ပြည်သို့ ပင့်ဆောင်ခဲ့သဖြင့် သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် အင်းဝမှပြည်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်။ သက်တော် (၆၂)နှစ်၊ သက္ကရာဇ် (၈၉၂)ခု၌ ပြည်၌ပင် ဖျံလွန်တော်မူသည်။

သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို စာပေပညာရှိများက ရေးသားခဲ့ကြသည်။ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဆရာမင်းသုဝဏ် နှင့် အချို့ပညာရှိများက အဓမ္မာဘုရင်မကြီး ရှင်စောပု၏အနွယ်ဖြစ်ပြီး အဓိမှာ အင်းဝမြို့တည် သတိုးမင်းဖျား၏ အနွယ်ဖြစ်သည်ဟု ရေးကြသည်။ ဆရာတော်၏ ဘုရားတော်ဇာတိပေါင်းပျို့ကို တည်းဖြတ်သော ကထိက ဒေါ်သန်းဆွေနှင့် အချို့ပညာရှိများကမူ မောင်မောက်သည် မွန်၊ မြန်မာ၊ ရှမ်း သုံးထွေသော ရာဇသွေးပါသည့် မျိုးရိုးဖြစ်သည်ဆို၏။ မောင်မောက်၏ဖခင် အမတ်ကြီး ဓမ္မပါလသည် မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပု၏ 'မြစ်တော်' ဖြစ်သည်။ အမိ၏အမည်ကို မသိကြ။

သို့သော် မောင်မောက်၏ အမိသည် သတိုးမင်းဖျား၏ 'တိ' ဖြစ်သည်ဆို၏။ သတိုးမင်းဖျား၏ မိဖုရားစောမင်းညိုတွင် စောနန်းကို ဖွားမြင်သည်။ စောနန်း၏ 'မြစ်' မှာ မောင်မောက်၏မယ်တော်ဖြစ်သည် ဆို၏။

'စာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိ' ကို ပြုစုသည့် ဆရာမောင်သုတက မောင်မောက်၏ အဖ အမတ်ကြီး ဓမ္မပါလသည် ရှင်စောပု ဘုရင်မကြီး၏ သမီးနှင့် ရှင်စောပု၏တူ ပုသိမ်မင်း ဓညာအိန်တို့မှ ဆင်းသက်သော မြေးတော်ဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။ ဓမ္မပါလမှာ ရှင်စောပု၏ 'မြစ်တော်' ဖြစ်သဖြင့် မောင်မောက်မှာ မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပု၏ 'တိ' ဖြစ်၍ ရာဇဓိရာဇ် မွန်ဘုရင်၏ 'ကျွတ်' ဖြစ်သည်။ ဆရာတော်၏ ကိုးခန်းပျို့နိဂုံးတွင်-

ရှင်စောပု တူ၊ လှိုက်ဆူကျော်ရှိန်
ပုသိန်မင်း မြေး၊ စဉ်ရှေးဘရီး
တို့မိမျိုးလည်း၊ သတိုးမင်းဖျား
တရားစောင့်သုံး၊ ရန်လုံးထွင်ချေ
ရွှေမြေအင်းဝ၊ တည်စ နန်းသီး
ပြည်တောင်ကြီး၏၊ သမီးမြစ်ရင်း
နွယ်မယွင်းသည် ဟူ၍ စပ်ဆို ဖော်ပြခဲ့သည်။

အထက်ပါ ပျို့လာ သမီးမြစ်ရင်း၊ နွယ်မယွင်းဆိုသည်မှာ အရိုးမြစ်ရင်း၊ နွယ်မယွင်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဦးရီးမြစ်ရင်းနွယ် မယွင်းဟူ၍လည်းကောင်း မူကွဲများရှိသည်ကိုထောက်၍ မောင်မောက်၏ အမိမျိုးရိုးကိုမူ တိကျစွာဆိုရန် ခက်သည်ဟု ဆို၏။

မွန်နန်းရာဇဝင်တွင် သတိုးမင်းများမှာ သားတော် သမီးတော်ရှိသည်ဟု စာပေတွင် မတွေ့ဟု မှတ်ချက်ရှိနေပြန်သဖြင့် မောင်မောက်၏ အမိမှာ သတိုးမင်းများ၏ အနွယ်တော်ဟူ၍သာ ဆရာမောင်သုတနှင့် အချို့ပညာရှင်များက ဆိုထားကြပေသည်။

သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်နှင့် ပတ်သက်၍ မွန်ဘာသာ သမိုင်းစာများဘက်မှ ရှာဖွေရန် ကျွန်တော်သည် မွန်သမိုင်းနှင့် ကျောက်စာများတွင် လေ့လာခဲ့ပါသည်။

သို့သော်လည်း အကြောင်း မတူလှပေ။ ရွှေတိဂုံဘုရား မွန်ကျောက်စာတွင် ရှင်စောပုဘုရင်မ၏ သားတော်၊ မောင်တော်၊ ခမည်းတော်နှင့် ဘိုးတော်တို့၏ ဘွဲ့များကိုသာ တွေ့ရသည်။ မွန် ရာဇဝင်တွင်လည်း မြန်မာရာဇဝင်နှင့် မခြားလှပေ။

ကျိုက်မရော မွန်ကျောက်စာအရဆိုလျှင် သက္ကရာဇ် (၈၁၇)တွင် ရှင်စောပုမှာ ဘုရင်မအဖြစ် ကျိုက်မရောဘုရားတွင် အလှူဒါနပြုနေပြီဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

သက္ကရာဇ် (၈၃၁)ခုနှစ်တွင် သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ ဖွားမြင်သည်နှင့်ယှဉ်လျှင် များစွာ မတေးလှ။ ရှင်စောပု မှာ အသက်ကြီးမှ နန်းရသဖြင့် သက္ကရာဇ် နီးကပ်စွာက ဖွားမြင်သည့် သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ မှာ မွန်ဘုရင်မ၏ ‘တိ’တော်နိုင်သည်။

ရွှေတိဂုံ မွန်ကျောက်စာအရ သက္ကရာဇ် (၇၉၈)ခုနှစ်တွင် ရှင်စောပု၏မောင်တော် ဗညားရာမ ရာဇာဓိရာဇ် (ဗညားရာဇ်)က ရွှေတိဂုံဘုရားကို ပြုပြင်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ ဗညားရာဇ်၏ သားတော် ပုသိမ်မင်း ဗညားအိန်၏မြေးမှာ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏အဖ ဓမ္မပါလ အမတ်ကြီး ဖြစ်သည်ဆိုသည်မှာ ယုတ္တိတန်ပါသည်။ ဗညားအိန်မှာ ရှင်စောပု၏ တူ လည်းဖြစ်၊ သားမက်လည်း ဖြစ်သည်ဆို၏။ ရာဇာဓိရာဇ်၏ မြေးတော်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ခရစ်သက္ကရာဇ် (၁၉၂၄)ခုတွင် ဟံသာဝတီတိုက်က ပုံနှိပ်သော ‘ရှင်သီလဝံသ၊ သျှင်ရဋ္ဌသာရ အမေးအဖြေ’ စာအုပ် စာမျက်နှာ (၃၂)တွင်

‘သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဇာတိမျိုးနွယ်ကို မသိ၍ ရှင်မဟာသီလဝံသက မြွေရှင်ငယ် တစ်ခုကို ကြိုက်နှစ်သက်၍ မြွေရှင်တော်ဖြစ်သည်ဟု ကပ်ချေရန် ဘိုးသူတော်ကို ခေါ်၍ မှာလိုက်သည်မှာ ‘မျိုးမည် ဇာတိကို ထုတ်ဖော်၍ ယောင်လိမ့်မည်။ ယောင်သံကို မြဲမြံမှတ်ခဲ့’ဟု မိန့်တော်မူလိုက်၏။ ဘိုးသူတော်လည်း သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ ထံသွား၍ ကြွတ်ကို ‘မြွေရှင်တော်ပါဘုရား’ဟု လှူလေ၏။ ရုတ်တရက် လှစ်ဖွင့်၍ရှုရာ မြွေကိုမြင်၍ လန့်သောကြောင့် ‘အိုရိုင်း’ (ဩယာ)ဟူသော အသံဖြင့် ယောင်တော်မူသည်နှင့် နေပြည်တော်ဆရာ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် မွန်မျိုးနွယ်ဇာတိအစစ်ဖြစ်သည်ဟူ၍ သိတော်မူ၏’

ဟု ဆိုထားပြန်သဖြင့် သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရမှာ ပုသိမ်မင်း ဗညားအိန်၏ မြစ်တော်ဖြစ်သည် ဆိုချက်ကို ထောက်ခံနေပါသည်။

(မွန်စကား ‘အိုရိုင်း’မှာ ‘အိုအမေ၊ အမယ်လေး’ဟု အနက်ရှိသည်) ဤအမေးအဖြေ ကို နိုင်မာသော စာမဟုတ်ဟု ဆိုသော်လည်း မှန်သင့်သလောက် မှန်ပေမည်။ နှောင်းလူက တစ်လုံးမကျန်

၁၃၄

ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ

တမင်တကာ လုပ်ဇာတ်ခင်း၍ ရေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုရန် ခက်ပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ချိုးရိုးစဉ်ဆက်မှကား မွန်မြန်မာ ရာဇသွေးဖြစ်ကြောင်း ကိုမူ သိသာထင်ရှားလှပါသည်။ သို့ပါ၍ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရကို မွန်မြန်မာစာဆိုဟု ကမ္ဘာတဝှမ်း လိုက်ရပါသတည်း။

[ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း။ ။ မှတ် ၉၇ (ဇူလိုင်၊ ၁၉၆၈)]

မွန်ဘာသာနှင့် ကျောက်စာ စာပေ

နိုင်ပန်းလှ။ ။ မွန်ဘာသာနှင့် ကျောက်စာစာပေ*။ ။ ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ စာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံဂျာနယ် (၁၉၆၉-၂-၂။ ။ (၇၃-၈၃)။ ။ ဤစာတမ်း ပထမပိုင်းတွင် မွန်ခမေရိဘာသာနှင့် ဩစတြိုအာရှအနွယ်ခွဲ ကုန်းပိုင်း တောင်ဘက် အနွယ် (Austro-Asiatic) ဖြစ်သည့် ဩစတြိုအေရတစ် အနွယ်ဝင်များ ဆင်း သက်ပျံ့နှံ့သည့် ဒေသခေတ်အပိုင်းအခြားနှင့် မွန်ဘာသာသည် မည်သည့်လူမျိုး များနှင့် ဆက်စပ်သည်ကို ဆွေးနွေးထားသည်။ လူမျိုးနှင့်ဘာသာ ခြားနားချက် ကိုလည်း တင်ပြသည်။ ဒုတိယပိုင်းတွင် မွန်ကျောက်စာ စာပေအကြောင်းနှင့် အေဒီ (၆၀၀)တွင် ရေးသည့် ပရပတို မွန်ကျောက်စာမှ ပုဂံခေတ်အထိ ခေတ် အလိုက်ဆိုင်ရာ မွန်စာပေများကို တင်ပြသည်။ အထူးသဖြင့် နောက်ကျွေ နံရံ မင်ရေးစာများကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မွန်ကျောက်စာများ၌ ဒေါက်တာဘလက်ဒင် ယာယီ မွန်းဆပြန်ဆိုထားသော စကားလုံးအချို့ကို အဓိပ္ပာယ်တိကျပေါ်လွင်အောင် ဖော်ထုတ်နိုင်ပါသည်။ ရွှေစည်းခုံ မွန်ကျောက်စာလာ သတ္တဋ္ဌနှင့် ပါဠိသက် ဝေါဟာရများကိုလည်း ဖော်ပြသည်။

မွန်ဘာသာစကားသည် မွန်အာနိမ်အနွယ်ဝင် (Mon-Annam Family) ဖြစ်ပြီး ရပ်ဝေးရှိ အခြားသော လူမျိုးစုများ၏ ဘာသာစကားများစွာနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိပါသည်။

မွန် အာနိမ်ဆိုသည်မှာ ရှေးကျသော ဘာသာဗေဒ ပညာရှိကြီးများက ပညတ်သမုတ်ခဲ့ သော ဘာသာဗေဒ အခေါ်အဝေါ် (Linguistic term) တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ မြန်မာ ဘာသာနှင့် အနွယ်တူ (cognate) ဘာသာများကို စုပေါင်းပြီး တိဗက်မြန်မာ (Tibeto-Burman) ဟု ကင်မွန်းတပ်သကဲ့သို့ပင် ဖြစ်ပါသည်။

မွန်နှင့်အနွယ်တူ ဘာသာများကို စုပေါင်းပြီး မွန်အာနိမ်ဟူ၍ ရှေးဦးစွာ အမည်ပေးခဲ့သူမှာ ဒေါက်တာလိုဂန် ဖြစ်ပါသည်။

နောက်ပိုင်း ပညာရှိများက မွန်အာနိမ်ဟု မခေါ်တော့ဘဲ မွန်ခမေရိဟူ၍ ပြောင်းလဲခေါ်ဝေါ် ကြပြန်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် တုန်ကင် (Tongking) လွင်ပြင်တွင် ပြောဆိုကြသော အာနိမ်ဘာသာစကားများသည် ကန်တုန်း(စ်) (Cantonese)၊ ဗီယက် (Viet) ဘာသာတို့၏ လွှမ်းမိုးမှုကို ဘီစီ (၂)ရာစုကျော်လောက်ကစပြီး မရှုမလှ ခံခဲ့ကြရ၍ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မွန်ကျောက်စာ ပါရဂူ ဒေါက်တာဘလက်ဒင်ကမူ မွန်အာနိမ်ဟူ၍ပင် ဆက်လက်ခေါ်ဝေါ် သမုတ်ခဲ့ပါသည်။ အာနိမ်ဘာ သာ (ယခု ဗီယက်နမ်)သည် မွန်နှင့် ခမေရိဘာသာ ဝေါဟာရများနှင့် ယနေ့တိုင်အောင်

* (၁၉၆၇)ခု၊ မတ်လ (၂၃)ရက်နေ့၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန ဆွေးနွေးပွဲတွင် ဖတ်ကြားသည်။

များစွာ တူညီနီးစပ်လျက်ပင် ရှိသည်ကို လေ့လာ တွေ့ရှိနိုင်ပါသေးသည်။

(၁၉၀၁)ခုနှစ်တွင် ဗီယာနာမြို့မှ ပါမောက္ခ ရှာမစ် (Prof. Schmidt) သည် မွန်ဘာသာ စကားနှင့် အာရှအရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ဘာသာစကားများကို နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်ခဲ့လေသည်။ ယင်းကဲ့သို့ အနှိုင်းဘာသာ သိပ္ပံနည်းဖြင့် ဘာသာစကားများကို လေးနှစ်မျှ လေ့လာစိစစ်ခဲ့ပြီးသော် ရှေ့သို့ တစ်လှမ်းတက်ပြီး ထိုဘာသာများကို တောင်ပိုင်း အနွယ်ကြီး (Austic Family) ဟူ၍ ခေါင်းစဉ် တပ်ပေးလိုက်ပြန်ပါသည်။ တောင်ပိုင်း အနွယ်ကြီး (၀၁) ဩစတြစ်အနွယ်ကြီးကို နှစ်ပိုင်းခွဲ၍ မြောက်ဘက် ကုန်းပိုင်းဘာသာအစုကို ဩစတြိုအေရှားတစ် (Austro-Asiatic) ဟုခေါ်သည်။ တောင်ဘက်ကျွန်းစုနု ဘာသာများကို ဩစတြိုနေရှင်း (Austronesian) ဟုခေါ်ပါသည်။ ဩစတြိုနေရှင်းအနွယ်တွင် ဆလုံ မလေး စသော အင်ဒိုနေရှင်းဘာသာများ ပါဝင်ပါသည်။ ဩစတြိုအေရှားတစ် အနွယ်တွင် မွန်အာနမ်ခေါ် မွန်ခမေရ်ဘာသာများ ပါဝင်သည်။ ဩစတြစ်အနွယ်တို့၏ ကုန်းပိုင်း တောင်ဘက်အရပ်ဒေသများမှာ အရှေ့ဘက်တွင် တရုတ်ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက် မှစ၍ အနောက်ဘက်အိန္ဒိယ အလယ်ပိုင်းအထိ ဖြစ်၏။

ကျွန်းပိုင်းတွင် မဒဂါစကား (Madagascar) မှ အီစတာ (Easter) ကျွန်းအထိ ဖြစ်ပါသည်။

မွန်ဘာသာစကားသည် အထက်ဖော်ပြသည့်အတိုင်း ကုန်းပိုင်းဘာသာများနှင့်သာမက ကျွန်းဆွယ် ကျွန်းစုရှိ အခြားဘာသာစကားများစွာနှင့် ကျယ်ပြန့်ဝေးလံစွာ ဆက်စပ်နေခဲ့ပါသည်။

ဩစတြစ်အနွယ်နှင့် ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခရှာမစ်၏အဆိုကို ဒေါက်တာ ဘလက်ဒင်က များစွာ ထောက်ခံထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် ဆာဂျော့ဂရီအာစင် (Sir George Grierson) ကလည်း ၎င်း၏အိန္ဒိယပြည် ဘာသာဗေဒ စစ်တမ်း (Linguistic Survey of India Vol. II (1904) And Vol. IV 1906) အတွဲ(၂)နှင့် အတွဲ(၄)တို့တွင် ရှာမစ်၏ ဩစတြစ်အနွယ် ဆိုင်ရာ သီအိုရီကို လက်ခံထားကြောင်း လေ့လာဖတ်ရှုရပါသည်။

(၁၉၄၈)ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်ရှေးဟောင်း သုတေသနပညာရှိ ပါမောက္ခ ဇေဒီးက အိန္ဒိယမှ မုဏ္ဍဘာသာနှင့် မွန်ခမေရ်ဘာသာများ ဆက်စပ်နေသည်မှာ မည်သူမျှ မမြင်းနိုင်အောင်ဖြစ်သည်ဟု ရှာမစ်၏ ဩစတြစ်အနွယ် သီအိုရီကို ထောက်ခံခဲ့သည်။ ဘာသာဗေဒ အဘိဓာန်များတွင် ဩစတြစ် အနွယ်ကို ဤအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားကြသည်။

ယခုအခါ မွန်အာနမ်ဟူ၍ အခေါ်နည်းပြီး မွန်ခမေရ်ဟူသာ ပို၍ ထင်ရှားပါသည်။ မွန်ခမေရ်ထက်ကို ဩစတြိုအေးရှားတစ်အနွယ်က ပို၍ ကျယ်ပြန့်ပါသည်။ ဩစတြိုအေးရှားတစ် အနွယ်ဝင် ဘာသာများမှာ အာနမ် (ဗီယက်နမ်) နှင့် ဗနာ အစရှိသော ကုန်းမြင့်နေ ဘာသာများ၊ ကမ္ဘောဒီးယားမှ ခမေရ်ဘာသာ၊ ယူနန်မှ ပုမန် (Pu'man)၊ ထိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမှ မွန်ဘာသာ၊ ပလောင်ဘာသာ၊ ဝဘာသာ၊ ရီအင်ဘာသာနှင့် ဒနောဘာသာများ၊ အာသံပြည်မှ ခါစီဘာသာ၊ အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်းမှ မုဏ္ဍဘာသာ၊ ကုရ်ကူဘာသာ၊ သဝရ (Savara) နှင့် ဂဒဗ (Gadaba) ဘာသာများ၊ မလ္လာယုကျွန်းဆွယ်မှ စကိုင်၊ ဗေစီစီ (Besisi)၊ ဆေမင် (Semang) နှင့် ဇေ့နီးဘာသာများ၊ လောပြည်မှ လေမေတ် (Lemet) ဘာသာစကားများ ဖြစ်ပါသည်။

အင်ဒိုချိုင်းနားအလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းတို့တွင် သမိုင်းမတင်မီခေတ်ကပင် မွန်ခမေရ်

ဘာသာစကားတွေ လွှမ်းမိုးကြီးစိုးခဲ့လေသည်။ ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ တက္ကသိုလ် ပညာပဒေသာ စာစောင် အတွဲ(၁) အပိုင်း(၃)တွင် ပါရှိသည့် 'ဗိဿနိုးမြို့ဟောင်းနှင့် သမိုင်းအမြင်' စာတမ်းတွင် အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။

အထက်ပါ သမိုင်းကော်မရှင်မှ ဗိုလ်မှူးဘရှင်၏စာတမ်းတွင် မွန်ခမေရ်ဘာသာကို ရှေးလူများ သမိုင်းမတင်မီခေတ်ကပင်ပြောဆို၍ မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် အာရှအရှေ့တောင်ပိုင်းသို့ ရောက်ခဲ့ကြောင်းကို ဆိုထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ မွန်ခမေရ်ဘာသာစကားကို ပြောဆိုကြသော ဩစတြိုအနွယ်ဝင်များ ရှေးဦးစွာ ရောက်ရှိကြလေသည်။ ရောက်ထပ် ရောက်ရှိလာသော ဘာသာများမှာ တိဗက်မြန်မာအနွယ်နှင့် ထိုင်း ရှမ်းအနွယ်များ ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတောင်ဘက်တွင် မလ္လာယု ကျွန်းဆွယ်ရှိ လူမျိုးစုများနှင့် မွန်တို့ဆက်စပ်ပုံကို ဒေါက်တာလိုဂန်ကပင် ရှေးဦးစွာ သတိပြုမိသူဖြစ်သည်။ သူ၏အယူအဆ ထင်မြင်ချက်အရဆိုသော် ယဉ်ကျေးသော မွန်ခမေရ် ဘာသာစကားကို ပြောဆိုသူများသည် မလ္လာယုကျွန်းဆွယ်တွင် ဓမ္မဆော်ဦး ရောက်ရှိကြောင်း၊ ရောက်ပိုင်းမှ ဆူမတြာ (Sumatra) ကျွန်းသားတို့ မလ္လာယုကျွန်းသို့ တက်ရောက်ခဲ့ဟန်တူကြောင်း၊ ထိုကာလတို့၌ မလ္လာယုတွင် မွန်ခမေရ်ဘာသာစကားများသည် အများသုံးဘာသာ (Lingua Franca) ဖြစ်ခဲ့တန်ရာသည်ဟု အာရှတစ်ဂျာနယ် (J.R.A.S.S.B. No. 7, pp, 85-87) တွင် ဆိုထားသည်။

အထက်ပါ ဒေါက်တာလိုဂန်၏ ထင်မြင်ချက်ကို ထောက်ခံခြင်းဖြင့် ဒေါက်တာ ဗလက်ဒင်က ၎င်း၏ (P'agan Races of Malay Peninsular) စာအုပ် အတွဲ (၂)တွင် မွန်ခမေရ်နှင့် မလ္လာယု လူရိုင်းဘာသာ ဝေါဟာရပေါင်း (၄၃၂၃)လုံးတို့ကို နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြထားလေသည်။ ဤကား ဘာသာသိပ္ပံနည်းဖြင့် ယူဆသော သီအိုရီဖြစ်ပါသည်။

မွန်ခမေရ် ဘာသာစကားများကို မွန်ဂိုလို့က်အနွယ် (Mongoloid Race) လူမျိုးစုများသာ မက နီဂရိုက် (Negroid Race) ဖြစ်သော ဆေမင် (Semang) နှင့် ဩစတြိုလို့က် (Australoid Race) ဖြစ်သော စကိုင် (Skai) လူမျိုးစုများလည်း ပြောဆိုကြလေသည်။

မွန်ဂိုလို့က်အနွယ်ဝင် လူမျိုးများမှာ ဘာသာအနွယ်ကွဲ များစွာကို ပြောဆိုကြပါသည်။ ဥပမာ တိဗက် မြန်မာအနွယ်နှင့် မွန်ခမေရ် အနွယ်ဝင်များသည် ဘာသာမတူကြသော်လည်း အားလုံးပင် မွန်ဂိုလို့က်အနွယ်ဝင် လူမျိုးများ ဖြစ်သည်။ နီဂရိုက်ဖြစ်သော ဆေမင်နှင့် မျိုးနွယ်မတူကြသော်လည်း မွန်ခမေရ်ဘာသာကို ပြောဆိုကြသည်။

ဥပမာ အမေရိကန် နီဂရိုးများသည် အင်္ဂလိပ်စကားကို ပြောဆိုသကဲ့သို့ (Race) ကွဲသော်လည်း (Language) တူပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူမျိုး (Race) နှင့် ဘာသာစကား (Language) တို့သည် ရှုပ်ထွေးပွေလိလှသော ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ မွန်ခမေရ်ဘာသာတို့၏ မူလဒေသကို တုန်ကင်းလွင်ပြင်ဖြစ်ကြောင်း ရှေးဦးစွာထောက်ပြသည်မှာ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် အရှေ့တိုင်းနှင့် အာဖရိက ဘာသာသင်ကျောင်းမှ ဒေါက်တာကရစ္စတီး (Dr. A. Christie) ဖြစ်သည်။ သူ၏သီအိုရီကို ပညာရှိအများကပင် လက်ခံကြလေသည်။

သို့သော် ကျွန်တော်၏ ယူဆချက်တွင် မွန်ခမေရ်ဘာသာစကားကို ပြောသောလူတို့သည် တုန်ကင်းလွင်ပြင်သာမက ယန်စီကျွန်း မြစ်ဝှမ်း၌လည်း နေထိုင်ခဲ့ဟန်တူသည်။ ရှေးအခါက တရုတ်

စကားပြောသော လူများ၏ ဖိအားကြောင့် မွန်ခမေရ်စကားပြောသူများသည် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်း၌ နေထိုင်ခဲ့ရာမှ ယခုတွေ့ရှိသည့် ဒေသများသို့ တဖြည်းဖြည်း ပျံ့နှံ့သွားပုံရသည်။

ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ (၁၉၆၆)ခုနှစ်ထုတ် ရှိုင်ရာ အာရုတ်ကံဂျာနယ် (J.R.A.S)တွင် ပါရှိသော ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ်မှ တရုတ်ဘာသာဗေဒပါမောက္ခ ဒေါက်တာ အီဂျူပလီဗလက် (E.G. Pulleyblank) ၏ စာတမ်းကို ထောက်ထားလိုပါသည်။ ဒေါက်တာပူလီဗလက်၏ စာတမ်း တွင် ယန်စီကျန်မြစ်အမည်သည် ရှေးတရုတ်ဘာသာဖြင့် 'ယန်စီကြွေ'ဟု တွေ့ရကြောင်း၊ တောင်ပိုင်း တရုတ်ဘာသာတွင် မြစ်ကို ရှေးက 'ကြွေ'ဟု အရစ်သံဖြင့် တွေ့ရကြောင်း၊ ခေတ်တရုတ်ဘာသာ၌ 'ကျင်-ကျန်'ဟူ၍ အပင်သံပြောင်းခဲ့ကြောင်း၊ မြောက်ပိုင်း တရုတ်စကားတွင် မြစ်ကို 'ဟို'ဟူသော ခေါ်ကြကြောင်း၊ မြစ်ချောင်းဟု အနက်ထွက်သော ရှေးတရုတ်ဘာသာ (Krawg) 'ကြွေ'ဟူသည် မွန်ခမေရ်စကား ဖြစ်နေသည်ကိုဆိုကြောင်း၊ ဤသည်ကို ထောက်၍ တရုတ်နှင့် မွန်ခမေရ်တို့သည် ရှေးက ဆက်ဆံ ခဲ့ဖူးသည်ဆိုကြောင်း။

ထို့ကြောင့် မွန်ခမေရ်တို့သည် ယန်စီကျန်မြစ်ဝှမ်းသို့ တရုတ်များ မရောက်မီက နေထိုင်ခဲ့ရာမှ တရုတ်တို့၏ ဖိအားကြောင့် တုန်ကင်းသို့လည်းကောင်း၊ အခြားအရပ်ဒေသများသို့လည်းကောင်း ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ လွင်ပြင်မြေများသို့ အနှံ့အပြား ထွက်ခွာခဲ့ကြဟန်တူသည်ဟု ကျွန်တော် ယူဆလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထမင်းစားသည်ဟု အနက်ဆောင်သော စပုင်ဟူသော မွန်စကား၊ ဆင်ဟု အနက်ရသော စီင်ဟူသော မွန်ဝေါဟာရတို့မှာ (ပူကန်နီ) တရုတ်စကားနှင့် ဆက်စပ်မှု ရှိသေးသည်မှာလည်း စဉ်းစားဖွယ်အချက်တစ်ရပ်ပင်။

အရှေ့တိုင်း ရာဇဝင်သမိုင်းအရဆိုလျှင် လွန်ခဲ့သော ဘီစီ (၂၀၀၀)ကျော်ခန့်တွင် တုန်ကင်း လွင်ပြင်သို့ အရှေ့နှင့် အရှေ့မြောက်ဘက်တို့မှ ဗီယက်-ကန်တုနီ (Viet-Cantonese) တရုတ်များ ဖိဝင်လာကြသည်။ တရုတ်တို့၏ ဖိအားကြောင့် လယ်ကွက်ဖြင့် စပါးစိုက်ပျိုး (Wet-rice cultivation) လုပ်ကိုင်ကြသော မွန်ခမေရ်ဘာသာအနွယ်ဝင်များသည် လွင်ပြင်သစ်များရှိရာ အနောက်ဘက်နှင့် တောင်ဘက်ဒေသများသို့ တဖြည်းဖြည်း တရွေ့ရွေ့ ပျံ့နှံ့လာခဲ့ကြပါသည်။ သူတို့သည် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းရှိ ကမ္ဘောဇ၊ မဲနမ်မြစ်ဝှမ်းရှိ ဒွါရဝတီနှင့် ဧရာဝတီကျွန်းပေါ်ရှိ ရာမညဒေသသို့ ရောက်ရှိ သွားကြလေသည်။ ၎င်းတို့သည် ယူနန်နှင့် အာသံနယ်များကိုလည်း ဖြတ်သန်းသွားဟန် တူပါသည်။ တောင်ဘက်သို့ဆင်းသူများမှာ မလေးကျွန်းဆွယ်တို့ကို ဖြတ်၍ နီကိုးဗားကျွန်းအရောက် ပျံ့နှံ့ကြကုန်၏။

မွန်ခမေရ်ဘာသာတွင် ပါရဂူတစ်ဆူဖြစ်သူ ဒေါက်တာလု(စ်)၏ အဆိုတွင် အကယ်၍ အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်းသို့ အာရိယန်များ ဘီစီ (၁၀၀၀)လောက်တွင် အခြေတကျ ရောက်ရှိနေထိုင်သည် ဟု သတ်မှတ်လျှင် မွန်ခမေရ်အနွယ်များသည် အိန္ဒိယသို့ ဘီစီ (၂၀၀၀)လောက်ကပင် ရောက်ရှိ ပြီးဖြစ်သည်ဟု ယူဆလေသည်။

ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဒေါက်တာလု(စ်)က လယ်ကွက်ဖြင့် စပါးစိုက်ပျိုးမှုကို မွန်ခမေရ်များက အိန္ဒိယသို့ ယူဆောင်သွားသည်ဟု ယူဆသည့်အကြောင်းကို (၁၉၆၅)ခုနှစ်ထုတ် ထိုင်းသတင်းဂျာနယ် J.S.S. or JSS အတွဲ (၅၃)၊ အပိုင်း(၂)တွင်ပါရှိသည့် စပါးနှင့်ကိုးကွယ်မှု (Rice & Religion) စာတမ်းတွင် အကျယ်တဝင့် ဆိုလေသည်။ ထို့နောက် နှစ်ပေါင်းများစွာကြာမှ

သုတေသနစာပေများ

၁၃၉

သိန္နိယမှ အင်ဒိုအာရိယန် (Indo-Aryan) တွေက အတုံ့အလှည့် အပြန်အလှန် အညှစ်ညှစ်သဘောဖြင့် မွန် ခမေရ်တို့ကို ကိုးကွယ်မှု အယူဝါဒနှင့် စာပေယဉ်ကျေးမှုများကို ပြန်ပေးခဲ့သည်ဟု တင်ပြထားပါသည်။

တရုတ်ပြည်ရှိ မြစ်ဝါ (Yellow river) တောင်ဘက်ရှိ ယန်ရှော (Yang-shao) တွင် ဘီစီ (၂၀၀၀)ခန့် သက်တမ်းရှိသော မြေအိုးတစ်လုံး၌ စပါးနှံပုံစံ (Imprints of Oryza Sativa) ကို တူးဖော်တွေ့ရှိခဲ့လေသည်။ ထိုကာလတွင် မြစ်ဝါ၏ မြောက်ဘက်တွင် စပါးစိုက်မစိုက်ကို ပြောရန် ခက်သည်ဟု ဆိုလေသည်။ စပါးစိုက်ပျိုးခြင်း အလေ့အထမှာ တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းမှ မြောက်ပိုင်းသို့ ပျံ့နှံ့သွားသည်ကို ထောက်၍ စပါးစိုက်ပျိုးမှု အလေ့အထမှာ ဩစတြိုအေရှာတစ် စကားပြောသူတို့၏ မူလဒေသမှ စတင်တီထွင်ကြသည်ဟု ပညာရှိများ တွေးထင်ကြသည်။ ပြင်သစ် မှ ရှေးဟောင်းသုတေသန ပညာရှိ ပါမောက္ခ ဒေဒီးက မွန်ခမေရ်တို့၏ မူလယဉ်ကျေးမှု (Primitive Culture) မှာ စပါးစိုက်ပျိုးခြင်း၊ ကျွဲမွေးမွေးမြူ၍ အသုံးပြုခြင်းနှင့် ရေလမ်းခရီးတွင် ကျွမ်းကျင်ခြင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်ဟု ဆိုပါသည်။ ရုက္ခဗေဒ ပညာရှိများကလည်း စပါးစိုက်ပျိုးခြင်း၏ မူလဒေသမှာ အာရှတိုက်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပါသည်။ ဆရာလု(စ်) သီအိုရီသာ မှန်မည်ဆိုလျှင် စပါးအစ မွန်ခမေရ်ကဟု ဆိုရမလို ဖြစ်နေပါသည်။

ထို့ကြောင့် မွန်ဘာသာ ဝေါဟာရသည် မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းအတွက်သာမက အာရှအရှေ့တောင်ပိုင်း သမိုင်းအဖို့လည်း အရေးကြီးသော ဩစတြစ် အနွယ်ဝင် ဘာသာတစ်ရပ်ဖြစ်သည့် အတွက် အနောက်တိုင်းပညာရှင်များ လေ့လာသလို မြန်မာ သုတေသီများလည်း သိပ္ပံနည်းကျကျ လေ့လာသင့်ပါပြီဟု ကျွန်တော် တိုက်တွန်းအပ်ပါသည်။

မွန်လူမျိုးများ ရာမညဒေသသို့ ရောက်ရှိစဉ်က နိဂရက်တို့ လူရိုင်းတွေနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည့် အထောက်အထားများ ရှိပါသည်။ ထိုအချိန်တွင် မွန်များသည် လယ်ကွက်ဖြင့် စပါးစိုက်၍ အသက်မွေးသူများဖြစ်သဖြင့် နိဂရက်တို့ လူရိုင်းတွေထက် များစွာ အဆင့်မြင့်သူများ ဖြစ်ကြပါသည်။ နိဂရက်တို့ ခေါ် အပုစားကပ္ပလီလူရိုင်းတွေမှာ အသားမည်း၊ နှုတ်ခမ်းထူ၊ ဆံပင်ကောက်ပြီး အလွန်ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ကြပါသည်။ သူတို့ကို မွန်တွေက ရေသူရဲဘီလူး (ကလောက်ဉာဏ်)တွေဟု ခေါ်ပါသည်။ နန်းတော်တွင် မွန်မင်းသားဖွားမြင်သော် ရေသူရဲ ဘီလူးတွေ တက်ဆွဲလေ့ရှိသည်။ အသျှင်သောဏထေရ်နှင့် ဥတ္တရထေရ်တို့ ကြွရောက်စဉ် မနုဿိဟ အရပ်ကြီးများ ဖန်ဆင်း၍ မောင်းထုတ်ရသည်ဟု မွန်သမိုင်းတွင် လာရှိ၏။

ဤအချက်ကို အေဒီ (၄)ရာစုတွင် ရေးသည့် သီဟိုဠ်သမိုင်း ဒီပင်သကျမ်းတွင်လည်း ဖော်ပြ၏။ မွန်သမိုင်းမှာ ရေသူရဲဘီလူးတွေဟု သူတို့ကိုခေါ်သော်လည်း အမှန်စင်စစ် သူတို့သည် ရေသူရဲဘီလူးအစစ်တွေ မဟုတ်ပါ။ ယခုအခါ မလ္လာယုကျွန်းဆွယ်တွင် တွေ့နိုင်သည့် ဆေမင် (Semang) လူရိုင်းတွေ ဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ မော်လမြိုင်အနီးရှိ ဘီလူးကျွန်းသည် ဆေမင်တွေ နောက်ဆုံးနေခဲ့သော ကျွန်းကြီးဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ ဘီလူးကျွန်းကို မွန်ဘာသာဖြင့် တကော့ခမောင် မွန်ပေစာမှာ တကော့သမိုင်ဟု တွေ့ရသည်။ တကော့မှာ ကျွန်းဖြစ်၍ သမောင် (ဝါ) ခမောင်မှာ ဆေမင်လူမျိုးကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ ရှေးအခါက ဘီလူးပြည်ရက္ခပုရ ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု သထုံပဏ္ဍိတ် မွန်ကျောက်စာတွင် အထောက်အထားရှိသည်။

ထို့ကြောင့် ဘီလူးဆိုသည်မှာ ကပ္ပလီတွေကို ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ဟန်တူပါသည်။ အေဒီ (၁၀၀) (၂၀၀)လောက်တွင် ခေါမ(Graecae)ဝထဝီဝင်ဆရာကြီးတို့လဒီ (Ptolemy)၏မှတ်တမ်းတွင် မုတ္တမ ကွေတွင် လူသားစားသော လူရိုင်းတွေကို (Cannibals)တွေ့ရှိသည်ဟု ဖော်ပြသေးသည်။

မွန်တို့သည် ရာမညဒေသသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးနောက် ဆေမင်နီဂရစ်တို့နှင့် စကိုင်ဩစတြို လျှိုက်ခေါ် လူရိုင်းများသည် တောင်ဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း ရွှေ့ဆင်းနေထိုင်ကြဟန် တူပါသည်။

အေဒီ (၄၀၀)လောက်တွင် မွန်တို့သည် အိန္ဒိယသားများထံမှ သက္ကတသက် ဝေါဟာရ များ ရရှိကြသဖြင့် မွန်ဘာသာတွင် သက္ကတသက် ဝေါဟာရများစွာကို လက်ခံသုံးနှုန်းခဲ့ပါသည်။ ရှေးဦးစွာ သက္ကတဖြင့် ဗြဟ္မဏ အယူဝါဒကို လက်ခံခဲ့ဟန်တူသည်။ နောက်မှ ပါဠိဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာကို ရရှိကြသည်။

ထို့နောက် ပုဂံခေတ်မှစ၍ မွန်ဘာသာသည် မြန်မာဘာသာနှင့် ဆက်ဆံကြပြန်ရာ မွန်နှင့် မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရများသည် အပြန်အလှန် အညမည သဘောအရ ဖလှယ်ခဲ့ကြပါသည်။

ပုံစံပြရသော် မွန်စကား ‘ဗျာဒေဟ်၊ မုလေးပန်း၊ ကျက်သရေ၊ စမုတ်ဆောင်၊ ကတော်၊ ကန်တော့၊ ပြအိုး၊ အင်း၊ တမော့၊ သန်လျက်၊ ကြေးဝါ (သလွယ်)၊ ပုလဲ၊ လောင်းလှေ၊ ဝေါ၊ ယန်သည် (ယက္ကန်းသည်)၊ ကမယ် (မုဆိုးမ)’ စသည်တို့ကို မြန်မာတို့ လက်ခံမွေးစားသလို မြန်မာစကား ‘အပြစ်၊ အဖို့၊ သင်ကြီး၊ သန်လျင်း၊ အောင်သွယ်၊ အဝစ်၊ အကဲခတ်၊ အကောက်၊ လက်ကောက်၊ အစ်ကို၊ ဖိတ်ကြားသည်၊ လောန်သည်’ စသော ဝေါဟာရများကို မွန်တို့က ယူသုံးခဲ့ ကြပါသည်။ အချို့ဝေါဟာရများမှာ မွန်စကားလော၊ မြန်မာစကားလော၊ မည်သူစကားကို မည်သူ က မွေးစားသည်ကို ခွဲခြားပြရန် အလွန်ခက်ပါသည်။

ဥပမာ ‘လည်းကောင်း’ ဝေါဟာရကို အချို့ပညာရှိများက မွန်စကား ‘လးကုံး’ ‘လေဟ်ကို’ မှ ဖြစ်လာသည်ကို တင်ပြကြသည်။

သို့သော် စာရေးသူအနေဖြင့် မွန်စကား မဟုတ်၊ မြန်မာစကားဟု ယူဆပါသည်။ မြစေတီ ခေါ် ရာဇကုမာရ်၏ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီး ကျောက်စာတွင် မြန်မာက ‘သောလည်ဂေါင် ငနွိယံလည်ဂေါင်’ ဟု ရေးသည်။ မွန်က ‘ကောန်ဇယ်လး၊ စောဝ်ဇယ်လး’ ဟု ရေးသည်။ ပျူက ‘ဂိသးဇွေ၊ ဂိပိုဇွေ’ ဟု ရေး၏။ မွန်တွင် လး-ကို လည်းကောင်း၊ သော်လည်းကောင်း အနက်ဖြင့် သာမက မရ၊ မရှိ၊ မဖြစ်ဟူသော အနက်များဖြင့်လည်း သုံးနှုန်းသည်။ မြစေတီ မွန်ကျောက်စာ တစ်နေရာတွင် ဩရ်လးဇေဟ် ဂေါအ်-သူမရစေ-ဟုရေးသည်။ ရွှေစည်းခုံ မွန်ကျောက်စာတွင် လးဝိတ် = မမေ့နှင့်၊ လးသန္ဓေ=သန္ဓေဟ မဖြစ်နှင့် (သံသယမရှိနှင့်)ဟုရေးသည်။ ကျောက်စာတွင် ပျူနှင့်မြန်မာ တူကြသဖြင့် (လည်းကောင်း) ဝေါဟာရမှာ ပျူ မြန်မာတို့ထံမှ မွန်က မွေးစားခဲ့သော စကားဖြစ်တန်ရာသည်။ ပျူကလည်း မွန်စကား ရွှေ(တရ်)ကို မွေးစားခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် ပျူ မွန် မြန်မာတို့သည် ပုဂံခေတ်၌ စည်းလုံးညီညွတ်စွာနေထိုင်ခဲ့၍ တစ်ဦး၏ ယဉ်ကျေးမှုကို တစ်ဦးက ရိုသေခဲ့ကြကြောင်း ထင်ရှားလေသည်။

မွန်ကျောက်စာ စာပေ

မွန်စာပေကို ခေတ်အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ခြောက်ခေတ်မျှ သတ်မှတ်လိုက်ပါသည်။ ၎င်းတို့ကို အောက်ပါအတိုင်း အမည်ပေးလိုက်ပါသည်။

- (၁) ဒွါရဝတီခေတ် အေဒီ (၆၀၀-၁၀၀၀)။
- (၂) သထုံခေတ် အေဒီ (၁၀၀၀-၁၁၀၀)။
- (၃) ပုဂံခေတ် အေဒီ (၁၁၀၀-၁၂၀၀)။
- (၄) ဟာရီဘုဉ္ဇနခေတ် (လန်ဖွန်း) အေဒီ (၁၂၀၀-၁၃၀၀)။
- (၅) ဟံသာဝတီခေတ် (ဗဂိုး) အေဒီ (၁၃၀၀-၁၅၀၀)။
- (၆) မျက်မှောက်ခေတ် (ပျိုကဗျာလင်္ကာ၊ စကားပြေ) အေဒီ (၁၅၀၀-၁၉၀၀)။

ဤစာတမ်းတွင် ပထမ သုံးခေတ်ဖြစ်သော ဒွါရဝတီခေတ်၊ သထုံခေတ်နှင့် ပုဂံခေတ်ဆိုင်ရာ မွန်ကျောက်စာများကိုသာ အကျဉ်းအားဖြင့် တင်ပြပါမည်။

(၁) ဒွါရဝတီခေတ် မွန်စာပေ

မွန်စာပေ၏ အစမူလသည် ဒွါရဝတီခေတ် အေဒီ (၆၀၀)မှ အေဒီ (၁၀၀၀)မှ ဆိုရပေမည်။ ဒွါရဝတီနိုင်ငံသည် ယခု ထိုင်းပြည်တောင်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ ထိုင်းပြည်သို့ ထိုင်းလူမျိုးတို့ မရောက်ရှိမီက မွန်လူမျိုးများ ထိုအရပ်ဒေသတွင် နေထိုင်၍ ဒွါရဝတီနိုင်ငံဟု ထင်ရှားခဲ့ကြောင်းကို ရှေးကျသော တရုတ်မှတ်တမ်းများအရ သိရှိရပါသည်။ ဒွါရဝတီခေတ် မွန်ကျောက်စာများအနက် ပရပထို မွန်ကျောက်စာသည် ရှေးအကျဆုံး ဖြစ်သည်။ အေဒီ (၆)ရာစု အဆုံးတွင် ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ဟန်တူပါသည်။

ထို့ပြင် ပရပထို ခေါ် နန့်ပထို၌ ငြိဒွါရဝတီ စွ ရ ပု ဇျာ-ဟူသော မွန်ကမ္ဘည်း အက္ခရာပါသော ငွေသား တံဆိပ်တုံးများကိုလည်း တွေ့ရှိသည်ဖြစ်၍ ဒွါရဝတီနိုင်ငံရှိခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြသည့် တရုတ်မှတ်တမ်းကို အပြည့်အဝ ထောက်ခံထားချက် ဖြစ်ပေသည်။

အခြား ထင်ရှားသည့် မွန်ကျောက်စာမှာ လောဗူရီ မွန်ကျောက်စာ အေဒီ (၈)ရာစုနှစ်ထိုး ဖြစ်ပါသည်။ ဤကျောက်စာကို ရှစ်မြောင့် ကျောက်တိုင်ပေါ်တွင် ကမ္ဘည်းထိုးသည်။ အပေါ်ပိုင်း နှင့် အောက်ပိုင်းတို့တွင် ပန်းတမော့လက်ရာများ ပါရှိသည်။ ဤကျောက်စာများအရ မွန်များသည် ထိုခေတ်ကပင် ထေရဝါဒီများ ဖြစ်သည်။ ကျောက်ဆင်းတုတော်များ၊ စေတီပုထိုးများနှင့် ရဟန်း သံဃာများကို ကိုးကွယ်ကြောင်း သိရသည်။

ထိုခေတ်ကပင် ကျက်-ကူနွ၊ ဥပဇ္ဈာယ်၊ ပုဇျာ၊ ပြဇ္ဈာ၊ ဝိဟာရ၊ သဗ္ဗံ၊ သဒ္ဓါ၊ သာသန၊ သီလ စသည့် သက္ကတပါဠိ ဝေါဟာရများကိုလည်း မွန်ဘာသာတွင် အသုံးတွင်လျက်ရှိခဲ့သည်။ ထိုခေတ်တွင် ကုသိုလ်ရှင်တို့သည် အလှူဒါနပြုပြီးသောအခါ အလှူတွင် ပါဝင်သည့် ကျွန်အမည် များ၊ နွားများ၊ လှည်းများ၊ ကကြိုးတန်းဆာများ၊ တီးများ၊ ပန်းအိုးများ၊ လယ်မြေများ၊ ဝိဟာရ ကျောင်းများ၊ အနီးပင်များနှင့် သင်္ကန်းအဝတ်များ စသည့် ပစ္စည်းများတို့ကို ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။

ဒွါရဝတီခေတ် မွန်ကျောက်စာ အက္ခရာသည် သရေခေတ္တရာ ပျူအက္ခရာနှင့် ပုံစံအသွင်

မတူသော်လည်း တစ်ခေတ်တည်း ဖြစ်သည်ဟု ဒေါက်တာလှ(စ်)က ၎င်း၏စာပီးနှင့် ကိုးကွယ်မှု စာတမ်း^၁ တွင် ဆိုသည်။ မွန်အက္ခရာသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှ ပလ္လဝ အက္ခရာကို မှီးသည်။

(၂) သထုံခေတ် မွန်စာပေ

ဒွါရဝတီနိုင်ငံသည် အေဒီ (၁၀)ရာစုတွင် ခမေရ်လက်အောက် ကျသွားပြီးနောက် သထုံခေတ် မွန်စာပေ ထွန်းကားခဲ့ပြန်သည်။ သထုံခေတ်သည် ဒွါရဝတီခေတ်ကဲ့သို့ သက်တမ်းမရှည်ပါ။ ပင်းယကဲ့သို့ အနှစ် (၆၀)ကျော် (၁၀၀)ခန့်မျှသာ ရှိလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ပင်းယခေတ် မြန်မာစာပေ အဆင့်အတန်းသည် ပုဂံခေတ်ထက် သိသာစွာ တိုးတက်လာသည်နှင့်တူ သထုံခေတ် မွန်ကျောက်စာ အရေးအသားများမှာလည်း ဒွါရဝတီခေတ်ထက် များစွာ မြင့်တက်လာသည်။ သထုံခေတ်ကို အေဒီ (၁၀၀၀)မှ (၁၁၀၀)အတွင်း သတ်မှတ်လိုသည်။ ထိုခေတ်တွင် မကုဋမင်း၏ ကြာပ် (အရှင်သခင်)နှင့် ပဏ္ဍိတ်(ပညာရှင်) မွန်ကျောက်စာနှစ်ချပ်တို့မှာ သမိုင်းအတွက်လည်း အဖိုးတန်ပါသည်။ ယင်းကျောက်စာတွင်

သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဖိနာတိ၊ သဗ္ဗရတီ ဓမ္မရတီ ဖိနာတိ - အစချီသော တရားစာကို စာကြောင်းရေ သုံးကြောင်းမျှ နိဒါန်းပျိုးပြီးနောက် 'ကြိ-အာဒိကာလေ ရက္ခဏာမပုရေ'ဟု အစချီကာ မွန်ဘာသာဖြင့် ကဗျာလင်္ကာဆန်ဆန် ရေးသည်။ မြို့ရိုး (ကံမမာင်)၊ ပြအိုး (ပြအိ) စသော ထီးနန်းအခေါ်အဝေါ်များ၊ လွှအံ၊ ကြောမ်နှင့် ဇေဝံ လူမျိုးများကို ညွှန်းသောဝေါဟာရများအပြင် တဏှက်ရာမှ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားအထိ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ဘုရားဘွဲ့တော်များနှင့် တေမိဗု ဝေသန္တရာအထိ ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့စာရင်းများကိုလည်း ရေးသားသည်။ ကော့ဂွမ်းပု မွန်ကျောက်စာတွင် မဟာတမိဗုရားသည် ဒုဏ္ဍိပေါ်မြို့၌ နေထိုင်ပြီး သူနှင့် သူ၏တပည့်များက ကျောက်ဆင်းတုတော်များ ထုလုပ်လှူဒါန်း၍ ဆုတောင်းသည့်အကြောင်းကို ရေးသည်။ မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ်တွင် မုတ္တမမိဗုရားဟု မှားယွင်းစွာ ပြန်ထား၏။

(၃) ပုဂံခေတ် မွန်စာပေ

သထုံကို အေဒီ (၁၀၅၇)ခုနှစ်တွင် အနော်ရထာမင်းသိမ်းယူပြီး မွန်မင်းနှင့်တကွ ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်များလည်း လူပညာရှိများကို ပုဂံသို့ ခေါ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ပုဂံခေတ် မွန်စာပေကို အေဒီ (၁၁၀၀)မှ (၁၂၀၀)အထိ ထွန်းကားခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ မွန်စာပေသည် ဒွါရဝတီခေတ်တွင် မြေစမ်းခရမ်းပျိုးစဖြစ်သည်။ ခရီးလမ်းဖောက်ရန် တောချုံများကို ခုတ်ထွင်ခဲ့၏။ သထုံခေတ်တွင် စာပေလမ်းမကြီး ဖောက်လုပ်ခဲ့သည်။ ပုဂံခေတ်တွင် ထိုလမ်းမကြီးကို သံဖြူခင်း ရာဇမတ်ကာသည့် အခြေသို့ ရောက်သကဲ့သို့ မွန်စာပေအဆင့်အတန်း တိုးတက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုချင်ပါသည်။

ပုဂံဘုရင်များသည် မွန်မဟုတ်။ မြန်မာဘုရင်များဖြစ်သော်လည်း စာပေယဉ်ကျေးမှုအရာတွင် ရှင်အရဟံအမှူးပြုသော မွန်သုခမိန်တွေက ဆရာ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ အငြိမ်းစား ကျောက်စာဝန် ဦးမြ၏ အုတ်ခွက်သမိုင်း ပထမတွဲ စာမျက်နှာလေးတွင် 'သထုံပြည်မှ ဓမ္မဒဿီ အမည်ရှိသော ရဟန်းကိုအကြောင်းပြု၍ အနော်ရထာမင်းသည် အရည်းကြီးတို့အယူကို

စွန့်လွှတ်ပြီးလျှင် သထုံမှ ပင့်ဆောင်လာသော ရဟန်းသံဃာတို့နှင့်တကွ ရှင်အရဟံကိုအမှူးထား၍ ပုဂံပြည်၌ သာသနာ ပြန့်လည်တည်ထောင်စပြု၏”ဟု ဆိုသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် အုတ်ခွက်စာ အချို့တွင် မွန်ပါဠိနှင့် သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးသည်။ အချို့မှာ နာဂရီအက္ခရာဖြင့်ရေး၍ အချို့ကို မွန်အက္ခရာဖြင့် ရေးသည်။ သူ၏သံဃျင်အချို့က မွန်ဘာသာဖြင့် အုတ်ခွက်စာရေးသည်။ မိဖုရားတစ်ပါးကမူ ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာတို့ဖြင့် အုတ်ခွက်စာရေးသည်။ အနော်ရထာမင်းနှင့် စောလူးမင်း လက်ထက်တွင် မွန်စာပေကို ထူးထူးခြားခြားရေးသည်ကို မတွေ့ရသော်လည်း ကျန်စစ်သားမင်းသည် မွန်စာပေကို အမြဲရေးသည်။ ကျန်စစ်သားသည် သူ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိများ၊ နန်းတည်စာတမ်းများနှင့် ပြည်ရွှေဆံတော်ဘုရား၊ တောင်စွန်းကောလာသတောင် အနီးရှိ ကျိုက်တလင်နှင့် ကျိုက်တဘုရားများ ပြုပြင်သည့်အကြောင်းများ၊ မြကန်နှင့် အလံ ပုဂံစသော ရေကန်များတူးဖော်သည့် အကြောင်းနှင့် ဗုဒ္ဓဂါယာသို့ သင်္ဘောဖြင့် ရတနာများပို့၍ ဗုဒ္ဓပလ္လင်ကို ပြုပြင်သည့် အကြောင်းများသာမက အာနန္ဒာ အစရှိသော ဂူဘုရားများကို တည်သောအခါတွင်လည်း မွန်ဘာသာ ကမ္ပည်းစာများဖြင့်သာလျှင် ရေးထိုးခဲ့သည်။

မွန်စာကို အဆင့်အတန်း မြင့်မားစွာ ရေးသားခဲ့သူ ကျန်စစ်သားမင်းအကြောင်းကို ၎င်း၏ မွန်ကျောက်စာ၌ ပါရှိသည့် အချက်အချို့ ဖော်ပြလိုပါသည်။

ပြည်ရွှေဆံတော်ဘုရား၊ မွန်ကျောက်စာတွင် ကျန်စစ်သားသည် ကဿပဘုရား လက်ထက်၌ သူကြွယ်ဖြစ်သည်။ ထိုမှလွန်သော် ပါတလိပုတ်ပြည်၌ မင်းဖြစ်သည်။ ထိုမှ စုတေသော် အယောဓပူရမြို့တွင် ရာဇမင်းဖြစ်သည်။ ဂေါတမဘုရား လက်ထက်တွင် ဗိဿနိုးရသေ့ဖြစ်သည်။ ဗိဿနိုးရသေ့ဘဝတွင် သရေဓမ္မရာပြည်ကို တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ထိုမှစုတေသော် ဗြဟ္မလောကသို့ တက်၏။ ထိုမှ စုတေသော် ဘုရားသာသနာ (၁၆၂၈)နှစ်တွင် အရိမဒ္ဒနပူရ ခေါ် ပုဂံပြည်၌ ဇွဲကြံဘုဝနာ တုဓမ္မရာဇမင်းဖြစ်သည်။ သူသည် အမျိုးနှစ်ပါးမှ ပေါက်ဖွားလာကြောင်း၊ အဖမှာ နေမျိုး၊ အမိမှာ ဝါးရုံတော၌ ပေါက်ဖွားသော အတ္တဓန္ဒယ်ဖြစ်သည်ဟု ဒဏ္ဍာရီဆန်ဆန်ရေးသည်။

နန်းတည်စာတန်းတွင် မြန်မာလူမျိုးကို မိရ်ဇာ၊ မွန်လူမျိုးကို ရွှေညင်(ရမည်)၊ ယူကို တိရိစ္ဆလ်ဟူ၍ဖြစ်သည်။ ပဉ္စ ပြာသာဒ နန်းတော်တည်ဆောက်ပုံကို ရေးထားသည်မှာ ထိရောက်လှသည်။ နန်းတော်ကြီး မည်မျှကြီးကျယ်သည်ကို မျက်ဝါးထင်ထင် မြင်ယောင်မိစေသည်။

ဥပမာ နန်းတော်ကျောက်စာ (က)မျက်နှာ၌ပါသော မင်္ဂလာပရိတ်ရွတ်သည့် အခမ်းအနားတွင်-

*နေဝင်မိုးချုပ်လတ်သော် ငါတို့အရှင် မဟာထေရ် အရဟံသည် သံဃာတော်များအား ဦးဆောင်ကာ ကြွလာပြီး မျှခင်းထားသော ပတ်လည်နေရာတို့တွင် ထိုင်ကြ၏။ သီဟာသန ရာဇပလ္လင်ခန်း (သီဃာသိန်)၏ ကြဌန်း (အတသ်)တိုင်၊ ပြာသာဒ်လေးဆောင်တို့၏ တိုင်များ၊ အဘိသေကခံမည့် အလယ်ပြာသာဒ်တိုင်များ၊ မုခ်တိုင်များ၊ ခပ်သိမ်းသောတိုင်များအတွက် တွင်းတူးမည့် နေရာများတွင် လူအပေါင်းတို့သည် ကြွာရွက်ခင်းကျင်းစေ၏။ အလုံးစုံသောစည် တုဂိုး ခရာ (ကကာ)များကို တီးမှုတ်ကြ၏။ ဟူးရား ပုဏ္ဏားတို့သည် ပရိတ်ရွတ်ရန် ရေကြည်တော်တို့ကို ခပ်နဲ့ပြီးလျှင် ပြာသာဒ်ကြီး၊ ပြာသာဒ်ငယ်လေးဆောင်၊ အဘိသေကခံရန် ပြာသာဒ်၏ တောင်ခြေတိုင်နှင့် မင်္ဂလာ အခမ်းအနားပြုမည့် ရာဇဌာန်

ပတ်လည်၌ ရွှေ၊ ငွေ၊ ကြေးနှင့် မြေကလသာ ရေအိုးလေးထောင့်နှင့် ခရုသင်းရှစ်ခုတို့ကို စီထား၏။

စုလစ်မှန်ကြီး အရှေ့တောင်၌ ထီးဖြူမိုး၍ အဝတ်ဖြူနှင့် ရစ်ပတ်ပြီး ကောင်းစွာတန်ဆာဆင်အပ်သော ဘုရားစင်တစ်ခုတွင် ရွှေဆင်းတုဘုရားတစ်ဆူ၊ အရှင် ဂဗ်ပတိ ဆင်းတုတစ်ဆူ၊ ဝိနည်း၊ သုတ်၊ အဘိဓမ္မာကျမ်းဖြစ်သော ပေရွက်တို့ကို တင်ထား၏။ သုံးပဟိုရ်ချိန်တွင် ငါတို့ အရှင်သာသနာ့ပိုင် မဟာထေရ် ရှင်အရဟံအမှူးပြုသော သင်္ဃာလေးထောင့်တစ်ရာရှစ်ပါးတို့၏ ရွှေမှောက်တွင် စည်၊ တံပိုး၊ ခရာတို့ကို တီးမှုတ်ကြ၏။ ထို့နောက် သံဃုင်ဇေယ သဘင်၊ သံဃုင် ကကောသု၊ သံဃုင်ရာဇသု စသော သံဃုင်ကြီး၊ သံဃုင်ငယ်၊ ကလန်ယင်သင်၊ ပဏ္ဍိတ်အားလုံးတို့သည် ရွှေပန်းဆီမီး တံခွန်တို့ဖြင့် ရှိခိုး၍ သရဏသီလနှင့် ပရိတ်မဂ်လာကို တောင်းကြကုန်၏။

စသည်ဖြင့် ရှည်လျားစွာ ရေးသားထားပါသည်။

(၄) ရွှေစည်းခုံ မွန်ကျောက်စာ

ပုဂံခေတ် ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာများအနက် အစုံဆုံး၊ အရှည်ဆုံးနှင့် အဆင့်အတန်း အမြင့်ဆုံး ကျောက်စာမှာ ရွှေစည်းခုံ မွန်ကျောက်စာဟု ဆိုချင်ပါသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ဤကျောက်စာကို နောက်ဆုံးရေးဟန် တူပါသည်။ စကားပြေဖြင့် ရေးသော်လည်း ကဗျာလင်္ကာကဲ့သို့ စာပေရသရှိလှပါသည်။ ဤကျောက်စာတွင်-

ပုဂံ၌ မိုးအကြိမ် တစ်ရာနှစ်ဆယ် ရွာသည်။ မြေဩဇာ ကောင်းသည်။ လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများ တစ်မျိုးမကသော စပါး ပြောင်း မုယောစပါးနှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းတို့ဖြင့် ကျိုကြတိုက်တာတို့တွင် ပြည့်စုံကြသည်။ ရာသီဥတု မှန်ကန်၍ သစ်သီးဝလံ၊ ပန်း၊ မျှစ်၊ မြွေပေါသည်။ ဆင်၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ဆိတ်နှင့် ကြက်သတ္တဝါလည်း ပေါသည်။ ပုဂံသားတို့သည် ချမ်းသာကြွယ်ဝ၍ အဖျားအနာကင်းပြီး အသက်ရှည်ကြသည်။ အလိုဆန္ဒ ပြည့်ဝကြသည်။ သူတော်ကောင်းတရား၌ ဓမ္မလျော်ကြသည်။ ပဝေဏီအစဉ်အလာတရားဥပဒေကို ရှိသေ၍ လိုက်နာကျင့်သုံးကြသည်။

ရန်သူဘေးမှ ကင်းဝေးသည်။ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ရန်အလိုငှာ လူအပေါင်းတို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး အပြစ်ရှိသမျှ ထုတ်ဖော်ဝန်ခံကြ၍ သင့်တင့်စွာ ဆက်ဆံပေါင်းသင်းကြသည်။ အမျိုးလေးပါးတို့သည် ရတနာမြတ်သုံးပါးကို ရှိသေ၍ ကုသလကမ္မပထတရားဆယ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံကြသည်။ အမှန်တရား ထင်ရှားသည်။ ပုဏ္ဏားပညာရှိနှင့် မင်းညီမင်းသားတို့သည် အကျင့်သီလ ကောင်းကြသည်။ အနိယာသင်္ဃာတို့သည် ပန်းနှင့်တူသော သီလတို့ဖြင့် မွှေးကြိုင်သန့်ရှင်းကြသည်။ သီလနှင့်ပြည့်စုံသော၊ တရား၏ ရထားထိန်းဖြစ်သော မဟာထေရ် ရှင်အရဟံကို လက်ျာထား၍ သာသနာပိုင် ခန့်သည်။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် လူအပေါင်းတို့အား 'သင်တို့ ကောင်းမှုပြုကြလော့'ဟု အစဉ်တိုက်တွန်း၍ အခါခပ်သိမ်း သွန်သင်ဆုံးမ ဩဝါဒပေးသည်။ အနိအစောနှင့်တူသော၊ အကျင့်ဆိုးအားလုံးကို အမွှေးအကြိုင်နှင့်တူသော အကျင့်ကောင်းတို့ဖြင့် ဖျက်ဆီးပစ်သည်။ မစင်

ကြယ်သော ကိုယ်နှုတ်စိတ်တို့၏ ဒုစရိုက်များကို ရေနှင့်တူသော၊ စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော သီလဖြင့် ဆေးကြောပစ်သည်။ စိတ်နှလုံး ပူဆွေးသောသူတို့၏ နှပ်ရည်ကို ရေနှင့်တူသော ကရုဏာဖြင့် ဆေးကြောပစ်သည်။ ကျန်စစ်သားသည် လက်ျာလက်ဖြင့် ပြည်သူတို့အား ထမင်း မုန့်ပေး၍ လက်ဝဲဖြင့် ဥစ္စာပစ္စည်း အဝတ်ပုဆိုးပေးသဖြင့် ပြည်သူတို့သည် အမိရင်ခွင်၌ နေရသော ကလေးငယ်ပမာ မွေ့လျော် ချမ်းသာကြသည်။

စသည်ဖြင့် ရှည်လျားစွာ ဘုရားဗျာဒိတ်ပေးသည့်အနေဖြင့် ရေးထားပါသည်။

ဤကျောက်စာကို (၁၉၂၀)ခုနှစ်တွင် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ ဆရာကြီး ဒေါက်တာဘလက်ဒင်က ဖတ်ရှုပြီး ပြန်ဆို၍ ကျောက်စာဌာနက ပုံနှိပ်ခဲ့ပါသည်။

(၁၉၅၆)ခုနှစ်တွင် ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်က မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုခဲ့ပါသည်။

(၁၉၅၇)ခုနှစ်တွင် ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ဦးချစ်သိန်းက ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ဤကျောက်စာကို တက္ကသိုလ်တွင် ငြိမ်းစားထားပါသည်။ လေ့လာသင်ကြားသူများသည် ဘာသာပြန်သုံးမျိုးစလုံးကို တိုက်ဆိုင်ညှိနှိုင်းပြီး လေ့လာသင့်ပါသည်။ ပြန်ဆိုဖတ်ရှုရာ၌ အနည်းငယ် ကွဲလွဲချက်ရှိပါသည်။ အချို့စကားလုံးများမှာ ခေတ်မှန်နှင့်တူသော်လည်း အချို့တို့မှာ လုံးဝကွဲလွဲသဖြင့် ပြန်ဆိုရာ၌ အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ အနက်မထင်၍ ချွန်ထားရသော ဝေါဟာရတွေလည်း မနည်းပါ။ သက္ကတပါဠိသက်လည်း များစွာပါသည်။ အချို့စကားလုံးကို သံသယရှိရှိဖြင့်ပင် ပြန်ဆိုခဲ့ရသည်ဟု ဒေါက်တာဘလက်ဒင်၏မှတ်ချက်များကို တွေ့ရပါသည်။

ဥပမာ ရှစ်မျက်နှာ စာကြောင်း (၃၅)တွင်

*အုတ်မဟာဇနိဂုံလောင်

ဒုသ်အမွောအိအမ္မလး

ဒုသ်ကံစိမုန့်ယောဝ်လး

ဒုသ်ဣမာင်ကန္တရ်လး*ကို

ဒေါက်တာ ဗလက်ဒင်က

"All the people

be it the faults of mother or father

nephew or brother-in-law

husband or wife ..."

ဟူ၍ သံသယရှိစွာဖြင့် *ကံစိမုန့်ယောဝ်*ကို တူယောက်ဖဟု ယာယီ ပြန်ဆိုခဲ့ကြောင်း မှတ်ချက်ရေးသည်။ ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်နှင့် ဦးချစ်သိန်းတို့၏ စာအုပ်များတွင် မှတ်ချက်မပါဘဲ *တူယောက်ဖ*ဟုသာ ထပ်တူထပ်မျှ ပြန်ဆိုကြပါသည်။

ဤနေရာတွင် အဓိအဓ၊ တူယောက်ဖ၊ လင်မယားဟူ၍ဆိုရာ၌ တူယောက်ဖမှာ တွဲဖက်မဟုတ်ပါ။ စာရေးသူလည်း သံသယရှိ၍ အခြားမွန်ကျောက်စာများတွင် ကံစိမုန့်ယောဝ် ဝေါဟာရကို ရှာဖွေခဲ့သည်။ ရှင်ပင်ဇောစီ၊ မွန်ကျောက်စာတွင် ကံစိ- ဝေါဟာရကို တွေ့သည်။ ဤကျောက်စာတွင် ကံစိဟူသည် ညီ၊ ညီမ(ဝါ) နှမဟု အနက်ရှိသည်။ ကံစိမုန့်ယောဝ် ဝေါဟာရကို ကျောက်စာများတွင် အထောက်အထားတွေ့ရသည်သာမက ပုဂံခေတ်တွင် ကျန်စစ်သားမင်း ရေးထိုးခဲ့သည့်

နဂါးရဲဘုရား မွန်မင်စာကုသဇာတ် (၅၃၁)နှင့် သောနနန္ဒဇာတ် (၅၃၂)တို့တွင် သေချာသော အနက် အဓိပ္ပာယ်များ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ နဂါးရဲ မွန်မင်စာတွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည်။

သိုင်ကုသ...။

ဩရ်ကိလ်ကုစီ ဒုလ်မိမောယံ

မိမောယံအုတ်သိုင်ဒုံပေါး ဂေါး

ပိနောင် စောင်ချင်ကုံကုံ။ *

အဓိပ္ပာယ်မှာ ကုသမင်းသည် မင်းခုနစ်ပါးတို့အား ခယ်မ တစ်ယောက်စီ တစ်ယောက်စီပေး၍ သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းပြည်အသီးသီးသို့ ပြန်ပို့စေသည်။

အထက်ပါတို့မှာ ကောက်နုတ်ချက်မျှသာ ဖြစ်သည်။

ဤမင်စာ ကောက်နုတ်ချက်တွင် ခယ်မကို 'ကုစီဒုလ်' ဟုရေးသည်ကို ပထမအကြိမ် တွေ့ရှိရသည်။ ကုသမင်းသည် ခုနစ်ပြည်ထောင်သော မင်းတို့ကိုဖမ်းပြီး လက်အောက်ပြုလျက် ခယ်မတော်တစ်ယောက်စီပေးသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ခယ်မကို အင်္ဂလိပ်လို Sister-in-Law ဖြစ်သည်။ ရှေးမွန်တွင် ကုစီဒုလ် ရေး၏။ ကုစီမှာ (Sister) ညီမ၊ ဒုလ်မှာ in Law ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ရွှေစည်းခုံကျောက်စာ၌ ပါရှိသည့်ကုစီမှာ ညီမ သို့မဟုတ် နှမဟု အနက်ရှိ ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ကံစီ၊ ကုစီ အတူတူဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ဤနဂါးရဲဘုရားမင်စာ၌ပင် သောနနန္ဒဇာတ် (၅၂၈) တွင် အစ်ကို (ဝါ) နောင် တော်ကို မိန့်ယောင်ဟူ၍ ရေးထားကြောင်း ရှေးဦးစွာ တွေ့ရပြန်သည်။ မင်စာတွင်

ဝေါအ်ကာလ်ရီသိနန်

ဥတ်သိုင်မွေဒိပ် လေးမအွ ဖွေိမ်

ကေတ်နအာရ် ကိနွေအ်မိန့်

ယောင်အွမဟ်မောအ်ရီသိသောနန်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ

ဤကာလကား နန္ဒာရသေ့သည် မွေဒိပ်မင်းအားလုံးကို စုရုံး၍ သောနရသေ့ဟု အမည်ရှိသော မိမိ၏နောင်တော်ထံသို့ သွား၍ကန်တော့ရန် ဖြစ်၏။

ဤမင်စာတွင် နောင်တော် (ဝါ) အစ်ကိုကို 'မိန့် ယောင်' ဟု ရေးထားသည်။ မိန့်၊ မုန့်၊ သို့မဟုတ် မန်တို့မှာ အတူတူဖြစ်၏။ ၎င်းတို့မှာ ရှေ့ဆက် (Prefix) ဖြစ်သည်။ ဤမင်စာ၌ပါသော 'မိန့်ယောင်' နှင့် ရွှေစည်းခုံကျောက်စာ၌ပါသော 'မုန့်ယောင်' မှာ အတူတူဖြစ်သည်။ နောင်တော် (ဝါ) အစ်ကို သို့မဟုတ် မောင်တော်ဟု အနက်ဆောင်သည်။ ခေတ်မွန်တွင် ယ် ဝေါဟာရမှာ ရှေးမွန် ယောင်မှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်၏။ ခေတ်မွန်တွင် ယောက်ဖဟု အနက်ရှိ၏။ ကောယဟု လည်း ရေးသည်။ ကောမှာ မြန်မာစကား အစ်ကိုမှ သက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေးက မွန်ဘာသာ ယောင်သည် မြန်မာစကား အစ်ကိုနှင့် အနက်တူဖြစ်သည်။ အနက်ချင်းထပ်၍ ကောယဟု မွန်မြန်မာ ကပြား ဝေါဟာရဖြစ်လာပြီး အစ်ကို ယောက်ဖဟု ခေတ်မွန်တွင် အနက်ပြောင်းခဲ့သည်။

သို့သော် ယောင်မှာ ရှေးခေတ်တွင် နောင်တော်၊ မောင်တော်၊ အစ်ကိုဟူသာ အနက်ထွက် သည်။ တူကိုလည်း ဝူပြောက်ကြီးမင်စာတွင် 'ကမုန့်' ဟု ရေးသည်ကို တွေ့ရသည်။

သို့ဖြစ်၍ ရွှေစည်းခုံကျောက်စာတွင် တူယောက်ဖဟူ၍ ပြန်ဆိုချက်မှာ မှားယွင်းနေကြောင်း တင်ရှားပါသည်။

ဤ 'ကိုစိမုန်ယောင်' ခေါ်ဟာရကို လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ အရှေ့တိုင်းနှင့် အာဖရိကဘာသာ သင်ကျောင်းမှ မွန်ဘာသာ ကထိက မစ္စတာ ရှော့တိုကလည်း ထိုကျောင်းမှထုတ်ဝေသော ဘူလက် တင်တွင် စာတန်း၊ တစ်စောင် ရေးခဲ့ရာ၌ နဂါးရုံမင်စာကို ထောက်ထား၍ (Sister and Brother) ဟုပင် ယူဆခဲ့သည်။ ပုဂံပင်သာ ကျောက်စာ (၁၂) ရှင်ပင်စောမိကျောက်စာ (ဓာတ်ပုံ ၃၀၁) တွင်လည်း ကံစိဟူ၍ မစ္စတာရှော့တို ဖတ်ရှုထားပြီး (Younger Sister) ညီမ၊ နမဟူ၍ ပြန်ဆို ထားပါသည်။ ဒေါက်တာ ဗလက်ဒင်နှင့် ဂျီအိပ်လု(စ်)ကလည်း ၎င်းအတိုင်း ဖတ်ရှုထားသည်။

သို့ဖြစ်၍ ရွှေစည်းခုံ မွန်ကျောက်စာ၌ ပါရှိသော ကိုစိမုန်ယောင် ဟူသည် တူယောက်ဖ မဟုတ်ဘဲ နမနှင့် ဗောင် (၁၂) ဗောင်နမ ဟူ၍ ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရမည်ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါ သည်။

နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် ရာဇကုမာရ်၏ ဂူပြောက်ကြီး မွန်မင်စာကို အနည်းငယ်တင်ပြပါသည်။ ရာဇကုမာရ် မင်းသားသည် ကျောက်စာကို လေးဘာသာဖြင့် ကမ္ပည်းထိုးခဲ့သည်ကို အများသိ တော်မူကြပါသည်။

သို့သော် ဂူပြောက်ကြီးအတွင်း နံရံပတ်လည်တို့၌ ရောင်စုံပန်းချီ ဆေးရေးတွေနှင့် အဘိ ဓမ္မာ ပိဋက၊ ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊ ဇာတ်နိပါတ်တော်များကို ရေးခြယ်သရုပ်ဖော်ကာ အကြောင်းအရာ များကို မွန်ဘာသာဖြင့်သာလျှင် အတိုချုပ် ကမ္ပည်းထိုးထားသည်ကို သိသူအလွန်နည်းလှသည်။ ရာဇကုမာရ်သည် ရတနာသုံးပါးနှင့် မိဘနှစ်ပါးတို့၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတွေကို မည်မျှသိတတ်ကြောင်း ကို လေးဘာသာကျောက်စာအရ သိရပါသည်။ သူ၏မွန်မင်စာကို လေ့လာမည်ဆိုလျှင် ရာဇကုမာရ် သည် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာ စာပေကျမ်းဂန်များကို မည်မျှတတ်မြောက်၍ မည်သို့လိုက်စားကြောင်းကို သိနိုင်ပေသည်။ သူသည် မွန်စာပေရေးသားရာ၌ သူ၏ခမည်းတော် ကျန်စစ်သားလောက် အဆင့် မြင့်မြင့် မရေးနိုင်စေကာမူ ခမည်းတော်၏ ခြေရာကို ကြိုးစားလိုက်ပြီး ဗုဒ္ဓသာသနာ ထွန်းလင်း တောက်ပြောင်စေရန် အားထုတ်ဆောင်ရွက်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ရာဇကုမာရ်၏ မွန်ဘာသာ မင်စာများစွာရှိသည့်အနက် စိတ်ဝင်စားဖွယ်အချို့ကို အောက်ပါအတိုင်း မြန်မာပြန်၍ ဖော်ပြအပ် ပါသည်။

(၁)။ ။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့ ယုံကြည်ချက်အရ လူသားနှင့် ကမ္ဘာသမိုင်းကို ရောင်စုံပန်းချီတို့ဖြင့် ရေးခြယ်၍ အောက်ပါအတိုင်း မွန်ဘာသာဖြင့် အကျဉ်းချုပ် မှတ်တမ်းတင်ထားသည်။

'ကမ္ဘာမြေကြီး ဖြစ်ထွန်းသည့်အခါ ကြာယန်းမှဖြစ်သော ဗြဟ္မာကြီးငါးပါးဆင်း သက်လာကြသည်။ မြေကြီးကို ရှုကာ ဖျော်ဖြူးကြသည်။ မြေလွှာ အပေါ်ယံကြော ဩဇာဓာတ်ကို သုံးဆောင်ကြသည်။ မြေကြီးကို ရေပတ်လည်ဝိုင်းနေသည်။ နောင်တွင် ဗြဟ္မာများသည် သလေးစပါးကို ဖွပ်ထောင်း၍ ချက်ပြုတ် စားသောက်ကြပြန်သည်။ အချင်းချင်း ချစ်ခင်စွာ သမ္ပန္နပြု၍ ဆက်ဆံပေါင်းသင်းကြသည်။ များမကြာမီ အချင်း ချင်း နိုက်ရန်ဖြစ်ကြပြန်သည်။ သို့ဖြစ်၍ တရားဥပဒေစည်းမျဉ်းများကို ရေးဆွဲကြသည်'

(၂)။ ။ ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် ပတ်သက်၍ မယ်တော်မာယာ အိပ်မက်ခန်း၊ လောကပါလ နတ်ကြီးလေးပါး စောင့်ခန်း၊ ဖွားတော်မူသည်နှင့် မြောက်သို့ခုနစ်ဖဝါး လှမ်းတော်မူခန်း၊ နန်းပြာသာဒ် ထက်၌ စိုးစံတော်မူခန်း၊ ကချေသည်များ ဆံဖားလျားချ၍ အိပ်ပျော်နေသည်ကို သံဝေဂ ဖြင့် ရှုတော်မူခန်း၊ ဥယျာဉ်သို့ထွက်၍ နိမိတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်တော်မူခန်း၊ တောထွက် တော်မူခန်း၊ ဗောဓိရွှေညောင်ကို ရတော်မူခန်း၊ သုဇာတာ၏ ဗာနာနို့ဆွမ်းကို ဘုဉ်းပေး တော်မူခန်း၊ ဝေသာလီ၊ ရာဇဂြိုဟ်၊ သာဝတ္ထိ၊ အာဠဝီ၊ ကောသလီ၊ သတ္တ၊ ဘဂ္ဂ စသော တိုင်းသို့ကြွ၍ တရားဟောတော်မူခန်း၊ တာဝတိံသာနတ်ပြည်သို့ ကြွတော်မူ ခန်း စသည်များကို ပေါ်လွင်အောင် ရေးသားထားသည်မှာ ပြောင်မြောက်သော ရာဇ ကုမာရ်၏ မွန်စကားပြေများ ဖြစ်သည်။

(၃)။ ။ ပသိန္ဒဒီ (= ပသေနဒီ) ကောသလမင်းအကြောင်းကို ဤသို့ရေး၏။

“ဤကား ပသိန္ဒဒီ (= ပသေနဒီ) ကောသလမင်း အိပ်မက် ဆယ့်ခြောက်ချက် တည်း။ ကောသလမင်း၏ တစ်နေ့တာ စားသည့် စားနပ်များကား ကျွဲတစ်ကောင်၊ ဝက် ရှစ်ကောင်၊ ကြက် (၁၆)ကောင်၊ ငှက်အကောင် (၃၀)၊ ငါးအကောင် (၅၀၀)၊ ဆန် (၇) ဒေါက် (၈လား)၊ ထမင်းပန်းကန်မှာ လှည်းဘီးအရွယ်မျှ ရှိ၏။ နောင်တွင် အစာကိုလျော့စားရန် ဘုရားစကားကို နာခံသဖြင့် ပသိန္ဒဒီမင်းသည် ပြန်လည်၍ နုပျိုလာပြန်သည်။”

(၄)။ ။ ဓနုဉ္ဇယ သူဌေးသမီး ဝိသာခါအကြောင်းကို အောက်ပါအတိုင်း ရေး၏။

“ဤကား သာဝတ္ထိပြည်မှ မိဂါရ သူဌေးသည် မိမိ၏သား သီရိပညဒ္ဓန (=ပုတ္တ ဓနု) နှင့် ပေးစားရန် လှပချိုပြုံးသည့် သတို့သမီးကို ရှာသောအခါဖြစ်၏။ သာကေတ ပြည်မှ ဓနုဉ္ဇယ သူဌေးသမီး ဝိသာခါကိုရ၏။ ပသိန္ဒဒီ ကောသလမင်းလည်း မင်္ဂလာပွဲ ကို တက်ရောက်ချီးမြှင့်သည်။ ဝိသာခါတွင် သားသမီး (၂၀)၊ မြေး (၄၀၀၀)၊ မြစ် (၈၀၀၀) ရရှိသော်လည်း သူ၏ရုပ်ရည်စူပကာမှာ အပျိုလေးကဲ့သို့ ထာဝစဉ် နုပျိုလှပ ဖြစ်နေသည်။ ဝိသာခါ၏ အင်အားမှာ ဆင်ငါးစီးအားတို့နှင့် ညီသည်။ မင်းကြီးသည် ဝိသာခါ၏အားကို စမ်းရန်အလို့ငှာ ဆင်ပြောင်ကြီးတစ်စီးကို လွှတ်သည်။ အနီးသို့ ထိုးဝင်လာသော ဆင်ပြောင်ကြီးကို ဝိသာခါသည် လက်ညှိုးတစ်ချောင်းတည်းဖြင့် တားလိုက်ရာ ဆင်ကြီးမှာ မြေသို့လဲကျရလေ၏”

ဟူ၍ အကျဉ်းချုပ် ရေးသားထားသည်။

(၅)။ ။ သောရေယျသူဌေးနှင့် မဟာထေရ်ကစွည်းအကြောင်းကိုလည်း ဤသို့ရေး၏။

“ဤကား သောရေယျသူဌေးသည် ကလေးနှစ်ယောက် ရပြီးသောကာလဖြစ် သည်။ နောင်တွင် ရေကစားရန် ရထားဖြင့်သွားစဉ် တောစပ်၌ သင်္ကန်းရုံနေသော မဟာထေရ်ကစွည်းကို မြင်၏။ (သျှင်ကစွည်း၏ အဆင်းသည် ရွှေကဲ့သို့လှပသည်) သို့စဉ်

“ငါ့ကတော်၏ ကိုယ်သာလျှင် ထိုသို့လှပတင့်တယ်လျှင်”

ဟု စိတ်တွင် စဉ်းစားမိသည်နှင့် သောရေယျသူဌေးသည် ချက်ချင်းပင် အလိုအလျောက်

သုတေသနစာပေများ

၁၄၉

ယောက်ျားအသွင်ပျောက်၍ မိန်းမအသွင်သို့ ပြောင်းသွားလေ၏။ သို့နှင့် ရှက်လှသဖြင့် တက္ကသိုလ် ဖြည့်သို့သွား၍ ဘက္ကာစီးတစ်ဦး၏ ကတော်အဖြစ်နေရ၏။ ကလေးနှစ်ယောက် မွေးပြီးသော် မဟာထေရ်ကစွည်းကို ဆွမ်းပင့်၍ အပြစ်လွှတ်ရန် ကန်တော့၏။ မဟာထေရ်လည်း အပြစ်လွှတ် သဖြင့် သောရေယျသူဌေးသည် မူလ ယောက်ျားအသွင်သို့ပြန်ရလေ၏။ နောက်ဆုံးတွင် လောကီ ကို ငြီးငွေ့သဖြင့် သောရေယျသူဌေးသည် ရဟန္တာဖြစ်ရလေ၏။

ဟူ၍ သံဝေဂရစရာ ရေးသားထားသော ရာဇကုမာရ်၏ မွန်စာပေမှတ်တမ်းကား စိတ်ဝင် စားဖွယ်ကောင်းပေ၏။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ မဒဂါစကာကျွန်းသည် အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာ အာဖရိက အရှေ့တောင်ပိုင်း ကမ်းခြေအနီးတွင်ရှိပြီး အီတတာကျွန်းမှာ တောင်အမေရိက အနောက်တောင်ကမ်းခြေရှိ ချီလီ (Chile)ပြည်၏ အနောက်ဘက် မိုင် (၂၀၀၀)ခန့်အကွာ ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာတွင် ရှိပါသည်။
- ၂။ See-Article on ORXZA in BURKILL'S Dictionary of the Economic Products of the Malay Peninsula Vol. IIP. 1592. It must have been in Asia that the cultivated rice had its remotest origin.
- ၃။ မြန်မာနိုင်ငံ ကျောက်စာဓာတ်ပုံ အတွဲ (၄)၊ ဓာတ်ပုံ (၁၅၉) ခု။
- ၄။ ဒေါက်တာလီမေ၏ အာရှအရှေ့တောင်ယဉ်ကျေးမှု စာမျက်နှာ (၆၇)၊ ကွာရစ်ဝေလ်၏ ချီရဝတီနိုင်ငံ အာရှ တိုက်ကုန်းနယ်၊ အပိုင်း (၁)၊ ၁၉၉၆။ ချီရဝတီ ကျောက်စာများ၊ ထိုင်းအသင်းကုန်းနယ်၊ ဒုတိယနှိပ်ခြင်း (၁၉၆၁)။
- ၅။ ထိုင်းအသင်းကုန်းနယ်၊ အတွဲ (၈) (၁၉၆၅)နှင့် ချီရဝတီတံဆိပ်တုံးအတွက် J.S.S. Vol LII Pt. I-1964။
- ၆။ ပုဂံပြတိုက် ကျောက်စာအမှတ် (၆၈)၊ ဓာတ်ပုံ (၃၀၁)။ ဦးအုန်သိန်း၏ မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ်တွင် ပုဂံ ငယ်သာ ကျောက်စာဟုခေါ်၍ ကံစီ-တို- ကံဝီ-ဟု မှားယွင်းစွာ ဖတ်ရှုထားသည်။ ယင်းကျောက်စာတွင် ကံစီချေ၊ ကံစီချေတ် = သူညီမဟူ၍ (နှစ်)ကြိမ် ပါရှိသည်။
- ၇။ နိပါတ်တော် (၅၃၁) ကုသမင်း ဓာတ်တော်တွင်လည်း ခယ်မ တစ်ယောက်စီပေးကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ကုသဇာတ်။
- ၈။ သောနနန္ဒဇာတ် (၅၃၂)။ ယင်းဓာတ်တွင် သောနရသေ့နှင့် နန္ဒရသေ့တို့မှာ ညီနောင်တော်ကြသည်။
- ၉။ B.S. O.A.S. Vol. XVII pt. II
Notes on Mon Epigraphy by H.L. Shorto။

နောက်ဆက်တွဲ (က)

**စိတ်ဝင်စားဖွယ် ရွှေစည်းခုံ ဖွန့်ကျောက်စာမှာ သတ္တတသက် ဝေါဟာရအရ
(ခေတ်မွန်ကို ကွင်းပိုက်၍ပြသည်။)**

ရွှေစည်းခုံ ဖွန့်ကျောက် စာ ဝေါဟာရ	ကျောက်မျက်နှာနှင့် စာကြောင်းရေးအညွှန်း	သတ္တတ	ပါဠိ	မြန်မာ
အဘိပြာယ် သ-သက်။	က-၃၈၊ ၃၉ င-၃၉	အဘိပြာယ်	အဘိဗျာဟရတိ	ဗျာဒိတ်၊ မိန့်ခွန်း
မြဝ် မြဗျ (မြဝ်) သ-သက်။	ဆ-၁၄ စ-၁၂	မြဗျ	ဒဗ္ဗ	ဥစ္စာပစ္စည်း
ဗျာန ဗျာန သ-သက်။	က-၅၂	ဗျာန	ဗျာန	ဗျာန
ပရိသာတ် (ပရိသာတ်) ပါ-သက်။	စ-၁၈ စ-၁၀	-	ပရိသာ	ပရိသတ်
ပုန်(ပိုန်) လောဗူရိမွန်-ပုဏ္ဏ သ - သက်။	က-၉၊ ၄၉ ဂ-၄၉ စ-၄၂ သ-သက်။	ပုဏ္ဏ ရှေးမွန်-မြန်မာ သ-သက်။	ပုည ယဇနထိမဗျက်ပါ	ပုန်းကောင်းမှု ရှေးမြန်မာ- ပုန်း၊ ပုန်သည်
မေတြ မေယတြ (မေတ္တာ) သ-သက်။	ဆ-၄၁ ဆ-၃၀	မိတြ မိတြ	မိတ္တ မေတ္တ	မေတ္တာ၊ ချစ်ခြင်း၊ သနားခြင်း
ဝိဟာရ၊ ဝိဟိရ် (ဟို၊ လဟို) သ-သက်။	စ-၆၊ ၁၃ ဆ-၂၄ စ-၁၉၊ ၂၂	ဝိဟာရ	ဝိဟိရ- ကျောင်းတော်	စကား၊ မိန့်ခွန်းပြောသည်
ဝိဇ္ဇာ (ဝိဇ္ဇာ) သ-သက်။	ဆ-၄၊ ၂၂	ဝိဇ္ဇာ	ဝိဇ္ဇာရ	အကျယ်၊ အသေးစိတ်
ဗျာဒေသ် (ဗျာဒိတ်) သ-သက်။	စ-၃၇ စ-၂၆	ဗျာဒေ	ပါ-သက်မဟုတ်	ဗျာဒိတ် (ခေတ်) ရှေး-ဗျာဒေသ်-
သုပရိ (သပရိ) သ-သက်။	ဂ-၂၇	သုပရိ	သုပစ္ဆ	ဂဠုန်ငှက်
သွရ် (သွရ်) သ-သက်။	ဆ-၅၃ ဆ-၉ စ-၆	သွရိ	ဒေဝလောက	နတ်ပြည်
သွသ် (သွသ်) သ-သက်။	ဂ-၄၃၊ ၄၄ ဃ-၃၅ ဆ-၈၊ ၉	သွဇ္ဈိ	သောဇ္ဈိ	ချမ်းသာခြင်း

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)
ရွှေစည်းနဲ့ မွန်ကျောက်စာလာ ပါဠိသက်အချို့
(ခေတ်မွန်ကို ကွင်းဝိုင်း၍ပြသည်။)

ပါဠိ	ရှေးမွန်	ပါဠိ	ရှေးမွန်
အနဘာဝ	အာနဘာဝ် (အနဘ်)	ဗျာပါရ	ဗျာပါရ်
အပါယ	အပါယ်(အပါ)	ဗြဟ္မဏ	ဗုံးနး (ဗမုး)
အယုကပ္ပ	အယုကံ (အယုကံ)	မဇ္ဈိကာ	မ္ဇိရ် (မဇ်)
ဣန္ဒ	ဣန္ဒ် (အိန္ဒ)	မိတ္တ	မိတ်
ဥပါသက	ဥပါသ် (ဥပး)	မုခဝါရ	မုခဝါရ် (မုကွဝါ)
ကာလ	ကာလ် (ကာလ)	ရတန	ရတ်
ကုလ	ကုလ် (ဂကု)	ရစ္ဆာ	ရစ် (လမ်းမ)
ကောသေယျ	ကောသေရ်	ရူပ	ရုပ် (ရုပ်)
ဇန	ဇန်	လောက	လောက် (လိုက်)
ဇနပဒ	ဇနပဒ် (ဇနးပိုတ်)	ဝိနိယ	ဝိရ် (ဝီ၊ လွီ)
ဉာတက	ဒညာတ်	ဝိသေသ	ဝိသေသ် (ဝိသေ)
တာဝတိံသ	တာဝတိင်	ဝိဟာရ	ဝိဟာရ်၊ ဝိဟာရ် (ဘာ)
ဒုက္ခ	ဒုကံ	သဒိသ	သဒိသ်
ဒုစ္စရိတ္တ	ဒုစ္စရိတ်	သဘာဝ	သဘာဝ် (သဘ်)
ဒုဿီလ	ဒုဿီလ် (ဒုဿီလ)	သဃ်	သင်
ဒုဿန	ဒုဿ် (ဒုဟ်)	သတ္တ	သတ်
ဒေသ	ဒေသ် (ဒေသ)	သန္ဓေဟ	သန္ဓေး (သလေ့)
ဒေသနာ	ဒေသနာ	သမ္မတ္တိ	သံပတ်
နာဂ	နာဂ် (နာဂ်)	သံသာရ	သံသာရ် (သံသာ)
ပဏ္ဍိတ	ပဏ္ဍိတ်	သုခ	သိုက်
ပုတ္တ	ပုတ်	သုစရိတ	သုစရိတ် (သုစရိတ်)
ပူဇာ	ပူဇာဝ် (ပူဇ်)	သုဘိက္ခ	သုဘိက်
ပေါရဏ	ပေါရဏ်	ဟောတု	ဟောတ် (ဟိုတ်)
ဗေဒ	ဗေဒ် (ဗိဒ်၊ ဗိုတ်)		

[ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ၊ စာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံကျောင်း၊
 တွဲ ၂၊ မှတ် ၂ (ဧ၊ ၁၉၆၉)]

ကြာပန်းနီမိတ်နှင့် သုမ္ဘမိတ္တ

မွန်ဘာသာ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းတွင် ဗညားနွဲ့သည် ဒဂုံ၌ခြားနားနေစဉ် လူတစ်ယောက်က ၎င်းအား ကြာပန်းတစ်စည်းဖြင့် လာရောက်ဆက်သ၏။ ထိုအခါ ဗညားရှိ မင်းကံစီသည် လွန်စွာ ဝမ်းသာသဖြင့် လက်သီးလက်မောင်း တန်းသည်။

‘ပဇာကြောင့် အစ်ကို လက်သီးလက်မောင်း တန်းသနည်း’ဟု ဗညားနွဲ့ မေး၏။

‘ကြာပန်းဟူသည် တနင်္လာနံ၊ ပဲခူးလည်း တနင်္လာနံ၊ ဟံသာဝတီကို အရှင်မင်းသား လွယ်ကာသာ ရမည့်နီမိတ်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကြာပန်းဟူသည် ဘုရားလောင်း ဗောဓိသတ္တတို့၏ အရိပ်နီမိတ်လည်းဖြစ်သည်။ ဘုရားလောင်းသည် ပါရမီနုစဉ်အခါက သုံဂမိတ်မင်း (သုမ္ဘမိတ္တ) ဘဝ၌ လွန်စွာ ဒုက္ခဆင်းရဲခြင်းကို ခံရသည်။ နောင် ပါရမီရင့်သန်လတ်သော် သုံးဆယ့်တစ်ဘုံသားတို့၏ အထွတ်အထိပ် ဘုရားရှင်ဖြစ်သည်မဟုတ်လော။ ယခု ကြာပန်းရသည့်နီမိတ်သည် မကြာမီအတွင်း ဟံသာဝတီ ရွှေနန်းထက်၌ သုခစည်းစိမ်ကို အရှင်မင်းသား စံစားရတော့မည်မချွတ်။ ဤသည်ကိုမြင်၍ ကျွန်ုပ် ဝမ်းသာလွန်းသဖြင့် လက်သီးလက်မောင်း တန်းမိခြင်းဖြစ်ပေသည်’

ဟု မင်းကံစီက ပြောလေ၏။

ဤတွင် သုံဂမိတ် (သုမ္ဘမိတ္တ) ဇာတ်ကို ကျွန်တော် ရှာဖွေတော့သည်။ သုမ္ဘမိတ္တဇာတ်ကား နိပါတ်တော် (၅၄၇)တွင် ပါဝင်သည်မဟုတ်။ ဇင်းမယ်ပဏ္ဍာသဇာတ်တွင် ပါဝင်သည်။ ပါဠိဘာသာဖြင့်သာ ရှိ၏။ ဆရာဦးသော်ဇင်၏ ဇင်းမယ်ပြန်တွင် အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် မြန်မာလိုရှိသော်လည်း ကျဉ်းလွန်းသည်။ ပုဂံဖွားစော၏ သက္ကရာဇ် (၆၂၇)ခုနှစ်ထိုး ကုသသမုတိ ဘုရားကျောက်စာတွင်

‘ဤလူအဖြစ်နှိုက်လည်း မင်းသုဖမိတ်ကဲ့သို့ ချစ်လှစွာသော မယန်းသားတို့နှင့် တဖြင့်တပါး ကွေကွင်းကြသလို ဖြစ်စေသတည်း’

ဟူ၍ တွေ့ရသည်။

မြန်မာစာပေတွင် သမပိုက်ပျို့နှင့် သမယောက်ပျို့ဟူ၍ သုမ္ဘမိတ္တဇာတ်နှင့် ပတ်သက်ပြီး စပ်ဆိုထားခဲ့ဖူးသည်ဟု ပညာရှင်များ ဆိုကြ၏။ သို့သော် ဖတ်ဖူးသူကား ရှားလှသည်။ မွန်စာပေတွင်ကား စကားပြေဖြင့် သုမ္ဘမိတ္တဇာတ်ကို နိပါတ်တော်တစ်ခုကဲ့သို့ ရှေးက ရေးသားထားရှိခဲ့သည်ကို ကျွန်တော် တွေ့ရသည်။ စာဖတ်သူများအတွက် မွန်မူကို ပြန်ဆိုရေးသား တင်ပြသင့်သည်ဟု ဆရာမင်းသုဝဏ်က ကျွန်တော်အား တိုက်တွန်းသဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း မကျဉ်းမကျယ် ရေးသားဖော်ပြအပ်ပါသည်။

တစ်နေ့သ၌ မြတ်စွာဘုရားအရှင်သည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်တွင် သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဘုရား၏ဂုဏ်ကျေးဇူးကို မဆင်မခြင် မသိတတ်သော ဒေဝဒတ်ကို အကြောင်းပြု၍ သုံဂမိတ် (သုမ္ဘမိတ္တ)ဇာတ်ကို ဟောကြားတော်မူ၏။

လွန်လေပြီးသောအခါ စမ္မာနဂိုရ်ပြည်တွင် သုံဂမိတ် (သုမ္ဘမိတ္တ)မင်း အုပ်စိုး၏။

မင်း၏ညီကား အသာရမိတ် (အသုမ္ဘမိတ္တ) မည်၏။ မင်း၏မိဖုရားကား ကေသိဏီ (ကေသနီ)မည်၏။ မိဖုရားတွင် သားငယ်နှစ်ယောက်ရှိ၏။ သားကြီးမှာ ဇေယျသေဏ (ဇေယျဒတ္တ)မည်၏။ တစ်နေ့သောအခါ မင်း၏ညီ အသာရမိတ်သည် မူးမတ်များကို ရွှေငွေများပေး၍ နောင်တော်၏ နန်းစည်းစိမ်ကို လုယူရန် ကြံ၏။

ထိုအခါ ဘုရားလောင်း သုံဂမိတ်မင်း၏ကျေးဇူးကို အောက်မေ့သော အမတ်ကြီးတစ်ယောက်သည် သုံဂမိတ်မင်းထံ လာရောက်၍ အသာရမိတ်၏ အကြံအစည်ကို တင်လျှောက်၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်း သုံဂမိတ်မင်း စဉ်းစား၏။

“ငါ့ညီတော်နှင့် အပေါင်းပါများကို ဖမ်း၍ ငါ ကွပ်မျက်သော် အားလုံးပျက်စီးချေတော့မည်။ သို့ဖြစ်လျှင် နောင်တွင် ငါ့ကိုလည်း ဝဋ်လည်ပေဦးမည်။ သံသရာရှည်အောင် ငါ မပြုလို။ ညအခါ လူသူမသိအောင် ငါ ရှောင်ခွာသွားခြင်းသာ ကောင်း၏”

ဟုကြံ၍ မိဖုရား၏ အိပ်ရာတိုက်ခန်းသို့ ကူး၍ သားငယ်တို့ကိုနမ်းပြီး မိဖုရားကို အကျိုးအကြောင်း ပြောပြ၏။ တောလမ်းခရီးတွင် ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ဘေးအန္တရာယ် လွန်စွာပေါများသဖြင့် မိဖုရားကို မလိုက်ရန် တား၏။

သို့သော် မိဖုရားကြီးက

“အရှင်မင်းကြီး၊ မိန်းမဟူသည် ချစ်လင်နှင့် ကွဲကွာ ကွေကွင်းရသည့်ဒုက္ခကား ဒုက္ခတကာထက်သာ၍ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်၍ နာကြည်းဖွယ်ကောင်း၏။ မင်းမရှိသောတိုင်းပြည်၊ အစ္စယံမရှိသောဆင်၊ ဖိုမရှိသောမီး၊ လင်မရှိသောမိန်းမဟူသည် အဘယ်မှာ ကျက်သရေမကံလာ ရှိတော့အံ့နည်း။ အချို့မိန်းမတို့သည် မိမိလင် ကောင်းစားစဉ်၌ ရှိသေ့စွာ ပြုစုကြသည်။ မိမိလင် ဒုက္ခဆင်းရဲရောက်လတ်သော် နှုတ်ကြမ်းလာသည်။ မျက်စိရဲလာပြီး ဆူပူဆောင့်အောင့်လာသည်။ ရွှေငွေ ပေးနိုင်သူတို့နှင့် အကျင့်ပျက်ပြားလာသည်။ ကျွန်ုပ်ကား ထိုသို့မဟုတ်။ မင်းကြီးကလွဲ၍ အကြင်ယောက်ျားတစ်ဦးသည် စက္ကဝါအလုံးမျှ ပစ္စည်းဥစ္စာ စည်းစိမ်များသောသူ ဖြစ်နေစေကာမူ ကျွန်ုပ် မနှစ်သက်။ မိန်းမဟူသည် မောင်ကြီးတစ်ကျိပ်၊ မောင်ငယ်တစ်ကျိပ်တို့နှင့် နေရစေကာမူ လင်ယောက်ျားတစ်ယောက်နှင့် နေရသည်နှင့် တူသည်ရှိသလော။ ချမ်းသာလည်းအတူ၊ ဆင်းရဲလည်းအတူ၊ မိမိချစ်လင်နှင့် အတူနေသည်က အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မင်းကြီးသွားရာ ကျွန်ုပ်အား လိုက်ခွင့်ပြုတော်မူပါ”

ဟူ၍ ရှည်လျားစွာ အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ တောင်းပန်ဖန်များသဖြင့် မင်းကြီးလည်း လိုက်ခွင့်ပြုရလေသည်။

ယင်းညတွင်ပင် စားနပ်ရိက္ခာပစ္စည်း ယူနိုင်သမျှကိုယူ၍ သုံဂမိတ်မင်းသည် ပစ္စည်းများကို ပန်းထက်၌ထမ်းလျက် သားကြီး ဇေယျသေနကို လက်ကတွဲကာ ထွက်လေ၏။ မိဖုရား ကေသိဏီသည် သားငယ် ဇေယျဒတ္တကို ခါး၌ချီ၍ လိုက်လေ၏။ ယင်းသို့ အစဉ်အတိုင်းသွားကြရာ နဒီမြစ်စေ့ရေတစ်ခုသို့ ဆိုက်ရောက်လေ၏။ မြစ်ကြီးသည် သုံးဂါဝုတ် ကျယ်၏။ ထိုမြစ်ကမ်းနားရှိ သဖန်းပင်ရင်း၌ ခခန်းချ၏။ ထမင်း မုန့်အာဟာရများကို သားငယ်တို့အား ကျွေးမွေးပြီးနောက် မင်းကြီးက-

‘ရှင်မိဖုရား၊ သည်ဖြစ်ကား ကျယ်၍ နက်လွန်းသည်။ ငါတို့ရသည့်လှေမှာ ငယ်လှပေတကား။ ငါတို့လေးယောက်လုံး စီးခြင်းငှာ မဆံ့။ မိဖုရားကို ငါ အလျင်ကျွေးပို့မည်။ သားနှစ်ယောက်ကို နောက်တစ်ခေါက် ငါ ပြန်ခေါ်မည်’

ဟု မိန့်၏။ မိဖုရားလည်း သဘောတူ၍ သားငယ်ကို နို့တိုက်၏။ သားငယ် အိပ်ပျော်လျှင် သစ်ရွက်ပေါ်တွင် ခင်းနှီးဖြန့်လျက် သားငယ်ကို သိပ်ထား၏။ သားကြီး ဧဇယျသေနကို မုန့်ပေး၍ ဖက်နမ်းပြီးလျှင် ဤသို့ဆို၏။

‘ချစ်သား၊ သည်မှာနေနှင့်ဦး၊ အရပ်တစ်ပါးသို့ မသွားလေနှင့်၊ ညီငယ်ကိုကြည့်ပါ၊ နှင့်ခမည်းတော်သည် ငါ့ကို တစ်ဖက်ကမ်းသို့ ပို့ပြီးလျှင် ချစ်သားတို့ကို တစ်ခေါက် လာကြိုလှည့်မည်’

ဟု ဆို၏။ ဧဇယျသေန ကြားလျှင်

‘အို မယ်တော်၊ ကျွန်ုပ်တို့မှာ ငယ်ရွယ်လှသည်။ ခမည်းတော်နှင့် မယ်တော်တို့ သွားနှင့်လျှင် ကျွန်ုပ်တို့ ပျင်းရိမည်။ ခမည်းတော်သည် မယ်တော်ကို ပို့ပြီးပါက သားတော်တို့ကို အလျင်အမြန် လာရောက်ကြိုလှည့်ပါ’

ဟု ဆို၏။ မင်းကြီးနှင့် မိဖုရားတို့သည် ချစ်သား၏ စကားကိုကြားလျှင် အသည်းနှလုံး ကြေမ္မသွားဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့နောက် မိဖုရားကိုခေါ်ကာ သုံးဂါဝုတ်ကျယ်သော မြစ်ကို ကူးလေ၏။ တစ်ဖက်ကမ်းသို့ရောက်သော် သစ်ပင်တစ်ပင်ရင်းတွင် မိဖုရားကို ထား၍ သားငယ်နှစ်ယောက်ကို ပြန်ကြိုရန် အားထုတ်လေ၏။

ထိုအချိန်တွင် သားငယ်နှစ်ယောက်ရှိရာသို့ တံငါသည် လင်မယားနှစ်ယောက်တို့သည် လှေတစ်စင်းဖြင့် ရောက်လာကြ၏။ တံငါသည် လင်မယားတို့ စကားပြောလာသံကို ကြားလျှင် ဧဇယျသေနသည် ခမည်းတော်လာပြီဟု ထင်၍ ဟစ်၍ခေါ်၏။ တံငါသည် လင်မယားတို့သည် ကမ်းထက်တက်၍ အရပ်လေးမျက်နှာကို ကြည့်၏။ လူကြီးသူမတစ်ယောက်မျှ မတွေ့ရသဖြင့် ကလေးငယ်နှစ်ယောက်ကို ကရုဏာသက်၍ တစ်ယောက်စီချီလျက် လှေသို့ဆင်း၍ သွားကြလေ၏။

ဘုရားလောင်း သုံဂမိတ်မင်းသည် သားငယ်နှစ်ယောက်တို့ကို ကြိုရန် ရောက်လျှင် ကမ်းထက်သို့ တက်လာ၏။ သားငယ်တို့ကို မမြင်သဖြင့် ဟစ်၍ခေါ်၏။ တစ်ညပတ်လုံး အနှံ့အပြားရှာ၏။ မိုးသောက်လျှင် သားငယ်တို့ကိုထားရာ သစ်ပင်ရင်းသို့ ပြန်လာ၍ မျက်ရည်စက်လက်ဖြင့် ငိုယိုပြန်၏။ အသည်းနှလုံးမှာ မီးဟုန်းဟုန်းတောက်သကဲ့သို့ ပူလောင်လျက် နတ်များကို တိုင်တည်၏။

သို့နှင့် သုံဂမိတ်မင်းသည် သောကဗျာပါများသဖြင့် တုတ်ထိသော ကြွက်ကဲ့သို့ လဲကျသွားရလေ၏။ အတန်ကြာ မေ့မြောနေရာမှ နီးလာလတ်သော် ထိုင်၍ မှိုင်နေ၏။

တစ်ဖက်ကမ်း၌ရှိသော မိဖုရား ကေသီဏီဒေဝီမှာလည်း ကုန်သည်ငါးရာတို့၏ အကြီးအမှူး သူဌေးကြီးတစ်ဦးသည် သဘောဖြင့်ရောက်လာ၍ မိဖုရားကို မြင်လျှင် မြင်ချင်းပင် နှစ်သက်မြတ်နိုးသဖြင့် သဘောထက်တင်၍ အတင်းခေါ်ဆောင်သွားလေ၏။ မိဖုရားမှာ လင်တကဲ့ သားတကဲ့ဖြစ်ရသဖြင့် ငိုယိုလိုက်ပါရလေ၏။

ဘုရားလောင်း သံဂမိတ်မင်းသည် သားငယ်နှစ်ယောက်တို့ကို ရှာမတွေ့တော့သဖြင့် လက်လျှော့ကာ တစ်ဖက်ကမ်းရှိ မိဖုရားထံသို့ ကူးလေ၏။ တစ်ဖက်ကမ်းသို့ရောက်၍ မိဖုရားကို မမြင်လျှင် ဟစ်၍ခေါ်၏။ အနံ့အပြား ရှာဖွေ၏။ ရှာ၍မတွေ့ရသော် မင်းကြီးသည် နှလုံးဆိုးလာ၏။ ရင်ကျပ်လာ၏။ မူးဝေလာ၏။ အရပ်လေးမျက်နှာတို့ကိုလည်း မမြင်။ လေပြင်းမုန်တိုင်းတိုက်၍ အမြစ်ပါမကျန် လဲကျသော အင်ကြင်းပင်ကဲ့သို့ သံဂမိတ်မင်းသည် ရပ်တည်ရာမှ ရုတ်ခြည်း မြေသို့ လဲကျကာ မေ့မြောသွားလေ၏။

အတန်ကြာမှ သတိပြန်ရသော် သားမယားတို့ကို လွမ်း၍ ငိုကြွေးမြည်တမ်း၏။ ရင်ကွဲလှမတတ် စိတ်ဒုက္ခရောက်နေရှာ၏။ ယင်းသို့ စိတ်ဒုက္ခဖြင့် သားတကွ မယားတကွ တဖျဉ်တပါး ကွေကွင်းကြခြင်းမှာ အတိတ်ဘဝတွင် ကြက်တူရွေးငှက်နှစ်ကောင်ကို သားငယ်နှစ်ဦးအား ခေတ္တကစားစေမှု ပြုခဲ့မိသော ဝိပါတ်ကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

နောက်ဆုံးတွင် ဘုရားလောင်း သံဂမိတ်သည် ပူပင်သောကစိတ်ကို တရားဓမ္မနှင့် ဖြေ၍ ခြေဦးတည်ရာသွားသဖြင့် တက္ကသိုလ်ပြည်သို့ ရောက်သွားလေ၏။ ဖြို့ပြင်ရှိ ဥယျာဉ်အတွင်း အင်ကြင်းပင်အောက်တွင် မင်္ဂလာ ကျောက်ဖျာတစ်ခုထက်၌ စောင်းခြံ၍ အိပ်လေ၏။

ယင်းကာလတွင် တက္ကသိုလ်ပြည်မင်း နတ်ရွာစံ၍ ခုနစ်ရက်မြောက်သော နေ့ဖြစ်၏။ မင်းတွင် နန်းဆက်ခံရန် သားသမီးများ မရှိသဖြင့် မှူးမတ်များသည် မင်းလောင်းရာရန် ဖုဿရထား လွှတ်လေ၏။ ဖုဿရထားသည် သံဂမိတ်မင်း၏ ခြေရင်းတွင် လာရောက် ဆိုက်ကပ်သဖြင့် တက္ကသိုလ်ပြည်၌ မင်းဖြစ်ရပြန်လေ၏။

တံငါသည်သည် မွေးစားထားသော သားနှစ်ယောက်ကြီးပြင်း၍ အရွယ်ရောက်လျှင် တက္ကသိုလ်ပြည် ဘုရင်ထံ အမှုထမ်းရန် သွားရောက်ဆက်သ၏။ မင်းကြီးလည်း သားနှစ်ယောက်တို့ကို မမှတ်မိတော့ပေ။

သို့သော် ရုပ်ရည်လှပသည်ကို မြင်လျှင်

“ဤလူလင် နှစ်ယောက်တို့၏ မျက်နှာတို့သည် ပတ္တမြားတွင်းမှထွက်သော ရွှေကဲ့သို့ တင့်တယ်ပါပေသည်”

ဟု မိန့်၍ နန်းတွင်း၌ခစားရန် ရာထူး ဌာနန္တရ ပေးတော်မူ၏။

ကုန်သည်ငါးရာတို့၏ အကြီးအမှူး သင်္ဘောသူဌေးမင်းသည် မိဖုရား ကောသိလီဒေဝီကို ယူဆောင်၍ ပေါင်းမက်ရန် ကြံ၏။ သို့သော် မိဖုရားကို နတ်များစောင့်ရှောက်ထားသည်ဖြစ်သဖြင့် မိဖုရားအပါးသို့ သူဌေးလာလျှင် မီးလိုပူလောင်၏။ ထို့ကြောင့် မယားအရာ မမြောက်ဘဲ အလှကြည့်ရန်သာ ထားရလေ၏။

တစ်နေ့သော် သူဌေးမင်းသည် တက္ကသိုလ်ပြည်ရှင်ထံ လာရောက်လည်ပတ်၍ လက်ဆောင်ပစ္စာများ ဆက်သ၏။ မင်းကြီးလည်း သူဌေးမင်းကို ပြုစုစည်ခံ၏။ ညအချိန်တွင် အတီးအမှုတ် အဆိုအကပွဲဖြင့် ဖြေဖျော်၏။ သူဌေးမင်းသည် သင်္ဘော၌ ပစ္စည်းဥစ္စာများကို သူနီးစားပြဘေးမှ ကာကွယ်ရန် အစောင့်တောင်းသဖြင့် မင်းကြီးသည် တံငါသည်သားမင်းလှလင်နှစ်ယောက်တို့ကို စောင့်ရှောက်ရန် လွှတ်တော်မူ၏။

မင်းလှလင်နှစ်ယောက်လည်း တာဝန်အရ သဘောတူညီသည့် ဆင်းရွှံ့စောင့်၏။ ညသန်းခေါင်ယံတွင် သဘောတူသား ငါးရာတို့ အိပ်ပျော်ကုန်၏။ သဘောတူပွဲဝိုင်း၌ အိပ်သော မိဖုရားလည်း အိပ်ပျော်သွားရာမှ အိပ်မက်ဆန်းတစ်ခု မြင်မက်သည်ကား

“သုံဂမိတ်မင်းနှင့် ကေသီဏီမိဖုရားတို့သည် မြင့်သောနေရာ၌ ထိုင်နေစဉ် ယောက်ျားနှစ်ယောက်လာရောက်၍ ကြာဖြူပန်းနှစ်လက်ကို မင်းအား ဆက်သ၏။ မင်းကြီးလည်း ကြာပန်းနှစ်ပွင့်ကို မိဖုရားအား ပေး၏။ မိဖုရားသည် ကြာပန်းနှစ်ပွင့်ကို ပခုံးထက်၌ တင်ထားရာမှ ရင်ခွင်သို့ ကျလာ၏။ ထိုအခါ လန့်နိုးလာ၏”

“သည်အိပ်မက် နိမိတ်အရ မနက်ဖြန် ငါသည် ချစ်လင်နှင့် ချစ်သား နှစ်ပါးတို့ဖြင့် ပြန်တွေ့ရတော့မည်”

ဟု ဝမ်းသာစွာ စဉ်းစားကာနေလေ၏။

ထိုအချိန်တွင် မင်းလှလင်နှစ်ယောက်အနက် ညီဖြစ်သူမှာ အိပ်ငိုက်လျက်ရှိ၏။ နောင်တော် ဇေယျသေနက ညီငယ်အား အိပ်ငိုက်ခြင်းမှ လွတ်ကင်းအောင် မိမိတို့၏ အတိတ်အကြောင်း ပြောပြမည်ဟု ဆို၏။ ညီငယ်လည်း စိတ်ဝင်စားစွာ နားထောင်မည်ဟု ဆိုသဖြင့် ပြောပြလေ၏။

“ငါတို့သည် တံငါသည်သား မဟုတ်။ ငါတို့ငယ်စဉ်က ခမည်းတော်မှာ သုံဂမိတ်မင်းဖြစ်၍ မယ်တော်မှာ ကေသီဏီဒေဝီ ဖြစ်သည်။ စမွှာနဂိုရ်ပြည်တွင် မင်းပြုစဉ် ငါတို့၏ ဦးရီးတော်သည် နန်းလှမည်ကြံသဖြင့် ခမည်းတော်နှင့် မယ်တော်တို့သည် ငါတို့ကိုယူ၍ တောတွင်းသို့ တိမ်းရှောင်ခဲ့သည်။ လမ်းခရီးတွင် မြစ်နဒီကြီးကို ဖြတ်ကူးရာ၌ ငါတို့သည် မိဘနှစ်ပါးနှင့် ကွဲကွာခဲ့ရသည်”

စသည်ဖြင့် ပြောပြ၏။ ယင်းစကားတို့ကို မိဖုရား ကေသီဏီ ကြားရလျှင် မိမိ၏သားများဖြစ်ကြောင်းကို သိရသဖြင့် ဝမ်းသာလုံးဆို့ကာ တင်းတိမ်ကန့်လန့်ကာကို ဖွင့်၍ သားနှစ်ယောက်ထံ ပြေးဖက်လျက်

“အို ငါ့သားကြီး ဇေယျသေန၊ အို သားငယ် ဇေယျဒတ္တ၊ ငါသည် သားငယ်တို့၏ မယ်တော် ကေသီဏီမိဖုရားပင်တည်း”

ဟု ဆို၏။

မင်းလှလင်နှစ်ယောက်တို့လည်း မယ်တော်၏ ခြေရင်းတွင် ရိုခိုးလျက် ငိုယိုကြ၏။

ထိုအခါ သဘောတူသားများသည် အုံ့အုံ့သောင်းသောင်းဖြစ်ကြ၍ သဘောတူသူဌေးတံသွားရောက် တိုင်ကြားကြ၏။ သဘောတူသူဌေးလည်း မိမိမယားကို မင်းလှလင်နှစ်ယောက်တို့က ကြံစည်ကြသည်ဟု မင်းကြီးကို တင်လျှောက်၏။ မင်းကြီးလည်း မင်းလှလင်နှစ်ယောက်တို့ကို ဖမ်း၍ သတ်စေရန် မိန့်၏။ သူ့သတ်သမား အာဏာသားတို့လည်း မင်းလှလင်နှစ်ယောက်ကို ဖမ်း၍ ညှဉ်းဆဲကြ၏။

ထိုအခြင်းအရာကို မြင်သော ပညာရှိ ပုရောဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အမှုကို စစ်ဆေးပြီးမှ စီရင်ချက်ချသင့်ကြောင်း မင်းကြီးကို တင်လျှောက်၏။ ထိုအခါ မင်းကြီးသည် မင်းလှလင်တို့ကို ရှေ့တော်သို့ခေါ်၍ စစ်ဆေးမေးမြန်းလေတော့၏။ မင်းလှလင်နှစ်ယောက်လည်း

သုတေသနစာပေများ

၁၅၇

အဖြစ်မှန်ကို အမှန်အတိုင်း တင်လျှောက်သည်နှင့် မင်းကြီးသည် မိမိ၏ရင်သွေးများဖြစ်ကြောင်းကို သိရသဖြင့် အသည်းနှလုံး ကွဲလွဲမတတ် ရင်ထုလျက် မျက်ရည်စက်လက်နှင့် ရာဇပလ္လင်ထက်မှဆင်းသက်ကာ သားနှစ်ယောက်တို့ကို ပြေးဖက်မိရာမှ မေ့မြောသွားလေ၏။

အတန်ကြာ၍ သတိရလာလျှင် အခမ်းအနားစီရင်ကာ သင်္ဘောသို့ဆင်းလျက် ရွှေတေကြွင့် မိဖုရားကေသီလီဒေဝီကို ကြိုဆိုလေ၏။ ထိုအချိန်မှစ၍ သုံဂမိတ်မင်းသည် မိဖုရားကေသီလီနှင့် ရင်သွေးတော်နှစ်ယောက်တို့ကို ကောင်းစွာပြုစုလျက် တက္ကသိုလ်ပြည်တွင် နတ်ပြည်တမျှ ချမ်းသာသုခ အပေါင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံစွာ စံစားကြရလေသတည်းဟူ၍ မြတ်စွာဘုရားသည် အတိတ်ဇာတ်ကို နိဂုံးချုပ်ရာတွင်

‘ဘိက္ခဝေ ရဟန်းတို့၊ ညီတော် အသာရမိတ် (အသုမ္ဘမိတ္တ)သည် ယခု ဒေဝဒတ်၊ သေယျသေနသည် ယခု ရာဟုလာ၊ ဇေယျဒတ္တသည် ယခု အာနန္ဒာ၊ ကေသီလီဒေဝီသည် ယခု ဗိမ္မာဒေဝီ ဖြစ်၏။ သုံဂမိတ်မင်းကား ယခု ငါဘုရားပင်တည်း’

ဟု ဇာတ်ကို ပေါင်းတော်မူသတည်း။

[ဓမ္မတာရီမဂ္ဂစင်း။ ။ (မေ၊ ၁၉၆၉)]

ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း

(မွန်မြန်မာ နှစ်ဘာသာမူများတွင်တွေ့ရှိသော မွန်သီချင်းများနှင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ်
အချက်အလက်များ နှိုင်းယှဉ်ချက်)

[နိုင်ပန်းလှ။ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း။ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ
စာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံကျမ်း (၁၉၇၀) ၃-၁။ ၃၉-၅၃။ ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူ
များရှင် ဘုရင့်နောင်လက်ထက်တွင် မွန်ဝန်ကြီး ဗညားဒလ မြန်မာပြန်သော
ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းသည် မြန်မာစာပေလောကတွင် စကားပြေအရာ
၌ ထူးချွန်သည့် အရေးအသားဖြစ်ပေသည်။ ဤစာတမ်းတွင် ရာဇာဓိရာဇ်အရေး
တော်ပုံကျမ်း ပေမူများနှင့် ညှိနှိုင်း၍ ပုံနှိပ်မှု၏ အမှားများကို ညွှန်ကြားထား
သည်။ ထို့နောက် မြန်မာပေမူနှင့် မွန်မူများရှိ စိတ်ဝင်စားဖွယ် အချက်အလက်
များနှင့် မွန်သီချင်းများကို ဆက်လက်ညှိနှိုင်း ယှဉ်ပြသည်။ မွန်ဝေါဟာရတို့၏
စာစ်မြစ်နှင့်တကွ အနက်အဓိပ္ပာယ်များကို အသေးစိတ် ရှင်းပြသည်။ မြန်မာမူ
များတွင် မတွေ့ရသည့် အချက်အလက်နှင့် သီချင်းသားများကိုလည်း ဖော်ပြ
ထားသည်။]

မြန်မာနိုင်ငံမှာ အရေးတော်ပုံကျမ်း ငါးစောင်ရှိသည့်အနက် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းသည်
မြန်မာစကားပြေဘက်တွင်လည်းကောင်း၊ မြန်မာသမိုင်းဘက်တွင်လည်းကောင်း၊ ကျစ်လျစ်ခိုင်မာ
ခြင်း၊ သိမ်မွေ့ခြင်း၊ ပေါ်လွင်လှပခြင်း၊ အဆင်အယင်ကောင်းခြင်း စသော ဂုဏ်အရည်အချင်းများ
နှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် မြန်မာစာပေ သမိုင်းဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်၊ ဆရာစော်ဖျီ၊ ဆရာ မင်းသုဝဏ်
အစရှိသော ဆရာကြီးများက အကဲဖြတ်ပြီး အမျိုးမျိုး အမွှမ်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။။ မှန်နန်းနှင့်
ဦးကုလား^၁ မြန်မာရာဇဝင်ဆရာများသည်လည်း သမိုင်းဘက်တွင် ဤကျမ်းကို မှီငြမ်းခဲ့ရသည်ဟု
ဆိုပါသည်။ မျက်မှောက်ခေတ် သမိုင်းဆရာများကလည်း ဤကျမ်းကို လက်လွှတ်၍ ရမည်မဟုတ်ပါ။

ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းဟု အမည်ပေး၍ မြန်မာပြန်ဆို ရေးသားသူမှာ ဗညားဒလ
ဖြစ်ပါသည်။ သက္ကရာဇ် (၉၁၅)ခုနှစ်တွင် ဘီသိက်ခံသည့် မြန်မာဘုရင် ဆင်ဖြူများရှင်၊ ဘဝရှင်
မင်းတရားကြီး သီရိပရမ မဟာဓမ္မရာဇာဘွဲ့ခံ ဘုရင့်နောင်ကျော်ထင်နော်ထာမင်း၏ အတိုင်ပင်ခံ
ပညာရှိ အမတ်ကြီးတစ်ဦးမှာ ဗညားဒလ ဖြစ်သည်။ ဝန်ကြီးလည်း ဖြစ်သည်။ အဂ္ဂမဟာ
သေနာပတိ စစ်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ ဗညားဒလ^၂ သည် မွန်ဘာသာစကားပြေဖြင့်
ရေးဆရာများ ပြုစုရေးသားထားသော ဥပ္ပန္နသုဝဏ္ဏဘုမ္မိ အာရမ္ဘကထာ၊ သုဓမ္မဝတီ ရာဇဝံသနှင့်
သီဟရာဇာဓိရာဇဝံသ အမည်ရှိသည့် မွန်ရာဇဝင်ကျမ်း ပထမတွဲ၌ ပါရှိသော မဂျူး မင်းဆက်မှ
စ၍ ရာဇာဓိရာဇ် အဆုံးထိကို မြန်မာဘာသာစကားပြေဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ပေါ်လွင်အောင် ဝါကျတိုတို
တုတ်တုတ်ဖြင့် မြန်မာပြန်ပြီး ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။ ဆင်ဖြူရှင်လက်
ထက် ရေးသည်ဟု သိရသည်မှတစ်ပါး ပြန်ဆိုသည့် သက္ကရာဇ် အတိအကျကို မသိရပါ။

ထို့အတူ ဗညားဒလ မြန်မာပြန်သည့် မွန်ရာဇဝင်ကျမ်းစာအုပ်ကိုလည်း မည်သည့်ခေတ်တွင် ရေးသည် ဟုပင် မသိရပေ။ ရှင်စောပုနှင့် ဓမ္မစေတီတို့ခေတ်က ပြုစုခဲ့တန်ရာသည်ဟု ခန့်မှန်းမိပါသည်။

ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို သမိုင်းဆရာ၊ စကားပြေဆရာများသာမက ပြဇာတ်ဆရာ များကလည်း ရေးအခါက ဗညားနွဲ့ ဇာတ်ဆန်းစာဟူ၍ ရေးခဲ့ကြသေးသည်။ ဗညားနွဲ့ ပြဇာတ်ကို ဗာဏုတ်ပိဋကတ်တိုက်မှ ကူးယူပြီး မစ္စတာမောင်မိုင်း (သခင်ကိုယ်တော်မိုင်း) တည်းဖြတ်၍ (၁၉၆၉)ခုနှစ်တွင် သူရိယသတင်းစာတိုက်က ပဲခူးရာဇဝင် နန်းတွင်းဇာတ်တော်ကြီး အမည်ဖြင့် ပုံနှိပ်ခဲ့ဖူးသည်။ (၁၉၇၈)ခုနှစ်တွင် ဆရာမြဒေါင်းရင်က ဗညားနွဲ့၏ နှလုံးရည် လက်ရုံးရည်ကို နောင်လာနောက်သား တက်လူများ သိအပ်၊ မှတ်အပ်၊ နည်းယူအပ်သည်ဟု ယူဆ၍ ကျောင်းသုံး စာအုပ်အဖြစ် အကျဉ်းချုပ် ရေးခဲ့သည်။ မြန်မာသူရဲကောင်းများ အတ္ထုပ္ပတ္တိများကို အားပေးလိုသည့် သတင်းစာ ဆရာကြီး ဦးသိန်းမောင်ကလည်း (၁၉၆၁)ခုနှစ်တွင် ဗညားနွဲ့ ဘဝစဉ် မှတ်တမ်းစာ နှင့် အကသဘင် ဇာတ်ဆန်းစာဟူ၍ စာအုပ်တစ်အုပ် ရေးသားခဲ့သည်။

အထက် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဤကျမ်းသည် ရေးအခါမှစ၍ ယနေ့တိ မရှိနိုင်သေးကြောင်း ထင်ရှားသည်။ မြန်မာမှုကို အားမရသဖြင့် မွန်ဘာသာမူမှ ပြန်ဆိုပေးရန် (၁၉၅၅)ခုနှစ်တွင် သမိုင်းကော်မရှင်၏ ပထမ ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်သော ကွယ်လွန်သူ စည်သူ ဦးကောင်းနှင့် ကျမ်းပြုအရာရှိ ဗိုလ်မှူးဗရှင်တို့၏ မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ ထိုစဉ်က စာရေးသူ မြန်မာပြန်* ပေးခဲ့ဖူးသည်။ ယခုတစ်ဖန် မင်းသုဂင်္ဂသည် ရေးထုံးနှင့်အတိုင်းဆန်ဆရာဖြစ်သည့်အလျောက် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း ဌီပါရှိသော သမိုင်းနှင့် စကားပြေအတွက်သာမက ဝေါဟာရများ၊ အမည်နာမများ၊ စကားပုံများ၊ စကားပွက်များ၊ စနည်းတဘောင်များ၊ သီချင်းများကို စိတ်ဝင်စားစွာ လေ့လာခဲ့သည်။ ယင်းအချက် အလက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဗညားဒလ၏ မြန်မာမှုနှင့် မွန်ဘာသာမူရင်းကို နှိုင်းယှဉ်ချက်ပြသည့် စာတမ်းတစ်စောင်ရေးပါဟု စာရေးသူအား မကြာခဏ တိုက်တွန်းခဲ့သည်။ သို့ပါ၍ ဤစာတမ်း အကျဉ်းကို ရေးသားတင်ပြရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မွန်ဘာသာဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်အကြောင်း ပါရှိသော ရာဇဝင်ကျမ်းစာမူများမှာ

ရေးဆရာတစ်ဦးဖြစ်သူ ကဒိုင်ကျောင်းဆရာတော် အရှင်စန္ဒကန္တာ ပြုစုစီရင်သော ပေမူကို

- (၁) (၁၂၇၂)ခုနှစ်တွင် ထိုင်းပြည်၊ ပတ်လတ်ရွာ၊ ကြုံစိန်ကျောင်း ဆရာတော် ဉာဏမောက္ခ တည်းဖြတ်သည့် ပုံနှိပ်စာအုပ် ပထမတွဲ။
- (၂) (၁၂၇၉) ခုနှစ်တွင် တစ်ဆင့်ရေးကူးသည့် ခုနစ်ကြောင်းပေမူ (၂၃ အင်္ဂါ) ရွာလွတ်မှာ ဘီလူးကျွန်းပေမူမိတ္တ။
- (၃) ဗာဏုတ်ပိဋကတ်တိုက် (အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်)၌ တွေ့ရသော လက်ရေးမူ (ရေးကူး သက္ကရာဇ်မပါ)
- (၄) (၁၉၅၈) ခုနှစ်တွင် စာရေးသူ တည်းဖြတ်၍ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်းက ပုံနှိပ်သည့် ပုံနှိပ်မူ။
- (၅) ရန်ကုန်မြို့တွင် ရွှေလင်းလမ်း၊ ဦးသန်းမောင်၊ မွန် ဒေါ်နှင်းထံမှ (၁၂၇၉)ခုနှစ်တွင် ကူးသော ခုနစ်ကြောင်းပေမူ (၂၃ အင်္ဂါ)

အထက်ဖော်ပြပါ မွန်ဘာသာမူများကို ညှိနှိုင်းကြည့်ရာ မူတစ်မူတည်းက ကူးယူခြင်း၊

တည်းဖြတ်ခြင်းသာဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ပြုစုသူနှင့် သက္ကရာဇ်ကို မတွေ့ရပါ။

မြန်မာဘာသာဖြင့် ရှိသည့် စာမူများမှာ

- (၁) သက္ကရာဇ် (၁၁၉)ခုနှစ် [(၁၁၁၉) သို့မဟုတ် (၁၁၉၀)တွင် ကူးသည့် တောင်တွင်းကြီးပေမူ ဓိတ္တ။ ကိုးကြောင်းပေ (သမိုင်းကော်မရှင်စာကြည့်တိုက်)] *
- (၂) သက္ကရာဇ် (၁၁၅)ခုနှစ် [(၁၁၁၅) သို့မဟုတ် (၁၁၅၀)]တွင် ကူးသည့် ပေမူဓိတ္တ။ (ဗာနတ် ပိဋကတ်တိုက်) အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၊ ရန်ကုန်။
- (၃) သက္ကရာဇ် (၁၂၁၁)ခုနှစ်တွင် ကူးသည့် ကိုးကြောင်းပေမူ၊ ကမ္ဘာ့ ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ် စာကြည့် တိုက်၊ ရန်ကုန်။ (၁၁)အင်္ဂါနှင့် ခြောက်ချပ်
- (၄) သက္ကရာဇ် (၁၂၁၁)ခုနှစ်တွင် ကူးသည့် (၁၁)ကြောင်းပေမူ၊ အမျိုးသား စာကြည့်တိုက်၊ ရန်ကုန်။ ခြောက်အင်္ဂါနှင့် (၁၀)ချပ်
- (၅) (၁၂၈၄)ခုနှစ်တွင် မန္တလေးမြို့၊ အရှင်နိရောဓ တည်းဖြတ်၍ မန္တလေး သုမင်္ဂလ ပုံနှိပ်တိုက်မှ။
- (၆) (၁၂၈၅)ခုနှစ်တွင် ဦးဘီ၊ ဦးသိန်းနှင့် ဦးဘကျော်တို့ တည်းဖြတ်သော သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်မှု တွင် စည်သူ ဂါမဏိ သင်္ကြံအမတ်^၁ စီရင်သည်ဟု ဆိုသည်။

အထက်ပါ မြန်မာဘာသာမူများကို တိုက်ဆိုင်ညှိနှိုင်းကြည့်ရာ ပေမူတွင် ကွဲလွဲချက်နည်းကို ပုံနှိပ်မှုတွင် အမှားများစွာ တွေ့ရပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် နှိုင်းယှဉ်ချက်များကို သုံးပိုင်းခွဲ၍ တင်ပြပါသည်။

- (၁) ပထမပိုင်းတွင် မြန်မာမူ၌ တွေ့ရသော အမှားများကို ရှေးဦးစွာ တင်ပြပါမည်။
- (၂) ဒုတိယပိုင်းတွင် မြန်မာဘာသာနှင့် မွန်ဘာသာ ကွဲလွဲချက်များကို တင်ပြပါမည်။
- (၃) တတိယပိုင်းတွင် မွန်သီချင်းများကို မွန် မြန်မာ နှစ်ဘာသာတို့ဖြင့် ဝေါဟာရများနှင့်တကွ အသေးစိတ် ယှဉ်ပြပါမည်။ ထို့နောက် နိဂုံးချုပ်ပါမည်။

ပထမပိုင်း (ပုံနှိပ်မှုအမှား)

သုဓမ္မဝတီမူ စာမျက်နှာ (၁၆၅)တွင် *အမိနှင့်တကွ အဖကား ဆဒ္ဒန်မျိုးဖြစ်သော ဆင်ဖြူ ပေါက်တစ်စီး သောက္ခတမင်းတွင် ရောက်၏*ဟူ၍ တည်းဖြတ်သူတို့၏ အမှားကို တွေ့ရ၏။ ၎င်းနေရာတွင် မြန်မာပေမူများ၌ *အမိကားကွ အဖကား ဆဒ္ဒန်ဆင်ဖြူပေါက် တစ်စီး*ဟု လာ၏။ မွန်မူနှင့် မြန်မာပေမူတို့ တူညီကြ၏။ အမိကားကွဟုဆိုသည်မှာ ပုဂ္ဂလသော ဆင်မျိုးကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သုဓမ္မဝတီမူ စာမျက်နှာ (၁၇၂)တွင် *ဝိုးဒေါကို ဒဂုံမြို့စားစေပြီးလျှင် ညီတော် မင်းလင်္ကာနှင့် ထိမ်းမြား၏*ဟူ၍ တည်းဖြတ်သူတို့၏အမှားကို တွေ့ရ၏။ ၎င်းနေရာတွင် မြန်မာပေမူများတွင် ဤသို့လာ၏။ *မိုးဒေါကို ညီတော်မင်းလင်္ကာနှင့် ပေးစား၏။ မင်း လင်္ကာသည် ညီကောင်သိမိဟူသော အမည်ကိုရ၏။ ပဲခူးကိုလည်း စားရ၏။ သံဒေါသား ပုံလံကိုလည်း ခြွသပိုက် ဟူသည့်အမည်ကို ပေး၍ နှမတော် မဟာဒေဝီနှင့် ပေးစား၏။ ဒဂုံမြို့ကိုလည်း စားစေ၏*။

အထက်ပါ မြန်မာစာပေနှင့်ယှဉ်လျှင် ပုံနှိပ်မှုတွင် မည်မျှ မှားယွင်းပျက်ချော်နေသည်ကို

သိသာပါသည်။ မြန်မာပေမူ၌ လာသည့်အတိုင်း မွန်မူနှင့် ဤနေရာတွင် တူသလောက်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာမူတွင် နှမတော် မဟာဒေဝီဟုဆိုရာ၌ မွန်တွင် အစ်မတော် မဟာဒေဝီဟု ဆိုသဖြင့် အစ်မနှင့်နှမ ကွဲလွဲ၏။

*စောစိပ်မင်း၏မိဖုရား စန္ဒာမင်းလှတွင် သား မိန်းမနှစ်ယောက် မြင်သည်။ အကြီးကား လွန်သည်။ အငယ်ကို မဟာဒေဝီဟု မှည့်၏။ နောက် သားယောက်ျားတစ်ယောက် မြင်ပြန်၏။ ဗညားဦးဟု မှည့်၏။ ဟူ၍ ပုံနှိပ်မှု စာမျက်နှာ (၁၆၉)တွင် လာပါသည်။ ထို့ကြောင့် နှမတော်မဟုတ်ဘဲ အစ်မတော်ဖြစ်ပါသည်။

သုဓမ္မဝတီ၌မူ စာမျက်နှာ (၂၅၃)တွင်

မြောင်းမြတိုက်ဝှံအကြောင်း ရေးရာ၌ ရာဇာဓိရာဇ်မင်းနှင့် ဆင်စီးချင်းကိုက်သည့် မြောင်းမြစား လောက်ဖျား၏ သားအမည်ကို ဗျည်းနွဲ့ဟုဆိုပြီး ၎င်းစီးသည့် ဆင်အမည်ကိုလည်း ငရက်နွဲ့ဟူ၍ ရာဇာဓိရာဇ်စီးသော ဆင်နှင့် အမည်တူ

ဟု ဆိုလေသည်။

မြန်မာပေမူများတွင် ဗျည်းနွဲ့ဟု မဆို၊ ပစ်နွယ်ဟု လေးမူလုံးတွင် လာ၏။ သူစီးသော ဆင်အမည်မှာလည်း ငရက်နွဲ့ မဟုတ်ဘဲ အနွဲ့ဟု ရေးကြ၏။ မြန်မာပေမူနှင့် မွန်မူတူကြသဖြင့် ပုံနှိပ်မှုတွင် လွဲမှားကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ဒုတိယပိုင်း (ဘာသာပြန် ကွဲလွဲချက်များ)

- (၁) သုဓမ္မဝတီမူ စာမျက်နှာ (၁၆၅)တွင် ဗညားလက "နေမူညမူ၊ မအိပ်မနေ၊ စိစစ်ဆော်ဖန်၏"ဟု ပြန်ဆိုသည့် မွန်ဘာသာ စာသားမှာ ပတ်လတ်မူ စာမျက်နှာ (၁၁၀)တွင် "ပလ္လီပရာ၊ မတ်စွဲဒ်မတ်တု၊ ပွဲမ္ပဲလုဟ်ဒကဲ"ဟု လာရှိသည်။ မွန်စာကို မြန်မာပြန်လျှင် "လုံလဝီရိယပြုသည်၊ ပျင်းရိငိုက်မျဉ်းမှုမရှိ၊ ညမျက်စိကို နေ့မျက်စိပြုသည်"ဟု အနက်ရပါသည်။ သို့သော် မွန်တို့၏ အသုံးအနှုန်း တစ်ခုဖြစ်သော ညမျက်စိကို နေ့မျက်စိပြုသည်ဆိုသည်ကို မအိပ်မနေဟု မြန်မာမူ ပြုသည်မှာလည်း မှား၍မဟုတ်ပါ။ ကွဲလွဲချက်တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။
- (၂) သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်မှု စာမျက်နှာ (၁၆၇)တွင် မွန်စကားပုံတစ်ခုကို ဆိုထားသည်မှာလည်း အနည်းငယ် ကွဲလွဲနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဤပုံ ဖြစ်လာရခြင်းအကြောင်းမှာ ပဲခူးစား တရဖျားမင်းသည် ပုဂံပြည်ရှင် နရသီဟပတေ့ကို ကြောက်၍ မုတ္တမမင်း ဝါရီရူနှင့် မဟာမိတ်ဖွဲ့၏။ တရဖျား၏သမီး ရှင်စောလှကို ဝါရီရူမင်းအား ဆက်သည်။ ဝါရီရူမင်းကလည်း သမီးတော် မေနှင်းသိန်ချာကို တရဖျားအား ဆက်သည်။ တစ်ဦး၏ရန်စစ်ကို တစ်ဦးက ကူရမည်ဟု ကတိသစ္စာဆိုသည်။ နောင်တွင် မေနှင်းသိန်ချာတွင် သား(နှစ်)ယောက်မြင်သောအခါ တရဖျား သစ္စာမစောင့်သဖြင့် ဝါရီရူမင်း အမျက်ထွက်၍ ကွပ်မျက်စေသည်။ သို့သော် တရဖျား၏ သားနှစ်ယောက်ဖြစ်သော ရှင်ကြီးနှင့် ရှင်ငယ်တို့မှာ မြေးတော်ဖြစ်၍ ချစ်တော်မူသဖြင့် အပါးတွင်ထားပြီး ရှင်ကြီးကို ကွမ်းကိုင်၊ ရှင်ငယ်ကို ရေကိုင်အဖြစ် တာဝန်ပေးသည်။ မြေးတော်နှစ်ယောက် အရွယ်ရောက်သော် "ငါတို့အဖကို ဘိုးတော်ဘုရား မချစ်လို့ ကွပ်မျက်ခဲ့သည်။ ငါတို့ကိုချစ်သည်ဟု ဆိုပြန်သည်မှာ ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာမရှိ"ဟု ဆို၍ ဝါရီရူမင်း

ရေအိမ်အဝင်တွင် ဓားမြှောင်ဖြင့် ထိုးသတ်ပြီး ပြေးကြ၏။ ရှင်ကြီးရှင်ငယ်အား မှူးမတ် ဝိုင်းမိလျှင် ကွပ်မျက်လိုက်ပြီး ဘိုးတော်၏ အုတ်ဂူအနီးတွင်မြှုပ်ပြီး ဤအဖြစ်အပျက်ကို အကြောင်းပြု၍ ပါရိဂူမင်း သန့်ရှင်းသူတွင် ရွှေရုပ်ထု၍ စကားပုံတစ်ခုကို ကမ္ဘာလုံးထိုးထားသည်။

ဤစကားပုံကို သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်မှု စာမျက်နှာ (၁၆၇)တွင် 'ကြိမ်ညောင်ကိုဖြတ်သော် အမြစ်မကျန်စေနှင့်၊ အဖကိုသတ်သော် သားကို အနီးအပါးမနေစေနှင့်' ဟု တွေ့ရ၏။ မွန်မှုနှင့် ကွဲလွဲနေပါသည်။ မွန်ဘာသာ ပတ်လတ်မှု စာမျက်နှာ (၁၁၄)တွင် 'ဗ်ဆ်လွလဝ်လေ၊ ဗ်မလွလဝ်ကောန်' ဟု လာ၏။ မြန်မာပြန်လျှင် 'ကြိမ်ကိုခုတ်လျှင် ဆူးကို မထားရ။ အဖကိုခုတ်လျှင် သားကို မထားရ' ဟု တိတိကျကျ အဓိပ္ပာယ်ရှိပါသည်။ မြန်မာမှုတွင် ကျူပင်ခုတ် ကျူငှတ်မကျန်ဆိုသည်နှင့်လည်း တူပါသည်။ ကြိမ်ကိုခုတ်လျှင် သူ့ဆူးတွေကိုပါ ခုတ်ပစ်မှ ကိုင်လို့ရမည်။ သို့မဟုတ် ဆူးစူးမည်။

- (၃) နောက်စကားပုံတစ်ခုမှာလည်း ကွဲလွဲမှု တွေ့ရပါသည်။ ဤစကားပုံကို ဆိုရခြင်းမှာ ဗညားဦးမင်းသည် မြောင်းမြစား လောက်ဖျား၏သား ဗြတ်တပ ကုန်းချောမှုကြောင့် ဇင်းမယ်စစ်ကို ကြောက်နေရသဖြင့် အကြံထုတ်၏။ ထိုအခါ မှူးမတ်ဗညာရှိများက စကားပုံတစ်ခုကို ပြော၍ သမီးတော် တလမယ်သီရိကို ဇင်းမယ်ထံ ဆက်သစေသည်။

ဤစကားပုံကို သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်မှုစာမျက်နှာ ၁၇၇ တွင် 'ကိုယ်မချီသော် အမိသားကို မညာတာနိုင်' ဟု တွေ့ရ၏။ မွန်မှုနှင့် ကွဲလွဲနေပါသည်။ မွန်ဘာသာ ပတ်လတ် (၁၅၃)တွင် 'ဒဒိုက်ကတ်လောန်၊ ကောန်ဂွံဒးသာလိုန်' ဟု လာရှိ၏။ မြန်မာပြန်လျှင် 'ဒုက္ခပူလောင်လွန်းလျှင် (အမိ)ဝမ်းသားကို ချုနင်းရမည်' ဟု တိကျသော အနက်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစကားပုံတွင် ကမ္ဘာလုံးလောင် သားကောင်ချုနင်း၊ သို့မဟုတ် ကိုယ်မချီ အမိသော်လည်း သားတော်ခံဆိုသည်နှင့် နီးစပ်ပါသည်။

- (၄) မင်းရဲကျော်စွာသည် လဂွန်းအိန် သေခါနီးတွင် အားပေးစကားပြော၍ ထမင်းစားမည်လားဟု မေး၏။ လဂွန်းအိန်က အရှင်နှစ်ဦး၏ထမင်းကို မစားလိုပါ။ သို့သော် ရေနံကွမ်းကို စားမည်ဆို၍ စားပြီးလျှင် ကျေးဇူးဆပ်သည့်အနေဖြင့် 'နောင်ကို အရှင်မင်းသားသည် ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် စီးချင်းမတိုက်လေနှင့်၊ အရှင်ဘကြီးတော်သည် စီးချင်းတွင် အလွန်ကောင်းတော်မူလှသည်။ အလွန် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသည့် ဘီလူးနှင့်တူသည်' ဟု မင်းရဲကျော်စွာအား သတိပေး၍ လှန်လိုက်သည်။ မင်းရဲကျော်စွာလည်း 'လဂွန်းအိန်သည် သေလျက်ပင် အဆိပ်မပြယ်သည်နှင့် အတူ' ဟု သုဓမ္မဝတီ စာမျက်နှာ (၃၂၁)တွင် ဆို၏။

အထက်ပါစကားကို မွန်ဘာသာ ပတ်လတ်မှု (၃၅၇)တွင် 'လဂန်အိန်ဂွံချိုတ်မင်ရ လောကလန်မကို ပိုမည ဟိုတီ' ဟု လာ၏။ မြန်မာပြန်လျှင် 'လဂွန်းအိန်သည် သေနေပြီလည်း ငါတို့ ကြောက်ရွံ့စေမည့်စကားကို ဆိုသေးသည်' ဟု အနက်ရပါသည်။ 'သေလျက်ပင် အဆိပ်မပြယ်' ဟု ဆိုလျှင် မြန်မာမှုတွင် ကြွယ်သော်လည်း မွန်မှုနှင့် ကွဲလွဲပါသည်။

- (၅) သမိန်ဗရမ်းကို မင်းရဲကျော်စွာ ဖမ်းမိသည့်အကြောင်း ရေးရာ၌လည်း သုဓမ္မဝတီ စာမျက်နှာ (၃၄၈)တွင် 'မြန်မာတို့လည်း တစ်ပါးသူကို မလိုက်၊ ဗကမတ်နှင့် သမိန်ဗရမ်းကိုသာ လိုက်သည်။ ဗကမတ်ဆင် မုန်ပြင်းလှသောကြောင့် မြန်မာတို့ မချဉ်းဝံ့၊ ဗကမတ်ဆင်မူကား

အင်းတွင်ဆင်း၍ မတက်နိုင်ရှိသည်ကို မင်းရဲကျော်စွာမြင်၍ သူရဲတို့ ဝန်းရံတိုးပစ်သည်ကို မသေစေနှင့်ဟု ဟစ်၍ဆို၏။ သမိန်ဗရမ်းကို ဗကမတ်နှင့်တကွ ရလေ၏။

ဤနေရာတွင် မွန်ဘာသာပတ်လတ်မှု စာမျက်နှာ (၃၆၃)တွင် လာသည့်အတိုင်း မြန်မာပြန်လျှင် 'သမိန်ဗရမ်းသည် ဆင်ဖြူဆွတ္တကိုစီး၍ မြန်မာတို့ကို လိုက်ထိုး၏။ မြန်မာတို့ မခံနိုင်၍ပြေး၏။ ပြေးသည်ကိုလိုက်ထိုးသဖြင့် မတက်နိုင်ရှိသည်ကို မင်းရဲကျော်စွာ မြင်လျှင် ဖမ်းယူစေ၏။ ထို့နောက် 'မည်သည့်လမ်းက ရာဇာဓိရာဇ် ဆုတ်လေသနည်း'ဟု မေးစေ၏။ သမိန်ဗရမ်း စဉ်းစား၏။ 'အကယ်၍ အမှားကို ငါပြောလိုက်ပါက ဗညားကျွန်းတို့ကို သူတို့မိတော့မည်။ ဗညားကျွန်းတို့ ခံနိုင်မည်မဟုတ်။ ရာဇာဓိရာဇ် ဆုတ်သည်မှာ ကြာလှပြီ။ အမှန်ကို ငါ ပြောလိုက်သော်လည်း ရာဇာဓိရာဇ်ကို သူတို့ မီအောင်လိုက်နိုင်တော့မည်မဟုတ်'ဟု စိတ်တွင်ဆို၍ 'ဟယ် မိုက်တွင်းအက် သည့်အကောင်တွေ၊ ရေကြောင်းက ရာဇာဓိရာဇ် ဆုတ်သည်ကို ကြည်းကြောင်းဖြင့် နင်တို့ လိုက်နေသည်မှာ ပြန်တွေ့ရန် အကြောင်းသာတာဝန်ပါဦးမည်လော'ဟု အမှန်အတိုင်း ပြောလိုက်၏။ မင်းရဲကျော်စွာလည်း သမိန်ဗရမ်းစကားကိုကြားရလျှင် ရေကြောင်းဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်ကို လိုက်ပြန်သည်။ စသည်ဖြင့် စုံလင်စွာ ပါသည်။ မြန်မာမူတွင် ကျဉ်းလွန်းပြီး မွန်မူတွင် ကျယ်ပြန့်သည်။ ကွဲလွဲချက်လည်း ရှိသည်။

(၆) အင်းဝတွင် တရုတ်သူရဲကောင်း ဗိုလ်ဂါမဏီနှင့် သမိန်ဗရမ်း မြင်းစီးချင်းတိုက်၍ နိုင်သဖြင့် သမိန်ဗရမ်းကို ဆုလာဘ်များစွာပေး၍ တူမတော်နှင့် ပေးစား၏ဟု သုဓမ္မဝတီ စာမျက်နှာ (၃၅၉)တွင် ဆို၏။ မှန်နှုန်းနှင့် ဦးကုလားတို့တွင် တရုတ်ရာဇသူ သမီးအငယ်နှင့် စုံဖက်တော်မူ၍ မင်းညီမင်းသားတို့ အဆောင်အယောင်အကုန်နှင့် လယ်ကိုင်းမြို့ကို ပေးတော်မူ၏ဟု လာ၏။ မွန်ဘာသာ ပတ်လတ်မှု စာမျက်နှာ (၄၁၇)တွင် ကိုဗညာဓရေမ် ဒုံမဟာဥပရာဇာ သိုရာဇာဓိတာ ဝိုယ်ကိုဒုံပါဒပရိစရိကာဗညာဒရေမ်ရ ဟုလာ၏။

မြန်မာပြန်လျှင် သမိန်ဗရမ်းကို မဟာဥပရာဇာ အိမ်ရှေ့မင်းဖြစ်စေ၍ ငါတို့၏ ရာဇာဓိတာ သမီးကညာနှင့် စုံဖက်တော်မူမည်ဟု ဘုရင်မင်းခေါင် မိန့်၏ဟု ပါရှိသည်။ ဤအချက်တွင် 'သုံးမျိုး ကွဲလွဲစေပါသည်။ မွန်ဘာသာတွင် သမီးကညာကို ပါဠိမျက် ရာဇာဓိတာဟု သုံးနှုန်းသည်။

(၇) မင်းရဲကျော်စွာနှင့် ရာဇာဓိရာဇ် တိုက်ကြမည့်အခန်းတွင် မင်းရဲကျော်စွာသည် ဓာတာမသန်၍ ပုဏ္ဏားဟူးရားတို့က ထွက်မတိုက်ရန် မင်းသားကို တားကြသည်။ ထိုအခါ မင်းရဲကျော်စွာ မခံသာအောင် စိတ်ကိုဆွပေးသည့်အနေဖြင့် ရာဇာဓိရာဇ်ဘက်က သူရဲများ တပ်အနီးသို့ လာ၍ အော်ဆဲကြသည်။ မြန်မာမူ သုဓမ္မဝတီ စာမျက်နှာ (၃၄၄)တွင်

'ဟယ် မင်းသားငယ်၊ နင့်ကို မိန်းမဝတ်ထဘီနှင့် ခေါင်းကို ဆောင်းမည်၊ နင် မရှက်ပါလော၊ ငါတို့ကို မလုပ်ကြံနိုင်မှ နင်တို့ ပြန်လေသည်၊ နင့်ကို ထဘီနှင့်ယပ်၍ ဗိုလှိုက်၏ဟု ဆဲဆိုကြ၍ ထဘီနှင့်လည်း ယပ်လိုက်သည်။ ပျာနှင့်လည်း လွှင့်လိုက်သည်။ စကောကိုလည်း တီးလိုက်သည်'

ဟု ရေးသည်။ မွန်ဘာသာတွင် ထိုသို့မရေးပါ။ ပတ်လတ်မှု စာမျက်နှာ (၃၈၃)တွင် ပါရှိသည်ကို မြန်မာပြန်လျှင်

ဟေး မင်းတို့ လူကြောက်တွေ၊ မိန်းမတွေနှင့်တူသည်။ ယောက်ျားမဟုတ်။ မင်းတို့ အရှင်မင်းရဲကျော်စွာ ရဲစွမ်းသတ္တိရှိလျှင် တို့သခင် ရာဇာဓိရာဇ် ချိန်းဆိုထားသည့်အတိုင်း ထွက်တိုက်စေလော့။ မင်းတို့ မျက်နှာမမောင့်၊ ထွက်မတိုက်ဝံ့လို့ မင်းတို့ ထွက်ပြေးမည် ကြံသလော။ တပ်တွင်း ပုန်းအောင်းနေသည်မှာ မင်းတို့ မရှက်သလော။ ငါတို့သခင် ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် စစ်ထိုးမည့် မင်းတို့သခင် မင်းရဲကျော်စွာ စိတ်မြဲသည်။ ရဲရင့်သည်မှာ ဤသို့ပင်လော။ ဟံသာဝတီကိုယူဖို့ မင်းတို့ စိတ်မကူးလေနှင့် ဟု ဆိုသဖြင့် မုန့်မု ကွဲလွဲမှု ရှိပါသည်။

- (၈) မြောင်းမြတိုက်ပွဲတွင် ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် ဆင်စီးချင်းတိုက်သည့် မြောင်းမြစား လောက်ဖျား၏ သားအမည်မှာ ဗျဉ်းနွဲ့ မဟုတ်ဘဲ မဝစ်နွဲ့ ဖြစ်၍ စီးသည့်ဆင်မှာလည်း ငရက်နွဲ့ မဟုတ်ဘဲ အနွဲ့ ဖြစ်ကြောင်း ပထမပိုင်းတွင်ဆိုခဲ့ပါပြီ။ တိုက်ပွဲအကြောင်းကို ရေးရာတွင်လည်း ကွဲလွဲချက် ရှိသေးသည်။ သုဓမ္မမူ စာမျက်နှာ (၂၅၃)တွင်

“ဗျဉ်းနွဲ့လည်း ဆင်ငရက်နွဲ့ကိုစီးပြီးလျှင် တံခါးကိုကွယ်၍ တစောင်းနေနှင့်၏။ တံခါးကို ဖွင့်စေ၍ ရာဇာဓိရာဇ်ကိုလည်း တံခါးရင်းတွင် နေသည်ဟု အမှတ်မရှိ တိုက်မည် ဝင်တော်မူ၏။ တစောင်းနှင့်နေ၍ ဆင်ဦးအလွန်ကို ဗျဉ်းနွဲ့ ထွက်တိုက်လေ၏။

ရာဇာဓိရာဇ် ဆင်စွယ်ဝုံးကို ထိုးမိလျှင် ဆင်ချင်းပူးလျက်ရှိသည်။ ဗျဉ်းနွဲ့က ဓားနှင့်ခုတ်မည်ဟု ဓားကိုချွတ်သည်။ ဓားမကျွတ်သောကြောင့် ချွန်းသီးနှင့်ရိုက်၍ သူရှင် နဖူးကွဲချေသည်။ ဆင်တော် ငရက်နွဲ့လည်း မင်းသား မူးချေ၍ ထွက်ဆုတ်ခဲ့ပြန်သည်။ မြို့ပြင်သို့ ဆယ်တာကျော်စဉ် ဆုတ်ချေ၏။ အမူးပြေမှ ချီတ်သွင်းပြီးလျှင် ဝင်၍ တိုက်တော်မူပြန်သည်။ ဗျဉ်းနွဲ့ဆင်ကို အစွယ်ချင်း ယှက်၍ ဝှေ့မိသည်။ ဆင်ချင်း အားမတန်သောကြောင့် ဆုတ်လေ၏။ အဆုတ်ကို ထပ်၍တိုက်ပြန်သည်။ ထွန်းစေ့စေ့၍ ဗျဉ်းနွဲ့ဆင်လဲလေ၏။ ချွန်းသီးနှင့် ရိုက်တော်မူသည်။ ဗျဉ်းနွဲ့ နားပြတ်လေ၏။ ဆင်လည်း သေလေ၏။ ဗျဉ်းနွဲ့ကို ရတော်မူလျှင် မြို့က ထွက်ခဲ့၏”ဟု လာ၏။

မွန်ဘာသာ ပတ်လတ်မူ စာမျက်နှာ (၂၅၉)တွင်

“မပေတ်နော့ဍိုက်ကေတ်စိင်ခြင် (အာနော့) အာဗွန်မင်ကိုသုတရင်၊ တုညးရာဇာဓိရာဇ် ဟိုတ်နူမာနဟုံဗစာရဏာ၊ မပေတ်နော့ဗွမင်ကို သုတရင်ဟုံညာတ်၊ ဗတိုက်ရဂးတုံ ပံက်တရင်ဗ အလုပ်အပွဲချင်၊ ဆကျိပ်စိင်ထလိုင်၊ မခေက်နဲ တိတ်ဗျိုက်၊ စိင်မပေတ်နော့ထွာ ဇီဒးစိင် တုညးလှင်အာ၊ ကာလဂ် တီဒဒ်မပေတ်နော့ ဟုံလျှာနွဲ့စွာအောင် ဗွကိုသုတရင်၊ မပေတ်နော့ ညာတ်စိင်တုညးလှင်အာ၊ ခေါတ်သွင်ဗာ်တုညးမချပ်၊ မပေတ်နော့ဝေင်ဟုန် ဟုံခွဲဗွဲဗွဲမင်စွဲစွာတုံ ဗတိုက်၊ ခွဲသတ်ဂွန် တုညးရာဇာဓိရာဇ် ညးမပွဲပတ်လတ် ကုသိုက်အရန်ပစ္စေဂဗုတ် ညးမဒ်ဧကရာဇ်၊ မပေတ်နော့ဒ်ဆာရဲတိုက်၊ ကုသိုက်ပတ်လတ် ဟုံသုတ်ကုညးဒ်တုံ၊ ဒေဝတ်တမလျှာမင်မွဲမင်သတ်တုကုသိုက်၊ ဟိုတ်ဂ်ရ မပေတ်နော့ ခေါတ်သွင် ပွဲကနပ်ဟုံတိတ်၊ မပေတ်နော့တက်တုညးကိုကရာဇ်စိင် ဒးကော့တုညးပါအာ၊ ကါလဂ် တုညး ဂွဲသတ်ဆုတ် ကော့တိတ်စိင်မုးတရင် ဒ်ဗွတ်ဖိဟ်ပြင်တုံ ကေတ်ဒွန်တမိ၊ မံက်ကရာဇ်ဂတး လုပ်ဗစိုပ်စိင် မပေတ်နော့ စိင်မပေတ်နော့ လနင်အာ၊ ဒင်ဗြဟတ်စိင်တုညးဟုံမာန်ဆုတ်ကော့၊ နတုညး ပံက်ကရာဇ်ဍိုက်ဗက်အာ၊ စိင်တုညး ထပက်ဒး စိင်မပေတ်နော့၊ ပွဲလှင်တိတ်၊ တုညးတက် ကိုကရာဇ်စိင် ဒးကတောင်မပေတ်နော့ ပိုက်အာ၊ စိင်မပေတ်နော့၊ စိင်တုညးထပက်ဒးချိတ်။ ဧကု

မပေတ်နော်သတုံနော် ရဲတည်းစံနသိန်၊ စံနသင်တံ ဂုံအံကျင်ရပ်ဝံ့'ဟု လာ၏။

မြန်မာပြန်လျှင် 'မပစ်နွဲ့တိုက်ဆင် အနွဲ့ကိုစီး၍ တံခါးရွက်တွင် ကွယ်နေ၏။ သူ့ရှင် ရာဇာဓိရာဇ်လည်း မာနစောကြောင့် မဆင်ခြင်သဖြင့် တံခါးရွက်တွင် ပုန်းနေသည်ကို အမှတ်မရှိ မမြင်ဘဲ တိုက်မည်ဟောဟု ဟစ်အော်၍ မြို့တံခါးကိုဖွင့်၍ အတွင်းသို့ဝင်၏။ ဆင်ဦး ကျွဲရုံမျှတွင် တစောင်းနေနှင့်၍ မပစ်နွဲ့ ထွက်တိုက်၏။

ဆင်စွယ်ဖုံးကိုထိုးမိလျှင် ဆင်တော် ငရက်နွဲ့သည် ဖိလာကန်လန်ဖြစ်ကာ ဆင်ချင်းပူး လျက်ရှိသည်။ ထိုအခါကျမှ မပစ်နွဲ့ မပြောင့်ဘဲ စဉ်းလဲ၍ တံခါးရွက်တွင်ပုန်းကွယ်ကာ နံဘေးမှ တစောင်းနေ၍ ပင်တိုက်သည်ကို သူ့ရှင် သိရသည်။ မပစ်နွဲ့လည်း မားရှည်ကို ဆွဲချွတ်၍ သူ့ရှင်ကို ခုတ်မည်ကြံ၏။ မပစ်နွဲ့သည် တရားနှင့်အညီ စစ်မကစားဘဲ စဉ်းလဲ၍ တိုက်သည်။ တစ်ဖက်တွင် လည်း သူ့ရှင် ရာဇာဓိရာဇ်သည် ပစ္စေကရဟန္တာတို့ကို ကုသိုလ်ပြုခဲ့၍ မင်းဖြစ်သည်။ မပစ်နွဲ့မှာ သူရဲမျှသာ ဖြစ်သည်။ ပြုခဲ့သော ကုသိုလ်ချင်းမမျှကြပေ။ နတ်ကောင်းနတ်မြတ်တို့သည် ကုသိုလ်ရှင်ကို စောင့်နေကြသည်။ ထို့ကြောင့် မပစ်နွဲ့သည် ဓားအိမ်မှ ဓားရှည်ကိုဆွဲချွတ်၍ မကျွတ်ပေ။ မပစ်နွဲ့လည်း သူ့ရှင်အား ချွန်းဖြင့်ရိုက်ရာ သူ့ရှင် နဖူးထိ၍ ကွဲချေ၏။

ထိုအခါ သူ့ရှင် သတိရ၍ ထွက်ဆုတ်ခဲ့ပြန်သည်။ တံခါးအပြင်ဘက်သို့ ဆယ်လံကျော် ရောက်လျှင် တိုက်ဟန်သစ်ယူ၍ ချွန်းပေါက်ကာ လှည့်ဝင်ပြန်သည်။ မပစ်နွဲ့ဆင်ကို တိုက်ရာ ဆင်ချင်းအစွယ်ယှက်၍ ဝှေ့ကြသည်။ မပစ်နွဲ့ဆင်လည်း ဖိလာဆန်ကန်လန်ဖြစ်သွားပြီး သူ့ရှင်၏ ဆင်အားကို မခံသာ၍ ပြန်ဆုတ်လေ၏။ အဆုတ်တွင် ချွန်းဖွင့်၍ ဖိလိုက်သည်။ မပစ်နွဲ့ဆင်ကို ထွန်းဝှေ့ဝှေ့၍ ဖိလာကန်လန် ဖြစ်သွားရာမှ ဆင်ချင်းပူးလျက်ရှိပြန်လျှင် သူ့ရှင်လည်း မပစ်နွဲ့ကို ချွန်းဖြင့် ရိုက်သည်။ မပစ်နွဲ့၏ နားရွက်ထိ၍ ပြတ်ထွက်၏။ မပစ်နွဲ့ဆင်လည်း အထိုးခံရ၍ သေ၏။ မပစ်နွဲ့လည်း ဆင်ပေါ်ကကျလေ၏။ သူ့ရှင်၏ကျွန် စောနုသိန်နှင့် စောနုသင်တို့ မပစ်နွဲ့ကို ဝင်ဖမ်းယူသည်ဟု အနက်ရပါသည်။

ဤမြောင်းမြတိုက်ပွဲသည် ဆင်စီးချင်းတိုက်ပွဲများအနက်၊ စိတ်ဝင်စားဖွယ်အကောင်းဆုံး တိုက်ပွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။ တိုက်ခိုက်ကြပုံကို စာဖတ်သူအား ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း ထင်လင်းစေပါ သည်။ သို့သော် မြန်မာမှုတွင် မင်းသား မူးချေ၍ ဆယ်တာကျော် ထွက်ဆုတ်ခဲ့ပြန်သည်ဟု ဆိုရာ၌ မွန်မှုတွင် သူ့ရှင်သတိရ၍ ဆယ်လံကျော် ထွက်ဆုတ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသဖြင့် ကွဲလွဲချက်ရှိပါ သည်။ မြန်မာတွင်ကျဉ်း၍ မွန်တွင် ကျယ်ပြန့်သည်။

(၉) အမွန်ဒယာ လူသေဟန်ဆောင်သည့် အခန်းတွင်လည်း မွန်မှုနှင့် မြန်မာမှု နှစ်မျိုးမှာ ပဲခူးနှင့် ဒလဟူ၍ သမိုင်းအနေဖြင့် ကွဲလွဲနေသည်။

သုဓမ္မဝတီ စာချက်နာ (၃၆၃)တွင်
အမွန်ဒယာသည် ပဲခူးမှ ရာဇာဓိရာဇ်၏ စေလွှတ်ချက်အရ ရွှေငါးပိဿာနှင့် ဗညားဒလထံသို့ သွားရာ ဒလကို ဝိုင်းရံထားသော မင်းရဲကျော်စွာကို ဥပါယ်ပြု၍ သွားရ၏။ မင်းရဲကျော်စွာလည်း အလိမ်ခံရသဖြင့် မသက်မသာ ရှိတော်မူ၏။ ယင်းသို့မှ မင်းရဲကျော်စွာက သူ့ရှင်သားတော် ဗညားဒလကို ဟစ်၍ဆိုတော်မူ၏။ အမွန်ဒယာသည် ဥပါယ်နှင့် မဟုတ်သည့်စကားကိုဆို၍ ငါ မလေးမစားပြုသဖြင့် ဝင်ရလေသည်။ အမွန်ဒယာ ဒလမြို့ကထွက်၍ ဘကြီးတော် (ရာဇာဓိရာဇ်)

ထံ ရောက်အောင်ပြန်လေသော် ငါက ဆုလာဘ်များစွာ ပေးမည်ဆို၏။ ဗညားဒလလည်း ဘုန်းကြီး သည့် အရှင်သားတော် နက်ဖြန် အမွန်ဒယာ ပဲခူးမြို့သို့ တက်လေတော့မည်ဟု မင်းရဲကျော်စွာကို ဟစ်၍ဆို၏။

မြန်မာတို့လည်း အမွန်ဒယာ၊ နင် အတောင်ရှိ၍လည်း ပျံမည်လော၊ မြေအောက်ကိုလည်း လျှိုးမည်လော၊ ဥပါယ်ပြုသောကြောင့်သာ နင် ဝင်ရလေသည်ဟု ဟစ်၍ဆို၏။ အမွန်ဒယာကလည်း ငါ ထွက်မည်၊ နင်တို့လည်း စောင့်မည်ဟူ၍သာ စောင့်တော့ဟု ဆိုပြန်၏။ မင်းရဲကျော်စွာလည်း နက်ဖြန် အမွန်ဒယာ ဒလမြို့မှ ထွက်မည်ဆိုသည်၊ ရအောင်စောင့်ကြဟု ဗိုလ်မင်း တပ်မင်းဟူသ၍ ကို မိန့်၍ ကြည်းကြောင်း၊ ရေကြောင်း အထပ်ထပ်ပင် စောင့်ခိုင်း၏။ အမွန်ဒယာလည်း မိုး မသောက်ခင် ငှက်ပျောဖောင်လုပ်စေ၍ မိမိ စွဲသည့်ဓားကို ငှက်ပျောတုံးတွင်လျှို၍ မိမိမူကား လူသေအဟန့်ပြုပြီးလျှင် နန္ဒင်း ပါး နား လိမ်း၍ သဘောစုတ်နှင့်လိပ်ပြီးမှ မိန်းမ လေးယောက် တို့အား ဆံကိုဖြေစေ၍ ရင်ဘတ်ကို ပြင်းစွာတီးကာ ဟစ်၍ခိုရ၏။ 'သူများတို့လင်မှာမူကား သားမယားနှင့် ကောင်းလည်းအတူ၊ ဆိုးလည်းအတူ၊ သည်စစ်ကြီးထဲတွင် ငတ်ခြင်း မွတ်ခြင်း ခံရသည်။ ယခုမူကား ငါတို့ကို ပစ်၍သွားခဲ့သည်။ သည်စစ်ကြီး မက်ကြီးရ၍ ငတ်မွတ်သည်ကို ငါ မယား ပသို့တတ်နိုင်ပါမည်နည်းဟု မက်၍ခိုရ၏။ အမွန်ဒယာကို ငှက်ပျောဖောင်၌ အသာ ပက်လက်တင်စေပြီးလျှင် မြေပန်းကန်နှင့် ဆန်တစ်ခွက်ချက်၊ ကြက်တစ်ခု ခေါင်းရင်းကထား၍ ဆီမီးတိုင်ညှိပြီးလျှင် ဖောင်ကို ချောင်းလယ်သို့တွန်းလိုက်၏ဟု လာပါသည်။

မွန်ဘာသာ ပတ်လတ်စု စာမျက်နှာ (၃၇၃)တွင် လာရှိသည်ကို ပြန်ဆိုလျှင် ဤသို့လာ၏။ ရာဇာဓိရာဇ်သည် မုတ္တမတွင် သုံးလမျှ ယတြာချေရန် နေတော်မူပြီးနောက် အန္တရာယ်ကင်းလျှင် ဟံသာဝတီသို့ ပြန်လာ၏။ သို့သော် ဟံသာဝတီတွင်ရှိသော သားတော်ဗညားကျွန်းကို မင်းရဲကျော် စွာတို့ ဝိုင်းရံထားသောကြောင့် ရာဇာဓိရာဇ်သည် ဟံသာဝတီ ပဲခူးသို့ မဝင်နိုင်သဖြင့် သန်လျင် (ချင်သောင်)တွင် စခန်းချနေရ၏။ သန်လျင်မှ ပဲခူးသို့ အမွန်ဒယာကို ရွှေငါးပိသာနှင့် သားတော် ဗညားကျွန်းထံ သတင်းပို့စေရာ အမွန်ဒယာလည်း ဥပါယ်ပြု၍ မင်းရဲကျော်စွာထံ ဝင်ရောက်အမှု ထမ်း၏။ ထို့နောက် ဟံသာဝတီ ပဲခူးသို့ ဝင်ပြေး၏။ ထိုအခါ မင်းရဲကျော်စွာ အလွန်ဒေါသထွက်၏။

'အစကတည်းက သူ့ကို ငါမယ့်၍ သံခြေကျဉ်းခတ်ထားစေသည်။ နောင် ငါယုံအောင် သူပြု၍ ငါလွှတ်သည်။ လွှတ်လျှင် ဟံသာဝတီသို့ ဝင်ပြေးသည်။ ပဲခူးကို ခိုင်ခံ့စွာ ငါတို့ ဝိုင်းရံ ထားသည်။ သူ့ကို ပြန်မိမှာပဲ။ အမွန်ဒယာ မြေလျှိုးနိုင်မည်လော။ ငါတို့လက်တွင် ကျနေသည့် ကြက်ကလေးပမာ ညစ်လိုသည့်ကာလတွင် ဆာရမည့်အကောင်ပဲ။ အမွန်ဒယာကိုမိလျှင် သူရင်ကို ခွဲပြီး နှလုံးသားကိုကြည့်မည်'ဟု မိန့်၍

'ဟယ် အမွန်ဒယာ၊ မင်းဟာ စဉ်းလဲပြီး မုသားစကားပြောပြီး ပလီပလာပြုသုဖြစ်သည်။ မင်း ပဲခူးမြို့ကို ဝင်ပြေးပြီး မင်း ကောင်းကောင်းနေပါ။ မကြာမီ မင်းနှင့်ငါတို့ တွေ့ကြရမည်'ဟု ဆဲစေ၏။ အမွန်ဒယာလည်း 'အို မင်းတို့ ဤမျှ ခိုက်လှသည်မှာ မင်းတို့ မရှက်သလော၊ မင်းတို့ အကြောင်းကို ငါ သိသည်။ ဟံသာဝတီကို မင်းတို့ရဖို့ မမှတ်လေနှင့်။ ဤပဲခူးမြို့ကို ငါ ဝင်ခဲ့သော် လည်း ဤမှာ ငါနေမည် မင်းတို့ထင်သလော။ မနက်ဖြန် ငါ ပြန်ထွက်မည်။ မင်းတို့ စောင့် ကြည့်ပေတော့'ဟု ပြန်ဆဲ၏။

မင်းရဲကျော်စွာလည်း သန်လျင်တွင် ရာဇာဓိရာဇ် တပ်ချထားသည်ကို သိရပြီး ဟံသာဝတီ ကို ယခင်အခါကထက်ပို၍ ခိုင်ခံ့အောင် ဝိုင်းရံစေ၏။ အောက်ဘက်ရေမြေပေါ်တွင် သတ္တဝါမှန်လျှင် တွားသွားသည့် ဝိလား? ကောင်မျှ မထွက်စေရ။ အထက်ဘက် လေပေါ်တွင် သတ္တဝါမှန်လျှင် ငှက်တစ်ကောင်မျှ မထွက်စေရ။ လေးနှင့် ပစ်သတ်ရမည်။ အဲဒီဒီဒီယာ မြေလျှိုးနိုင်မည်လော။ အာကာသ ကောင်းကင်မှ ပျံနိုင်မည်လော။ သူ့မှာ ကိုယ်ပျောက်နိုင်သည့် ပညာစွမ်းရှိပါမှ တို့ ကြောက်ရမည်။ နေ့ညမပြတ် အဲဒီဒီဒီယာအထွက်ကို မိအောင်စောင့်ကြံဟု ခိုလ်မင်း တပ်မင်း အားလုံးကိုမိန့်၏။ အဲဒီဒီဒီယာလည်း ပဲခူးရှိ သားတော် ဗညားကျွန်းကို လျှို့ဝှက်ချက်များ တင်ပြ ပြီးနောက် နံနက်စောစောတွင် ငှက်ပျောဖောင်နှင့် ဝါးကပ်ပြုလုပ်စေ၏။ ဖျာတွင် အဝတ်ဖြူခင်းပြီး လူသေဟန်ပြု၍ အိပ်၏။ နံနက်သည့် ငါးပုပျံများကို ဘယ်ညာနှစ်ဖက် ထားစေ၏။ ဓားရှည်နှစ်လက် ကိုလည်း ဘယ်ညာထားစေ၏။ ထို့နောက် ကျောက်ရောင်ဖြင့်သေသည့် လူသေအလောင်းနှင့်တူ အောင် ဝါးကပ်ဖြင့် လိပ်စေ၏။ ကပ်တွင်းမှ အပြင်သို့ မြင်သာအောင် မျက်စိပေါက်ကလေးများ ဖောက်ထား၏။

ဝါးကပ်ကို ပျားရည်လူး၍ ယင်ကောင်များ နားစေသည်။ ထို့နောက် မြို့တံခါးဖွင့်၍ လူသေအလောင်းပါသည့် ငှက်ပျောဖောင်နှင့် ဝါးကပ်ကို ထမ်းထုတ်စေ၏။ အောက်မှ မိန်းမတစ် ယောက် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးဖြစ်အောင် ဆံရိတ်စေပြီး ပိုလိုက်စေ၏။ မင်းရဲကျော်စွာ၏ ကင်းသမား တို့နှင့်နီးသည့် မြစ်ကမ်းနားသို့ရောက်လျှင် ဦးပြည်းခေါင်းတုံးနှင့် မိန်းမမှာ ဤသို့ ငိုယိုရေရွာ၏။

“အို ကျေးဇူးရှင်ကြီး၊ ဆင်းရဲလည်းအတူ၊ ချမ်းသာလည်းအတူ၊ ဤစစ်ဘေးမှ မယားနှင့် အတူပြေးရှောင်ရန်ဆိုပြီး စစ်ကြီးမဖြစ်မီ စစ်ဘေးကမလွတ်ခင် စစ်အတွင်းမှာ ကျောက်ရောင်ဖြင့် ငါ့သခင် သေရက်လေခြင်း၊ ငါ့သခင်အလောင်းကို မြေမြှုပ်လို့လည်းမရ၊ ယခုလို ငါ့သခင်အလောင်း ကို ရေမျှောလိုက်ရလို့ ငါ့မှာ ယူကျုံးမရ စိတ်ပျက်ရလေခြင်း၊ ကုသိုလ်မရှိသော်လည်း ရိုးရိုးဖြင့် သေခဲ့ပါက ငါ့ကျေးဇူးရှင်သခင် အလောင်းကို ပဝေဏီအတိုင်း မီးသင်္ဂြိုဟ်နိုင်ပါပေါ့လား။ အို သခင်ဘုရား၊ အေးအတူ ပူအမျှ ဆိုးတူကောင်းဖက်ဆိုပြီး ယခုတော့ မယားကို ပစ်ထားပြီးသွားပြီ ပေါ့လား၊ အို သခင်ဘုရား၊ ပြန်လှည့်လာပြီး ချစ်မယားကိုလည်း ခေါ်သွားပါတော့လား။ ငါ့သခင် လင်ကြီးရယ်၊ သို့မှ နတ်ပြည်မှာ ကျေးဇူးရှင်လင်ကြီးနှင့်အတူ စံရမှာပေါ့”ဟု အမျိုးမျိုးငိုယိုပြီး အလောင်းကို ရေကြောင်းရောက်အောင် မျှောချလိုက်လေ၏။

ဤအခန်းတွင် မြန်မာက ဒလမြို့ကို မင်းရဲကျော်စွာ ဝိုင်းထားသည်။ ရာဇာဓိရာဇ်က ပဲခူးရောက်နေသည်။ ပဲခူးမှ ဒလသို့ အဲဒီဒီဒီယာကို လွှတ်၍ သားတော်ကို အကြောင်းကြားစေ၏ ဟု ဆို၏။ ဆံဖြေထားသည့် မိန်းမလေးယောက် ငိုလိုက်ရသည်ဟုဆို၏။

မွန်မူတွင် ဟံသာဝတီကို မင်းရဲကျော်စွာ ဝိုင်းရံထားသည်။ ရာဇာဓိရာဇ် မုတ္တမမှ သန်လျင်သို့ ရောက်လာ၏။ သန်လျင်မှ ပဲခူးသို့ သားတော် ဗညားကျွန်းထံ သတင်းပို့ရန် အဲဒီဒီဒီယာကို လွှတ်သည်။ ငိုသောမိန်းမမှာ ဆံပင်ဖြေထားသည်မဟုတ်ဘဲ ဆံရိတ်၍ ဦးပြည်းခေါင်းတုံး ဖြစ်သည်ဟုဆို၏။ ဤအခန်းတွင် ရာဇဝင်သမိုင်းကြောင်းကွဲလွဲချက် များသည်။ ပဲခူးနှင့် ဒလ ကွဲလွဲလှသည်။ မြန်မာ တွင် သားတော် ဗညားဒလဆိုသည်ကို မွန်တွင် သားတော်ဗညားကျွန်း (ဗညားကေန)ဟု ဆိုသည်။

(၁၀) ရာဇာဓိရာဇ်နှင့် ဘုရင်မင်းခေါင်တို့ နတ်ရွာကြသည်မှာလည်း မြန်မာနှင့် မွန်မူတို့တွင် ကွဲလွဲနေသည်။

မြန်မာမူ စာမျက်နှာ (၃၇၉)တွင် ရာဇာဓိရာဇ်လည်း ဘုရင်မင်းခေါင် နတ်ရွာလားကြောင်းကို ကြားတော်မူလျှင် ဝမ်းနည်းကြေကွဲ၍ ငါ့ညီတော် အနိစ္စတရားနောက်သို့ လိုက်ရလေပြီ။ ငါသာ ကြွင်းတော့သည်ဟုဆို၍ တရားသံဝေဂရသည်ဟု လာ၏။

မွန်ဘာသာ ပတ်လတ်မူ စာမျက်နှာ (၄၂၉)တွင် ဘုရင်မင်းခေါင်လည်း ရာဇာဓိရာဇ်လွန်သည်ကို ကြားသိရလျှင် ဝမ်းနည်းကြေကွဲ၍ ငို၏။ 'နောင်တော် ရာဇာဓိရာဇ် ငါ့ကို ပစ်၍သွားချေပြီ။ အနိစ္စ မမြဲပါတကား။ ငါလည်း အသက်ကြီးပြီဖြစ်၍ သေခြင်းနှင့် မလွတ်ကင်းနိုင်ပါတကား'ဟု ဆို၍ သံဝေဂတရားရသည်။ ရာဇာဓိရာဇ် သက်တော် (၅၉)၊ သက္ကရာဇ် (၇၉၀)တွင် နတ်ရွာလားသည်။ ထို့နောက် နှစ်နှစ်ကြာလျှင် ဘုရင်မင်းခေါင် နာ၍ လွန်သည်ဟု လာရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မူနှစ်မူ ကွဲလွဲနေပါသည်။

တတိယပိုင်း (သီချင်းများ နှိုင်းယှဉ်ချက်)

သက္ကရာဇ် (၇၁၀)တွင် ဗညားဦးသည် မုတ္တမမြို့တွင် နန်းတက်ပြီးနောက် မြောက်ဘက် တောသို့ ဆင်ရဲသွားလေသည်။ ဆင်ရဲရွာက အပြန်တွင် ဗြတ်လိုင်းရွာသူ (မိမဂေါင်သော်) မွေးမဂူသွောက်ကို ကြိုက်နှစ်သက် လေးမြတ်တော်မူ၍ ကောက်ယူကာ မုတ္တမသို့ ဆောင်ယူသည်။

မုတ္တမသို့ ဆောင်ယူရာတွင် လမ်းခရီးတစ်လျှောက်၌ ရာဇမတ် ကာရံစေသည်။ တံခွန်အလံများဖြင့် လမ်းနံဘေးနှစ်ဖက်ကို လှပတင့်တယ်စွာ ဆင်ယင်၍ ဝင်တော်မူ၏။ ထိုအခါ ပဲခူးသူ မုတ္တမသူတို့ တန်ဆောင်ကိုင်၍ ကြိုဆိုကြရင်း သီဆိုကြသည့်သီချင်းမှာ (ပတ်လတ်မူ စာမျက်နှာ ၁၄၅)။

“ဗွဲ့” တဲ လက်အုပ်၊ ရုပ်နာဂေါင်လောန်၊ ကောန်ညးဗြတ်လာင်။

သိုဝ်ပွဲပနာင်၊ ဝါင်ဒင်ကေတ်ဖျါ၊ ဩမုတ္တမ။

ဟိုတ်နာသိုက်ဆာန်၊ သန်တာန်နန်ပျိုင်၊ ဂွံၤစသိုင်ရ။

ရုပ်ဂေါင်သေ့ဟံဟ၊ နာမသေ့ဘုတ်၊ ကောန်ဂုတ်ဗြတ်လာင်။

သုဓမ္မဝတီမူ စာမျက်နှာ (၁၇၁)တွင် ဗြတ်လန်းသူ သွေး၊ မွေးမဂူရုပ်၊ လှခေါင်ချုပ် ကို လက်အုပ်ချီ၏လေ၊ ချီ၏လေဟူသာ မစုံမလင် တစ်ပိုင်းတစ်စသာ တွေ့ရ၏။

မွန်မူကို ပြန်ဆိုလျှင်

“ရုပ်ရည် အလွန်ချောမောလှပသည့် ဗြတ်လိုင်းရွာသူ လှပျိုဖြူကို ကန်တော့ပွဲ ပန်းဖယောင်းတို့ဖြင့် ကြာပန်းသဖွယ် လက်အုပ်ချီ၍ မုတ္တမခရီးသို့ ကြိုဆိုခဲ့ပါသည်။ ဗြတ်လိုင်းသူ သမီးပျိုကလေး အလှပကေးကို အရှင်မင်းကြီး ချစ်ခင်လေးမြတ်သဖြင့် တပင်ကိုင့် နန်းလယ်တွင် စံပယ်စေသည်။ ဗြတ်လိုင်းသူ သမီးပျို လှခေါင်ချုပ်၏ ရုပ်အဆင်းမှာ ကျော့ရှင်း၍ အလွန်ချစ်ဖွယ်ကောင်းသည့်အတိုင်း ဘွဲ့အမည်နာမ ချီးမြှင့်ရန်သာ ရှိတော့သည်”ဟု အဓိပ္ပာယ်ရပါသည်။

အဘိဓာန်

ခုတ်	= ခေါ်ခေါ်သည်၊ မှည့်ခေါ်သည်၊ အမည်ပေးသည်။
ဂေါင်	= (ဂူ) လှပသော၊
သောက်	= ဆံကေသာ
မိမဂေါင်သော် (မွေးမဂူသွောက်)	= လှခေါင်ချပ်၊ လှထိပ်ခေါင်၊ အလှဘုရင်
ခုပ် -(ပါဠိ-ထူဝိကာ/သက္ကတ=ခုပ)	= ကန်တော့ပွဲ
ဗွေ	= ပန်း
ပနာင်၊ ပွါင်	= ဖယောင်း
တံ	= လက်
မြတ်လာင်	= တောငှက်ပျော
လက်အုပ် (မြန်မာ)	= လက်အုပ်
ညး	= သူ
ကောန်	= ကလေး၊ ငယ်သောသားသမီး
ဝုတ်	= အပျို။

သေဟ်ဟ (သက္ကတ-သေဟ၊ ပါဠိ-သိနေဟ) = ချစ်မြတ်နိုးခြင်း

သက္ကရာဇ် (၇၄၅)ခုနှစ်တွင် ဗညားဦး အနာသည်းသည်။ ဟံသာဝတီ ပြည်ရေးပြည်ရာများကို အစ်မတော် မဟာဒေဝီကို လွှဲသည်။ မဟာဒေဝီသည် သားမက်တော် သမိန်မရူးနှင့် ရည်ငံ၍ ဗညားနွဲ့ကို ရန်ရှာကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဗညားနွဲ့သည် အရီးတော် မဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူးတို့၏ လုပ်ကြံမှုကို ကြောက်ရွံ့နေရသည်။ နောင်တော် ဒလစား မညီကံကောင်းကလည်း ဟံသာဝတီမှ ခွာရန် တိုက်တွန်းသည်။ ဗညားနွဲ့လည်း မင်းကံစီနှင့် တိုင်ပင်၏။

‘ငါတို့ ပရွက်တွင်းမှာ နေရသည်နှင့်တူသည်။ အခွင့်သာလျှင် သူတို့ ပြစ်မှားလိမ့်မည်။ ငါတို့ ပဓာအရပ်သို့ခွာသော် သင့်မည်နည်း’ဟု မေး၏။ မင်းကံစီကလည်း ‘ဂြိုဟ်ရစ်ပါးကို ပူဇော်ပြီး မြို့တံခါးစောင့်သော သမာဓိနတ်မြတ်တို့ကို မေးတော်မူပါ’ဟု ဆိုသဖြင့် ဗညားနွဲ့သည် မင်းကံစီနှင့် ဗောဓိနတ်တို့ကိုခေါ်၍ ဘုရားရှိခိုးပြီးလျှင် အဓိဋ္ဌာန်ပြု၏။

‘ငါတို့ ဘယ်အရပ်သို့သွား၍နေသော် သာသနာတော်ကို ဆောင်ရမည်နည်း။ နတ်မြတ်တို့ နိမိတ်ပြုစေသောကံ’ဟု ဆို၍ သူငယ်အိမ်တွင် မော်တရုတ်တံခါး (မုတ်ကြက်)သို့သွား၍ တဘောင်စနည်းနာကြ၏။ တဘောင်စနည်းနာသည်ကို မွန်ဘာသာတွင် ဗုပင်ဗပင်ဟု ခေါ်ပါသည်။ မော်တရုတ်တံခါးတွင် မိန်းမတစ်ယောက် ပုခက်လွဲ၍ သားကျူးသည်။

ဇွန်မုန့်ဘာသာပြန်

အုံတလုံဒးဗန်
 ထာန်ဒမေပ်ကွက်ပန်
 ဂျမပွန်ပြဟ်
 ဂိုရောင်ဝံဒဟ်သိုင်
 အော် - လေးဆူဓာတ်ဝံ
 ရွေ့တိုဝံဘုရားအနောက်၊ တဖက်လောက်ကြီး
 သောသျှိသျှားစီးဖြူပင်ရှိရာဌာနသို့၊ ရှင်မင်း
 သား အလျင်ခွာမှ မင်းဖြစ်မည်။

မြန်မာမုန့် ဘာသာပြန်

အေတလွေခါပွန်
 ချင်ဒမျှော်ကုတ်ပန်
 မညွန်တရော
 သျှါဒေါသွိုင်စိုပ်ဒတုံ
 ဩသျှိသျှားပင်ဖက်လောက် ပင်မြင့်
 စောက်လေးယောက်ဘုရင်မွေရှင်ထား
 သည် ရပ်ရွာပြည်သို့အရှည်မနေသွားတော့
 လေသည်ရှင်မင်းသား-

အဘိဓာန်

အုံ = အော်၊ ဩ။ တလုံ = စီးဖြူ၊ သျှိသျှား။ ဒးဗန် = တဖက်လောက်ရှိသည်။
 ထာန် = ဌာန၊ ဂျမ = သားကြီး၊ ရှင်မင်းသား။ ဒမေပ် = ကိမ်းဝပ်သည်။ ကွက်ပန် = ဘုရားလေးဆူ။
 ပွန်ပြဟ် = လျင်မြန်စွာသွားသည်။ သိုင် = မင်း၊ ဝံဒဟ် = ဖြစ်ရမည်။ ချင် = မြို့၊ ပြည်။
 ညန်(ညွန်) = အနီး။ စိုပ်ဒတုံ (စေတီ) = အောင်မြင်သည်။
 (၂) မော်တရုတ်တံခါးမှ မော်ဓောတ်ခါး (မုဟ်တ်)သို့ သွားပြန်ရာ မိန်းမတစ်ယောက် ကလေးချော
 ရှိ သားကျူး၏။ (ပက်လက်၊ ၁၇၉။ သုဓမ္မစေတီ ၁၉၆။)

ဇွန်မုန့်ဘာသာပြန်

အုံတလုံခတိုက် ငေါက်ငေါက်ဆိုက်ဆိုက်
 လျှဟ်ကွပ်တိုက်ရာန်ချိုက်ကောန်စိုင်
 ကောန်စိုင်စခြင်လှာ၊ စိုင်ဓာတ်
 ကေသာ၊ မအာစိုပ်ပြဟ်၊ ရောင်မဒဟ်သိုင်
 အော်သျှိသျှားအိုင်ကြီးနီးဝေးဝေး၊
 ယခုခြေလျင်လျှောက်၍ နောက်ကိုဆင်ငယ်
 ဝယ်စီးမည်။ ဆင်ငယ်စားသည့် အင်းနား
 မြတ်နေစာ၊ ကေသာဆံတော်ဓာတ်ခြေရင်း
 သို့ အလျင်အမြန်သွားရောက်ပါက မင်းဖြစ်
 ရမည် အရှင်မင်းသား။

မြန်မာမုန့် ဘာသာပြန်

အေစိန်အိမ်ဗြောက်
 လဒေါဝွံက်တောက်
 ရန်သောက်ကွန်စိုင်
 ကွန်စိုင်စပရိုင်လှာစိုင်ဓာတ်ကေသာ
 မအာဖရော ရောင်သျှါဒေါသွိုင်
 ဆီ(သတ်)ကွန်မတည်း၊ ခြေချဉ်းမသွားချင်၊
 ဆင်ငယ်ဝယ်၍စီး ဆင်ငယ်စားသည့်အင်း
 နားမြက်နေစာ၊ ကေသာဆံဓာတ်၊ မွေမြတ်
 ခြေရင်း၊ ကပ်လေလျှင်း၊ မင်းဖြစ်မည်
 လည်း ရှင်မင်းသား။

အဘိဓာန်

ခတိုက် = အိုင်၊ ငေါ် = ဝေးသည်။ ဆိုက် = နီးသည်။ လျှဟ် = ယခု။ ကွပ်တိုက် = ခြေလျင်
 လျှောက်သည်။ ရာန် = ဝယ်သည်။ ချိုက် = စီးသည်။ ကောန်စိုင် = ဆင်ငယ်။ ခြင်၊ ပရိုင်
 = မြတ်နေစာ။ လှာ = အင်း၊ စိုင် = ခြေ၊ ခြေရင်း။ ဓာတ်ကေသာ = ဆံတော်ဓာတ်။ အာ =
 သွားသည်။ စိုပ် = ရောက်သည်၊ ပြဟ် = မြန်သည်။

သုတေသနစာပေများ

၁၇၁

(၃) မော်စောတံခါးမှ ဒလေသွတ်တံခါးသို့ (တရင်စာဒလေဟ်) သွားလျှင် မိန်းမတစ်ယောက် သားကိုမြှောက်၍ သီဆို၏ (ပတ်လတ် ၇၉။ သုဓမ္မဝတီ ၁၉၆။)

မွန်စုနှင့်ဘာသာပြန်

တုသတုတု သမမသျှင်ဂ္ဂ
အနုထာင်ဂ္ဂ၊ ဗိုဟ်ဒေဝတ်
မစ်မိုန်ကို၊ အဘီမဂ္ဂ
ပျူးပျူးပျူး၊ ဖြူလွပန်းပွင့်ချပ်၊ လူနတ်
နှစ်ပါး၊ ရှင်မင်းသားကို အာဏာပြန်၍
ပေးအပ်လိမ့်မည်။

မြန်မာစုနှင့် ဘာသာပြန်

တုသျှတုတု - မသျှင်ဂ္ဂ
အနုထန်ပကော၊ ဗိုဟ်ဒေဝတာ
သျှမိုင်ကော၊ အဝေမ္မဂ္ဂ
ပျူးပျူးပျူး၊ ဖြူလွပန်းဝတ်ဆံ၊ လူနတ်နှစ်လို့
နှင်းလှာပို့သည်၊ ငါတို့ရှင်သားရှင်မင်းသား
ပေးအပ်လိမ့်မည်။

အဘိဓာန်

တုသတုတု = ပျံ့ပျူးသည်။ သမ = တူသည်။ သီသည်။ သျှင်ဂ္ဂ = ဖြူလွသည်။ အနု = တူသည် (ပါဠိ)။ ထာင်ဂ္ဂ၊ ပန်းပွင့်ချပ်။ ဗိုဟ် = လူ။ ဒေဝတ် = နတ်။ စ = ပြန်သည်။ မိုန်ကို = အပ်သည်။ ပေးသည်။ အဘီ = အာဏာ။ မဂ္ဂ = သားကြီး။ ရှင်မင်းသား။

(၄) ခမောဒုံတံခါး (ချော်ဝဲချင်) သို့ရောက်လျှင် မိန်းမတစ်ယောက် သားကိုမြှောက်၍ သီဆို၏။ (ပတ်လတ် ၁၁၇၉။ သုဓမ္မဝတီ ၁၉၆။)

မွန်စုနှင့်ဘာသာပြန်

ဒိုင်သဒိုင်ဒိုင်နာကောန်သျှင်ချင်
ယုပန်ပညင်ချင်ဂိုဟ်ပြတ်
ရောင်မဒဟ်သျှင်
အော် - တွေးမနေနှင့် ငေးမနေနှင့်တော့
နောင်တော် ပြည့်ရှင်မင်းသား၊ လေးပါး
အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသည့် ထိုမြို့ရွာပြည်
သို့ အမြန်ရောက်ပါမှ မင်းဖြစ်ရမည်။

မြန်မာစုနှင့် ဘာသာပြန်

ဒိုင်သျှဒိုင်ဒိုင်ကွန်သျှန်နမ္မန်
ချင်ယုပန်မညန်စရော
မသျှဒေါသျှန်
ဪ - မွန်ပြည် မင်းသား မင်းပျိုထွား၊
လေးပါးအမည်၊ မြို့ရွာပြည်သို့ ငုံဆည်းမနေ
ယှဉ်လျှင်းလေ ရှင်မင်းသား။

အဘိဓာန်

ဒဂုံမြို့၏ အမည် ၄ ပါးမှာ ပေါက္ကဝတီ၊ အသီတဉ္စ၊ ရမ္မနာဂိုရ်၊ ဩဂုဗ္ဗ။ ဒိုင် = တွေဝေသည်၊ ငေးသည်။ ကော = နောင်တော်။ ယု = အမည်။ ပညင် = ညွှန်သည်၊ ထင်ရှားသည်။ နာမန် (နမ္မန်) = မွန်ပြည်မင်းသား (နာ-ပါဠိ-နာယက)

(၅) မလွယ်ပေါက်တံခါး (တရင်အလော) သို့ရောက်လျှင် မိန်းမတစ်ယောက် ကလေးချော၍ သီဆို၏။ (ပတ်လတ် ၁၇၉။ သုဓမ္မဝတီ ၁၉၆။)

မွန်မုန့်ဘာသာပြန်

ဗဂိုကွင်သိုခါ၊ ဂလန်ဒိုကွာ၊
ကြုတ်ဏာပကေတ်၊ ကေတ်တဲဒိုဝါတ်
ပြက်သပ်တွင်လွှန်း၊ ချိုင်လွှာဝ်ပန်၊
နဲအာညန်ပြဟ်၊ ဂိုရောင်ဒိုသိုင်

ရှေးယခင် နှစ်ယောက်စလုံး ညီညွတ်
စဉ်က ပြောဆိုခဲ့သော စကားများကို
ကရုဏာသင်္ကဋ် မယုံလေနှင့်၊ ယုံမိ
လျှင်အခက်ကြုံလိမ့်မည်။ လူနာအသက်
ကယ်ရန် သမားတော်လျှောက်သလို
စမ်းချောင်းလေးသွယ်ရှိသည့် မြို့ရွာပြည်
သို့ အမြန်သွားပါက မင်းဖြစ်ရမည် အရှင်
မင်းသား။

ရှေးယခင် နှစ်ယောက်စလုံး ညီညွတ်စဉ်က ပြောဆိုခဲ့သော စကားများကို ကရုဏာသင်္ကဋ်
မယုံလေနှင့်၊ ယုံမိလျှင် အခက်ကြုံလိမ့်မည်။ လူနာ အသက်ကယ်ရန် သမားတော်လျှောက်သလို
စမ်းချောင်းလေးသွယ်ရှိသည့် မြို့ရွာပြည်သို့ အမြန်သွားပါက မင်းဖြစ်ရမည် ရှင်မင်းသား။ ရှေးမဆွ
က ချစ်စွာဟူသည့်စကားကို မယုံလေနှင့်၊ လေးမည်ပြားသည် လေးပါးချောင်းသို့ ယှဉ်ပါလေ၊
ဟံသာနန်းမှ ဥကင်သထက်၊ စံလျက် ဗိုလ်ရှစ်ရမည်။

အဘိဓာန်

ဗဂို၊ ဂို၊ ဂိုဂို = ညီညွတ်သည်၊ နွေးသည်၊ သဘောတူသည် (Agree able) ဟု ဟာလီဒေးဆို
သည်။ ကွာ = ယခင်၊ ရှေး။ ဂလန် = စကား။ ကြုတ်ဏာ (ပါဠိ-ကရုဏာ) = သနားကရုဏာ။
ပကေတ် = မယူနှင့်။ ကွင်၊ တွက်၊ = လျှောက်သည်။ လွှန်း = လျင်မြန်သည်။ ပြက် =
အသက်ကယ်သည်။ သပ် (သတ္တတ - လေ့၊ ရှေးမွန် - သလ်) = သမားတော်။ လွှာဝ် =
စမ်းချောင်း။ စမုက်နန် = နန်းတက်သည်၊ နန်းမအောင်။ ဝါတ် (ပါဠိ - ဝါဒ၊ ဝိဝါဒ) = ခက်ခဲ
သည်၊ ငြင်းခုံခြင်း။ သိုခါ = နှစ်ယောက်စလုံး။ ညန်၊ ကညန် = အားထုတ်သည်။ အာ = သွား
သည်။

မှတ်ချက်။ ။ ဤသီချင်းအရ ဒဂုံတွင်ရှိသည့် စမ်းချောင်းလေးသွယ်တို့မှာ

- (၁) အနောက်တောင် (နေရတီ)တွင် သမန်းချောင်း
 - (၂) အရှေ့တောင် (အာဂဏေယ)တွင် စီးဖြူချောင်း။
 - (၃) အရှေ့မြောက် (စသာန်)တွင် အရွယ်ရှည်ချောင်း။
 - (၄) အနောက်မြောက် (ဗယပ်)တွင် ဥဗျိုင်းချောင်း။
- (၆) ဖျာဒုန်တဲခါး (ဖျာချင်) တွင် မိန်းမတစ်ယောက် ပုခက်လွဲ၍ သားကျူး၏ (ပက်လက် -
၁၇၉။ သုဓမ္မဝတီ - ၁၉၇)။

မွန်မှုနှင့်ဘာသာပြန်

အဲတလဲ့တင်ဂွါ
နိုင်ဓာတ်ကေသာ၊ မအာစိုပ်ပြဟ်
ဟ်သာဒဟ်ချင်၊
ဟ်သာချင်စိုပ်၊ မစိုပ်ဒတုံ။
(ဟ်သာချင်စိုပ် မစိုပ်ဒတုံ။)

အော်သျှိသျှားပင်ကြီး
အသီးတွေကများ
ဆံကေသာဓာတ်ဘုရား
ခြေတော်ရင်းသို့ အလျင်သွားပါမှ
ဟ်သာဝတီပြည်ကို ရှင်မင်းသား
အောင်တော်မူသည်။

မြန်မာမှုနှင့် ဘာသာပြန်

အွေတလွေတင်ဂွါ
စောင်သောက်ကေသာ၊
ဂလုဃိုစေအာ၊ ဟင်သာချင်စိုပ်
စိုပ်။ မသျှိပ်ဒတွေ၊ (မစိုပ်ဒတုံ)

ဩသျှိသျှားပင်ကြီး
မတီပဲသေး၊ နတ်ရောင်ပြေး
မဝေးတောင်ခွင်၊ ဆံတော်ရှင်သို့
အလျင်သွားမှ မင်းသားအလိုပြည့်မည်။

အဘိဓာန်

တင်ဂွါ = တင်သည်၊ အောင်သည်၊ များသည်။ စိုပ် = ဟင်သာ (ရှေးမွန်-စိပ်၊ စုပ်)။ အာစိုပ်ပြဟ် = အလျင်အမြန် သွားရောက်သည်။ သောက် (ကေသာ) = ဆံပင်။ (စေ် (စေ) = ဆင်းသည်။ (စေဟ် - စေ်)

ဟ်သာဝတီ နန်းတွင်းအရေးတော်ပုံမှာ ဗညားနွဲ့၏ အရီးတော် မဟာဒေဝီသည် မောင်တော် ဗညားဦးကို အထူးပင် ခြယ်လှယ်နိုင်သူ ဖြစ်သည်။ ငယ်မည်မှာ 'မိန' ဖြစ်သည်။ မဟာဒေဝီ၏ အမိမှာ နှင်းအံပို ခေါ် စန္ဒာမင်းလှဖြစ်သည်။ စန္ဒာမင်းလှသည် စောဒိဝ်မင်းမှစ၍ မိဝ်ပွန်မင်း၊ အဲကကောင်းမင်းနှင့် ဗညားအဲလောတို့၏ မိဖုရားကြီး ဖြစ်ခဲ့သည်။ နန်းတွင်းအရေးများကို ခြယ်လှယ် နိုင်ခဲ့သည်။ မိဝ်ပွန်မင်းနှင့် အဲကကောင်း မင်းနှစ်ပါးကို လုပ်ကြံခဲ့သည့် သူ၏သမီးတော် မဟာဒေဝီမှာမူ မိဖုရားဖြစ်လိုသော်လည်း မဖြစ်ရပေ။ မောင်တော် ဗညားဦးက ဒဂုံမြို့စားအဖြစ် ခန့်သည်။ သေနာပတိချုပ် ဗြထဝိုက်နှင့် စုံဖက်စေသည်။

တိုက်ပွဲတွင် ဗြထဝိုက် ကျဆုံးပြီးနောက် မှော်ဘီ (မှဟ်ဗီ)စား ဇေယျသုရကို သေနာပတိ ခန့်၍ မဟာဒေဝီနှင့် ပေးစားပြန်သည်။ တိုက်ပွဲတွင် ဇေယျသုရကျဆုံးပြန်သဖြင့် ဒဂုံစားမဟာဒေဝီ မှာ မုဆိုးမဖြစ်ချေသည်။ ဗညားဦး နာသဖြင့် ဒဂုံမှ ပဲခူးသို့ မဟာဒေဝီ ပြောင်းလာပြီး နန်းတွင်းရေး ကို ခြယ်လှယ်သည်။ မဟာဒေဝီ၏ ထောက်ခံချက်ဖြင့် သမီးတော် တလမေသီရိကို သေနာပတိ တစ်ဦးဖြစ်သူ သမိန်မရူးနှင့် စုံဖက်စေသည်။ မဟာဒေဝီသည် သမိန်မရူးနှင့် သတင်းကြီးပြန်သည်။ ဗညားဦး နာ၍ သမိန်စိပ်ဗြအား နတ်ကနား ပြုပြင်စေသည်။ တစ်နေ့နှင့် တစ်ညကြာအောင် နတ် ပွဲကို ကနားကြီးဆောက်၍ ကကြရသည်။ မင်းညီမင်းသား မင်းမျိုးစုံစွာ တက်ရောက်၍ စားသောက် ကြသည်။ ထို နတ်ကနားပွဲကြီးတွင် မဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူးတို့ ဣန္ဒြေပျက်လောက်အောင် ပူးတွဲကြသဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား လူသိသူသိ ဖြစ်ကုန်သည်။ ထို့ကြောင့် ဟ်သာဝတီတွင် မဟာဒေဝီ ကို ခန့်၍ သီဆိုကြသော သီချင်းနှစ်ပုဒ်ရှိသည်။

၁၇၄

ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှ

(၁) မိုးဟ်ဗြဿ၊ စွဲတြဲဗြဲ၊ တဟ်တကဲနိစုပိဆတ်ဝိုင်ရ၊ ဟံ့ချပ်ပလေဝ်ကာယဏီ၊

ဘာသာပြန်မှာ - မိန်းမဆိုလင်ပျိုရတော့ ကာယကိုလည်းမပြုပြင်၊ လှသုမြင်မကောင်းအောင်၊ ခါးလယ်မှာ ကြာပဒုမ္မာတွေကတွေလွဲ...

အဘိဓာန်

မိုးဟ်ဗြဿ = မိန်းမဆို။ တြဲဗြဲ = လင်ပျို။ စွဲ = ရသည်။ ဟံ့ချပ်ပလေဝ်ဏီ = ပြုပြင်ရန်မကြံသေး။ တကဲ = တွဲလွဲ။ ဆတ်ဂိုင် = ခါးလယ်။ ကာယ = ကိုယ်။ တဟ် = ကြာပဒုမ္မာနှင့် တူသောရင်သား။

မှတ်ချက်။ ။ ဤသီချင်းတစ်ပုဒ်ကို မြန်မာမှုများတွင် မတွေ့ရှိပါ။

(၂) နောက်သီချင်းတစ်ပုဒ်ကတော့ မွန်မြန်မာ နှစ်မူစလုံးမှာ ရှိပါသည်။ (ပတ်လတ် - ၂၁၉၊ သုဓမ္မဝတီ ၁၈၃)

မွန်မူနှင့်ဘာသာပြန်

ဒိုင်မွှော့ဗယု။ ကွဲတုဆု (တုဆုသလင်)
ကျင်မြရ (ဒိုင်တိုန်ကမာ) မိန်ဗျလဗြ
ဟံ့ဖေက်ဂွဏ၊ ဗွဲကြဲအမှု၊ ကာမေသုမာ၊
ဟံ့ဗွာရဏာ၊ လအာမတ်စု၊ သမ္ဘာညးဝံ့၊
နာဇုကွတ်ဟေင်၊ မြိုင်ဇကုဏှ၊
ဗျိုင်းမဆိုလျက်၊ သစ်ပင်ထက်သို၊
တက်၍ဥကာ တအာအာနှင့် ကျူးရင့်
ကြွေးကြော်သည်။

မိန်းမဆိုလျက် ကြောက်ရှက်မရှု၊
ကာမေသုနှင့် နောင်ရေးအမှု မစွဲတရား
ကို မစဉ်းစားမဆင်ခြင်၊ သူလင်ခိုးလျက်
ကိုယ်နှင့်နှောယှက်သည့် အရိုးတော်ကြီး။

မြန်မာမူနှင့် ဘာသာပြန်

ကွေ့မိန်ဒေဝ်ဖြူ တူတနောင်ဒေါင်တုန်
ကမဲ၊ ပြေပျူလစ်မိကြူဗလဲ၊ တောဗလဲတလဲ
အမောင်မောင်။

ဒေါင်းမဆိုလျက်၊ သစ်ပင်ထက်၌တက်၍
ဥသော။ မိန်းမဆိုလျက်၊ ကြောက်ရှက်မရှု၊
သူလင်လုသော။

မှတ်ချက်။ ။ မြန်မာမှုများတွင် တစ်ဝိုင်းတစ်စ
သာ တွေ့ရသည်။ မွန်လို ဒိုင်-မှာ မြန်မာဒေါင်း
မဟုတ်။ ဥဗျိုင်းသာ ဖြစ်သည်။ မွန်သံအတိုင်း
ဒေါင်းဟု ဆိုလိုက်ဟန်တူသည်။ ဒေါင်းကို
မွန်လို ဗြဲ။

အဘိဓာန်

ဒိုင် = ဗျိုင်း၊ ဥဗျိုင်း (ဒေါင်းမဟုတ်)။ မွှော့ = အမ၊ ကြီးသော (ရှေးမွန်-အမွှော့အိ)၊ ဗြဗယု = အို
သော။ ကမာ = ဥသည် (ရှေးမွန် ကုဗာယံ) တူ၊ လတူ - အထက်။ ဆု = သစ်ပင်။ ကျင် =
လာသည်။ မြရ = အသံပြုသည်၊ အော်မြည်သည်။ ကျူးရင့်ကြွေးကြော်သည်။ မိန် = သော်
လည်း၊ လျက်။ လဗြ = မိန်းမကြီး။ ဖေက် = ကြောက်သည်။ ဟံ့ဝွ = မရှက်။ ဗွဲကြဲ = နောင်
ရေး။ အမှု = အမှုကိစ္စ။ ဗွာရဏာ = စဉ်းစားဆင်ခြင်သည်။ ကာမေသု = ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ

သုတေသနစာပေများ

၁၇၅

အမှု။ မတ်စု (ပါဠိ-မဇ္ဈ) သေခြင်း။ လအာ = လားခြင်း။ သမ္ဘာ (ပါဠိသမ္ဘာရ) = လင်၊ မယား။ အပေါင်းအဖက်။ ညး = သူ - သူ့၊ ဝံ = ဤ၊ သည်၊ ကို၊ ကုတ် = ခိုးသည်။ နာရ = အရိုးတော်ကြီး။ ဧက = ကိုယ်။ ပြင် = စီစဉ်သည်။ ဟု၊ နှ = နှောသည်။

နိဂုံးချုပ်

မြန်မာစကားပြေအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ မြန်မာသမိုင်းအတွက်သော်လည်းကောင်း၊ ပေါရာဏ ပေါဟာရ တဘောင်သီချင်းများအတွက်သော်လည်းကောင်း ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံ ကျမ်းကို လေ့လာကြသော သုတေသီများသည် ပုံနှိပ်မှု စာအုပ်များကိုချည်း အားမကိုးဘဲ မြန်မာ ပေမူများနှင့် ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်ပြီးမှ ခိုငြိမ်းသင့်ပါသည်။

ထိုထက် တစ်ဆင့်တက်၍ မွန်ဘာသာ မူရင်းနှင့်လည်း တိုက်ဆိုင်ညှိနှိုင်းပါက အတိုင်း ထက်အလွန် ကောင်းပါလိမ့်မည်။ မွန်မြန်မာ နှစ်ဘာသာမူတို့မှာ အညမညသဘောအားဖြင့် တစ်မူက တစ်မူကို အပြန်အလှန် အမှီသဟဲပြုရသည်။ မြန်မာမူတွင် ချွတ်ယွင်းချက်ရှိသလို မွန်မူတွင်လည်း လျော့နည်းချက် တွေ့ရှိသည်။ မြန်မာမူတွင်ကျဉ်း၍ မွန်မူတွင် ကျယ်ပြန့်လှည့်လည်ကို တွေ့ရသည်။ ကွဲလွဲချက်တွေလည်း များစွာရှိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာပေမူများနှင့် မွန်ပေမူများကို ညှိနှိုင်းပြီးမှ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို လေ့လာသင့်ကြောင်းတင်ပြရင်း နိဂုံးချုပ်လိုက်ပါသည်။

အညွှန်းကျမ်းများ

- ၁။ ဒေါက်တာဦးဖေမောင်တင်၏ မြန်မာစာပေသမိုင်း။
- ၂။ ရွှေစည်းခုံ၊ ဘုရင့်နောင် ခေါင်းလောင်းစာ၊ ဦးချစ်သိန်း၏ မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ် စာမျက်နှာ (၁၆၀)။
- ၃။ ပိဋကတ်သမိုင်း ပုဒ်ရေ (၂၀၃၃)အရ ဤကျမ်းကို ဗညားဒလစီရင်သည်ဟု ဆိုပါသည်။
- ၄။ စာရေးသူ၏ မြန်မာပြန်ကို တပ်မတော်မော်ကွန်းတိုက်က ပုံနှိပ်ရန် လျှာထားချက်ရှိခဲ့သည်။
- ၅။ စည်သူဂါမင်္ဂီသင်္ကြံအမတ်သည် ဇင်းမယ်ရာဇဝင်နှင့် ရခိုင်ရာဇဝင်ကို ပြုစုသူဖြစ်သည်ဟုသာ ပိဋကတ်သမိုင်း ပုဒ်ရေ (၂၀၁၈)တွင် ဆိုသည်။
- ၆။ ဦးကုလား မဟာရာဇဝင် ဒုတိယအုပ် စာမျက်နှာ (၂၀)တွင် တလုပ်ရာဇသူ သမီးအဝယ်နှင့် အတူတွေ့၍ မှန်နန်းဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၄၀) တွင် တရုတ်ရာဇသူ သမီးအဝယ်နှင့်ဟု တွေ့ရသည်။
- ၇။ မွန်ဘာသာ ပီလာအင် = ပီလား၊ ပီလား (လိပ်တစ်မျိုး) ပါဠိ = ဗီလာ၊ မွန် = အင်းလိပ်
- ၈။ သမ၊ သမုပေါဟာရမှာ ဟာလီးဒေး အဘိဓာန်တွင် မရှိပါ။ (၁၉၃၂)ခုနှစ်ထုတ် သုတေသန အသင်း ဂျာနယ်အတွဲ (၂၂)တွင် ပါရှိသည့် (၁၂)ရာသီတွဲ မွန်သီချင်းတွင် ဂျေအေစတီးဝပ် က တူသည်ဟု အနက်ပေးသည်။ ပါဠိတွင် သမကို တူသည်၊ ညီသည်ဟု အနက်ပေးသည်။
- ၉။ ပတီပသေး၊ ပသီတီပသေး၊ နတ်ရောင်ပြေး၊ မဝေးတောခွင်ဟု ပေတွင် မူကွဲရှိသည်။ အနက် မထင်ပါ။

[စာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံ ။ တွဲ ၃၊ မှတ် ၁ (ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၇၀)]

စစ်ကဲမောင်ထော်လေး ကျောက်စာ

မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး မရမီက ရန်ကုန်မြို့ပေါ်ရှိ လမ်းအမည်များမှာ အများအားဖြင့် နိုင်ငံခြားသား အမည်ဖြင့်သာများသည်။ ၎င်းတို့အနက် စစ်ကဲမောင်နိုင်လမ်း၊ ဦးအုန်းနိုင်လမ်း၊ ဦးဝိစာရလမ်းနှင့် စစ်ကဲမောင်ထော်လေးလမ်းဟူ၍ ရှိခဲ့သည်မှာ ထူးခြားပါသည်။ စစ်ကဲမောင်နိုင်သည် စစ်ကဲမောင်ထော်လေး၏ သားမက်ဖြစ်သည်ဟု ပါမောက္ခဖန်း ပြုစုသော ရန်ကုန်ရာဇဝင်၌ ဖော်ပြသည်မှာလည်း ထူးခြားသည်။

ဤတွင် စစ်ကဲမောင်ထော်လေးကို ကျွန်ုပ် ပို၍စိတ်ဝင်စားမိသည်။ သူ၏အမည်မှာမအရ မွန်အမျိုးသား ဖြစ်ရမည်ဟု တွေးဆမိသည်။ ထော်ဆိုသည်မှာ ရွှေ၊ လေး ဆိုသည်မှာ လှိုမိုသည်ဟူသော အနက်ရှိသည်။ 'မောင်ရွှေလိုမို'ဟူ၍ မြန်မာလို ခေါ်နိုင်သည်။ မော်လမြိုင်အနီး ကတိုးကော့နပ်ရွာတွင် 'ဦးရွှေလေး'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'ဦးရွှေလိပ်'ဟူ၍လည်းကောင်း မွန်သူဌေးကြီးနှစ်ဦး ရှိခဲ့ဖူးသည်။

စစ်ကဲမောင်ထော်လေးသည် ခရစ်နှစ် (၁၇၇၆)ခုနှစ်တွင် ဗဲခူး၌ ဖွားမြင်သော မွန်အမျိုးသားခေါင်းဆောင် တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ၎င်း၏အဆက်အနွယ်များကို ယနေ့တိုင် ရန်ကုန်မြို့တွင် တွေ့နိုင်သေးသည်။ ဦးထော်လေး၏ ဓာတ်ပုံကို ၎င်း၏ အနွယ်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဆန်းဦးညွန့်က ကျွန်ုပ်တို့ မွန်အသင်းသို့ လှူဒါန်းခဲ့သည်။ ယခုအခါ ရွှေတိဂုံဘုရားလမ်းရှိ မွန်ပိဋကတ်တိုက်တွင် ချိတ်ဆွဲထားပါသည်။ အလွန်ခုံညားသော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ပေသည်။ မြို့စားကြီး၊ စစ်ကဲကြီး ဖြစ်ထိုက်ပါပေသည်။ မြန်မာဘုရင် ဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက်တွင် ဦးထော်လေးသည် ဒလမြို့ (တွံတေး)စားအဖြစ် ခန့်အပ်ခြင်းခံရသည်။ အမှုထမ်းကောင်းသူဖြစ်သဖြင့် မင်းကျော် သီဟဘွဲ့ကိုပင် ချီးမြှင့်ခြင်းခံရ၏။

ထိုစဉ်က သန်လျင်မြို့ဝန်မှာ မောင်စပ် (ခေါ်) သမိန်ဗရူး ဖြစ်သည်။ ဒလစား မင်းကျော် သီဟနှင့် သန်လျင်စား သမိန်ဗရူးတို့သည် ဒဂုံတွင် ရုံးစိုက်သော သတိုးမဟာ သေနာပတိဘွဲ့ခံ စကြာဝန်ကြီး လက်အောက်ခံဖြစ်သည်။

ခရစ်နှစ် (၁၈၂၄)ခုနှစ်၊ မတ်လ (၅)ရက်နေ့တွင် အင်္ဂလိပ်တို့သည် မြန်မာအစိုးရကို စစ်ကြေညာ၍ အထက်အညာသို့ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ (၁၈၂၆)ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ (၂၄)ရက်နေ့တွင် ရန္တပိုစာချုပ်အရ စစ်ပြေငြိမ်းခဲ့ကြသည်။ ထို့နောက် တစ်နှစ်အလွန် (၁၈၂၇)ခုနှစ်တွင် သန်လျင်မြို့ဝန် သမိန်ဗရူးသည် နိုင်ငံခြားသား၏ ပယောဂကြောင့် မြန်မာမင်းကို ပုန်ကန်လေသည်။ ဒလမြို့ (တွံတေး)မြို့နယ်မှ ကရင်အမျိုးသားတို့၏ အကူအညီကိုလည်း ရရှိသည်။ သမိန်ဗရူးသည်

သုတေသနစာပေများ

၁၇၇

ပန်းလှိုင်တွင် အခိုင်အခံ့နေ၍ ဒဂုံနှင့် အင်းဝကို အဆက်ဖြတ်လိုက်သည်။ ဒဂုံကို အကြိမ်ကြိမ်ဝင် တိုက်သည်။ သို့သော် ဒလစား ဦးထော်လေး (ခေါ်) မင်းကျော်သီဟ၏ အကူအညီကို မရပေ။ အင်းဝမှ စစ်အင်အားကြီးမားစွာ လာရောက် နှိမ်နင်းသောအခါ သမိန်ဗရူးသည် နောက်လိုက် (၁၀၀၀၀) ခန့်နှင့် ကုန်းလမ်းခရီးဖြင့် အင်္ဂလိပ်ပိုင် မော်လမြိုင်မြို့သို့ ဆုတ်ခွာသွားရလေသည်။

ထိုအခါ ဒလစား ဦးထော်လေးသည် သမိန်ဗရူး ပုန်ကန်ရာ၌ မိမိမပါသော်လည်း မွန် အမျိုးသားဖြစ်သည်နှင့်အညီ မပြေးသော်လည်း ကန်ရာရှိ ဆိုသကဲ့သို့ မင်းပြစ်ဒဏ်ကို မတရားခံရ မည်စိုးသဖြင့် ခရစ်နှစ် (၁၈၂၇)ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလတွင် ရေလမ်းခရီးဖြင့် ဒလ (တွံတေး)မှ လှေ ကြီးလှေငယ်ပေါင်း (၂၀၀)၊ လူပေါင်း (၂၀၀၀၀)ခန့်နှင့်အတူ မော်လမြိုင်မြို့သို့ ထွက်ပြေးခဲ့ရလေ သည်။ သန်လျင်မြို့ဝန် သမိန်ဗရူးသည် မင်းမျိုးမင်းနွယ် ဖြစ်သည်။ ပဲခူးမင်းရွာတွင် ဖွားမြင်သည်။ မော်လမြိုင်ရောက်သော် ရွာတည်၍နေသည်။ ထိုရွာကို ယနေ့တိုင် မင်းရွာဟု အမည်တွင်လျက်ရှိသည်။

မောင်ထော်လေးနှင့်အတူ မော်လမြိုင်သို့ ရောက်လာကြသော ထင်ရှားသည့် မွန်ခေါင်း ဆောင်များမှာ မောင်သာယာ၊ မောင်ဖိုးစော နှင့် မောင်ငန့်တို့ ဖြစ်လေသည်။ ထိုစဉ်က အင်္ဂလိပ်တို့ သည် မော်လမြိုင်၌ ရုံးမစိုက်သေး။ ကျိုက္ခမီ၌ ရုံးစိုက်ကြသည်။ မော်လမြိုင်မြို့သည် ရွာကလေး သာသာ အခြေ၌ရှိလေသည်။ ဦးထော်လေး ခေါင်းဆောင်၍ မော်လမြိုင်မြို့ကို ပြန်လည်ထူထောင် ကြသည်။ နောင်နှစ်အနည်းငယ်ကြာလက်သော် အင်္ဂလိပ်တို့သည် ကျိုက္ခမီမှ မော်လမြိုင်သို့ ပြောင်း ရွှေ့ကာ ရုံးစိုက်ကြပြန်သည်။ ဦးထော်လေးကို စစ်ကဲအဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တရားသူကြီးအဖြစ် ဖြင့်လည်းကောင်း ခန့်အပ်လိုက်သည်။

ဦးထော်လေးသည် အမှုထမ်းကောင်း ပီသသဖြင့် နာမည်ကောင်း ရွှေတံဆိပ်ပင် ရရှိခဲ့ သည်။ မော်လမြိုင်တွင် (၂၅)နှစ်မျှနေထိုင်၍ အင်္ဂလိပ် အမှုတော်ကို ထမ်းဆောင်ပေးသည်။ စစ်ကဲမောင်ထော်လေး နေသောအရပ်ကို စစ်ကဲကုန်း၊ မောင်ဖိုးစောနေသော အရပ်ကို ဖိုးစောကုန်း၊ မောင်သာယာနေသော အရပ်ကို သာယာကုန်း၊ မောင်ငန့်နေသောအရပ်ကို မောင်ငန့်ရပ်ဟူ၍ ယနေ့တိုင် တွင်လျက်ရှိသေးသည်။

ခရစ်နှစ် (၁၈၅၂)ခုနှစ်တွင် ဒဂုံမြို့ကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းပိုက်ကြသည်။ ဂေါ်ရာစစ်သားများ ရွှေတိဂုံဘုရားပေါ်တက်၍ ဌာပနာတိုက် ဖောက်သည်ဟု ကြားရ၍ စစ်ကဲ ဦးထော်လေးသည် မခံမရပ်နိုင်သဖြင့် ဒဂုံသို့လိုက်လာပြီး မျက်နှာဖြူများနှင့် အရေးဆိုသည်။ မိလပ်ရောက်အောင် စာချွန်တော် ဂိုဆက်ခုံသဖြင့် အင်္ဂလိပ်အစိုးရကလည်း အမိန့်တစ်ရပ် ထုတ်ပြန်ပေးရသည်။

ခရစ်နှစ် (၁၈၅၄)ခုနှစ်တွင် စစ်ကဲမောင်ထော်လေးသည် ရွှေတိဂုံဘုရားကို ပြန်လည် ပြုပြင်ခဲ့သည်။ ရွှေအသစ်ချသည်။ ထီးတော်ကိုလည်း တင်သည်။ ထီးတော်တွင် စိန်တောင်၊ စိန်ပွင့်၊ ကြာဆစ်၊ ကြာသီး၊ ကြီးငယ်မလတ်၊ ရွှေပြားခတ်၍ လွှမ်းထပ်ရစ်ခြုံပြီးမှ အသီးသီးသော ဆည်းလည်း ကြီးငယ်စဉ်လိုက်တို့ကို ရွှေသား၊ ငွေသား၊ သံသေ ကြေးစစ်တို့ဖြင့် ပြုပြင်လေသည်။

ဦးထော်လေးသည် ရွှေတိဂုံဘုရားသာမက နောင်တော်ကြီးဘုရား၊ ဆူးလေ ဘုရားတို့ကို လည်း အသစ် မွမ်းမံပြုပြင်ခဲ့လေသည်။ မော်လမြိုင်၌ရှိစဉ်ကလည်း ကျိုက်သံလန်၊ ကျိုက်သုတ်၊ ခေါင်းဆေးကျွန်း၊ မုတ္တမ မြသိန်းတန်း၊ ဘုရားဖြူ တောင်ဇိုင်း၊ ဝင်းယော်စသော ဘုရားများစွာကို ပြုပြင်ခြင်း၊ ထီးတော်တင်ခြင်း၊ စောင်းတန်းဆောက်ခြင်း၊ ပိဋကတ်တော်များ လှူဒါန်းခြင်း စသော

ကောင်းမှုကုသိုလ်များကို ဆောင်ရွက်ခဲ့လေသည်။ သူကောင်းမှုပြုခဲ့ကြောင်းကို မော်လမြိုင်မြို့ကျိက် သံလနီဘုရား ကုန်းတော်ပေါ်တွင် ကျောက်စာတစ်ချပ် ရေးထိုးထားခဲ့ပေသည်။

ကျောက်စာမှားကား

ဇေယျတု သဗ္ဗမင်္ဂလံ။ ။စိရိတိဋ္ဌတု သာသနံ။ ဗြဟ္မာတုရား ဆုံးမမိန့်မှာ သာသနာ တော်သည်။ စိရိ၊ အနှစ်ငါးတောင်၊ ရှည်မြင့်ကြာအောင်၊ တိဋ္ဌတု၊ မုချမသွေ၊ တည်ပါစေ သတည်း။ ။

သက္ကရာဇ် (၁၁၈၆)ခု၊ အင်္ဂလိပ်မင်းနှင့် မြန်မာမင်းတို့ စစ်ခင်းဖက်ပြိုင်ကြရာ ဇာတာ တော်နိမ့်တုန်း ဇိုးလက်နက်မရှိကုန်၍ မြန်မာတို့ဘက် ဆုတ်ပြန်ရလေသည်။ ဗန္ဓုလစစ်သူ ကြီး ကျဆုံးပြီးနောက် အညာသို့ ချီတက်ကြရာ ရန္တပိုရွာသို့ ရောက်လေလျှင် စစ်မဖက် ပြိုင်၍ စကားပြေပြောကြရာ ငွေတစ်ကုဋေပေးပါမည်။ သံလွင်မြစ် အရှေ့ဘက်ကိုလည်း အပိုင်ယူပါတော့ နှစ်ဦးသဘောတူ၍ (၁၁၈၇)ခုနှစ်မှာ စာချုပ်လက်မှတ်ထိုးကြသည်။

ငွေတစ်ကုဋေ ပြေပါလျှင် ရန်ကုန်မြို့ကို ပြန်ပေးပါမည်။ မော်လမြိုင်မြို့ဟောင်းကို လည်း အစဉ်ထားရ ပြုစုရမည်။ ကြော်ငြာစာ ကပ်သည်ဟုကြားရလျှင် ကျွန်ုပ် ဒလမြို့ ထိန်းအုပ်သည့် မြို့စားဘွဲ့မှာ မင်းကျော်သီဟ ငယ်မည်မှာ မောင်ထော်လေး၊ မွန်အမျိုး သားဖြစ်သည်နှင့် နှိုးဆော်စေစပ်ပြီးလျှင် လှေကြီး လှေငယ်ပေါင်း (၂၀၀)ကျော် လူကြီး လူငယ်ပေါင်း (၁၀၀၀၀)ကျော် (၂၀၀၀၀)ခန့်၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် ရှစ်ရက်နေ့ သင်္ဘောကြောင်း ကူးလာရာ၊ လေမိုး လှိုင်းတံပိုးမရှိ၊ ပကတိဖြစ်ငယ်ကဲ့သို့ နှစ်ညည့်ကြာ မှ အရှေ့ဘက်ကမ်းသို့ ကပ်သည်။ မော်လမြိုင်မြို့ဟောင်းသို့ ဆိုက်ရောက်လျှင် တစ်ဆိမ် မျှမရှိ၊ တောကြီးအတိ ရှိနေသည်များကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ အိမ်ယာအသီးသီး ဆောက် လုပ်ကြသည်။ ကျိုက်သံလနီဘုရားကို အထက်မြန်မာမင်း မဟာနော်ရထာ ဗိုလ်ချုပ်တည် လုပ်၍ ထီးတော်မတင်လှူမီ မြို့ပျက်သည်။ ၎င်းနောက် စကြာဝန်မင်း တည်လုပ်ပြန်လျှင် လည်း မြို့ပျက်ပြန်သည်။ ကြက်တောင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတံ အသစ်တည်လုပ်ပါမည့်အကြောင်း လျှောက်ထားရာ အမိန့်ရလျှင် ထိုင်းဘုန်းကြီးတစ်ပါး ဘွဲ့အမည်မှာ သီလဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ကျွန်ုပ် တိုင်ပင်ပြုလုပ်ကြရာ မြို့နေ ရွာသားများနှင့်ဇာတိ ရွှေကျင်မြို့ သူကြီးခေါင်းများကို နှိုးဆော်၍ အုတ်ပိုးစရိတ် ကြေးငွေများမှာ မြို့နှင့်တကွ (၁၁၈၉)ခုနှစ်က စ၍ကြပ်မတ်၊ သည်ပိုးတီထွင် လုပ်ကိုင်ကြရာ (၁၁၉၃)ခုနှစ်၊ ပြာသိုလဆန်း ရှစ်ရက်နေ့တွင် ထီးတော် တင်လှူပြီးပါသည်။

ခေါင်းဆေးကျွန်းတွင်ရှိ စေတီပုထိုး၊ သိမ်ရာများကို ခုတ်ထွင်ရှင်းလင်း၍ မွမ်းမံတည် လုပ်ပါသည်။ မြို့ရွာသည်လည်း အလွန်ပင် စည်ပင်သာယာစွာ မြို့ဟောင်း ပြည်ဟောင်း ကဲ့သို့ ကုန်းရေမစ လှေသင်္ဘောများနှင့် အများအပြား ဖောက်ကားရောင်းဝယ်၍ အလွန် သာယာစည်ပင်ရှိမှ (၁၂၁၄)ခုအပြောင်း ဟံသာဝတီတိုင်းနိုင်ငံ တောင်ငူမြို့ပါ အင်္ဂလိပ် မင်းတို့ လက်နက်နိုင်ငံဖြစ်၍ စိုးပိုင်ကြသည်။

ရန်ကုန်ဘုရားကိုလည်း စစ်ပိုင်ဂေါ်ရာတို့ တူးဖော်ဖျက်ဆီးသောကြောင့် ကျွန်ုပ် စစ်ကဲ

ကြီး မောင်ထော်လေး ကြားရလျှင် မရွံ့သောမျက်နှာနှင့် ဟံသာဝတီသို့ ကူးသွားလွှတ်
ပို့က်သခင် အမတ်တို့ကို လျှောက်တင်သော အခြင်းအရာမှာ မြန်မာလူမျိုးတို့သည် သာ
သနာစည်ပင်ထွန်းလင်းပါမူ အချင်းခပ်သိမ်း စည်ပင်မည့်အကြောင်း၊ သတ္တဝါအပေါင်းတို့
လည်း ကပ်သုံးပါး ကင်းလွတ်မည့်အကြောင်း စာဟောင်း စာတမ်းရှိပါသည်ဟု အလွှာ
နှင့်လျှောက်ရာ ဆောကြောခင် ဗိလပ်သို့ ပို့ဆက်သည်တွင် တင်လွှာအတိုင်း မဆိုင်းမြဲစွာ
ဘာသာကို ကိုးကွယ်မြဲမပျက်၊ ဧရပ်၊ တန်ဆောင်း၊ ဂူကျောင်း၊ ဘုရား၊ စေတီပုထိုးများ
ကို အပျက်အဆီးမရှိစေရ။ ဖျက်ဆီးလျှင် မည်သည့်လူမျိုးမဆို ထောင်မှာ တစ်နှစ်တန်
သည်။ နှစ်နှစ်တန်သည် ထောင်ဒဏ် ငွေဒဏ်ထားလိမ့်မည်ဟု အမိန့်ထုတ်ပြန်တော်မူ
လေသတည်း။ ၎င်းအမိန့်အရပ်ရပ်နှင့်စပ်၍ ဘုတ်စာအုပ်တို့၌ ထင်ရှားစွာရှိလေသည်။

အမိန့်တော်အတိုင်း မပျက်၊ အင်္ဂလိပ်လက်ထက်မှ သာသနာ စည်ပင်ပြန့်ပွား၊ ဘုရား၊
ဂူ၊ ကျောင်း၊ တန်ဆောင်း၊ ပြဿဒ်၊ ဧရပ်၊ အုတ်တိုင်၊ သိုက်မြိုက် ထင်ပေါ်၊ မြသိန်းတန်
စေတီပေါ်၊ ရွှေမြိုင်မြို့အပေါ်တွင် ဈေးသော် မသိမ်းမရတ်၊ အဟုတ်တသွန်၊ ကျေးကျွန်
လည်း မထားရတ်၊ ရှေးကထက် ကံသည် တတန်၊ ဆံတော်ရှင်၊ ကျိုက်အသုတ်၊
ကျိုက်သံလန်ခေါ် သမုတ်သည်၊ အနုတ္တရ ဆံတော်ရှင်မှာ၊ စောင်းတန်းပင် လေးဆူ၊
တန်ဆောင်းမူ လေးမျက်နှာ၊ အုတ်တိုင်ရော သမံတလင်းပါ၊ ညီညွတ်စွာ တည်ပြုထား၊
ခေါင်းလောင်းကား ခြောက်ရာဝင်၊ ၎င်းပြင် ကုသိန္ဒာရုံဘုရား၊ တိုက်တန်ဆောင်းတည်ထား
၍ လျောင်းတော်မူဟန်ဘုရား၊ ဝင်းယော်ချောင်းဖျား၊ ကြို့ချောင်းနား၌ လှေဘုရား၊
စေတီတော်၊ အဟော်ရှေးက ပျက်စီးသမျှကို ဘုရားတပည့်သား သံဃာလူသည်မှာ၊
ဦးရွှေလှနှင့်တဝတည်း တည်လုပ်ပြုပြင် ထီးတော်တင်၍ ယခင်ထက်ကောင်းအောင်
ပြုပြင်ကြောင်း။ ၎င်းပြင် ဘုရားဖြူဘုရား၊ မည်သူ့အားမျှ မတည် မလုပ်ဝံ့ကြ။ ကျွန်ုပ်
ကြပ်မတ်၍ ဦးရွှေလှနှင့်အတူ တည်လုပ်ပြုစုကြောင်း အရပ်ရပ်စုပေါင်း၍ ၎င်းကျောက်ထက်
အကွရာ၊ နောင်လာနောက်သားတို့ မှတ်သားစေခြင်းငှာ ရေးသားထုလုပ်၍ ထားစေသည်။

ဣမိနာ ပုညကမ္မေဓု။ ဝိရိယာမိကံ ဘဝါမဟံ။ ဗုဒ္ဓတ္ထံသာ၊ ပါဂမီတိသာ၊ ပူရေတ္တာနု
အနာဂတေ။ အဟံ၊ အကျွန်ုပ်သည်။ ဣမိနာ ပုညကမ္မေဓု၊ ဤသို့ အစုစုအရပ်ရပ်
ပြုလုပ်အပ်သော ကုသိုလ်ကြောင့်။ ပါရမီတိသာ၊ ပါရမီသုံးဆယ်တို့ကို၊ ပူရေတ္တာနု၊
ပြည့်စုံအောင် ဖြည့်ကျင့်ပြီး၍၊ အနာဂတေ၊ နောင်သောအခါ၌၊ ဝိရိယာမိကံ၊ ဝိရိယဖြင့်
လွန်မြတ်သော၊ ဗုဒ္ဓတ္ထံ၊ ဘုရားအဖြစ်သို့၊ ပါပုဏီ တွာနု၊ ရောက်၍၊ တိဘဝေ၊ ဘဝသုံး
ပါး၌၊ ဗဟူ၊ များစွာကုန်သော၊ ဘဝ စရကော၊ ကျင်လည်ကျက်စား သွားလာကုန်သော
လူနတ်ဗြဟ္မာ၊ သတ္တဝါအပေါင်းတို့ကို ဓမ္မနာဝါယ၊ တရားတည်းဟူသော လှေဖြင့်၊ ဩဃံ၊
သံသရာဝံ ဟူသော ရေအယာဉ်ကို၊ ဆေတ္တာ၊ ဖြတ်၍၊ သုခံ၊ ချမ်းသာစွာ။ ပဒံ၊
နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော ကြည်းကုန်းထက်သို့၊ တာရေမိ၊ ပို့ဆောင်ကယ်တင်ရပါလို၏။ ။
မေ၊ အကျွန်ုပ်၏၊ ဣဒ္ဓပုညဘာဂမ္ဘိ၊ ဤကောင်းမှု၏အဖို့ကိုလည်း။ မာတာပိတာ ဒိမာဏိ
နော၊ မိခင်ဖခင် အရှင်စိုးမင်း၊ မကြွင်းစေအပ်၊ ဘုံသုံးရပ်၌ ကျင်လည်ကုန်သော သတ္တဝါ
တို့သည်၊ မေ၊ အကျွန်ုပ်နှင့်၊ သမံ၊ အမျှထပ်တူ၊ လာဘန္တူ၊ ရပါစေကုန်သတည်း။ မေ၊

အကျွန်ုပ်သည်၊ ကတံ၊ ပြုအပ်သော၊ ကုသလံ၊ ကုသိုလ်ကို၊ အနုမောဒန္တ၊ နှစ်လိုဝမ်းသာ
စေတနာနှင့် ပရဏာပီတိ ဝမ်းဆီထိသို့ ရှန်းအိသဒ္ဓါ၊ ဝမ်းမြောက်စွာဖြင့် ကောင်းသည်အစ၊
ဤကောင်းမှုကို သာဓု၊ သာဓု၊ သာဓု ခေါ်နိုင်ပါစေကုန်သတည်း။

အထက်ပါ ကျောက်စာကို ဖတ်ရှုခြင်းအားဖြင့် စစ်ကဲကြီး ဦးထော်လေးသည် စာပေအရေး
အသားတွင် ကဗျာဆန်ဆန် ရေးတတ်သော စာပေသမား ကျွမ်းတတ်ပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း
ထင်ရှားသည်။ ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား၏ သာသနာတော် စည်ပင်ပြန့်ပွားရေးကို အားပေးအားမြှောက်
ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ဘုရားတကာကြီးတစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပေသည်။ လေးစားထိုက်ပါပေသည်။ မြန်မာ
မင်းလက်ထက်တွင် ဒလမြို့စားအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ မင်းကျော်သီဟသူ့ကိုလည်းကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်
မင်းလက်ထက်တွင် စစ်ကဲကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်၍ အမှုထမ်းကောင်းရွှေတံဆိပ်ကိုလည်းကောင်း
ချီးမြှင့်ခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးတစ်ဦး ဖြစ်ပေသည်။

စစ်ကဲဦးထော်လေးသည် တွံတေး (ဒလ)မြို့၌နေစဉ် ခရစ်နှစ် (၁၈၆၉) (အသက် ၉၃)
တွင် လူကြီးရောဂါဖြင့် ကွယ်လွန်အနိစ္စရောက်ခဲ့သည်ဟု ရန်ကုန်ရာဇဝင်အရ သိရှိရပေသည်။

[မြဝတီး ■ တွဲ ၁၈၊ အမှတ် ၄ (ဧပြီလ၊ ၁၉၇၀)]

ဟတ္ထိပါလပျို့ မွန်-မြန်မာ နှစ်ဘာသာနှိုင်းယှဉ်ချက်

တင်ပြအံ့သော ဤစာတမ်းကို သုံးပိုင်း ခွဲခြားထားပါသည်။ ပထမပိုင်းတွင် ဟတ္ထိပါလဇာတ်ဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းအထောက်အထားများနှင့် ထူးခြားသော ရှေးမွန်ဝေါဟာရအချို့ကို တင်ပြပါမည်။

ဒုတိယပိုင်းတွင် ဟတ္ထိပါလ ဇာတ်ဝတ္ထုအကျဉ်းချုပ်နှင့် ဟတ္ထိပါလပျို့ကို ရေးစပ်သူ မွန်မြန်မာတို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျဉ်းကို တင်ပြပါမည်။

တတိယပိုင်းတွင် ဟတ္ထိပါလပျို့စာကို မွန်မြန်မာနှစ်ဘာသာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်ကို တင်ပြပါမည်။

ပထမပိုင်း

ဇာတ်(၅၅၀)ဟု ဆိုရိုးရှိသော်လည်း အမှန်မှာ (၅၄၇)ဇာတ်သာ ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့အနက် အမှတ်စဉ် (၅၀၉) ဟတ္ထိပါလဇာတ်တွင် လာရီသော ဘုရားဟောဒေသနာ ပါဠိတော်ကို မူတည်၍ စကားပြေဖြင့် ရေးက ပြန်ဆိုခဲ့ကြသည်။ သက္ကရာဇ် (၉၀၀)နီးပါးလောက်တွင် မွန်မြန်မာ စာဆိုတော်ကြီး သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် ဟတ္ထိပါလဇာတ်ကို ပျို့ကဗျာလင်္ကာစာပေတစ်ရပ်အဖြစ် စပ်ဆိုခဲ့သည်။

ဇာတ်နိပါတ်တော်နှင့် ပတ်သက်၍ ရှေးဟောင်းအထောက်အထားကို လေ့လာလျှင် အိန္ဒိယပြည်ရှိ ဘာရဟုတ် (Bharhut) နှင့် စန်ချီ စေတီတော်တို့၌ ရှေးအကျဆုံး ဗြာဟ္မီအက္ခရာဖြင့် ကမ္ပည်းထိုး၍ ကျောက်ရုပ်ထုတ်၍ဖြင့် အကျဉ်းချုပ် သရုပ်ဖော်ထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့ကို ဘီစီ(၂)ရာစုလောက်က ထွန်းကားသော အသောကမင်းတရားကြီးလက်ထက်တွင် ရေးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတို့ကို ယခုအခါ ကာလကတ္တားပြတိုက်၌ လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၌မူကား ရှေးကျသော အရေးအသားရှိသည့် သရေခေတ္တရာဘက်တွင် ပျို့အက္ခရာဖြင့် ဇာတ်နိပါတ်တော် အမည်နာမ အထောက်အထားများကို ယနေ့ထိ မတွေ့ရသေးပေ။

သို့သော် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံ၌ အေဒီ (၁၀)ရာစုလောက်က ရေးထိုးသည့် ပဏ္ဍိတ် မွန်ကျောက်စာတွင် ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ အမည်နာမများကို ရေးဦးစွာ တွေ့ရှိရပါသည်။ ထို့နောက် ပုဂံဂူဘုရားများတွင် ဟတ္ထိပါလ ဇာတ်အပါအဝင် နိပါတ်တော် အမည်နာမများကို (၁၁)ရာစုတွင် ကမ္ပည်းထိုးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဖက်လိပ်ဘုရား၊ ရွှေစည်းခုံဘုရားနှင့် အာနန္ဒာဘုရား ပစ္စယာများတွင် မွန်အက္ခရာဖြင့် ဇာတ် (၅၅၀) အမည်နာမများကို ရေး၍ စဉ်ချပ်ဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားသည်။ ဖက်လိပ်ဘုရားတွင် ဇာတ် (၅၅၀)တိတိ ရှိသည်ကို ထူးခြားစွာ တွေ့ရပါသည်။ အခြားဂူဘုရားများတွင် သီဟိုဠ်နှင့်အညီ (၅၄၇) ဇာတ်သာ ရှိပါသည်။

အာနန္ဒာဘုရား အပေါ်ပိုင်း ပစ္စယာများတွင် ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့ကို မွန်ဘာသာဖြင့် အခန်းဆက်ရေး၍ ရောင်စုံစဉ်ချပ်များဖြင့် အကျယ်ချဲ့ကာ သရုပ်ဖော်ထားသည်မှာ လွန်စွာ တင့်တယ်

ပါပေသည်။ မြင်းကပါရွာ တောင်ဘက်အနီးရှိ နဂါးရုံ ဂူဘုရားအတွင်း နံရံပေါ်တွင် အခြားဇာတ်များနှင့်အတူ ဟတ္ထိပါလဇာတ်ကို ရှေး မွန်ဘာသာဖြင့် ရှည်လျားစွာရေးသားထားသည်ကို မကြာမီက စာရေးသူ သွားရောက် ဖတ်ရှုခဲ့ပါသည်။ ဇာတ်လမ်းကို ရောင်စုံပန်းချီဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားသည်။ နဂါးရုံဘုရားကို ကျွန်စစ်သားမင်း နန်းတက်ပြီးစ သက္ကရာဇ် (၄၅၂)ခုနှစ်၊ အေဒီ (၁၀၉၀)ခန့်တွင် တည်ဆောက်လှူဒါန်းသည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိပါသည်။ ၎င်းဂူအတွင်း နံရံအရှေ့မြောက်ထောင့်၌ တွေ့ရသော ဟတ္ထိပါလဇာတ်ဆိုင်ရာ ရှေးမွန်ဘာသာ မင်စာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

- ၁။ ဝေါအ် ကုစိအူဣမောအ်အသပါလ်မောယ်၊ ဂေါပါလ် မောယ်၊ အစပါလ်မောယ်၊ သွိုင်အူအူ၊ ပွသ်ရပ်ရိသ်၊ ထွင်ဗိဝတ်၊ နုဃျုမိန်၊ အူဇွေးသက်မိစ် ... တိတ် ... ရိသ်။
 ၂။ အုတ်သိုင်၊ အမောအူအူ၊ ကုစိမုဇျောတ် ... ဗ... တြည်မြောင်စွတ်ဇောက် ... တ် ... ရိ... ဒသ် ရိသ်အတ္တဝ ...။

မြန်မာပြန်

- ၁။ ။ ဤကား သူ၏ညီ အသပါလ မည်သော (သူ) တစ်ယောက်။ ဂေါပါလမည်သော (သူ) တစ်ယောက်။ အစပါလမည်သော (သူ) တစ်ယောက်တို့ကို (ဧသုကာရီ) မင်း(နှင့်) သူ၏ဖခင် (ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား) တို့သည် ရသေ့အသွင်ဆောင်၍ လာရောက်ကာ ထိန်နန်းစိုးစံစေခြင်းငှာ စမ်းသပ်ကြသည်။ သူတို့ အလိုမရှိကြကုန်၊ ရသေ့(ပြုရန် တောသို့) ထွက်ခွာကြသည်။
 ၂။ ။ (ဧသုကာရီ)မင်း၊ သူ၏မိခင် ဖခင်၊ သူ၏ညီအစ်ကို မောင်နှမ (များ)၊ ပုဏ္ဏား ယောက်ျားမိန်းမ၊ အကြီးမားဆုံးသော (လူထု) အားလုံးတို့သည် ရသေ့နအဖြစ်ပြုကြရန် (တောသို့) ထွက်ခွာသွားကြလေသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ နဂါးရုံဘုရားတွင် ဟတ္ထိပါလ ဇာတ်အပါအဝင် ကုရုဓမ္မဇာတ် (၂၇၆)။ အပယောဃရဇာတ် (၅၁၀) ဆဒ္ဒန္တဇာတ် (၅၁၄)၊ သမ္ဘဝဇာတ် (၅၁၅)၊ ကုသဇာတ် (၅၁၁)၊ သောန နန္ဒဇာတ် (၅၃၂)နှင့် မဟာသုတသောမဇာတ် (၅၃၇)တို့ကို ရောင်စုံပန်းချီဖြင့် ရေးခြယ်၍ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းကို မွန်ဘာသာ မင်စာဖြင့် ကမ္ပည်းထိုးထားပါသည်။ အခြားဇာတ်များတွင်မူ ဇာတ်အမည်နှင့် ဘုရားလောင်း ဗောဓိသတ္တ၏ ဘဝဖြစ်စဉ်ကိုသာ ဖော်ပြသည်။ အကျယ်မရေးပေ။

ဟတ္ထိပါလ ဇာတ်ဆိုင်ရာ အထောက်အထား အရေးအသားကို နဂါးရုံဘုရား၌ အရည်လျားဆုံး တွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။ မြန်မာဘုရင် ကျွန်စစ်သားမင်းလက်ထက် ပုဂံခေတ်ဦးက ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဟတ္ထိပါလဇာတ် မွန်မင်စာတွင် ဝေါဟာရပေါင်း (၅၀)ခန့်မျှ ဖတ်ရှု၍ရပါသည်။ ယင်းဝေါဟာရများတွင် မွန်သာမက သက္ကတ ပါဠိသက်တွေလည်း ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့ကို အကွရာစဉ်၍ နောက်ဆက်တွဲတွင် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။ ဤဇာတ်၌ ပါဝင်သော ဝေါဟာရများ အနက် ထူးခြားသော ဝေါဟာရအနည်းငယ်ကို မွန်ကျောက်စာ လေ့လာသူ သုတေသီများအကျိုးငှာ အနည်းငယ် တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဟတ္ထိပါလဇာတ် မွန်မင်စာတွင် (ကုစိ)ဟူသော ဝေါဟာရကို (ညီ)ဟူ၍ သုံးနှုန်းထားပါသည်။ တစ်ဖန် ကုစိမုဇျောတ်ကို ညီအစ်ကို မောင်နှမဟူ၍ သုံးနှုန်းထားပြန်သည်။ ကုသဇာတ်တွင်

ကုမ္ပဏီကို ခယ်မ ဟူ၍ သုံးနှုန်းထားသဖြင့် ကုမ္ပဏီဟုဆိုလျှင် ညီမ ဟူ၍ အနက်ဆောင်နေပါသည်။ သောနန္ဒနန္ဒဇာတ်တွင် ကုမ္ပဏီကို လောနုကံစေသော စကားအဖြစ် သုံးနှုန်းထားသည်။ ‘ဗုဇျောဝ်’ ကို ‘မိဇျော’ ဟူ၍ရေးပြီး နောင်တော် (ဝါ) အစ်ကိုဟူသော အနက်ဖြင့် သုံးနှုန်းထားသည်။ ရေးပုံမှာ ရီသီနန် ... နန္ဒာရဂိုဏ်အိဟန် မိဇျောဝ် အစမဟိမောအိသီသောနန်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ - နန္ဒရသေသည် သောနရသေ မည်သောသူ၏ နောက်တော်ထံသို့ ကန်တော့ရန် သွားလေ၏။

ကုသဇာတ်တွင် ရေးသားပုံကား

သွိုင်ကုသရာဇရပ် အုတ်သွိုင် ဒုံပေါးဂေါး၊ ရင်လောင်ကိလ်ကု ကုံသီ၊ သက်သြရိပသဏ္ဌရိ၊ သြရိကိလ် ကုမ္ပဏီလ် မိမောယိမိမောယိ ...။

အဓိပ္ပာယ်မှာ - ကုသမင်းသည် အားလုံးသော မင်းခုနစ်ပါးတို့ကိုဖမ်း၍ ယောက္ခမအား ပေးအပ်သည်။ အန္တရာယ်မပြုစေဘဲ ခယ်မတစ်ယောက်စီ တစ်ယောက်စီ ပေးစေ၏။

ခေတ်မွန်တွင် ခယ်မကို ဒေအံသီဒွီဟု ရေးသည်။ ဒေအံဟုဆိုလျှင် ညီ၊ ညီမ ဟူ၍ အနက်ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ ရေးမွန် ကုမ္ပဏီ သည် ခေတ်မွန် ဒေအံနှင့် ညီမျှသည်။ ကုမ္ပဏီ မှာ ညီဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အနက်ရှိကြောင်းကို ဟတ္ထိပါလဇာတ် မင်စာအရ နောက်ဆုံးသိရှိရခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ယင်းသို့ သိရှိရသဖြင့် အနက်မွန်ရန် သံသယဖြစ်နေသော ပုဂံပြတိုက် ကျောက်စာအမှတ် (၆၈)၊ အနောက်မျက်နှာ စာကြောင်း (၂၂-၂၃)တွင် ပါရှိသည့် ကုမ္ပဏီလ်၊ ယသ္မတ်ကို သူ၏ညီမ ယသ္မတ် (ဝါ) သူ၏ ညီ၊ ညီမငယ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မိန်းမ ယောက္ခား အမည်ကို မောင်ငယ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မိန်းမ ယောက္ခားအမည်ကိုကြည့်၍ ညီမ သို့မဟုတ် ညီဟူ၍ ခွဲခြားလျက် အနက် ပြန်ဆိုနိုင်လာပါသည်။ ဟတ္ထိပါလဇာတ် မင်စာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

ကုမ္ပဏီယောဝ်ဟူ၍ ကျောက်စာတွင် ရေးသားသည့် ဝေါဟာရနှင့် ပတ်သက်၍ ကုသဇာတ်၊ သောနန္ဒနန္ဒဇာတ် နှင့် ဟတ္ထိပါလ ဇာတ် မင်စာများကို မတွေ့ရသဖြင့် ရှေးယခင်က ရွှေစည်းခုံ ကျောက်စာကို ပြန်ဆိုရာ၌ မှားယွင်းခဲ့ကြဖူးသည်။ ရွှေစည်းခုံ မွန်ကျောက်စာ (၈)မျက်နှာ စာကြောင်း (၃၅)တွင် ပါရှိသော ဒုသ်ကုမ္ပဏီယောဝ်လ်ကို (၁၉၂၀) ခုနှစ်တွင် ကျောက်စာပါရဂူကြီး ဒေါက်တာ ဘလက်ဒင်က Be the faults of nephew and brother in law ဟူ၍ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။

(၁၉၅၅) ခုနှစ်တွင် ယင်းကျောက်စာကို ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်က မြန်မာပြန်ရာတွင် တူ ယောကံဖ တို့၏ အပြစ်ကိုသော်လည်းကောင်း ဟူ၍ ပြန်ဆိုသည်။

(၁၉၆၅) ခုနှစ်တွင် ယင်းကျောက်စာကို ရှေးဟောင်းသုတေသန ဝန်ထောက် ဦးချစ်သိန်းက မြန်မာပြန်ရာ၌လည်း တူ ယောကံဖ တို့၏ အပြစ်ကိုသော်လည်းကောင်း ဟူ၍ ထပ်တူထပ်မျှ ပြန်ဆိုခဲ့ကြပြန်သည်။

(၁၉၆၈)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်သော ဝိဇ္ဇာနှင့် သိပ္ပံတက္ကသိုလ် မြန်မာစာဌာနမှ ဆရာ ဦးထွန်းရွှေ၏ ခေတ်သုံးခေတ် မွန်ကျောက်စာ အဘိဓာန်ငယ် စာမျက်နှာတွင် ကုမ္ပဏီယောဝ်ကို ကြီးဒေါနှင့် သကြီးဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဘွားအေနှင့် ဘိုးအေဟူ၍လည်းကောင်း ဆရာဦးထွန်းရွှေက ၎င်း၏ ရပ်ရွာတွင် အသုံးအနှုန်းရှိသည်ဆို၍ ထင်ကြေးဖြင့် အနက်ပေးထားသည်။ ကျောက်စာအသုံးအနှုန်းကို အရပ်သုံးစကားနှင့် ဆက်၍မရပါ။

ဤ ကံစိမ့်ယောင် ဟူသော ဝေါဟာရ၏ ပြည့်စုံမှန်ကန်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို သိရှိလိုသော သုတေသီများသည် နဂါးရဲဘုရားရှိ ဟတ္ထိပါလ၊ ကုသနှင့် သောနနန္ဒဇာတ်ဆိုင်ရာ ရှေးမွန်ဘာသာ မင်စာများကို သေချာစွာလေ့လာရန် လိုအပ်ပါသည်။ ကျောက်စာကို အရပ်စကား နှင့်ဆက်စပ်၍ မရကြောင်းကို သတိပြုရသည်။ ခေတ်ပြိုင်အရေးအသား တွေ့မှသာလျှင် တိကျ မှန်ကန်သော အနက်ကို ဖော်ပြနိုင်ပေမည်။

ကံစိမ့်ယောင် ဝေါဟာရနှင့် စပ်လျဉ်း၍ လန်ဒန်တက္ကသိုလ် အရှေ့တိုင်းနှင့် အာဖရိက ဘာသာသင်ကျောင်းမှ မွန်ကထိက မစ္စတာရော်တို့သည် ဟတ္ထိပါလဇာတ်မင်စာကို မတွေ့ရသေး သော်လည်း နဂါးရဲဘုရားမှ ကုသဇာတ်နှင့် သောနနန္ဒဇာတ် မင်စာများကို ဆရာကြီးလုစိတ်မှ ဖတ်ရှုလေ့လာခွင့်ရသဖြင့် (၁၉၆၅) ခုနှစ်ကပင် ထိုကျောင်းမှထုတ်သော ဘူလက်တင်တွင် စာတမ်း တစ်စောင် ရေးခဲ့ရာ၌ မွန်ကန်သောအနက်ကိုဖြင့် ဖွင့်ပြနိုင်ခဲ့သည်။

မစ္စတာရော်တို့က ဒုသ်ကံစိမ့်ယောင်လားကို Faults against sister or brother ဟူ၍ ပြန်ဆိုခဲ့သည်မှာ သင့်တော်ပါပေသည်။ သုတေသီ ဝိသပေသည်။ ဟတ္ထိပါလဇာတ် မင်စာကို ထောက်ထား၍ ရွှေစည်းခုံကျောက်စာ၌ လာရှိသော ဒုသ်ကံစိမ့်ယောင်လားကို ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် ညီအစ်ကို မောင်နှမတို့၏ အဖြစ်ကိုသော်လည်းကောင်းဟူ၍ ပြန်ဆိုလိုပါသည်။

ဟတ္ထိပါလဇာတ် မင်စာကို မတွေ့မီက ဒုသ်ကံစိမ့်ယောင်လားကို မောင်နှမတို့၏ အဖြစ်ကို သော်လည်းကောင်း ဟူ၍ (၁၉၆၇)ခုနှစ်က ဖတ်ကြားသော မွန်ဘာသာ ကျောက်စာ စာပေစာတမ်း တွင် ကျွန်ုပ် ဖော်ပြခဲ့ဖူးသည်။ ယခု ဟတ္ထိပါလဇာတ် မင်စာကို တွေ့ရှိရခြင်းအားဖြင့် ကံစိမ့်ဝေါဟာရ ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ် တိုးပွားလာကြောင်းကို ကျောက်စာလေ့လာသူ သုတေသီများ အကျိုးငှာ ထပ်မံ တင်ပြရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဒုတိယပိုင်း

စတုဓမ္မသာရ ကိုးခန်းပျို့ကို ဝိသုတိန်ပါတ်မှ (၁၃)ခုမြောက် ဇာတ်စဉ်အမှတ် (၅၀၉) ဖြစ်သော ဟတ္ထိပါလဇာတ်တော်ကို အခြေပြု၍ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ စပ်ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အင်းဝ ရွှေနန်း ကြော့ရှင် လက်ထက် သက္ကရာဇ် (၈၈၅) ခုနှစ် တပို့တွဲလဆန်း (၁၂)ရက် စနေနေ့၌ စာကိုးခန်း ကို ပုရပိုက်ပေါ်တွင် အကွာရာတင်၍ ပြီးစီးသည်ဟု သိရပါသည်။ ဇာတ်ပေါင်းခန်းကိုမူ ဆရာ တော်သည် ပြည်သို့ရောက်မှ အသစ်ထပ်မံရေးသား၍ သက္ကရာဇ် (၈၈၈)ခုနှစ်တွင် ပြီးစီးသည်ဟု သိရသည်။

ဟတ္ထိပါလ ဇာတ်အကျဉ်းချုပ်မှာကား

ဇာရာဏသီပြည်ကို အုပ်စိုးသော ဧသုကာရီနှင့် ငယ်စဉ်က ချစ်ခင်သည့် သူငယ် ချင်းရောင်းရင်းဖြစ်သော ပုရောဟိတ် ပုဏ္ဏားကြီးတို့တွင် အမွေဆက်ခံရန် သားသမီး မထွန်းကားပေ။ မင်းကြီးက 'သင် သားရသော် ငါ့သားပြုအံ့၊ ငါသားရသော် သင့်သား ပြုပေ'ဟု မိန့်၏။ ပုဏ္ဏားလည်း 'ကောင်းပါပြီ'ဟု ဝန်ခံ၏။

တစ်နေ့သ၌ မိမိ၏ စားကျေး စားလက်မှ ပြန်လာသော ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားသည် တောင်ဘက်မြို့တံခါးဝတွင် သားခုနစ်ယောက် ခြံရံလျက်နေလင့်သော သူဆင်းရဲမတစ်ဦး ကို တွေ့လေ၏။

‘ဤမျှများပြားသော သားတို့၏ ဖခင်သည် အဘယ်မှာရှိသနည်း’ဟု ပုဏ္ဏားကြီး မေးသော် သူဆင်းရဲမမှာ လင်ယောက်ျားကို အထင်အရှား ညွှန်ပြစရာ မရှိရကား ပညောင်ပင်ကြီးကို ညွှန်ပြလေ၏။

‘ဤ ပညောင်စောင့် နတ်မင်းထံ သားဆုပန်ရသဖြင့် ရပါသည်’ဟု ဖြေလေ၏။ ပုဏ္ဏားဟိတ်ပုဏ္ဏားလည်း ပညောင်ကိုင်းကို တသိမ့်သိမ့်လှုပ်ခါလျက် ‘ခုနစ်ရက်အတွင်း ငါတို့ မင်းကြီးအား သားဆုပေးက အမြစ်မှ လှဲပစ်မည်’ဟု ကြိမ်းဝါး၏။ ပညောင်စောင့် နတ်လည်း သိကြားမင်းထံ အကူအညီ တောင်းရလေ၏။ ခုနစ်ရက်စော့၍ ပုဏ္ဏားလာသော အခါ ပညောင်စောင့်နတ်က-

‘အသင်ပုဏ္ဏားကို သားလေးယောက် ပေးပါအံ့။ သို့ရာတွင် လူ့ဘောင်၌ ကြာရှည်နေရမည် မဟုတ်။ ငယ်စဉ်ကပင် တောထွက်၍ ရသေ့ရဟန်းပြုကြလိမ့်မည်’ဟု ဆို၏။ ပညောင်စောင့်နတ် ပြောဆိုသည်နှင့်အညီ ပုဏ္ဏားမ၌ သားလေးယောက်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း မွားမြင်ခဲ့လေ၏။ ရဟန်းပြုမည်စိုးသဖြင့် သူပျက်တို့နှင့် ရောနှောစီမံသောငှာ သားတစ်ယောက်ကို ဆင်ထိန်း၊ တစ်ယောက်ကို မြင်းထိန်း၊ တစ်ယောက်ကို နွားထိန်းနှင့် အငယ်ဆုံးကို ဆိတ်ထိန်းတို့ထံ အပ်နှံလျက် ကြီးပြင်းစေလေသည်။ ၎င်းတို့ကို ဟတ္ထိပါလ၊ အဿပါလ၊ ဂေါပါလနှင့် အဗေါလ ဟူ၍ အသီးသီး မှည့်ခေါ်လေ၏။ သားလေးယောက် ရသေ့ရဟန်းပြုမည်စိုးသဖြင့် သေကာရီ မင်းကြီးသည် ဗာရာဏသီပြည်၌ရှိ သမျှ ရသေ့ရဟန်းများကို အဝေးသို့ နှင်ထုတ်လေသည်။

သားကြီး ဩရသဖြစ်သော ဟတ္ထိပါလ အသက် (၁၆)နှစ်အရွယ်သို့ ရောက်သော အခါ ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်၌ စိတ်ညွတ်မညွတ် သိလိုသဖြင့် မင်းနှင့်ပုဏ္ဏား နှစ်ဦးသားတို့ သည် ရသေ့ရဟန်းအသွင်ကို ဆောင်ကာ သားကြီး၏အိမ်၌ ဆွမ်းရပ်လာကြ၏။ ဟတ္ထိပါလ သတို့သားလည်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ သဒ္ဓါကြည်နူးစွာ ပျူပျူငှာငှာ ဆီးကြို၏။ မင်းနှင့် ပုဏ္ဏားတို့လည်း မိမိတို့၏ အဖြစ်မှန်ကို ပြောပြပြီးလျှင် ဗာရာဏသီပြည်ထိန်းကို အပ်နှင်းကြ၏။ ထိုအခါ ဘုရားလောင်း ဗောဓိသတ္တဟတ္ထိပါလ လုလင်သည် ထိန်းကို လက်မခံ ငြင်းပယ်၍ ဖခင်ပုဏ္ဏားကြီးနှင့် သေကာရီဘုရင်တို့အား တရားဓမ္မ ညွှန်ကြားပြသပြီးနောက် ရသေ့ရဟန်းပြုရန် တောထွက်လေတော့သည်။

မင်းကြီးနှင့် ပုဏ္ဏားတို့လည်း ကျန် သားသုံးယောက်ဖြစ်သော အဿပါလ၊ ဂေါပါလနှင့် အဗေါလတို့သို့ သွားရောက်၍ ရှေ့နည်းတူ စမ်းသပ်ပြန်ရာ သားသုံးယောက်လုံးပင် ထိန်းကို လက်မခံ ငြင်းပယ်လျက် တရားစကားဟောကြားကာ နောင်တော်ဟတ္ထိပါလထံ အသီးသီး တောထွက်၍ ရသေ့ရဟန်း ပြုကြလေ၏။

မကြာမြင့်မီပင် ဖခင် ပုဏ္ဏားဟိတ်ပုဏ္ဏားကြီးနှင့် မိခင် ပုဏ္ဏားမ၊ ဘုရင် သေကာရီနှင့် မိဖုရားကြီး၊ ဗာရာဏသီ ပြည်သူပြည်သား အပေါင်းနှင့်တကွ များပြားလှစွာသော ခုနစ်ပြည်ထောင်သောမင်းနှင့် ပြည်သူ ပြည်သားများ အားလုံးတို့သည် ဘုရားလောင်း ဟတ္ထိပါလနောက်သို့လိုက်၍ ရသေ့ရဟန်း ပြုကြကုန်သတည်း။

ဤပျို့ကို အခန်း ကိုးခန်းခွဲခြား၍ စပ်ဆိုသဖြင့် ကိုးခန်းပျို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဟတ္ထိပါလဇာတ်တော်ကို တန်ဆာဆင်ယင်ကာ ဖွဲ့ဆိုထားသောကြောင့် ဟတ္ထိပါလပျို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊

ညီနောင် လေးဦးတို့ ဟောကြားသည့် တရားဓမ္မတွင် အနှစ်သာရတို့နှင့် ပြည့်ဝသဖြင့် စတုဓမ္မသာရပျို့ ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပေသည်။

ဥပမာအမျိုးမျိုး ဥပစာအသွယ်သွယ် စကားပရိယာယ်ကြွယ်၍ အလှယ်လှယ်တို့ဖြင့် မွမ်းမံ မြဲမြံ တန်ဆာဆင်ကာ စီရင်သီကုံးနှုန်း ဖွဲ့ထားသည် ဖြစ်ရကား ဖတ်ဖွယ် မှတ်ဖွယ် နားဝင်ဝိပဿ ဖြစ်ဖွယ်တို့ဖြင့် ပြည့်စုံလှပေသည်။

ထို့ကြောင့် မြန်မာ စာပေသမိုင်းတွင် ထိပ်ဆုံးတန်းထားထိုက်သော ပျို့တစ်စောင်ဖြစ်သည် ဟု ပညာရှိအများက အကဲဖြတ်ကြကုန်သည်။ ဤပျို့ကို စပ်ဆိုသော သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်မှာကား အဖမှာ မွန်ဘုရင်မ ရှင်စောပု၏တူ၊ ပုသိမ်မင်း ဗညားအိန်၏ ဓမ္မပါလအမတ် ဖြစ်သည်။ အမိဘက်မျိုးရိုးမှာလည်း သတိုးမင်းဖျား၏ သမီးဖြစ်ရင်းဟု ဆိုထားသဖြင့် နှစ်ဖြာ သော မွန်မြန်မာ မင်းမျိုးမင်းနွယ် ဖြစ်ပေသည်။ ဇာတ်နိပါတ်တော်ကို ပျို့ကဗျာလင်္ကာဖြင့် စပ်ဆို သည်မှာ သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ သည် အစောဆုံးစာဆိုဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

မွန်ဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့ကို စပ်ဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်မှာလည်း ထင်ရှားကျော်ကြားသော မွန်ပညာရှိ သျှင်ဥတ္တမရဋ္ဌ ဖြစ်သည်။ အသျှင်ဥတ္တမရဋ္ဌသည် ဟံသာဝတီ ပဲခူးတွင် မူလက သီတင်းသုံးပါသည်။ သက္ကရာဇ် (၁၁၀၂)ခုနှစ် အေဒီ (၁၇၄၀)လောက်က ပဲခူးစား ဦးသာအောင်သည် အင်းဝကို ပုန်စားသည့် အရေးအခင်းကြောင့် ဆရာတော်သည် ပဲခူးမှ ဝေါဖြို့သို့ ပြောင်းရွှေ့သီတင်းသုံး ပြန်သဖြင့် ဝေါဆရာတော်ဟုလည်း ထင်ရှားလာသည်။

ဆရာတော်သည် အသက် (၇၃)နှစ်တွင် သျှင်မဟာသီလဝံသ၏ ပါရမီခန်းပျို့ကို မိုး၍ မွန်ဘာသာဖြင့် စပ်ဆိုခဲ့သည်။ ဆရာတော်သည် ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊ ဓာတုဝင် ဇာတ်နိပါတ်တော် နှင့် အခြား ပျို့ကဗျာလင်္ကာများစွာကို ပြုစုသည့်ပြင် ထင်ရှားသည့် သျှင်မဟာရဋ္ဌ၏ ဟတ္ထိပါလ ပျို့ကိုလည်း မိုး၍ မွန်ဘာသာဖြင့် စပ်ဆိုခဲ့လေသည်။

မွန်ဘာသာဖြင့် ရေးစပ်စဉ်က မွန်စာဆို၏ အသက်မှာ (၇၃)နှစ်ရှိပြီဟု ဆိုသဖြင့် သက္ကရာဇ် (၁၁၃၈)ခုနှစ်နှင့် ညီသည်ဟု သိရပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ မြန်မာဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့ကို ရေးစပ်ပြီး နောက် နှစ်ပေါင်း (၂၅၀)ကြာမှ မွန်ဘာသာဖြင့် စပ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မွန်ဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့ကို မြန်မာဘာသာမှ ပြန်ဆိုရေးစပ်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ကွဲပြားခြားနားချက် များစွာ တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာဘာသာတွင် ဟတ္ထိပါလပျို့ကို လေးလုံးစပ် အသတ်တူ ကာရန်ယူလျက် သတ်စေ့နှက် သုံးချက်ညီ စပ်နည်းဖြင့် စပ်ဆိုထားလေသည်။

မွန်မူ၌ကား လေးလုံးစပ် အသတ်တူ ကာရန်ယူသည့် နည်းကဲ့သို့ စပ်သည့်ပြင် ရှစ်လုံး တစ်ကာရန်နည်းဖြင့်လည်း စပ်ဆိုထားသည်မှာ မြန်မာနည်းနှင့် ခြားနားချက် တစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာတွင် အပိုဒ်ခွဲ စပ်ဆို၍ အပိုဒ်တစ်ပိုဒ်ဆုံးတိုင်းတွင် ခုနစ်လုံးစပ်နှင့် အများအားဖြင့် အဆုံးသတ် သည်။ မွန်တွင် ထိုသို့ အဆုံးသတ်မှု မရှိပါ။ လေးလုံး ရှစ်လုံးကာရန်ဖြင့်ပင် တစ်သမတ်တည်း စပ်ဆိုသည်။ အပိုဒ်ခွဲ မရှိပါ။ ဇာတ်ဝတ္ထုအရ အကြောင်းအရာကို ပြောင်း၍ စပ်ဆိုသွားသည်။ အသတ်နှင့် ကာရန်တို့မှာ အမြဲပင် ညီညွတ်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မွန်ဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့နှင့် မြန်မာဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့တွင် သုံးနှုန်းထားသည့် စကားလုံး ဝေါဟာရများကို နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရာ ထူးထူးခြားခြား ကွဲပြားသည့် အချက်များစွာကို တွေ့ရသေးသည်။

တတိယပိုင်း

ဤအပိုင်းတွင် ဟတ္ထိပါလပျို့စာကို မွန်မြန်မာ နှိုင်းယှဉ်ချက်ကို တင်ပြပါမည်။

မြန်မာဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့ အပိုဒ် (၁)တွင် -

ဇာတိ ပုည၊ ဂုဏ် မာနဖြင့်၊ သံပ ဟိုးစိုး၊ ဘက်မဲ့ကြုံးသား၊ အားသုံးထောင်ထား၊
မျိုးလေးပါး၏၊ တက်ပွားစောင်မာန်၊ (တက်ကြွားခေါင်မာန်)၊ လွှားတမ်းခွန်ကို၊ ပြင်းဝှစ်
မုန်တိုင်း၊ ခက်ချိုးလှိုင်းသို့၊ ဖြတ်ပိုင်းလှည်းချ၊ တတ်စွမ်းလှသား၊ မိဘနွယ်ပေါင်း၊ သိန်း
ခြောက်သောင်းလျှင်၊ မင်းကောင်းစဉ်ရိုး၊ ကျော်လွှဲဟိုးလျက်၊ မြေမိုးရပ်သူ၊ လူခပ်သိမ်း
တို့၊ ညွတ်တိမ်းပူဇော်၊ ကျေးဇူးတော်လည်း၊ နှိုင်းတော်တူကျွန်း၊ မြင့်မိုရ်ထွန်းသို့၊ ရဟန်း
မျာထွတ်၊ သုံးလွှာနတ်ကား ဟူ၍ စပ်ဆိုထားသည်။

၎င်းအပိုဒ်ကို မွန်ဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့တွင် -

ကျပ်တြုပိုရော မှာဂေါတမ၊ ဒွိတောင်သာကျ စိတ္တအသပ် ဘာဇေတဝန်ပြဒတန်ကပ်ရောင်
ဆာကျော့ကြာန်၊ ညင်လွှဲမာန်သွပ် အိန်ရီပိုတ်ပန် ဟွံခွန်သွပ်၊ ဒက်ထဝါကျ ကျပ်တိလခပ်လျှိုးသလံင်
တုပ် ဗိုသိုင်ထပ် ဗိုင်ကောက်သွပ် လူးထပ်ပါသာ ဒေဝတ်ကို အိန်ဗြိယိုမာ သိုအမာတ်ဗျါ အိုတ်သိုမှာ
ဇန် ဂမိုအရီ ဂဇသီတွန် ဂမိုဂျိုင်သန် ဟိုစန်စာရ၊ စသည်ဖြင့် စပ်ထားသည်။

ဤအပိုဒ်တွင် မြတ်စွာဘုရား၏ ဂုဏ်တော်များကို ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ဇေတဝန်ကျောင်း၌
သီတင်းသုံးစဉ် ဤဟတ္ထိပါလဇာတိကို ဟောကြားသည်ဟူသောအချက်ကို စပ်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။
မွန်မူတွင် သကျမုဏ်အနွယ်ဖြစ်သော ကျွန်ုပ်တို့၏ မဟာဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားသည် နတ်ဗိမာန်
ကဲ့သို့ စည်ပင်ပြောသည့် မြင့်မြတ်သော ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေတော်
မူသည်။

ယင်းသို့ တရားဓမ္မသခင် ဘုရားရှင်သည် ဣန္ဒြေလေးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံ၍ ကောင်းကင်က
ဌေကြယ်မာ အရောင်အဝါ ထွန်းလင်းလှပေသည်။ နတ်သီကြား ဗြဟ္မာယာမာတို့နှင့် အရည်းရဟန်း၊
မင်းအမတ်၊ မဟာဇနကဟု ဆိုအပ်သော လူပရိသတ်များ ရိသညွတ်ကျိုး ရှိခိုးခြံရံလျက် နေတော်
မူသည်။ စသည်ဖြင့် စပ်ဆိုထားသည်။

သို့သော် မြန်မာမူ၌ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားဟု အမည်တပ်၍ စပ်ဆိုသည်ကို မတွေ့ရပါ။
ကျောင်းကြီးဗိမာန် ဇေတဝန်၌ မြတ်မွန်နေတော် မူသရော်တည့်ဟု ဆိုသဖြင့် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား
ကို မြတ်မွန်ဟူ၍သာ သုံးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

မြန်မာမူ အပိုဒ် (၆)တွင်

ဓဿကာရီ၊ ကျော်ညီသတင်း၊ ထိုသည်မင်းနှင့်၊ ရောင်းရင်းတူကွ၊ ငယ်သော်ကလျှင်၊
ဝိယသဟာ၊ မေတ္တာကျွမ်းဝင်၊ တိုင်ပင်ကြဘော်၊ ချစ်မွေ့လျော်သား၊ ပုရောဟိတ၊ ဗြဟ္မာဏ
ကား၊ သာမဃဇု၊ ဣရဗေဒင်၊ သုံးပုံမြင်၍၊ ငလျင်တော်လည်း၊ စနည်းတကောင်၊ တိမ်
တောင်နီပြောက် စသည်ဖြင့် စပ်ဆိုသည်။

ယင်းအပိုဒ်တွင် မွန်မူ၌လာသည်မှာ

သိုင်ပွဲချင်ဂ် ကြိန်ကွင်ပြ ဇုသုကာရီ ခုတ်ဦ နာမ ဓပ်နံဗိုနီဦ မင်မွဲသီလ မင်မွဲလပ်သတ်
သိုသုကစ္စပြောဟိတ်မွဲပုန်၊ ပြဿနညာဏ ကုသိုလအိတ် သုဟ်သုန်စိတ္တ နုဇောတ်နဂိုန် ဆာန်ကွိန်

ထဲ၌ ပိယတဟင် မေတ္တာကွင်းပြု ပြောဟိတံစုံရ ညာဏပြကွင်းသုတိတိဗျာပ်တိအိုတ်ဇာပ်တင် သမ္မုတိတိတိ ပွဲတိတိပွဲတိတိလက္ခဏာတိတိ တိအိုတ်ဇာပ်ကွင်းပွဲတိတိဗျာပ် တိအိုတ်ဇာပ်တင် ပွဲတိပွဲတိ ကျိဟ်ခင်မညာလင်ဇောပ် ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ မင်းကျင့်တရား ဆယ်ပါးမြဲမြဲ၍ သီလစောင့်သုံးလျက် လူသတ္တဝါများကို ကောင်းသောအုပ်စိုးခြင်းဖြင့် စောင့်ရှောက်သည့် ဂုဏ်သတင်းကြီးသည့် ခေုကာရီ မည်သည့်မင်း တွင် ဉာဏ်ပညာကြီးမားသည့် ပုရောဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ပါး ရှိသည်။

မင်းနှင့်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ငယ်စဉ်ကပင် လက်ပွန်းတတီးနေ၍ မေတ္တာသက်ဝင် ချစ်ခင်ခဲ့ကြ သည်။ အစဉ်ပင် စိတ်သဘော ညီညွတ်ကြသည်။ ပုရောဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် စွယ်စုံမန်သောက်သည့် ပညာရှိကြီးဖြစ်၍ ဗေဒသုံးပုံကို နှုတ်ငုံတတ်မြောက်လေသည်။

ဤတွင် မြန်မာမူနှင့် တူးခြားသည်မှာ မြန်မာမူတွင် ခေုကာရီ ကျော်ညီသတင်းဟုသာ ဆိုသော်လည်း မွန်မူတွင် မင်းတရားဆယ်ပါး မြဲမြဲ၍ သီလစောင့်သုံးလျက် လူအပေါင်းတို့ကို ကောင်းသောအုပ်စိုးခြင်းဖြင့် စောင့်ရှောက်သည့် ဂုဏ်သတင်းကြီးသည့် ခေုကာရီမည်သော မင်းဟူ ၍ချဲ့ထွင်လျက် စပ်ဆိုဖွဲ့နွဲ့သည့်ပြင် ဗေဒသုံးပုံကို မြန်မာမူတွင် သာမ၊ ယဇ၊ ဣရဟူ၍ သုံးနှုန်း သော်လည်း မွန်မူတွင် သုတ်ဗေဒ၊ သမ္မုတိဗေဒ၊ လက္ခဏဗေဒဟူ၍ တူးတူးခြားခြား သုံးနှုန်းထား သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

မွန်မူတွင် သုံးနှုန်းသည့် သုတ်၊ သမ္မုတိနှင့် လက္ခဏဗေဒ အမည်နာမများမှာ မိလိန္ဒပညာတွင် သုံးနှုန်းသည့် နည်းဖြစ်ကြောင်း သိရှိရပါသည်။ မွန်စာဆို၏ အသုံးအနှုန်းမှာ အလွန်တူးဆန်းလှ ပေသည်။

မြန်မာမူ အပိုဒ် (၁၆)တွင်

ဟတ္ထိပါလ၊ ကုမာရ၏။ ဘွားတသက်စစ်၊ ဆွဲခြောက်နှစ်သို့၊ ရောက်လှစ်သောခါ၊ ပြည့်စုံစွာသား၊ အင်္ဂါပေင်း၊ တင့်တယ်ခြင်းကို၊ မြင်လျှင်းလတ်သော်၊ ခမည်းတော်နှင့်၊ မြတ်ကျော်လှူများ၊ ဇောတရားကား၊ ငါ့သားညီနောင်၊ ရှိလောက်အောင်တည့်၊ ကြီးပြောင် စင်မြောက်၊ ထီးနှင့်လျှောက်၏။ မဘောက်ခန္ဓာ၊ မြင်လိုက်ပါစိမ့်၊ ဝမ်းသာနှစ်လို၊ ထိုမောင် တို့ကို၊ ဘယ်သို့သင့်တင့်၊ အခွင့်ရကြောင်း၊ ကြံသော်ကောင်းဟု၊ စုံပေါင်းတူကွ၊ တိုင်ပင် ကြ၍ စသည်ဖြင့် တွေ့ရ၏။

ယင်းအပိုဒ် မွန်ဘာသာတွင်

ဟတ္ထိပါလ ဘေဇပြဂုန် နှုတ်တိတုန် ကျွတ်ပေင်ပုည ဂျိဗြသုတ် ဒးဂ္ဂါကာလဂေါဝ်ဂပ်ပျီ၇ ဇတ်ဩရဗ္ဗ သိုင်မိသိုင်မ ကာလဂျိပုန်သိုင်နုန်ဂျိုင် တလက်ချိုင်သြန် ကြိတ်စိတ်ကျော်ကွင် ကျွတ်ရင်နုန်သို့ ညးပါပုန် ချပ်ဂုန်တရ။

ဤအပိုဒ်တွင် မွန်နှင့်မြန်မာ နှစ်ဘာသာတို့မှာ ထပ်တူထပ်မျှ တူသလောက်ပင် ဖြစ်နေသည် ကို တွေ့ရ၏။ သို့သော် မြန်မာတွင် ထီးဟုရေးရာမှာ မွန်က ငွေထီး (ဝါ)ထီးဖြူဟု သုံးထားကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာမူ အပိုဒ် (၂၆)တွင် ဝိဇ္ဇာသိပ္ပ၊ လူ့ကိစ္စကို၊ ငယ်ကမသင်၊ ပျော်ပါးလွင်မှု၊ အကြင်သူအား၊ စကားချေတင်၊ သဘင်မပြု၊ ခံတွင်းမဲ့သို့၊ ချီတုံပညာ၊ ညှိုးမျက်နှာနှင့်၊ ရွံရှာလန့်ထိတ်၊ အသံဆိတ်၏ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊

သုတေသနစာပေများ

၁၈၉

အပိုဒ် (၂၇)တွင် ပထမအရွယ်၊ ငယ်သော်ကတည်း၊ သိပ္ပခေါင်အား၊ တတ်မြောက်မြားမှု၊ တောသားရန်အောင်၊ ခြင်္သေ့ယောင်သို့၊ မရှောင်မညှာ၊ တင်းတင်းမာ၍၊ ပညာရဲရင့်၊ ပွဲလယ်တင့်လိမ့် စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊

အပိုဒ် (၂၈)တွင်

‘ရှေးခါမင်းသား၊ သူခြံတိုများလည်း၊ ယောက်ျားတကာ၊ တတ်အပ်စွာသည်၊ နာနာသိပ္ပ၊ စာရိတ္တကို၊ သင်ကြကုန်ပြီး၊ ဧရာခိုး၍၊ ကြီးသားငယ်ရွယ်၊ ဖြူကြီးကြယ်မှ၊ ကိုယ်လှယ် ကိုယ်စား၊ မိမိသားကို၊ နှုတ်ဆောင်နှင်း၊ တောထွက်ခြင်းဖြင့်၊ ရှင်းရှင်းသဒ္ဓါ၊ နိဗ္ဗာန်ရှာ၏’

စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊

အပိုဒ် (၂၉)တွင် ထို့ကြောင့်ကြသီး၊ ငါးသားကြီးလည်း၊ ဝဲချီးလောက်အောင်၊ ဆောင်သား ကျေးဇူး၊ ထူးသားရပ်ရည်၊ ကြည်သားစေတနာ၊ စုံအင်္ဂါနှင့်၊ နှုတ်ကြိုင်ပျ၊ ပန်းဆင်းလှသို့ စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း၊

အပိုဒ် (၃၀)တွင် သားသမီးလည်း၊ ပွားစီးလတ်တိ၊ မောင်ဘုန်းရှိသည်၊ ဓမ္မပင်သွယ်၊ ညောင်မြစ်တွယ်သို့၊ နန်းဝယ်ကိုယ်စား၊ အရာထား၍၊ ဖြူကျားဆံရောက်၊ အိုရပ်ဘောက်မှ (ပေါက်)၊ ကျင့်ဆောက်နိုင်မှု၊ ရဟန်းပြုလော့၊ ယခုကစင်၊ တောမဝင်နှင့်၊ လူငယ်ရင်သွေး၊ ပျိုနုသေး၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

အပိုဒ် (၃၁)တွင် ဘခင်ပုဏ္ဏား၊ မွေးသည့်သားကို၊ ပျော်ပါးလွှဲခွင်၊ နေစေချင်၍၊ ပုံပြင်ပမာ၊ ကြောင်းများစွာဖြင့်၊ မြစ်ထားဆုံးမ၊ တောင်းပန်သတည်း၊ ဟူ၍လည်းကောင်း စပ်ဆိုထားပါသည်။

အပိုဒ် (၂၆)မှ (၃၀)အထိ ခြောက်ပိုဒ်အစား မွန်ဘာသာတွင် တစ်ပိုဒ်တည်းဖြင့် စပ်ဆို သည်။

မွန်တွင်စပ်ပုံကား

ယုံကောန်နုသွတ် ဂွတ်ကွတ်စွာပိတောင် ကွတ်နွတ်ရောင် စွာပိတောင်ဒက် ဗိုတ်ပိကွတ်ခွင် ဗေဒင်ပန်သွတ် ဝန်စိုက်ကို အိုသိုက်ယုံ ပုတ်ဂွတ်ပုတ်သောန်စွာပိကောန်ကို ကွတ်ပင်ကွတ်တဲ နက်တင်ဏှယ် ကွက်ချေဂါပိစိင် ကွတ်သိုင်တံဂ်လေဝ်ကွတ်စွာပိဌာန် ပိုန်ဟာန်သွေဟ်သွဟ်တသိုက်ကို မြဟ် ဒယုံတမ္ဘင်တုဆန်ခြင်စိင်ညင် သိုင်နာသွပ် ကမ္မာန်သက်လှက် သွိုက်သဝပ် စသိုင်စိုချာပ် ဗဝင်ယဿ စသိုင်ဖဲကို အရိုကာမ အယုက်ပျိုဂ် ပသိုင်တုံဂျ နန်ထဝ်လစောန် ဖိုန်ကိုကောန်ရ သိုက်ဝံသျှက်ဟာန်ချင်နိဗ္ဗာန်ဂျတိတ်ပဂဗ္ဗိပလ္လိရိယသတ်ဂ်တိတ်ပဒးကာလရောင်။

ဤမွန်ဘာသာမျိုးတွင် တစ်ပိုဒ်ကို မြန်မာဘာသာမျိုးအဖြစ် ပြန်လိုက်လျှင် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော် ပြန်ဆိုစပ်လိုက်သည့် မြန်မာမူသည် သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရ စပ်ထားသလို ကောင်းမည်မဟုတ်ပါ။ သို့သော်လည်း အနက်သဘောမှာ မွန်မူရင်းအတိုင်း စကားဝေါဟာရများကို ပြန်ဆို၍ စပ်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၄-၃-၃ နည်းဖြင့် ကာရန်ယူထားပါသည်။

မွန်ဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့တွင် ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏားက ဟတ္ထိပါလအား ပြောကြားသော စကား (ပြန်ဆိုချက်)။

အိုသားသည်းချာ၊ ငယ်စဉ်ခါက၊ ပညာမြတ်ကို၊ သင်မှတ်လိုသည်၊ တတ်ပိုခဲ့မှု၊ ဂုဏ်ထူး ယူ၏။ သုံးဆူဗေဒ၊ ဗေဒင်စသား၊ တွက်ဆသင်္ချာ၊ ဒသပါသည်၊ ဆယ်ဖြာလက်မှု၊ ပန်းပုထုလုပ်၊

နှုတ်မှုစုံလင်၊ မင်းလှလင်သည်၊ မြင်းနှင်ဆင်စီး၊ အသီးသီးကို၊ တတ်ပြီးပါက၊ နတ်တမျှပင်
မောင်းမမိသံ၊ အခြေရံနှင့်၊ နန်းစံမင်းပြု၊ သာယာမှုစုံ၊ ပြုစုပုံကို၊ အာရုံမိမောက်၊ အလိုရောက်သည်၊
ကာမပြည်ဝယ်၊ ကျင်လည်ပြီးနောက်၊ ဆံဖြူပေါက်မှ၊ တစ်ယောက်သားလက်၊ နန်းလျာဆက်နှင်း၊
အသက်ကြွင်းကျန်၊ ကာလမှန်သော်၊ ဟေဝန်ရပ်၊ ဖြိုတောစုံသို့၊ ကိုလုံဝီရိယ၊ နိဗ္ဗာနသို့၊ အတ္တ
နှောင်ကျိုး၊ ရဟန်းမျိုးလျှင်၊ ဖြုရိုးမှန်လှပေတကား။

ပုရောဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဟတ္ထိပါလအား တောမထွက်ရန် ပြောကြားသကဲ့သို့ ဓဿကာရီ
မင်းကြီးလည်း ဘုရားလောင်းအား တောင်းပန်ရှာသည်။ ထိုအခါ ဟတ္ထိပါလ ပြန်လည်၍ တရားချ
သည်။ ၎င်းကို မြန်မာမှု အပိုဒ် (၅၄)၌ ဤသို့လာ၏။

လိုက်လျောသံခြေ၊ ဘမင်းထွေကို၊ တုံ့ဖြေစကား၊ ကျွန်ုပ်ကြားအံ့၊ တရားနာငြိမ့်၊
နားတော်စိမ့်လော့၊ ခြံဆိမ့်ချီလေး၊ ချစ်ရည်ကျွေးသား၊ ရင်သွေးတို့အား၊ ပါယံလေးပါးသို့၊
မလားစေကြောင်း၊ မကောင်းမြစ်ထား၊ ကောင်းရာတိုက်တွန်း၊ တတ်သင်ညွှန်းလျက်၊
ခင်ပွန်းမျိုးနွယ်၊ လျှောက်ပတ်ရွယ်၌၊ ရွေးချယ်စုံဘက်၊ တကွနက်လျှင်၊ နှစ်သက်ဝမ်းသာ၊
အိမ်ထောင်ခါလည်း၊ ဥစ္စာနီးရင်း၊ ပေးကမ်းခြင်းဟု၊ ဤငါးခုလျှင်၊ လူမှုထင်ရှား၊ ပညပ်
ထားသည်၊ စဉ်လျာမိဘ ကျင့်ရိုးတည်း။
တစ်ဖန် (၅၅)တွင် ဤသို့လာ၏။

မိကိုညာက၊ ဘကို လက်ဝဲ၊ ကိုင်စွဲချီလျက်၊ ပန်းထက်ဝယ်၊ အသက်ဆုံးအောင်၊
မြတ်နိုးဆောင်၍၊ အခေါင်အဖျား၊ လုပ်ကျွေးငြားလည်း၊ မွေးဘွားပိုက်ကျူး၊ ရှေးတင်ဖူး
သည့်၊ ကျေးဇူးလှယ်ဖြို၊ မဆပ်နိုင်ခဲ့၊ ရောက်တိုင်မဂ်ဖိုလ်၊ ကုသိုလ်တရား၊ ကြားစပေမှ၊
တုံ့ချေရဟု၊ လောကတမ်းခွန်၊ ပုဂ္ဂိုလ်မွန်တို့၊ ဟောညွှန်နည်းမှီး၊ တောထွက်ပြီးသော်၊
မာတာဝိတ၊ သင်္ဂြိုဟ်မှုကို၊ ပြုအံ့မရွံ့၊ ကောင်းအားသံသည်၊ ကောင်းကြံအပြည့်အမြီးတည်း။
အပိုဒ် (၇၅)နှင့် (၇၆)တွင်

ဗြဟ္မာတို့အား၊ မဆိုထားဘိ၊ ခြောက်ပါးနတ်ဌာနံ၊ ထက်ဆုံးစွန့်၌၊ အလွန်နည်းလှ၊
တရက်မျှလျက်၊ တွက်ဆလူ့ဘောင်၊ နှစ်ဖြင့်ဆောင်သော်၊ တထောင်ခြောက်ရာ၊ ဤကိုးစာမျှ၊
လူရွာကျင်လည်၊ လူပူသည်ကား၊ မရှည်အသက်၊ ကြာနေပြန်သို့၊ ဝမ်းပျက်ချင်ဖွယ်၊
ညှိုးယော်လှယ်သည်၊ တာထွယ်မရှိကောင်းစွာတည်း။

ထိုသို့လူသက်၊ နည်းစွာလျက်ကို၊ တောထွက်နှေးအောင်၊ အိမ်ရာထောင်ဟု၊ ချုပ်နှောင်
ငဲ့အား၊ ဟန့်ဖီတားသည်၊ မင်းများမွေးဘ မအပ်စွတည်း။

ဤအခန်းတွင် မြန်မာမှု၌ အပိုဒ် (၅၃)မှ (၇၆)အထိ (၂၃)ပိုဒ်မျှ ရှည်လျားစွာ ရေးသားထား
သည်။ မွန်မှုတွင် နှစ်ပိုဒ်မျှသာ ခပ်ကျဉ်းကျဉ်းဖြင့် ရေးသားထားသည်။

မွန်မှုတွင်ရေးလိုကား

ယုံကျက်ဂမျိုင် မပိုင်နန်ဂှောင် သိုင်မအက်ရောင် အာတ်အခေါင်ဂို့ ကိုကျွန်စိုတ်ရ ခါမကိုမိ
မဆန်တွန်ဂို့ ကျွန်စိုတ်ခြံခြံ ဥပကာရ မိမကျက်ဂုန် အဲဒိုက်တုန်အံ တိတ်တုန်တုန် ဩသးခွဲစရိတ်
ပြသန် ပူးညှိမိရ ပူးဖွဲမပွန် ကိုယိုက်နင်နာ သိုပူးခါတုန် ပကိုဒးကွာ် မိမကျက်ဂန် ဝဲပူးခါ ရိုဟ်တုသုဟ်

သွန် သိုသ်ပဉ် ကိုပို့တမုန် ပွဲပုးမိသွ် ရိုဟ်တဲဟွံခန် ကောန်စိုတ်တန်တန် ဒိုသွန်အိုတ်အာ ဂုန်မကိုမိ
ခွေပ်အိုတ်ညီဟာ ခွေပ်ဟွံမာန်ဟေင်ကျက်တွံသေင်ဟာ ယဝ်သိုက်ခွေပ်ရဂုတ်မိမဝါ တိတ်ပဂမီ ဟွံ
လွံပရာ တွံကိုခေပ်ရ ကုမိမခါ မိမဆတ္တဝ် မိင်ခေပ်တဲမှာ ဒွေတ်ပြုမါ မေတ္တာစိုတ်ဟွံန ကုသိုတ်ကောသ်
ဗွက်ဗျာဉ်လက် ဒိုဂမီပွေပ်တဲ ခွေပ်မာန်ဒိုသမ္ပုဒ္ဓ ကျက်တလညာဏ်ဒိုဂမီကန် နညာဏ်အသပ် ခွေပ်ဂုန်
သွဟ် မိမဆတ္တဝ်နတဂ်ခေပ် ကျက်တွံလပ်ရောင်။

ယွံအံက်သွိုင်မ ဂျိုင်တေဇရုတ် ပမာဓွဲတုန် အဟိုဟွံနပျိုင် မိုဟ်ဂမ္ဘိုင်ဆက်သိုက်ကျိက်ဗက်
ဂျိုင်ဒုင်အာဒုင်ကျိုင်စိုပ်သွေဟ်ကြိုင်သွံ တိုန်အာဒိုဟေင် ထာန်တောင်မော့ ဂျိုင်ဒုင်တဲထောံ စွဲလပ်စိုင်
သ် မိုဟ်ကျက်အာကွိုင် ဂျိုင်ဒုင်လှာ် ညိုင်နံက်ကို ပမာဟိုဏ် ခေပ်ရပ်ဂို ပျိုင် နဲဂျိုင်သွေဟ် သိုခေပ်နာ်လွာ်
တုပ်မိုဟ်ကွမ်အာ ခေပ်နာ်ဒ်ထောံ ရပ်စွဲလသ္မာ ရပ်ဒိုဒ္ဓဟေင် ပရေင်သင်သ္မာ ခေပ်အဝိဇ္ဇာ သံသာဂျိုင်သွေ
အံက်သွိုင်ကျက်ဂန်ကို သျက်နန်ခွဲ မိုန်ကိုသမ္ပာ ကိုဆေပ်တာပြ ဝိုသိုက်ကွိုင် ဟိုဒိုဒိုင်အံ သလးမ္မဲတဲ
ကိုအဲညါရ မဟိုတ်မာ သွိုင်ယွံအံက်သွိုင်မ ရိုဟ်ဟ်တဲအို ကိုတ်ဒါန ခေပ်ပမာ လဗိုန်ကာယ ရိုက်
တဲလအိတ် ခေပ်အန်စွ ပွပ်ညါရသွိုင်မရာဇာ။

မွန်ဘာသာကို မြန်မာမူပြုလိုက်ပါက အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်။

ပထမအပိုဒ် မြန်မာပြန်မှာ

အိုရွှေနန်းရင်၊ သခင်ဘုရား၊ ငါ့အားသွန်သင်၊ မိခင်ဖခင်၊ ကျေးဇူးရင်ကို၊ ရိုသေသမ္မာ၊
အစုစုဖြင့်၊ ထပ်ဆင့်မေတ္တာ၊ အဖြာဖြာလျှင်၊ ဖခင်လက်ဝဲ၊ အမြဲပင်တင်၊ မိခင်လက်ျာ၊
ဘယ်ညာမချ၊ ချီမ၍သာ၊ ပခုံးမှာဖြင့်၊ သွားလာနေစေ၊ မြေသို့မချ၊ တမမလျှင်၊ ကျင်ငယ်
ကျင်ကြီး၊ စီးကျပေပြား၊ ထားကာပြုစု၊ ယာဂုနီအေး၊ မပြတ်ပေး၍၊ ချီအေးသစ်သီး၊
ကျေးမွေးပြီးသော်၊ ခင်းနှီးထက်ဝယ်၊ စံပယ်စေလျက်၊ ခြေလက်အင်္ဂါ၊ နှိပ်နယ်ကာဖြင့်၊
ဝါစာပီယ၊ မိနင့်ဖက်၊ ချီမြစကား၊ မေတ္တာထားလျက်၊ အသက်ထက်ဆုံး၊ ရွှင်ပြုံးစွာဖြင့်၊
ပြုကျင့်ငြားလည်း၊ နှစ်ပါးမိဘ၊ ကြီးသမ္မာသော၊ ဂုဏဂုဏ်ပြိုင်၊ မဆပ်နိုင်ပေ၊ ဆပ်နိုင်လို
လျှင်၊ တောတွင်းဝင်၍၊ ပင်ပင်ပန်းပန်း၊ ရဟန်းတရား၊ ပွားများဘာဝနာ၊ နောင်သောခါမှ၊
ဓမ္မာအမြိုက်၊ တိုက်ကျေးပါက၊ မိဘကျေးဇူး၊ ဆပ်နိုင်ဖူးသည်၊ အထူးမြတ်စွာ ဟောပေ
တည်း။

ဒုတိယအပိုဒ် မြန်မာပြန်မှာ

အို ခမည်း၊ တစ်နည်းစိတ်ဖြာ၊ ကြားနာပါလော့၊ အားမလျှော့တမ်း၊ ရေလမ်းခရီး၊
လှေစီးသူများ၊ ပမာထားကာ၊ ကမ်းဆိုက်လာလျှင်၊ သော့ကာတက်ကာ၊ လိုရာရပ်သို့၊
ကူးတို့ဖြူပြီး၊ လှေကြီးကိုမူ၊ နောက်လူစီးရန်၊ ချန်လှပ်ခဲ့သည်၊ နောက်လူသည် လည်း၊
ထိုနည်းတူပင်၊ ယူငင်၍သာ၊ စီးကြရာသည်၊ လှေမည်သည်ကား၊ ကမ်းနား၌ပင်၊
တင်လျက်ကျန်ရာ၊ ရပ်နာမ်မှာလည်း၊ ပမာလှေကြီး၊ စီးသောလူနှင့်၊ နှိုင်းယှဉ်အပ်သည်၊
အချိန်တန်က၊ ဇကုနုပျက်မှာ၊ သံသရာဝယ်၊ လူးလာတွေပြား၊ မနားမနေ၊ မွေးလိုက်သေ
လိုက်၊ မိုက်မိုက်မှောင်မှောင်၊ ဤလူဘောင်မှာ၊ ရွှေရောင်ထီးနန်း၊ စံမြန်းခမ်းနား၊ မိဖုရားနှင့်၊
ငယ်သားပြည့်စုံ၊ ဝံ့၍ပေးပြား၊ ငါ့အားသည်းခံ၊ ငါမစံလို့၊ မြွေရသင်းပင်း၊ ရောင်မွေ့ခြင်းကား၊

ဝဲတွင်းဩဃ၊ ကျရောက်သည့်နှယ်၊ အပါယ်လေးပါး၊ လားရမည်တည်း၊ ဖခမည်းလည်း၊
မင်းစည်းစိမ်တွင်း၊ မန့်မင်နှင့်၊ မင်းကျင့်တရား၊ ဆယ်ပါးအနံ၊ လုံအောင်နေနှင့်၊ မဖင့်မဒေး၊
ဒါနပေးလော့၊ အေးဆေးမနေ၊ မလေးမပေါ့၊ မလော့ခွန်အား၊ တရားဓမ္မ၊ အနိစ္စမှ၊
လုံလပြုမြဲ၊ မစနေ့တိုင်း၊ ကသိုဏ်းရှုလော့၊ နောင်ခါဘဝ၊ ပြောင်းကြရသော်။ ။ အတ္တ
သုဂတိ ရှိပေမည်။

နိဂုံးချုပ်

ဟတ္ထိပါလပျို့ မွန်မြန်မာ နှစ်ဘာသာစလုံးပင် အလွန်ဖတ်၍ကောင်းလှသည်။ မြန်မာတွင်
ရှည်လျားစွာ ရေးစပ်ထားသည်။ မွန်တွင် ခပ်ကျဉ်းကျဉ်းပင် စပ်ဆိုထားသည်။

ဥပမာ ဇာတ်ပေါင်းခန်းတွင် မြန်မာက (၁၀)ပိုဒ်ကို (၁၀)မျက်နှာမျှ ရေးရာတွင် မွန်ဘာသာ
တွင် (နှစ်)ပိုဒ်ကို (တစ်)မျက်နှာလောက်နှင့် ကျဉ်းကျဉ်းနှင့် လိုရင်းကိုသာ စပ်ဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်။
ပါဠိမူရင်းမှာ သာ၍ကျဉ်းပေသည်။ မွန်တွင် စာဆိုရှင်က စာအစတွင် တစ်မျက်နှာလောက်
နိဒါန်းပျိုးပြီးမှ ဇာတ်ကို အစအဆုံး စပ်ဆိုပြီးမှ နိဂုံးအဖြစ် (၁၃)ပိုဒ်မျှ ရေးစပ်၍ မိမိ၏မွေးဇာတ်နှင့်
ဤပျို့ကို ရေးစပ်ပုံများကိုသာမက

‘ငါနှင့် ငါသာ၊ နှိုင်းစရာဟု၊ ပညာမုန်ယို၊ အရွယ်ပျိုက၊ မဆိုစလောက်၊ မာန်စောင်မြောက်
၍၊ နှုတ်ငေါက်လွန်မိ၊ ဒေါသရှိလည်း၊ နှောင်းပြီးတခါ၊ ရိုသေစွာလျှင်၊ ဤစာကိုးခန်း၊
ပုလဲပန်းဖြင့်၊ စိတ်ကျန်းမာန်လျော့၊ ငါကန်တော့၏၊ အရှင်တကာ၊ သည်းခံပါလော့၊
မေတ္တာမသွေ၊ မုန်းထုံဖြေသည်။ မျက်ပြေသူတော် ကျင့်ဟောင်းတည်း’

ဟူ၍ တောင်းပန်ထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပေသည်။ မြန်မာတွင် ပိုဒ်ရေပေါင်း (၃၁၁)ပိုဒ်
မျှရှိ၍ မွန်တွင် (၃၀)ပိုဒ်လောက်သာရှိသည်။ သို့ရာတွင် မွန်တွင် မြန်မာကဲ့သို့ အပိုဒ်တွေ အမှတ်စဉ်
မခွဲခြားပါ။ ပါဠိဂါထာတွေကိုလည်း မပြပါ။

[တက္ကသိုလ် မွန်အသင်း။ ။ (၁၉၇၀-၇၁)]

ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ၊ ပုဂံခေတ်ဦး စာအုပ် နှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု

ပါမောက္ခလု(စ်)သည် 'ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ ပုဂံခေတ်ဦး' ဆိုင်ရာ သမိုင်းကို စာအုပ်ကြီးသုံးအုပ်ဖြင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ အပတ်တကုတ် ကြိုးစားအားထုတ်၍ ပြုစုခဲ့သည်။ ၎င်း၏တစ်သက်တာတွင် ထင်ရှားစွာကျန်ရစ်ခဲ့မည့် လုပ်ငန်းကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ဤစာအုပ်၏တန်ဖိုးမှာ ကျပ်(၇၀၀)တိတိ ဖြစ်၍ ဝယ်ရန်ပင် မလွယ်ကူပါ။

ပါမောက္ခကြီးသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် နှစ်ပေါင်း (၅၂)ကျော် နေထိုင်ခဲ့သည်။ မြန်မာလူမျိုး အစစ်ဖြစ်သော ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ဦးဖေမောင်တင်၏ နှမအရင်း ဒေါ်တီတီနှင့် အိမ်ထောင်ပြု ခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အထူးသဖြင့် ပုဂံဘုရားများကို အလွန်အလွန် ချစ်မြတ်နိုးသော အင်္ဂလိပ် ဖြစ်သည်။ အင်္ဂလိပ်ပင်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံ၌ သူ၏သက်တမ်း ထက်ဝက်ကျော် နေခဲ့သဖြင့် မြန်မာတစ်ပိုင်း ဖြစ်နေပါသည်။

မြန်မာကျောက်စာ အချပ်ပေါင်း (၅၀၀)ကျော်ကို ဓာတ်ပုံကောင်းကောင်း၊ စာရွက်ကောင်း ကောင်းဖြင့် စာအုပ်ကြီးငါးအုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ မှန်နန်းမြန်မာရာဇဝင်ကို ပြန်ရိုက်၍လည်းကောင်း၊ မြန်မာသုတေသီများ အဆင်သင့်လွှဲလာနိုင်ရန် အင်္ဂလိပ်ခေတ်က ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်နှင့်တွဲဖက် ကာ စုဆောင်းပြန်ဆို၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သူဖြစ်သည်။

မြန်မာပြည်ကို အလွန်ချစ်သော စာပေသမား တစ်ဦးဖြစ်သည်။ သမိုင်းဆရာတစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ သူသည် ပုဂံကို အလွန်ချစ်လွန်းသဖြင့် ပုဂံ၌ပင် အရိုးထုတ်လိုသည်ဟု ပြောဖူးသည်။ ပုဂံသူ ပုဂံသားများကလည်း သူ့ကို 'ပါပါကြီး'ဟု ချစ်စနိုး ခေါ်ကြသည်။ သူ့ကို အလွန်ကြည်ညို ချစ်ခင်ကြသည်။

ပုဂံသို့ ကျွန်ုပ်ရောက်တိုင်းပင် ဝါရင့်၍ အသက်ကြီးပြင်းသည့် ဘုရားစောင့်လူကြီးများ ဦးစ၊ ဦးဘရိန်၊ ဦးလှကြွယ် စသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ပါမောက္ခလုစ်နှင့် မိလ်မှုးဘရင်တို့ကို သတိရ ကြောင်း မျက်ရည်လည်၍ပင် ပြောဆိုကြသည်။

ပါမောက္ခလုစ်သည် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာလက်ရာများကို မည်၍မည်မျှ ချစ်ခင် မြတ်နိုး၍ ရိုသေသမှုပြုသည်ကို ပုဂံဘုရားစောင့် သော့ကိုင်များမှတစ်ပါး အခြားလူများ ပို၍မသိပါ။

(၁၉၆၅) ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံခြားသို့ အပြီးအပိုင် ရုတ်တရက် ပြန်သွားရတော့မည်ဟု ကျွန်ုပ် ကြားရ၍ တစ်နေ့သောအခါ သွားရောက်စုတ်ဆက်စဉ်က သူသည် ဝမ်းနည်း၍ တကယ်ပင် ငိုသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ လုံးဝမခွာလိုသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ သမိုင်းကော်မရှင်နှင့် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်မှပုဂ္ဂိုလ်များလည်း ပါမောက္ခလုစ်၏ သစ္စာတရားနှင့် စိတ်ထားမြင့်မြတ်ပုံကို ကောင်းစွာ သိကြပါပေသည်။

ပါမောက္ခလုစ် ပြုရသော (Old Burma-Early Pagan)* ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ ပုဂံခေတ်ဦး' စာအုပ်တွင် အတွဲကြီးသုံးတွဲပါဝင်သည်။ ပထမတွဲတွင် စာသက်သက် (Text) ရေးသည်။ ဒုတိယတွဲတွင် အညွှန်း (Index) သာပါဝင်ပြီး တတိယတွဲတွင် ဓာတ်ပုံ (Plates) ပေါင်း (၂၀၀၀) နီးပါး ခန့် ပါဝင်ပါသည်။

အမေရိကန်ပြည် နယူးယောက် တက္ကသိုလ် အနုပညာဌာနမှ ထုတ်ဝေသော အာရှတိုက် အနုပညာဂျာနယ် (Artibus Asiae) အထူးထုတ် အမှတ်စဉ် (၂၅) အဖြစ် အနောက်ဂျာမနီပြည်တွင် ဂျော့ဂျွန်အောက်စတင် (J.J. Augustin) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။

စာအုပ်ကြီးကိုပြုစုရာ၌ ဆရာကြီး၏ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်ဖြစ်သော သမိုင်းကော်မရှင်မှ ကွယ်လွန်သူ ဗိုလ်မှူးဘရှင်သည် (၁၉၅၅) ခုနှစ်မှစ၍ အများဆုံးကူညီခဲ့သော်လည်း စာအုပ်တွင်ပါရှိသည့် အယူအဆများသည် ပြုစုသူ ခေါက်တာလုစ်တစ်ဦး၏ တာဝန်သာဖြစ်ပါသည်။

ဆရာကြီးလုစ်သည် ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ ပုဂံခေတ်ဦးဟူသော စာအုပ်ကိုပြုစုရာ၌ ခေါင်းမပါ ခြေမရှိသော ကိုယ်ထည်ချည်းနှင့်တူသည်ဟု ပြုစုသူက ကြိုတင်ပြောထားပါသည်။

မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်း မိုးခေါင်ရှေး အရပ်တွင် မြန်မာတို့၏ ပုဂံမြို့တော်ကြီး ထွန်းကားတိုးတက်လာပုံ၊ အေဒီ (၁၀၆၀) ခုနှစ်တွင် မွန်နှင့်မြန်မာတို့ ပူးပေါင်းပြီး ပထမ ပြည်ထောင်စုကို တည်ထောင်ခဲ့ပုံနှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မြန်မာယဉ်ကျေးမှုတို့သည် ထိုစဉ်က ပန်းဥယျာဉ်ပမာ သာယာမွှေးကြိုင်ခဲ့ပုံများကို တင်ပြထားသည်။

ခေါင်းပိုင်းနှင့်တူသော ပုဂံမတိုင်မီက သမိုင်းကို နီဂရက်တို့ (ကပ္ပလီအပူစား) လူမျိုးတို့ ခြေချခဲ့သည့် ရှေးခေတ်မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကို ရေးပါက အလွန်ရှည်လျားလိမ့်မည်။ သမိုင်းမတင်မီ ခေတ်ဆိုင်ရာ အထောက်အထားတွေလည်း မစုံလင်သဖြင့် မရေးသားသေးဘဲ ကျော်လွှားခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ခြေနှင့်တူသော ပုဂံနောင်းခေတ်သမိုင်းမှာလည်း မြန်မာဘာသာကျောက်စာ (၅၀၀) ကျော်ကို အခြေပြု၍ ရေးသားထားသည်ဖြစ်၍ ပုဂံခေတ်ဦးတွင် တွေ့ရသော မွန်ကျောက်စာ အထောက်အထားနှင့် မတူသဖြင့် သီးခြားစာအုပ်ကြီးတစ်အုပ်အဖြစ် ဆက်လက်ထုတ်ဝေရန် လျာထားပါသောကြောင့် ဤစာအုပ်တွင် မဖော်ပြနိုင်ပါဟု ဆိုပါသည်။

ယခု ဝေဖန်သုံးသပ်နေသော ပါမောက္ခလုစ်၏ စာအုပ်ကြီးမှာ အပိုင်းသုံးပိုင်း ပါဝင်ပါသည်။ ပထမပိုင်းတွင် သမိုင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို အကျဉ်းအားဖြင့် တင်ပြထားသည်။ မူရင်းကျောက်စာနှင့် နောက်ထိုးကျောက်စာ နှစ်မျိုးစလုံးကို အထောက်အထားပြပါသည်။ ဒုတိယ

အပိုင်းတွင် သွန်းလောင်းထုလုပ်ထားသည့် ဆင်းတုရုပ်ပွားတော်များ၊ ဆေးရေးပန်းချီများအကြောင်း သမိုင်းကိုတင်ပြီး တတိယပိုင်းတွင် ပုဂံခေတ် ဗိသုကာပညာဆိုင်ရာသမိုင်းများကို တင်ပြထားပါသည်။

သူ၏အမှတ်စဉ် စကားတွင် စာပြုသူ၏ ရှေးမြန်မာနိုင်ငံနှင့် ရှေးထိုင်းနိုင်ငံတွင် ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာဘက်တို့၌ ဦးဆောင် တီထွင်လမ်းပြသူများမှာ မွန်တွေဖြစ်သည်။ မွန်တို့သည် အလွန် ရှေးကျသော အချိန်ကာလကပင် အိန္ဒိယနှင့် အဆက်အသွယ် ရရှိခဲ့ကြသည်။ မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ တွင် အင်အားကြီးမား၍ ဆန်စပါး လယ်ယာကောင်းကျွန်းကို စိုက်ပျိုးစားသောက်သူများ ဖြစ်သည်။

မွန်တို့သည် ဘာသာစကားတွင် အာနံတောင်တန်းတစ်လျှောက်ရှိ ဘာသာစုများနှင့်လည်း ကောင်း၊ ကမ္ဘောဒီးယားရှိ ခမာဘာသာတို့နှင့်လည်းကောင်း ဘာသာစကား၊ အနွယ်တူကြသည်။ အင်ဒိုနီးရှား ဘာသာစကားနှင့်လည်း ဆက်သွယ်မှု ရှိကြသည်။

သို့သော် တိဗက် မြန်မာ အနွယ်ဝင် ပျူဘာသာနှင့်လည်းကောင်း၊ မြန်မာဘာသာစကားနှင့် လည်းကောင်း မတူညီဘဲ ခြားနားကြသည်။

အေဒီ (၆၃၈)တွင် ပျူတို့ သည် သရေခေတ္တရာပြည်ကြီးကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ အေဒီ (၈၃၂ နှင့် ၈၃၅)တွင် အနောက်ယူနန်မှ နန်ချောင် (Nanchao) တို့သည် ပျူမြို့တစ်မြို့နှင့် မွန်မြို့တစ်မြို့တို့ကို ဖျက်ဆီးတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ မြန်မာတို့သည် ထိုစဉ်က နန်ချောင်နှင့်အတူ ပူးပေါင်း၍ စစ်တိုက်ခဲ့ကြသည်။ နန်ချောင်နှင့်လည်း ဘာသာစကား အနွယ်တူဖြစ်ကြသည်။ စစ်တိုက်မှု တွင် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော မြန်မာတို့သည် အခွင့်ကောင်း အခါကောင်းရသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် နန်ချောင်နှင့် ခွဲထွက်ကာ ကျောက်ဆည်နှင့် မင်းဘူးခရိုင်သို့ ဆင်းလာကြသည်။ ကျောက်ဆည် (၁၁)ခရိုင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မင်းဘူး(မြောက်)ခရိုင် ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ကြသည်။

အေဒီ (၈၅၀)တွင် အစွမ်းထက်မြက်၍ တိုးတက်မှု လျင်မြန်သော မြန်မာတို့သည် ပုဂံ မြို့တော်ကြီးကို တည်ထောင်ဆောက်လုပ်ခဲ့ကြသည်ဟူ၍ ဒေါက်တာလုစ်က နိဒါန်းပျိုးသည်။

ဤကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ စာဖတ်သူများအား (၁၉၅၈)ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ပြည် ဟားဗက် တက္ကသိုလ်တွင် ကျင်းပသော အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ နှီးနှောဖလှယ်ပွဲကြီး၌ ကျွန်တော် ဖတ်ကြားခဲ့သည့် စာတမ်းတစ်စောင်ကို ထောက်ပြလိုပါသည်။ စာတန်းအမည်မှာ (Mon Literature and Culture over Thailand and Burma) ဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ် အတွဲ(၄၁)တွင် ထိုနှစ်ကပင် ပုံနှိပ်ခဲ့သည်။ ထိုစာတမ်း၌ ပါရှိသောအချက်တို့နှင့် ကိုက်ညီမှု များစွာရှိသဖြင့် အချို့ အချက်အလက်များကို တင်ပြလိုပါသည်။

ရှေးဟောင်းကျောက်စာခေတ်ကို မျှော်ကြည့်လိုက်လျှင် ယခု ထိုင်းပြည်သည် မွန်လူမျိုးတို့ ရှေးဦးစွာ အခြေစိုက်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုစဉ်က ထိုင်းလူမျိုးများသည် မြောက်ဘက်အရပ်ဒေသတို့၌ ရှိနေကြ၍ အောက်သို့မဆင်းခဲ့ကြသေးဟု ခိုင်လုံသောအထောက်အထားများ ရှိပါသည်။ ထိုင်းပြည် ဟောင်း၌ ထွန်းကားခဲ့သော မွန်နိုင်ငံမှာ ဒွါရဝတီပြည်ဟု သိရသည်။ အေဒီ (၆၀၀)မှ (၁၁၀၀)အတွင်း

■ မှတ်ချက်။ ။ ကျွန်ုပ်ကသာမြို့ဟောင်း တူးဖော်စဉ်က (၆)ရာစုခေတ် မွန်စာပါ အုတ်ခွက်ဘုရားအချို့နှင့် ပျူ ခေတ် ဌေးဂါးထောင်ကျော် ထွေရသဖြင့်(သထုံပြည်)သည် ဒွါရဝတီပြည်နှင့် ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။

အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ခဲ့ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာ မွန်နိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ မြို့တော်မှာ ယခု ပရပထုံခေါ် နန့်ပထုံဖြစ်ပြီး ဗန်ကောက်မြို့၏ အနောက်ဘက် မိုင် (၃၀)အကွာ၌ တည်ရှိသည်။ ရှေးအကျဆုံး မွန်ကျောက်စာကို မြန်မာနိုင်ငံ၌ မတွေ့ရဘဲ ထိုင်းပြည်၌ တွေ့ရသည်။

ထိုကျောက်စာကို ကွယ်လွန်သူ ပြင်သစ်ပါမောက္ခ ကျောက်စာပါရဂူ ဂျောဇေဒီးက အက္ခရာဖလှယ်ပြီး ဘာသာပြန်ဆိုလျက် (BEFEO)ခေါ် အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာ ပြင်သစ်သုတေသန ဂျာနယ်၌ ဖော်ပြခဲ့သည်။ အက္ခရာဗေဒ ရှုထောင့်အရဆိုလျှင် ထိုမွန်ကျောက်စာသည် အေဒီ (၆၀၀) ရာစုအတွင်း ထိုးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ အေဒီ (၄၀၀)အတွင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သောမကျောက်စာ နှင့်လည်း အက္ခရာပုံသဏ္ဌာန် တူညီပါသည်။

အခြား ရှေးကျသော မွန်ကျောက်စာတိုင်ကို ဗန်ကောက်၏ မြောက်ဘက် မိုင် (၁၀၀)ခန့် အကွာတွင် တည်ရှိသော လဝပူရ ခေါ် လောပူရီမြို့၌ တွေ့ရသည်။ အေဒီ (၇)ရာစုနှင့် (၈)ရာစုတွင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဖြစ်သည်။ ကျောက်စာတိုင်မှာ ရှစ်မြောင့်ဖြစ်ပြီး ကျောက်ဆစ် ပန်းပုလက်ရာ အလွန် ကောင်းမွန်စွာ ထက်အောက်တို့တွင် ထုထွင်းထားသည်မှာ ထိုခေတ်က မွန်တို့၏ အနုပညာ အဆင့် အတန်းမြင့်မားပုံကို ခန့်မှန်းယူနိုင်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် နောက်ဆုံး ထွန်းကားခဲ့သော မွန်နိုင်ငံနယ်ပယ်တစ်ခုမှာ ဇင်းမယ်အနီးရှိ ယခု လန်ဖွန်းမြို့တွင် ဖြစ်သည်။ ရှေးက မွန်တို့က ဟာရီဘူဉ္စဟု အမည်နာမပေးခဲ့ကြသည်။ ထို ဒေသရှိ စေတီဘုရားများတွင် မွန်ကျောက်စာ ခုနစ်တိုင်တို့ကို တွေ့ရှိရသည်။ သက်တမ်းမှာ (၁၃)ရာစု အတွင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗန်ကောက်မြို့၏ အနောက်တောင်ဘက် မိုင် (၅၀)အကွာရှိ ပေါင်တုတ် (Pong Tuk)အရပ်တွင် (၁၉၂၇)ခုနှစ်၌ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ပြင်သစ်ပါရဂူများ တူးဖော်မှု ပြုကြသည်။ တွေ့ရှိသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများအနက် ကျောက်ဆစ်ပန်းပုပါသော ကျောက်တိုင် အကျိုးများ၊ အင်္ဂတေပန်းများ ပါဝင်ပါသည်။ မြေအောက်တွင် အဆောက်အဦများစွာတို့၏ ပန္နက်ပုံ များနှင့် အခြေခံအောက်ခံများကိုလည်း တူးဖော်တွေ့ရှိရသည်။ အများဆုံး အသုံးပြုသော ပစ္စည်းများမှာ ဂဏ်ကျောက်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အောက်ပိုင်းတွင် ဘုရားဆင်းတု စေတီ ပုထိုး မြို့ရိုးခံတပ် စသည်များကို ဂဏ်ကျောက်ဖြင့် ပြုလုပ်ကြသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

ရှေးအကျဆုံး ထိုင်း ကျောက်စာမှာ အေဒီ (၁၃)ရာစုထက် ရှေးမကျပါ။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ရှေးကျသော ဗိသုကာလက်ရာများ၊ ပန်းပုလက်ရာများနှင့် မွန်ကျောက်စာများကို အထောက်အထား ဖြုပြီး ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ဒွါရဝတီနိုင်ငံတွင် နေထိုင်သူများမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာ မွန်လူမျိုးများဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်စိတ်ချစွာ ပြောနိုင်ပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံရှိ ရှေးမွန်တို့၏ သမိုင်းဝင်ဌာနများသည် ထင်ရှားသော ဘုရားသုံးဆူ တောင် ကြားလမ်းခရီးနှင့် နီးကပ်ကြောင်း ပေါ်လွင်ပါသည်။ ဘုရားသုံးဆူ တောင်ကြားလမ်းခရီးဖြင့်ပင် ဒွါရဝတီ (ထိုင်းပြည်ဟောင်း) မွန်နှင့် သုဓမ္မဝတီ (သထုံ) မွန်တို့ ကူးလူးဆက်ဆံကြပါသည်။

ဒွါရဝတီဟူသော နိုင်ငံအမည်ကို မည်သူက တီထွင်ခဲ့ပါသနည်းဟူ၍ မေးမြန်းလိုလိမ့် မည်။ အကျဉ်းချုပ်အဖြေမှာ ခေတ်ပြိုင် တရုတ်မှတ်တမ်းတို့တွင် ဤသို့ဆို၏။

*အင်ဒိုချိုင်းနား ကျွန်းဆွယ်ဒေသတွင် သရေခေတ္တရာနှင့် ခမာမြေအကြား၌ တိုလိုပိုတီ (Tolopoti) ဟူသော နိုင်ငံတစ်ခု ရှိပါသည်။ တိုလိုပိုတီဟူသော တရုတ်၏အခေါ်ကို လွန်ခဲ့သော နှစ် (၁၀၀)ခန့်က ထိုင်းသုတေသီများက ဒွါရဝတီနိုင်ငံဖြစ်သည်ဟူ၍ ယူမှတ်ကြသည်။ ဂျပန်က မွန်တို့၏နိုင်ငံကို (Tora) တိုရာဟု ခေါ်ခဲ့သည်။

ထို့နောက် ပရပထုံတွင် တူးဖော်တွေ့ရှိသော ငွေတံဆိပ်တုံးနှစ်ခုပါ ရှေးဟောင်း ပလဝ အက္ခရာဖြင့် ရေးသားသည့် ဒွါရဝတီမင်း ကောင်းမှုဟူသော အေဒီ (၅)ရာစုစိုး သက္ကဋကသော အရေးအသားအရ တရုတ်မှတ်တမ်းပါ ဒွါရဝတီဖြစ်ကြောင်းကို အတည်ပြုနိုင်ကြသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ အနွှံအပြားတွင် တွေ့ရှိရသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့် ကျောက်စာအထောက် အထားအရ ဒွါရဝတီ နိုင်ငံသည် ယခု ထိုင်းခေတ်လယ်နိုင်ငံ၏ အကျယ်အဝန်းမျှလောက် ကျယ် ပြန့်လိမ့်မည်ဟု အတိအကျ မပြောနိုင်သည့်တိုင် ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာ များစွာ ထင်ရှားပါသည်။

ရှေးဟောင်းကျောက်စာများနှင့် ရှေးဟောင်းဗုဒ္ဓဘာသာ ဆင်းတုတော်များကို ထောက်ထား ၍ ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံသည် မူနအင်ပါယာ (Fu Nan) ပျက်စီးပြီးနောက် (၆)ရာစု အလယ်လောက် ကျမှ တည်ထောင်နိုင်သည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ယူဆပါသည်။

ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံသည် (၁၁)ရာစုတွင် ခမာတို့၏ လက်အောက်သို့ ကျဆင်းခဲ့ရလေသည်။ သို့သော် ခမာလက်အောက်တွင် ရှိစေကာမူ ယဉ်ကျေးမှုအရာတွင် မွန်တို့၏ ဩဇာမှာ (၁၃)ရာစု အထိ ဆက်လက်ကာ ထိုနိုင်ငံ၌ ဩဇာညောင်းခဲ့သည်။

ဒွါရဝတီ မွန်တို့သည် ၎င်းတို့၏ အိမ်နီးနားချင်းနိုင်ငံဖြစ်သော အာရှတောင်ပိုင်းရှိ အခြား နိုင်ငံတို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ထူးခြားသော အကြောင်းတစ်ရပ်မှာ ကျောက်စာအရသော်လည်းကောင်း၊ အခြားအထောက်အထားများအဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ မွန်တို့၏ ရှေးနိုင်ငံရေးသမိုင်းကိုသော်လည်း ကောင်း၊ အုပ်စိုးသော မင်းတို့၏ အမည်များကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဟာရီဘုဉ်နိုင်ငံ၏ မွန်ဘုရင်မ စမ္မဒေဝီမှတစ်ပါး အခြားအမည်များကို မသိရခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။

စမ္မဒေဝီဘုရင်မကြီးသည် (၁၁)ရာစုတွင် ဇင်းမယ်အနီး ဟာရီဘုဉ်နိုင်ငံ၌ စိုးစံခဲ့သည်ဟု သိရပါသည်။ တစ်ချိန်တစ်ခါတွင် ထိုဘုရင်မကြီးနှင့် သူ၏နောက်လိုက်များသည် ကာလဝမ်းရောဂါ ကပ်ဘေးမှ ရှောင်တိမ်းရင်း သထုံနှင့် ပဲခူးသို့ ထွက်ပြေးခဲ့လေသည်ဟု သိရပါသည်။ ယွန်းထည် အတတ်ပညာသည်ပင် ပဲခူးသို့ ထိုဘုရင်မနှင့် နောက်လိုက်များ ယူဆောင်ခဲ့သည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ထို့နောက် ပဲခူးမှ ပုဂံသို့လည်းကောင်း ပျံ့နှံ့ခဲ့တန်ရာသည်ဟု ပညာရှင်အချို့က ယူဆကြသည်။

ထိုင်း ရှေးဟောင်းသမိုင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ထိုင်းသုတေသီ ပညာရှင်များစွာတို့သည် ထိုင်းသုတေသနအသင်း ဂျာနယ်တွင် စာတမ်းများစွာ ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ထင်ရှားသော စာတမ်း များမှာ-

- (၁)။ ။ အရှေ့အာရှတောင်ပိုင်းရှိ ဒွါရဝတီ မွန်ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းဆိုင်ရာ စာတမ်း။
- (၂)။ ။ သီရိဒွါရဝတီ မင်းနှင့် ၎င်း၏နန်းတွင်းပစ္စည်းများ။
- (၃)။ ။ ပေါင်တုတ် (Pong Tuk) တူးဖော်မှု သုတေသနစာတမ်း စသည်တို့ဖြစ်ပါသည်။

တို့ပြင် မွန်ရှေးဟောင်းသုတေသနနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်၍ သီးခြားစာအုပ်တွေလည်း များစွာရှိပါသည်။

ထိုင်း သုတေသနပညာရှင်များသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားနှင့် မွန်တို့၏စကား လုံးဝ မတူညီသော်လည်း ၎င်းတို့နိုင်ငံတွင် ရှေးအခါက မွန်ယဉ်ကျေးမှု ထွန်းကားခဲ့ကြောင်းကို ဂုဏ်ယူ၍ ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။

ဥပမာ ပြရသော်

(၁)။ ။ (၁၉၆၅)ခုနှစ်ထုတ် ထိုင်းသုတေသနအသင်း ဂျာနယ်တွင် ထိုင်းပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်သော ဖရ အနမန် ရာဇဒွန်က ဤသို့ဆို၏။

‘သမိုင်းအထောက်အထားအနေဖြင့် ဆိုရသော် ထိုင်းနိုင်ငံအလယ်ပိုင်း မဲနန်မြစ်ဝှမ်းတွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၁၀၀၀)ကျော် ကာလက မွန်လူမျိုးများ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။’

ထို့နောက် ထိုဒေသသို့ နောက်ပိုင်းမှ ရောက်ရှိလာကြသော ထိုင်းလူမျိုးများသည် မွန်တို့နှင့် လွတ်လပ်စွာ နေထိုင်ကြကုန်သည်။ သမိုင်းပညာရှင်များ၏ အဆိုတွင် ထိုခေတ်က မွန်တို့သည် အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံရှိ ထိုင်းစသော အခြားလူမျိုးများနှင့်ယှဉ်လျှင် မွန်တို့က များစွာ ယဉ်ကျေးလျက် ရှိနေသည်ကို သိရပါသည်။’

၂။ ။ (၁၉၆၀)ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေသော ထိုင်းအနုပညာစာအုပ် (The Arts of Thailand) တွင် ပါရှိသော ဒွါရဝတီနိုင်ငံနှင့် အိမ်နီးနားချင်း ဟူသော အခန်းတွင် ရေးသားဖော်ပြသည် မှာ-

‘ရှေးအကျဆုံး အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု ဩဇာလွှမ်းမိုးသော ပူနန် အင်ပါယာသည် အေဒီ ပထမရာစုမှ ပဉ္စမရာစုအထိ ထွန်းကားခဲ့ပါသည်။ ၎င်းနိုင်ငံသည် ကမ္ဘောဒီးယားနှင့် ဒွါရဝတီမွန် တို့ကိုပါ လွှမ်းမိုးခဲ့ပါသည်။’

ပူနန်နိုင်ငံ ပျက်စီးပြီးနောက် ထွန်းကားလာသော နိုင်ငံတစ်ခုမှာ ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းနိုင်ငံသည် ဗန်ကောက်မြို့နှင့် အချင်းမိုင် (၁၀၀)ခန့် ကျယ်ဝန်းသည်။ ထိုကာလတွင် ထိုင်းလူမျိုးများ ထိုင်းပြည်သို့ မရောက်ရှိကြသေးပေ။ ဒွါရဝတီနိုင်ငံကို အုပ်စိုးသောသူတို့မှာ မွန်များဖြစ်ပါသည်။

၎င်းမွန်နိုင်ငံသည် အနောက်ဘက်တွင် သထုံသို့တိုင် ရောက်ရှိပါသည်။ (၁၁)ရာစုတွင် ထိုင်းပြည်ဟောင်းဦးရှိသော ဒွါရဝတီနိုင်ငံသည် ခမာ အင်ပါယာလက်အောက်သို့ ကျဆင်းသွားပါသည်။

ထို့နောက် မကြာမီ မြန်မာဘုရင် အနော်ရထာမင်းသည် အနောက်ဘက်တွင်ရှိသော သုဓမ္မဝတီ မွန်နိုင်ငံကို သိမ်းပိုက်ယူလိုက်သည်။

သို့သော် ဒွါရဝတီနိုင်ငံ၏ အဆွယ်အပွားတစ်ခုဖြစ်သော ထိုင်းနိုင်ငံ မြောက်ပိုင်းရှိ ဟရီဘူလူ မွန်နိုင်ငံမှာ (၁၃)ရာစုအဆုံးတိုင်အောင် တည်ထွန်းလျက်ရှိပါသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံ၌တွေ့ရသည့် များစွာသော ရှေးဟောင်းရုပ်ထုများမှာ ထေရဝါဒဆိုင်ရာ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဆိုင်ပါသည်။ ၎င်းလက်ရာများကို ဒွါရဝတီ မွန်လက်ရာဟု သတ်မှတ်ပါသည်။

သို့သော် ဟရီဘုဉ္စ မွန်လက်ရာကိုပါ ပေါင်းထည့်မည်ဆိုပါက (၁၃)ရာစုအဆုံးထိ မွန်လက်ရာဟု သတ်မှတ်ရပါသည်။

ယခု ထိုင်းသမိုင်းကို အသာထား၍ မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းဘက်သို့ ပြန်၍သုံးသပ်မည်ဆိုသော် မြန်မာသမိုင်းပညာရှင်များသည် အတွေးအခေါ်ဆိုင်ရာ ဂိုဏ်းဂဏများစွာ ရှိပါသည်။ ဂိုဏ်းတစ်ဂိုဏ်းက ရှေးပဝေဏီ အယူအဆဟောင်းများ၌သာ စွဲလမ်းလျက်ရှိကြသေးသည်။

သို့သော် ခေတ်သစ် ဂိုဏ်းတစ်ခုမှာ ဦးရေနည်းပါးသော်လည်း သိပ္ပံနည်းကျသော စူးစမ်းရှာဖွေမှုပေါ်တွင် အတွေးသစ် အမြင်သစ်ကိုခံယူလျက် မြန်မာသမိုင်းကို စူးစမ်းလျက်ရှိကြသည်။

ယနေ့အထိဆိုလျှင် အနောက်တိုင်းသားများနှင့် မြန်မာပညာရှင် များစွာတို့သည် မြန်မာသမိုင်း စာအုပ်ကို ပြုစုထုတ်ဝေခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာများအနက် ဒေါက်တာ ထင်အောင်နောက်ဆုံးဖြစ်၍ ဒေါက်တာလွစ်က ဥရောပတိုက်သားများအနက် နောက်ဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းစာအုပ် ပြုစုရာတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ပြုစုပုံပြုစုနည်း မတူကြပါ။

သမိုင်းကို ပြုစုရာတွင် ပါမောက္ခလွစ်သည် ကိုယ်တိုင်ကွင်းဆင်း၍ နိုင်ငံအနှံ့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် နှစ်ပေါင်းများစွာ အချိန်ယူကာ ပြုစုခဲ့ပါသည်။

ယင်းသို့ ပြုစုရာတွင် အထောက်အထားများပေါ်တွင် တွေ့ရှိချက်အရ မိမိ၏ကိုယ်ပိုင် အတွေးအခေါ် အမြော်အမြင်တို့ဖြင့် ထင်မြင်ယူဆချက်သစ်များကို ရေးသားတင်ပြထားပါသည်။ ၎င်း၏အဆင့်မြင့်သော သုံးသပ်ချက်၊ ယူဆချက်၊ တင်ပြချက်တို့မှာ အချို့လူများအတွက် သဘောပေါက်နားလည်၍ လက်ခံနိုင်သူ ရှိကောင်းရှိမည် ဖြစ်သော်လည်း များစွာသော လူတို့မှာ အရသာခံနိုင်ရည်ရှိမည် မဟုတ်ပါ။

မည်သို့ဆိုစေ စာပြုသော ပညာရှင်များသည် ၎င်းတို့၏ စာအုပ်ကို သိပ္ပံနည်းကျသည့် သုတေသန လောကဓာတ်ခုံ အဆင့်သို့ တက်လှမ်းနိုင်သည့် သုတေသီများအတွက်ကိုသာ ရည်စူးထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

မွန်လူမျိုးတို့ ဆင်းသက်လာပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ပါမောက္ခလွစ်က မွန်တို့သည် ဒွါရဝတီနိုင်ငံမှ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိခဲ့ကြသည်ဟု ထင်မြင်ချက်ပေးသည်။

သို့သော် ဘုရားသုံးဆူ တောင်ကြားလမ်းကို ဖြတ်၍လာသည်ဟု သူက မဆိုထားပါ။ မည်သည့်လမ်းက လာသည်ကိုကား ကျွန်ုပ်အနေဖြင့် မတွေးတတ်ပါ။

ကျွန်ုပ်၏ ထင်မြင်ချက်အရ ဆိုရသော် မွန်တို့သည် ဒွါရဝတီပြည်ဟောင်းနှင့် ရှေးမြန်မာနိုင်ငံသို့ ကျောက်ခေတ်ကာလကပင် တစ်ချိန်တည်းတွင် ၎င်းတို့၏ မူလဘူတ ဒေသဖြစ်သည့် တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းရှိ ယန်စီကျန် ဖြစ်ပွန်းမှ တဖြည်းဖြည်း ဖွံ့ဖြိုးရောက်ရှိခဲ့ကြမည်ဟု ထင်မြင်ယူဆလိုပါသည်။

မွန်ခမာတို့၏ ဆင်းသက်လာပုံနှင့် ပတ်သက်၍ လွန်ခဲ့သည့် ရာစုထက်ဝက်လောက်က

သုတေသနပညာရှင်များ ဝိဝါဒ ကွဲပြားခဲ့ဖူးပါသည်။

ယခုအခါ အသိပညာများစွာ တိုးတက်လာခဲ့ပြီဖြစ်သဖြင့် အရှေ့အာရှ သမိုင်းဆိုင်ရာ သုတေသန ပညာရှင်များသည် မွန်၊ မြန်မာ၊ ယူ အားလုံးတို့ အရှေ့မြောက်ဒေသမှ အနောက်တောင် ဒေသသို့ ဆင်းသက်လာကြမည်ဟု ထင်ရှားစွာ မြင်ကြလေပြီ။

တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်ခဲ့သော ယူနှင့် မွန်၊ မြန်မာ စသော မြန်မာတိုင်းရင်းသား အပေါင်း တို့သည် တစ်ခုတည်းသော မွန်ဂိုလို့က်လူမျိုး (Mongoloid Race) အနွယ်မှ ဆင်းသက်လာကြ သည်ဟု မနုဿဗေဒ ပညာရှင်များ သတ်မှတ်ထားပါသည်။

သို့သော် ၎င်းတို့သည် ကျောက်ခေတ်မှစ၍ နေရာ ကွဲကွဲပြားပြားတို့တွင် နေထိုင်ခဲ့ကြ သဖြင့် ပြောဆိုသော ဘာသာစကားများလည်း ခြားနားသွားကြလေသည်။

မြန်မာနှင့်အနွယ်တူ စကားပြောသော ဘာသာစကားအစုကို တိဗက်မြန်မာ (Tibeto-Burman) ဟူ၍ ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်များက အမည်ပေးပါသည်။ တိဗက်မြန်မာ စကားအစုဝင် မြန်မာ အစရှိသော လူတို့သည် တရုတ်ပြည် အနောက်မြောက်ပိုင်းရှိ ကနီစဒေသမှ ဖျံ့နှံ့လာခဲ့ဟန် တူပါသည်။ မွန်နှင့် အနွယ်တူ ပြောဆိုသော ဘာသာစကားအစုကို မွန်ခမာ (Mon - Kmer) ဟူ၍ ဘာသာဗေဒပညာရှင်များက အမည်ပေးထားပါသည်။ မွန်ခမာတို့၏ မူလတူတဒေသမှာကား တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်းရှိ ယန်စီကျန်မြစ်ဝှမ်း ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်ုပ် ယူဆပါသည်။ ထိုအချိန်အခါတွင် တရုတ်တို့သည် တရုတ်ပြည်မြောက်ပိုင်း၌သာလျှင် ရှိနေကြသေးသည်။

အာယုံကြောင့် ဤသို့ ဆိုနိုင်သနည်းဟု မေးလိုကြပါလိမ့်မည်။ ကျွန်ုပ် အထောက်အထား ပြုသော သာဓကတစ်ရပ်မှာ အင်္ဂလန်ပြည် ကိမ်းဘရစ်တက္ကသိုလ်မှ တရုတ်ဘာသာဗေဒပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ပူလီဗလက်၏ စာတမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။

(၁၉၆၆) ခုနှစ်က ပုံနှိပ်သော သူ၏စာတမ်းအမည်မှာ 'တရုတ်နှင့် အင်ဒိုဥရောပ ဘာသာ စကားများ' (Chinese and Indo-Europeans) ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း၏ စာတမ်း၌ပါရှိသော အရေး ကြီးသည့် အချက်မှာကား ယန်စီကျန်မြစ် အမည်နှင့်ပတ်သက်၍ တင်ပြချက်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းက (Kian) 'ကျန်' ဟူသော အမည်မှာ မြစ်ချောင်းဟု အနက်ရသည်။ သို့သော် ရှေးခေတ်က တရုတ်စကားတွင် 'ကျန်' ဟူ၍ မရေးမဖတ်ဘဲ 'ကြန်' (Kray = Krang) ဟူ၍ လျှာလိပ်သံ အရစ်သံဖြင့် ရေးသားဖတ်ဆိုသည်ဟု သူက အထောက်အထား နံလင်စွာဖြင့် တင်ပြထားပါသည်။

မြောက်ပိုင်း တရုတ်တို့၏ စကားတွင် မြစ်ချောင်းကို ကျန် (Kian) ဟူ၍ လုံးဝမခေါ်ဘဲ ဟို (Hoe) ဟူ၍ ခေါ်ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံတွင် ရှေးက တရုတ်ဘာသာစကားနှင့် အနွယ်တူ မဟုတ်သော အနွယ်ကွဲဘာသာစကား ပြောသူများ များစွာ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဘာသာစကား အချင်းချင်း ဆက်သွယ်ပုံများကို သိပ္ပံနည်းကျကျ ကျွန်ုပ်တို့ သုတေသနပြုထားပြီး ဖြစ်သည်ဟု သူက ဆိုသည်။ ကျောက်စာအထောက်အထား မရှိသည့်အခါတွင် လူတစ်မျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းကို စူးစမ်းရှာဖွေမည်ဆိုလျှင် အနှိုင်းသိပ္ပံ ဘာသာဗေဒနည်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် အထူးအောင်မြင် သည့်နည်းလမ်း ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ (Kian) ဝေါဟာရမှာ မြစ်ချောင်းအနက်ဟော တရုတ်စကားမဟုတ်၊ တိဗက် မြန်မာ စကားလည်းမဟုတ်၊ မွန်ခမာ စကား ဖြစ်နေသည်မှာ သေချာဂဏ္ဍာ ကျွန်ုပ်တို့ ဖော်ထုတ် နိုင်ပြီဟု သူက ဆိုသည်။ မွန်စကား၊ ခမာစကား၊ ဗာနာ၊ အာနမ်၊ ဗီယက်နမ် စသော မွန်ခမာဘာသာ တို့၌ မြစ်ချောင်းကို "ကြိုင်" (အသံထွက် (ကြံ)ဟူ၍ ယနေ့တိုင် ခေါ်နေခြင်းကား ခိုင်လုံသော အထောက်အထားဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ယန်စီကျန် ဒေသတစ်လျှောက်မှာ ရှေးအခါက တရုတ်စကားပြောသူများ နေခဲ့ခြင်းမဟုတ်ဘဲ မွန်ခမာ စကားပြောသူများ နေထိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်မှာ ထင်ရှားပါသည်။ ထို ယန်စီကျန်မြစ်ဝှမ်းဒေသကို တရုတ်တို့သည် ဘီစီ (၁၀၀၀) အတွင်း၌သာ တရုတ်စကား ပြောသူ များ လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ တရုတ်တို့၏ သမိုင်းကိုကြည့်လျှင်လည်း တရုတ်အင်ပါယာ ကို ဘီစီ (၆)ရာစု ရောက်မှသာ ယန်စီကျန်ဒေသသို့ ချဲ့ထွင်နိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်ကို တွေ့ရပါလိမ့် မည်။ ဤသည်ကို ထောက်စွဲပါက ထိုအခါတုန်းက မွန်ခမာစကားပြောသူများ ထိုဒေသတွင် ကြွင်းကျန်နေသေးကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

အလားတူ ဥပမာတစ်ခုကို ကျွန်ုပ် ပြရမည်ဆိုသော် မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်း မြစ်ဝကျွန်း ပေါ်ဒေသတွင် ရှေးက မွန်စကားပြောသူများ နေထိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ယခု မွန်စကားပြောသူများ လုံးဝ မရှိတော့ပါ။ သို့သော် မွန်စကား၊ မွန် အခေါ်အဝေါ်ဖြစ်သည့် ကျုံပျော်၊ ပန်းတနော်၊ ဖျာဝုံ၊ ကျိုက်လတ်၊ ကျိုက်ထော် စသည့် အမည်နာမများမှာ မွန်တို့၏ စကားသာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ဤကား နှိုင်းယှဉ်ချက်မျှသာ ဖြစ်ပါသည်။ အကျယ်မရှုလိုတော့ပါ။

ကာလီဖိုးနီးယား တက္ကသိုလ်မှ ပါမောက္ခအဲဗာဟတ် ပြုစုသော တရုတ်ရာဇဝင် စာအုပ်အရ သိရသည်မှာ ပခုံးကျောက်လက်နက်ကို အသုံးပြုသော လူတို့၏ မူလဘူတ ယဉ်ကျေးမှုများသည် တရုတ်ပြည်မှ အိန္ဒိယပြည်သို့တိုင်အောင် ထိုးဖောက် ရောက်ရှိကြသည်။ သူတို့သည် ဩစတြစ် (Austrie) အနွယ်ဝင် ဘာသာစကားကို ပြောဆိုသူများဖြစ်သည်ဟု ဘာသာဗေဒ သုတေသနပညာရှင် များ သိမှတ်ကြသည်။ ဗီယင်နာ (Vienna) မြို့မှ ဘာသာဗေဒပညာရှင် ပါမောက္ခရှာမစ် (Schmidt) သည် (၁၉၀၆) ခုနှစ်၌ မိမိတွေ့ရှိရသော ဘာသာဗေဒ စူးစမ်းမှုအပေါ်မူတည်၍ ဩစတြစ်ဘာသာ စကားအနွယ် (Austrie-Family) ကို ဘာသာဗေဒအလိုအရ အနွယ်ခွဲနှစ်ခု သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။

ပထမအနွယ်ကို ဩစတြိုအေရှတစ် (Austro-Asiatic)၊ ဒုတိယအနွယ်ကို (Austro-Nesian) ဩစတြိုနီးရှင်းဟူ၍ အမည်နာမပေးခဲ့ပါသည်။ ဩစတြိုအေရှတစ် ဘာသာစကားအနွယ်ဝင် များမှာ တိုကင်းလွင်ပြင်၌ အာနမ် (ဗီယက်နမ်)နှင့် အာနန်တောင်တန်းတစ်လျှောက်ရှိ လူမျိုးစုစကားများ၊ ကမ္ဘောဒီးယားရှိ ခမာ၊ ထိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ မွန်များ၊ ရှမ်းပြည်နယ်ရှိ ပလောင်၊ ဝ၊ ယင်းနက် နှင့် ဒဇော ဘာသာများ၊ ယူနမ်ရှိ ပုမန်ဘာသာစကား၊ အာသံ ရှိ ခါစီ ဘာသာစကားနှင့် အိန္ဒိယ အလယ်ပိုင်းရှိ မုတ္တာဘာသာစကားများ၊ မလေးရှားရှိ ဆေမင် (Semang) နှင့် စကိုင် (Skai) ဘာသာ များနှင့် နီကိုဗာကျွန်း ရှိ နီကိုဗာ ဘာသာစကားတို့ ဖြစ်ပါသည်။

မလေးကျွန်းဆွယ်ရှိ နီးဂရီးယလူမျိုးဖြစ်သော ဆေမင် (Semang) နှင့် ဩစတြိုလွိုင်

(Australoid) လူမျိုးဖြစ်သော စင်္ကြံ ဘာသာစကားတို့သည် မူလတွင် မွန်ခမာဘာသာအနွယ် မဟုတ်သော်လည်း သူတို့၏ ဘာသာအတွင်းသို့ နက်နဲစွာ မွန်ဘာသာ စကားတွေက ထိုးဖောက် ဝင်ရောက်နေသည်တို့ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ၎င်းတို့သည် ရှေးအခါက အချိန်ကြာမြင့်စွာ ဒွါရဝတ်မွန် အပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံတောင်ပိုင်းရှိ မွန်တွေနှင့်ပါ နီးနီးကပ်ကပ် ဆက်ဆံခဲ့ကြောင်း ကျွန်ုပ်တို့ ကောင်းစွာ မြင်ယောင်မိပါသည်။

ဤအချက်နှင့် ပတ်သက်၍ အေဒီ ပထမရာစုအတွင်းက ရေးသားထားသော ခေါမပြည် အလက်ဇန္ဒြီးယားမှ တိုလမီ (Ptolemy) ၏ ပထဝီမှတ်တမ်းတွင် လူသားစား (Cannibals) များကို သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ရွှေတိုင်းပြည် သုဓမ္မဝတီရှိ မုတ္တမကျွေတွင် တွေ့ရှိရသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

အေဒီ (၄)ရာစုနှင့် (၆)ရာစုတွင် ပြုစုရေးသားခဲ့သော သီဟိုဠ်သမိုင်း 'ဒီပဝံသ' နှင့် 'မဟာဝံသကျမ်း' တို့တွင်လည်း ဘီစီ (၃)ရာစုအတွင်းက ရေသူရဲ ဘီလူးများသည် သထုံနန်းဆောင် ကို မကြာခဏ လာရောက်တိုက်ခိုက်ကြသည်ဟူသော ဝုံပြင်ကို တင်ပြထားပါသည်။

ယင်းအကြောင်းကိုပင် (၁၅)ရာစုတိုး ပဲခူးကလျာဏီကျောက်စာတွင် ထပ်မံဖော်ပြထားပြန် သည်။ ရေသူရဲဘီလူးနှင့် လူသားစားဟူသည်မှာ ကျွန်ုပ်တို့၏ အတွေးအခေါ်တွင် ရက်စက်ကြမ်း ကြုတ်သော ကပ္ပလီအနွယ်များကို ရည်ညွှန်းဆိုလိုသည်ဟု ကောက်ချက်ချလိုသည်။

အခြားတစ်ဖက်ကို ကြည့်လိုက်လျှင်လည်း အိန္ဒိယပြည်တောင်ပိုင်း သမိုင်းပြုစုသူ အိန္ဒိယ ပညာရှင် ပါမောက္ခ ကေအေစာစတြီ (K.A. Sastri) က ကျွန်ုပ်တို့အား ပြောပြသည်မှာ အိန္ဒိယ ပြည်သို့ ရှေးဦးစွာ ရောက်ရှိသည့် ဘာသာစကားအနွယ်မှာ မွန်ခမာ (ဝါ) မုတ္တဘာသာပါဝင်သည့် ဩစတြိုအေရှတစ်အနွယ်ခွဲများ ဖြစ်သည်။ ထို့နောက်မှ လူမည်းများဖြစ်သော ဒြပ်ဒီယ (Dravidians) တို့ ရောက်ရှိကြသည်။

၎င်းနောက် အနောက်ဘက်မှ အာရိယံဘာသာစကားပြောသူများ အိန္ဒိယပြည်သို့ ဝင်လာကြ သည်ဟူ၍ ဆိုပါသည်။ အိန္ဒိယသို့ အာရိယံများ ရောက်ရှိသည်ကို ဘီစီ (၂၀၀၀) မှ (၁၀၀၀) အတွင်း ဖြစ်သည်ဟု ပညာရှင်တို့ သတ်မှတ်ကြပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဩစတြိုအေရှတစ် အနွယ်ဝင် မုတ္တ(Munda) စကားပြောသူများသည် အိန္ဒိယပြည် အလယ်ပိုင်းသို့ ထို့ထက်စောစွာကပင် ရောက်ရှိကြမည်ဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်ပါသည်။ ယင်းအချက်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက အသိပညာ တိုးတက်နေသော သုတေသီတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့လျှင် မွန်တို့သည် ကျောက်ခေတ် ကာလ တရုတ်ပြည်မှအစပြု၍ အနောက်တောင်ဘက်သို့ ပျံ့နှံ့ခဲ့ရာ ဒွါရဝတ်နှင့် ရှေးမြန်မာနိုင်ငံသို့ မည်သည့်အချိန် မည်သည့်အခါက ရောက်ခဲ့ကြမည်ကို ခန့်မှန်းသုံးသပ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။

သို့သော် မွန်တို့သည် အိန္ဒိယပြည်မှ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလာခြင်း လုံးဝ မဟုတ်ပါ။ အထက်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း တရုတ်ပြည် ယန်စီကျန်မြစ်ဝှမ်းမှ ပျံ့နှံ့ခြင်းသာ ထင်ရှားပါသည်။

ဤနေရာတွင် အကြောင်းတစ်ခုကို ကျွန်ုပ် မြင်မိပါသည်။ ၎င်းမှာ ဘီစီ (၃)ရာစုအတွင်း က အိန္ဒိယပြည်တွင် အသောကမင်းတရားကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဖြစ်မီ မိမိ၏အင်ပါယာကို ချဲ့ထွင်ရာ၌ မဒရပ်ကမ်းခြေ ကာလိင်တိုင်းကို တိုက်ခိုက်စဉ် လူပေါင်းတစ်သိန်းကို သတ်ဖြတ်ခဲ့သည်။

လူပေါင်းတစ်သိန်းခွဲကို စစ်သုံ့ပန်းအဖြစ် ဖမ်းဆီးခေါ်ဆောင်သွားလေသည်။

ဤအကြောင်းကို ၎င်း၏ကျောက်စာအမှတ် (၁၃)၌ ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပါသည်။ ထိုရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ပြီး အလွန်ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော စစ်ဘေးဒဏ်မှ ဝေးလံလွတ်ကင်းစေရန် မဒရပ်ကမ်းခြေ ကာလိဂ်တိုင်းသားများသည် ရာမညဒေသဟု ဆိုအပ်သော အောက်မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဒွါရဝတီနိုင်ငံသာမက ကမ္ဘောဒီးယားသို့တိုင်အောင် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ခဲ့ကြမည်မှာ သဘာဝဖြစ်ပါသည်။

၎င်းတို့နှင့်အတူ ဟိန္ဒူဝါဒ၊ ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် အခြားယဉ်ကျေးမှုများကို မွန်ခမာများထံသို့ ယူဆောင်ပေးခဲ့ကြပေလိမ့်မည်။

ထိုအချိန် ထိုကာလတွင် အင်ဒိုချိုင်းနားတစ်ခွင်၌ မွန်ခမာ စကားပြောသူများ ရောက်နှင့်နေပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ကပ္ပလီအနွယ်ဝင်များလည်း ကြွင်းကျန်နေသေးကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

အထက်ပါ ကျွန်ုပ်၏ တွေးထင်ချက်နှင့် သဘောချင်းတူကြသော ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးမှာ ထိုင်းရာဇဝင်ကိုပြုစုသော ပါမောက္ခဝတ် (Wood) နှင့် မြန်မာပညာရှင် ပါမောက္ခ ဦးဖေမောင်တင်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်ုပ်သည် သမိုင်းကော်မရှင်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌဟောင်း ဒေါက်တာ ဦးဖေမောင်တင်နှင့် သမိုင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို မကြာခဏ ဆွေးနွေးခဲ့ဖူးသဖြင့် ဤအချက်တွင် သူသည် ကျွန်ုပ်နှင့် သဘောချင်းကိုက်ညီကြောင်း မိန့်ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ထင်ရှားသော မွန်ဘာသာ ကလေးချောသီချင်းသုံးပုဒ်တို့သည် မွန်လောကတွင် ယနေ့တိုင် ထင်ရှားနေပါသည်။ ဤသီချင်းသုံးပုဒ်တို့၏ မူလစာစံဖြစ်နှင့် ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်နှင့် ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်တို့ တွေးဆသည်မှာ ဘီစီ(၃)ရာစုက ကာလိဂ်တိုင်း (ဝါ) တိလင်္ဂဏတိုင်းမှ ယဉ်ကျေးသော အိန္ဒိယသားများ ရာမညဒေသသို့ရောက်ရှိခဲ့စဉ်က စခဲ့တန်ရာသည်ဟု ထင်ပါသည်။ ယဉ်ကျေးသော တိလင်္ဂဏတိုင်းသားများသည် ယဉ်ကျေးမှုအမျိုးမျိုးကို ယူဆောင်ခဲ့ရာမှ မွန်တို့က ဝမ်းသာစွာ ယူငင်သုံးစွဲခဲ့ကြပါသည်။ ထို့နောက် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှုကိုရရှိရာမှ မွန်တို့သည် အိန္ဒိယ ယဉ်ကျေးမှု ဖြစ်သော ဟိန္ဒူဝါဒ၊ ဗုဒ္ဓဝါဒနှင့် ပန်းချီပန်းပုနှင့် နောင်ရောက်ရှိလာမည့် အက္ခရာစာပေများပါမကျန် မိမိတို့မှတစ်ဆင့် အိမ်နီးနားချင်းနိုင်ငံရှိ အဆွေတော်များထံ ဖြန့်ဝေပေးခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့ဖြန့်ဝေရာ၌ အထက်မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပျူနှင့် မြန်မာများအားလည်း ဖြန့်ဝေပေးလိမ့်မည်ဟု တွေးဆဖွယ် ရှိနေပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ ပုဂံခေတ်ဦး စာအုပ်ကို ပြုစုသော ပါမောက္ခ ဒေါက်တာလုစ်က မွန်တို့သည် ရှေးမြန်မာ နိုင်ငံနှင့် ယခု ထိုင်းလင်း၊ ယခင်-ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံတို့တွင် ယဉ်ကျေးမှုများကို ဦးဆောင်တီထွင် လမ်းပြသူများ ဖြစ်ကြပါသည်ဟူ၍ တွေးဆထင်မြင်ကြောင်း သူ၏ အမှာစာတွင် ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပေလိမ့်မည်။

ရှေးက မွန်တို့သည် အိန္ဒိယသားများထံမှ ယဉ်ကျေးမှုများကို ရရှိကြသည်။ ယနေ့ ကျွန်ုပ်တို့ မွန်များမှာမူ မြန်မာတို့ထံမှ ယဉ်ကျေးမှုစာပေများကို ပြန်လည်၍ တစ်ဆင့် ဆည်းပူးနေရသည့်အခြေသို့ ကျဆင်းခဲ့ရပေသည်။

နောင်အစဉ်အဆက် အနည်းငယ်ကြာလတ်သော် အင်အားနည်းနေသော မွန်ဘာသာစကား သည် ပျူဘာသာကဲ့သို့ စကန်မုချ တိမ်မြုပ်သွားမည်မှာ သံသယဖြစ်ဖွယ် မရှိပါ။

အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် မွန်အများစုသည် အခြေအနေအမျိုးမျိုးကြောင့် မြန်မာစကားကိုသာ တစ်နေ့တခြား လိုလိုလားလား ပြောဆိုနေကြ၍ ဖြစ်ပါသည်။ မွန်စကားပြောသူများ သတိပြုရန် လိုအပ်ပေလိမ့်မည်။ ဘယ်သူမပြု မိမိမူပင် ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးအခါက ရှေးမြန်မာနိုင်ငံတွင် ထွန်းကားခဲ့သော မွန်တို့၏ ယဉ်ကျေးမှုသမိုင်းနှင့် ပတ်သက် ၍ မြန်မာပညာရှိအချို့တို့၏ အဆိုအမိန့်များကို အနည်းငယ် တင်ပြလိုပါသည်။

၁။ ။ (၁၉၆၇) ခုနှစ်ထုတ် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ်၊ အတွဲ(၅၀) တွင် ပါမောက္ခ ဒေါက်တာလှဖေက ဤသို့ဆို၏။

‘မွန်နှင့် မြန်မာတို့သည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၁၀၀၀)ကပင် မြန်မာနိုင်ငံ၌ အတူတကွ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ မွန်နှင့် မြန်မာတို့သည် စတွေ့သည့်ကာလမှစ၍ နီးနီးကပ် ကပ် ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်ဖြင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခဲ့ကြသည်။ မြန်မာတို့သည် မွန်တို့၏ ယဉ်ကျေး မှုကို လက်ခံယူငင်၍ တိုးတက်ထွန်းကားအောင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ မွန်အက္ခရာ ကို (၁၁)ရာစုတွင် ယူငင်၍ မိမိတို့၏ မြန်မာစကားကို အက္ခရာတင်ကြသည်။’

၂။ ။ (၁၉၅၉) ခုနှစ်ထုတ် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ်၊ အတွဲ (၄၂) တွင် သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာ သန်းထွန်းက ဆိုသည်မှာ

‘အေဒီ (၉)ရာစုတွင် မြန်မာတို့သည် ကျောက်ဆည်ခရိုင်သို့ ရောက်ရှိစဉ်က ရှေး ဦးစွာ ဗုဒ္ဓဘာသာ မွန်လူမျိုးများနှင့် တွေ့ဆုံကြသည်။ မွန်တို့သည် မြန်မာတို့အား ဗုဒ္ဓဘာသာ အဖြစ်သို့ သွတ်သွင်းပေးခဲ့မည်မှာ မဖြစ်နိုင်ဖွယ် မရှိပါ’ ဟူ၍ ဆိုပါသည်။

၃။ ။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကော်မရှင် စာပြုအရာရှိ ဗိုလ်မှူးဘရှင်က လောကထိပ်ပန် စာအုပ် စာမျက်နှာ (၃)နှင့် (၄)တွင် ပြန်ဆိုသည်မှာ-

‘ရှေးကျသော ပုဂံခေတ် မွန်ဝံ့စံ ဂူဘုရားများမှာ ပုထိုးသားများ၊ နဂါးရံ၊ အပါယ် ရတနာ စသည်များ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာတို့သည် ဂူဘုရား တည်ဆောက်ရာ၌ မိမိတို့၏ ဆရာဖြစ်သည့် မွန်တို့၏ အကြံကြံဖြစ်သော အတွင်းဘက်မှောင်မိုက်ခြင်းကို မကြိုက်ကြပါ။ လေသာ၍ လင်းချင်းမှုကို ပို၍နှစ်သက်ကြသည်။’

၄။ ။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပါမောက္ခချုပ်ဟောင်း ဒေါက်တာထင်အောင် ပြုစုသော မြန်မာရာဇဝင် (History of Burma)စာအုပ် အခန်း (၂) စာမျက်နှာ (၂၅)တွင် ဤသို့ဆို၏။

‘မွန်တို့သည် အရှေ့အာရှတွင် အခြားသော လူမျိုးများထက် ပို၍ ယဉ်ကျေးသည် မှာ ဘေးကတက်ဖွယ် မရှိပါ။ ပျူနှင့် ခမာတို့ပင်လျှင် အချို့သောအရာတို့တွင် မွန်တို့၏ တပည့်များဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ အရှေ့အာရှရှိ အခြားသော လူမျိုးများအပေါ်တွင် မွန်တို့၏ ယဉ်ကျေးမှု ဩဇာရှိခဲ့သည်မှာ ထိုဒေသတို့၌ရှိသော လူမျိုးများ၏ ဘာသာစကားတို့တွင် မွန်တို့၏စကားလုံး

သုတေသနစာပေများ

၂၀၅

• များ ရှိနေခြင်းက ထင်ရှားပါသည်။

စသည်ဟူ၍ များစွာ ဆိုထားကြသေးသည်။

ကျွန်ုပ်၏ အယူအဆ ထင်မြင်ချက်ကို ဆိုရပါလျှင် မြန်မာနိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းရှိ သရေ
ခေတ္တရာ (မှော်စာ) ပျူနိုင်ငံနှင့် ထိုင်းတောင်ပိုင်းရှိ ဒွါရဝတီ မြန်နိုင်ငံတို့မှာ အေဒီ (၆) ရာစု
သို့မဟုတ် ထို့ထက်စောသော ကာလတစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ကာလတည်း ခေတ်ပြိုင်ထွန်းကားခဲ့ကြ
ပေလိမ့်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

[တက္ကသိုလ် မွန်အသင်း၊ (၁၉၇၁-၇၂)]

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံပြည်ဟောင်း

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံပြည် ရာဇဌာနီ သာယာစည် *** ရှေးခေတ် မွန်ကျောက်စာများ ထင်ရှားရှိပေသည် *** မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်း *** ဗုဒ္ဓသာသနာ ရောင်ခြည်ဝင်း *** ထင်လင်းစေခဲ့ပြီ *** ရှင်အရဟံ မွန်ရဟန်းမြတ်ရဲ့ စေတနာတည် *** အလွန် ကျမ်းတတ်တဲ့ ထေရ်မဟာသည် *** အရိမဒ္ဒန ပုဂံပြည်သို့ ကြွချီ *** ဓမ္မအန္တရာယ် ရန်စွယ်မီး အရည်ကြီးများကို အောင်မြင်တော်မူသည် ***

အထက်ပါ မွန်တို့ဂုဏ်ရည်သီချင်းကို တစ်ခါတစ်ခါ ကျွန်ုပ် ဆိုပါသည်။ သီချင်းမှာ အပိုဒ်ပေါင်းငါးပိုဒ် ပါရှိသည့်အနက် ယင်းမှာ အပိုဒ်နှစ်ဖြစ်သည်။ အပိုဒ်တစ်နှင့် နှစ်ကတော့ တိုတောင်းသည်။ ၎င်းတို့မှာ-

၁။ ရှေးဟောင်း ကျောက်ခေတ်ကို မျှော်ရှည် *** ယခု ယိုးဒယားပြည်* မွန်လူမျိုးတို့ ရှေးဦးစွာအခြေစိုက်ခဲ့ကြသည် *** အင်ဒိုချိုင်းနားမှာ ဒွါရဝတီ *** နာမချီ *** တေဇာ မောက်ဖြိုး တန်ခိုးကြွယ်ခဲ့သည် ***

၂။ ပရပထုံနှင့် လောဗူရီ *** အမှန်ညွှန်းပြမည် *** လန်ဖွန်းစသည် *** မွန်ကျောက်စာများ ထင်ရှားရှိလေပြီ ... ယနေ့တိုင် တွေ့နိုင်ပါသည် *** မျက်မြင်သက် သေတည် ***

သီချင်းအပိုဒ် တစ်နှင့် နှစ်တို့၏ အနက်သဘောကတော့ ရှေးဟောင်းကျောက်စာ အထောက်အထားများအရ ယခု ထိုင်းတွေနေသောပြည်သည် ထိုင်းတွေမရောက်မီက မွန်လူမျိုးများ ရှေးဦးစွာ အခြေစိုက်နေခဲ့ကြသည်။

မွန်လူမျိုးတို့ နေစဉ်က ဒွါရဝတီပြည်ဟူ၍ အင်ဒိုချိုင်းနားတစ်ခွင်မှာ နာမည်ကျော်ကြားခဲ့သည်။ တန်ခိုးကြီး၍ ကောင်းစားခဲ့ကြသည်။ ဗန်ကောက်မြို့အနီးရှိ ပရပထုံဘုရားနှင့် အယုဒ္ဓယမြို့အနီးရှိ လောဗူရီနှင့် စင်းမယ်အနီးရှိ လန်ဖွန်းအရပ်တို့တွင် ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာများကို ယနေ့တိုင် တွေ့မြင်နိုင်သည်ကို ဖွဲ့ဆိုထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

အပိုဒ်လေးမှာ

မြန်မာဘုရင် အနော်ရထာမင်း၊ စောလူးမင်း၊ ကုန်စစ်သားမင်း၊ ထိုမင်းသုံးပါးတို့၏ ဂိုဏ်းချုပ် ထေရ်ကျော် မင်းဆရာတော် ရှင်အရဟံ မွန် ရှင်အရဟံ *** ဘုန်းတန်ခိုး မော် *** မော်ခဲ့ပြီ *** မွန်လူမျိုးအပေါ် တစ်ရံတစ်ဆင့် မမှား *** အမှန်အချစ်ပွား ကဲ့ *** ကျန်စစ်သား ဘုရင်သည် *** မွန်စာကို လေးစား (အရေးထားကာတည်) ကမ္ဘာညွှန်းကျောက်စာ ထိုးတော်မူခဲ့သည် *** ထက်အောက် မြန်ပြည် ***

အပိုဒ်ငါးကတော့

(ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် စာပေ အနုပညာဆီ *** ယဉ်ကျေးမှု လက်စွမ်း *** မွန်တို့ဂုဏ်ရည်

* ယိုးဒယားကို (ထိုင်း)ဟု ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုပါရန်။

လွမ်း xxx လွမ်းသည်။ သက်သေထူစရာ xxx မန္တဟာဘုရား xxx နဂါးရဲဘုရား
 xxx သဒ္ဓါလျှံစရာ xxx အာနန္ဒာဘုရား xxx နန်းဘုရား xxx ပုထိုးသားများတို့ xxx
 အကိုးအကားစုံညီ xxx ပြောင်မြောက်သော xxx မွန်လက်ရာများသည် xxx အခိုင်အမာ
 xxx ယခုတိုင် ထင်ရှားရှိသေးသည် xxx

အထက်ပါ သီချင်းသားကို ကျွန်တော် စာသားပေးပြီး ဆရာရန်နိုင်ဆွေ တေးဖွဲ့ထား၍
 အဆိုတော် တင်တင်မြ သီဆိုခဲ့သည်။ (၁၉၆၂) ခုနှစ်၊ ဧပြီလ၊ (၆)ရက်မှ (၁၀)ရက်နေ့ ညအတွင်း
 မော်လမြိုင်မြို့ မိုင်ဒါကွင်းကြီး၌ ဆင်ယင်ကျင်းပခဲ့သော မွန်ရေးရာ ညီလာခံနှင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှု
 ကမ္ဘာ့သတင်းကြီးတွင် ညစဉ်သီဆိုခဲ့သည်။ ရန်ကုန်အသံလွှင့်ရုံမှလည်း ယင်းသီချင်းကို အသံလွှင့်ပေး
 ခဲ့သေးသည်။ မွန်တိုင်းရင်းသားများကို ဂုဏ်ပြုသောအားဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ သီချင်းစိစစ်ရေး
 အဖွဲ့ကလည်း ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ မွန်အားလုံးကလည်း ဤသီချင်းကို အလွန်နှစ်သက်ကြသည်။

မွန်တိုင်းရင်းသားတို့၏ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာများသည် ရှေးအတိတ်ကာလက လွန်စွာ
 ပြောင်မြောက်ခဲ့ပေသည်။ ယခုမူကား တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်လုမတတ်ပင် ဖြစ်နေတော့သည်။

သို့သော် တော်လှန်ရေးအစိုးရသည် မွန်ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာ အဆိုအကများကို မပျောက်
 ကွယ်ရလေအောင် ပြည်ထောင်စုနေ့ကျင်းပတိုင်းပင် မွန်ယိမ်းကို ပါဝင်ထည့်သွင်းပေးသဖြင့်
 အထူးအားရ ဝမ်းသာဖွယ်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ မွန်ဘာသာစာအုပ်စာတမ်းများကိုလည်း ပုံနှိပ်
 ထုတ်ဝေ ဖြန့်ချိပေးလျက်ရှိသဖြင့် မွန်အမျိုးသား အားလုံးတို့သည် တော်လှန်ရေးအစိုးရကို ကျေးဇူး
 တင်၍ ဝမ်းသာအားရလျက် ရှိကြပေသည်။

မွန်တို့၏ ရှေးပဝေဏီ အစဉ်အဆက် ကိုးကွယ်ခဲ့ကြသော ဘာသာမှာ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာ
 ဖြစ်ပေသည်။ မွန်တို့သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရှေးအကျဆုံးလူမျိုး ဖြစ်သည်သာမက အိန္ဒိယပြည်မှ
 ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှင့် စာပေယဉ်ကျေးမှု အနုပညာများကို ရှေးဦးစွာ ရရှိခဲ့ကြပေသည်။

အရှင်ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူသည်မှ (၂၃၅) နှစ်မြောက်လတ်သော်
 သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည် အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ မထေရ်မြတ်ကို အမှူးပြု၍ တတိယ
 သင်္ဂါယနာ တင်တော်မူ၏။ ထို့နောက် မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်ကို လွန်စွာထင်လင်းတောက်ပ
 စေရန်အလို့ငှာ ကိုးတိုင်း ကိုးဌာနသို့ သာသနာပြုရန် မထေရ်မြတ်များကို စေလွှတ်တော်မူပြန်သည်။

၎င်းအနက် သုဝဏ္ဏဘုရား ခေါ် သုဓမ္မဝတီသထုံပြည်သို့ ကြွရောက်လာသော မထေရ်နှစ်ပါး
 တို့မှာကား အရှင်သောဏထေရ် နှင့် အရှင်ဥတ္တရ နှင့် နောက်ပါ မထေရ်သုံးပါးတို့ သထုံပြည်သို့
 ဆိုက်ရောက်စဉ်က ကြုံကြိုက်မှု အဖြစ်အပျက်တစ်ရပ် ရှိခဲ့ပေသည်။

သထုံမင်းနန်းတော်တွင် မင်းသား ဖွားမြင်တိုင်း ဖွားမြင်တိုင်းပင် ရေသူရဲမသည် လူ့အသွင်
 ဖြင့်တက်လာပြီး မင်းအိမ်သို့ဝင်လျက် ဖွားမြင်သောမင်းသားငယ်ကိုစားရန် ဖမ်း၍သွားလေ့ရှိသည်။
 ထိုအရှင်မြတ်များ ဆိုက်ရောက်ချိန်တွင် နန်းတော်၌ မင်းသားငယ် ဖွားမြင်ခိုက်ဖြစ်၏။
 ထို့ကြောင့် မင်းချင်း ယောက်ျားတို့သည် စားလက်နက် စွဲကိုင်လျက် ရေသူမကို တွန်းလှန်
 ရန် မြို့လှည့်ကြကုန်၏။ အရှင်မြတ်များကို မြင်လတ်သော် ရေသူမကတော်သားများ ဖြစ်သည်
 ထင်ကြ၍ သတ်ဖြတ်ခြင်းငှာ ဝန်းရံကြကုန်၏။

ရဟန်းမြတ်တို့ကလည်း ငါတို့ကား ဘီလူးသူရဲမ၏ အဖော်အဖက်မဟုတ်။ သီလနှင့်ပြည့်ဝ

သော ရဟန်းမြတ်များတည်း။ ငါတို့ကား လူ့အသက်ကိုညှဉ်းဆဲခြင်း စသော မကောင်းမှုကို ရှောင်ကြဉ်ကြကုန်၏။

ထိုသို့ ပြောဟောနေစဉ်ပင် ဘီလူးမသည် အခြံအရံများနှင့်တကွ ရေမှတက်လာ၍ လူတို့ကို မြင်လျှင် အုတ်အုတ်ကျက်ကျက် အသံတို့ဖြင့် ကြွေးကြော်ကြကုန်၏။

ထိုအခါ မထေရ်မြတ်တို့သည် ဘီလူးမထက် နှစ်ဆမျှ ကြီး၍ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော သူရဲရပ် (မနုဿိဟ)များ ဖန်ဆင်းတော်မူသည်။

ဘီလူးမ၏ ပရိသတ်ထက်များသော ပရိသတ်များ ခြံရံသည်ကိုမြင်လျှင် ဘီလူးမသည်လည်း ငါတို့ထက် တန်ခိုးကြီးသော ဘီလူးတို့သည် ဤအရပ်သို့ ရောက်လေပြီဟု ထင်မှတ်၍ ထွက်ပြေးလေကုန်၏။ မြို့သူမြို့သားများလည်း မထေရ်ကြီးတို့ တန်ခိုးကြီးသည်ကိုမြင်၍ ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်လှသဖြင့် အပါးသို့တပ်ကာ ဝန်းရံလျက် နေကုန်၏။ မထေရ်မြတ်တို့လည်း ပရိသတ်တို့အား ဗြဟ္မဇာလသုတ်ကို ဟော၍ သရဏဂုံသီလ၌ တည်စေကုန်၏။ (၆၀၀၀၀)သော သထုံပြည်သူပြည်သားများသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်၍ များစွာသော မိန်းမ ယောက်ျားတို့သည် ရဟန်းပြုကြကုန်၏။ ထိုအခါမှစ၍ မင်းသား၊ ပွားမြင်သော သောဏုတ္တရ သတို့သားဟူသော အမည်ကို မှည့်ကုန်၏။

စသည်ဖြင့် အလွန်ရှေးကျသော သီဟိုဠ်သမိုင်း၌ ဖော်ပြပါရှိလေသည်။ ထို့ပြင် ပဲခူးကလျာဏီ သိမ်ကျောက်စာ၌လည်း ရာမာဓိပတိက္ခန္ဓာ ဓမ္မစေတီမင်းကြီးသည် ၎င်းအတိုင်းပင် ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာတို့ ဖြင့် ရေးသားထားခဲ့ပေသည်။ ပဲခူးကလျာဏီသိမ် ကျောက်စာအရ သိရပြန်သည်မှာ ထူးခြား၍ အလွန်ပင် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်ပေသည်။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီသထုံပြည်ဟု ဆိုသော်လည်း ကလျာဏီ သိမ်ကျောက်စာက ဆိုသည်မှာ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိသည် ယခုလက်ရှိ သထုံမြို့၌ မတည်ရှိ။ တောင်စွန်းကောလာသ ငွေတောင်၏ အနောက် မြောက်အရပ်၌ တည်ရှိသည်။ မြို့၏ အရှေ့ထက်ဝက်သည် တောင်ကုန်းထက်၌တည်ရှိ၍ မြို့၏ အနောက်ဘက် ထက်ဝက်သည် မြေပြန့်၌ တည်ရှိသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။ ထိုစဉ်က ကောလာသတောင်သည် ပင်လယ်ကမ်းနား၌ တည်ရှိပါသည်။ ကျောက်တောင်လုံးကြီးဖြစ်သဖြင့် ဥရောပတိုက်ရှိ ဂျီဗရောလ်တာနှင့် အလွန်ဆင်တူပါသည်။

ပါမောက္ခကြီး ဆရာလု(စ်)ကမူ ကောလာသငွေတောင်ကို (Burma's Gibralt, the Silver Mountain Head of Kelasa) ဟူ၍ တင်စားခဲ့ဖူးသည်။ ထိုစဉ်က သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီ သထုံပြည်တွင် သီရိဓမ္မာသောကမင်း အုပ်စိုးသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိပြည်ကို ဧကါဠုမုတ္တိက နဂရဟုလည်း ခေါ်သည်။ မွန်များ ၎င်းအရပ်သို့ မရောက်မီက ထိုအရပ်တွင် ဧကါဠုမုတ္တိတို့ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် မွန်တို့က ၎င်းအရပ်ကို တိုက်ကုလားဟု ခေါ်ခဲ့ကြပြန်သည်။

ထို့ပြင် သထုံကျောက်စာတွင် ၎င်းဒေသကို 'ရက္ခဗုရ' (ယက္ခဘီလူးပြည်)ဟူ၍လည်း သက္ကဋဘာသာဖြင့် ခေါ်ခဲ့ကြကြောင်း ဖော်ပြပါရှိပြန်သည်။

ဤအကြောင်းအချက်များကို ဆင်ခြင်လိုက်သော် ဘီလူးကျွန်းသည် ကောလာသတောင်နှင့် တစ်ဖက်ကမ်းစီ၌ ရှိခဲ့တန်ရာသည်။

(မော်လမြိုင်အနီးရှိ ဘီလူးကျွန်းသို့ မွန်များ မရောက်ရှိမီက ၎င်းကျွန်းတွင် ရေသရဲဘီလူး

သုတေသနစာပေများ

၂၀၉

တို့ နေခဲ့ဟန်တူသည်။ ရေသူရဲဘိုလူးဆိုသည်မှာလည်း ကပ္ပလီအနွယ်များကို ဆိုလိုခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။)

ယခုအခါ မလေးကျွန်းဆွယ် မြောက်ဘက်ပိုင်း၌ ရှိကြသော စမောင်း (Semang) လူမျိုးများသည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော ကပ္ပလီအနွယ်များ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားသည် မွန်စကားနှင့် များစွာ တူညီ နီးစပ်နေသည်ကို ထောက်လျှင် ရှေးအခါက စမောင်း (သမိုင်) လူမျိုးနှင့် မွန်လူမျိုးတို့သည် တစ်မြေတည်းနေ၊ တစ်ရေတည်း သောက်ခဲ့ဟန်တူပေသည်။ ရှေးမွန်စာတွင် သမိုင် (သို့မိုင်) ဟူ၍ ရေး၏။ ယခု စမိုင် ဟု ပြောင်းလာ၏။ စကားပြောရာတွင် ဟမိုင် ဟုပင် ပြောင်းလာ၏။

ယခုအခါ မွန်နှင့် မြန်မာကဲ့သို့ တစ်မြေတည်းနေ၊ တစ်ရေတည်းသောက်၍ ပေါင်းဖက် ရောယှက်ကြသဖြင့် မွန်စကားနှင့် မြန်မာစကားများ အပြန်အလှန် အညမည ဖလှယ်ကြသကဲ့သို့ ဖြစ်ဟန်တူပေသည်။ ဘီလူးကျွန်းကို မွန်ဘာသာဖြင့် စမောင်းကျွန်းဟု ခေါ်သည်။ ဧကလာသတောင်၏ တောင်ဘက်အနီး၌ရှိသော ဇုတ်သုတ်ရွာတွင် ဂဝံကျောက်ဖြင့် ထုလုပ်ထားသော အလွန် ရှေးကျသည့် ဘုရားဆင်းတုတော် များစွာရှိသည့်အပြင် ရေသူရဲဘိုလူးတို့၏ ရန်ကို ကာကွယ်ရန် ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ် အရပ်များဖြင့် ခြယ်လှယ်ထားသည့် ဂဝံကျောက် တံတိုင်းများကို ယနေ့တိုင် တွေ့မြင်နိုင်သေးသည်။

၎င်းအရပ်တွင် ဂဝံကျောက်ဖြင့် တည်ဆောက်ထားသော ရှစ်မြှောင့်စေတီကိုလည်း ပူးတွေ့နိုင်သည်။

ဇုတ်သုတ် (ဇုက်သော်) ဟူသည်မှာ ဆံကြိုးဟု အနက်ရှိသည်။ ရှေးအခါက ရေသူရဲဘိုလူးဟု ခေါ်သော ကပ္ပလီများသည် မွန်တို့နှင့် တွေ့၍ ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ ယုံကြည်သက်ဝင်လာသဖြင့် မိမိတို့ ဆံကြိုး ဆံထုံးများကို ဘုရားအား လှူဒါန်းခဲ့ကြသဖြင့် ဇုတ်သုတ်ဘုရားဟူ၍ မွန်အမည်တစ်ရပ် တွင်ခဲ့ပေသည်။

ဘီးလင်း (လွီလီ) ဆိုသည်မှာ မြစ်ပျက်၊ မုသင်း (မဟ်သင်) ဆိုသည်မှာ ကမ်းစွန်း၊ ဝင်းက ဆိုသည်မှာ ငါးဝင်း (ငါးများ ခိုအောင်းရာအရပ်) ဟူ၍ အသီးသီး အနက်အဓိပ္ပာယ်များ ရှိပါသည်။

ဧကလာသတောင်သည် ဟိမဝန္တာတောင်၌ အနောက်တက္ကဆိုင် ပတ်လည်ရှိ တောင်ကြီး ငါးလုံးအနက် တစ်လုံးဖြစ်၏။ ငွေရောင်ကဲ့သို့ ဖြူသည်။ အမြင့်ယူဇနာ (၂၀၀)၊ အနံ ယူဇနာ (၆၀) ရှိပြီး ကျီးနှုတ်သီးကဲ့သို့ အတွင်းဘက် ကိုင်းနေသည်။

ကျွန်ုပ်တို့၏ ရာမညဒေသရှိ တောင်စွန်း ဧကလာသတောင်သည်လည်း ဟိမဝန္တာမှ ဧကလာသတောင်နှင့် တူလှသဖြင့် ဧကလာသတောင်ဟူ၍ ခေါ်ခဲ့ကြလေသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သုဓမ္မဝတီသထုံမြို့ဟောင်းတည်ရှိရာ ဧကလာသတောင်တစ်ဝိုက်တွင် ရှေးကျသော ဘုရားပုထိုးစေတီများစွာ ရှိသည်။

ခရစ်နှစ် (၁၀၉၈) ခုနှစ်တွင် ပုဂံပြည့်ရှင် ကျန်စစ်သား မင်းကြီးသည် ဧကလာသအနီးရှိ ကျွက်တံနှင့် ကျွက်တလင်းဘုရားများကို ပြုပြင်ခဲ့ကြောင်း မွန်ဘာသာ ကမ္ဘည်းကျောက်စာများ ထိုးခဲ့သည်။ ထို့နောက် အနှစ် (၄၀၀) ခန့် လွန်လတ်သော် ဟံသာဝတီပြည့်ရှင် ဘုရင်မ ရှင်စောပုနှင့် သားမက်တော် ရာမာဓိပတိ (ဓမ္မစေတီ) မင်းတို့သည် ဧကလာသတောင်ထိပ်ရှိ ဆံတော်ရှင်စေတီ

ကို ပြုပြင်ခဲ့ကြောင်း မွန်ကျောက်စာ ထိုးထားခဲ့ပေသည်။

သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ရွှေတိုင်းပြည်သို့ ရှေးဦးစွာ ရောက်ခဲ့ဟန်တူသော အောက်တိုင်းသားတစ်ဦးမှာ ခေါမပြည်၊ အလက်ဇန္ဒားမြို့မှ မစ္စတာတိုလမီ (Ptolemy) ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ပထဝီဝင်ဆရာ တစ်ဦးဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၁၅၀၀) ကျော်တွင် မုတ္တမကွေ့သို့ သူ ရောက်ခဲ့စဉ်က လူသားစားအရိုင်း (Cannibals) တို့ကို တွေ့ခဲ့သည်ဟု မှတ်တမ်းရေးခဲ့သည်။

လူသားစားတို့မှာ ရေသူရိတ်လူးဟု ခေါ်သော (စမောင်) (Semang) ကပ္ပလီတို့ ဖြစ်ဟန် တူပါသည်။ ရွှေတိုင်းပြည် (Country of chryse) တွင် အသားဝါသူများကို တွေ့ရသည်။ ရွှေတူး ဖော်သောတွင်းများလည်း ရှိသည်ဟု ဆိုထားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိဟုခေါ်သော ရွှေတိုင်းပြည် ရှိခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ သထုံ ဟူသည်မှာလည်း သုဓမ္မဝတီ မှ ဆင်းသက်လာသော ပါဠိပျက် အမည်ဖြစ်သည်။ သုဓမ္မဝတီဟူ၍လည်းကောင်း၊ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ဟူ၍လည်းကောင်း ရှေးအခါက သထုံပြည်ကို ခေါ်ခဲ့ကြပေသည်။ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိမြို့ဟောင်းသည် ရှေးက ကောလာသတောင်အနီးမှာ တည်ရှိရာမှ နောင်းခေတ် မင်းအဆက်ဆက်တို့က အသီးသီး နေရာရွှေ့ခဲ့ရာတွင် ယခုလက်ရှိ သထုံမြို့ နေရာသို့ တဖြည်းဖြည်း ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ဟန် တူပေသည်။ သုဓမ္မ-သုခမ်း-သုခံ-သထုံ။

ယနေ့ထိ ကောလာသတောင် အနီးတစ်ဝိုက်တွင် ရှေးမြို့ရိုးပျက်များကို တွေ့နိုင်သေးသည်။ ယခုအခါ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက စနစ်တကျ တူးဖော်မှုမပြုရသေးသဖြင့် အတည်တကျ ပြောဆိုနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ အကယ်၍ စနစ်တကျ တူးဖော်ပြီးသည့်အခါ နိုင်လိုသော သက်သေ အထောက်အထားများကို တွေ့ရှိလိုမည်ဟု မျှော်လင့်မိပါသည်။

[မော်လမြိုင်ကောလိပ်၊ မွန်မဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၇၂-၇၃]

ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းနှင့် မွန်သီချင်းများ

မြန်မာစာပေသမိုင်းကို လေ့လာလျှင် မွန်အမတ်ကြီး ဗညားဒလ၏ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံ ကျမ်းသည် စကားပြေဘက်တွင်လည်းကောင်း၊ ဝတ္ထုဇာတ်လမ်း အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ သမိုင်းဘက်တွင်သော်လည်းကောင်း ကျစ်လျစ်ခိုင်မာခြင်း၊ အဆင်အယင်ကောင်း၍ ပေါ်လွင်လှပခြင်း၊ သိမ်မွေ့ခြင်း၊ ဇာတ်သွေး ဇာတ်ဓာန် တက်ကြွစေခြင်း စသော စာပေရသဂုဏ် အရည်အချင်းများနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် မွန် မြန်မာ စာပေသမိုင်း ဆရာကြီး ပါမောက္ခ ဦးဖေမောင်တင်က စပြီး မြန်မာစာပေသမား များစွာက အမျိုးမျိုးပင် အမွှမ်းတင်ခဲ့ကြပါသည်။ မွန်နန်းနှင့် ဦးကုလား မြန်မာရာဇဝင် ဆရာများသည်ပင် ဤကျမ်းကို ခိုငြိမ်းခဲ့ရသည်။ ခေတ်သစ် သမိုင်းဆရာများသည်လည်း ဤကျမ်းကို လက်လွှတ်၍မရပါ။

(၁၉၅၅) ခုနှစ်တွင် သမိုင်းကော်မရှင်၏ ပထမဥက္ကဋ္ဌ ကွယ်လွန်သူ စည်သူဦးကောင်းနှင့် ကျမ်းပြုအရာရှိ ကွယ်လွန်သူ ဇိုလ်ဗူးဗရှင်တို့သည် မြန်မာမှုကို အားမရသဖြင့် မွန်မှုကို လေ့လာလို၍ ဘာသာပြန်ဆိုပေးရန် စာရေးသူအား မေတ္တာရပ်ခံခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်ကပင် ပြန်ဆိုပေးခဲ့ဖူးသည်။ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းလှသဖြင့် မွန်မြန်မာများသာမက ထိုင်း၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ် စာပေသမားများကလည်း ဘာသာပြန်ဖူးသည်။ အင်္ဂလိပ်ပညာရှိ ဂျေဆက်စ်ဗေဒီဗယ်သည် ဤကျမ်းကို ပြန်ဆိုဖူးသည်။ မပြီးပါ။ ပြင်သစ်ပါမောက္ခ အီဂီယွန်သည်လည်း ဤကျမ်းကို ပြင်သစ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုဆဲဖြစ်သည်။ ထိုင်းဘာသာပြန် စာအုပ်မှာ အလွန် အရောင်းသွက်လှပေသည်။ ဤကျမ်းကို အမေရိကန်တွင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ထုတ်ဝေရန်လည်း ကြံစည်ကြိုးစားခဲ့ဖူးသည်။ မအောင်မြင်သေးပါ။ ဤကျမ်းကို စကားပြေဆရာ၊ သမိုင်း ဆရာများသာမက ပြဇာတ်ဆရာများကလည်း ဗညားနွဲ့ ဇာတ်ဆန်းစာ ဟူ၍ ရေးခဲ့ဖူးသည်။ ယင်းပြဇာတ်ကို (၁၉၁၉) ခုနှစ်တွင် ဗာမုတ် ဝိဇ္ဇကတိတိုက်မှ ကူးယူပြီး မစ္စတာမောင်မိုင်း တည်းဖြတ်၍ သူရိယ သတင်းစာတိုက်က ပဲခူးရာဇဝင် နန်းတွင်းဇာတ်တော်ကြီးဟူ၍ ပုံနှိပ်ခဲ့ဖူးသည်။ (၁၉၃၀) ခုနှစ်တွင် မြဒေါင်းရင်သည် ဗညားနွဲ့၏ လက်ရုံးရည်၊ နှလုံးရည်ကို နောင်လာနောက်သား တက်လူများ သိအပ်၊ မှတ်အပ်၊ နည်းယူအပ်သည်ဟု ယူဆ၍ ကျောင်းသုံးစာအုပ်အဖြစ် အကျဉ်းချုပ် ရေးခဲ့ဖူးသည်။ (၁၉၆၁) ခုနှစ်တွင် မြန်မာသူရဲကောင်း အတ္ထုပ္ပတ္တိများကို အားပေးလိုသည့် သတင်းစာ ဆရာကြီး ဦးသိမ်းမောင်သည်လည်း ဗညားနွဲ့ ဘဝစဉ် မှတ်တမ်းစာနှင့် အကသဘင် ဇာတ်ဆန်းစာဟူ၍ စာအုပ်တစ်အုပ် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ဖူးသည်။

ဆရာမင်းသူဝဏ်သည် ရေးထုံးနှင့် အတိအကျဆရာကြီး ဖြစ်သည့်အလျှောက် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း၌ ပါရှိသောဝေါဟာရများ၊ အမည်နာမများ၊ စကားပုံများ၊ စကားဝှက်များ၊ စနည်းတဘောင်များ၊ သီချင်းလင်္ကာများကို လေ့လာခဲ့သည်။ မြန်မာမှုကို အားမရ မတင်းတိမ်

(၂၉.၉.၇၃)နေ့တွင် ကျင်းပသော မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်း၏ သာမန်အစည်းအဝေးပွဲတွင် ဖတ်ကြားသော စာအုပ်များဖြစ်သည်။ သဘာပတိ ဦးဝန်။

သဖြင့် မွန်မူကို ဘာသာပြန်ပေးရန် တိုက်တွန်းချက်အရ စာရေးသူသည်(၁၉၆၈)ခုနှစ်တွင် မြန်မာ မူများနှင့် ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်၍ မွန်မူ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို အစအဆုံး ပြန်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ဆရာမင်းသုဝဏ်နှင့် ဆရာဇော်ဂျီတို့၏ တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသန ဆွေးနွေးပွဲတွင် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း မွန်မြန်မာနှစ်ဘာသာ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက် စာတမ်းကို နှစ်ကြိမ်မျှ ဖတ်ကြားခဲ့ပါသည်။ ဖတ်ကြားခဲ့သည် စာတမ်းတစ်စောင်လျှင် စာမျက်နှာ (၂၀)မျှ ရှိသည်။ ကျမ်းတစ်ကျမ်းလုံးတွင် စာမျက်နှာ (၃၆၀)ကျော်ရှိသဖြင့် စာတမ်းများစွာ ရေးသားနိုင်သည်။

ယခု ဤစာတမ်းကို ရေးသားတင်ပြခြင်းမှာလည်း ဆရာမင်းသုဝဏ်က အဆိုပြု၍ မြန်မာနိုင်ငံသုတေသနအသင်း လူကြီးများ၏ ထောက်ခံချက်အရ ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းကို ရေးသားရာ၌ မြန်မာမူကို မူတည်သော်လည်း မြန်မာမူနှင့်လည်း ညှိနှိုင်းရပါသည်။ သို့မှသာ ပို၍ ပြည့်စုံမည်ဟု စာရေးသူ ယူဆပါသည်။ မွန်နှင့် မြန်မာတို့သည် ကိုင်းကျွန်းမှ ကျွန်းကိုင်းမှ ဆိုသလို တစ်ဦးကိုတစ်ဦး အမှီသဟံ ပြုရပါသည်။ ရှေးပုဂံခေတ်ဦးမှ စပြီး မွန်နှင့် မြန်မာတို့ သည် ညီရင်းအစ်ကိုလို ချစ်ခင်စွာ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံလာခဲ့ကြသည်မှာ ယနေ့ထိပင် ဖြစ်သည်။ ခွဲမရအောင် တစ်သားတည်းလို ဖြစ်နေကြပါပြီ။

ရှေးအခါက မွန်တို့သည် အိန္ဒိယသားများနှင့် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခဲ့ရာမှ သတ္တတဘာသာ ဗျည်းသရဆိုင်ရာ အက္ခရာများကို ရရှိခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘည်းကျောက်စာ အထောက်အထားများအရ ဆိုလျှင် အိန္ဒိယသားများထံမှ ရရှိထားသော ဗျည်းသရဆိုင်ရာ အက္ခရာများကို မွန်တို့သည် တစ်ဦးတည်းမယူဘဲ ညီနောင်ဖြစ်သူ မြန်မာတို့ကိုလည်း ဝေငှပေးခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ယနေ့ မွန်နှင့်မြန်မာ စာပေယဉ်ကျေးမှုများသည် အလွန်နီးကပ်စွာ ယှဉ်တွဲလျက် ရှိနေပါသည်။ ဘာသာ စကား မတူ၊ ကွဲပြားခြားနားစေကာမူ တစ်ဘာသာမှ တစ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုလိုက်လျှင် အကြိုက်ချင်း တူညီနေကြပါသည်။

ဥပမာပြရလျှင် ရှေးအင်းဝခေတ်က ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ မြန်မာဘာသာ ဟတ္ထိပါလပျို့ ကို ပဲခူးက ခေါဆရာတော် ဟု ကျော်ကြားသည့် ရှင်ဥတ္တမရဋ္ဌသည် မွန်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခဲ့ဖူး သည်။ မြန်မာ ဟတ္ထိပါလပျို့ ကို မြန်မာတို့ အရသာတွေ့သလို မွန်ဟတ္ထိပါလပျို့ ကို မွန်တို့ အရသာတွေ့ကြသည်။ မွန်ဘာသာ သထုံ ဟံသာဝတီ ရာဇဝင်ကျမ်းရှိ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံ ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍကို မွန်တို့ ကြိုက်နှစ်သက်သလို လွန်ခဲ့သော နှစ် (၄၀၀)ကျော်တွင် ဗညားဒလ က မြန်မာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်ကို ယနေ့ထိ မြန်မာတို့သည် မရိုးနိုင်အောင် ကြိုက်နှစ်သက်ကြပါသည်။ ဗညားဒလသည် မွန်ပင်ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာစာဆို တစ်ဦးဟူ၍ မြန်မာတို့ ချီးကျူးဂုဏ်ပြုကြပါ သည်။ ထိုနည်းတူ ကျန်စစ်သားသည် မြန်မာမင်းဖြစ်သော်လည်း မွန်ကျောက်စာကို အဆင့်မြင့်မား စွာ ရေးသားထားခဲ့သဖြင့် မွန်စာဆို တစ်ဦးဟူ၍ မွန်တို့က ချီးကျူးဂုဏ်ပြုကြပါသည်။

ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို ဝတ္ထုသဘောအားဖြင့်ကြည့်လျှင် ဗညားဦး၊ လောက ခြား၊ အမတ်ဒိန်၊ သမိန်ခြံ၊ သမိန်စိပ်ခြံ၊ မဟာဒေဝီ၊ သမိန်မရူး၊ ဗညားနွဲ့၊ တလမမေဒေါနှင့် မင်းကံစီတို့သည် အရေးပါသော ဇာတ်ဆောင်များ ဖြစ်ကြသည်။ ကျမ်းတစ်ကျမ်းလုံးကို အတိုချုပ် ပြောရလျှင် သတ္တရာဇ် (၇၄၅)တွင် ဟံသာဝတီ၌ ဗညားဦး၏ သားတော် ဗညားနွဲ့ခေါ် ရာဇာဓိရာဇ် အုပ်စိုး၍ ရတနာပူရ အင်းဝ၌ မင်းကြီးစွာစေက်ကံ၏သားတော် ဘုရင်မင်းခေါင် စိုးစံသည်။ ထိုမင်း

နှစ်ပါးတို့၏ အာဏာလုမှုဖြင့် သူရဲကောင်းများသည် တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် အစွမ်းပြိုင်ကြသည်။ မွန်နှင့်မြန်မာ လူမျိုးရေးတိုက်ပွဲ မဟုတ်ပါ။ ပုဂ္ဂလဓိဋ္ဌာန် အာဏာလုရေး၊ နယ်ချဲ့ရေးသာဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘုရင်မင်းခေါင်ဘက်တွင် မွန်များ ဝင်စားသလို ရာဇာဓိရာဇ်ဘက်တွင်လည်း မြန်မာများရှိသည်။ မင်းနှစ်ပါးတို့သည် စစ်ခင်းကစား၍ အင်အားပြိုင်ကြသည်မှာ အနှစ် (၄၀)ခန့်ကြာသော်လည်း မည်သူမျှမနိုင်။ ရဲဖန်ရဲခါ ဘုရင်မင်းခေါင်ဘက်က သာသည်။ စာဖတ်သူများ ပို၍ စိတ်ဝင်စားသည့် အခန်းမှာ ဟံသာဝတီ နန်းတွင်းအရေးတော်ပုံ ဖြစ်သည်။ မြန်မာဘာသာတွင် ဗညားဒလ၏ မြန်မာစကားပြေ အရေးအသား ပြောင်မြောက်မှုကြောင့် မင်းသားဗညားနွဲ့၏ ဘဝခံစားချက်၊ နန်းတွင်းအရေးအခင်းတို့သည် အသက်ပါလှသည်။ ထို့ကြောင့် ဝတ္ထုကောင်းတစ်ပုဒ်ကို ဖတ်ရသလို ရသစာပေ လက္ခဏာများနှင့် ပြည့်စုံသည်။ ဗညားဒလ၏ မြန်မာမှုကို ဖတ်၍ကောင်းသလို ရှေးဆရာများ ပြုစုခဲ့သော မွန်ဘာသာတွင်လည်း ထပ်တူထပ်မျှ ဖတ်၍ အရသာရှိပါသည်။

ဥပမာ ဆင်ဖြူရှင် ဗညားဦး နာ၍ အမတ်ကြီး သမိန်ဇိပ်ဗြဲအိမ်တွင် နတ်ကန္တာပေးစေရာ ထိုအခန်းတွင် ဗညားဒလက ဤသို့ရေး၏။

‘ယင်းသောအခါ ဆင်ဖြူရှင်နာသည်။ ထွက်တော် မမူနိုင်။ အမတ်ကြီး ဇိပ်ဗြဲအိမ်တွင် နတ်သဘင်ခံစေ၏။ နှမတော် မဟာဒေဝီက စ၍ မင်းသမီး၊ မင်းသား၊ အမျှအမတ်၊ ကတော်စိုးမင်းတို့ လာကုန်၏။ ထိုမဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူး ညီ၍ ဗညားနွဲ့ကို သတ်မည့်အကြံဖြင့် သမိန်မရူး ကျွန်သုံးလေးယောက် ဓားနှင့် တံခါးပါးတွင် နေလှာ၏။ ဇိပ်ဗြဲကျွန်တို့တွေလျှင် ဇိပ်ဗြဲကိုဆိုလေ၏။ ဇိပ်ဗြဲကြားလျှင် ဓားနှင့် မနေစေနှင့်။ တံခါးတွင်မြဲစေဟူ၍ ကျွန်များကို ခန့်ထားလိုက်၏။ ဇိပ်ဗြဲသမီး (မွှောခဆောင်မတ်) မွှောခနွဲ့မွတ်နှင့် မွှောဖျန်ပြီး (မွှောဖျန်ပြီး)တို့ ကကြသည်ကို မင်းသားဗညားနွဲ့သည် နှစ်သက်၍ ထကာ လင်းကွင်းတီးသည်။ ထတီဝတ်စုံ နှစ်အုပ်၊ ဇိပ်ဗြဲလည်း မိမိ သမီးတို့ကို မင်းသား ကြိုက်နှစ်သက်သည်ဟု နှလုံးဝယ် မှတ်၏။ သောက်ကြစားကြ၏။

ထိုအခါ သမိန်မရူးသည် ညောင်းသည်ဟူ၍ ခြေဆန်သည်။ မင်းသား ဗညားနွဲ့ကိုထိလေ၏။ ဗညားနွဲ့ကား မည်သို့မဆို။ မညီကောင်း မြင်လျှင် ဗညားနွဲ့ သည်းခံပေသည်။ ငါသော် သည်းမခံပေဘူးဟူ၍ ဆိုသည်ကို မဟာဒေဝီကြားလျှင် သမိန်မရူးဘက်က အရေးဝင်၍ မညီကောင်းအား ကသုတ်ကရတ် နှင်ပဲဆိုသည်ဟု ဆို၏။ သမိန်ဇိပ်ဗြဲလည်း ကြားလျှင် လာ၍ ကျွန်ုပ်ပွဲတွင် အရှင်သား၊ အရှင်တူစကား ဖြစ်ကြသည်။ ကျွန်ုပ် လူဆို အပြစ်သာ။ ကျွန်ုပ် ရုံးတော့သည်ဟူ၍ဆို၏။ မဟာဒေဝီ ထ၍သွားလေ၏။ သမိန်မရူးလည်း သွားလေ၏။ ဗညားနွဲ့ ထ၍သွားမည်ပြုသည်ကို သမိန်ဇိပ်ဗြဲ ချုပ်ထား၏။ လူသူစုံမှ ဗညားနွဲ့ လက်ကိုကိုင်၍ ပို့လိုက်သည်။ မရူးကျွန် ဓားနှင့် တံခါးတွင်နေသည်ကို ကျွန်ုပ်လူ တွေသည်။ မရူးအကြံကို အရှင်သား သိမှ ကြံရမည်ဖြစ်သောကြောင့် ဆိုသည်။ အညှစ်စီရင်မည်ကို စိုးရိမ်ကြောင့်ကြသည်။ အကြမ်းစီရင်သော် ကျွန်ုပ် အမတ်ကြီးရှိသည်ကို သူတို့ တတ်နိုင်မည်လော ဟူ၍ဆို၏။ ဗညားနွဲ့လည်း ပြန်လေ၏။

မိုးသောက်လျှင် မညီကောင်းသည် လက်ဆောင်နှင့် ဆင်ဖြူရှင်သို့တက်၍ ခြေတော်ဦးတင်၏။ မညီကောင်း မျက်နှာချ၍ မျက်ရည်ယို၏။ ပာသိုကြောင့် မင်း ငိုသနည်းဟု မေးတော်

မူ၏။ မောစောမွေတော်ကိုသာ ရှိခိုးလိုပါသည်။ မွေတော် မဟုတ်သည်ကို ရှိမခိုးလိုဟုဆို၏။ မင်းတို့ မောင်နှမသုံးယောက်တွင် မင်းကို ငါ လွန်၍ချစ်၏။ မင်း ငါ့ကို နှလုံးပူအောင် မဆိုပါနှင့်ဟူ၍ ဆင်ဖြူရှင် ဆိုတော်မူ၏။ မညီဂံကောင်းလည်း ဦးခိုက်၍သက်ခဲ့လျှင် ဒလသို့သွားလေ၏။ ဆင်ဖြူရှင်ကို မညီဂံကောင်း လျှောက်သည့်အကြောင်းကို မဟာဒေဝီကြားလျှင် သမိန်မရူးနှင့်တိုင်ပင်၍ ဗညားနွဲ့ကို ကန်တော့စရာ ရွှေဖလားတစ်ဆယ်ခု၊ ပိတ်နှစ်ဆုပ်၊ ရွှေတန်ဆောင်တိုင် ဖန်းပေါက်ပေါက်နှင့် မဟာဒေဝီ၊ တလမေသီရိနှင့် သမိန်မရူးတို့သည် ဗညားနွဲ့ထံ သွားလေ၏။ မြင်လျှင် ဗညားနွဲ့သည် သားကိုချီ၍ ကြိုနှင့်၏။ တလမည်ဒေါလည်း ကြို၏။ ဆင်ကပ်သို့ရောက်လျှင် သားကို တလမည်ဒေါ အားပေးပြီး ပုဆစ်တုပ်၍ မဟာဒေဝီကို လက်လှမ်း၏။ မဟာဒေဝီ နောက်တွင်လိုက်၏။ ထိုင်၍နေမှ မဟာဒေဝီသည် ဗညားနွဲ့ကို ဆိုသည်။ ယမန်နေ့မှာ မရူးယစ်၍ မောင်ကို ထိပါးမိလေသည်ဟု ကန်တော့သည်ဟူ၍ ဆို၏။ ယောက်ဖယစ်သည့်အခါလည်း ရှိမည်။ ကျွန်ုပ် ပူဇော်ကန်တော့ခံမည့် အကြောင်း မရှိဟူ၍ ဗညားနွဲ့ ဆို၏။

ကန်တော့ခံပါသော်ကော မင်း ယောက်ဖ နေတတ်မည်။ ကန်တော့မခံသော် မောင် အမျက်မပြေဟူ၍ကို မနေသာ ရှိလိမ့်မည်ဟူ၍ မဟာဒေဝီ ဆိုပြန်သောကြောင့် ကန်တော့လက်ဆောင် ကို သိမ်း၏။ မဟာဒေဝီလည်း မောင် ကန်တော့ခံသည်ကို ငါ ဝမ်းမြောက်၏ဟူ၍ ပြောကြားပြီး လျှင် ပြန်လေ၏။

အထက်ပါ အရေးအသားကို ဖတ်လိုက်လျှင် သူတို့ နတ်ပွဲသဘင်ခံပုံ၊ သောက်စားကြပုံ၊ မူးယစ်ကြပုံ၊ စကားများ၍ ရုတ်ရုတ်သံသဖြစ်ပုံ၊ နတ်ပွဲမှ ထပြန်ပုံ၊ ဗညားဦးထံ အစောဆင်ကြပုံ၊ ဗညားနွဲ့ထံ မဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူးတို့ လာကြပုံ၊ စကားပြောဆိုကြပုံတွေကို စာဖတ်သူအား ရုပ်မြင်သံကြားပမာ မြင်ယောင် ကြားယောင်စေပါသည်။ ဗညားနွဲ့သည် ဆင်ဖြူရှင် ဗညားဦး၏ မိဖုရား သီရိမာလာတွင် မြင်သော သားဖြစ်သည်။ မျက်နှာမြင်၍ မယ်တော် လွန်သဖြင့် အရီးတော် မဟာဒေဝီလက်တွင် ကြီးပြင်းလာသူဖြစ်သည်။ မင်းသား ပြေးတတ်လျှင် မဟာဒေဝီ ချီပွေ့၍ ဆင်ဖြူရှင်သို့ အမြင်တော်ခံလေ၏။ ဆင်ဖြူရှင်လည်း ဗညားနွဲ့၏စက်ကား ငါ့သားပင် ဟုတ်မှန်သော် လည်း ငါနှင့်မတူ။ ဦးခေါင်းရွံ့သည်။ ဆံတွန့်သည်။ ခြေလက်ကြမ်းသည်။ သလုံးသားကြီးသည်။ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မည့်လက္ခဏာရှိ၏ဟု မပြတ်ပင် ဆိုတော်မူ၏။

ဗညားနွဲ့သည် သာမန်အားဖြင့် ခမည်းတော်၏ ထီးမွန်နန်းလျှာကို ဆက်ခံရမည့်သူဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ခမည်းတော်သည် ဗညားနွဲ့ကို မနှစ်သက်။ မျက်နှာသာ မပေးခဲ့ပေ။ စန္ဒာဒေဝီတွင် မြင်သော သမီးတော် တစ်လမည်ဒေါကို ဗညားနွဲ့သည် ဒဂုံသို့ ခိုးယူပေါင်းသင်းသဖြင့် ဂိုဏ်းမျက် တော်မူ၏။ မဟာဒေဝီ၏ နှစ်သိမ့်မှုကြောင့် အကျဉ်းမှ လွှတ်တော်မူ၏။ မဟာဒေဝီသည် ဗညားဦး၏ အစ်မတော်ဖြစ်သည်။ ဇောဖိပ်၏မိဖုရား စန္ဒာမင်းလှတွင်မြင်သော သမီးအငယ် ဖြစ်၏။ စန္ဒာမင်းလှ သည် အလွန် နာမည်ကြီးသည်။ ဇောဖိပ်ကို အချီတော် ဖိပ်ပွန်လုပ်ကြံပြီး စန္ဒာမင်းလှကိုပင် မိဖုရား မြှောက်၏။ စန္ဒာမင်းလှသည် ဖိပ်ပွန်ကို လုပ်ကြံသည်။ ဖိပ်ပွန်သေလျှင် ဇောဖိပ် နောင်တော်သား ဇောအင်္ဂကောင်းကိုခေါ်၍ နန်းအပ်သည်။ စန္ဒာမင်းလှနှင့်ပင် မင်းပြု၏။ အစသော်ကား ကျေးဇူး ရှိပေသည်ဟူ၍ ချစ်ခင်လေးမြတ်သည်။ နောင်တွင် ကိုယ်လုပ်မောင်းမများနှင့်သာ ပျော်လျက် စန္ဒာမင်းလှမိဖုရားကြီးကို မလေးမမြတ် ပြုချေသောကြောင့် မိဖုရား ဆေးခတ်၍ သေလေ၏။

ခုံလော၏သား အဲလောမင်းပြု၍ စန္ဒာမင်းလုပ်ပင် မိဖုရားမြှောက်၏။ စန္ဒာမင်းလုပ်သည် မင်းအဆက်ဆက်ကို ခြယ်လှယ်ခဲ့သည်။ သမီးဖြစ်သူ မဟာဒေဝီသည်လည်း မယ်တော် စန္ဒာမင်းလုပ်ကဲ့သို့ မိဖုရား မဖြစ်ရသည့်တိုင် ဒဂုံစား ဗြထဂိုက်၏ ကြင်ယာဖြစ်ရသည်။ ယောက်ဖတော် ဗြထဂိုက် ကျဆုံးပြီးနောက် ဆင်ဖြူရှင်လည်း စစ်ပျက်ချေသောကြောင့် မသက်မသာ ရှိတော်မူ၏။ နောင် မဟာဒေဝီကို မော်ဘီစားနွဲ့ယူသူရနှင့်ပေးစားပြန်၏။ ဗိုလ်မင်းနွဲ့ယူသူရသည် မုတ္တမတိုက်ပွဲတွင် ဆင်ထက်တွင် ကျဆုံးပြန်သည်။

သို့နှင့် မဟာဒေဝီသည် မုဆိုးမ ဖြစ်ရပြန်သည်။ ဗညားဦးသည် မမာမကျန်းဖြစ်၍ မဟာဒေဝီကို ဒဂုံစားအဖြစ် ထားရာမှ ပဲခူးသို့ ခေါ်တော်မူ၍ နန်းတွင်းရေးများကို စီမံစေသည်။ သမိန်မရူးသည် မှူးသားမတ်သား တစ်ဦးသာဖြစ်သည်။ မဟာဒေဝီ၏ အစီအစဉ်ဖြင့် မင်းသမီး တလမေသီရိနှင့် ရှုပ်၍ သတင်းကြီးသူ ဖြစ်သည်။ ဇာတ်လမ်းတွင် သမိန်မရူးသည် လူကြမ်း ဖြစ်သည်။ သမိန်မရူးနှင့် ရှုပ်သည်မှစ၍ မဟာဒေဝီသည် မိမိငယ်စဉ်က ချစ်၍ ကျွေးမွေးပြုစု စောင့်ရှောက်ခဲ့သော တူတော် ဗညားနွဲ့ကိုပင် ရန်သူအဖြစ် ဗညားဦး ဘုရင်နာနေသဖြင့် အာဏာလက်တွင်း ရောက်နေသော မဟာဒေဝီမုဆိုးမသည် ကြာခိုတတ်သော သားမက်တော် သမိန်မရူးနှင့် ရှုပ်တတ်သည်မှာ လောကသဘာဝ လူ့ဓမ္မတာအရ ဖြစ်သည်။ အနောက်တိုင်း နန်းတွင်းအရှုပ်တော်ပုံနှင့် ဆင်တူရိုးမှားဖြစ်သည်။

တစ်ကြိမ်တွင် ချောင်းဖျား၌ သင်္ကြန်စားစဉ် သမိန်မရူးသည် သရက်သီးကိုစားသည်။ သရက်စေ့နှင့် မဟာဒေဝီကို ပစ်သည်။ တစ်ကြိမ်တွင် မိုးဒလညောင်ရေသွန်းပွဲ၌ ကွမ်းသီးစိမ်းအသားကိုယူပြီး တုံးအပြည့်ထည့်ကာ ခြသေ့ခံသော ရွှေကွမ်းခွက်နှင့် ပေးသည်။ သမိန်မရူးသည် မဟာဒေဝီကို ကြည့်၍ ပြုံးသည်။ နန်းတွင်း၌လည်း ပါးနားကပ်၍ တီးတိုးပြောကြသည်။

ဤအရေးအသားများကို မွန်မု၌လည်းကောင်း၊ ဗညားဒလ၏ မြန်မာမု၌လည်းကောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ဤအချက်များကို ဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် မဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူးတို့၏ အချစ်ဇာတ်လမ်းသည် မည်မျှခရီးရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်းကို စာဖတ်သူအား ရပ်ရင်ကြည့်ရသကဲ့သို့ ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည်။ ပဲခူးသူ ပဲခူးသားများသည် နန်းတွင်းအရှုပ်တော်ပုံကို သိကုန်ကြသဖြင့် မဟာဒေဝီကို ပြက်ရယ်ပြသည့် သီချင်းနှစ်ပုဒ်ကို သိဆိုကြသည်။ 'ပထမသီချင်းကို မြန်မာမူတွင် သီးခြားမတွေ့ရပါ။ ဒုတိယသီချင်းနှင့် ရောထွေးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပထမသီချင်း

မိုးဟ်မြဲဗျူဗျူ
မဝံတြိဗြူ
အင်္ဂါလညာတ်ဟံ့သုဟ်သွန်
တံ့ကွဲဗျိုပ်ဆတ်ဂိုင်ရ
ဟံ့ပလေင်ကာယလီ

မိန်းမအိုအို
လင်ပျိုရတော့
ဘာကိုမှမမြင်
သူရင်သားတွေမှာ
ပဒုမ္မာကြာလို့ တွဲလွဲ။

မွန်စေါဟာရများ

မှိုဟ်	= လူ(ပါ-မနုဿ)	လညာတ်	= အမြင်	စိုဝ်	= ရောက်သည်
မြဲ	= မိန်းမ	အကါ	= အကဲ	ဆတ်တိုင်	= ခါး
ဗျု	= အိုသော	ဟွံ	= တားမြစ်ချက်	ကာယ	= ကိုယ် (ပါ)
ဝွံ	= ရသည်	ပလေဝ်	= ပြုပြင်သည်		
ဏီ	= မလုပ်သေး၊ မရသေး	သုဟ်သုန်	= ညီညွတ်သည်		
တြု	= ယောက်ျား	တုံ	= ရင်သား		
ဗွဲ	= လူမျိုး	ဗွဲ	= တွဲလွဲ		

ဒုတိယသီချင်း

ဒိုင်မွေတ်ဗယု	ကွေမိန်ဒေါင်ဖြူ
ဥတုသလံင်(ကွဲတုဆု)	တူတနောင်
ဒိုင်တိုန်ကွဲ(ကျင်မြဲခေ)	ဒေါင်တုန်ကမဲ (ဒိုင်တိုန်ကမဲ)
စိုန်ဗျုလံင်	ပြေဗျုလစိမ် (ပြေဗျုလစိမ်)
ဟွံဖေကိဝွံအံ	တြုဗလဲ (တြုဗလဲ)
ဗွဲတြုအဗျု	တောဗလဲ (တဟ်ဗလဲ)
ကာမေသုမာ	တလဲ (တလဲ)
ဟွံဗစာရဏါ	ဒမောင် (ဒမိုင်)
လအာမတ်စု	ဇောင် (စိုင်)
သမ္ဘာညးဝွံ	
နာဇုကွတ်ဟေင်	
ပြေင်ဇကုဏှု	
ထာန် = ဌာန၊ အရပ်(သတ္တတ၊ သ္ဘာန)	
မ ဂျု = သားကြီး၊ အရှင်သားကြီး	

ဘာသာပြန်

ဗျိုင်းမ အိုလျက်
ဥတုဖျက်လို့
ပင်ထက် တက်ကာ
တအာအာနုဉ်
လော်မာနေသလို
မိန်းမအိုလျက်
ကြောက်ရှက်မရွံ
ကာမေသုနုဉ်

ဘာသာပြန်

ဗျိုင်းမ အိုလျက်
သစ်ပင်တက် တက်၍
ဥသော။
မိန်းမ အိုလျက်
ကြောက်ရှက် မရွံ
သူလင် လုသော။

သုတေသနစာပေများ

၂၁၇

နောင်မှအရေး
မစွဲဘေးကို
မလေး မကြောက်
တယောက်လင်နှင့်
သူဖောက်ပြန်ပုံပေတကား။

ဤသီချင်းကို မြန်မာမှုတွင် ဒေါင်းမဆိုလျက်ဟု ဆိုသည်မှာ မွန်အသံကို ယူထားခြင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။ မွန်လို = ဒိုင် (ဒေါင်)ဟုဆိုလျှင် မြန်မာလို 'ဒေါင်း'မဟုတ်ပါ။ ဥချိုင်း၊ ချိုင်း အောက်၊ အင်္ဂလိပ်လို (heron) ဖြစ်ပါသည်။

ဒိုင်	= ချိုင်း (heron ဟူ၍ ဟာလီဆေး အင်္ဂလိပ်လို ဖြစ်သည်)	ကုတ်	= နိုးသည်။ ဟောင် = တကား
မွှေ	= အမ	မြိုင်	= ယှဉ်သည်
ဗယျ(ဗျ)	= အိုသော	ကျေ	= ကိုယ်
ဥတု	= ဥတု (ပါ)	ဏှ	= နှောသည်
သလံင်	= တောက်လောင်သည်၊ ပျက်သည်	မြ	= အသံဖြူသည်
ကွဲ	= ဥသည်	စင်	= အော်သည်
တူ	= အထက်	စိုန်	= သော်လည်း၊ လျက်
ဆု	= သစ်ပင်	လဖြ	= မိန်းမဆို
ခင်	= ခုန်သည်	ဟုံ	= တားမြစ်သည့်စကား
တိုန်	= တက်သည်	ဖေက်	= ကြောက်ရွံ့သည်
ကျင်	= လာသည်	ဝ	= ရှက်သည်
မတ်စု	= (ပါ-မစွဲ) သေခြင်း	အံ	= ဝါကျအဆုံးသတ်စကား
သဗ္ဗာ	= (ပါ) အပေါင်းအဖော်၊ လင်မယား	ဗွဲကြ	= နောင်ရေး
ညး	= သူ။ ဝံ = ဤ	အမူ	= အမူ
		ကာမေသု	= သူတစ်ပါးမယား ဖျက်ဆီးမှု (ပါ)
နဲ	= နာယက၊ သခင်၊ ချစ်သူ	ဗစာရဏာ	= ဆင်ခြင်သည်
စု	= အဘွားကြီး။ နဲစု = အရီးတော်	လအာ	= လားခြင်း

အခါတစ်ပါးတွင် ဗညားနွဲ့နှင့် သမိန်မရူးတို့ အံကစားစဉ် သမိန်မရူး အံစာကို မင်းမှုထမ်း မဟုတ်သူ အသည်အို စဉ်ထားသည်ဟု အငြိုးဖြင့်ရှိက်လျှင် အံစာအားလုံး လည်းလေ၏။ ဗညားနွဲ့ လည်း မကစားဘဲ ထ၍သွား၏။ သမိန်မရူးလည်း မင်းသား အမျက်ထွက်သည်ကို သိ၍ဆိုသည်ကား အရှင်ကစားမှုဖြစ်သောကြောင့် ရွှင်ပျော်ဖွယ်ရာဟု ပြုမိသည်ကို အရှင်သား အမျက်တော်ရှိလေသည်။ ကျွန်ုပ်သော်ကား အရှင်သား ကျွန်ုပ်တို့ နေ့စဉ်ရက်ဆက် စိတ်ရှိတော့သည်။ ဆင်ဖြူရှင် လွန်တော်မူ၍ အရှင်သား မင်းဖြစ်တော်မူလျှင် မုတ္တမမြို့ကို ပန်၍စားမည်။ ကျွန်ုပ်စကားကို မယုံကြည်ခဲ့သော် သစ္စာတော်ကို ခံပါမည်။

ဗညားနွဲ့လည်း 'ယင်းသို့ ယောက်ဖတော်ဆိုလျှင် ငါတို့ သစ္စာရေ သောက်ကြမည်' ဆိုပြီးလျှင် ထမ်းစင်စီး၍ ထွက်သွားကြလေ၏။ သမိန်မရူး သွေးပေါက်နှင့်ဖျော်သော အရက်ကိုကား ဗညားနွဲ့ သောက်၏။ မင်းသားဗညားနွဲ့ သွေးပေါက်နှင့်ဖျော်သော အရက်ကိုမူ သမိန်မရူး မသောက်ခင် သမိန်မရူးသည် ပူအိုက်သည်ဟု မာယာပြု၍ ယပ်ခပ်စေလျှင် ထွန်းညှိထားသော မီးငြိမ်းလေ၏။ ထိုအခါ တလမေသီရှိသည် ထုံနုနှင့်ဖျော်ကို ဆက်ပေးလျက် မင်းသားသွေးနှင့်ဖျော်သော အရက်ကို သွန်ပစ်လေ၏။ ဗညားနွဲ့ကျွန် အဒေါက်ကုန်းမြင်လျှင် သခင်ဖဝါးတော်ကို ဖျောက်၏။ မီးရောင် ပြန်ရောက်လတ်သော် အဒေါက်ကုန်းကို မမေးသာ၍ ဗညားနွဲ့သည် ဟန်ပန် မကောင်းသောကြောင့် သင့်ရဲသာ သောက်၍ပြန်ခဲ့၏။

အိမ်ရောက်လျှင် အဒေါက်ကုန်းကို 'ငါ့ခြေဖဝါးကို မင်းပဇာကြောင့် ဖျောက်သနည်း' ဟု မေး၏။ 'အရှင်နှမတော်နှင့် ယောက်ဖတော်တို့ အပြုအမူမသင့်၊ သခင်သွေးနှင့်ဖျော်သော အရက်ကို သွန်လျက် နှမတော် ထုံနုနှင့်ဖျော်ကမ်းသည်ကို မြင်သိတော်မမူလျှင် ယစ် ဝအောင်သောက်၍ အသောက်လွန်စွာနေမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ဖျောက်နိုးယောင်တကား' ဟု ဆို၏။

တလမည်ဒေါလည်း တူနှင့်အရီး အကြား ဟီးတိုက်သော အလားသို့ စကားဖြစ်မည်စိုး၍ မဆိုဘဲနေသည်။ သင်းတို့ အကြံကို သိသည်ဟုဆို၏။ မင်းသားလည်း အဘယ်သို့ သိသနည်းဟု မေးလျှင် 'မောင့်အရီးတော်သည် အိုကြီးအိုမှ လင်ပျိုလိုချင်သဖြင့် မောင်နှင့် ဇောနီမိုင်းတို့ကို သတ်၍ မရူးကို ထီးနန်းပေးမည်ဟု ကြားသည်မှာ ကြာလေပြီ' ဟုဆို၏။ မင်းသားလည်း 'မရူးကို ငါ့လက်နှင့်သတ်ရလို၏' ဟု အဓိဌာန်ပြု၏။

မိုးသောက်လျှင် မင်းသား ဗညားနွဲ့သည် အထိန်းတော် မွေ့အဲလောကို ခေါ်၍ ရောက်လျှင် အမယ့်ပေါင်ထက်တွင် ငါ မအိပ်စက်ရသည်မှာ ကြာပြီ။ ငါ အိပ်ချင်သည်ဟုဆို၏။ မွေ့အဲလောလည်း စုလျားကို ခင်းပေး၍ မင်းသားလည်း မနည်းကြာအောင် အိပ်၍ ပျော်၏။ အထိန်းတော် မွေ့အဲလောလည်း မင်းသားမျက်နှာကိုရှုလျက် မျက်ရည်ပေါက်များ မင်းသားရင်ထက်ကျသည်ကို အသာအယာ သုတ်ရာ မင်းသား နိုးလေ၏။ ပဇာကြောင့် အမယ့်ငိုသနည်းဟု မေး၏။ အရှင်သားကို ငယ်စဉ်က မွေးရပါသဖြင့် ကြီးမြင့်ထွန်းကားသည်ကို မြင်လိုသည်။ ကျေးဇူးတော်ကိုလည်း ခံစားရမည် ထင်သည့်အတိုင်း အောင်မြင်ခြင်းသို့ မရောက်မည်ကိုစိုး၍ ငိုပါသည်။ အရှင်သား မပေါ့လျော့ပါနှင့်။ အကြံအစည်ကို မြဲမြံပါစေ။ သတ်ကြီးစွာထားပါဟု ဆိုပြီး သက်ခဲ့လေ၏။

နောက်တစ်နေ့ သမိန်မရူးက ကျိုက်ပတိုင်းတောသို့ သွား၍ ကစားမည်ဟု အခေါ်ရောက်လာ၏။ မင်းသားလည်း ငါ့ကိုယ်မကျန်း၊ ယောက်ဖသာ သွားပါဦးဟု ဆို၏။ နောင်တစ်ခါ အင်းကလိန်တွင် ရေကစားမည် ခေါ်လာပြန်၏။ ငါ နှာစေးသည်။ ကိုယ်မသာဟု ဆိုလိုက်၏။ တလမည်ဒေါလည်း မောင့်ကို သမိန်မရူး ချစ်၍ ခေါ်သည်မဟုတ်။ အခွင့်သာလျှင် ဘေးပြုမည် ခေါ်သည်မဟုတ်လောဟု ဆို၏။ ငါ သိပါသည်ဟု ဗညားနွဲ့ ဆို၏။

နောက်တစ်ဖန် သမိန်မရူးက အင်းကလိန်တောမှာ သမင်ပေါသည်။ သမင် ကစားကြအံ့ဟု ခေါ်ရောက်ပြန်၏။ ဆင်စီးစရာမရှိ၊ ယောက်ဖ ဆင်မကို ငှားပါ။ သွားမည်ဟု မှာလိုက်လျှင် တလမည်ဒေါလည်း မောင်တော်သွားမည်ပြုသည်ကား ဖြစ်မှားရအောင် ရန်သူခေါ်သည်ကိုသိလျက်နှင့် ပဇာကြောင့် သွားသနည်းဟု မေး၏။ မင်းသားလည်း သင်း ခေါ်ဖန်များပြီ။ သွားမည်မဆို

ချေသော် သင်းအကြံကို သိပြီဟု သိမှတ်လိမ့်မည်။ ငါ့မှာလည်း အကြံအစည် မပြည့်စုံသေး၍ သင်းအကြံကို မသိယောင်ပြုလျက်နေမှ ငါတို့ ကြံစည်သာမည် ဖြစ်သောကြောင့် သွားမည်ဟု ငါ ဆိုသည်။ ငါသွား၍ မကြာမီ ရှင်မ အပြင်းမိသည်ဟုဆို၍ အခေါ်ကုန်းကို အခေါ်လွှတ်လာစေ ဟု မှာပြီးသွားလေ၏။ တလမည်ဒေါလည်း မှာသည့်အတိုင်းပြုသည်။ အခေါ်ကုန်းလည်း လိုက်၍မီလျှင် အရှင်နှစ်ဦးတော် အပြင်းမိသည်။ ပြန်တော်မူပါဟု လျှောက်၏။ မင်းသားလည်း ရှင်မ အပြင်းမိ၍ ခေါ်လာသည်။ ငါပြန်ဦးမည်။ ယောက်ဖသာ သမင်ကစားချေတော့၊ ရခဲက ဝေစားပါဟု ဟန်မပျက် ဆိုပြီး ဆင်းဦးလှည့်ကာ ပြန်ခဲ့၏။ မိုးချုပ်မှ သမိန်မရူးထံမှ သမင်သားပို့လာ၏။ ရှင်မ အပြင်းမိသည်။ ဘယ်သို့ရှိသနည်း။ မကျန်းလှသော်ကား ငါတို့လာမည်ဟုလည်း လျှောက်လာစေ၏။ ယောက်ဖကို ဆိုပါလေ၊ မလာနှင့်တော့၊ ရှင်မ သက်သာပြီဟု မှာလိုက်၏။

ယင်းသို့ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ဟန်ဆောင်၍ ပြုမူပြောဆိုကြပုံကို ရေးသားထားသည်မှာလည်း အသက်ဝင်လှသည်။ ထိုစဉ် ဗညားဦး၏ရောဂါမှာ သည်းသထက် သည်းလာသည်။ မဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူးတို့က အပေါ်စီးရနေသဖြင့် မင်းသား ဗညားနွဲ့မှာ အင်အားငယ်နေသည်။ သနားစရာလည်း ကောင်းသည်။ ဗညားနွဲ့ထံ ချဉ်းကပ်ပုံသော မှူးမတ်သေနာပတိများ မရှိသလောက် ဖြစ်နေသည်။ ဗညားနွဲ့သည် အားမလျှောက် ခွဲ ဝီရိယ ကောင်းသည်။ မင်းကံစီ၊ ဗောဓိနှင့် မသောက်တို့နှင့် တိုင်ပင်၍ အင်အားစုဆောင်းသည်။ အမတ်ကြီး ဇိပ်မြကလည်း တိတ်တဆိတ် မှာခဲ့၏။ သမိန်မရူး နှင့် မဟာဒေဝီတို့သည် ယောက္ခမနှင့် သားမက်တို့ ကျင့်ဝတ်မဟုတ်၊ ပါးနားကပ်၍ တီးတိုးဆိုကြ သည်။ အရှင်သားကို ဖမ်း၍ လုပ်ကြံမည် စီရင်သည်ဖြစ်သောကြောင့် နားတော်လျှောက်သည်ဟူ၍ စေ၏။ ဇွဲကန့်လူထွက်လည်း ကျွန်ုပ်စိတ်သော်ကား အရှင်သား ယာယီပြုကောင်းပြီ။ ထီးဖြူစုတ် လည်း ပေါ်ပြီဟု လျှောက်၏။ မအေတူ ဖအေကွဲနောင်တော်ဖြစ်သူ ဒလစား မညီကောင်းလည်း ဗညားနွဲ့အား ဒဂုံသို့ခွာ၍နေပါဟူ၍ လျှောက်လာ၏။ မင်းသား ဗညားနွဲ့လည်း ငါတို့ ပစာအရပ် သို့နေသော် သင့်မည်နည်းဟု မင်းကံစီကို မေးရာ မင်းကံစီလည်း ရှေးမင်းတို့ စီရင်ထုံးရှိသည်။ ပြိုဟ်တစ်ရာရှစ်ပါး ပူဇော်၍ မြို့တံခါးစောင့် နတ်များကို မေးတော်မူပါဟု ဆို၏။ ယင်းညတွင်ပင် ဗညားနွဲ့၊ မင်းကံစီနှင့် ဗောဓိတို့သည် ဘုရားကိုရှိခိုးပြီး အဓိဋ္ဌာန်ပြု၏။

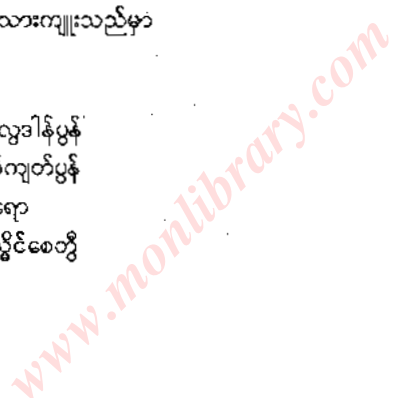
‘ငါသည် အဘယ်အရပ်သို့ သွား၍နေသော် သာသနာတော်ကို ဆောင်ရမည်နည်း။ နတ်မြတ်တို့ နိမိတ်ပြစေသော်’ ဟူ၍ မြို့တံခါးများသို့သွား၍ တဘောင်စနည်း နာကြလေသည်။ (မုဟ်ကြက်) မောတရုတ်တံခါးတွင် မိန်းမတစ်ယောက် သားကျူးသည်မှာ

မိန်းမ

အဲတလဲ့ဒေဗန်
ထာန်ဒမေပ်ကျပ်ပန်
ဥမဗွန်ပြဟ်
ရောင်ပွဲဒဟ်သိုင်

မြန်မာမူ

အွေတလွေဒါန်ပွန်
ချင်မျှော်ကျုတ်ပွန်
မညွန်ဝရော
သျှခေါသွိုင်စေတို့

ဘာသာပြန်

ဆီးဖြူသျှသူများပင်ကြီးများနှင့် စိမ်းလန်း
စိုပြည်သည့် လေးဆူဓာတ်ပုံ ရွှေတိဂုံဘုရား
ရှိရာ ဌာနသို့ အရှင်မင်းသား အလျင်သွား
သွားပါက မင်းဖြစ်ရမည်။

ဘာသာပြန်

ဩဿျာသူများပင် ဖက်လောက်၊ ပင်မြင့်
စောက်၊ လေးယောက်ဘုရား၊ မြေရှင်
ထားသည်၊ ရပ်ရွာပြည်သို့၊ အရှည်မနေ၊
သွားတော့လေ ရှင်မင်းသား။

မွန်ဝေါဟာရများ

တလဲ့ = ဆီးဖြူ သျှသူများ
ဒးဗန် = ဖက်လောက်သည်
ဥတု = ဥတု(ပါ)
ဂုမ = သားကြီး၊ အရှင်သားကြီး
ပွန် = ပြန်၍။
ဒဟ် = ဖြစ်သည်
ချင် = မြို့၊ ပြည်

ဒမေပ် = ကိန်းဝပ်ရာ၊ ထားရာ
ကျက် = ဘုရား
ပန် = လေးခု
ဂွ = ရှက်သည်
ပြဟ် = မြန်သည်
သွိုင် = မင်း

လေးဆူဓာတ်ပုံ ရွှေတိဂုံဘုရား ဓာတ်တော်များမှာ

၁။ ကက္ကုသန်ဘုရား၏ တောင်ဝှေး၊

၂။ ကောဏာဂုံဘုရား၏ စမ္မဒန်အခင်း၊

၃။ ကဿပဘုရား၏ ရေစစ်၊

၄။ ဂေါတမဘုရား၏ ဆံတော်ရှစ်ဆူ၊

(မုတိတ်)မော်မော တံခါးသို့သွားပြန်ရာ မိန်းမတစ်ယောက် သားကျူး၍ ဆိုသည်မှာ

မွန်စု

အဲတလဲ့ခတိုက်၊ ငေါ်ငေါ်ဆိုက်ဆိုက်
လျဟ်ထွက်တိုက်
ရာန်ချိုက်ကောန်စိုင်
ကောန်စိုင်စပရိုင် (ခမြိုင်) လှာ
စိုင်ဓာတ်ကေသာ
မအာစိုပ်ပြဟ်
ရောင်မ (သ) ဒဟ်သွိုင်။

မြန်မာစု

ဆွေမိန်အိဗြောက်
လမောထွက်တောက်
ရန်ခောက်ကွန်စိုင်
ကွန်စိုင်စပရိုင်လှာ
စိုင်ဓာတ်ကေသာ
မအာမရော
ရွှောင်သျှဒေါသွင်။

သုတေသနစာပေများ

၂၂၁

ဘာသာပြန်

နီးသည်ဖြစ်စေ၊ ဝေးသည်ဖြစ်စေသို့သွား
ပင် အခိုင်ကြီးတွေနှင့် ဆံကောသာ ဓာတ်မြတ်
ဘုရားသို့ အမြန်ရောက်ရန် ခြေလျင်မသွားဘဲ
ဆင်ငယ်ဝယ်၍စီးပါ။ အင်းလျားတွင် ဆင်ငယ်
မြက်စားလျှင် မင်းသား မင်းဖြစ်ရတော့မည်။

ဘာသာပြန်

ဩဘိက္ခုနီမတည်း၊ ခြေချည်း မသွားချင်
ဆင်ငယ်ဝယ်၍စီး။ ဆင်ငယ်စားသည့် အင်းနား
မြက်နေစာ၊ ကောသာဆံ ဓာတ်မွေမြတ်ခြေရင်း၊
ကပ်လေလျှင် မင်းဖြစ်မည်တည်း ရှင်မင်းသား။

မွန်ဝေါဟာရများ

ခတိုက်	= အခိုင်	ဦက်	= စီးသည်	ကောသာ	= (ပါ)ဆံ
ဇဉ်	= ဝေးသည်	ကေါန်	= သားငယ်သည်	အာ	= သွားသည်
ဆိုက်	= နီးသည်	စိင်	= ဆင်	စိပ်	= ရောက်သည်
လူဟ်	= ပျင်းသည်	ပရိုင်(ခမြိုင်)	= မြက်နေစာ	ပြဟ်	= မြန်သည်
	(ဆန္ဒမဲ့သည်)				
တွတ်တိုက်	= ခြေလျင်	နိုင်	= ခြေ	သွိုင်	= မင်း
ရာန်	= ဝယ်သည်				

(စာဒလေ) စာတလေ တံခါးသို့သွား၍ နာကြပြန်ရာ မိန်းမတစ်ယောက် သားမြှောက်၍
သီဆိုသည်မှာ-

မွန်စု

တုသတုတု၊ သမမသွင်ဂ္ဂ၊
အနုထာင်ပက်
မိုတ်ဒေဝတ်
မစ်မိုန်ကို
အဂီမဂ္ဂ။

မြန်မာစု

တုသုတုတု၊ သမသွင်ဂ္ဂ၊
အနုထန်ပကော
မိနိဒေဝတော်
သျှိုနိုင်ကော
အဝေမဂလု။

ဘာသာပြန်

လှပဖြူဆွတ်သည့်
ပန်းပွင့်ချစ်ကဲ့သို့ သဘောထားဖြူစင်သော
လူနတ်များက ရှင်မင်းသားအား
အာဏာပြန်၍ ပေးအပ်မည်။

ဘာသာပြန်

ပျူပျူပျူ၊ ဖြူလွှဲ ပန်းဝတ်ဆံ
လူနတ်နှစ်လို့၊ နှင်းလာပို့သည်
ငါတို့ အရှင်သား၊
ရှင်မင်းသား။

မွန်ဝေါဟာရများ

တုသတုတု	= ပျံ့ပျံ့သည်	ဒေဝတ်	= (ပါ)နတ်
သမ	= တူသည်	စ	= ပြန်သည်
အနု	= တူသည်	စိုန်ကို	= ပေးအပ်သည်
သွင်ဂါ	= ဖြူသည်	အဝို	= အာဇာနည်
ထင်ရှ်	= ဝန်းကိုင်း	မဂျ	= သားကြီး၊ အရှင်သား
မှိဟ်	= လူ (ပါ-မနုဿ)		

(ခွေဝီသိုင်) တင်္ဂေဒ်တံခါးသို့သွား၍ နာပြန်ရာ မိန်းမတစ်ယောက်သည် သားကိုချီ၍ သီဆိုသည်မှာ-

မွန်မူ

ဒိုင်သဒိုင်ဒိုင်၊ ကောကောန်သိုင်သိုင်
ယုပန်ပညင်၊ ချင်ဂ်စိုပ်ပြတ်
ရောင်မဒဟ်သိုင်။

ဘာသာပြန်

အရှင်မင်းသား၊ တွေဝေ၍မနေပါနှင့်၊
အမည်လေးမျိုးရှိသည့် ထိုမြို့သို့
အလျင်အမြန်ရောက်ပါက
ဧကန်မုချ မင်းဖြစ်ရမည်။

မြန်မာမူ

ဒိုင်သုဒိုင်ဒိုင်၊ ကွန်သွန်နဲမွန်(ကောန်သိုင်နာမန်)
ချိုန်ယမုမွန်၊ မညွန်တရော
မသျှဒေါသွန်။

ဘာသာပြန်

ဪ၊ မွန်ပြည်မင်းသား၊ မင်းပျိုထွား၊
လေးပါးအမည်၊ မြို့ရွှေပြည်သို့
ငုံဆည်းမနေ၊ ယုဉ်လျင်းလေ
ရှင် မင်းသား။

မွန်ဝေါဟာရများ

ဒဂုံမြို့၏အမည်လေးပါးမှာ (၁) ပေါက္ခရဝတီ (၂) အသီတဉ္စနာဂိုရ် (၃) ရမ္မနာဂိုရ် (၄) တြိက္ခမ္မ၊ ဒိုင် = တွေဝေသည်။ ကော = နောင်တော်၊ အစ်ကို။ ယု = အမည်။ ပညင် = ညွန်သည်။ ထင်ရှားသည်။ နာမန် = မွန်ပြည်မင်း။ ကောန် = သား။ နာ(နိုင်) = ပါ-နာယက၊ အကြီးအကဲ၊ သခင်၊ ချစ်ခင်သူ၊ မင်း၊ ခေတ်လူအမည်တွင် မြန်မာဦးနှင့်ညီသည်။ ရဟန်းဝတ်ပြီးမှ ခေါ်နိုင်သည်။

(အလော) မလွယ်ပေါက်တံခါးသို့ ရောက်သောအခါ မိန်းမတစ်ယောက်သည် သားချော၍ဆိုသည်မှာ

မွန်မူ

ဗဂိုတွာသိုခါ၊ ဂလာန်ဒိုက္ခာ
ကြုတ်ဏာပကေတ်၊ ကေတ်တုဒဟ်ဝါတ်
ပြ်သဝ်တွာဉ္စန်၊ ချင်လောဝ်ပန်
နာအာညန်ပြဟ်၊ ဂိုရောင်ဒဟ်သိုင်။

မြန်မာမူ

မခေါကလာ၊ လပပတေ၊
ဂလာနီစေ၊ ပဉ္စိထန်ကဉ္စိ၊
လဂူပွန်၊ စမုက်နန်၊ ဟသံ။

သုတေသနစာပေများ

၂၂၃

ဘာသာပြန်

ရှေးကနှစ်ဦးသား ညီညွတ်စဉ်က
(မဟာဒေဝီ) ပြောဆိုခဲ့သည့်
စကားများကို ကရုဏာသက်၍မယုံလေနှင့်။
ယုံမိလျှင် အခက်ကြုံမည်။
လူနာအသက်ကယ်ရန် သွားသော
သမားတော်ကဲ့သို့ စမ်းကြီးလေးသွယ်ရှိသော
မြို့သို့ အမြန်သွားပါမှ မင်းဖြစ်ရမည်
အရှင်မင်းသား။

ဘာသာပြန်

ရှေးမဆွေက၊ ချစ်စွာဟူသည့်
စကားကို မယုံနှင့်၊ လေးမည်ဖြားသည်
လေးပါးချောင်းသို့၊ ယှဉ်ပါလေ၊
ဟံသာနန်းမ ဥကင်သတက်
စံလျက် ဗိုလ်ရွှေခံရမည်။

စမ်းကြီးလေးသွယ်မှာ (၁) အနောက်တောင် (နေရတီ)တွင် သဖန်းချောင်း၊ (၂) အရှေ့
တောင် (အာဂနေယ)တွင် ဆီးဖြူချောင်း၊ (၃) အရှေ့မြောက် (ဒသာန)တွင် အစွယ်ရှည်ချောင်း၊
(၄) အနောက်မြောက် (ဗာယပ်၊ သက္ကတ-ဝါယဝီ)တွင် ဥဗျင်းချောင်း။

မွန်ဝေါဟာရများ

ဗဏ္ဍိ	= ညီညွတ်သည်။	ကွာ	= ရှေး။	ဂလာန်	= စကား။
ကြုတ်ဏာ	= (ပါ)ကရုဏာ။	ကေတ်	= ယူသည်။	ပ	= တားမြစ်သည်။
လန်	= မြန်သည်။	ပြါက်	= ကယ်သည်။	သပ်	= (သက္ကတ-ဓလှူ၊
လှောင်	= စမ်းချောင်း။	သမုက်နန်	= နန်းတက်သည်။	ရှေးမွန်	သလ်)
ပတေဟ်	= ယုံကြည်သည်။			ခေတ်လယ်-သရ်၊သောရ်၊	
				ယခုခေတ်-သပ်၊အ္ဘာသပ်	
				သမားတော်။	

(ဖျာချင်) ဈေးမြို့ ဖျာဒုံတံခါးသို့သွား၍ နာပြန်သော် မိန်းမတစ်ယောက်သည် ပုခက်လွှဲ၍ သားကျူး
သည်မှာ

မွန်စု

အဲ့တလဲ့တင်ဗွာ၊ နိုင်ဇာတ်ကေသာ
မအာစိုပ်ပြဟ်၊ ဟံသာဒဟ်ချင်။

မြန်မာစု

အွေတာလွေတင်ဗွာ၊ ဇောင်သောကကေသာ
ဂလုဗိုစေအာ၊ ဟံသာချင်ပိုင်
မသျှိပ်ဒေတွေ။ (မသျှိပ်ဒေဝရ်)

ဘာသာပြန်

ဆီးဖြူတွေ သီးနေပြီ၊ ဆံကေသာ ဓာတ်ဘုရား
ခြေတော်ရင်းသို့၊ အလျင်သွားပါမှ
ဟံသာနန်းမကို ရမည်။

ဘာသာပြန်

သြော် သျှိသွားပင်ကြီး၊ မထိပသေး
နက်ရောင်ပြေးသည်၊ မဝေးတောခွင်
ဆံတော်ရှင်သို့၊ အလျင်သွားမှ
မင်းသားအလိုပြည့်မည်။

မွန်ခေါဟာရများ

တင်ဝွာ = တင်သည်၊ များသည်။ ခိုပ် = ဟင်္သာ၊ သောက် = ဆီကေသာ၊ ခိုပ်ဒကဲ့ - အောင်မြင်သည်၊ အလိုပြည့်မည်။

ဤသို့သောနည်းဖြင့် နိမိတ်တကောင် စနည်းအရပ်ရပ်တို့ကို နတ်တို့က တိုက်ရိုက်ညွှန်ကြား တိုက်တွန်းသောကြောင့် လူမိန်းမတို့နှုတ်က ဆိုမြည်သီကျူးရသည်ကို ကြားနာပြီးသော် သည်အရေးသည် မကြာကောင်းပြီဟု တိုင်ပင်ကြလေ၏။ လူအင်အား (၃၀)မှစ၍ စုရုံးခဲ့ရာ လူပေါင်း (၆၀၀)ကျော်ရပြီး သစ္စာတော်ခံစေ၏။ သက္ကရာဇ် (၇၄၅)ခု နယုန်လဆန်း (သုံး)ရက်နေ့ ပဲခူးမှ ဗညားနွဲ့ ခွာသည်။ ညဉ့် (သုံး)ချက်တီးမှ မဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူးတို့သည် ဗညားနွဲ့ သွားသည်ကို သိကြသည်။ ယင်းခဏတွင် မဟာဒေဝီသည် ဆင်ဖြူရှင် ဗညားဦးသို့ဝင်၍ ဗညားနွဲ့ ပြေးလေပြီဟု လျှောက်ထား၏။ ဗညားဦး ကြားလျှင် အပသံငယ် အပျက်ပြုမည်ကို ငါသိ၍ ငါ့အစ်မကို ငါ မဆိုသလောဟု ဆို၏။ တလမည်ဒေါက် ခေါ်တော်မူ၏။ တလမည်ဒေါလည်း သား ဗောလောကျန်းတောကို ချီ၍တက်လေ၏။ ရောက်လျှင် ဆင်ဖြူရှင်က အပသံငယ် ပြေးလေသည်ကို ညဉ့်ပသို့ကြောင့် ငါ့ကို အလျင်မလျှောက်သနည်းဟု မိန့်တော်မူ၏။

တလမည်ဒေါက် အရှင်သားတော်သည် ကျွန်ုပ်ကို မယားမမှတ် မလေးမမြတ်သည်မှာ မနည်းကြာပြီ။ ရှင်ပင်ဘုရားလည်း ကျန်းတော်မမူသောကြောင့် ကျွန်ုပ် တက်၍ မလျှောက်ဝံ့ပါဟု ဆို၏။ တလမည်ဒေါသက်လျှင် အမတ်ကြီး သမိန်ဇိပ်ဗြဲကို ခေါ်သည်။ ဆင်ဖြူရှင် မကျန်းသောကြောင့် ထွက်တော်မမူ။ မဟာဒေဝီသာ အမိန့်ပေးသည်။ အမတ်ကြီး သမိန်ဇိပ်ဗြဲလည်း ဗညားနွဲ့ အကျိုးကိုလို၍ အကြံအစည် မပြေလေသေး၊ အလျင်မလိုစေသဖြင့် ရှည်အောင် အရေးဆိုလေ၏။

ဗညားနွဲ့လည်း မိုးသောက်လျှင် မောညုတ်တွင် နံနက်စာစားပြီး သုံးချက်တီးတွင် ဒဂုံသို့ ရောက်သည်။ ဒဂုံကို သိမ်းပိုက်လိုက်သည်။ မဟာဒေဝီ၏ ကျွန်(၁၈)ယောက်တို့ကို ကွပ်မျက်လိုက်သည်။ သို့မှ ခြုံဝမ်းသား ရဟန်းရှင်လူများသည် ဗညားနွဲ့ ပုန်စားသည်ကို သိကြကုန်သည်။ ဗညားနွဲ့ဘက်က ဝင်စားကုန်၏။ မထီမဲ့မြင် ဆိုလာသူ နှစ်ဦးကို ထပ်မံကွပ်မျက်ပြန်သဖြင့် ဒဂုံသားအားလုံး ဗညားနွဲ့ကို ကြောက်ရွံ့ကုန်သည်။

ဗညားနွဲ့သည် ဒဂုံတွင် အင်အားစုပြန်သည်။ ခြုံပြ ကျုံးမြောင်းများကို ပြုပြင်စေသည်။ မိုးသောက်လျှင် ဒဂုံဆံတော်ရှင်သို့ တက်၍ ရှိခိုးသည်။ အပြန်တွင် အသံကောင်း ရုပ်ကောင်း မိန်းမချောတစ်ယောက်ကို မြင်လျှင် ပဇာမိန်းမနည်းဟု မေး၏။ မဟာဒေဝီ၏ စာရေးမပည့်ငယ်၏ မယား မွေမနိတ် (မွှောမနိတ် = မယ်ပတ္တမြား)ဟူ၍ လျှောက်၏။ မပည့်ငယ်လည်း မယားကို ဗညားနွဲ့ မေးဟန်မကောင်း၊ ကြိုက်သည်ဖြစ်တော့မည်ဟုကြောက်၍ ပဲခူးသို့ ပြေးလေ၏။ ဗညားနွဲ့လည်း မွေမနိတ် (မယ်ပတ္တမြား)ကို ကြိုက်၍ ကောက်ယူသည်။ မွေမနိတ်သည် ဆီကုန်သည် ဖြစ်သည်ဟု မွန်မူတွင် ဆိုသော်လည်း မြန်မာမူတွင် ပန်းသည်ဟုဆိုထားသည်။ မွေမနိတ်ကို ဗညားနွဲ့ ကောက်ယူသည်ကို အကြောင်းပြုပြီး နှောင်းဆရာတစ်ဦးက တေးထပ်တစ်ပုဒ်ဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားပုံမှာ-

သုတေသနစာပေများ

၂၂၁

ရွယ်နုချိန် ယွင်းမှားခဲ့ရှာရ
ဗညားနွဲ့ ကုမ္ဘာ၊
မင်းသားငဲ့ ကြုံလာသည်
ဒဂုံမှာပျော်မွေ့၊
အစိန္တေ့ ထွတ်ဖျားရှင်ကို
ညွတ်တွားဝင် ဖူးတက်သည့်နေ့
မွေးမနိတ် ပန်းသည်အိုကို
နန်းမယ်ပျို ထင်၍
စောင်းတန်းတွင် မြင်တွေ့က

ဘဝင်ဆွေလိုက်ဆွ
ခြေတော်တင် ချစ်တဲ့ဇောနှင့်
ပြစ်မနှော သိမ်းဝိုက်တော်မူ၊
ချစ်ဦးမဲ့ နန်းပျော်သူကို
လှမ်းတော်မူ ပြန်ပဲပါ၊
တသန်တံ ပေါင်းဖွဲ့ချစ်ထား
နှောင်းငဲ့မေတ္တာ
မင်းသားစိတ် ဆန်းကြယ်ပါသည်
ပန်းသည်မှာ ကံထူးလို့လေး။

ဗညားနွဲ့သည် ဒဂုံတွင် အနိုင်နေပြီး ပဲခူးသို့ လူယုံများလွှတ်၍ တဘောင်စနည်း နာပြန်သည်။ မင်းဒေဝတို့သည် မောတရုတ်တံခါးသို့ ရောက်သော် အောက်ပါသီချင်းကို ကလေးများ သီဆိုနေကြသည်ကို ကြားရသည်။

မွန်မူ

ကောန်စိုပ်သွေတံမွဲ၊ ကလောင်သြကွင်
နုဒွင်ရ၊ သဒဟ်ကျက်ဂတ၊ နာမတုန်ဗွန်
မိုဟ်ကောန်တုံသိုက်၊ ကြသ္မော့မြဲမြန်
နှောသန်ဈာသြ၊ အပွဲပိုန်ဘိုက်
ပွဲရးမည။

ဘာသာပြန်

ဟင်္သာငယ်လေး၊ ဒဂုံကျေးမှ
မနှေးပျံလာ၊ နောင်အခါ၌
သောကြာသားပင်၊ အမှန်စင်စစ်
ဘုရင်ဖြစ်မည်၊ မွန်တို့ပြည်ဝယ်
နန်းတည်အုပ်စိုး၊ ဖုန်းတန်ခိုးမှာ
ကျော်မိုးခန၊ လောကဥသျှောင်မကိုဋ်တည်း။

မြန်မာမူ

ကွန်းဝိုပ်မွဲတမောဝီ
ဒုန်ဒသိကု
စရင်သစ်ကောင်
သျှင်ဒေါကျက်
ဂမျှောင်တော်ပန္တဒဂင်။

ဘာသာပြန်

ဟင်္သာငယ် သုံးခုသုံးခု
သုံးစုပျံလှာ၊
သစ်တောင်းချောင်း
ကိုမင်းကောင်း
ကျော်၍မှောက်တော်
ဘုရားဖြစ်မည်၊ စင်စစ် ဒဂုံမှာ။

မွန်ဝေါဟာရများ

လလောင်သြကွင် = ပျံဝဲလာသည်
နု = မှ။ ဒွင် = ဒဂုံ
ပွဲ = ဦး
မွဲကုိုတ် = မကိုဋ်(သတ္တတ-မုကုဋ)
လိုက် = (ပါ) လောက။

ဘိုက် = ဘောဂ၊ ဓနဥစ္စာ
ကြ = နောင်
ဂတ = ရှေ့၊ နောင်အခါ
ကျာက် = ဘုရား၊ ဘုရင်
သိုက် = (ပါဠိ) သုခ။

တဲ့သိုက်	= သောကြာနေ့	လောန်	= လွန်သည်၊ များသည်
မြဲမြဲ	= စိုးစိုးသည်		(မြန်မာ)
ရး	= တိုင်း၊ ပြည်(သက္ကတ-ရာမြို့)	နှော်	= ကြီးသည်
	ရှေးမွန်-ရာသီ၊	သန်ဇျာ	= တန်ခိုး
ဝိုန်	= ဖုန်း (သက္ကတ-ပုဏ္ဏ)	မည	= မွန်

(အေတလောင်) အဒလိုတ်ခါးတွင် သူငယ်များသိဆိုကြသည်မှာ

မွန်မူ

ပုင်အောန်မှတ်တွာတွဲကိုမဲ့
တုက်စုတ်ပွဲဘာဇနထပ်
စုတ်သူက်သိုဉ်ထပ်ကြာတ်ခိုင်ဗော
လးဖုန်သို့ဒိုညွတ်တဲ့ဝွတ်ကံ။

မြန်မာမူ

ပုင်ပွတ်စေည်စုတ်
ကောထားထော(ကိုထေးထပ်)
ပန်တံတင်သမော
လာဒနီဒကော စုတ်တိုက်ညောင်ထော
(လးဒိုဒကပ်စုတ်အံသိုဉ်ထပ်)
ကြတ်ဇောင်ဗော။(ကြာတ်ခိုင်ဝေါ)

မွန်ဝေါဟာရများ

ပုင်	= ထမင်း။	အောန်	= နည်းသည်။	ထွဲ	= အိုး။
ကို	= ကြွက်၊ ငယ်သော။	တုက်	= ခပ်ထည့်သည်။	ဘာဇန	= (ပါ)လင်ပန်း။
ထပ်	= ရွှေ။	သိုဉ်	= ဖလား။	ကြာတ်	= ဆေးသည်။
ခိုင်	= မြေ။	ဗော	= လိင်္ဂ။	သူက်	= ရေ။
လး	= ခင်းသည်။	ဖုန်	= မွေ့ရာ။	ဒို	= အုံး။
ညွတ်	= ဖျာ။	တိုက်	= အိပ်သည်။	သို့	= ကူရှင်။

(ဒေါချင်) ဒေါချင်ခါးတွင် ကလေးများသိဆိုကြသည်မှာ

မွန်မူ

ဖယောက်တမး ဓာတ်သောက်
နိုဟ်ဇမောက်မလုပ်စရော်ဘဲ
သိုဉ်ဇော်ကျင်မဒ်ရာဇာသာတ်
ဝွံတပ်ဇေဟ်ဒုတ်ကုညး
မဒ်ဇော်၊ ညးမဒ်ဇော် မဝွံနူး။

မြန်မာမူ

ဖယောက်တများ တော်သောက်
မနီဇမုန် နောက်မှလုပ်
စရောက်သွဲဂုန်မတွဲ။

ဘာသာပြန်

ဆံတော်ဓာတ် ရောင်ခြည်ရိပ်တွင် နေသော
မင်းသားကြီးကို ဘေးရန်များ ဝိုင်းရံသည်။
မင်းကြီး၏ စစ်တပ်ကြီးများကို မင်းသား
ကြီးပင် အနိုင်ရသည်။

ဘာသာပြန်

ဆံတော်မွေ့ရှင်၊ သခင်တောင်ထိပ်
ရောင်ခြည်ရိပ်၊ မင်းတွဲကောင်းလျက်
အမျက်မြင်သည်၊ လူလင်ပျိုမျှစ်
အရီးချစ်။

သုတေသနစာပေများ

၂၂၇

မွန်ဝေါဟာရများ

ဖယောက်	= အရိပ်။	ဒင်	= ခံသည်။	တမး	= ရောင်ခြည်။
ကဲ	= လက်။	သောက်	= ဆံ	ညး	= သူ
စရော်	= အတွင်း	ကု	= အား	ဘဲ	= (ပါ)ဘေး
ဒ်	= ဖြစ်သည်	တင်စေဟ်	= ခုခံသည်	သိုင်	= မင်း
ဇော်	= ကြီးသည်	ဝံ	= ရသည်	ရာဇာသတ်	= အမှုလုပ်သည်။
ဇး	= နိုင်သည်။				စစ်တိုက်သည်။

မလွယ်ပေါက်တံခါးသို့ စနည်းတဘောင်နာကြပြန်ရာ ကလေးများသီဆိုသည်မှာ

မွန်မူ

နွံကုသိုမဇော်၊ မိုဟ်သော်ထကါနီ
 ဣဒ်ဟ်တဲသိုက်၊ မဒဟ်မိုကုဘာသာ
 မနုသိုဖအိုတ်ရ။

မြန်မာမူ

လဟာအိဟောက်၊ ကျက်ကေမဇောက်
 တင်စေမဝေင်သိုင်မွန်၊ မကွန်တဠ်သောက်။

ဘာသာပြန်

ဆံပင်စုတ်ဖွားနှင့် သောကြာသားသည်
 အတိတ်က ကုသိုလ်ပွားများခဲ့သဖြင့် မွန်ဘာသာ
 အားလုံးတို့အား မင်္ဂလာကျက်သရေ ဖြစ်တော့သည်။

ဘာသာပြန်

အကြီးအမည်တွင်သည်၊ အိဖြောက်
 ကျက်ကို သျှင်မင်းမှောက်၊ မွန်ပြည်တွင်
 ကြီးသည်။ တန်ခိုး၊ သောကြာသားသည်
 အောင်ညှိုချိုး။

မွန်ဝေါဟာရများ

နွံ	= ရှိသည်	မို	= (ပါ)မင်္ဂလာ	ကုသို	= (ပါ)ကုသိုလ်
ဘာသာ	= စကား(ပါ)	သော်	= ဆံပင်	မန	= မွန်
ထကါနီ	= စုတ်ဖွား	သိုဖအိုတ်	= အားလုံး	တဲသိုက်	= သောကြာနေ့
ကု	= အား	ဣဒ်ဟ်	= ဖြစ်ပေါ်သည်၊	ဖွားမြင်သည်။	

ထိုအချိန်တွင် ပဲခူး၌ မဟာဒေဝီတို့သည် ပရိယာယ်သုံး၍ ဗညားနွံကိုခေါ်သည်။ မရသဖြင့် သမိန်မရူးကို စစ်တပ်အင်အား အလုံးအရင်းဖြင့် တိုက်စေသည်။ မုတ္တမစားနှင့် မြောင်းမြစားတို့ ထံ စာရေး၍ ဝိုင်းဝန်းတိုက်စေသည်။ သို့ရာတွင် ဗညားနွံသည် စိတ်ဓာတ်တက်ကြွနေသည်။ မကြောက်ရွံ့။ မြောင်းမြစား လောက်ဖြားအား အလိမ္မာသုံး၍ အကြောင်းမှန်ကို စာရေးလိုက်သည်။ အလားတူပင် မုတ္တမစား ဗိုက်ကမြင်ထံ စာရေးပြန်သည်။

ထို့နောက် အောင်နိုင်မိတ်ကို စနည်းနာပြန်ရာ မိန်းမတစ်ယောက် နတ်ရူးဝင်၍ လက်ခုပ်တီးကာ ကခုန်နေလျက် သီဆိုသည်မှာ

ဗုဒ္ဓ

အသုတ်ကလောဒတုံပြဟ်သုံ
လူးဂေါဝ်ဒိုအ်ချာ။ လံသွာ
ဒိဝ်ဒါ။ သွင်ဗွာခဝိုင်
ဂျိုင်ယံဟောံဖြ။ ယးတမးသွာ။
စိုပ်ယာံတုံ။ ထံကလောင်ရ။
စူဒရဂံ။ တေယက္ခမ္ပ။
နွံကျင်ညါဂါ။ ခွါသုချာခရိုင်။
ဖရံမံင်။ ခါဗက်သံင်ဒ ဝေက်ပြး စံဒါ။

မြန်မာဗု

အသုတ်ကလို တုံစေဖို့
ဒိုပ်လွဲကနးယွဲ ဒေါက်လမိန်ပြ
မိသျှလည်တွာ ဒေတင်မယား
ယံပဗ္ဗ၊ လောကံသည်သျှ
ဂတာပိုက်လည်း စရာရဲး
နွမ်ကလောက်မ္ပ။ စူဒရဂံ
ဇုဗယံသျှဂါ၊ ဒဂရတ်
ဒကာချ။

ဘာသာပြန်

သော်ကပန်းများသည် အောက်သို့ ကြွေကျ
သောအခါ လှပသည့်အနီရောင်များ လျော့နည်း
လာသည်။ မင်းလုလင်မှာလည်း နန်းစည်းစိမ်
မရမီ ရန်သူအပေါင်းတို့၏ ဝိုင်းရံခြင်းကို ခံနေ
ရသဖြင့် အလွန်အမင်း စိုးရိမ်ပူပင်နေရသည်။
သို့သော် နံနက်မိုးသောက်၍ အလင်းချိန်ရောက်
ပါက လောက်ဖြားနှင့် ပိုက်ကမြင်တို့၏ လှေ
တပ်များ လှည့်၍ပြန်ကြမည်။ စူဒရဂံစခန်းတွင်
ဘီလူးနှင့်တူသော သမိန်မရူးတပ်သားကျန်မည်။
စည်သံမောင်းသံပေး၍ ခြိမ်းခြောက်ဟစ်ကြွေးပြီး
လိုက်တိုက်ပါက ပရမ်းပရာ ပြေးလွှားကုန်မည်။

ဘာသာပြန်

သော်ကပန်းမြတ်
ကြွေကျလတ်၊ နီတွတ်ရဲရဲ
တွေခဲစကောတွင်၊ ဖျားနာပူပင်
မင်းလုလင်ကို
မယ်ရှင်ကသည်
မိုးသောက်မည်လင့်
ချိန်နေ့စေ့ရောက်
လောက်လည်း ပြန်ခွာ
ပိုက်လည်းကွာလိမ့်
စူဒရဂံဒေဝ တစ်ယောက်
ရှိလာရောက်ဟု ခြိမ်းခြောက်ဟစ်
ကြွေး မောင်းသံပေးက ပြေးသည်
ပရမ်းပတာ။

မွန်ဝေါဟာရများ

အသုတ် = သော်ကပန်း
ဒတုံ = ကျသည်။
ပြဟ် = ကြွေသည်
လူး = အလင်းရောင်
ဂေါဝ် = လှပသည်
ဒိုအ် = စသည်
ချာ = တင့်တယ်သည်
လံ(လန်) = ကြာသည်၊ စီသည်
သွာ = ရသည်

ဗွဲ = လုလင်၊ လူဖျို
ခဝိုင် = ဝိုင်းရံသည်
ဂျိုင် = များသည်
ယံ = ဖျားနာသည်
ဟောံဖြ = ပူပင်သည်
နွမ် = သည်
ယးတမး = နံနက်လင်းသည်
သွာ = မှန်သည်
ပယာံ = အချိန်

တုံ = နေ၊ နေ
ထံ = ထိုးသည်
ဣဝင် = ပြန်လှည့်သည်
နွံ = ရှိသည်
ဖရ = အသံ
မံင် = မောင်း
ဖံ = စည်
ဗက် = လိုက်သည်
ဒ = ထွက်ပြေးသည်

သုတေသနစာပေများ

၂၂၉

ဒိပ်ဒါ	= စည်းစိမ်စိုးစံသည်	ခါ	= အခါ	ပြး	= ဖျံ့ကျဲသည်
ပေက်	= ကြောက်ရွံ့ပြေးသည်	စ	= ပြန်သည်	ဒွါ	= နေရာ

နံနက်မိုးသောက်လျှင် အရူးမ၏ တဘောင်နိမိတ် သီချင်းအရ မြောင်းမြစား လောက်ဖြားသည် ဗညားလ(ဒလစားနောင်တော်)၏ အလိမ္မာ နှစ်ထပ်တွန့်နှင့် ဉာဏ်ကွန့်သည့် သဝဏ်လွှာကို ရပြီး မဟာဒေဝီကို 'မိန်းမသွမ်း' ဆို၍ လှေဦးလှည့်ကာ မြောင်းမြသို့ ပြန်လေ၏။ ထို့အတူ မုတ္တမစား ဗိုက်ကမြင်သည် မြောင်းမြစားပင် ပြန်လေပြီဖြစ်၍ ငါလည်း ပြန်မည်၊ ဆင်ဖြူရှင်၏အမှာဟု မှတ်၍ လာရောက် သည်။ မင်းသားကို ငါ ရန်မလိုပါဟုမှာပြီး မုတ္တမသို့ တပ်နုတ်ကာ ပြန်လေ၏။

ဗညားနွဲ့လည်း ဝမ်းသာအားရပြီး ဒဂုံကိုဝိုင်းရံထားသော သမိန်မရူးတပ်ကို အလုံးအရင်းချီ၍ ထွက်တိုက်သည်။ နောင်တော် ဒလစား မညီကောင်းတပ်လည်း ဗညားနွဲ့ကို ကူသဖြင့် သမိန်မရူး တပ်ပျက်လေ၏။

သတ္တရာစံ (၇၄၅) ခု၊ ပြာသိုလပြည့်ကျော် ဆယ်ရက် ကြာသပတေးနေ့တွင် ဗညားနွဲ့သည် ပဲခူးသို့ချီသည်။ စရည်းစခန်းသို့ရောက်သော် တပ်ချကာ တဘောင်စနည်းနာကြ၏။ သူငယ်တစ်ယောက် သီဆိုသည်မှာ

မွန်ဗု

တော်စွဲမွဲ၊ အပွဲပါင်ဂိုင်
ပက်တမးခွင်၊ တော်ခြံနောင်ကွင်
ဒေါလှင်ကပ်၊ သွံအသပ်မွဲ
တော်ညးစွဲမွဲ၊ ပကင်ရင်ချင်စီ
ဓါပိပန်ကုံ၊ တော်ညးပိအပွဲ
ဇေခါခြေပ်ဟွံမွဲ၊ ညးဝွံဒိင်သွင်။

မြန်မာဗု

ပန်ပစ္စလော
ဒွေဒွါဇေဇ
နောင်ဒွေါက်အာ
တလသလအရရီ
အာမွဲပါပည့်ဌ်။

ဘာသာပြန်

ကြောင်ဘားခံတွင်း၊ ဟင်းလင်းပွင့်သည်။
ညောင်ပင်ကြီးလည်း ပြိုလဲကျသည်။ အံ့ဩ
ဖွယ်ရာ မင်းသားတစ်ပါးသည် နှစ်ရက် သုံး
ရက်အတွင်း နန်းစည်းစိမ်ကို ရတော့မည်။
နန်းတွင်းရှိ ထိုသူသုံးဦးတို့လည်း ပြေးမလွတ်
ပြီ။ ဖြစ်မှုဒဏ်ကို ခံရတော့မည်။

ဘာသာပြန်

ကြောင်ဘားခံတွင်း၊ ဟင်းလင်းပွင့်သည်
နှစ်တခါး ရိပ်မြိုင်ပင်ထီး၊ ညောင်ပင်ကြီး
တည်း၊ လည်းသည်တကား၊ တစ်ရက်
မကြာ အရာရမည်တည်း၊ မင်းကြီးသား။

မွန်ခေါဟာရများ

မွဲ	= ကြောင်ဘား	ဒေါ	= ပြိုလဲသည်	ဓါ	= နှစ်
ပါင်	= ခံတွင်း	လှင်	= ကန့်လန့်ဖြစ်သည်	တု	= နေ့ရက်
ပက်	= ပွင့်သည်	ကပ်	= ကျိုးသည်	အပွဲ	= အတွင်း

တမးခွင် =	ဟင်းလင်းဖြစ်သည်	အသပ် =	အုံဩဖွယ်ရာ	အော့ =	အဝေး
ခြံ =	ညောင်	ပကင်ရင် =	အုပ်စိုးသည်	ခြေပ် =	ပြေးသည်
ကုင် =	ပို၍	ဝိ =	သုံး	ဗူး =	လွတ်သည်
ဇှော် =	ကြီးသည်	ပန် =	လေး	ဟွံ =	တားမြစ်ချက်
ဒိုင်သွင် =	မှိုင်းတွေငေးမောသည်။ ထိခိုက်ဒဏ်ရာရသည်။				

ဗညားနွဲ့လည်း သီချင်းအဓိပ္ပာယ်ကို သိလို၍မေးလျှင် မင်းကစီက 'မွန်ဘာသာ ဝွဲ(ကြောင်
ဘား)သည် ပဲခူးမြို့ကို ဆိုလိုသည်။ ခံတွင်းကို ဟင်းလင်းဖွင့်သည်မှာ မြို့တံခါးကို ဖွင့်ထားသည်။
ညောင်ပင်ကြီး ပြိုလဲသည်ကား ဆင်ဖြူရှင် နတ်ရွာစံမည်။ အုံဩဖွယ်ဆိုသည်မှာ သုံးလေးရက်
အတွင်း မင်းသားသည် ပဲခူးသို့ရောက်လျှင် ခမည်းတော်လည်း ကံကုန်ပြီးဖြစ်၍ မင်းသားကို
ထီးဖြူဆောင်နှင်းသည်နှင့် တူသည်။ အတွင်းလူ သုံးယောက်မှာ မဟာဒေဝီ၊ သမိန်မရူးနှင့် တလမေ
သီရိတို့ ဖြစ်သည်' ဟု ပြော၏။

သမိန်မရူးလည်း ဗညားနွဲ့ ပဲခူးကိုဝင်ပြီဟု ကြားလျှင် ကျွန်ုပ်ယုံ (ခုနစ်ရာ)နှင့် ဆင်ဆယ်စီး
တွင် ရွှေငွေတင်ပြီး တလမေသီရိကိုယူ၍ မုတ္တမသို့ ပြေးလေ၏။ ဗညားနွဲ့လည်း ပဲခူးကို မတိုက်ရဘဲ
အလွယ်တကူ ရလေသည်။

သက္ကရာဇ် (၇၄၅)ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း (၁၀)ရက်နေ့တွင် ဗညားနွဲ့သည် ဟံသာဝတီတွင်
နန်းတက်၍ ရာဇာဓိရာဇ်ဘွဲ့ကို ခံယူသည်။ ဒဂုံသူ မွေမနိတ် (မယ်ပုတ္တမြား)ကို ဝိသရာဇာဒေဝီ
ဘွဲ့ပေး၍ မိဖုရားကြီးအရာ ပေးတော်မူသည်။ နန်းတက်ပွဲကို ဗညားဒလ ရေးပြပုံမှာ-

ရွှေနန်းမတက်ခင် ကနားကြီး ဆောက်စေ၏။ ဗိတန် ကောင်းစွာစီရင်၏။ မိုးသောက်
လျှင် အမူးအမတ်များ ရံလျက် အောင်မြေနှင်းမည်ဟု ဆင်ကသက်လျှင် တိဿကုမ္မာ လက်လှမ်းရ၏။
အောင်မြေနှင်းပြီးမှ ရန်အောင်မြင်ဘုရားသို့ တက်၍ ဝတ်ပြု၏။ ဆီမီးတန်ဆောင် ပန်းပေါက်ပေါက်
ကွမ်း လက်ဖက်များ ပူဇော်၏။ မင်းသားလည်း ဘုရားက သက်သည်တွင် သမိန်မရူးကို မွိုက်စံမှာ
ရလေသည်ဟု တင်လျှောက်လှာ၏။ ရောက်လျှင် ကနားကြီး၏ ဆင်ကပဲအောက်တွင်ထားဟု မိန့်တော်
မူ၏။

မင်းသား ဆင်စီး၍ မောတရုတ်တံခါးသို့ ဝင်တော်မူ၏။ အမတ်ဒိန် ပဆစ်တုပ်၍ ဦးခိုက်
ပြီး ဆင်တော်ရှေ့တွင် လိုက်၏။ ဗညားနွဲ့ မည်သို့မျှ မဆို။ နန်းတက်ပွဲခံရန် ကနားကြီးသို့ တက်၍
စံပယ်တော်မူသည်။ ဗောဓိမှိုင်းအား မင်းမရိုးကို ခေါ်ပါချေဟု စေတော်မူ၏။ တလမေညီဒေါလည်း
မွေမနိတ်ကို မိဖုရားကြီး ပေးလေသည်ဟု ဝမ်းနည်း၍ မလိုက်။ ငို၍နေ၏။ ဗောလော ကျွန်းတောကို
သာ ချီခဲ့သည်။ မဟာဒေဝီလည်း လာသည်။ ရောက်လျှင် မပိုင်ဆရာနှင့် မင်းကစီကို မေးသည်။
ယင်းသည်တွင် မရူးနှင့် တလမေသီရိကို ဆင်ကပဲအောက်တွင် ထားသည်ကို မြင်လေ၏။ သမိန်မရူး
လည်း မဟာဒေဝီကိုမြင်လျှင် ငို၏။ မဟာဒေဝီလည်း မူးလဲ၏။ ဗညားနွဲ့မြင်လျှင် ငါ့မျက်စိတွင်
ညောင်ဝင်သည်မှာ မျက်စိတွင်ရှိသေး၏ဟုမိန့်တော်မူသည်ကို မင်းကစီနှင့် မပိုင်ဆရာတို့က ရွှေနန်း
တက်တော်မူဦးဟု တောင်းပန်သည်ကို ခွင့်ပေးတော်မူ။ မနွန်ကိုအပ်၍ သမိန်မရူးကို ကွပ်စေ၏။

ယင်းသည်တွင် ရာဇပုရောဟိတ်က အခါတန်ပြီဟု -လျှောက်တင်သဖြင့် သားတော်

သုတေသနစာပေများ

၂၃၁

ဟောလောကုန်းတောကို ချီ၍ ရွှေနန်းတက်တော်မူသည်။ ထို့နောက် မိန့်တော်မူသည်။ ငါ၏ ရန်သူ တစ်ယောက်ကို သတ်ရပြီ။ တစ်ယောက် ရှိသေး၏။ ယင်းသို့လျှင် အမတ်ဒိန်ကို သတ်စေဟု မိန့်သည်။ သို့သော် အမတ်ဒိန် အလျှောက်ကောင်းသဖြင့် သန်လျင်မြို့ကို စားမြစားစေသည်။ မင်းကစီမှ စ၍ ကျွန်ရင်းများကို တွဲအမည်ပေး၍ အထိုက်အလျှောက် ချီးမြှင့်တော်မူသည်။ အရီးတော် မဟာဒေဝီကို ငယ်မွေးကျေးဇူးကိုထောက်၍ ဒဂုံမြို့ကို စားမြစားစေသည်။ ပြည်သူအပေါင်းတို့လည်း ဗညားနွဲ့သည် ဘုရားနှလုံးကို သုံးတော်မူပေသည်ဟု ဆိုကြကုန်၏။

ဤသို့လျှင် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို မွန်လိုဖြစ်ဖြစ်၊ ဖတ်ရှုလေ့လာကြသူများသည် ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်ကို နှစ်သက်ကြပေမည်။ ဗညားနွဲ့၏ ငယ်ဘဝကို သမားကြင်နာကြမည်။ ကရုဏာသက်မိမည်။ မဟာဒေဝီနှင့် သမိန်မရူးတို့ကို လှူကြမ်းအဖြစ် မုန်းကြမည်။ ဗညားနွဲ့သည် နန်းတွင်း၌ အိမ်နိပ်ခံခဲ့ရသည်။ ခမည်းတော်ကလည်း အစဉ်မျက်သည်။ သို့သော် ဘဝကို ရုန်းကန်လျက် မိမိကိုယ်ကို မိမိ အားကိုး၍ နွဲ့လုံ့လ ဝီရိယကြီးစွာဖြင့် အကြကောင်း၊ ဉာဏ်ကောင်းများကို အသုံးချသည်။

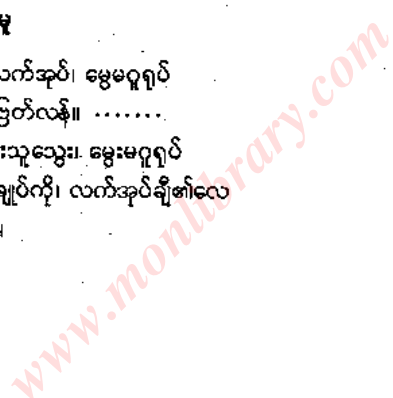
အထူးသဖြင့် စိတ်ဓာတ် စစ်ဆင်ရေးအတွက် တဘောင်စနည်း သီချင်း လင်္ကာများကို အမြဲပင် အသုံးချသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းသည် ဝတ္ထုရေး၊ စကားပြေရေး၊ သမိုင်းရေးသာမက အနုပညာဆိုင်ရာ သီချင်းလင်္ကာရေးမှာလည်း အရေးပါ အရာရောက်လှသည်။ ဗညားနွဲ့နှင့်ဆိုင်သည့် တဘောင် သီချင်းများသာမက မဟာဒေဝီဘက်ကလည်း စနည်းတဘောင်များ ရှိသေးသည်။ ဗညားဦးနှင့်ဆိုင်သည့် သီချင်းတစ်ပုဒ်လည်း ရှိသေးသည်။ ယင်းသီချင်းကို သီဆိုရခြင်းမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။ ဗညားဦးသည် ပဲခူးသို့မပြောင်းမီ မုတ္တမတွင် နန်းစံခဲ့သည်။ ထိုစဉ်က မြောက်ဘက် တောတစ်ခွင်သို့ ဆင်ရဲသွားလေ့ရှိသည်။ တစ်နေ့သော် ဆင်ရဲက အဖြန့်တွင် အလွန်ချောမောလှပသည့် ဗြတ်လိုင်းရွာသူ မွေးမဂူသွောက် (မွှော့မဂေါင်သော်)ကို တွေ့၍ မြတ်နိုးတော်မူသဖြင့် ကောက်ယူတော်မူကာ မုတ္တမနေပြည်တော်သို့ ဆောင်ယူခဲ့သည်။ မုတ္တမသို့ ဆောင်ယူရာတွင် လမ်းခရီးတစ်လျှောက်၌ ရာမေတ်ကာရ်၍ ထီးတံခွန်အလံများဖြင့် လှပတင့်တယ်စွာ ဆင်ယင်စေပြီးမှ ဝင်တော်မူသည်။ ထိုအခါ မုတ္တမသူ မုတ္တမသားများသည် တန်ဆောင်တိုင်ကိုင်၍ ဗြတ်လိုင်းသူ မွေးမဂူသွောက်ကို ကြိုဆိုရင်း သီဆိုကြသည်မှာ

မွန်စု

နွဲ့တလက်အုပ်၊ ရုပ်နာဂေါင်လောနံ၊
ကောနံညးဗြာတ်လာင်၊ သိုဗုပ်နွဲ့ပုင်
ဝါင်ဒုင်၊ ကေတ်ဖျတ်ဗုတ္တမ
ဟိုတ်နာသိုက်ဆာနံ၊ သန်တာန်နန်ဂွိုင်
ညွှံစသိုင်ရ၊ ရုပ်ဂေါင်သေ့ဟ်ဟ၊
နာမသ္မော့ခုတ်၊ ကေါန်ဂုတ်ဗြာတ်လာင်။

မြန်မာစု

ကားတွဲလက်အုပ်၊ မွေမဂူရုပ်
ကွန်ညာဗြတ်လန်။
ဗြတ်လန်းသူသွေး၊ မွေးမဂူရုပ်
လှခေါင်ချုပ်ကို၊ လက်အုပ်ချီ၏လေ
ချီ၏လေ။

ဘာသာပြန်

ဗြိတိလိုင်သုရစ်၊ လှခေါင်ချုပ်ကို၊ လက်အုပ်ပန်းဖြင့်၊ ကြိုဆိုလင့်သည်။ သခင်ပဏး၊
ခရီးတေးကွာ၊ ခင်လေးလာရာ၊ သူသူငါငါ၊ ဝမ်းသာအလဲ၊ နှလုံးထဲဝယ်၊ လွန်ကဲပျော်ရွှင်၊ ပြီးအောင်
မှာ၊ ဘုရင်ချစ်လှ၊ မုတ္တမတွင်၊ နန်းမအလယ်၊ စမ္ပယ်လှပ၊ နာမ ဘွဲ့နှင်းစေတော့မည်။

မွန်ဝေါဟာရများ

ပွဲ	= ပန်း	ပွာင်	= ဆီမီးဖယောင်း	သေဟ်ဟ	= ချစ်ခြင်း
တဲ	= လက်	ဝါင်ဒင်	= ကြိုဆိုသည်	(သတ္တတ-သေဟ)	
လက်အုပ်	= လက်အုပ်(မြန်မာ)	ကေတ်	= ယူသည်	ခုတ်	= အမည်နာမ
ရှပ်	= ရှပ်(ပါ)	ဖျု	= ဆောင်သည်		ပေးသည်
နဝဲ	= ချစ်သူကိုချစ်စနိုး	တြ	= ခရီး	ကေါန်ဂုတ်	= သမီးဖျို
	ခေါ်သည်	ဟိုတ်	= သောကြောင့်	သောက်	= ဆံပင်
ဂေါင်	= လှပသည်		(ပါ-ဟေတု)	မွှော်	= အစ်မ၊ အမိ
လောန်	= လွန်သည်	သိုက်ဆာန်	= ချစ်သည်	မွှော်မဂေါင်သောက်	= မွေးမ
ကေါန်	= သား၊ သမီး	သန်တာန်	= အတွင်းနေရာ၊	ဂုသောက်	= မယ်လှကေသာ၊
ညး	= သူ	(သ-ညာန)			လှခေါင်ချုပ်
ဗြာတ်	= ငှက်ပျော	နန်	= နန်း		အလှဘုရင်။
ဗြာတ်လာင်	= တောငှက်ပျော	ရွိုင်	= အဝန်း၊ ခန်းမ		
သို	= နှင့်တကွ	ခွိုင်	= ပေးသည်		
မုပ်	= ကန်တော့ပွဲ	စသိုင်	= ခံစားသည်		

ကျမ်းကိုးစာရင်းမှတ်ချက်

- (၁) ပါမောက္ခ ဦးဖေမောင်တင်၏ မြန်မာစာပေသမိုင်း၊ သုဓမ္မဝတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။
[ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူများရှင် လက်ထက်တွင် မွန်အမတ်ကြီး ဗညားဒလက မြန်မာပြန်သည်
ဟု ဆိုသည်။]
- (၂) ပိဋကတ်သမိုင်းပုဒ်ရေ ပုဒ်ရေ (၂၀၃၃)အရ ဤကျမ်းကို ဗညားဒလ စီရင်သည်ဟု ဆို
သည်။ စီရင်သည်ကို ပြုစုရေးသားသည်ဟု အဓိပ္ပာယ် ကောက်နိုင်ပါသည်။ သို့သော်
မြန်မာမှုတွင် မွန်ဘာသာ ဝေါဟာရများစွာကို မြန်မာပြန်နိုင်ဘဲ မွန်အသံဖြင့် ရေးသား
ထားသည်။ တဘောင်သီချင်းများကိုလည်း မွန်ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုပြီးမှ မြန်မာမှုကို ပြန်ဆို
ထားသည်။ မွန်ဘာသာကို ပြုစုသူအား မသိရသော်လည်း မြန်မာမှုကို ဗညားဒလ စီရင်
သည်မှာ ထင်ရှားသည်။ အချို့နေရာတွင် တိုက်ရိုက်ပြန်ဆိုခြင်း မဟုတ်သဖြင့် စီရင်သည်ဟု
ပြဆိုခြင်းဖြစ်ဟန်တူသည်။ မြန်မာ အရေးအသားများကို ဗညားဒလ၏ လက်စွမ်းဟု
ဆိုရပါမည်။ မွန်ဘာသာကို ဗညားဒလက ဆီလျော်သလို မြန်မာပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

- (၃) (၁၂၇၂) ခုတွင် ထိုင်းပြည် ပတ်လတ်ရွာ၊ ကြုံဖိန်ကျောင်း ဆရာတော် ဉာဏမောက္ခ တည်းဖြတ်သည် သထုံ ဟံသာဝတီ ရာဇဝင် မွန်ဘာသာ ပုံနှိပ်မှု ပထမတွဲ။ ၎င်းကို ပတ်လတ်မူဟု ခေါ်သည်။
- (၄) သထုံ ဟံသာဝတီရာဇဝင် ပထမတွဲ မွန်ဘာသာ ခုနစ်ကြောင်းပေမူ (၂၃ အင်္ဂါ) ရွာလွတ်ရွာ ဘီလူးကျွန်းမူမှ ရသည်။
- (၅) (၁၉၅၈) ခုနှစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းက ပုံနှိပ်သည့် မွန်ဘာသာ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း (ပတ်လတ်မူကို စာရေးသူ တည်းဖြတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။)
- (၆) အမျိုးသားစာကြည့်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့ (ဗားနတ် ဗိဋကတ်တိုက် လက်ရေးမူ) သထုံ ဟံသာဝတီ ရာဇဝင် ပထမတွဲ၊ မွန်ဘာသာ၊ ကူး သက္ကရာဇ် မသိ။
- (၇) ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံ မြန်မာပေမူ၊ (၁၁၉) ခုနှစ် (၁၁၁၉)တွင် ကူးသည့် ကိုးကြောင်း ပေ။ တောင်တွင်းကြီးမူကို သမိုင်းကော်မရှင်က မိတ္တူကူးထားသည်။
- (၈) ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း၊ မြန်မာမူ၊ (၁၁၅)ခုနှစ် (၁၁၁၅) (၁၁) (၁၁၅၀)အမျိုး သားစာကြည့်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၉) ၎င်း မူကွဲ (၁၂၁၁) ခုနှစ်တွင် ကူးသည့် ပေမူ။
- (၁၀) ၎င်း မူကွဲ (၁၁၉၃) ခုနှစ်တွင် ကူးသည့် ပေမူ။
- ကမ္ဘာ့ ဗုဒ္ဓတက္ကသိုလ် စာကြည့်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၁၁) (၁၂၈၄) ခုနှစ်တွင် အရှင်နိရောဓ တည်းဖြတ်၍ မန္တလေးမြို့ သုမင်္ဂလ ပုံနှိပ်တိုက်မူ။
- (၁၂) (၁၂၈၅) ခုနှစ်တွင် ဦးဘီ၊ ဦးသိန်း (မှော်ဘီ)နှင့် ဦးဘကျော်တို့ တည်းဖြတ်သော သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်မူ။ ယင်း အရေးတော်ပုံ ငါးစောင်တွဲတွင် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို စည်သူ ဂါမဏီသင်္ကြံအမတ် စီရင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဗိဋကတ်သမိုင်း ပုဒ်ရေ (၂၀၁၈) တွင် စည်သူဂါမဏီ သင်္ကြံအမတ်သည် ဇင်းမယ်ရာဇဝင်နှင့် ရခိုင်ရာဇဝင်တို့ကို ပြုစုသူဟူ၍ ပြဆိုသည်။
- (၁၃) (၁၂၃၉) ခုနှစ်တွင် ရေးကူးသည့် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း မြန်မာပေမူ (၁၀) ကြောင်းပေ။ ဦးဖိုးသီး ဗိဋကတ်တိုက် သထုံမြို့။
- (၁၄) (၁၉၆၇) ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်သည့် မြန်မာမင်းများ အရေးတော်ပုံ၊ နံ့သာတိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၁၅) (၁၉၆၇) ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်သည့် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း၊ ဇွဲစာပေ၊ ရန်ကုန်မြို့။
- (၁၆) ခြင်္သေ့ရင် ပြုစုသော ရာဇာဓိရာဇ်၊ စာပေထုတ်ဝေရေး၊ ရန်ကုန်မြို့၊ (၁၉၃၈)။
- (၁၇) မြန်မာစာ ညွှန်ပေါင်းကျမ်း၊ ပထမတွဲ စာမျက်နှာ (၃၃၇)တွင် ဝန်ကြီးဗညားဒလသည် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသားစီရင်သည်ဟု ပြဆိုသည်။
- (၁၈) သတင်းစာဆရာ ဦးသိမ်းမောင်၏ ဗညားနွဲ့ဘဝအစဉ် မှတ်တမ်းစာနှင့် အကသဘင် စာတ်ဆန်းစာ၊ ခေတ် စာပုံနှိပ်တိုက်၊ ရန်ကုန်မြို့၊ (၁၉၆၁)။
- (၁၉) မွန်ဝန်ကြီး ဗညားဒလ အနှစ် (၄၀၀)မြောက် အထိမ်းအမှတ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ စာပေပြန့်ပွား ရေးအသင်းက ထုတ်ဝေသော ဗညားဒလစာအုပ်၊ (၁၃၃၅) ခု၊ သုဓမ္မာပုံနှိပ်တိုက် ရန်ကုန်မြို့။

- (၂၀) J.A Stewart, Mon Song of the Seasons, J.B.R.S. Vol. XXII 1932.
- (၂၁) J.A Stewart, The Song of the Three Mons, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, University of London, Vol LX 1937.
- (၂၂) (၁၉၇၀) ဖေဖော်ဝါရီလထုတ် ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၊ စာမျက်နှာ (၃၂)တွင် မောင်ဘိုးတန်၏ ဆောင်းပါးတွင် မွေမန်တံ တေးတပ်ကို (၁၂၃၃)ခုနှစ် မင်းတုန်းမင်းလူသော ရွှေတိဂုံ ထီးတင်ပွဲတွင် ဒဂုံမှ ဆရာဝေက စပ်ဆိုသည်ဟု ဆိုသည်။
 (အထက်ပါ စာတမ်းဖတ်ပွဲတွင် မွန်မြန်မာ အတီးအမှုတ်တို့ဖြင့် သီချင်းများကို သီဆိုပြ ပါသည်။ မြန်မာတီးဝိုင်းကို စိန်စတင်း ခေါင်းဆောင်၍ မွန်တီးဝိုင်းကို ဦးခင်မောင်ကြီး (မွန်ပဏ္ဍိတ်)က ခေါင်းဆောင်သည်။ ဆရာရန်နိုင်ဆွေ တေးဖွဲ့သည့် ဗညားဒလသီချင်း ကို မင်းထောပိုင်က မွန်လိုဆို၍ နိုင်နိုင်မော်က မြန်မာလို သီဆိုသည်။ မဟာဒေဝီ မွန် သီချင်းကို ဦးခင်မောင်ကြီးက သီဆိုသည်။ ရှေးက ဆရာဝေ စပ်ဆိုထားသည့် ဗညားနွဲ့ တေးတပ်ကို မင်းထောပိုင်က မွန်လိုဆို၍ နိုင်နိုင်မော်က မြန်မာလို ဆိုပြသည်။ မွန် ကလေးချောသီချင်း၊ တဘောင်သီချင်းနှင့် ဗြတ်လိုင်းသူ သီချင်းများကို ပညာရေးတက္ကသိုလ် မှ မိသီသီမွန်၊ မိသိန်းသိန်းထွန်း၊ မိမြင့်မြင့်ဝင်း၊ မိမြင့်မြင့်ကြည်၊ မိတင်တင်ချို၊ မိသန်း ညွန့်ကြည်နှင့် စီးပွားရေးတက္ကသိုလ်မှ မိမြင့်မြင့်ရီ၊ မိခင်အေးဝင်းတို့က စုပေါင်း၍ သီဆို ပြကြသည်။ အတီးအမှုတ်နှင့် သီဆိုမှုများမှာ အထူးမြိုင်ဆိုင်လှပါသည်။

(J.B.R.S, Vol Lvi, part 1.2 (Dec, 1973))

သံဖြူဇရပ်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့် သမိုင်းကြောင်း

မော်လမြိုင်ခရိုင်နှင့် သထုံခရိုင်ကို မွန်ပြည်နယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သဖြင့် မွန်လူမျိုးများသာမက အခြားလူမျိုးများကလည်း ဝမ်းသာအားရကြပါသည်။ မွန်ပြည်နယ်တွင် မြို့နယ်ပေါင်း (၁၀)မြို့နယ် ရှိသည့်အနက် သံဖြူဇရပ်မြို့သည် အသက်အငယ်ဆုံး မြို့တစ်မြို့ဟု ဆိုရပါမည်။ သံဖြူဇရပ်မြို့ အနှစ် (၁၀၀)ပြည့်ပြီဟု ဆိုစေကာမူ မြို့သစ်ဟု မဆိုနိုင်ပါ။

ယခင်အခါက ကျိုက္ခမီခရိုင်အဖြစ်မှ မော်လမြိုင်ခရိုင်အဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ ထို့နောက် မကြာမီပင် ကျိုက္ခမီမြို့ဟူ၍မထားဘဲ မွန်ပြည်နယ်မရမီ နှစ်အနည်းငယ်ခန့်က သံဖြူဇရပ်မြို့ဟူ၍ သတ်မှတ်ခဲ့သဖြင့် မြို့သက်မှာငယ်သည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ခရီးသည်များ ရပ်နားရန် သံဖြူ မိုး ဇရပ်တစ်ဆောင်ကို အစွဲပြု၍ 'သံဖြူဇရပ်ရွာ' 'သံဖြူဇရပ်မြို့'ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မြို့ဟူ၍ မသတ်မှတ်မီကပင် မြို့တစ်မြို့ကဲ့သို့ နှစ်ပေါင်းများစွာကစပြီး စည်ကားခဲ့သည့် လမ်းဆုံ လမ်းခွလည်းဖြစ်ပြီး ခရီးလမ်း ဆက်သွယ်ရေးကောင်းမွန်၍ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကလည်း အလွန် တိုးတက်ခဲ့သဖြင့် မြို့တစ်မြို့အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့သည်မှာ အလွန် သင့်မြတ်လှပါသည်။

သံဖြူဇရပ်နှင့် တစ်ဆက်တည်းတွင် ဝါဂရူရွာရှိသည်။ ၎င်းရွာသည် ဝါဂရူမြို့ဟူ၍ ရှေးက ထင်ရှားခဲ့သော မွန်မြို့ဟောင်းတစ်မြို့ ဖြစ်ပါသည်။ သံဖြူဇရပ်၏ တောင်ဘက် (၆)မိုင် အကွာတွင်လည်း မြို့ဟောင်းဟူ၍ ရှေးမွန်မြို့တစ်မြို့ ရှိခဲ့သေးသည်။ ဝါဂရူမြို့သည် ခရစ်နှစ် (၁၃)ရာစုလောက်က ထွန်းကားခဲ့ဟန်တူကြောင်းအဆိုကို မြန်မာနိုင်ငံ ကမ္ဘာ့ကျောက်စာဝန်ဟောင်း တော်စီနီနီ၏ ရာမညဒေသ ခရီးစဉ်မှတ်တမ်းတွင် ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့ဖူးသည်။

ကောင်းကင်မြေတိုင်းဌာနက ရိုက်ကူးထားသော အာကာသဓာတ်ပုံကိုလေ့လာလျှင် ဝါဂရူ မြို့သည် ဆန္ဒင်းမကင်းပုံသဏ္ဌာန်ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ မြို့ရိုးမှာ အလွန်မြင့်မားပြီး ကျုံးများမှာ အလွန်နက်ရှိုင်းသည်ကို စာရေးသူတို့ သွားရောက် လေ့လာတွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။

ဝါဂရူမြို့နှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာသက္ကရာဇ် (၁၁၄၈) ခုနှစ်တွင် အမရပူရ ဗထမမြို့တည် နန်းတည် ဘိုးတော်မင်းတရား၏သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းသည် ထားဝယ်မြို့သို့ စစ်ချီစဉ်က မုတ္တမ မြို့သူ မွန် မမင်းအောင်က ၎င်း၏ချစ်လင်အား ဆိုမြည်တမ်းတ လွှမ်းဆွတ်သည့်အကြောင်းကို ဝါဂရူမြို့တွင် သံတော်ခံဖြစ်သူ ရာဇနန္ဒက စီကုံးရေးသားထား၍ ဆက်သသော စိတ်ဝင်စားဖွယ် မွန်မြန်မာ ကျေးစေရတုတစ်ပုဒ်ကို သတိရမိသည်။ ၎င်းကျေးစေရတုကို အောက်တွင် ဖော်ပြထား ပါသည်။

၁။ ။ ဇေယျတု၊ ကခုမြဲတွင်၊ သခင်နှစ်လွှဲ ပင်စိမ်းညိုသား၊ မွန်တိုတာသား၊ တတိမြောက်
စွာသည်၊ မြန်မာမဂ္ဂဓိ၊ ကျေးဇူးတမ်း၊ အလွမ်းယုက်ကူး၊ နုံးကြူးစရဟန် (နိတြ
မြဟာန် - ချစ်လင်သခင်)၊ ကရွန်ဟု ကုမောင် (ကရော်ဟွံပွဲမင် - အတူတကွ
မနေရ)။ သောင်းမျှလိုလိပ်၊ ချီလေရာဝယ်၊ အာပသေသည် (အာပွဲည် - သွား
ရောက် တင်လျှောက်ပါချေ)၊ ဦးဖြင့်ထိလော့၊ သီရိကျက်သရေ၊ ဒေဝါဓယ၊
သိန်းတန်မြဝယ်၊ လွယ်ပသွတ်ချ (လုပ်ပသစ္စ - သစ္စာဝင်ပြု) တူတကွဟု၊
လဟန်ကလောတော့ (လဟိုက္ခာတော့ - ယခင်က ပြောစကား) တစေ့စေ့သည်၊
အောက်မှေမြင်တော်မူလိမ့်မည်။

သံဖြူဇရပ်မြို့တွင် ထင်ရှားသည့် အင်္ဂလိပ်စစ်သင်္ချိုင်း တစ်ခုရှိသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်
အတွင်းက ထိုင်းမြန်မာ မီးရထားလမ်းတစ်ခုကို ဂျပန်တို့က သံဖြူဇရပ်မှစ၍ ဖောက်လုပ်ခဲ့သည်။
စစ်သုံ့ပန်းများနှင့် မြန်မာ ချွေးတပ်များစွာကို ရက်ရက်စက်စက် စေခိုင်းခဲ့သည်။ ငှက်များရောက်၊ နှင့်
အခြားရောဂါများကြောင့် အသက်ပေါင်း မရေမတွက်နိုင်အောင် သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ထိုင်း မြန်မာ
လမ်းသည် ဘုရားသုံးဆူတောင်ကြားလမ်းကို ဖြတ်သန်းရသည်ဟု ကြားသိရပါသည်။ ဘုရားသုံးဆူ
တောင်ကြားလမ်းသည် အရှေ့တောင် အာရှသမိုင်းတွင် ထင်ရှားခဲ့သည့် သမိုင်းဝင် တောင်ကြားလမ်း
တစ်ခု ဖြစ်သည်။

မြန်မာများသည် နတ်ထိပ်တောင်ကြားလမ်းကို ဖြတ်၍ ကျောက်ဆည်သို့ စတင် ဝင်ရောက်
ခဲ့သည်ဟု သမိုင်းပညာရှင်အချို့ ယူဆခဲ့ကြသည်။ မွန်များသည်လည်း ဤဘုရားသုံးဆူ တောင်
ကြားလမ်းမှတစ်ဆင့် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ရွာတိုင်းပြည်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့လေသလောဟု စာရေးသူ တွေးတော
မိသည်။

ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် သံဖြူဇရပ်နေရာသည် လွန်ခဲ့သည့် နှစ်ပေါင်းထောင်နှင့်ချီ၍ ရှေးကျသည့်
ကာလကပင် တည်ရှိခဲ့ပြီး မွန်လူမျိုးများသည် အရှေ့အရပ်မှ ဖြတ်ဝင်လာစဉ်က စခန်းချ ရပ်နားခဲ့
သည့် အစဉ်အလာနေရာတစ်ခု ဖြစ်ကောင်းဖြစ်ပေမည်။ ယခု ထိုင်းပြည်သည် ရှေးအခါက
ထင်ရှားခဲ့သည့် မွန်နိုင်ငံတစ်ခု ဖြစ်ခဲ့ဖူးသည်။

ထိုင်းလူမျိုးများ ယင်းနေရာသို့ မရောက်ကြသေးမီ မွန်လူမျိုးများ စတင်နေထိုင်ပြီး ဒွါရ
ဝတီနိုင်ငံကို တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံသည် ခရစ်နှစ် အေဒီ (၆)ရာစုမှ (၁၁)
ရာစုအတွင်း ထွန်းကားခဲ့သည်။ ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံ၏ အနောက်ဘက် နယ်အစွန်သည် သုဝဏ္ဏ
ဘုမ္မိ (၁) သုဓမ္မဝတီပြည်နှစ်ခုအကြားတွင် တောင်ရိုးတောင်တန်းကြီးများရှိသည်။ မြဝတီ၊ မဲဆောက်
လမ်းကို ရှေးအခါကပင် အသုံးပြုခဲ့သော်လည်း သံဖြူဇရပ်မှတစ်ဆင့် သွားရသည့် ဘုရားသုံးဆူ
တောင်ကြားလမ်းသည် ရှေးခေတ်ကပင် ထင်ရှားစွာ အသုံးပြုခဲ့သည့် အတောက်အထားများ တွေ့ရ
သည်။

အရှေ့တိုင်းသားများသည် အနောက်ဘက်သို့ ခရီးထွက်ခွာရာ၌ ဘုရားသုံးဆူလမ်းကိုဖြတ်
၍ သံဖြူဇရပ်နေရာတွင် ရပ်နားခဲ့ဟန်တူပါသည်။ ခေါမ၊ ရောမနိုင်ငံသားများသည် အေဒီ (၂)ရာစု
အတွင်းတွင် အရှေ့တိုင်းသို့ ကုန်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး ကိစ္စဖြင့် ဖြတ်သန်းသွားရာ၌ သံဖြူဇရပ်မှ
တစ်ဆင့် ဘုရားသုံးဆူလမ်းကို ဖြတ်သန်းခဲ့ဖူးဟန်ရှိသည်။

သုတေသနစာပေများ

၂၃၇

ထန်ကောက်မြို့ အောက်ဘက် မိုင် (၅၀)ခန့်အကွာတွင် ခေါမ၊ ရောမ လူမျိုးတို့ အသုံးပြု ခဲ့သည့် ငှက်ပိသတ္တန် ကြေးမီးအိမ်တစ်ခု တွေ့ရသည့် အထောက်အထားတစ်ခုကို အကြောင်းပြု၍ ဘုရားသုံးဆူတောင်ကြားမှတစ်ဆင့် လာကြမည်ဟု ပညာရှင်များ ခန့်မှန်းခဲ့ကြသည်။ သံဖြူဇရပ်မှ တစ်ဆင့် ဘုရားသုံးဆူ တောင်ကြားလမ်းကို ဖြတ်သန်းခြင်းအားဖြင့် ခရီးသည်များသည် ပသျှူး ကျွန်းဆွယ်ကို ပတ်မနေရတော့ပေ။ ခရီးတွင်ကျယ်စေရန်အလို့ငှာ ဤလမ်းကို ရွေးချယ်ကြခြင်း ဖြစ်ဟန်တူသည်။ သမိုင်းခေတ် အဆက်ဆက်ကတည်းကပင် သံဖြူဇရပ်မှတစ်ဆင့် ဘုရားသုံးဆူ တောင်ကြားလမ်းကို အသုံးပြုခဲ့သည်သာမက ယနေ့ထိပင် ဤလမ်းကို လူအများ အသုံးပြုလျက်ပင် ရှိသေးသည်။

ထို့ကြောင့် သံဖြူဇရပ်မြို့သည် စီးပွားရေးနှင့် လူမှုရေးတွင် တစ်နှစ်ထက်တစ်နှစ် သာ၍ တိုးတက်ထွန်းကားလာမည်မှာ မြေကြီးလက်ခတ်၍ မလွဲကန်မှချ ဖြစ်မည်သာတည်း။ စီးပွားရေး နှင့် လူမှုရေးတွင် တိုးတက်လာသည်နှင့်အမျှ မွန်စာပေ ယဉ်ကျေးမှုဘက်တွင်လည်း တိုးတက် ထွန်းကားလာရန် မွန်လူမျိုးများသည် အစဉ်မပြတ် သတိထား၍ ဆောင်ရွက်ကြရမည်ဖြစ်ကြောင်း ကို နှလုံးသွင်းထားကြရမည်ဖြစ်သတည်း။

[သံဖြူဇရပ်၊ နှစ်(၁၀၀)ပြည့် မဂ္ဂဇင်း။ ။ (၁၈၇၄၊ ၁၉၇၄)]

မြန်မာအက္ခရာသမိုင်း

(၂၅.၃.၇၅) နံနက် ၁၁ နာရီ ၁၅ မိနစ်တွင်
ရှေးဟောင်း သုတေသနဦးစီးဌာန
ကမ္ဘည်းကျောက်စာ ဌာနခွဲမှူး နိုင်ပန်းလှ၏ အသံလွှင့်
ဟောပြောချက် စာမူ

သောတရှင် အပေါင်းတို့ ခင်ဗျား

ပုဂံရာဇဝင်ကို တုတ်ထမ်းပြောရမည်ဟု အဆိုရှိပါသည်။ မြန်မာအက္ခရာသမိုင်းသည် ပုဂံရာဇဝင်တွင် ပါဝင်နေ၍ ပြောရသည်မှာ မလွယ်ပါ။ သို့သော် ဆိုရေးရှိက ဆိုအပ်လှ၏ဟု သျှင်မဟာရဋ္ဌသာရဆိုသလို အချိန်ရှိသမျှ ဤအကြောင်းကို အကျဉ်းရုံးပြီး ကျွန်တော် ပြောပါမည်။

မွန်နန်းရာဇဝင်အရ ပုဂံပြည်ကို ခရစ်နှစ် အေဒီ (၅၅၀)လောက်တွင် စတင် တည်ထောင် ခဲ့ပါသည်။ ပုဂံပြည်ကို မြန်မာဘုရင် မင်းဆက်ပေါင်းများစွာ အုပ်စိုးခဲ့ပါသည်။ သို့သော် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်ရောက်မှ အက္ခရာစာပေတွေကို တွေ့ရပါသည်။ အနော်ရထာလက်ထက်သည် ကောဇာသက္ကရာဇ် (၄၀၆)မှ (၄၃၉)၊ ခရစ်နှစ် အေဒီ (၁၀၄၄)မှ (၁၀၇၇)အထိ ဖြစ်ပါသည်။

ပုဂံတွင် အနော်ရထာမင်းစော လက်ထက်ထက်စောပြီး အက္ခရာအရေးအသား မတွေ့ရပါ။ ပုဂံခေတ်မတိုင်မီက သရေခေတ္တရာတွင် ပျူအက္ခရာဖြင့် ရေးသည့် ပါဠိနှင့်ပျူဘာသာ စာပေတွေ၊ ရခိုင်ပြည် ဝေသာလီတွင် နာဂရီအက္ခရာဖြင့်ရေးသည့် သက္ကတစာပေတွေ၊ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံဘက်တွင် မွန်အက္ခရာ စာပေတွေဟူ၍ သုံးမျိုးရှိပါသည်။ အနော်ရထာမင်းသည် မွန်ဘာသာ၊ ပါဠိဘာသာနှင့် သက္ကတဘာသာ သုံးမျိုးစလုံးတို့ကို ရေးခဲ့သည်။ ပါဠိနှင့် မွန်စာကို မွန်အက္ခရာဖြင့် ရေးသည်။ သက္ကတဘာသာကို နာဂရီ အက္ခရာဖြင့် ရေးသည်။ သက္ကတပါဠိ ရော၍လည်း ရေးသည်။ နာဂရီအက္ခရာသည် ရခိုင်ပြည်မှ လာပါသည်။ မွန်အက္ခရာမှာမူ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိမှ လာပါသည်။ သထုံမှ မွန် ရှင်အရဟံသည် ပုဂံကိုကြွရောက်ပြီး သာသနာပြုခဲ့သည်မှာ ရာဇဝင်တွင် ထင်ရှားပါသည်။

အနော်ရထာခေတ်တွင် ကျောက်စာရေးခဲ့သည်ကို မတွေ့သော်လည်း အုတ်ခွက်စာများစွာ ကို တွေ့ရပါသည်။ အုတ်ခွက်စာများအနက် ပျူအက္ခရာဖြင့် ပျူဘာသာ အုတ်ခွက်တစ်ခုကို တွေ့ရပါသည်။ ရေးသူမှာ သီရိဓညာဇော ဆိုသဖြင့် မွန်ဘွဲ့ ဖြစ်နေပါသည်။ ပျူစာကို မွန်တစ်ဦးက ရေးခဲ့မည်ဆိုလျှင်လည်း အံ့ဩဖွယ်ရာဖြစ်ပါသည်။

အုတ်ခွက်ဆိုသည်မှာ ရွှံ့ပျော့ပျော့ဖြင့် လိုရာပုံစံကို ဖဲပြီး အလှူရှင်အမည်နှင့် အကြောင်း အရာများကို အတိုချုပ် ရေးကြသည်။ နေ့လုံးပြီး မာအောင်မီးဖုတ်ထား၍ အုတ်လိုမာပြီး ကြာရှည် ခံသည်။ အုတ်ခွက်စာ၏တစ်ဖက်တွင် ဘုရားရုပ်ပုံ သို့မဟုတ် ဘုရားအလောင်း လောကနာထပုံ

သုတေသနစာပေများ

၂၃၉

များကို ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ အရပ်၏အောက်ခြေ သို့မဟုတ် ကျောဘက်တွင် ကမ္ဘည်းစာများကို ရေးလေ့ရှိသည်။ ယေဓမ္မာ ဂါထာကို အများဆုံး ရေးလေ့ရှိသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် အုတ် ခွက်စာများကို လေ့လာပါက အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် ပျူ၊ အက္ခရာ၊ နာဂရီအက္ခရာနှင့် မွန်အက္ခရာဟူ၍ သုံးမျိုးစလုံး အသုံးပြုကြောင်း တွေ့ရမည်။ ယင်းအက္ခရာသုံးမျိုးတို့မှာ အလွန်ကွဲလွဲကြသည်။ မတူကြပါ။ မူလက အိန္ဒိယပြည်တွင် ဘီစီ (၃)ရာစုအတွင်း အသောကမင်းလက်ထက်က ထွန်းကားသည့် ဗြဟ္မီအက္ခရာမှ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်၏။ တိုက်ရိုက်ဆင်းသက်လာခြင်း မဟုတ်ပေ။ နှစ်ပေါင်း (၁၀၀၀) ကျော်သည့် အခါတွင် ကာလဒေသကြောင့် ပုံစံအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲခဲ့သဖြင့် မတူကြခြင်းဖြစ်သည်။

အနော်ရထာမင်း နာမည်ဖြင့်ရေးခဲ့သော မွန်ဘာသာ အုတ်ခွက်စာကို လွန်ခဲ့သည့် သုံးနှစ် လောက်က တွေ့ရပါသည်။ မိုးမိတ် ရွှေစာလီဘုရား၌ တွေ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းစာ၌ ရေးသား ထားသည်မှာ

‘ဤဘုရားရုပ်တုကို အနိရုဒ္ဓဒေဝမင်းကြီးသည် မိမိလက်ဖြင့်ပင်လျှင် ပြုလုပ်တော်မူသည်’ ဟု အဓိပ္ပာယ်ရှိပါသည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်ဘက်မှလာသည့် နာဂရီအက္ခရာဖြင့် သတ္တတပါဠိရောပြီး အနော်ရထာမင်း ရေးခဲ့သော အုတ်ခွက်စာတစ်ခုတွင် ရေးထားသည်မှာ

‘သစ္စကဒါနပတ် မဟာရာဇဓိ အနိရုဒ္ဓဒေဝေန ကတောဘဂဝါ’ ‘မွန်ကန်သောစကားကို သာ မိန့်ကြားလေ့ရှိသည့် အလှူရှင် သီရိအနိရုဒ္ဓမင်းကြီး သွန်းလုပ်တော်မူသော ဘုရားရုပ်တုဖြစ် သည်’ဟု အနက်ရပါသည်။

အနော်ရထာမင်း၏ မှူးမတ် ကလန်သံဃျင်နှင့် မိဖုရားတွေကလည်း အုတ်ခွက်စာတွေ ရေးခဲ့ကြသည်။ မွန်ဘာသာ မွန်အက္ခရာဖြင့်ပင် ရေးခဲ့ကြသည်။ စိမ္မမိဖုရား၊ မင်းယသနင့် သံဃျင်သီရိ ဗိသန္ဓရစံတို့သည် မွန်အုတ်ခွက်စာများကို ရေးခဲ့သဖြင့် ထင်ရှားကြသည်။ သီရိဗညာနော တစ် ယောက်သာ ပျူအုတ်ခွက်စာတစ်ခု ရေးခဲ့ပါသည်။ အနော်ရထာမင်း လွန်ပြီးနောက် စောလူးမင်း လက်ထက်တွင် အုတ်ခွက်စာ အနည်းငယ်သာ တွေ့ရပါသည်။ ပါဠိ သတ္တဘာသာကို မွန်အက္ခရာ ဖြင့် ရေးသားခဲ့ပါသည်။ စောလူးမင်းလွန်သော် ကျန်စစ်သားမင်း နန်းတက်သည်။ အေဒီ (၁၀၈၄)မှ (၁၁၁၂)အထိ (၂၈)နှစ်ကြာမျှ ကျန်စစ်သား နန်းစံပါသည်။

ကျန်စစ်သား၏ အုတ်ခွက်တစ်ခုတွင် ရခိုင်ပြည်နယ် ဝေသာလီမှလာသည့် နာဂရီအက္ခရာ ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မွန်အက္ခရာဖြင့်လည်းကောင်း အက္ခရာနှစ်မျိုးဖြင့် မိမိ၏ဘွဲ့ဖြစ်သော ခြံတြိဘုံဝ နာဒိတျဓမ္မရာဇာဟု ရေးထားသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။

ထူးခြားချက်မှာကား မြန်မာဘုရင် အနော်ရထာမင်း၊ စောလူးမင်းနှင့် ကျန်စစ်သားမင်း၊ ထိုမင်းသုံးပါးတို့သည် မြန်မာဘာသာဖြင့် စာတစ်ကြောင်းမျှ ရေးသားထားခဲ့သည်ကို မတွေ့ရခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ပုဂံခေတ်တွင် မြန်မာအက္ခရာဟူ၍ ပြောရန် အချက်အလက်မရှိ ဖြစ်နေပါ သည်။

ထို့ပြင် ကျန်စစ်သားမင်းသည် မွန်အုတ်ခွက်စာ၊ စဉ့်ချပ်စာ၊ စဉ့်ကင်းစာနှင့် မင်စာများသာ မက ကျောက်တုံးကြီးပေါ်မှာလည်း ကျောက်စာများကို ကမ္ဘည်းတိုးခဲ့ပါသည်။

ကျန်စစ်သား၏ နန်းတည်စာတန်းနှင့် ရွှေစည်းခုံ ကျောက်စာများကို မွန်ဘာသာဖြင့်သာ ရှည်လျားစွာရေးထိုးခဲ့ပါသည်။

ကျန်စစ်သားမင်းသည် ပုဂံ၌သာမက သုဝဏ္ဏဘူမိ ခေါ် သုဓမ္မသတိသထုံ မွန်မြို့ဟောင်းတွင် လည်းကောင်း၊ သရေခေတ္တရာ ပျူမြို့ဟောင်းတွင်လည်းကောင်း၊ မွန်ဘာသာကျောက်စာများကို ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသာမက သူ၏ ထင်ရှားကျော်ကြားသည့် မိဖုရားကြီးတစ်ပါး ဖြစ်သော ဩလောက ဝဋ်သကာဒေဝီဘွဲ့ခံ သမ္ဘူလမိဖုရားကလည်း ပါဠိဘာသာကို မွန်အက္ခရာဖြင့် အုတ်ခွက်စာတစ်ချပ် ရေးထိုးခဲ့ပါသေးသည်။

အဓိပ္ပာယ်မှာ ဩလောကဝဋ်သကာ ဒေဝီမိဖုရားကြီးသည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ပါရခြင်းအကျိုးငှာ ဤဘုရားရုပ်တုတော်ကို မိမိလက်ဖြင့်ပင် ပြုလုပ်လှူဒါန်းပါသည်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ဩလောကသီဃီဝိဇယဘွဲ့ခံ ကျန်စစ်သား၏ သားမက်ကလည်း မွန်အက္ခရာ ပါဠိဘာသာ အုတ်ခွက်စာတစ်ခုကို ရေးခဲ့ပါသည်။ ကျန်စစ်သား၏သမီး ရွှေအိမ်သည်လည်း ပါဠိအုတ်ခွက်စာ ရေးခဲ့သည်။

ကျန်စစ်သားမင်း၏ လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းခဲ့သော ထားဝယ်မြို့စား သံဃျင် အာနန္ဒ ဇေယျတိကြာန်နှင့် သံဃျင်ယိဒိတို့ကလည်း မွန်ဘာသာဖြင့် အုတ်ခွက်စာများကို ရေးထိုးခဲ့သည်မှာ လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်။ သူတို့နှစ်ဦးစလုံးက ဆုတောင်းထားပုံကား-

“ဤဘုရားရုပ်တုတော်ကို သွန်းလုပ်လှူဒါန်းရသည့် အကျိုးအားကြောင့် ငါတို့သခင် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် ဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်သည့်အခါ မင်းကြီး၏ကျွန်ဖြစ်သော ငါတို့သည် လည်း ဘုရား၏တပည့် ရဟန္တာ ဖြစ်ရပါလို၏”

ဟု မွန်လို ရေးထားသည်ကို ထောက်လျှင် ထိုထားဝယ်မြို့စားတို့သည် ကျန်စစ်သားမင်းအား သစ္စာရှိပြီး မည်မျှချစ်မြတ်နိုးကြောင်း ပေါ်လွင်ပါသည်။

မြန်မာဘာသာ ကမ္ပည်းစာများကို အနှောင့်အယှက်လက်ထက်မှ ကျန်စစ်သားလက်ထက်အထိ မတွေ့ရသေးစေကာမူ ကျန်စစ်သား၏ သားတော် ရာဇကုမာရ်မင်းသားကြီး ရေးထိုးသော (လေး) ဘာသာ မြစေတီကျောက်စာတွင် ပထမဦးဆုံး တွေ့ရပါသည်။ မြစေတီကျောက်စာဟု ခေါ်တွင်ခဲ့ခြင်းမှာ မြစေတီဘုရားအနီး၌ တွေ့ခဲ့၍ဖြစ်သည်။ အမှန်မှာ ဤကျောက်စာသည် မြစေတီဘုရားနှင့် မည်သို့မျှမပတ်သက်ပါ။ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးနှင့်သာ ဆိုင်ပါသည်။

ဤကျောက်စာကို လေးမျက်နှာ ကျောက်တိုင်ပေါ်တွင် ပါဠိ၊ ပျူ၊ မြန်မာနှင့် မွန်ဘာသာတို့ဖြင့် လေးဘာသာ ရေးထိုးထားပါသည်။ ဘာသာအားဖြင့် လေးဘာသာရေးသော်လည်း အသုံးပြုသည့် အက္ခရာမှာ နှစ်မျိုးသာဖြစ်ပါသည်။ ပျူအက္ခရာနှင့် မွန်အက္ခရာသာဖြစ်သည်။ ရခိုင်ပြည်နယ် ဝေသာလီကလာသည့် နာဂရီအက္ခရာကို မတွေ့ရတော့ပါ။ ပျူဘာသာကို ပျူအက္ခရာဖြင့် ရေးပါသည်။ ပါဠိ၊ မွန်နှင့် မြန်မာဘာသာများကို မွန်အက္ခရာဖြင့် ရေးထားပါသည်။

မြန်မာဘာသာဖြင့် မရေးမီက မြန်မာမင်းများသည် မွန်ဘာသာဖြင့် များစွာရေးခဲ့သည်ကို အထက်က ကျွန်တော် ပြောခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာဘာသာကို ရာဇကုမာရ်မင်းသားသည် ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်စဉ်က မြန်မာနှင့် ဘာသာစကား အနွယ်တူသည့် ပျူအက္ခရာ ရှိသော်လည်း ပျူအက္ခရာကို မသုံးခဲ့သည်မှာ ထူးခြားပါသည်။ နာဂရီအက္ခရာရှိသော်လည်း နာဂရီ

အက္ခရာကို မသုံးခဲ့ပါ။ ထိုခေတ်က မြန်မာတို့သည် မိမိတို့နှင့် ပိုမိုရင်းနှီးချစ်ခင်ဟန်တူသည့် မွန်တို့ထံမှ အက္ခရာကို လက်ခံပြီး မြန်မာဘာသာကို အက္ခရာတင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ရေးသားရန်လွယ်ကူသော မွန်အက္ခရာကို မြန်မာတို့ လက်ခံသုံးနှုန်းခဲ့၍ မြန်မာစွယ်စုံ ကျမ်းတွင် အက္ခရာသမိုင်းကို ရေးသားသော ဆရာကြီး သီရိပျံချီ ဦးသာမြတ်က မွန်မြန်မာအက္ခရာဟု ပင် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ပါသည်။ မန္တလေးတက္ကသိုလ်မှ မြန်မာစာပါမောက္ခ ဒေါ်သန်းဆွေက ပလ္လဝအက္ခရာကို မြန်မာတို့သည် မွန်မှတစ်ဆင့်ယူသည်ဟု မှန်းဆရပေသည်ဟု ရာဇဓမ္မာရုံမွန်ကျောက်စာ လေ့လာ ချက်စာအုပ်တွင် ရေးခဲ့ပါသည်။ လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ မြန်မာစာပါမောက္ခ ဒေါက်တာလှဖေက မြန်မာနိုင်ငံ သုတေသနအသင်းဂျာနယ် အတွဲ (၅၄)တွင် မြန်မာတို့သည် (၁၁)ရာစုတွင် မွန်တို့ထံမှ အက္ခရာများကို လက်ခံခဲ့ကြပြီး မြန်မာဘာသာကို အက္ခရာတင်ကြသည်ဟု အင်္ဂလိပ်လို ရေးသား ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ မြန်မာအက္ခရာဗေဒစာအုပ်ကို ရေးသားသည့် ဆရာဦးသောင်းလွင်က

“မြန်မာတို့သည် ပျူ၊ မွန်တို့နှင့် ရောနှောနေထိုင်ကာ ပျူ၊ မွန်တို့ထံမှ စာပေအရေးအသား နှင့် ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှုတို့ကို သင်ယူကြမည်မှာ သေချာသည်။ ပျူအက္ခရာသည် ဖြူပြင်မှုနည်းပါး၍ ရှုပ်ထွေးသည်။ မွန်အက္ခရာမှာ အတန်အသင့်ဖြူပြင်ထားသဖြင့် ပိုမိုရင်းလင်းသည်။ မြန်မာတို့က မွန်တို့၏အက္ခရာကို လက်ခံရယူခဲ့ရသဖြင့် မွန်မြန်မာ အက္ခရာဟု ပူးတွဲခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြပေသည်”ဟု ရေးသားထားပါသည်။

ကမ္ဘည်း ကျောက်စာဝန်ဟောင်း သီရိပျံချီ ဦးမြက “မြန်မာတို့သည် မွန်တို့ထံမှတစ်ဆင့် ပါဠိကျမ်းဂန်များကို မွန်အက္ခရာဖြင့် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်မှစပြီး သင်အံလေ့ကျက်စ ဖြူကြ လေသည်”

ဟူ၍ ရှေးဟောင်းမြန်မာအက္ခရာစာတမ်းတွင် ရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

သထုံ မန္တဟာမင်းနှင့် ပုဂံအနော်ရထာမင်းတို့ လက်ထက်ကထက် ရှေးပိုကျသည့် မွန် ကျောက်စာများကို မြန်မာနိုင်ငံ၌ မတွေ့ရသော်လည်း ထိုင်းပြည်အနှံ့အပြား၌ တွေ့ရပါသည်။ လောပြည်၌လည်း တွေ့ရပါသည်။ အစောဆုံး မွန်ကျောက်စာသည် အေဒီ (၆၀၀)ရာစု ထိုးသဖြစ် သဖြင့် ပုဂံထက် နှစ်ပေါင်း (၅၀၀)လောက် ရှေးကျနေပါသည်။ မွန်တို့ကလည်း အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း တွင် အေဒီ (၅)ရာစုက ထွန်းကားသည့် ပလ္လဝအက္ခရာကို လက်ခံခဲ့ကြသည်ကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှု ပြု၍ သိရှိပါသည်။

မြန်မာတို့သည် မွန်အက္ခရာကို လက်ခံပြီး မြန်မာဘာသာကို အက္ခရာတင်ခဲ့သည်ဟု ဆိုရာ၌ ပုဂံတွင် အထောက်အထားများစွာ ရှိပါသည်။ ကျောက်စာ၊ အုတ်ခွက်စာ၊ စဉ်းချပ်စာများ သာမက ပုဂံခေတ် အစောပိုင်းကတည်းကတည်း ပူဘုရားအတွင်းနံရံတို့၌ ဗုဒ္ဓဝင် ဇာတ်နိပါတ်တော် အကြောင်းများကိုလည်း မွန်ဘာသာဖြင့်ပင် အများဆုံး တွေ့ရပါသည်။ ပုထိုးသားများ၊ နဂါးရုံ၊ ဂူမြောက်ကြီး၊ အပယ်ရတနာ၊ တောင်ဘီ၊ အလိုပြည့်နှင့် အာနန္ဒာစသည့် ဂူဘုရားများတွင် မွန် ဘာသာဖြင့်ပင်လျှင် ယနေ့ထိ လေ့လာဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

လောကထိပ်ပန် ဂူ၌မူ မွန်တစ်ဝက်၊ မြန်မာတစ်ဝက် ရေးထားပြန်၏။ အက္ခရာမှာ တစ်မျိုးတစ်စားသာ ဖြစ်သည်။ နာဂရီအက္ခရာ မဟုတ်၊ ပျူအက္ခရာလည်း မဟုတ်၊ မွန်အက္ခရာသာ ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာတို့သည် မွန်အက္ခရာကို ယူသည်ဟု ဂွချန်တော်တို့ တင်ပြထားပါသည်။

အချို့က မြန်မာအက္ခရာသည် အိန္ဒိယပြည် ဗြဟ္မီ အက္ခရာမှ ဆင်းသက်သည်ဟု စောဒက တက်လိုကြသည်။ ဗြဟ္မီအက္ခရာဆိုသည်မှာ အိန္ဒိယ ပြည်တွင် ဘီစီ (၃)ရာစုက ထွန်းကားသည့် အသောကအက္ခရာ ဖြစ်ပါသည်။ အင်္ဂလိပ်လို (Asokan script) ဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။ မြန်မာ ဘာသာကို အေဒီ (၁၁)ရာစုတွင် အက္ခရာတင်ခဲ့ သဖြင့် ဗြဟ္မီအက္ခရာနှင့် နှစ်ပေါင်း (၁၃၀၀)ကျော် ကွာဝေးနေပါသည်။ ဗြဟ္မီအက္ခရာသည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းဘက်ကို အနှံ့အပြား ပျံ့နှံ့သွားပါသည်။ ကာလဒေသအလိုက် ပုံစံအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ အိန္ဒိယပြည်မြောက် ပိုင်းမှတစ်ဆင့် ရခိုင်ပြည်နယ် ဝေသာလီကိုရောက်သည့် အက္ခရာကို နာဂရီ (၀၁) ဒေဝနာဂရီဟုခေါ်ပါ သည်။ ပုဂံထက် ရှေးကျသည့် ရခိုင်က နာဂရီအက္ခရာကို အာနန္ဒစန္ဒြေမင်းသည် သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးခဲ့ပါသည်။

အနော်ရထာမင်းသည် ရခိုင်ပြည်နယ်မှ နာဂရီအက္ခရာကို အစမ်းသုံးခဲ့ဖူးသည်ဟု အထက် က ကျွန်တော် ပြောခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် စောလူးမင်းနှင့် ကျန်စစ်သားမင်းတို့သည် နာဂရီ အက္ခရာကို ဆက်မသုံးတော့ပါ။ မွန်အက္ခရာနှင့် မွန်ဘာသာကို ဆက်သုံးခဲ့ပါသည်။ ရာဇဧကမာရ် မင်းသားသည် မြန်မာစာကို ကျောက်ထက် အက္ခရာတင်စဉ်က နာဂရီနှင့် ပျူအက္ခရာကို မသုံးနှုန်း ပါ။ မွန်အက္ခရာကိုသာ ယူသုံးသည်ဟု မြန်မာစာပေသမိုင်း လေ့လာသူ သုတေသီတိုင်း ကောင်းစွာ သိကြပေသည်။ ဤနေရာတွင် ကျွန်တော်တို့ တစ်ခုသတ်ပြုရန် လိုပါသည်။ လူတစ်မျိုး၏ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူတစ်မျိုး၏ အက္ခရာ စာပေသမိုင်းကို သုတေသနပြုရာတွင် အမျိုးသားစိတ်ဓာတ် ပြင်းထန်မှုကင်းရန် လိုပါသည်။ ထို့ကြောင့် သုတေသနအကျိုးကို မျှော်ကိုး၍ ယခုလို ကျွန်တော် သိထားသည်ကို ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာအက္ခရာသမိုင်းကို ကောင်းကောင်းသိလိုလျှင် မြစေတီ လေးဘာသာကို သေချာ စွာ ဖတ်ရှုရန်လိုကြောင်း ကျွန်တော် တိုက်တွန်းလိုပါသည်။ ရာဇဧကမာရ်မင်းသား၏ ဓမ္မဆော်ဦး ရေးသားသည့် မြန်မာစာသည် မွန်နှင့် အက္ခရာချင်း တူကြပါသည်။ သို့သော် ဘာသာမတူပါ။ ယင်းကျောက်စာ လေးဘာသာတွင် မြန်မာဘာသာကို မူတည်ပြီးမှ မွန်၊ ပျူနှင့် ပါဠိဘာသာများ ကို ဘာသာပြန် ရေးခဲ့ဟန်တူသည်။ မြစေတီကျောက်စာလာ ရှေးမြန်မာအရေးအသားသည် လှပ သည်။ ချစ်ဖွယ်လည်း ကောင်းသည်။ အစီအကုံး အထုံးအဖွဲ့ဘက်ကကြည့်လျှင် ရှင်းလင်းသိပ် သည်းပါသည်။ ဝါကျတည်ဆောက်ပုံမှာလည်း ရိုးသည်။ အလေးအနက်ပြုလိုသည့် ပုဒ်ကို ရှေ့ဦး တင်ပြီး စီကုံးသည်ကို ထွေရပါသည်။ ဥပမာ-

*ထိပ်မင်အေံ ပါယ်မယာ တစ်ယောက် သုကာကြိလောက ဝဋ်သကာ ဒေဝိမည်အေံ။
ထိပ်ပါယ်မယာသာတမုလေဟ် ရာဇဧကမာမည်အေံ --

*ထိပ်မင်အေံ နှစ်ဆာယ်ဟေတ်နှစ်မင်မူ ငြိရယ် အေံသိယ်ခမုနာသု ရှောင်နှိုက် တေဟ်။ ထိပ်ရာဇဧကမာရ် မည်သုပယ်မယာသာ မိမိကော်ဝိမယ်သော မင်ပြီးဣဣော ဩက်မိ ရကော။ ရှယ် အတိသုပုရါသခင် အဆင် ပျူရယ်အေံ နှစ်လိယ်သုရှောင်တေဟ်။ ဣယံသိအိမိန္တ အေံ။ ဣရယ် ပုရါကာ သခင် အစိအေံ အတိုအေံ ကျောန် ဣာအိသုတေဟ်။ ကျောန်သုရှောင်ဟ် အတိုအေံ ကျောန် သခင် ဝိယံသုသည်ကါ ဣယံရှယ် ပုရါအာ အတိုအေံ ကျောန် ဝိယံယေအိ

သုတေသနစာပေများ

၂၄၃

စသည်ဖြင့် ရေးသားထားသည်မှာ စာရေးခါစ သူငယ်တန်းအဆင့်ကား မဟုတ်ချေ။ သက်သေ အထောက်အထား မတွေ့ရသော်လည်း ထို့ထက် အနှစ် (၁၀၀)လောက်ကပင် မြန်မာတွေ စာရေးနေပြီး ဟု တွေးတောယူဆဖွယ် ရှိပါသည်။ ထီးမွန်နန်းလျှာကို မဆက်ခံရစေကာမူ မိဘဂုဏ်ကျေးဇူးကို သိတတ်သည့် သားကောင်းရတနာ ရာဇကုမာရ်မင်းသားသည် မြန်မာစာပေသမိုင်းတစ်လျှောက်တွင် မှတ်ကျောက်သဖွယ် ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာအက္ခရာစာပေအစ ရာဇကုမာရ်က ဟူ၍ ဆိုနိုင်ကြောင်း တင်ပြရင်း နိဂုံးချုပ်လိုက်ပါသည်။

[၃-အကြိမ် (၂၂-၃-၇၇) စနေနေ့၊ ညနေ ၆း၄၅ တွင်လည်းကောင်း၊ တတိယအကြိမ် (၂၅-၃-၇၇) တွင်လည်းကောင်း ထပ်မံအသံလွှင့်ခဲ့သည်။ (ယဉ်ကျေးမှု သုတေသနအခန်းမှ အခြား အကြောင်းအမျိုးမျိုး (၁၀)နှစ် ကျော် မကြာမကြာ အသံလွှင့်ခဲ့သည်။)]

မာရ်ကုမာရ်မင်း၏ မွန်အုတ်ခွက်စာ

နီပေါနိုင်ငံ ခတ်မဏ္ဍမြို့ မစ္ဆာန်ဒါဝိဟာရကျောင်းတွင် အဝလောက်တောသွရ ခေါ်သော လောကနတ်ရုပ်ပုံကို (၁၀၈)မျိုးမျှ သစ်သား မှန်ကူကွက် ဆေးရေးရုပ်ပုံများကို ပြုလုပ်ထားလေသည်။ ဆင်စွယ်ဖြင့်လည်း လှပစွာ ထုလုပ်ထားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် (၆)ရာစုက ထွန်းကားသော သရေခေတ္တရာ ပျူမြို့၌ လောကနတ်ရုပ်ကို ဓဗ္ဗဆော်ဦး တွေ့ရှိသည်။ (၁၁)ရာစုတွင် အနော်ရထာမင်းကြီး ပူဇော်ပြုလုပ်ခဲ့သော လောကနတ် အုတ်ခွက်နှင့် မြကြေးရုပ်များကို ပုံဂံ၊ ပခုက္ကူ၊ မင်းဘူး၊ ပဲခူးနှင့် တွံတေး စသော အရပ်တို့တွင် တွေ့ရသည်။ လောကနတ် ရုပ်ပုံများအား (လာလီတသန)ခေါ်သော မင်းထိုင် ထိုင်လျက် တွေ့ရသည်။ ခြေတစ်ဖက် အောက်သို့ တွဲလောင်းချထားသည်။ ၎င်း၏ ခေါင်းဆောင်းတွင် (ချာနီ)ဗုဒ္ဓ ပုံကို တွေ့ရသည်။ ချာနီဗုဒ္ဓသည် လောကနတ်ကိုဖန်ဆင်းသော တန်ခိုးရှင်ဖြစ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

အချို့ အုတ်ခွက်များတွင် ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား၏ ဘေးနှစ်ဖက်၌ လောကနတ်ဘုရား လောင်းကတစ်ဖက်၊ အရိမေတ္တယျ ဘုရားလောင်းကတစ်ဖက် ထိုင်နေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ပုဂံဂူဘုရားများ၏ အတွင်းနံရံပေါ်၌ ရေးဆွဲထားသော အရုပ်များအနက် အရိမေတ္တယျ ဘုရားလောင်းနှင့် လောကနတ် ဘုရားလောင်းပုံများကို ယှဉ်တွေ့ရသည်။

အပယ်ရတနာ ဂူစင်္ကြံတေးနံရံတွင် လောကနတ် ထိုင်နေပုံရုပ်များ၊ ချောက်ဘုရားလှ (ဂူအမှတ် ၁၁၂)တွင် အရိမေတ္တယျ ဘုရားလောင်းပုံနှင့် လောကနတ်ဘုရားလောင်းပုံများကို ယှဉ်၍ ရေးဆွဲထားသည်။ တာမနိဂူအစုရှိ ဂူအမှတ် (၄၆၂) ငလုသင်ဂူ အဝင်ပေါင်းကူးတွင် လောကနတ်ရုပ်အောက်၌ 'ဤကာပုရာလောင် လောကဏတ်တေဆံ' ဟူသော ရှေးမြန်မာမင်စာကို ကမ္ဘည်းတိုးထားသည်။ ၎င်း၏ မျက်နှာချင်းဆိုင်တွင် အရိမေတ္တယျ ဘုရားပုံ တွေ့ရပါသည်။ အနော်ရထာမင်းကြီး၏ ကောင်းမှုအုတ်ခွက်များတွင် 'ဧသော လောကနာထော' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'ဧသောဘဂဝါ' ဟူ၍လည်းကောင်း နှစ်မျိုးနှစ်စား တွေ့ရှိရပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍ ပုဂံခေတ်ဦး အနော်ရထာမင်း လက်ထက်မှစ၍ လောကနာထော (လောကနတ်)ကို ဂေါတမ ဘဂဝါဘုရားနှင့်လည်းကောင်း၊ အရိမေတ္တယျ ဘုရားလောင်းနှင့်လည်းကောင်း ယှဉ်တွဲ၍ ပူဇော်ခဲ့သည့်သာဓကများကို ထောက်၍ မဟာယာဉ် အဋ္ဌေအသက် မည်မျှရှိသည်ကို သိသာနိုင်ပေသည်။

သို့သော် နှောင်းခေတ်များတွင် လောကနတ်ကို အဆင့်နိမ့်ချ၍ ဘုရင်မင်းတရားတို့ထိုင်သည့် မြင့်မြတ်သော ရာဇပလ္လင်၏ လက်ဝဲလက်ျာတို့၌ထားကာ ရန်ငြိမ်းရလေသည့် နိမိတ်အဖြစ်ဖြင့် အစဉ်လာပုံပြင်အရ လောကနတ်ကို မည်သို့ သဘောထားခဲ့ကြပုံ သမိုင်းအကျဉ်းကို တင်ပြအပ်ပေသတည်း။

ဗညားဒလ

ဗညားဒလသည် ရာမညတိုင်း မွန်ပိုင်းသုံးရပ်မှာ နာမည်ကျော်ကြား ထင်ရှားခဲ့သည့် မင်းမျိုးမင်းနွယ် သူရဲကောင်းတစ်ဦးဖြစ်သည်။ ဗညားဒလ၏ များလှသည့်ဂုဏ်သတင်းမှာ ပန်းသဇင် ပန်းစံပယ်လို မွေးရန်ကြိုသင်းလှပေသည်။

မွန်မင်း၊ မြန်မာမင်း မင်းအဆက်ဆက်မှာ မြို့စားကြီး၊ အမတ်ကြီး၊ ဝန်ကြီး၊ အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိကြီး၊ သံတမန်ကြီး၊ ပဏ္ဍိတကြီး ဟူ၍ ရာဇဝင်တစ်လျှောက် မော်မောက်ခဲ့သည်။ သူ မတူအောင် ထူးချွန်ကျော်ကြား ထင်ရှားခဲ့သည်။ ဆင်စီးချင်း၊ မြင်းစီးချင်း၊ လှေစီးချင်း၊ စစ်ခင်းရာ မှာလည်း အားကိုးရလောက်အောင် ပြောင်မြောက်လှပေသည်။ ဓားရေး၊ လှံရေးသာမက နှုတ်ရေးဘက် မှာလည်း ကျွမ်းကျင်လိမ္မာလှပေသည်။ ဟံသာဝတီ (ပဲခူး)တွင် မွန်ဘုရင် သမိန်ထောဇရာမကလည်း ကောင်း၊ မြန်မာဘုရင် ဘုရင့်နောင် ကျော်ထင်နော်ရထာကလည်းကောင်း လူမျိုးရေးမခွဲဘဲ မွန်နှင့် မြန်မာကို တစ်သွေးတည်း၊ တစ်သားတည်းထား၍ ဗညားဒလကို အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိအဖြစ် အသီးသီး ခန့်ထားခဲ့ကြသည်။

ပြည်တွင်းပြည်ပ ရန်စစ်မှန်သမျှကို ဦးဆောင်တိုက်ခိုက် အောင်မြင်ခဲ့သည်။ အာယုဒ္ဓယ ဇင်းမယ်ကို အောင်မြင်ပြီး လင်းဇင်းကိုပင် နှိမ်နင်းနိုင်ခဲ့ပေသည်။ ပဲခူးမွန်များ နိုင်ငံရေး အမြင် ကျယ်သလို အင်းဝမြန်မာများလည်း နိုင်ငံရေးဘက်တွင် မျက်စိပွင့်လင်းလာစေရန် လှုံ့ဆော်ခဲ့သည့် ဗညားဒလ၏ လက်နက်များအနက် ရှေးဆရာများ ပြုစုရေးသားခဲ့သည့် မွန်ရာဇဝင်ထဲမှ ဗညားနွဲ့ ဆိုင်ရာ အပိုင်းကဏ္ဍကို ကောက်နှုတ်ကာ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းဟူ၍ ခေါင်းစဉ်တပ်လျက် ပြန်ဆိုရေးသားခဲ့သည်မှာ ယနေ့တိုင်အောင်ပင် စာပေသမားများ ဂုဏ်ယူ လေးစားရပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဝန်ကြီး ဗညားဒလကား စာပေသမိုင်းဝင် မွန်မြန်မာ စာဆိုကြီးတစ်ဦး ဟူ၍ မှတ်တမ်း တင်လောက်ပေသည်။

ဗညားဒလသည် မွန်သူရဲကောင်းဖြစ်သည်သာမက မြန်မာ စာဆိုတစ်ဦးလည်း ဖြစ်၍ ထူးခြားသူ ဖြစ်သည်။ (၁၉၇၃)ခု၊ ဇူလိုင်လ (၂၁)ရက်နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့ ရာမကရစ္ဆာ အသင်း တိုက်၌ မြန်မာနိုင်ငံ စာပေပြန့်ပွားရေးအသင်းက ကြီးမှူး၍ ဗညားဒလ အနှစ် (၄၀၀)မြောက် အထိမ်းအမှတ်ပွဲကို ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ မွန်မြန်မာ စာပေသမားပေါင်း များစွာ တက်ရောက်ချီးမြှင့် ခဲ့ကြသည်။ မွန်မြန်မာသီချင်းများကို ဂီတဖြင့် တင်ပြခဲ့ကြသည်။ မွန်မြန်မာ ချစ်ကြည်ပွဲဟူ၍လည်း ဆိုနိုင်သည်။ မွန်နှင့်မြန်မာများသည် စုပေါင်း၍ ဗညားဒလကို ဂုဏ်ပြုကြသည်မှာ ဝမ်းသာအားရ ဖွယ် ကောင်းလှသည်။ မွန်နှင့်မြန်မာတို့သည် ရှေးနှစ်ပေါင်း (၁၀၀၀)ကျော် ပုဂံခေတ်ဦးကပင် ညီရင်းအစ်ကိုလို ဆက်ဆံပေါင်းသင်းခဲ့ကြသည်မှာ ယနေ့ထိပင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာဦးကျောက်စာ အထောက်အထားအရ သိရသည်မှာ သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ သထုံခေတ် မတိုင်မီ ခွါရဝတီခေတ်တွင် မွန် တို့သည် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှ ပလ္လဝ အက္ခရာများကို ရရှိခဲ့ကြသည်။ ပုဂံခေတ် ရောက်သောအခါ မွန်တို့သည် သက္ကဋဘာသာမှ ဗိမိတိုးရရှိခဲ့သော ဗျည်းသရဆိုင်ရာ အက္ခရာများကို ညီဆောင်ဖြစ်သည့် မြန်မာတို့အား ခွဲဝေပေးခဲ့ကြသည်။

ပုဂံခေတ် မြန်မာတို့သည် ပျူတို့ထံမှ အက္ခရာများကို မယူခဲ့ဘဲ မွန်တို့ထံမှ အက္ခရာပုံစံများကို လက်ခံခဲ့ခြင်းမှာ မွန်နှင့် ပို၍ရင်းနှီးခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် မွန်အက္ခရာကိုသာမက မွန်ဘာသာစာပေကိုပင် ထီးသုံး နန်းသုံး ရုံးသုံးအဖြစ် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာအဖြစ် ထူထောင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မွန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မြန်မာယဉ်ကျေးမှုများမှာ ယနေ့ထိ နီးနီးကပ်ကပ် ခွဲနွှဲလျက်ရှိနေပါသည်။ ဘာသာစကား ကွဲပြားခြားနားသည်ဟု ဆိုသော်လည်း တစ်ဘာသာမှ တစ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုလိုက်လျှင် မွန်နှင့်မြန်မာတို့သည် အကြိုက်ချင်း တူညီနေပါသည်။

ပုံစံအားဖြင့် ပြရသော် ဗညားဒလသည် ရှေးဆရာများ ပြုစုရေးသားခဲ့သော မွန်ရာဇဝင်ထဲမှ ရာဇာဓိရာဇ်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍကို မြန်မာဘာသာဖြင့် သက္ကရာဇ်(၉၀၀)ကျော်က ပြန်ဆိုခဲ့ရာ မွန်တို့ နှစ်သက်သလို မြန်မာတို့ကလည်း အပြည့်အဝ ကြိုက်ကြသည်။ ယနေ့ထိ မရိုးနိုင်ပေ။ မွန်ဗညားဒလကို မြန်မာစာဆိုတစ်ဦးဟူ၍ မြန်မာတို့က ဂုဏ်ပြုသလို မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သားမင်းကိုလည်း မွန်စာဆိုတစ်ဦးဟူ၍ မွန်တို့က ဂုဏ်ပြုကြသည်။

ထို့ပြင် အင်းဝခေတ် မြန်မာစာဆိုကြီး သျှင်ဗမာရဋ္ဌသာရ၏ မြန်မာ ဟတ္ထဝါလပျို့ကို ကို ပဲခူးမှ ဝေါဆရာတော် သျှင်ဥတ္တမရဋ္ဌသည် မွန်ဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုခဲ့ရာ သျှင်ရဋ္ဌသာရ၏ မြန်မာဟတ္ထဝါလပျို့ကို မြန်မာတို့က နှစ်သက်သလို သျှင်ဥတ္တမရဋ္ဌ၏ မွန်ဟတ္ထဝါလပျို့ကို မွန်တို့က အပြည့်အဝ ကြိုက်ကြသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ဗညားဒလ၏ မွေးသက္ကရာဇ်ကို

အတိအကျ မသိရပါ။

မွန်ရာဇဝင်အရ သိရသည်မှာ သက္ကရာဇ် (၈၇၃)ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သော သူရှင် ဒကာရွတ်ပိသည် (၈၈၈)ခုနှစ်တွင် ဟံသာဝတီတွင် နန်းတက်သည်။ ထိုစဉ်က ဗညားဒလသည် သူရဲကောင်းတစ်ဦး ဖြစ်နေပြီ။ သက္ကရာဇ် (၈၇၈) ခုနှစ်တွင် ဖွားမြင်သော တပင်ရွှေထီးသည် (၈၉၆)ခုနှစ်တွင် ကော့ကုမတီတွင် မင်းပြုသည်။ သက္ကရာဇ် (၉၀၀)တွင် ပဲခူးကို တပင်ရွှေထီးမင်း သိမ်းစဉ်က ဗညားဒလကို ဖမ်းမိသည်။ ထို့ကြောင့် ဗညားဒလ၏ မွေးသက္ကရာဇ်မှာ (၈၇၈)ခန့် ဖြစ်ဖွယ်ရာများသည်။

မြန်မာစာဆိုတော်များ အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ပြုစုသူ မောင်သူတက (၈၈၀)ခန့်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်မှာ နောက်ကျလွန်းသည်။ ဗညားဒလသည် (၈၇၀)မှာမွေးပြီး (၉၃၅)ခုနှစ်တွင် အနိစ္စရောက်ဟန်တူသည်။ ဗညားဒလ ကွယ်လွန်သည်မှာ ယခု အနစ် (၄၀၀)မြောက် ဖြစ်ပါသည်။

ဆရာကြီး ဦးဖေမောင်တင်၏ မြန်မာစာပေသမိုင်းတွင် ဗညားဒလနှင့် ပတ်သက်၍ ဤသို့ရေး၏။

“အင်းဝဘက်တွင် မြန်မာကဗျာ လင်္ကာစာပေ အရေးအသား ထွန်းကားနေသည့် အချိန်၌ ဟံသာဝတီပြည်ဘက်တွင်လည်း မြန်မာစာပေ ထွန်းကားလျက်ရှိသည်။ သို့သော် ဓမ္မကြောင်း၊ လောကကြောင်းနွယ်သော စာများမဟုတ်။ ရာဇကြောင်း နိုင်ငံရေးနှင့် ပတ်သက်သော စာများသာ ဖြစ်ကြသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဟံသာဝတီပြည်ဘက်က စာဆိုခေတ်ကို အသစ်အဆန်း ထူထောင်သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ အင်းဝခေတ်တွင် ရေးသမျှစာများမှာ တရားကြောင်းဘက် နွယ်လျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင်လည်း အမျိုးလေးပါးတို့အား လိမ္မာရေးခြားရှိစေရန် ဆုံးမသောစာများ၊ မင်းတစ်ပါးတစ်ပါး

အဖြစ်အပျက်များကို ရေးထားသော မော်ကွန်းများ၊ ကလေးချော သီချင်းများဖြစ်သော မျိုးဂုဏ်ရည် ဘွဲ့ ဇချင်းများသာလျှင် ခေတ်စားလျက်ရှိနေရာ နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်သော စာပေများ မပေါ်သေး သောကြောင့် တိုင်းပြည်မျက်စိ ပွင့်လင်းခြင်းမရှိ။ မျက်စိမပွင့်လင်းသေးသမျှ လူမျိုးခြား၏ အနှိပ် စက်ကို ခံရမည်မှာ မလွဲဟူ၍ အမြင်ကျယ်လာသော မွန်အမတ်ကြီး ဗညားဒလသည် မြန်မာအမျိုး သား နိုးကြားပွင့်လင်းရေးကို အားပေးရန်အလို့ငှာ ရှေးဆရာများ မွန်ဘာသာဖြင့် ရေးသားထားရှိခဲ့ သော ရာဇာဓိရာဇ်အရေးတော်ပုံကျမ်းကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသားသည်။

ဤကျမ်းသည် ရာဇဝင်ဆရာများ လွန်စွာအထောက်အပံ့ရသော ကျမ်းဖြစ်သည်။ ဦးကလေး နှင့် မွန်နန်းရာဇဝင်တို့တွင်လည်း မင်းခေါင်၊ မင်းရဲကျော်စွာတို့၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိများကို ဗညားဒလ၏ ကျမ်းမှ ကိုးကားထုတ်နှုတ် ဖော်ပြကြသည်။ ဗညားဒလသည် ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်း ကို မြန်မာဘာသာဖြင့် တိုတိုတုတ်တုတ်နှင့် ပေါ်လွင်အောင် ပြန်ဆိုထားနိုင်ခြင်းသည် ချီးမွမ်းဖွယ်ရာ ဖြစ်သည်။ မြန်မာလူမျိုးတို့သည် မင်းတရားရွှေထီး၊ ဘုရင့်နောင်တို့ လက်ထက်တွင် စစ်မက်ရေးရာ၌ လွန်စွာ လိုက်စားလာသည်။ မအောင်မြင်ဖူးသော ထိုင်းကို အောင်မြင်ခဲ့သည်။ စစ်မက်ရေးရာများတွင် လိုက်စားအောင် အားပေးတိုက်တွန်းသူတို့တွင် မွန်အမတ်ကြီးဗညားဒလလည်း အပါအဝင်ဖြစ်သည်။

စသည်ဖြင့် တွေ့ရပါသည်။

ဗညားဒလနှင့် ပတ်သက်၍ မွန်ဘာသာ ရာဇဝင်ကျမ်းတွင် တွေ့ရသည်မှာ ပို၍ စိတ်ဝင် စားဖွယ် ဖြစ်သည်။ မွန်ရာဇဝင်တွင် ဗညားဒလဘွဲ့ခံသူ အတော်ရှိ၏။ ရာဇာဓိရာဇ်၏ သားတော် တစ်ပါး ဗညားဒလဘွဲ့ခံ၍ ထင်ရှားခဲ့သည်။ ဘုရင့်နောင်လက်ထက်တွင် ထင်ရှားသည့် ဗညားဒလ မှာလည်း မင်းမျိုးမင်းနွယ်ဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။ မော်လမြိုင်မြို့စားအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဒဂုံ မြို့စားအဖြစ်လည်းကောင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

သက္ကရာဇ် (၉၁၂)တွင် ဗညားရမ်း၏ သားတော် သမိန်ထောရာမ (သို့မဟုတ်)သည် သမိန် စောထွတ် (သို့မဟုတ်)ကို တိုက်၍ ဟံသာဝတီကိုရသည်။ ထိုစဉ် ဗညားဒလသည် အလွန်အရေး ပါ အရာရောက်သော သေနာပတိ အမတ်ကြီးတစ်ဦး ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗညားဒလအပြင် ဗညားအိန်၊ ဗညားလော၊ ဗညားထော၊ ဗညားကျန်းတော (ဗညာကေနိဒ်)၊ ဗညားဗြ (ဗF)၊ ဗညားဥတို့လည်း ထင်ရှားသည်။

ဗညားဒလတွင် အလွန်ချော အလွန်လှသည့် သမီးတစ်ပါးရှိသည်။ သူ့အမည်မှာ မွေ့လမော (မွှော့လ မဝ်)ဖြစ်သည်။ မြန်မာလို မယ်နုဟု အနက်ရသည်။ ဗညားဒလ ဒဂုံမြို့စားဖြစ်စဉ် မိမိ ၏သမီး မွေ့လမောကို ဒလစား ဗညားနွဲ့နှင့် ပေးစားသည်။ သန်လျင်စား ဗညားစက်သည်လည်း ဗညားဒလ၏ သားမက်တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း သိရသည်။ ဟံသာဝတီကိုတိုက်ရန် ဘုရင့်နောင်သည် တောင်ငူမှ စစ်ချီလာသည့်သတင်းကို ကြားရသောအခါ သမိန်ထောရာမသည် အလွန်ကြောက်ရွံ့နေ သဖြင့် သေနာပတိဖြစ်သည့် ဗညားဒလနှင့် ဆွေးနွေးသည်။

ဗညားဒလက

“ယခင်အခါက တောင်ငူ၏ အစွမ်းကိုမသိရ၊ ကြောက်ရွံ့မိသည်။ ဆင်စီးချင်း မတိုက်ဝံ ကြ။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ကို သူတို့ တိုက်ခိုက်နှိမ်နင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ယခု သူတို့၏ ခြေကို ကျွန်ုပ် တို့ သိထားပြီးပြီ။ စစ်အင်အား မည်မျှ များများပြားပြားနှင့် ချီလာသည့်တိုင်အောင် ကျွန်ုပ်

အလေးမူဖွယ်မရှိ။ အမတ် စစ်သေနာပတိ၊ ဗိုလ်မင်း၊ တပ်မင်းများကို အရှင်မင်းကြီး စိတ်တိုင်းကျ ဖြိုကုန်စီးထားစေမည်။ အရှင်မင်းကြီးသည် အမတ် သေနာပတိ (၅၆၀)နှင့် စစ်အင်အား (၂၀၀၀၀) (၃၀၀၀၀)တို့ဖြင့် တောတွင်း၌ စောင့်နေပါ။ နယ်ခြားသို့ထွက်၍ ကျွန်ုပ် အလျှင်တိုက်ဖျက်မည်။ သူတို့ နေအချိန်ရောက်ရောက်၊ ညအချိန်ရောက်ရောက် ကျွန်ုပ် ခံတိုက်မည်။ ကျွန်ုပ်တို့ကို သူတို့ ခံနိုင်မည်လော။

ဟု တင်လျှောက်သဖြင့် သမိန်ထောရာမသည် လွန်စွာ အားရတော်မူသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၁၃) ခု၊ တန်ခူးလဆုတ် (၃)ရက် စနေနေ့တွင် ဘုရင့်နောင်သည် ဟံသာဝတီ ကို သိမ်းယူသည်။ အရေးမလွှဲသဖြင့် သမိန်ထောရာမသည် ဒလ၊ ဓနုဖြူဘက်သို့ တိမ်းရှောင်ရ သည်။ ရေလမ်းတိုက်ပွဲ၌ ဗညားဒလ၏ စီစဉ်မှုဖြင့် အသာရသော်လည်း ပုသိမ်စား ဗညားစက် သည် ဘုရင့်နောင်ဘက် ပါသွားသဖြင့် သမိန်ထောရာမ ဆုတ်ပြန်ခဲ့ရသည်။ လှေတပ်အဆုတ်တွင် သေနာပတိ ဗညားဒလ၏ အစီအစဉ်ကို မလိုက်နာဘဲ သမိန်ထောရာမသည် မိမိသဘောအလျောက် တိုက်ခိုက်သဖြင့် တရုတ်မော်တွင် ဖရိဖရဲဖြစ်၍ ကိုယ်လွှတ်ထွက်ပြေးရလေသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၁၄)ခု တန်ခူးလဆန်း (၄)ရက်တွင် သမိန်ထောရာမ အိန္ဒိယရောက်လေသည်။

သမိန်ထောရာမ ကျဆုံးပြီးနောက် ဘုရင့်နောင်သည် သမိန်ထောရာမ၏ မှူးမတ် သေနာ ပတိ ကြီးငယ်များကို သိမ်းသွင်း၍ အထိုက်အလျောက် ရာထူးဌာနန္တရများကို ပြန်ပေးသည်။ ဗညားဒလကိုမူ အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိအဖြစ် တင်မြှောက်လေသည်။ မဟာသေနာပတိ ဗညားဒလ သည် မွန်မင်း၊ မြန်မာမင်းဟူ၍ မခွဲခြားဘဲ သမိန်ထောရာမ လက်အောက်တွင် အမှုထမ်းခဲ့သလို ဘုရင့်နောင်လက်အောက်တွင်လည်း အသက်စွန့်ကြိုးပမ်း အမှုတော်ကို ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ဆင်ဖြူရှင်ဘွဲ့ခံ ဘုရင့်နောင် ကျော်ထင်နော်ရထားသည် ဒုတိယ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဇာတိကို ကည်ထောင်ရာ၌ ဗညားဒလသည် ရှေ့တန်းက ပါဝင်ခဲ့လေသည်။ သက္ကရာဇ် (၉၁၆)ခုနှစ် မှစ၍ မြန်မာနိုင်ငံ တစ်ဝန်းလုံးကို ဘုရင့်နောင် သိမ်းသွင်းစဉ်က ဗညားဒလသည် မဟာသေနာ ပတိကြီးအဖြစ် ဆင်စီးချင်း၊ မြင်းစီးချင်း၊ လှေစီးချင်း တိုက်ပွဲ စသည်များတွင် လွန်စွာ ကျော်စော လေသည်။ ဘုရင့်နောင်၏ မြေသက်စားချီးမြှင့်ခြင်းကို သူမတူအောင် ခံစားရသည်။

ဗညားဒလသည် တိုက်ပွဲအမျိုးမျိုးတွင် အောင်ပွဲရသူရဲကောင်း အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိကြီး ဖြစ်သည်သာမက ရာဇသံများ ရေးသားစီကုံး ထုံးဖြူမှသာလည်း ထူးချွန်သည်။ ရာဇပရိယာယ်များ တွင် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာလှသဖြင့် ဘုရင့်ကိုယ်စား ဘုရင့်အလိုတော်အလျောက် အမိန့်တော် ပြန်တမ်း များ၊ ရာဇသံစာများကို အမြဲလိုဝင် ရေးသားရလေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ စစ်မြေပြင်မှ မဟာဥပရာဇာ ၏ အမိန့်အရ ဘုရင့်နောင်ထံဆက်သည့် စာများကိုလည်း ရေးသားရ၏။ ရံဖန်ရံခါ၌မူ တစ်ပါးသူ တို့ အသိခက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်တို့ကို ဗညားဒလကိုယ်တိုင် ကြံဆပေးရသည်။ ဆင်ဖြူရှင်ဘွဲ့ခံ ဘုရင့်နောင်သည် ပြည်ထဲရေးရာများနှင့် ပတ်သက်၍လည်း ဗညားဒလကိုပင် ခေါ်ငင်ကာ တိုင်ပင် လေ့ရှိသည်။

ဤသို့လျှင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး၏ တိုင်ပင်ဖော် တိုင်ပင်ဖက် ညာလက်ရုံး၌သဖွယ် ဖြစ်ပေသော မွန်ပညာရှိ အမတ်ကြီး၊ သေနာပတိကြီး ဖြစ်သဖြင့် ဟံသာဝတီမြို့သစ်တည်ရာ၌

လည်းကောင်း၊ ရွှေနန်းတော်သစ် တည်ရာ၌လည်းကောင်း ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် ဗညားဒလကိုပင် ဆရာတင်၍ စီမံစေသည်။

(သက္ကရာဇ် ၉၂၉ ခုနှစ်တွင်) ထိုနန်းတော်သစ်၌ အဆောင်နေရာ ပေးတော်မူရာတွင် ပန်ကြီးဗညားဒလ၏ အမည်မှာ ထိပ်ဆုံးက ပါဝင်လေသည်။ [သုသောဓိတ မဟာရာဇဝင်ကြီး ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၃၅၉)တွင် ပါဝင်သည်မှာ

“ဗညားဒလကို နေရာ လက်ဝဲတော်ဦး၊ ဗောင်းကတ္တီပါလွမ်း၊ အမတောင်း ကတ္တီပါရွှေ ပြောက်မွမ်း၊ အဖျားက တောင်ရွှေသားလေးမတ်၊ သင်းကျစ်လေးမျက်နှာ၊ စိန်တောင်ရံ လွယ်ကိုး သွယ်၊ သက္ကလပ် အဖုံးနှင့်တကွ ရွှေကရား၊ ရွှေမြူတာ၊ ရွှေအင်၊ ရွှေလင်ပန်း၊ ပတ္တမြားတောင်ဌေး၊ ပတ္တမြားပန်းခြင်း၊ ခြေမစွပ်၊ လက်မစွပ်၊ မှီအုံး၊ လက်ဆေးအင်၊ ထီးနီညောင်ရွက်သုံးဆင့်၊ ထီးရိုး ထီးလက်၊ ရွှေသန်လျှင်း (တလဲ/တနဲ) ခုနစ်ဝန်း၊ စည်းခုနစ်လုံး၊ နှဲသုံး၊ ခရာသုံး၊ အိမ်ငါးဆက်၊ ကြက်နင်းငါးတန်း၊ လေသာလောက ပေါက်နှင့် လှေ၊ * ခင်ဗုယင် ချင်ပိတ်နီ၊ + ပဲပေါင်းအစိမ်းမိုး တို့ကို ချီးမြှင့်ပေးတော်မူသည်။ ရုံးလည်းရသည်”

ဤအချက်ကိုကြည့်လျှင် ဘုရင့်နောင်သည် ဗညားဒလအား မည်မျှအရေးပေးသည်ကို မှန်းဆနိုင်ပါသည်။ ဗညားဒလသည် ဘုရင့်နောင်ကို သုံးကြိမ်မျှ လုပ်ကြံသည်ဟူသော အဆိုမှာ ယုတ္တိမတန်ပါ။ ဗညားဒလသည် ဘုရင့်သစ္စာတော်ကို စောင့်သိရှိသော သေနာပတိကြီးဖြစ် ကြောင်း လွန်စွာ ထင်ရှားသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၂၅)ခုနှစ်တွင် ဆင်ဖြူမင်းများသခင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် ထိုင်းမင်း ထံရှိသည့် ဆင်ဖြူလေးစီးအနက် တစ်စီးမျှ ဆက်သလျှင် နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံတို့သည် ရေနုနှင့်မြေကဲ့သို့ ဖြစ်ရမည်ဟု အောက်မေ့တော်မူ၍ ဗညားဒလကိုခေါ်လျက် ဤသို့မိန့်၏။

“ငါသည် မြတ်သော ဘုရားဆုကို တောင်းတော်မူသည်။ စစ်မက်ကို အလိုတော်မရှိပြီ။ ငါ့ရဲမက်တော်တို့ကို မပင်ပန်းစေလို။ ထိုင်းမင်းဝယ် ဆင်ဖြူလေးစီးရှိသည်ကို တစ်စီးမျှ ပါဂိုဆက် သော် ငါတို့နှစ်ပြည်အကြား မီးမသေ ရေမနောက်ဘဲ အေးချမ်းသာယာလိမ့်မည်”

ထိုအခါ ဗညားဒလသည် ဖျာဒိတ်တော်များအတိုင်းပါဘုရားဟု သံတော်ဦးတင်ပြီး ရွှေပေ တွေ အကွရာတင်၍ (ခုန်ပြန်၊ ရာဇမန္တရီ၊ ဥပထုပ်၊ ရာဇထုပ်၊ ကြိထုပ်) တမန် ငါးယောက်တို့ကို ထိုင်းသို့ စေလေသည်။

ထိုင်းမင်းက “ဟံသာဝတီမင်းသည် ဘုန်းလက်ရုံးကို အားကိုး၍ တောင်းလာသည်ဖြစ် သောကြောင့် ငါ မပေးပြီ”ဟူ၍ဆိုပြီး အကွရာ ရွှေပေလည်း ရေးပေးလိုက်၏။ စာအဆုံး၌ပါသော အကွရာကား ဂဏန်းခြေသစ် ဖြစ်နေသည်ကို ဗညားဒလအား မေးသဖြင့် သံတော်ဦးတင်သည်မှာ-

ပိဋကအလိုတွင် - ဧက၊ ဗေဒင်အလို - အစ်၊ မြန်မာအလို - တစ်၊ မွန်တို့ဘာသာတွင် ဧက (အိုက်)ဟုခေါ်ရာ “အိုက်ဟိုဖွယ်” (ဧကဟိုဖွဲ) “အွယ်ဟိုဖွိုက်” (အယ်ဟိုဖေက်)ဆိုလိုသည်။ “အွယ်ဟိုဖွိုက်”ဟူသော မွန်စကားမှာ ငါမကြောက်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရကြောင်း ဗညားဒလ လျှောက် သဖြင့် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးက “ဗညားဒလ ချေလေ”ဟု အဓိပ္ပာယ်တော်ရှိ၍ ထိုင်းမင်းထံ ရာဇသံ ပေးပြန်ရာ စာအဆုံး၌ နှစ်ဂဏန်းရေးထည့်လိုက်၏။ ထိုနှစ်ဂဏန်း အလိုကား ပိဋကတွင် ဒွေး၊

* လေသာကလားကင်္ဂေါက်နှင့် လှေခင်တယင်

+ ခဲပေါင်း

ဗေဒင်တွင် စန္ဒြ၊ မြန်မာလို နှစ်၊ မွန်တို့အလိုမှာ ဒွိတ်တလက် - 'ဒွက်တလိတ်' ဟူ၏။

အဓိပ္ပာယ်ကား မကြောက်က ကြီးနှင့်ချည်လာမည်ဟူ၍ သံတော်ဦးတင်မှ 'ဒွေး' ဟူသော ဂဏန်းချေနှင့် ထိုင်းသို့ပြန်သည်။ ထိုင်းမင်းလည်း ငါတို့အလိုကို ဟံသာဝတီဘုရင် သီလေ၏ ဟူ၍ ထိတ်လန့်၏။

ဗညားဒလသည် စစ်သေနာပတိကြီး ဖြစ်သည်သာမက စာပေရေးသားရာတွင်လည်း ဘုရင့်ကိုယ်စား ရေးသား စီကုံးရသူဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ သက္ကရာဇ် (၉၁၉)ခုနှစ်၊ နယုန်လဆုတ် (၁၁)ရက်၊ တနင်္ဂနွေနေ့တွင် ညောင်ဦး ရွှေစည်းခုံဘုရား၌ ဘုရင့်နောင်သည် အရပ် (၁၀)မျက်နှာ ကို အောင်မြင်သည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ကြေးခေါင်းလောင်းကြီးတစ်လုံးကို လှူဒါန်းသည်။ ထိုခေါင်းလောင်းတွင် ပါ၍ မွန် မြန်မာ ဘာသာတို့ဖြင့် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး၏ အောင်မြင်မှုများ ကို ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာသည့်မှာလည်း ဗညားဒလ၏ လက်ရာဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။ ရာဇဝင်သမိုင်း ကို ဝါသနာထုံသူဖြစ်၍ ရာဇာဓိရာဇ် အရေးတော်ပုံကျမ်းကို မွန်ဘာသာမှ မြန်မာဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခဲ့သည့်နည်းတူ ရွှေစည်းခုံခေါင်းလောင်းစာ၌လည်း သမိုင်းကြောင်းများကို တိကျစွာ ရေးသား ဖော်ပြထားလေသည်။ ယင်းခေါင်းလောင်းစာအရ ဘုရင့်နောင်သည် သီရိပရမ မဟာဓမ္မရာဇာဓိ ရာဇာ ဘွဲ့ခံသည်။

ဘဝရှင် မင်းတရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် (၉၁၂)ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း (၅)ရက်၊ တနင်္ဂနွေ နေ့တွင် ကောတုမတီပြည်ကို အောင်မြင်သည်။ (၉၁၃) ခု၊ တော်သလင်းလကွယ် စနေနေ့တွင် သရေခေတ္တရာကို အောင်မြင်သည်။ ထိုနှစ်တွင်ပင် ဘုရင့်နောင်သည် ဟံသာဝတီ ပဲခူးသို့ရန်၍ မွန်မင်း သမိန်ထောရာမနှင့် ဆင်စီးချင်း စစ်ထိုးတော်မူသည်။ မွန်မင်း၏ ဆင်အစွယ်ကျိုးသဖြင့် ဟံသာဝတီကို အောင်မြင်သည်။ (၉၁၅) ခု၊ တပို့တွဲလဆန်း (၁၀)ရက် သောကြာနေ့တွင် မွန်တို့၏ ထုံးစံ အစဉ်အလာဖြင့် ပဲခူးတွင် ရာဇဘိသိက်ခံပြီး ကမ္ဘောဇသောတီ မည်သော ရွှေနန်းထက်သို့ တက်တော်မူသည်။ (၉၁၆)ခုနှစ်၊ တပေါင်းလဆန်း (၂)ရက်၊ အင်္ဂါနေ့တွင် အဝကို အောင်မြင်သည်။

ထို့နောက် မြန်မာဒေသနှင့် မွန်ဒေသ နှစ်ဌာနစလုံးတွင် သာသနာတော် စည်ပင်သာယာ ထွန်းပြောင်စေရန် ချီးမြှင့်မြှောက်စားတော်မူသည်။ (၉၁၈)ခုနှစ်၊ နတ်တော်လဆန်း (၈)ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ရှမ်းပြည်နယ်သို့ချီရန် ရေလမ်းဖြင့်ဆန်သည်။ ပြာသိုလဆုတ် (၉)ရက်၊ ကြာသ ပတေးနေ့တွင် အဝသို့ ရောက်သည်။ ထို့နောက် ကုန်းလမ်းသို့ချီသည်။ တပို့တွဲလဆုတ် (၁၁)ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် မိုးမိတ်၊ သီပေါ၊ တရောင်မနိတ် ခေါ် ပတ္တမြားတွင်းကို အောင်မြင်သည်။ (၉၁၉)ခု၊ ကဆုန်လဆန်း (၅)ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်းတို့ကို အောင်မြင်သည်။

ဘုရင့်နောင်သည် (၉၁၉)ခုနှစ်တွင် ကောတုမတီ၊ ဟံသာဝတီ၊ သရေခေတ္တရာ၊ အင်္ဂမဒ္ဒနပူရ၊ အဝ၊ မိုးမိတ်၊ သီပေါ၊ တကောင်းမနိတ် (ပတ္တမြားတကောင်း)၊ မိုးကောင်း၊ မိုးညှင်း၊ ကလေးတို့ ကို အစိုးရတော်မူသည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် ရွှေစည်းခုံဘုရားကို ရွှေအပြည်ချ၍ အလေးချိန် (၂၁၀၀) ပိဿာရှိသည့် ကြေးခေါင်းလောင်းကို သွန်းလုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်ဟူ၍ အကျယ်တဝင့်ပင် မင်းကြီးကို အမွမ်းတင်လျက် ဖော်ပြထားသည်မှာ ဗညားဒလ၏ လက်ရာဟု ယူဆပါသည်။

မှတ်ချက်- မွန်ဘာသာတွင် တရောင်မနိတ် ဖြစ်၏။ ကြောင်-တရောင်-အိုကြီး၊ ဒယ်အိုးကြီး။

မနိတ်=မဏိက=ပတ္တမြား

ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် မြန်မာ၊ ခွန်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ် ဒေသများကို စုစည်း၍ ဒုတိယပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံကို တည်ထောင်ခဲ့ရာ၌ ဗညားဒလသည် ထိပ်ဆုံးက ပါဝင်ခဲ့သည့်ပြင် ထိုင်းနှင့် လင်းဇင်း (Vientiane) တို့ကို တိုက်ခိုက်ရာ၌လည်း ဗညားဒလသည် ရှေ့ဆောင်ရှေ့ရွက် ပြုခဲ့သေးသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၂၅) ခု၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်ကျော် (၁၂)ရက်၊ တနင်္လာနေ့တွင် ဘုရင့်နောင်သည် ထိုင်းသို့ချီတော်မူသည်ဟု သုသောဓိတ မဟာရာဇဝင်ကြီးတွင် ဖော်ပြပါသည်။ ယင်းသို့ အင်အားအလုံးအရင်းနှင့်ချီရာတွင် ဇင်းမယ်နှင့် ကမန်ဂိုက်မြို့များကို သိမ်းယူပြီးနောက် ဗညားဒလ လျှောက်သည်မှာ

“ယခု ထိုင်းမြို့ကို ရှိနှင့်စေ၍ သောက္ကတံ၊ ဝိဿလောကံ၊ သုဝဏ္ဏလောကံ၊ ဝိတံခဲ၊ တနင်္သာရီသို့ချီ၍ သိမ်းယူပြီးသော် ထိုင်းမင်းသည် အတောင်ကျွတ်သော ငှက်ကဲ့သို့ ရှိချေမည်”

ဘဝရှင် မင်းတရားကြီးလည်း ဗညားဒလ လျှောက်သည့်အရေးကို ကြိုက်တော်မူ၍ လျှောက်သည်အတိုင်း ချီတော်မူသည်။ ချီသမျှ အားလုံး အောင်မြင်သည်။ ယင်းသို့မှ လုံကလိတပ်တွင်နေကာ ထိုင်းမြို့ကို ဝန်းရံ၍ အမြောက်ကြီး၊ မြတပ်နှင့် မီးပေါက်မိုးရွာစေလျှင် ထိုင်းတစ်မြို့လုံး တုန်လှုပ်ကုန်၏။ ထိုင်းမင်းလည်း အညံ့ခံ၍ လျှောက်လာသည်မှာ

“စည်းစိမ်မပျက် အသက်မသေ ရှိပါမည့်အကြောင်းကို ခွင့်ပြုပါလျှင် ကျွန်ုပ် သစ္စာတော်ကိုခံ၍ ခြေရင်းတော်မှာနေပါမည်။ ကျွန်ုပ်သား ဗြမဇာန်ကိုမူကား ထိုင်းမြို့ကို သနားတော်မူ၍ အစဉ်မပျက် မင်းပြုပါစေ”

ဘုရင့်နောင်လည်း ထိုလျှောက်ထားချက်ကို ကြားလျှင်

“ထိုင်းမင်း လျှောက်ထားသည့်အတိုင်း ငါ ခွင့်ပြုတော်မူမည် အကြံရှိသည်။ ပသို့ထင်ကြသနည်း”

ဟူ၍ ညီတော်၊ သားတော်၊ မှူးမတ်တော်များကို မေးတော်မူ၏။ ယင်းသောအခါ မဟာသေနာပတိကြီး ဗညားဒလ လျှောက်သည်မှာ

“ထိုင်းမင်းသည် အထက်က သံစေတော်မူသောအခါ ရိုင်းပျသောစကားကို ဆိုလေသောကြောင့် မမြဲကြီးအထူးနှင့်တူသော ဆင်လုံး မြင်းရင်း အပေါင်းနှင့်ချီတော်မူ၍ ထိုင်းကျေးလက်အပေါင်းကို သိမ်းယူပြီးလျှင် ထိုင်းမင်းသည် အတောင်ကျွတ်သော ငှက်ကဲ့သို့ မတောင်ထားနိုင်၍ သနားတော်ခံလာသည့်အရာမှာ သစ္စာတော်ကိုခံ၍ အမှုထမ်းမည်ဆိုလျှင်ပင် အရေးတော်ပြီးတော့သည်။ သို့ရာတွင် ထိုင်းမင်းနှင့် သားသမီး ဆင်ဖြူလေးစီးကို သိမ်းယူတော်မူမှ ပျပ်ဝပ်ကျိုးခံမည်ဖြစ်သည်”

ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးလည်း

“ဗညားဒလ လျှောက်ထားသည့်အတိုင်း ထိုင်းမင်းနှင့် သားတော် အိမ်ရှေ့မင်းကို စီးမြ၊ နင်းမြ၊ အစီးအနင်း၊ ဆောင်ယောင်မြ အဆောင်အယောင်နှင့်တကွ လာစေ”

ဟူ၍ မိန့်တော်မူသည်။

ဤအချက်ကိုထောက်လျှင် ဗညားဒလသည် မည်မျှ ဩဇာရှိကြောင်းကို သိသာလေသည်။ မင်းညီမင်းသားထက်ပင် ဘုရင်၏လေးစားမှုကို ခံယူရသူ ဖြစ်သည်။ ဘုရင်၏ လက်ရုံးတစ်ခု

ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၂၇)ခုနှစ်တွင် ဗညားလက္ခန်း၊ ဗညားနန်းနှင့် ဗညားတရိုင်း (မြန်)တို့သည် လင်းဇင်းသို့ ထွက်ပြေး၍ လင်းဇင်းမင်း (ဗြဇာဇောတ်)နှင့် သစ္စာခံ၍နေသည်ကို ဘဝရှင်မင်းတရား သည် မဟာဥပရာဇာ၊ သားမက်တော် အဝမင်း၊ သတိုးစော၊ တူတော် မင်းရဲကျော်ထင်နှင့် မဟာ သေနာပတိ၊ ဗညားဒလတို့ကို စေပါသည်။ ဇင်းမယ်မှတစ်ဆင့် မိုင်းစံကို မိုင်းရဲမိသောအခါ မဟာဥပရာဇာ မိန့်သည်မှာ

‘ငါတို့ကျွန် ပြေးလေသောကြောင့် လိုက်သည်ကို လင်းဇင်းမြစ်စစ် (ဗြဇာဇောတ်)သည် အရေးအရာသော်လည်းမဆို၊ ငါတို့ကျွန်ကိုသော်လည်းမပေး၊ လက်တွင်ထား၍ အနိုင်နေသည်။ ငါတို့ အရေးအရာဆိုသော် သင့်မည်လော၊ သို့မဟုတ် အနိုင်တိုက်ရသော် သင့်မည်လော’

ထိုအခါ ဗညားဒလက

‘ယခု ဇင်းမယ်က ချီတော်မူသည်မှာ ရှစ်လကျော်ခန့်ရှိပြီဖြစ်၍ ဆင်မြင်းမိုလ်ပါ ပင်လုံး လှသေးသည်။ ယခုလည်း ရဲမက်တော်တို့ အညီအညွတ် မရောက်ကြသေးဖြစ်၍ အရေးကိုထောက် သော် ဆော့ဆော့လျှင်လျှင် လုပ်ကြံရမည့် အရေးမဟုတ်၊ ရပ်ရပ်နေနေ၊ စည်းစည်းကြပ်ကြပ်၊ အရေးတော် မလစ်မလပ်ရအောင် လုပ်ကြံမည့်အရေး ဖြစ်သည်။ ကျွန်ုပ်တို့မှာ ဧည့်သည်သာဖြစ်၍ အရပ်အရာ အစည်းအဝါးကိုလည်း မသိသေးချေ။ လင်းဇင်းမင်းနှင့်ညီ ဥပရာဇာတို့ မိုင်းစံမြို့တွင် စံမြန်းနေရာမှ ဆင်မြင်းမိုလ်ပါ နည်းကြောင်း၊ များကြောင်းတို့ကိုလည်း စုံစမ်းရဦးမည်’

ယင်းသို့ ဗညားဒလ လျှောက်သည်ကို သားမက်တော် သတိုးမင်းစော ကြားလျှင်

‘ယခု ဗညားဒလ လျှောက်သောအရေးသည် စစ်ရေးပင်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် မိုင်းစံတွင် စံသော လင်းဇင်းမင်းကို ယနေ့တိုက်မှသာ၊ မိုးသောက်မှ တိုက်မည်ဆိုလျှင် မတိုက်ရပြီ။ ညဉ့်ကို တိုက်ရတော့မည်။ ယခု သုံးချက်နီး အချိန်သာဖြစ်သည်။ လုပ်ကြံရန် မီသေးသည်။ ယခုပင် တိုက်မည်’

ဟု မိန့်၍ ဗညားဒလအဆိုကို ပယ်ချကာ မိုင်းစံကို အတင်းဝင်တိုက်ပါသည်။ ယင်းသို့ တိုက်ရာတွင် သတိုးမင်းစောသည် ပေါင်တွင် လုံစူးခံရသည်။ မြို့ကိုရသော်လည်း လင်းဇင်းနှင့် ဗညား သုံးဦးတို့ ဆုတ်ခွာသွားသဖြင့် မမီလိုက်ပေ။

ဤအချက်ကို ဆင်မြင်လျှင် ဗညားဒလသည် အလျင်စလို လုပ်လေ့မရှိ။ စစ်ရေးကို သေချာစွာ လေ့လာ ထောက်လှမ်းစုံစမ်းပြီးမှ တိုက်ခိုက်လေ့ရှိကြောင်း ထင်ရှားသည်။ အမြင်ကျယ် သော ဗညားဒလ၏ လျှောက်ထားချက်ကိုမလိုက်ဘဲ စိတ်စော၍ အချိန်မဟုတ် ဇွတ်တရွတ် ဝင် တိုက်သဖြင့် သတိုးမင်းစောမှာ ဒဏ်ရာလည်းရသည်။ လိုလားချက်လည်း မအောင်မြင်ပေ။

သားတော် မဟာဥပရာဇာ၊ သားမက်တော် သတိုးမင်းစောတို့သည် မိုင်းစံတွင် တစ်မိုးတွင်း လုံး နေမည်အကြံရှိကြသည်။ လင်းဇင်းမင်းလည်း မျက်နှာမပြင့်၊ ရှောင်ရှား ပုန်းကွယ်၍သာနေ၏။ မဟာဥပရာဇာတို့က အသွယ်သွယ်ကို လိုက်လံ၍ စုံစမ်းသော်လည်း မတွေ့ရသဖြင့် မဟာဥပရာဇာ သည် မူးမတ် သေနာပတိများကိုခေါ်၍ တိုင်ပင်လျှင် ဗညားဒလက

‘ယခုသည် လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်ကို လိုက်လံရှာဖွေသော်လည်း မတွေ့ရ။ ကျွန်တော်တို့ မိုင်းစံတွင် နေသမျှကို သူက မျက်နှာပြင်မည့်အကြောင်း မဟုတ်ပြီ။ ယင်းသို့ဖြစ်သောကြောင့်

ဟံသာဝတီသို့ပြန်ရန် ဘဝရှင် မင်းတရားကြီးထံ ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်၍ ပြန်ခွင့်ရသည်ဖြစ်မှ လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်သည်လည်း ခြုံသိုချင်းကပ်၍ နေခွင့်မည်ဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်တို့လည်း တစ်နှစ်တစ်ခါ ဆင်မြင်းဗိုလ်ပါတို့ကို ဖြည့်တင်း၍ နောက်တစ်ကြိမ် နှိုပြန်ရမှ လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်မင်းကို ရောက်မူသည်” ဟူ၍ လျှောက်သည်။ မဟာဥပရာဇာလည်း

“ဗညားဒလ လျှောက်သည့်အရေးသည် သင့်လှပြီ” ဟု မိန့်၍ ခမည်းတော်ထံ ဆက်မည့် စာကို ဗညားဒလအား စီကုံးစေသည်။

ဤအချက်ကို ဆင်ခြင်လျှင်လည်း စစ်အခြေအနေကို ပေါ်လွင်စေပါသည်။ ဗညားဒလ သည် မိမိတို့ဘက်က အင်အားလိုနေသဖြင့် တစ်နှစ်တစ်ခါ ဟံသာဝတီသို့ပြန်ပြီး ဆင်မြင်းဗိုလ်ပါ များ ဖြည့်တင်းပြီးမှ တစ်ဖန်ပြန်လာလျှင် အောင်မြင်မည့်အကြောင်းကို မြင်နိုင်သော အမြင်ကျယ် သည့် သေနာပတိဖြစ်ကြောင်း သိနိုင်သည်။ အသက်အရွယ်မှာလည်း မငယ်တော့ကြောင်း ပေါ်လွင် ပါသည်။

အိမ်ရှေ့မင်း၏ အမိန့်အရ ၎င်းကိုယ်စား ဗညားဒလ စီကုံးသောစာမှာ

“သားတော် မဟာဥပရာဇာ ရှိခိုး သံတော်ဦးတင်ပုံသည့် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးဘုရား၊ ဗညားသုံးဦးတို့ပြေးလေရာ ရအောင်ဖမ်းလေ အမိန့်တော်ရှိ၍ အမိန့်တော်ကို ဦးထိပ်ရွက်ပြီး ကျွန်တော် တို့ လိုက်ရာမှ မိုင်းခံတွင် လင်းဇင်းမင်းညီနောင်နှင့် ဗညားသုံးဦးတို့က ဆင်မြင်း အများနှင့်ခံသည်ကို ကျွန်တော်တို့ရောက်၍ ရဲရင့်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော ရဲမက်တော်တပ်၊ တပ်သားတို့ ဝန်းရံ၍ လုပ်ကြံလျှင် ဘုန်းတော်ကြောင့် ဆင်တစ်သိန်းရှင်ဖြစ်သော လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်သည် ပျက်စီးကြေမွ၍ လွတ်လေ သည်။ ညီဥပရာဇာနှင့်တကွ မိဖုရားသုံးဦး၊ ကိုယ်လုပ်နှစ်ကျိပ်၊ အမတ်သုံးကျိပ်၊ ဆင်လေးရာ၊ မြင်းတစ်ထောင်ကျော်၊ သုံ့ပန်းအကြီးအငယ် ငါးထောင်ကျော် ရပါသည်။ နောက် ကျွန်တော်တို့ မိုင်းခံက ချီ၍လိုက်သော် ဆင် မြင်း ဗိုလ်ပါနှင့် သူတို့ခံသည်ကို သားမက်တော် သတိုးမင်းစော တိုက်သည်။ ဗညားနန်းကိုလည်း သတ်လိုက်ရသည်။ ဆင် ခြောက်ဆယ်၊ လူသုံးထောင်ကျော် ရပါသည်။

နောက်တစ်ကြိမ် ‘သေည်လုံရာဇဝါတ်’ခံ၍ တိုက်လာသည်။ ‘သေည်လုံရာဇဝါတ်’ကို လည်း သတ်လိုက်ရသည်။ အမတ်တစ်ကျိပ်နှစ်ယောက်နှင့်တကွ ဆင်နှစ်ဆယ်၊ လူသုံးထောင် ကျော်ကို ရသည်။

ယင်းသည့်နေ့မှစ၍ လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်သည် မျက်နှာမပြပွဲပြီး နတ်စစ်သည်နှင့်တူ သော ကျွန်တော်တို့ လိုက်သော် တောသုံးထောင်ကိုအစိုးရသော ကောသရာဇာ ခြင်္သေ့မင်းသည် ပတ္တမြားဂုဗ္ဘထွက်၍ စံပယ်ကွန့်မြူးသောအခါ မွေး၊ ရှဉ့်၊ ပတတ်၊ လိပ်၊ ဖွတ်၊ ဒရယ်၊ ယုန်ငယ် စသော သတ္တဝါတို့သည် တွင်းထဲ လိုက်ခေါင်းထဲတွင် ပုန်းအောင်းလေသကဲ့သို့ လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်သည် တောအုံ တောင်ကမ်းပါးယံကြီးရာ အသက်လွတ်ရာလွတ်ကြောင်း ပုန်းလွှဲ၍နေလေ သည်။

အစီရဝတီ၊ မဟီ၊ သရဘူ၊ ယမုနာ၊ ဂင်္ဂါ ဟူသော အမည်ဖြင့် ကျော်စောထင်ရှားစွာ အယဉ်ထွေထွေစီးသော မြစ်ကြီးငါးသွယ်တို့သည် မဟာသမုဒ္ဒရာသို့ စီးဝင်သောအခါ မိမိတို့၏အမည် ကို စွန့်၍ မဟာသမုဒ္ဒရာသာ လွှမ်းမိုး ထင်ရှားလာလေသကဲ့သို့ လင်းဇင်းနိုင်ငံအလုံးကို ရဲရင့်ခြင်း

သုတေသနစာပေများ

၂၅၅

နှင့် ပြည့်စုံသော ကျွန်တော်တို့၏ စစ်သည်ပေါင်းတို့က လွှမ်းမိုးလျက် လိုက်လံရှာကြသော်လည်း စုံ၊ ရဝံ၊ စေးပျစ်၊ စိမ့်၊ ခြုံငုံ၊ ဂနိုင်း၊ ပုတ်ပေါင်း၊ နာမောင်းခြံနွယ်၊ စက်ပယ်ကိုင်း၊ ပန်းပြားနှင့် ပြည့်စုံသော တောတောင်လည်း အလွန် ကျယ်ဝန်းလှသည်။ အကြောင်းမှာ ခြင်္သေ့မင်းနှင့် ယုန်၊ ဂဠုန်မင်းနှင့် ဖျံလွှား၊ နဂါးမင်းနှင့် တိဿဖွယ် ဖြစ်ကြောင်းကို ရှိခိုးသံတော်ဦးတင်ပုံသည်ဘုရား

ယင်းဆက်စာကို သုံးသပ်ပါက ဗညားဒလသည် ဘုရင့်ထံ စာရေးသားရာ၌ မည်မျှ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာကြောင်း ပေါ်လွင်ပါသည်။ အရေးအသား အစီအကုံးထုံးဖွဲ့မှုမှာ သူမတူအောင် တော်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ယင်းဆက်စာကိုရလျှင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးလည်း ၎င်းတို့ကို ပြန်ခေါ်သဖြင့် မိုင်းစံမှ (၉၂၀)ခု၊ ဝါခေါင်လဆန်း (၅)ရက်တွင် ထွက်၍ သီတင်းကျွတ်လဆန်း (၁၁)ရက် သောကြာနေ့တွင် ဟံသာဝတီ ရွှေပြည်တော်သို့ ပြန်ရောက်ကြလေသည်။

သက္ကရာဇ် (၉၃၁)ခုနှစ်၊ ကဆုန်လတွင် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး ကိုယ်တိုင် ထိုင်းမှ လင်းဇင်းကိုတိုက်ရန် ချီတော်မူသည်။ ထိုစဉ် ဗညားဒလ လျှောက်သည်မှာ

“ဘုန်းတော်ကြီးလှသော ဘဝရှင်ဘုရား အမိန့်တော်အတိုင်းကို ရှေးကပင် ကျွန်တော်တို့ ကြံမိလျက် သာဝက ဉာဏ်မျှဖြစ်သောကြောင့် ဧကံ ကျကျနန နှလုံးချ၍ မကြိမိ၊ ဘဝရှင်ဘုရား၏ ဉာဏ်တော်သည်ကား သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏ ပွင့်ရာဖြစ်သော အလောင်းတော်ဖြစ်သောကြောင့် သို့ သည်အကြံကို ကြံတော်မူမိသည်။ ရန်သူ၏ အမြစ်သဖွယ်ဖြစ်သော လင်းဇင်းမင်းကို မတူးရချေ သည်ရှိသော် နောင်သဟရလျှင် အညွန့်အခက် အရွက်ပေါက်၍ အပင်ဖြစ်က မခက်ချေလော။ အညွန့်အရွက်မပေါက်ခင် ရန်ဖြစ်ကို တူးတော်မူသည်ဖြစ်မှ သင့်မည်။ ကျွန်တော်လည်း ရှေ့အထက် က လင်းဇင်းမင်းကိုတွေ့သောအခါ သားမက်တော် သတိုးမင်းစော အလျှင်ပျက်အောင် တိုက်လေ သောကြောင့် စီးချင်းမတိုက်ရ ရှိလေသည်။ ယခု ချီတော်မူ၍ လင်းဇင်းမင်း ခံနိုင်လျှင် အသက် ကို ပန်းတစ်ပွင့်အမှတ် ဆင်စီးချင်းတိုက်၍ ကျေးဇူးတော်ကို ဆပ်ပါမည်”

ယင်းသို့ ဗညားဒလသည် ဘုရင့်အတွက် အသက်ကိုပေး၍ တိုက်မည်ဖြစ်ကြောင်း လျှောက် ထားချက်ကို ဆင်ခြင်လျှင် ဗညားဒလ၏ သစ္စာ သမာဓိနှင့် သူရသတ္တိရှိပုံကို မြင်နိုင်ပါသည်။ သေနာပတိကောင်း တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ စစ်ချီရာ၌ မိမိတို့ဘက်မှ ရဲမက်တော်များ ငတ်မွတ်ခြင်း၊ မိအောင် မလိုက်နိုင်ခြင်း စသည့် အခြေအနေကို တွေ့လျှင်လည်း ဗညားဒလသည် အိမ်ရှေ့မင်း သို့မဟုတ် ဘုရင့်ထံ ရဲဝံ့စွာ သံတော်ဦးတင်၍ တပ်ချရန် တင်ပြလေ့ ရှိသည်။ ယင်းကိစ္စအတွက် တစ်ချိန်တစ်ခါတွင် ဗညားဒလသည် မင်းတရားကြီးထံ ဆင်စီး၍လာရာ မင်းကြီးက အပါးသို့ခေါ်တော်မူ၍

“ယခု ငါ တိုက်တော်မူမည်ကို ပသို့ ထင်သနည်း”

ဟု မေးတော်မူသည်။ ဗညားဒလလည်း ဦးချ၍ ဤသို့လျှောက်၏။

“လင်းဇင်းမင်းသည် ဤအရပ်၌ တပ်ထောင်ကာနေခြင်းသည်ကား အကြောင်းသုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံလေသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးလှသော ဘဝရှင်ဘုရားသည် ဤအရပ်၌ နေတော်မူခြင်းသည်ကား တစ်ပါးသော အကြောင်းကိုမျှ ကျွန်တော် မမြင်”

ထိုအခါ မင်းကြီးက “လင်းဇင်းမင်းနေခြင်း၌ အကြောင်းသုံးပါးဟူသည်မှာ အဘယ်နည်း”

ဟု မေးတော်မူလျှင် ဗညားဒလက

‘လင်းဇင်းမင်းသည် ဤအရပ်၌ တပ်ခိုင် တပ်လုံ တည်နေခြင်းကား ဘုန်းတော်ကြီးလှသော ဘဝရှင်ဘုရား ချီတော်မူစက ရဲမက်တော်အပေါင်းတို့သည် ကောင်းကင်၌ပြည့်သော ဆီးနှင်းပေါက်ကဲ့သို့ အလွန်များလှသည်။ ဆီးနှင်းပေါက်ကို နေရောင် ရောက်သည်ရှိသော် လွင့်ပျောက်သကဲ့သို့ ဆင်မြင်းဗိုလ်ပါ ယွင်းယိုလေပြီသည်ဟူ၍ အမှတ်ရှိရလေသည်လည်း အကြောင်းတစ်ပါးရှိသည်။ လင်းဇင်းမင်းသည် သူ့မြို့သူရွာ ဖြစ်လေသောကြောင့် မျိုးစေ့ရိက္ခာ များစွာတို့ကို ခိုးရသည်လည်း အကြောင်းတစ်ပါးဖြစ်သည်။ တို့ရွာ တို့ပြည်ကို နှမ်းနယ်သကဲ့သို့ အကြိမ်ကြိမ် တိုက်ဖျက်လေသည်များပြီ။ ယခုအခါ သူတို့ ငတ်မွတ်ဖျားနာသည့်အခိုက် အသက်ကိုစွန့်၍ တိုက်တော့မည်ဟု အားသန်လျက် ရှိနေသည်လည်း အကြောင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်။

ဤအကြောင်းသုံးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံလေသည်။ ဘုန်းတော်ကြီးလှသော ဘဝရှင်ဘုရား နေတော်မူခြင်း၌ အကြောင်းတစ်ပါးမျှ မထင်။ အရှင်မင်းကြီးသည် တိုင်းကြီးပြည်ကြီးအပေါင်း တီးဆောင်းမင်းတကာတို့၏ အရှင်ဖြစ်တော်မူသည်။ လင်းဇင်းမင်းနှင့် တိုက်ဖက်ပြုတော်မူမည် မိန့်မှာရာ လင်းဇင်းမင်းရှုံး၍ သေသော်လည်း သေသင့်သည်။ ပြည်ထောင်ဖက်ချင်း မင်းချင်း တကာတို့ကြားလေသော် လင်းဇင်းမင်း၏ ဘုန်းတန်ခိုးကို ပုံသကဲ့သို့ ရှိရာသည်။ ယခုလည်း ခိုးချုပ်လေပြီ။ ယနေ့သည်ပင် တပ်ချတော်မူ၍ မိုးသောက်မှ စစ်အင်ကိုကြည့်ပြီး လုပ်ကြံမှ သင့်မည်ထင်သည်’

ဟူ၍ နားတော်လျှောက်သည်။

ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် ဗညားဒလလျှောက်သောအရေးကို ကြိုက်တော်မူပြီး ထိုနေ့ပင် တပ်ချ၍ နားနေတော်မူသည်။ ဤအချက်မှာလည်း ဗညားဒလသည် မိမိတို့ဘက်မှ ရဲမက်ဗိုလ်ပါများ ငတ်မွတ်နေသည်ကိုသိ၍ ဘုရင်ကို လိမ့်ပတ်လည်အောင် ဆွဲဆောင်နိုင်သည်မှာ ပညာရှိအမတ်ကြီးဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ ယင်းအကြိမ်တွင်လည်း လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်ကို မရဘဲ ဟံသာဝတီသို့ ပြန်ခဲ့ရသည်။

နောင်များမကြာမီ လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်သည် လပိုက်ကို လုပ်ကြံစဉ်က ကျဆုံးလေ၏။ လင်းဇင်းမင်း၏ အမတ် ဗညားသေသည်သည် လင်းဇင်းမြို့တွင် မင်းပြု၏။ မိမိသားကိုလည်း ဗညားလဗွန်းဘွဲ့ပေး၍ အိမ်ရှေ့အရာ ပေးလေ၏။ ထိုအကြောင်းကို ဟံသာဝတီတွင် ဘဝရှင်မင်း တရားကြားလျှင် ဗညားဒလနှင့် တိုင်ပင်၏။ ဗညားဒလ လျှောက်သည်မှာ

‘ဗညားသေသည်သည် လင်းဇင်းမင်း မျိုးရိုးမဟုတ်။ သူ့ကို လင်းဇင်း မှူးမတ်များက ပျုပ်ဝပ်ကျီးနွဲ့မည်မဟုတ်။ ယင်းသို့ဖြစ်သောကြောင့် ရာဇသံဃေသင့်သည်။ ထိုအခါ ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးက ‘ဗညားဒလ သင့်အောင် စီရင်စေ’ဟု မိန့်တော်မူသဖြင့် ဗညားဒလ စီရင်သည့် ရာဇသံဃာ

‘လင်းဇင်းပြည်သည် မဟာနာဂရတိုင်း ဖြစ်သည်။ ထိုတိုင်းကို အစဉ် မင်းပြုသော သူတို့သည်လည်း အဓမ္မရှိလျှင် သား မင်းပြုသည်။ ယခု ငါ့အပါးတော်တွင် လင်းဇင်းမင်း ဖြစ်စစ်သည့် ဥပရာဇ်သည် ငါ့သားတော်အရင်းနှင့်အတူ မှတ်တော်မူ၍ ဆင်လုံး မြင်းလုံးအများနှင့် မင်းပြုမည်သူ ရှိသည်ကို မငဲ့ဘဲ ဗညားသေသည်သည် လင်းဇင်းမြို့ကို မင်းပြုသည်မှာ ပြုသာသည် မဟုတ်။ ဖြစ်စစ်၏ညီ ဥပရာဇ်သာလျှင် အစဉ်အတိုင်း မင်းပြုရမည်ဖြစ်သည်။ ဗညားသေသည်ကိုလည်း ငါ မရှုတ်ချ။ ငါ သူကောင်းပြုရမည်’

အထက်ပါ ရာဇသံစာမှာ ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးကိုယ်စား ဗညားဒလသည် ရာဇပရိယာယ် သုံး၍ စာကို စီကုံးလိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းစာကို ဗညားသေည်ရလျှင် မချေမငံသော စကားကို ဆို၏။ မင်းတရားကြီး ကြားလျှင် အမျက်တော် ပြင်းစွာရှိသော်လည်း အမျက်တော်မရှိသကဲ့သို့ ချုပ်ရှပ်တော်မူ၍

‘ယခု လင်းဇင်းကို မင်းပြုသော ဗညားသေည်ငယ်သည် ငါက စေတော်မူသည်ကို မချေမငံဆို၍နေသည်။ မိုးကောင်းစား၊ မိုးညှင်းစားငယ်တို့လည်း သောင်းကျန်းထောင်ထားရလေ သည်။ ဤသို့ ပြည်ထဲရေး မငြိမ်မဝပ် ရှိသည်များမှာ ငါ့အမှုတော်ကို ကြိုးစားအားထုတ်ပြီး ထမ်းဆောင်မည်ဟူ၍ မည်သူမျှ မလျှောက်ထားကြကုန်’ဟူ၍ မိန့်လျှင် ဗညားဒလက

‘လင်းဇင်း ကျေးစပ်သောင်ရက်သို့ ကျွန်ုပ် သွား၍ ဗညားသေည်ကို အရေးအရာဆိုမည်။ ယင်းသို့ ဆို၍ အရေးတော်မပြီးမှ ညီတော်၊ သားတော်တို့ကို အလုံးအရင်းနှင့် ချီစေ၍ လုပ်ကြံ စေသင့်သည်’

ဟူ၍ လျှောက်လျှင်

‘သည်အရေး သင့်လှသည်။ ဗညားဒလ သွား၍ အရေးအရာဆိုချေ’

ဟု ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး မိန့်တော်မူလျှင် ဗညားဒလသည် အလုံးအရင်းနှင့် သောင် ရက်သို့ ချီလေ၏။ ရောက်သော်လည်း ဗညားသေည်က အရေးအရာ မဆိုသဖြင့် ဗညားဒလက ရာဇသံ ထပ်၍ပို့ရ၏။ ရာဇသံစာတွင်

‘ဘုန်းတော် ကြီးမြတ်တော်မူသော ဆင်ဖြူရှင်များ ဘဝရှင် မင်းတရားကြီး၏ အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိများ ဗညားဒလ ကြားရောက်အပ်သည်။ လင်းဇင်းမင်း ဗညားသေည် နိုင်ငံတော်အပေါင်း ဌ်နေသော ခပ်သိမ်းသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့ကို ရင်တော်၌ဖြစ်သော သားတော်ရင်းကဲ့သို့ သနား တော်မူ၍ ဆင်းရဲခြင်းအပေါင်းတို့က ပယ်တော်မူခြင်းငှာ အလိုတော်ရှိသော ရေမြွေသခင် ဘဝရှင် မင်းတရားကြီးသည် မြတ်သောရွှေနည်းတော်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူ၍ ချီတော်မူလေရာ အောင်မြင်ခြင်း ကိုသာ ရတော်မူသည်။

ထိုသို့ ဘုန်းလက်ရုံး အာဏာ ပညာအမြော်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ဧကရာဇ်မင်း မြတ်ကို သင့်မသင့် ရာမရာကို ဗညားသေည်သည် ဟံသာဝတီရွှေပြည်တော်တိုင် လျှောက်လာ ကောင်းပါလျက် မလျှောက်လာသောကြောင့် ဗညားဒလ သွား၍ အရေးအရာကို ဆိုချေ။ သို့ဆို လျက်ကို အရေးအရာမပြီးလျှင် မြေကြီးအထွန့်ငှာသော ဆင်လုံး မြင်းရင်း အများနှင့်ချီ၍ ငါ လုပ်ကြံတော်မူမည်ဟု အမိန့်တော်ရှိ၍ ငါ လာရသည်။ အရေးတော်ပြီးမည့်အကြောင်းကို ပညာဖြင့် ဆင်ခြင်၍ စီရင်ရလိမ့်မည်’

ယင်းရာဇသံကိုရလျှင် ဗညားသေည်သည် တမန်များကို သတ်မည်ပြုသည်။ ၎င်း၏ဆရာ မဟာရတ်က ဖျောင်းဖြသဖြင့် တမန်များကို ချမ်းသာပေး၍ မိမိ အင်အားဖြည့်သည့် ဆင် မြင်း ဗိုလ်ပါများကို ပြပြီးလျှင် ဤသို့ဆို၏။

‘ယခု ငါ့ကို ရန်ပြုမည်ဟူ၍ လာသည်မှာ သေနာပတိ ဗညားဒလ လာသည်ကို မဆို ထားနှင့်ဦး။ မင်းတရားကြီးပင် လာသော်လည်း ငါ့ဆင်အစွယ် အကုန်ကျိုးလေမှ ငါ့ကိုနိုင်မည်’

ဟူ၍ မှာလိုက်သည်။ ယင်းစကားကို သံတမန်တို့ထံမှ ဗညားဒလ ကြားရလျှင်

“ငါ့ကိုသို့ အဂ္ဂမဟာ သေနာပတိ အရေးစကား စေဆိုသည်ကို ဗညားသေသည်သည် မချေမငံသော စကားကို ဆိုလေသည်။ ယခုပင် ငါချီ၍ လင်းဇင်းသားတို့ကို တိုက်မည်”

ဟု ဒေါသပြင်းပြဋ္ဌာနှင့် မိန့်၏။ သို့သော် တပ်မှူးစစ်ကဲတို့က အကြောင်းအမျိုးမျိုးပြ၍ တားကြသဖြင့် ဒေါသအလျောက် မချီရဘဲ နောက်ကျန်တပ်များကို စောင့်ဆိုင်းကာ နေရ၏။

ဤအချက်တွင် ဗညားဒလသည် ယခင်အခါများက စိတ်ရှည်လက်ရှည် အမြင်ကျယ်ကျယ် ဖြင့် ဆုံးဖြတ်လေ့ရှိသည်။ ယခုမူ ပုဂ္ဂိုလ်အရ မချေမငံအပြောခံရလျှင် လူသဘာဝအလျောက် ဒေါသထွက်၍ စိတ်လိုက်မာန်ပါ ချီတက်လိုကြောင်း ပေါ်လွင်စေသည်။ သို့သော် လက်အောက် ငယ်သား တပ်မှူး စစ်ကဲတို့၏ ဖျောင်းဖျချက်ကိုမူ စဉ်းစားဆင်ခြင်လျက် လိုက်နာရပြန်သည်။ အားမတန်၍ မာန်လျှော့ရပြန်သည်။

ဗညားဒလသည် တပ်မှူးစစ်ကဲများ တင်ပြချက်ကို စုံစမ်းသော် ရဲမက်အပေါင်းတို့ ငတ်မွတ် နေကြောင်း၊ ညှိုးငယ်နေကြောင်း အရေးဆိုရန်သာဖြစ်၍ ပါလာသည့် အလုံးအရင်းမှာ နည်းနေကြောင်း၊ ဆင်မြင်းမှာလည်း ဆင်ငယ် မြင်းငယ်သာ များနေကြောင်း၊ သူ့အင်အားနှင့် မတန်ဖြစ်နေကြောင်း၊ ထိုင်းဩရာ ပိဿလောက်၊ ဩရာပိတ်စံတို့လည်း ယခုတိုင်အောင် မရောက်ဖြစ်နေကြောင်း၊ ဇင်းမယ်က ဗညားသေသည်လုံ၊ ဗညားသံလုံတို့လည်း မရောက်သေးကြောင်း စသည်တို့ကို ဆင်ခြင်လျှင် တပ်မှူး စစ်ကဲတို့နှင့် တိုင်ပင်၍ အစားအသောက် မျိုးရိက္ခာများ ရှာစေသည်။ သို့သော်လည်း စားလောက်အောင်မရသဖြင့် အမက်အခဲ ကြုံနေရသည်။ တပ်မှူး စစ်ကဲတို့ဆန္ဒအရ ထိုင်းကျေးလက် သို့ ဆုတ်၍ ရေကြောင်းချီလာသော ဩရာပိဿလောက်တပ်တို့သည် ဗညားဒလတို့ သောင်ရက်က ပြန်လာပြီဟူ၍ ကြားလျှင် အရေးတော်ပြီး၍ ပြန်လာသည် အမှတ်ရှိသောကြောင့် ပြန်ကြ၏။ ထိုသတင်းကိုကြားလျှင် ဗညားဒလသည် မပြန်ဘဲ လှည့်၍တိုက်လိုသည်။ ထိုအခါ ထိုင်းမင်းက သတင်းပေးသည်။ လဝိုက်မှ လှေတပ်များ ချီလာပြီး သုံ့ပန်းများစွာ ခေါ်သွားသည်။

သို့ဖြစ်၍ မဟာသေနာပတိ ဗညားဒလသည် လင်းဇင်းကိုလုပ်ကြံရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်တော့ပြီ။ ဘဝရှင် မင်းတရားကြီးထံ သံတော်ဦးတင်ရန် အချိန်လည်း မရနိုင်တော့ပြီ။ ထိုအခါ ဗညားဒလသည် လင်းဇင်းနှင့် အားမမျှ၍ ဆုတ်ရသည်။ သောင်ရက်တွင် မျိုးရိက္ခာပြတ်သည်။ လဝိုက်ဘက်မှ လှေတပ်များ ချီလာသည်။ ထို့ကြောင့် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး၏ အမိန့်မခံဘဲ တပ်ကိုဆုတ်ခွဲလျှင် အပြစ်ဒဏ်ခံရတော့မည်ကို သိလျက်နှင့် တပ်မှူး စစ်ကဲများ၏ တိုက်တွန်းချက်အရ ထိုညတွင်ပင် ဆုတ်ချီခွဲရလေသည်။ လင်းဇင်းတပ်တို့လည်း ဖိ၍ မိုးဂြမ်းအထိ လိုက်တိုက်သည်။

ဇင်းမယ်ကချီသော ဗညားသေသည်လုံ၊ ဗညားသံလုံတို့သည်လည်း ဗညားဒလ ပြန်လာပြီဟု ကြားလျှင် သောင်ရက်သို့ အရောက်မချီတော့ဘဲ ခရီးတစ်ဝက်က ပြန်၍ ဗညားဒလ ပြန်လာကြောင်းကို ရွှေဖဝါးတော်အောက်သို့ ကြိုလျှောက်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီးသည် ဗညားဒလကို မျက်တော်မူ၍ အလုပ်အကျွေး ကျွန်ငါးယောက်နှင့်သာ နေက်ဟူသော အရပ်တွင် နေရစေ၏။ သမိန်ဗိုက်ညီ အစရှိသော တပ်မှူးစစ်ကဲ အပေါင်းတို့ကိုမူ ပင်းသကားနှင့်ချည်း ဟံသာဝတီသို့ခေါ်ပြီး စစ်မေးတော်မူ၍ ကျေးကျွန် သင်းပင်းတို့ကို ရုပ်သိမ်းတော်မူ၏။ ငါးလမျှ ကြာလျှင် ဗညားဒလထားရာ နေက်အရပ်သည် နာဖျားတတ်သဖြင့် ထိုင်းမင်းက ဗညားဒလကို

သုတေသနစာပေများ

၂၅၉

ကမန်ပိုက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ထားသည်။ ဗညားဒလကို ပြောင်း၍ထားကြောင်းကို ထိုင်းမင်းသည် ဘဝရှင် မင်းတရားကြီးထံ လျှောက်ထားရသည်။ မင်းတရားကြီးသည် မည်သို့မျှ မဆိုမိန့်ပေ။

ဗညားဒလသည် မွန်မင်း၊ မြန်မာမင်း၊ ထိုမင်းနှစ်ပါးတို့၏ အမှုတော်ကို သက်စွန့်ကြိုးပမ်း ထမ်းဆောင်ခဲ့သော သေနာပတိကြီးဖြစ်သည်။ လက်ရေး၊ နှုတ်ရေး၊ ဘေးရေး၊ လှံရေး၊ စီးချင်းအရေး၊ ရာဇဝရိယာယ်အရေးတို့တွင် လွန်စွာ ထူးချွန်ခဲ့သည်။

သို့သော် ကံမကောင်း အကြောင်းမလှ၍ လင်းဇင်းမင်း ဗညားသေည်ကို အရေးဆိုရာ၌ မအောင်မြင်ပေ။ အရေးမလှ၍ ဆုတ်ခွာခဲ့ရာမှ ဘုရင့်နောင်မင်းကြီး၏ မျက်တော်မူခြင်းကို ခံရသည်။ သို့နှင့် ကမန်ပိုက်တွင် နေစေရာမှ သေနေစေသော် ခန္ဓာရွှေ့ခဲ့ရလေတော့သည်။

[မွန်မဂ္ဂဇင်း။ ။ အမှတ် ၂ (၁၉၇၆)]

မွန်ရှေးဟောင်း ကလေးချောသီချင်း နှင့် ကျောက်စာ လေ့လာမှု

မွန်လူမျိုးတို့၏ ရှေးအကျဆုံးဒေသကား တရုတ်ပြည်အလယ်ပိုင်းရှိ ယန်စီကျွန်း မြစ်ဝှမ်းတစ်လျှောက် ဖြစ်ပါသည်။ မြောက်ပိုင်းဘက်မှ တရုတ်လူမျိုးတို့၏ ဖိအားကြောင့် မွန် ခမာအနွယ်ဝင်များသည် ရေကြည်ရာ မြက်နုရာ လွင်ပြင်သစ်များရှိရာသို့ သဘာဝအလျောက် တဖြည်းဖြည်း တရွေ့ရွေ့ ပျံ့နှံ့ခဲ့ကြပါသည်။ မွန် ခမာ စကားပြောသော လူမျိုးစုများသည် အာရှ အရှေ့တောင်ပိုင်းရှိ ချွတ်တီးယား နတ်ပူးအထိ ရှေးအတိတကောလကပင် ဆိုက်ရောက်ခဲ့ကြလေသည်။

မွန် ခမာတို့၏ ကျောက်လက်နက် ပုဆိန်ပုံစံများသည် တရုတ်ပြည်အလယ်ပိုင်းမှ အိန္ဒိယ အလယ်ပိုင်းတိုင် တွေ့ရှိရသည့် ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှု အထောက်အထားများအရလည်းကောင်း၊ ဘာသာဗေဒ လေ့လာနိုင်ယူညီချက်အရလည်းကောင်း မွန်ခမာ စကားပြောဆိုသူများသည် အရှေ့မှအနောက်သို့ ပျံ့နှံ့ခဲ့ကြောင်းကို တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ အာနံတောင်ရိုးတစ် လျှောက်ရှိ လူမျိုးစုများ၊ ထိုင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ လဝ၊ ဝ၊ ပထောင်၊ ယင်းနက် နှင့် ဒနော လူမျိုးများ၊ ယုန်ရှိ ပုမန်လူမျိုး၊ အာသံရှိ ခါးစီလူမျိုး၊ အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်းရှိ ဗုဏ္ဏခေါ် ကိုလာရီယ၊ စန္ဒာလီ စသော လူမျိုးတို့၏ စကားများသည် မွန်ခမာ အနွယ်ဝင်ဖြစ်ကြောင်း ဘာသာ ဗေဒ စစ်တမ်းအရ သိရှိရပါသည်။

မွန်ခမာ ဟူသည်မှာ လူမျိုးကို ဆိုလိုခြင်းမဟုတ်ကြောင်း အထူးသတိပြုရန် လိုပါသည်။ ဘာသာဗေဒ အခေါ်အဝေါ် ပညတ်ချက်တစ်ရပ်သာ ဖြစ်သည်။ အနောက်ဘက်တွင် မွန်လူမျိုးနှင့် အရှေ့ဘက်တွင် ခမာ (ကမ္ဘူ)လူမျိုးကြီးနှစ်မျိုးတို့ကို ဗဟိုထားပြီး အခြေခံတူသော အာရှတောင် ပိုင်းရှိ ဘာသာစကားစုကို ဘာသာဗေဒ ပညာရှင်များက အမည်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

မွန်ခမာ ဟုမခေါ်မီ ဒေါက်တာလိုဂန် (J.R. Logan) က 'မွန်အာနံ'ဟူ၍ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၁၀၀)ခန့်မှစပြီး အမည်ပေးခဲ့ပါသည်။ ဗီယက်ခေါ် (Viet) တရုတ်ဩဇာကြောင့် အာနံ ဘာသာစကားသည် ခမာစကားလောက် မခိုင်ခံ့သဖြင့် နှောင်းဆရာများက 'မွန်အာနံ'ဟု မခေါ်လိုဘဲ 'မွန်ခမာ'ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ကြပါသည်။ (၁၉၀၆)ခုနှစ်တွင် ပါမောက္ခ ရှမစ် (Schmidt)က မွန်ခမာကို 'သြစတြိုအရှေ့တစ်'ဟူ၍ အမည်သစ်တစ်ရပ် ပေးခဲ့ပြန်ပါသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် မွန်နှင့်အနွယ်ဝင် ဘာသာစကားသည် အလွန်ကျယ်ပြန့်သော ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ မလေးကျွန်းဆွယ်ရှိ အပူစားကပ္ပလီလူမျိုး စမောင်းနှင့် စကိုင်း ဘာသာစကားများသည် မွန်ခမာအနွယ်ဝင် ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယအလယ်ပိုင်းရှိ ဗုဏ္ဏဘာသာစကားတွင် မွန်နှင့် အခြေခံတူနေပါသည်။ အရှေ့အတွက် တစ်ခုခြောက်အထိတူညီပြီး မျက်စိ၊ နှာခေါင်း၊ ခြေ၊ လက်၊ ဦးခေါင်း၊ ငါး၊ ငှက်၊ ဒေါင်း၊ ကျား၊ ရေ စသည့် အခြေခံစကား အခေါ်အဝေါ်များမှာ ထပ်တူညီနေကြောင်းကို အိန္ဒိယဘာသာဗေဒ လေ့လာမှု (ဝါ) အိန္ဒိယဘာသာဗေဒစစ်တမ်း (Lin-

guistic Survey of India) တွင် ခေါက်တာ ဂရီအာဆင် (Dr. Grierson) က အကျယ်တဝင့် ဖော်ပြထားပါသည်။

မွန်ခမာ စကားပြောဆိုသူများသည် အိန္ဒိယပြည်သို့ စပါးစိုက်ပျိုးမှု ယဉ်ကျေးမှုကိုပင် ယူဆောင်သွားခဲ့သည်ဟု ပါမောက္ခလုစ်က (Rice & Religion) စာတမ်းကို ရေးခဲ့ပါသည်။ အောက်ပိုင်းတွင် မွန်ခမာ စကားပြောသော မွန်နှင့်ခမာ စသော လူမျိုးများထံ ဟိန္ဒူနှင့် ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှု များနှင့် အကွာရာစာပေများကို အိန္ဒိယကတစ်ဖန် ပြန်ပေးခဲ့လေသည်။

မွန်ဘာသာ ရာဇဝင်သမိုင်းတွင် ကာလိင်္ဂ (ဝါ) တိလိင်္ဂတိုင်းမှ မင်းညီ မင်းသားများသည် သုဓမ္မဝတီ (သထုံ)သို့ လာရောက်ခဲ့ကြကြောင်း၊ ဟိမဝန္တာတောင်မှ ဝိဇ္ဇာဒိရ်လည်း ဇင်းကျွတ်တောင်သို့ လာရောက်ပြီး နဂါးမနှင့် အကြောင်းပါခဲ့ကြောင်း၊ သထုံပြည်တရင် သီရိဓမ္မာသောကသည် ဟိမဝန္တာမှ ဇော်ဂျီနှင့် ဇင်းကျွတ်တောင်မှ နဂါးမတို့သင့်၍ ပေါက်ဖွားသည်ဟုဆိုကြောင်း၊ ထိုမင်း၏နောင်တော် သည် ငယ်စဉ်ကပင်သေဆုံး၍ အိန္ဒိယပြည်တွင် ဂဝံပတိရဟန္တာဖြစ်ခဲ့ပြီး သထုံသို့ ကြွရောက်ခဲ့ကြောင်း၊ ဂဝံပတိထေရ်၏ ပင့်ဆောင်ချက်ဖြင့် အရှင်ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားပင်လျှင် သထုံသို့ ကြွရောက်ခဲ့ ကြောင်း၊ ထို့နောက် သောဏထေရ်နှင့် ဥတ္တရထေရ်တို့ ကြွရောက်ခဲ့သည်များကို ဖော်ပြထားပါသည်။

ထို့ပြင် မွန်ဘာသာ ကလေးချောသီချင်း သုံးပုဒ်အရလည်း ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်းနှင့် တိလိင်္ဂတိုင်း (မဒရပ်နယ်)မှ မွန်သုံးမျိုးတို့သည် ရာမညတိုင်း မွန်ပိုင်းသုံးရပ်သို့ မည်သို့မည်ပုံ ဆိုက်ရောက်လာ ကြသည်ကို ထူးထူးဆန်းဆန်း ဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာလည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်တစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ယင်း သီချင်းသုံးပုဒ်ကား အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပထမသီချင်း (မွန်ဒိုင်)

ဟီလေယောလေ၊ သင်ကြင်ဂင်္ဂါ၊ ဒေသရးမန်။
ပိုမန်ဒိုင်ပွန်၊ လောန်စိုပ်ဒွါင်၊ ချင်တြိကုမ္မ။
ဝိပါကတုံ၊ ဟိုတိကံတမ္မာ၊ ခြာနုမိမ။
(ဟိုတိဝိပက်တုံ၊ ကံလလဏာ၊ ခြာနုမိမ။)
မူသုကကာလ၊ ဒေသဒတန်၊ စိုပ်ပွန်ရောကောန်။

ဘာသာပြန်

ဟီးလေးရီးလေး (လှေလှော်သံ)၊ မွန်တို့ပြည်
ဒေသ၊ ဂင်္ဂါမြစ်ကမ်းနဖူးမှ၊ ငါတို့ မွန်ဒိုင်တတွေ၊
ပင်လယ်ကို ကျော်လွန်ကာ တြိကုမ္မ ဒဂုန်မြို့ပြသို့
ဆိုက်ရောက်ခဲ့ပါပြီ။

မူရင်းဝိပါက ရှေးကရေစက်ကြောင့် မိဘနှင့်
ကွဲကွာခဲ့ရတယ်။ ဘယ်သောအခါ နှစ်ကာလကျမှ

ငါတို့ရဲ့မူလဒေသကိုပြန်ရောက်ရပါ့မလဲ သားမောင်ရယ်။

ဒုတိယသီချင်း (မွန်ဒ)

ဟးစွိုင်သွာယျ၊ တိလိင်္ဂန၊ ဒေသချင်မန်။
သိုင်ကုသို (ကြိန်) အောန်၊ ကျကွန်ဒ၊ တရဒိုဟ်ပုဗ္ဗ
တိဝါနီခသိုင်၊ ချင်တြိပြ၊ ရဲမိလိခ (ရဲသုဝက္ခ)
မင်ဗွာသုဒ္ဓ၊ ပုတရ်ကိုပ်၊ စိုပ်ကျင်ရောင်ကောန်။

ဘာသာပြန်

ဟး (လှမ်းဆွတ်သံ) ချစ်ခြင်းမေတ္တာခွင်၊
တိလိင်္ဂန မွန်တို့ဒေသမှ၊ ရှင်ဘုရင်
ကုသိုလ်အင်အား (ဖုန်းတောဇော်)နည်းပါးလို့
အရှေ့နိမ့်ပြီး အရှေ့အရပ်သို့ ငါတို့ထွက်ပြေး
တိမ်းရှောင်ခဲ့ရာ၊ မိလိခ (လူရိုင်း)တို့ရဲ့မြို့၊
ဟောင်း ဂဝံကျောက် မြေအင်္ဂုကို ရောက်
လာရတာ ယုလင်ပျို သုဒ္ဓရဲ့ ရှေ့ဆောင်
လမ်းပြလို့ပါပဲ သားချစ်ရယ်။

တတိယသီချင်း (မွန်ည)

ဟီလေယောလေ၊ ပါင်ကြိုင်ဂေါခါ၊ ဒေသရးမန်။
သင်လို့သီဒန်၊ ကောရောမန္တေ၊ ဒေသအဟံ။
ဟုံမွဲကိုနာ၊ မွးသာခြာ၊ ဝိပါကက။
ဟုံသိုဉ်တုံ၊ တံရးခြာကိုပ်၊ စိုပ်ကျင်ရောင်ကောန်။

ဘာသာပြန်

ဟီးလေးရီးလေ၊ ဂေါဒါဝရီမြစ်ဝ၊ မွန်တို့
ပြည် မွန်တို့ဒေသ၊ ကောရောမန္တေ (Coro
mandel) ပင်လယ်ကမ်းခြေကား ငါတို့နေ
ရင်းဒေသပါပဲ။ အရှင်မဲ့လို့ ဝိပါကကအရ
ခွဲခွာကျေကွင်းရပြီး ဘီလူးကျွန်းအစ ဇရာ
ကျေးစပ် (မုဒုံနယ်) အဆုံးသို့ ငါတို့အားလုံး
ရောက်ခဲ့တာပဲ သားငယ်ရယ်။

အထက်ပါသီချင်းများကို (၁၉၃၇-၃၉)ခုနှစ်က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည့် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်
(Bulletin of School of Oriental Studies) ဂျာနယ် (J.A. Stewart) ၏ (Song of the three
Mons) ဆောင်းပါးနှင့် (၁၉၅၈)ခုနှစ်က ပုံနှိပ်ခဲ့သည့် မော်လမြိုင် တောင်ပေါက်ဆရာတော်
အရှင်စက္ကပါလ၏ ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဌဝီဝင်ကျမ်းကြီး စာမျက်နှာ (၂၅၉) (၂၆၄)တွင် မှတ်ချက်
များနှင့်တကွ ဖော်ပြပါရှိပါသည်။

ဤသီချင်း သုံးပုဒ်ကို လေ့လာပြီး မွန်များသည် အိန္ဒိယပြည် ဂင်္ဂါမြစ်ဝှမ်း၊ ဂေါဒါဝရီမြစ်ဝ၊
ကောရောမန္တေ ကမ်းခြေနှင့် ကာလိဂံတိုင်း တိလန်ဒေသမှ အုပ်စုအလိုက်ထွက်ခွာခဲ့ပြီး သထုံ
ဘီလူးကျွန်းနှင့် မုဒုံနယ်သို့ ရှေးအခါက ဆိုက်ရောက်ခဲ့သည်ဟု ပညာရှင်အချို့ ယူဆခဲ့ကြသည်။

သီချင်းပေမူတစ်စောင်ကို (၁၉၂၆)ခုနှစ်က ဇင်းကျိုက်ရွာ ခလောက်အင်းကျောင်မှရပြီး
အခြားမူတစ်မူကို မွန်အဘိဓာန်ဆရာ ရောဗတ်ဟာလီးဒေးထံမှ ရရှိသည်ဟု ကျေအေစာီးဝပ်က
ဖော်ပြပါသည်။

သီချင်းလင်္ကာပေမူ၏ သက်တမ်း (၁၉)ရာစုထက် စောနိုင်သည်ဟုလည်း ယူဆကြောင်း
မှတ်ချက်ရေးခဲ့ပါသည်။ သီချင်းတွင်ပါရှိသည့် မွန်ဒိုင်၊ မွန်ည၊ မွန်ဒ၊ သာမက မွန်တီ၊ မွန်စဟူ၍
လည်း ရှိသေးကြောင်း မွန်အချင်းချင်းကို သွေးခွဲသည့်သဘော ဆိုကြသေးသည်။ အိန္ဒိယပြည်တွင်
ဇာတ်မြင့်သူနှင့် ဇာတ်နိမ့်သူဟူ၍ လူအချင်းချင်း ခွဲခြားမှုရှိသော်လည်း မွန်လူမျိုးတွင် ထိုသို့
ခွဲခြားမှုမရှိခဲ့ပေ။

အမှန်မှာ မွန်ဟူ၍ တစ်မျိုးတည်းသာ ရှိခဲ့ပါသည်။ ပုဂံခေတ် ရှေးမွန်စာတွင်

(ရွှေည် = ရမေည်)ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဟံသာဝတီ ဗဂိုးခေတ် မွန်ကျောက်စာတွင်
ရွန် = ရမန် ဟူ၍ ရေးခဲ့ရာမှ ယနေ့ “မန်”ဟူ၍ ပြောင်းလဲလာခြင်းသာ ဖြစ်ပါသည်။ မွန်လူမျိုး
သည် အရှေ့အရပ်ရှိ တရုတ်ပြည်မှ ဆင်းသက်လာခြင်းဖြစ်၍ အနောက်အရပ်ရှိ အိန္ဒိယပြည်မှ
ဆင်းသက်လာခြင်း မဟုတ်ပါ။ အိန္ဒိယမှ ဟိန္ဒူနှင့် ဗုဒ္ဓယဉ်ကျေးမှုများ၊ ထီးနန်းဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု
ပညာများ၊ အက္ခရာစာပေကျမ်းဂန်များကို လက်ခံရရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ရှေးက မွန်များသည်
ယဉ်ကျေးမှုရှိသော အိန္ဒိယသားများနှင့် ဆက်ဆံပေါင်းသင်းခဲ့ကြသည်မှာ ထင်ရှားပါသည်။ ယင်း
ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှုကြောင့်သာလျှင် အိန္ဒိယယဉ်ကျေးမှု အက္ခရာစာပေများကို (၁၇၈၉)ခုနှစ်တွင်
စီကုံးထုံးဖွဲ့သော မွန်ဘာသာ ဗုဒ္ဓဝင် ပထမ ဗောဓိပျို့တွင် အရှင်ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားအား
မွန်အနွယ်ဝင်ဆိုပြီး မွန်ကုန်သည်ညီနောင် တပုနှင့် တပပ်တို့က ဘုရားကို ရှေးဦးစွာ ဖူးတွေ့ရသည်ဟု

ဆိုထားသေးသည်။ မြန်မာတို့ကလည်း သာကီဝင်မျိုးဟုဆိုသဖြင့် မွန်နှင့်မြန်မာတို့သည် တစ်မျိုးတည်းက ဆင်းသက်လာသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဘာသာစကား ကွဲပြားကြသော်လည်း လူမျိုး (Race) အနေဖြင့် မွန်ရော မြန်မာပါ တိုင်းရင်းသားအားလုံးတို့သည် မွန်ဂိုလို့က်လူမျိုး (Mongoloid race) ချည်းသော ဖြစ်ကြောင်း မှန်ပါသည်။ အသားဝါသောလူမျိုးဟု အနက်ရှိ၏။

အထူးသဖြင့် မွန်နှင့် မြန်မာတို့သည် ပုဂံခေတ်မတိုင်မီက ညီအစ်ကိုအရင်းပမာ ချစ်ခင်စွာ ပေါင်းသင်း ဆက်ဆံခဲ့ကြသည်။ မြန်မာများသည် ကျောက်ဆည်သို့ ဆိုက်ရောက်ကြစဉ်က မွန်များသည် ကျောက်ဆည်တစ်ဝိုက်၌ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်မှာ ထိုဒေသတွင် မွန်ရွာဟု အခေါ်အဝေါ်ရှိခဲ့သည်ကတစ်ကြောင်း၊ ရမည်းသင်းမြို့သည်လည်း 'မွန်အသင်း' ဟု အနက်ဆောင်သည်ကတစ်ကြောင်း စသော အကြောင်းများကြောင့် ထင်ရှားပါသည်။ (ရမည်း = မွန်)

မြန်မာဘုရင် အနော်ရထာမင်း၊ စောလူးမင်းနှင့် ကျန်စစ်သားမင်းတို့သည် မွန်စာကို အလေးထားကာ ရေးသားခဲ့ကြသည်ကို စိတ်ဝင်စားဖွယ်အကောင်းဆုံး ဖြစ်ပါသည်။ ထိုမင်းသုံးပါးအနက် ကျန်စစ်သားမင်းသည် မွန်စာကို အများဆုံး ရေးထုံးပြုခဲ့ပါသည်။ မြန်မာရာဇဝင်တွင် ထင်ရှားသော ကျန်စစ်သားမင်းကို လူသိများပေသည်။ မှန်နှန်း၊ ဦးကုလားအစရှိသော ရာဇဝင်ကျမ်းများအရ ကျန်စစ်သားသည် အနော်ရထာမင်းစောနှင့် ဝေသာလီပြည်မှ ပဉ္စကလျာဏီ မင်းသမီးတို့သင့်၍ ဖွားမြင်သည်ဟု အများ သိရှိသိစဉ် ဖြစ်ပါသည်။

သို့သော် ကျန်စစ်သားမင်း နန်းတက်ပြီး ကိုးနှစ်ခန့်အကြာ သက္ကရာဇ် (၄၅၅) ခုနှစ်တွင် တိုင်းခန်းလှည့်လည်စဉ် သရေခေတ္တရာပြည်၌ အမိန့်ပြန်တမ်းတစ်စောင်ကို အများသိရှိရန် ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

ထိုအမိန့်ပြန်တမ်းကို မွန်ဘာသာဖြင့် ကျောက်ထက်အက္ခရာတင်ခဲ့ရာ ယနေ့ ပြည်ရွှေဆံတော်ဘုရား၌ တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ယင်းကမ္မည်းကျောက်စာတွင် ကျန်စစ်သားသည် အနွယ်နှစ်ပါးမှ ပေါက်ပွားသည်ဟု သူ၏မိဘမျိုးရိုးကို သုံးကြိမ်မျှ ဖော်ပြထားသည်။ သူ၏ခမည်းတော်ကား အာဒိစ္စဝံသ၊ နေမျိုးနွယ်ဖြစ်၍ မယ်တော်မှာ ဝါးရံတော၌နေသည့် ဥမှ ပေါက်ပွားသော အဏ္ဏဇေယျ ဖြစ်ပါသည်ဟူ၍ ဒဏ္ဍာရီဆန်ဆန် မှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ အမိမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ (ဝေဠု)ကို (ဗေဠု)ဟု ယူဆပြီး ဥသျှစ်နွယ်ဟူ၍ ဆီလျော်အောင် လန်ဒန်တက္ကသိုလ်မှ ဒေါက်တာ ဗလက်ဒင် ပြန်ဆိုခဲ့ဖူးသည်။

ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာတွင် သူ၏မိဘမျိုးရိုးကို ဖော်ပြသကဲ့သို့ သူ၏အတ္ထုပ္ပတ္တိကို တုတ်ဩဘာမင်္ဂလာ ကောင်းမှုတော်များ အကြောင်းကိုလည်း အကျယ်တဝင့် ရေးသားထားလေသည်။ မွန်စာပေသမိုင်းတွင် ကျန်စစ်သား၏ မွန်စာပေများကား စကားပြေဖြစ်စေကာမူ ပျို့ကဗျာလင်္ကာများပမာ စာပေအရသာတို့နှင့် ပြည့်ဝလှပေသည်။ မွန်စာပေ အထွတ်အထိပ်ရောက်သည့် ခေတ်ကား ကျန်စစ်သားမင်း၏ ပုဂံခေတ်ဟု ဆိုရပေမည်။ နိုင်ငံရပ်ခြား တိုင်းတစ်ပါးနှင့် ဆက်သွယ်ရေးတွင် ကျန်စစ်သားသည် သင်္ဘောတစ်စင်းဖြင့် ရွှေငွေ ရတနာများတင်၍ အိန္ဒိယပြည်သို့ သံတမန် ကိုယ်စားလှယ်များလွှတ်ကာ ဗုဒ္ဓဂါယာရှိ မဟာတေဓိဘုရားကို ပြုပြင်စေခဲ့သည်။ အသောက (သီရိဓမ္မာသောက) မင်းကြီး တည်ထားသည့် ဗုဒ္ဓဝင်ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံဟောင်း များကိုလည်း အသစ်ပြုပြင်စေသည်။ အခါတစ်ပါး ပုဂံပြည်သို့ ရောက်ရှိလာသော စောလီမင်း (တမိ) အား ဗုဒ္ဓ၊

မေ့၊ သံဃာ တည်းဟူသော ရတနာသုံးပါး၏ ဂုဏ်တော်များကို ရွှေပြားပေါ်တွင် မင်္ဂလာဖြင့်ရေး၍ သိစေခဲ့သဖြင့် စောလီမင်းသည် ဗုဒ္ဓဘာသာသို့ သက်ဝင်ယုံကြည်ခဲ့လေသည်။

ပုဂံနန်းတော်ကို အသစ်တည်ဆောက်ရာ၌ ပဉ္စမြာသာဒဟုဆိုအပ်သော နန်းပြဿာဒ်ကြီး ငါးဆောင်တွင် မင်းခမ်းမင်းနား (၂၈)တို့ကို စုလစ်မွမ်းမျှန်တို့နှင့်တကွ တန်ဆာဆင်ထားသည်။ သီဟာသနနှင့် သိဟာသန ရွှေပလ္လင်ကိုလည်း တိမ်ရောင်နှင့်တူ၍ ညိုပြာသော ကျောက်မျက်ရတနာ များဖြင့် မွမ်းမံထားသည်။ ရွှေနန်းတော်တည်သည့် အခမ်းအနား၌ ရှေးဦးစွာ မင်္ဂလာပရိတ်တော် နာပွဲ ကျင်းပသည်။ တရား၏ ရထားထိန်းဖြစ်သော မဟာထေရ်ရှင်အရဟံအမှူးပြု၍ နာယက ဆရာတော်ကြီး (၁၀၈)ပါး၊ သင်္ဃာထု အပါး (၄၀၀၀)တို့ကို ပင့်ဆောင်သည်။ ရဟန်း (၄၀၀၀) တို့က ရွှေကလသတ်အိုး၊ ငွေကလသတ်အိုး၊ ကြေးကလသတ်အိုးနှင့် မြေကလသတ်အိုးတို့ဖြင့်လည်း ကောင်း၊ နာယက ဆရာတော် (၁၀၈)ပါးတို့က လက်ျာရစ် ခရုသင်းတို့ဖြင့်လည်းကောင်း နန်းတော် တိုင်များကို မင်္ဂလာပရိတ်ရေတို့ဖြင့် သွန်းလောင်းကြ၏။

ယင်းအခမ်းအနားသို့ ကျန်စစ်သားသည် တောက်ပသော ရွှေကကြိုးတန်ဆာများ ဆင်မြန်း ထားသည့် ဆင်ဖြူတော်ကို စီးလျက် ကြွရောက်တော်မူသည်။ လက်ဝဲ လက်ယာနှစ်ဖက်တွင် ရွှေကကြိုးတန်ဆာများဖြင့် လှပစွာ မွမ်းမံထားသည့် မြင်းစီးသူရဲများ ခြံရံကြသည်။ နောက်တော် ပါးတွင် ဝေါစီးသူများ လိုက်ပါကြသည်။

ကျန်စစ်သားမင်းလက်ထက်တွင် ပြည်တွင်းပြည်ပ ရန်စစ်ကင်းစင်သည်။ ရာသီဥတု မှန် ကန် ညီညွတ်သည်။ မြေဩဇာတော် ကောင်းမွန်၍ သစ်ပင်ဝါးပင်များသည် မွေးကြိုင်ထုံသင်းစွာ ပွင့်ဖူးကြသည်။ သစ်ပင် ဝါးပင်များသည် ဩဇာရသရှိသော အသီးအနှံများနှင့် ပြည့်စုံကြသည်ဖြစ် ၍ သစ်သီးဝလံ ပန်းမန် မှီမျှစ်တို့လည်း ပေါများသည်။ မိုးအကြိမ် (၁၂၀)ရွာသည်။ ပြည်သူတို့ သည် ရွှေငွေပစ္စည်းဥစ္စာ ပေါကြွယ်ဝသည်။ ကျီကြ တိုက်တာများတွင် စပါး၊ ပြောင်း၊ ပဲ စသည် ဖြင့် ပြည့်နှက်သည်။ အိမ်ခေါင်ချပ်များကို ကြေးဝါဖြင့် အုပ်မိုးကြသည်။ အိုးစလောင်း ရောင်းသော အမယ်အိုများပင် ဈေးကောင်းရသဖြင့် ချမ်းသာပျော်ရွှင်ကြ၏။ ဆင်း၊ မြင်း၊ ကျွဲ၊ နွား၊ ဝက်၊ ကြက်၊ ဆိတ် သတ္တဝါတွေလည်း ပေါများသည်။

ပြည်သူတို့သည် ကျန်းမာရေးကောင်းမွန်ပြီး ပေါင်းသင်းဆက်ဆံရေး၊ လူမှုရေးမှာလည်း ညီညွတ်ချစ်ခင်ကြသည်။ လူအပေါင်းတို့သည် အမိအဖတို့၏ အပြစ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ မောင် နှမတို့၏ အပြစ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ လင်မယားတို့၏အပြစ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ကလျာဏ ဓိတ္တသင်္ဂဟ ချစ်မိတ်ဆွေတို့၏ အပြစ်ကိုသော်လည်းကောင်း ကွယ်ဝှက်ခြင်းမပြု။ သန်ရှင်းစင်ကြယ် ရန်အလို့ငှာ ဆေးကြောပစ်ရန် ထုတ်ဖော်ကြသည်။ ချစ်သူနှင့် ကွဲကွာတွေ့ကွင်းမူ မရှိကြ။ ပူပင် သောက စိတ်ဒုက္ခရောက်မှ မရှိကြ။ ကောသေယျမိုး၊ ရွှေချည်ထိုး၊ ငွေချည်ထိုး စသော အဝတ်ပုဆိုး ကောင်းတို့ကို ဝတ်ဆင်ကြသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ပြည်သူတို့ကို ရင်ဝယ်သားကဲ့သို့ ချစ်ခင်၏။ ပြည်သူတို့ကလည်း ကျန်စစ်သားကို ဖခင်အလား ချစ်ခင်ကြပြီး အတီးအမှုတ် အကအခုန်တို့ဖြင့် လာရောက်ကြကာ ကြာပန်းမျိုးစုံ ကိုင်ဆောင်၍ ပူဇော်ကန်တော့ကြသည်။ အခွန်တော်များကိုလည်း မှန်မှန်ဆက်သကြသည်။ ပျူ၊ မွန်၊ မြန်မာ စသော တိုင်းရင်းသားပညာရှိ သုခမိန်များကို မြှောက်စား၍ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဆိုအတီးအမှုတ် အကအခုန်တို့ကိုလည်း အားပေးသည်။

ယခုခေတ် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံနီးပါးမျှ ကျယ်ပြန့်သော ပုဂံနိုင်ငံကို အုပ်စိုးသည့် ကျန်စစ်သားမင်းမှာလည်း ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး ချမ်းသာသုခနှင့် ပြည့်ဝ၍ ပျော်ရွှင်သည်။ ကျန်စစ်သားကို ခစားသော မင်းသမီးပျိုတို့၏ အမွှေးအကြိုင်နှင့် ခမ်းနားခြင်းသည် မုလေး စံပယ်ပန်းတို့၏ ထုံသင်အုံ့ရှိသော ဣန္ဒရာဇာ သိကြားမင်း၏ ကြင်ဘက်သက်လျာ ကတော်မယားဖြစ်သော အလမ္ပူသာ မည်သော မိဖုရား၏ အမွှေးအကြိုင်နှင့် ခမ်းနားခြင်းတို့နှင့်တူသည်ဟု ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာတွင် ခုံညားစွာ ရေးသားဖော်ပြထားလေသည်။

ကျန်စစ်သား၏ ပုဂံခေတ် ရှေးမွန်စာပေများတွင် တင်စားသည့် ဥပမာ၊ ဥပစာ အနှိုင်း ဝိသေသန အဆင်တန်ဆာများမှာ လွန်စွာ ပြောင်မြောက်သဖြင့် စာပေရသ ဂုဏ်အင်္ဂါအရည်အချင်းတို့နှင့် ပြည့်စုံလှပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျန်စစ်သား၏ လှပသော မွန်စာပေများအနက် လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် လုပ်သားပြည်သူတို့ သိရှိနိုင်ရန်အလို့ငှာ မြန်မာပြန်၍ အနည်းငယ်မျှ ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

ညောင်ဦးမြို့ ရွှေစည်းခုံ ဘုရားအနီးရှိ ကျောက်စာတိုင်ကြီး

(က)မျက်နှာတွင်

‘သီရိ၊ နမောဗုဒ္ဓာယ၊ နမော ဓမ္မာယ၊ နမောသဃီာယ၊ ရုပ်အဆင်းဝိသေသ အထူးရှိတော်မူသော ကိုယ်မှ တောက်ပ ထွန်းလင်းသည့် ရောင်ခြည်တော် ခြောက်သွယ်ရှိသော၊ သတ္တဝါအားလုံးကိုချစ်သော၊ သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက် မြင့်မြတ်သော၊ သီဟရာဇာ ခြင်္သေ့မင်းနှင့် တူသော၊ သကျမုနိ ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားသခင်သည် အခါတပါး၌ ဇေတဝန်မဟာဝိဟာရ ကျောင်းတော်တွင် သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဘုန်း၊ ပညာ၊ ရဲစွမ်းသတ္တိ၊ တန်ခိုးတေဇော်၊ ဝီရိယ၊ ကျော်စောခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပြိုင်ဘက်ကင်းသော၊ သူတကာထက် မြင့်မြတ်သော၊ သီရိတြိဘုတနဒိကျ ဓမ္မရာဇာ (ကျန်စစ်သား)မင်း၏ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကြောင်းကို ဗျာဒိတ်ပေးလျက် ဟောကြားတော်မူ၏’

(ခ)မျက်နှာတွင်

‘ကျန်စစ်သားမင်း၏ ကျောစောခြင်းသည် ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းအဝှန်း ပြန့်နှံ့သည်။ သူ၏ မာကျောခြင်းသည် သံမဏိနှင့်တူ၏။ သူသည် ကောင်းမြတ်သော သီလဓမ္မတို့ကို ဆောက်တည်၍ အနိအစောတို့နှင့်တူသော အကျင့်ဆိုးအားလုံးကို အမွှေးအကြိုင်နှင့်တူသော အကျင့်ကောင်းတို့ဖြင့် ဖျက်ဆီးပစ်မည်။ မစင်ကြယ်သော ကိုယ်၏ဒုစရိုက်၊ နှုတ်၏ဒုစရိုက်အားလုံးကို ရေနှင့်တူသော စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသော သီလတို့ဖြင့် ဆေးကြောပစ်မည်။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ နိုင်ငံအဝှန်းသည် သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့ ကျယ်ပြန့်သည်။ ဆူးငြောင့်ခလုတ်နှင့်တူသော သူခိုးဘေး၊ ထူပြောသော တောနှင့်တူသော ရန်သူဘေးတို့မှ ကင်းဝေးမည်။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် ပြည်သူအပေါင်းတို့အား လက်ျာလက်ဖြင့် ထမင်းမုန့် စသော ပစ္စည်းဥစ္စာ အဝတ်ပုဆိုးကောင်းများကို စွန့်ကြဲမည်။ ပြည်သူအပေါင်းတို့အား အမိရင်ခွင်၌ရှိသော သားငယ်ပမာ ချမ်းသာသုခနှင့် ပြည့်စုံစွာ နေစေသည်။ ကျန်စစ်သားမင်းသည် ပြည်သူအပေါင်းတို့အား ‘သင်တို့ ကောင်းမှုပြုကြလော့၊ သင်တို့ ကောင်းမှုပြုကြလော့’ဟူ၍ အစဉ်သဖြင့် သွန်သင် ဆုံးမဩဝါဒပေးသည်။

(ဂ) မျက်နှာတွင်

*ကျန်စစ်သားမင်း အုပ်စိုးစဉ် အကယ်၍ တိုင်းတစ်ပါးက စစ်တပ်ကြီးချီလာပါမူ မင်းကြီး၏ မျက်မှောက်သို့ အောင်ခြင်နှိမ့်တံ့ကောင်း၊ နက္ခတ်ကောင်းတို့သည် ချက်ချင်း ရောက်ရှိလာမည်။ ကျန်စစ်သားသည် မွန်းတည့်နေ့ကဲ့သို့ ထွန်းလင်းတောက်ပမည်။ တိမ်အချိုး အနွယ်မှဖြစ်သော မြင်း၏ လျင်မြန်ခြင်းရှိသော မြင်းမြတ်ကိုစီးလျက် စစ်ကို နိုင်နင်းစွာ တိုက်ခိုက် တွန်းလှန်ပစ်မည်’

(ဃ) မျက်နှာတွင်

*ကျန်စစ်သားမင်းသည် အပါယ်လေးပါးကျသော သတ္တဝါအပေါင်းတို့ကို ကယ် တင်မည်။ အကွယ်အကာခိုလှုံရာမဲ့သော၊ မဟာသမုဒ္ဒရာနှင့်တူသော သံသရာ၌ နစ်မြွန်းကုန် သော လောကသားအားလုံးကို နတ်ဒေဝါတို့နှင့်အတူတကွ သင်္ဘောကြီးနှင့်တူသော မြင့်မြတ် သော တရားဓမ္မယာဉ်ထက်၌ တင်ဆောင်ကာ မွန်မြတ်သော ပြည်နိဗ္ဗာန်ဆိပ်ကမ်းသို့ အရောက် ပို့ဆောင်ပေးလတ္တံ့’

(င) မျက်နှာတွင်

*အကောင်းအဆိုး၏ အကျိုးအပြစ်ကို မြင်သော ရဟန်းနှင့် ပညာရှင်ကပ်ပဏ္ဍိတ တို့သည် ကျန်စစ်သားမင်း၏ မျက်စိနှစ်လုံးနှင့်တူသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ရှေးမင်းတို့၏ ပဝေဏီ အစဉ်အလာ ထုံးတမ်းများကိုလည်း တည်တံ့စေပြီး သူ၏နှုတ်မှ တရားဓမ္မနှင့်ညီ သော အမိန့်များသာလျှင် အစဉ်ထွက်သည်။ ကျန်စစ်သား၏နှုတ်ကို သူရဿတီ နတ်သမီး အစဉ်စောင့်စည်းသဖြင့် စကားပြောကောင်းခြင်းပညာသည် သူ၏ နှုတ်၌ အခါခပ်သိမ်း တည်နေ သည်။ ကျက်သရေမင်္ဂလာ ခမ်းနားသိုက်မြိုက်ခြင်းအင်္ဂါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂံပြည်ကို အုပ်စိုး ရ၍ ကျန်စစ်သားမင်းသည် အမျိုးလေးပါးပြည်သူတို့အား အလွန်ချစ်ခင်သဖြင့် ပြည်သူတို့သည် မင်းကို ကြောက်ရွံ့ရသောစိတ်မှ ကင်းဝေးစေသည်။ အရိယာရဟန်းသမ္ဘာအပေါင်းတို့သည် ထုံသင်းမွှေးကြိုင်သည့် ပန်းနှင့်တူသော တရားမြတ်ကို ဟောကြား၍ အမွှေးအကြိုင်နှင့်တူသော သီလတို့ကို ပန်ဆင်ကြသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ပြည်သူအပေါင်းတို့အား တရားနှင့်အညီ သွန်သင်ဆုံးမ ဩဝါဒပေးသည်ကို ပြည်သူအပေါင်းတို့က တစ်သဝေဝတိမ်းလိုက်နာကြပြီးလျှင် မင်းကြီးကို ကောင်းချီးမြှင့်ဘာပေးသံ၊ ချီးမွမ်းသံ၊ သာဓု ခေါ်သံတို့သည် သန်းခေါင်ယံတွင် ရွာသော သည်းတန်သည့် မိုးကြိုး၏အသံနယ် ဖြစ်ပါသည်။

အစရှိသည်ဖြင့် ပုဂံခေတ်တွင် ကမ္ဘာလုံးထိုးခဲ့သော ကျန်စစ်သား၏ မွန်စာပေ ကျောက်စာ သည်ကား ပြိုင်ဖက်ကင်းပါပေသည်။

[(၄)နှစ်မြောက် မွန်ပြည်နယ်နေ နှစ်လည်စာစောင်၊ ၊ (၁၉-၃-၇၈)]

မြန်မာအက္ခရာသမိုင်း

နှင့်

ပုဂံခေတ် မွန်စာပေရသ

မွန်နန်းရာဝင်အရ ပုဂံပြည်ကို ခရစ်နှစ် (၉)ရာစုမှစပြီး တည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ သရေခေတ္တရာ ပျူနိုင်ငံပျက်ပြီးနောက် ပျူများနေခဲ့သော ပျူရွာကို ပျူဂါမ၊ ပျူဂါမမှတစ်ဆင့် ပုဂံဟု ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ခေါ်ခဲ့ဟန်တူကြောင်း ဆိုကြပါသည်။ မွန်ကျောက်စာတွင် "ဗုကာမ်" ဟု ခေါ်ပါသည်။ ပုဂံပြည်တွင် မင်းပေါင်းများစွာ အုပ်စိုးခဲ့သည့်အနက် အနော်ရထာမင်းကြီးလက်ထက်ရောက်မှ ပုဂံတွင် စာပေ အရေးအသား သာဓကများကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ပုဂံပြည်တွင် သရေခေတ္တရာမှလာသော ပျူအက္ခရာ၊ ရခိုင် ဝေသာလီမှလာသော နာဂရီ အက္ခရာနှင့် သုဝဏ္ဏဘုမ္မိ ခေါ် သထုံမှလာသော မွန်အက္ခရာ စသည့် အက္ခရာ သုံးမျိုးစလုံးကို အသုံးပြုပါသည်။ ရေးသားခဲ့သော ဘာသာများမှာ သက္ကတဘာသာ၊ ပါဠိဘာသာ၊ ပျူဘာသာနှင့် မွန်ဘာသာများ ဖြစ်ပါသည်။

အနော်ရထာခေတ်တွင် မြန်မာဘာသာနှင့် ရေးသားခဲ့သော စာပေအထောက်အထားကို မတွေ့ရှိရသေးပေ။ ထို့ကြောင့်ပင် အနော်ရထာခေတ်တွင် မြန်မာစကား ရှိသော်လည်း မြန်မာစာကို အက္ခရာတင်ခဲ့သည်မှာ ယနေ့အထိ မတွေ့ရှိရသေးခြင်းကြောင့် ထိုပုဂံခေတ်ဦးတွင် မြန်မာအက္ခရာ မရှိသေးဟု ဆိုရပေမည်။ အနော်ရထာမင်းကြီး လွန်ပြီးနောက် စောလူးမင်းနှင့် ကျန်စစ်သားတို့ လက်ထက်တွင်လည်း မွန်စာအက္ခရာနှင့် မွန်ဘာသာစာပေများကိုသာ အများဆုံး စီကုံးဖွဲ့ခဲ့ကြပါ သည်။

ကျန်စစ်သား၏သားတော် ရာဇကုမာရ်မင်းသားသည် ခရစ်နှစ် (၁၁၁၂)ခုနှစ်တွင် မြန်မာ စကားကို ဓမ္မဆော်ဦး အက္ခရာတင်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာစာကို အစကနဦး အက္ခရာတင်စဉ်က ရခိုင်မှ လာသော နာဂရီအက္ခရာ၊ သရေခေတ္တရာမှလာသော ပျူအက္ခရာနှင့် ရာမညတိုင်းမှလာသော အက္ခရာ ၃-မျိုးအနက် မွန်အက္ခရာကို ကြိုက်နှစ်သက်၍ မွန်အက္ခရာကို စတင်အသုံးပြုခဲ့ဟန် တူပါသည်။

နာဂရီအက္ခရာနှင့် ပျူအက္ခရာများသည် အကောက်အကွေး အတွန့်အတက် များပြား၍ ရေးရသည်မှာ အလွန်ခက်ပါသည်။ မွန်အက္ခရာသည်လည်း အိန္ဒိယအရှေ့တောင်ပိုင်း ပလ္လဝ အက္ခရာကို အေဒီ (၆)ရာစုက စတင်ရရှိစဉ်က အကောက်အကွေး အတွန့်အတက်များ ရှိခဲ့သော် လည်း နှစ်ပေါင်း (၅၀၀)အတွင်းတွင် အလွန်ပိုင်းဝန်းလာအောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခဲ့သောကြောင့် ပုဂံခေတ်တွင် ရေးရလွယ်ကူသော အခြေသို့ ရောက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

နာဂရီအက္ခရာ၊ ပျူအက္ခရာနှင့် မွန်အက္ခရာများသည် မူလက အိန္ဒိယပြည်တွင် ဘီစီ (၃)ရာစုအတွင်း သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးလက်ထက် ထွန်းကားခဲ့သည့် ဗြဟ္မီဟုခေါ်သော အက္ခရာမှ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ သက်ဆင်းလာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဗြဟ္မီအက္ခရာသည် အသောကမင်း လွန်ပြီး

နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာညောင်းသောအခါ အိန္ဒိယပြည် မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်းဘက်သို့ ပုံစံအမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲခဲ့ပါသည်။ ဘာသာစကားအမျိုးမျိုးကို အက္ခရာတင် ရေးသားကြရာမှ ပုံစံပြောင်းလဲခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အိန္ဒိယပြည် မြောက်ပိုင်းဘက်တွင် ရေးသားသော အက္ခရာများအနက် 'ဂုဗ္ဗ' အက္ခရာနှင့် နာဂရီအက္ခရာကို ထင်ထင်ရှားရှား ရေးသားကြပါသည်။ ထိုဂုဗ္ဗနှင့် နာဂရီအက္ခရာများသည် ရခိုင် ဝေသာလီပြည်သို့ ပုဂံခေတ် မပေါ်မီကတည်းက ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။ အိန္ဒိယပြည် တောင်ပိုင်းဘက်တွင်လည်း အက္ခရာမျိုးစုံ ထွန်းကားလာခဲ့ပါသည်။ ပျူအက္ခရာသည် အိန္ဒိယအနောက်တောင်ပိုင်း မင်းများကို အစွဲပြုခေါ်ခဲ့သော 'ကဒမ္မ' အက္ခရာမှ သက်ဆင်းလာပြီး မွန်အက္ခရာသည် အိန္ဒိယအရှေ့တောင်ပိုင်း မင်းများကို အစွဲပြုခေါ်သော 'ပလ္လဝ' အက္ခရာမှ ရရှိလာပါသည်။

အိန္ဒိယအနောက်တောင်ပိုင်းတွင် ထွန်းကားခဲ့သော 'ကဒမ္မ' နှင့် အရှေ့တောင်ပိုင်းမှာ ထွန်းကားခဲ့သော 'ပလ္လဝ' စသည့်အက္ခရာများကို စုပေါင်းပြီး 'တေလုဂျ' ဘာသာနှင့် 'ကနာရီ(စ်)' ဘာသာစကားများကို အစွဲပြုပြီး တေလုဂျ ကနာရီ(စ်) အက္ခရာဟုလည်း ခေါ်ပါသည်။

ပုဂံပြည်ကို အုပ်စိုးခဲ့သော မြန်မာဘုရင်များသည် မြန်မာစာကို မရေးသားနိုင်ခင်က မွန်စာကို အများဆုံးသုံးခဲ့သည်မှာ အမှန်ပင် ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းပါမောက္ခ ဒေါက်တာသန်းထွန်းက-

'နောက်မှ မြန်မာနိုင်ငံတွင်းသို့ ရောက်လာသော မြန်မာက ယဉ်ကျေးမှုအရာတွင် မွန်ကို ဆရာတင်ခဲ့ပါသည်။ ယဉ်ကျေးမှုအရာတွင် မွန်က မြန်မာထက် အနည်းဆုံး အနှစ် (၁၀၀၀)စောသည်ကို သတိပြုကြစေလိုပါသည်' ဟု 'သူရဲကောင်း ခေတ်ဟောင်း မြန်မာရာဇဝင်' စာမျက်နှာ (၉၄-၉၇)တွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

လန်ဒန်တက္ကသိုလ် မြန်မာစာ ပါမောက္ခဒေါက်တာလှဖေ၊ မန်းတက္ကသိုလ် မြန်မာစာ ပါမောက္ခ ဒေါ်သန်းဆွေ စသည့် မြန်မာပညာရှင်များကလည်း-

'မြန်မာတို့သည် (၁၁)ရာစုတွင် မွန်တို့ထံမှ အက္ခရာများကို လက်ခံခဲ့ပြီး မြန်မာဘာသာကို အက္ခရာတင်ကြသည်' ဟု စာအုပ်စာတမ်းများတွင် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

အထူးခြားဆုံးအချက်မှာ မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သား၏ မွန်စာပေများပင် ဖြစ်ပါသည်။ မွန်အက္ခရာစာပေသည် ကျန်စစ်သားမင်း မတိုင်မီ နှစ်ပေါင်း (၅၀၀)မှစပြီး ရေးခဲ့သော မွန်စာပေနှင့် ကျန်စစ်သားလွန်ပြီး နှစ်ပေါင်း (၅၀၀)အတွင်း ရေးခဲ့သမျှ မွန်စာပေများသည် အထက်တန်းကျသော ကျန်စစ်သား၏ မွန်စာပေလောက် အဆင့်မမြင့်ပေ။ ဤအရာသည် ထူးခြားလှပေသည်။ ကျန်စစ်သား၏ မွန်စာပေများသည် စာပေရသနှင့် ပြည့်ဝလှပေသည်။ စကားပြေနှင့် ရေးသားသော်လည်း တင်စားခဲ့သော ဥပမာ၊ ဥပစာ အနှိုင်းဝိသေသ အဆင်တန်ဆာများသည် ပြောင်မြောက်ပြည့်စုံလွန်း၍ ကဗျာလင်္ကာများကို ဖတ်ရသည့်အလား စာပေအရသာ ဂုဏ်အင်္ဂါ အရည်အချင်းများနှင့် ဝေဆာနေသော ပုဂံခေတ်တွင် မြန်မာဘုရင်များ၏ အားပေးချီးမြှောက်မှုကြောင့် ပုဂံခေတ် မွန်စာပေ ယဉ်ကျေးမှုသည် အလွန် လှပနုထွတ်ပြီး မွှေးကြိုင်ပျံ့သင်းသော ပန်းဥယျာဉ်ပမာ ခံ့ညားထည်ဝါခဲ့ပါသည်။

ဤအရာများသည် ပုဂံခေတ်က မွန်နှင့် မြန်မာတို့၏ ပူးပေါင်းညီညွတ်မှု ရလဒ်တစ်ခုဟု စာရေးသူ ထင်ပါသည်။ မွန်ကို အချစ်ပွားသော ကျန်စစ်သားဘုရင်သည် မွန်စာကို အဆင့်အမြင့်

သုတေသနစာပေများ

၂၆၉

မားဆုံး ရေးသားခဲ့သော စာများအနက် ညောင်ဦး ရွှေစည်းခုံဘုရား မွန်ကျောက်စာတွင် ဥပမာ၊ ဥပစာများနှင့် နှိုင်းယှဉ်တန်ဆာဆင်ကာ အမျိုးမျိုးအစုံစုံ ဖွဲ့နွဲ့စီကုံး ထုံးဖြဲ့သည်မှာ စံထားလောက် ပေသည်။

ယင်းကျောက်စာကို အနည်းငယ် ဖော်ပြရလျှင်

‘ယင်ရုံဝတ်ညး မစာက နောရ်ညး ရုံလောသ်ရုံလောင်၊ နပုန်အာရ်တိရ်တုယံ နမေယံတြိစိတ် မဒမသ်တေယံ၊ သွိုင်သဖိတ်ဒုဩလ်၊ ယင်သီရ်မောရ်ညး မအဇေယံပုမသ်ရုံ လောင်၊ နပုန်အာရ် တိရ်တုယံ၊ နကရုဏာ၊ မဒမသ်ညဏ်၊ သကြာတ်ဒုဩလ်’

အဓိပ္ပာယ်မှာ

‘ချစ်သူအပေါင်းမှ ကွဲကွာကုန်သော သူတို့၏ မျက်ရည်ကို အကျိုးစီးပွား ချမ်းသာ ခြင်းဖြင့် လက်နှင့်တူသော မေတ္တာစိတ်ဖြင့် ကျန်စစ်သားမင်းသည် သုတ်ပစ်ပေးလိမ့်မည်။ စိတ်နှလုံး ပူဆွေးသောသူတို့၏ နှုတ်ရည်ကို အကျိုးစီးပွား ထွက်မြောက်ခြင်းဖြင့် ရေနင့်တူသော ကရုဏာစိတ်ဖြင့် ကျန်စစ်သားမင်းသည် ဆေးကြောပစ်လတ္တံ့၊ ခြံတြိဘုဝနာဒိကျ မေ့ရာစက္ခုခံ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးသည် ပြည်သူအပေါင်းတို့အား လက်ခွာလက်ဖြင့် ထမင်း မုန့်ပေး၍ လက်ဝဲလက်ဖြင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ အဝတ်ပုဆိုးများ ပေးကမ်းသဖြင့် ပြည်သူတို့သည် အပီရင်ခွင်မှာနေရသော သားငယ်ပမာ ချမ်းသာသူခန့် ပြည့်ဝကြစေရန် အခါခပ်သိမ်း စောင့်ထိန်းလတ္တံ့၊ သီလရှိသော တရား၏ ရထားအထိန်းဖြစ်သော မဟာထေရ် ရှင်အရဟန်၏ မျက်မှောက်တွင် ‘အရှင်နှင့်အတူ ငါသည် မြတ်စွာဘုရား အရှင်သခင်၏ သာသနာတော်ကို သန့်ရှင်းစင်ကြယ်အောင် ဆေးကြောသုတ်သင်ပေးအံ့ဟု အဓိဋ္ဌာန်ပြုပြီး သင်တို့ ကောင်းမှုပြုကြလော့၊ သင်တို့ ကောင်းမှုပြုကြလော့’

စသည်ဖြင့် ရေးသားထားခဲ့သော ပုဂံခေတ် မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သားမင်း၏ မွန်စာပေများသည် စာပေရသနှင့် အလွန်ပြည့်စုံလှပေသည်။

[မော်လမြိုင် ကောလိပ်မဂ္ဂဇင်း၊ ၁၉၇၈-၇၉]

သင့်ရာပုံထည့်ပါ။

ပျောက်ကွယ်လုလု ရှေးမွန်တစ်စု

မွန်လူမျိုးတို့၏ မူလအစဒေသကား အာဟံနည်းဟု မေးပါက တရုတ်ပြည်တောင်ပိုင်း ယန်စီကျန် မြစ်ဝှမ်းဟု ဖြေရပါမည်။

(ကျန်)ဟူသော တရုတ်စကားသည် မြစ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ တရုတ်ပြည် မြောက်ပိုင်း တွင် မြစ်ကို ကျန်ဟု မခေါ်ပါ။ (ဟို)ဟု ခေါ်ပါသည်။

ကျန်ဟူသော စကားကို ရှေးခေတ်အခါက ကြင် (kray = kranh)ဟူ၍ ရကောက်အသံဖြင့် ခေါ်သည်ဟု တရုတ်ဘာသာဗေဒပါမောက္ခ အီဂျီပူလီဗလက် (E.G Pulleyblank) က (၁၉၆၆) ခုနှစ်တွင် (JRAS) ရှေးအာအောက်စီဂျာနယ်၌ အကျယ်တဝင့် ရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ကျန်(ဝါ)ကြင် ဟူသည်မှာ မွန်ခမာစကား ကြင်နှင့် အတူတူပင် ဖြစ်ပါသည်။ ကြင်နေရဇ္ဈရာ၊ ကြင်အနာမာ စသည်ဖြင့် မွန်စာပေများတွင် ရေးသား သုံးနှုန်းခဲ့ပါသည်။

ကြင် - ဟူသည် မြစ်ဟု အနက်အဓိပ္ပာယ် ဆောင်ပါသည်။ ယခုခေတ် စကားတွင် ချောင်းဟု အနက်ပြောင်းလာခဲ့ပါသည်။

လွီ (ဝါ)ဖီဟူသည်မှာ ယခုခေတ်တွင် မြစ်ဟုသာ သိကြပါသည်။ အမှန်မှာ လွီ (ဝါ)ဖီ ဟူသည်မှာ ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာဟု အနက်ရပါသည်။ မှာသမိတ်ဟူသည်မှာ မွန်စကား မဟုတ်ပါ။ ပါဠိသက္ကတစကား မဟာသမုဒ္ဒရာမှ သက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ကြင် - ကျန်ဟူသည်မှာ မွန်စကားဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသဖြင့် ယန်စီကျန် မြစ်ဝှမ်းတစ်လျှောက်သည် မွန်စကားပြောဆိုသော ရှေးခေတ် မွန်လူမျိုးတို့၏ အချက်အချာ မူလဒေသ ဖြစ်ကြောင်း ပေါ်လွင်ပါသည်။

ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဖျာပုံ၊ ကျိုက်လတ် စသည့် ဒေသများသည် မူလက မွန်စကား ပြောဆိုသော မွန်လူမျိုးတို့ နေထိုင်ခဲ့သည့် နည်းပင်ဖြစ်သည်။ ယခု ယင်းဒေသတို့တွင် မွန်စကား ပြောဆိုသူများ လုံးဝ မရှိတော့ပါ။

မွန်စကားပြောဆိုသော လူမျိုးများသည် ယန်စီကျန်မြစ်ဝှမ်းတစ်လျှောက်မှာ ရှေးအတီတော ကာလက နေထိုင်ခဲ့ရာမှ တရုတ်စကားပြောဆိုသော တရုတ်လူမျိုးတို့၏ ဖိအားကြောင့် အရှေ့တောင် အာရှ ပင်လယ်ကမ်းနား အသီးသီးရှိ မြေဩဇာကောင်းမွန်သော လွင်ပြင်မြေများသို့ တဖြည်းဖြည်း ဖွံ့ဖြိုးခဲ့ရာတွင် ယခု ထိုင်းနိုင်ငံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရှေးကနဦးကပင် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းဖြင့် အသက် မွေး နေထိုင်ခဲ့ကြပါသည်။

ထိုင်းစကား ပြောဆိုသော ထိုင်းလူမျိုးများသည် အေဒီ (၁၃)ရာစုအတွင်းကမှ ထိုင်းနိုင်ငံ တွင် ဆိုက်ရောက်လာခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုခေတ်မတိုင်မီက ယခု ထိုင်းနိုင်ငံတွင် မွန်စကားပြောဆို သော မွန်လူမျိုးများ နေထိုင်ခဲ့ပါသည်။

အေဒီ (၅)ရာစုအတွင်းက ဒြါရဝတီနိုင်ငံကို မွန်တွေ စတင်တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ပရပထံ (ဝါ) နနုပထံ၊ လောဇူရီ၊ လန်ဖွန်းခေါ် ဟာရီဘူတို့သည် မွန်တို့၏ ရှေးဟောင်းဌာနီ ဖြိုကြီးများ

သုတေသနစာပေများ

၂၇၁

ဖြစ်ကြောင်း ထိုအရပ်တို့၌ တွေ့ရှိသော မွန်ရှေးဟောင်းကျောက်စာများက သက်သေခံလျက်ရှိပါသည်။

ခရစ်နှစ် (၆)ရာစုမှ (၁၀)ရာစုအတွင်းက ထွန်းကားခဲ့သော မွန်ရှေးဟောင်းအနုပညာပစ္စည်းများနှင့် မွန်ဘာသာ ကျောက်စာများသာမက ရှေးခေတ်မွန်စကား ပြောဆိုသူများလည်း ရှိပါသေးသည်။ (၁၉၈၀)ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလအတွင်းက ကျွန်တော်၏ မိတ်ဆွေတစ်ဦးဖြစ်သော ပြင်သစ်ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ဒစ်ဖလွတ် (Gerard Diffloth) ရန်ကုန်မြို့သို့ ခေတ္တ အလည်ရောက်ရှိလာပြီး ယင်းရှေးခေတ်မွန်များအကြောင်းကို ပြောပြ၍ သိရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မွန်ခမာဘာသာအနွယ်တစ်ခုဖြစ်သော လဝစကားကို နံ့နံ့စပ်စပ် လေ့လာခဲ့သူ ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ ထိုင်းပြည်အလယ်ပိုင်းနှင့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းရှိ ကိုရပ် ကုန်းပြင်မြင့် (Korat Plateau)၌ နေထိုင်သော ချောင်ဗွန်လူမျိုးစု စကားကို တစ်နှစ်မျှလေ့လာရန် တာဝန်ယူခဲ့လေသည်။

ထိုင်းတို့က ချောင်ဗွန် (Chaobon) ဟုခေါ်သော လူမျိုးစုသည် ယခုအခါ လူဦးရေ (၂၀၀၀)ခန့်ရှိပါသည်။ ရွာငယ် (၂၅)ရွာတို့၌ တောင်ယာခုတ်၍ နေထိုင်ကြပါသည်။ ၎င်းတို့အား ချောင်ဗွန်ဟု ထိုင်းတို့က ခေါ်သော်လည်း သူတို့က သူတို့အား ညးဂူ (ညးကူ) (Nyah Kur)ဟုသာ ခေါ်ကြပါသည်။

ရှေးအခါက ချောင်ဗွန်ခေါ် ညးကူလူမျိုးစုအား လဝ အစုဝင် မွန်ခမာ စကားပြောဆိုသော လူမျိုးစုဟု ဘာသာဗေဒပညာရှင်များ ယူဆခဲ့ကြပါသည်။

ထို့ကြောင့် လဝ စကားအနွယ်ဝင်များကို လေ့လာသော ပါမောက္ခ ဒစ်ဖလွတ်သည် ထိုင်းပြည်သို့ လာရောက်ပြီး သူတို့၏ဘာသာစကားကို လေ့လာခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သူသည် ထိုင်းပြည် ကိုရပ် ကုန်းပြင်မြင့်သို့သွားရောက်ပြီး ချောင်ဗွန် ခေါ် ညးကူတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံနှင့် စကားဝေါဟာရများကို ဘာသာဗေဒနှင့် သဒ္ဒဗေဒနည်းဖြင့် မှတ်သားသောအခါ ညးကူ ဘာသာစကားသည် လဝ အနွယ်ဝင် စကားမဟုတ်ဘဲ ရှေးမွန်စကားစစ်စစ် ဖြစ်နေကြောင်း သိရှိခဲ့ပါသည်။

ညးကူ ဟူသည်မှာလည်း ယခု ညးဂူဟူသော မွန်စကားဖြစ်ပါသည်။ ခြံ့ယျာဉ် လုပ်စားသူ တောင်သူများဟု အနက်ရပါသည်။ ထူးခြားသည်မှာ ချောင်ဗွန် ခေါ် ညးကူလူမျိုးစုတို့သည် ရှေးခေတ် မွန်စကားစစ်စစ်ကို ပြောဆိုကြသော်လည်း မိမိကိုယ်ကို မွန်လူမျိုးမှန်း မသိကြခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ စကားသံများသည် ယခုခေတ် မွန်စကားနှင့် များစွာခြားနားကြပြီး ရှေးပုဂံခေတ်က မြန်မာဘုရင် ကျန်စစ်သားမင်း ရေးထိုးခဲ့သော ကျောက်စာနှင့် မင်စာများရှိ မွန်ဝေါဟာရများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အလွန်နီးစပ်တူညီနေကြောင်း သိရှိရပါသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် လေ-ကို-တုဂလ် ပေးသည်ကို ကိလ်၊ ကာလကို-ကာလ်၊ နားသည်ကို-စူလ် စသည်ဖြင့် လ-သတ်-လ်-အသ် ရှိသလို ရှေးခေတ်မွန်စကားကို ပြောဆိုနေသေးသော ချောင်ဗွန်ခေါ် ညးကူတို့၏ စကား၌ လ်-အသ်ရှိပါသည်။

ထိုနည်းတူ စ်ည်၊ ရ်၊ သ်၊ အသ်များကို ပုဂံခေတ် မွန်ကျောက်စာနည်းတူ သူတို့သည် ယနေ့အထိ အင်္ဂလိပ်စကားသံများကဲ့သို့ (c,n,y,r,s) လေသံများထုတ်၍ ပြောဆိုနေကြသည်မှာ ထူးဆန်းအံ့သြဖွယ်တစ်ရပ် ဖြစ်လေသည်။

ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်တော်သည် အတိတ်ကာလ အဖြစ်အပျက်တစ်ခုကို သတိရလျက်ရှိသေးသည်။

(၁၉၄၆)ခုနှစ်တွင် ကျွန်တော်သည် ရန်ကုန်မြို့၌ ပါမောက္ခလုစ်ထံမှ ရှေးခေတ်မွန်ကျောက်စာများကို စတင် သင်ကြားပါသည်။ ဆရာကြီးသည် မွန်ကျောက်စာကို အင်္ဂလိပ်သံဖြင့် ဖတ်ကြားသဖြင့် ကျွန်တော် မြူးမိပါသည်။

ဥပမာ ဇောဓိသတ်ဒသ်သိုင်ဟူသော ရှေးမွန်စာကို သူက ဒသ် (das) ဟု (s) အသံဖြင့် ဖတ်သည်။ အခြား အလားတူ ရ် (r) လ် (L) များကိုလည်း အသတ်ဗျည်းသံများဖြင့် ဖတ်ပါသည်။ ကျွန်တော့်စိတ်ထဲက

“ဒီအင်္ဂလိပ်ဆရာကြီး မွန်စကားကို အင်္ဂလိပ်အသံနဲ့ ဖတ်နေတာပဲ”

ဟု အထင်မှားမိသည်။

၁၉၈၈ ခုနှစ်လက ထိုင်းပြည်သို့ ကျွန်တော်ရောက်စဉ်က ကိုရပ် (Korat) ကုန်းပြင်မြင့်တစ်ဝိုက် ရွာငယ် (၂၅)ရွာတို့၌ နေထိုင်ကြသော ရှေးခေတ်မွန်စကားကို ပြောဆိုနေသည့် ရှေးမွန်များရှိသေးကြောင်းနှင့် သူတို့၏စကားတွင် အင်္ဂလိပ်အသံကဲ့သို့ နောက်ဆုံးအသတ်ဗျည်းသံဖြင့် အထက်ဖော်ပြပါအတိုင်း ပြောဆိုနေသေးကြောင်း ကိုယ်တိုင် သိရှိရမှသာ ပါမောက္ခလုစ်သည် ရှေးပုဂံခေတ် မွန်စာကို အင်္ဂလိပ်အသံကဲ့သို့ ဖတ်ခဲ့ခြင်းသည် အလွန်မှန်ကန်သော အချက်ဖြစ်ကြောင်း ကျွန်တော် ဝန်ခံမိတော့သည်။ သို့သော် ရှေးမွန် ညးကူ တို့ကို ကျွန်တော်တွေ့ခဲ့သလို ဆရာလုစ် မတွေ့ခဲ့ရပါ။

ရှေးခေတ် မွန်စကားသည် ယခုခေတ် မွန်စကားနှင့် များစွာ ခြားနားနေပါတကား။ ရှေးခေတ် မွန်စကားအချို့တို့သည် ယခုခေတ် မွန်စကားတွင် မရှိတော့ပါ။

ဥပမာ ညီ၊ ညီမဟူသော စကားကို ရှေးခေတ်ကျောက်စာတွင် ကုံစီ ဟုရေးသည်။ ထိုင်းပြည်ရှိ ရှေးအကျဆုံး မွန် ညးကူ စကားတွင်လည်း ကုံစီဟု ပြောဆိုသေးသည်။ ခေတ်မွန်တွင် ကုံစီ ဟူ၍ မရှိတော့ပါ။ ယင်းအစား ဧဇဟူသော စကားလုံးသစ်ဖြင့် အစားထိုးလာသည်။ အလားတူ များစွာရှိသေးသည်။

ထိုင်းနိုင်ငံတွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ရှေးနှစ်ပေါင်း (၂၀၀)ကျော်က ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်သော ခေတ်လူမျိုးများစွာ ရှိပါသည်။

သို့သော် ကိုရပ် (Korat) ကုန်းပြင်မြင့်၌ အထီးတည်းနေထိုင်ကြသော ရှေးခေတ် ဒွါရဝတီ မွန်လူမျိုး (ချောင်မွန်ခေါ် ညးကူ) လူမျိုးစုတို့သည် အချင်းချင်း တွေ့ဆုံခြင်းမရှိကြပေ။

ထို့ပြင် ထိုင်းစကားပြောဆိုသော ထိုင်းလူမျိုးစုများနှင့်လည်း ရောစပ်မှုမရှိသဖြင့် ယနေ့ထိ ကြွင်းကျန်နေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း (၅၀)ခန့်တွင် ၎င်းတို့၏ လူဦးရေမှာ (၆၀၀၀)ကျော်ခန့်ရှိပြီး ရွာပေါင်း (၅၀)ကျော်ရှိသည်ဟု သူတို့ အကြီးအကဲများက ပြောကြပါသည်။ ထိုင်းလူမျိုးများနှင့် ရောစပ်ခဲ့သဖြင့် ကိုရပ် (Korat) မွန်စကားကို ယခု မပြောတတ်တော့ပါ။

ယခု ကျန်ရှိနေသော ရွာ (၂၅)ရွာရှိ လူဦးရေ (၂၀၀၀)ခန့်တို့သည် ထိုင်းစကားပြောသောသူများနှင့် ဝေးလံသော တောဇနပုဒ်တို့၌ နေကြ၍သာ တိမ်ကောမှုမရှိသေးကြောင်း ယူဆဖွယ် ဖြစ်သည်။

သုတေသနစာပေများ

၂၇၃

သို့သော် တစ်နေ့တခြား ထိုင်းလူမျိုးစုများနှင့် ထိတွေ့ဖန် များလာသည်နှင့်အမျှ ရှေးခေတ် မွန်တို့သည် တဖြည်းဖြည်း တိမ်ကော ပပျောက်သွားနိုင်ပေသည်။ ဤကား သဘာဝတရားပင်တည်း။

ချောင်မွန်ခေါ် ညးကူလူမျိုးစု (Nyah kur) (ဝါ) ရှေးခေတ် ဒွါရဝတီ မွန်တစ်စုသည် ခေတ်မွန်များနှင့် လုံးဝ ဆက်စပ်မှုမရှိသော်လည်း မွန်တို့၏ ဓလေ့ထုံးစံများကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။

ဥပမာ အပျို လူပျိုများသည် သင်္ကြန်ရက်များတွင် အချင်းချင်း ရေကစားကြသည်။ နံညင်းထိုး ကစားကြသည်။ နံညင်းထိုး ကစားမှုကို အလွန်အသားပေးကြသည်။ လူပျို အပျိုများ သည် နွေရာသီညအခါများတွင် နံညင်းထိုးခြင်းဖြင့် အချင်းချင်းသိကျွမ်းမှု ရကြသဖြင့် လူပျိုလှည့် နည်းတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

၎င်းတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ လူမျိုးဖြစ်ကြသော်လည်း စာပေအရေးအသား မရှိကြတော့ပေ။ ကျောင်းကန်ဘုရား စေတီများရှိသော်လည်း နတ်ကိုးကွယ်မှု အယူဝါဒ ရှိကြသေးသည်။

ရှေးခေတ် မွန်တို့၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုများကို အခါကြီး ရက်ကြီးနှင့် မင်္ဂလာ အခမ်းအနား တို့တွင် ဝတ်ဆင်ကြသည်။ အမျိုးသားများသည် အနီရင့်(ဝါ) ရှားရောင် လုံချည်များကို ဝတ်စား ဆင်ယင်လေ့ရှိကြသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အပြာရင့်ရောင် (Violet) အင်္ကျီလက်တို ဝတ်ကြသည်။

၎င်းတို့သည် ယနေ့ လူဦးရေအားဖြင့် (၂၀၀၀)ခန့် ရှိသေးသော်လည်း နောင်လာမည့် အနစ် (၅၀)အတွင်း တဖြည်းဖြည်း ပျောက်ကွယ်မသွားရန် မည်သို့ ဆောင်ရွက်ရမည်နည်း။ မည်သူများက ဆောင်ရွက်နိုင်မည်နည်း။ မည်သို့ဖြစ်စေကာမူ ၎င်းတို့ ပျောက်ကွယ်မသွားမီ ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားသံများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးစံများကို ဘာသာဗေဒ၊ သဒ္ဒဗေဒနှင့် မနုဿဗေဒ ရှုထောင့်အရ လေ့လာ မှတ်တမ်းတင်ထားရန် မွန်ခမာ ပညာရှင်များ၏ အထူးတာဝန်တစ်ရပ် မဟုတ်ပါတကား။

[(၇)နှစ်မြောက်၊ မွန်ပြည်နယ်နေ့ စာစောင်၊ ၁ (၁၉၈၁)]

ပျူ အနုပညာ ကြေးရုပ်များနှင့် ပျူယဉ်ကျေးမှု

လွန်ခဲ့သော (၁၉၈၃)ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ (၂၀)ရက်နေ့တွင် ကျွန်တော်သည် ဝေရောစနစ် ယဉ်ကျေးမှု ရတနာကို သိကြားမင်းထံမှရသော ကုသမင်းပမာ ဝမ်းသာလုံး ဆိုခဲ့မိသည်။

ယင်းသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ ကျွန်တော်သည် မမျှော်လင့်ဘဲ စာတစ်စောင်ရရှိ၍ ယင်းစာတွင် နယူးယောက်မြို့နေ ထင်ရှားသော သန်းကြွယ်သည့် မစ္စတာရောဗတ် အယ်လ်စဝပ် (Robert Ellsworth) ဆိုသူက ပျူအနုပညာ ကြေးရုပ် လေးရပ်တို့ကို နိုင်ငံဘာလအတွင်း အမိမြန်မာနိုင်ငံ သို့ပြန်လည်ယူဆောင်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းစာနှင့်အတူ (၂၄.၁၂.၈၁)နေ့စွဲပါ လုပ်သား အင်္ဂလိပ် သတင်းစာတွင် ကျွန်တော် ရေးသားခဲ့သည့် 'The Lost Musicians'ဆောင်းပါး မိတ္တူပါ တွဲထား ပြီး ဆောင်းပါးတွင် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ထားသည့်အတိုင်း ပျူကြေးရုပ်များကို ပြန်လည်ပေးအပ် မည်ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထား၍ ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်သည် ဆောင်းပါးရေးရကျိုးနပ်ပြီဟု ပီတိဖြစ်နေမိတော့သည်။

အဆိုပါ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ပျူအနုပညာ ကြေးရုပ်များကို (၁၉၆၇)ခုနှစ်တွင် မှော်စာရှိ ဘုရားမာအနီးမှ ရှေးဟောင်းသုတေသန ဦးစီးဌာနက တူးဖော်ရရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တူးဖော်သူမှာ သုတေသနမှူး ဦးစိန်မောင်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ စုစုပေါင်း ပျူကြေးရုပ် ငါးရပ်တို့ကို (၁၁)လက်မ အမြင့်ရှိသော ကြေးခေါင်းလောင်းအတွင်းမှ တူးဖော်ရရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပျူကြေးရုပ်များမှာ ကြေးသွန်းပညာမြောက်သည့် ပျူကြေးသွန်းသမား အကျော်အမော်တို့ က သွန်းလောင်းခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အရုပ်တစ်ခုက ပလွေမှုတ်ဟန်၊ အခြားတစ်ခုက ဝံ့တီး၊ နောက် တစ်ခုက ခွက်ခွင်းတီးပြီး တစ်ယောက်ကမူ ပျော့ပျော့ပျောင်းပျောင်း၊ နွဲ့နွဲ့နှောင်းနှောင်း၊ နူးနူးညံ့ညံ့၊ ငြိမ့်ညောင်းစွာကပြဟန်နှင့် နောက်ဆုံးတစ်ခုက ပုပုကွကွ ခါးကုန်းကုန်း၊ သူ့ကျောကုန်းမှာ အထုပ် တစ်ခုပိုးပြီး လှပြက်ဟန်ပါပါ ဟာသပြုကာ သရုပ်ဆောင်နေပုံများဖြစ်သည်။ ဇာတ်စင်ပေါ်တွင် ပျူအနုပညာသည် ငါးဦးတို့က လက်တွေ့ကပြ ဖြေဖျော်နေဘိအလား ထင်မှတ်ရပါသည်။

အနုပညာကြေးရုပ် လေးခုတို့မှာ အမြင့်လေးလက်မခွဲစီရှိပြီး လှပြက်ရုပ်မှာ သုံးလက်မသာ ရှိပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ငယ်ပင်ငယ်စကောမူ အလွန်အသက်ပါလှပြီး အလွန် မြတ်နိုးဖွယ်ဖြစ်အောင် အနုပညာလက်ရာ မြောက်ကြပါသည်။ ဝတ်စားဆင်ယင် ထုံးစံမှုနှင့် ဟန်ပန်အနေအထားများမှာ အိန္ဒိယဆန်လှသည်။ ကိုယ်အင်္ဂါအချိုးအစား ကျနလှသည်။ နှာတံပေါ်ကြသည်။ တီးမှုတ်သူ ဂီတသမားများ၏ ကိုယ်ဟန်အနေအထားများမှာ ဂီတသံကိုလိုက်ပြီး လှုပ်ရှားနေပုံ ပေါ်လွင်လှသည်။ ယင်းကြေးရုပ်များကို အုပ်ထားသည့် ကြေးခေါင်းလောင်းအထက်ပိုင်းပတ်လည်တွင် မြန်မာက အိမ်မွန် ခေါ် သီရိဝစ္ဆ ဟူ၍ ထင်ရှားသည့် ကျက်သရေမင်္ဂလာ ပုံပြလက္ခဏာ အမှတ်အသားများ ပါရှိသည်ကို ထောက်ပြီး ပျူတို့သည် အိန္ဒိယပြည်မှ ယဉ်ကျေးမှုများကို အချိန်ကြာမြင့်စွာကပင် ရရှိနေခဲ့ပြီဟု မှန်းဆနိုင်ပါသည်။

တူးဖော်ရရှိပြီး ယင်းပျူကြေးရုပ်များကို မှော်စာပြတိုက်တွင် ပြသထားခဲ့ရာမှ (၁၉၆၇)ခုနှစ် မတ်လ (၆)ရက်နေ့ညတွင် သူခိုး ခိုးခံရပါသည်။ လူပြက်ရုပ်တစ်ခုမှာ ရုတ်တရက် သူခိုးလက်မှ ကျကျန်ခဲ့ပြီး ကျန်ကြေးရုပ်လေးရုပ်တို့သည် သူခိုးလက်သို့ ပါသွားခဲ့ပါသည်။ ထိုသတင်းကိုကြားရ သူတိုင်းပင် စိတ်မချမ်းမသာ ဖြစ်ခဲ့ကြရသည်။ ပျူလူမျိုးကလည်း တိုးခဲ့ပြီး မတော်တဆ တူးဖော်ရရှိ သည့် ပျူအနုပညာကြေးရုပ်လေးရုပ်တို့မှာလည်း ကံမကောင်းအကြောင်းမလွှဲ ပျောက်ဆုံးခံရပြန် သဖြင့် အနုပညာကို မြတ်နိုးသူတိုင်း ရင်ထုမနာ ငိုကြွေးတမ်းတဖွယ်ရာ ဖြစ်တော့သည်။

(၁၉၇၂) ခုနှစ်တွင် ပျူကြေးရုပ်များသည် အမေရိကန်နိုင်ငံတွင် အမည်မသိသော ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးလက်၌ရှိကြောင်း ခိုင်လုံသောသတင်းကောင်းတစ်ရပ်ကို ကျွန်တော်သိရှိရသည်နှင့် ပျူယဉ်ကျေး မှူအကြောင်း ဆောင်းပါးနှစ်ပုဒ်တို့ကို လုပ်သားအင်္ဂလိပ်သတင်းစာတွင် ရေးသားခဲ့ပါသည်။

ယင်းဆောင်းပါးတွင် ပျူကြေးရုပ်နှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်တော်က

‘ဤရှားပါးသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများသည် သူခိုး ခိုးခံရသော ပစ္စည်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဝယ်ထားသူက သိရှိပြီး ၎င်းတို့ကို မိမိဆန္ဒအလျောက် ပြန်လည်ပေးပို့မှသာလျှင် အစားထိုးနိုင်မည် ဖြစ်ကြောင်း’ ဟူ၍ နှိုးဆော်ခဲ့ပါသည်။

ထိုနှစ်မှစပြီး ကိုးနှစ်ကျော်တိုင်အောင် အမေရိကန်နိုင်ငံရှိ ဟားဗတ်တက္ကသိုလ်မှ မိတ်ဆွေ ဟောင်းများအား ယင်းပျူကြေးရုပ် သတင်းကို စုံစမ်းစေခဲ့သော်လည်း အကြောင်းမထူးဘဲ ရှိခဲ့ပါသည်။ ကျွန်တော်သည် စိတ်စွဲ မလျှော့ဘဲ မျှော်လင့်ချက်ကြီးစွာဖြင့် (၁၉၈၁)ခုနှစ်အဆုံးတွင် တပ်မတော် ခေါင်းပါးသုံးပုဒ်တို့ကို အင်္ဂလိပ်လုပ်သား သတင်းစာ၌ပင် ရေးသားခဲ့ပြန်ပါသည်။

ထိုဆောင်းပါး သုံးပုဒ်အနက် နောက်ဆုံးအပုဒ်၏ နိဂုံးချုပ်တွင်

‘နောင်လာမည့်နှစ်များတွင် ပျူကြေးရုပ်လေးရုပ်တို့ကို ဝယ်ထားသူသည် အမှန်တရားကို သိရှိပြီး မိမိဆန္ဒအလျောက်ပြန်လည်ပေးပို့ပါက ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား စာရေးသူ ကျွန်တော်သည် ဝမ်းသာ အလံ့ နှလုံးသားထဲမှ ကောင်းချီးဩဘာပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းသမိုင်းဝင် ပျူကြေးရုပ်များအား ဝယ်ထားသူသည် ခိုးရာပါပစ္စည်းဖြစ်ကြောင်း၊ မသိ၍ ဝယ်ထားခြင်းဖြစ်သဖြင့် ၎င်း၏ဆီသို့ တရားဖြင့် ပြန်လည်ပေးပို့ခြင်း မပြုသမျှ ယင်းတို့ကို အစားထိုး၍ ရမည်မဟုတ်။ ဤအကြောင်းကို ကြားရ သူတိုင်းပင် မချီအောင် ကြေကွဲဝမ်းနည်းကြရမည်မှာမလွဲ။ လူမျိုးကလည်း ပျောက်ဆုံး တိမ်မြုပ်ခဲ့ပြီ။ တူးဖော်ရရှိသော လေးဦးသော ပျူကြေးရုပ်တို့သည်ပင်လျှင် ပျောက်ဆုံးခဲ့ရပြန်သည်မှာ ရင်နှင့်ဖွယ် အဖြစ်ဆိုးတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။ ယခုအခါ ၎င်းကြေးရုပ်တို့သည် တစ်ခုသော ပြတိုက်အတွင်း၌ ရှိနေမည်မှာ သေချာသည်’

ဟူ၍ ကျွန်တော်သည် တတ်စွမ်းသမျှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ဆွဲဆောင်စီကုံး ထုံးဖြဲ့ခဲ့ပါသည်။ ထိုစာသားများကို ဖွဲ့စွဲရေးသားရာတွင်လည်း စိတ်ဓာတ်အပြည့်၊ ယုံကြည်ချက်အပြည့်ဖြင့် လေးလေး နက်နက် ဆန္ဒပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုဆောင်းပါးမိတ္တူများကို အမေရိကန်ရှိ ကျွန်တော်၏ မိတ်ဆွေများထံ ပို့ခဲ့သော်လည်း တစ်နှစ်ခွဲအတွင်း အစအနမရ။ မည်သူထံကမျှ ပြန်ကြားချက် တစ်စုံတစ်ရာ မရရှိခဲ့ပါ။

သို့နှင့် (၁၉၈၃) ခုနှစ် ဧပြီလအတွင်းတွင် ထူးခြားသော အမေရိကန်ပြည်သားတစ်ယောက် သည် ကျွန်တော်ထံ လာရောက်တွေ့ဆုံသည်ကို မမျှော်လင့်ဘဲ ကြုံပါသည်။ သူသည် ကျွန်တော် ရေးသားစီကုံး ထုံးဖြဲ့ခဲ့သော ဆောင်းပါးကို ဖတ်ရှုခဲ့ပြီး စိတ်နှလုံးထဲက ယူကျွေးမရ ဖြစ်ခဲ့သူတစ်ဦး

ဖြစ်သည်။ သူကား မစ္စတာဗရိုင်ဟောက်ဆင် (Bryan Hodgson) ဖြစ်သည်။ အမျိုးသား ပထဝီဝင် မဂ္ဂဇင်း (National Geographic Magazine) ၏ အယ်ဒီတာ အဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးဖြစ်သည်။ ကျွန်တော်၏ 'The Lost Musicians' ဆောင်းပါးကို ဓာတ်ပုံဖြင့် ကူးယူကာ အမေရိကန်ပြည်သို့ ပြန်ရောက် ရှိသောအခါ ပျူကြေးရုပ်များကို လက်ဝယ်ထားရှိသူအား ရှာဖွေပြီး ပြသမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဩဇာ တိက္ကမရှိသော လူကြီးများထံလည်း ပေးဝေကာ ပိုင်ရှင်အား တရားချ ဆွဲဆောင်စေမည်ဟုဆိုကာ မိမိအစွမ်းကုန် ကြိုးစားမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ အောင်မြင်မည်ဟုယုံကြည်ကြောင်း ပြောဆိုပါသည်။

ထို့နောက် အမျိုးသားပထဝီဝင် မဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာ မစ္စတာ ဗရိုင်ဟောက်ဆင်နှင့် ဓာတ်ပုံ ဆရာတစ်ဦးတို့သည် ရန်ကုန်မှ ပြည်၊ ပုဂံ၊ မန္တလေးနှင့် တောင်ကြီးမြို့များသို့ တစ်လမျှ လှည့်ပတ်ပြီး မိမိတို့ မဂ္ဂဇင်းအတွက် ဓာတ်ပုံများ ရိုက်ကူးကြသည်။ မန္တလေးတွင် ဦးမောင်မောင်တင် (မဟာဝိဇ္ဇာ) နှင့်တွေ့ခဲ့ကြောင်း၊ ၎င်း၏လိုက်လံပြသမှုကြောင့် ပျူကြေးရုပ်ပုံတူ ငါးရပ်တို့ကို မန္တလေးမြို့မှ ဝယ်ယူ ခဲ့ပါသည်။ ဦးမောင်မောင်တင်ကလည်း ယင်းပျူကြေးရုပ်များအား ပြန်လည်ရရှိအောင် ကြိုးစား ဆောင်ရွက်ရန် သူ့အား တိုက်တွန်းခဲ့ပါသည်။

မစ္စတာဗရိုင်ဟောက်ဆင်သည် အမေရိကန်ပြည်သို့ ပြန်ရောက်ပြီး ၎င်း၏ ကြိုးပမ်းမှုကြောင့် ကျွန်တော်၏ ဆောင်းပါးကို ဖတ်ရှုရသူများသည် အမှန်တရားကိုသိရှိရပြီး ပျူကြေးရုပ်လေးရပ်တို့ကို မြတ်နိုးသဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ငါးသိန်းပေးဝယ်ထားသော သန်းကြွယ်သူဌေး မစ္စတာရောဗတ် အယ်လ်စတပ်အား အမိန့်ပေးရန်သင့်ကြောင်း တိုက်တွန်းကြသည်။

ပျူကြေးရုပ် လေးရပ်တို့သည် မူရင်းအစစ်အမှန်ဖြစ်ကြောင်း စစ်ဆေးပေးသော ဘော်စတွန် ပြတိုက်မှ အာရှတိုက်ဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းပါရဂူ ဒေါက်တာ ဂျန်ဖောင်တိန် (Jan Fontein) နှင့် နန်စီရေဂင် (အမေရိကန် သမ္မတကတော်)တို့သည် မစ္စတာရောဗတ်အယ်လ်စတပ်၏ ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေဟောင်းများဖြစ်၍ အမျိုးမျိုး တိုက်တွန်းကြသည်။

နောက်ဆုံးတွင် နန်စီရေဂင်သည် မိတ်ဆွေဖြစ်သော မစ္စတာရောဗတ်အားခေါ်ပြီး တရားချ ခဲ့သည်။ ကြေးရုပ်လေးရပ်တို့ကို မြတ်နိုး၍ဝယ်ရာ၌ ပေးရသော ငွေတန်ဖိုးမှာ ပြောပလောက်သည် မဟုတ်။ ယင်းတို့ကား မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အစားမထိုးနိုင်သော၊ တန်ဖိုးမမြတ်နိုင်သော ရှေးဟောင်း သမိုင်းဝင် ပစ္စည်းရတနာများဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းတို့ကို ဆောင်းပါးရှင် တိုက်တွန်းထားသည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်ပို့ပေးခြင်းဖြင့် ပြန်ပို့သူအား သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံက ကျေးဇူးတင်ဂုဏ်ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကမ္ဘာအရပ်ရပ် စေတနာရှင်များကလည်း ချီးမွမ်းပြီး အမေရိကန်အစိုးရကလည်း ကျေးဇူးတင် ဂုဏ်ပြုမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ သမိုင်းဝင်ရတနာပစ္စည်းများကို သက်ဆိုင်ရာ အမိန့်ပေးသည့် ပြန်လည်ပေးပို့ခြင်း သည် နှစ်ပြည်ထောင်အစိုးရချင်း ယဉ်ကျေးမှုဆက်ဆံရေးနှင့် ချစ်ကြည်ရေးများကို တိုးတက်မြှင့်တင် ပေးရာရောက်သည့် မှန်မြတ်သော၊ ထူးခြားသော၊ ချစ်ကြည်ရေးမြှောက်သော လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ရပ် ဖြစ်ကြောင်း စသည်ဖြင့် ရှင်းလင်းပြောဆို တိုက်တွန်းချက်တို့ကြောင့် မစ္စတာရောဗတ်က သဘော ပေါက်ပြီး မိမိပိုင် ပျူကြေးရုပ်လေးရပ်တို့ကို မိမိစရိတ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်ပြန်ပို့ပေးမည်ဟု နန်စီရေဂင်အား ကတိခံခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ သို့နှင့် အမေရိကန်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရချင်းဆက်သွယ်ပြီး ပြန်လည် ပေးပို့ရန် စီစဉ်နိုင်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။

များမကြာမီ (၁၉၈၃)ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလအတွင်းတွင် အမျိုးသား ပထဝီအသင်းမှ

သုတေသနစာပေများ

၂၇၇

မဂ္ဂဇင်းအယ်ဒီတာ မစ္စတာဗိုင်းဟောင်းဆင်ထံမှ ပျူကြေးရုပ်လေးရုပ်တို့၏ ဆေးရောင်စုံဓာတ်ပုံတစ်စုံနှင့် ကြေးရုပ်များနှင့်တွဲ၍ မစ္စတာ ရောဗတ်အယ်လ်စဝပ်၏ ဓာတ်ပုံတစ်ပုံကို လက်ခံရရှိသဖြင့် ကျွန်တော်၏ ဆောင်းပါးများကို တည်းဖြတ်ပြီး ဖော်ပြထုတ်ဝေပေးသည့် လုပ်သားအင်္ဂလိပ်သတင်းစာ အယ်ဒီတာ ချပ်ဖြစ်ခဲ့သော ဦးသန်းစော၊ လက်ရှိ ဦးကိုကိုလေး နှင့် ရင်းနှီးသော မိတ်ဆွေအချို့အား အိမ်သို့ဖိတ် ခေါ်ပြီး ပျူကြေးရုပ်များကို ပြန်ရတော့မည်ဖြစ်၍ ဝမ်းသာကြောင်း အထိမ်းအမှတ်ပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပ ခဲ့ပါသည်။

(၁၉၈၃) ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ ပထမပတ်တွင် မစ္စတာရောဗတ်အယ်လ်စဝပ်သည် နယူး ယောက်မြို့မှ ထွက်ခွာပြီး ပျူကြေးရုပ် လေးရုပ်တို့ကို သယ်ဆောင်လာနေပြီဟု ကျွန်တော် သတင်းရရှိ အလွန်ဝမ်းသာသည်နှင့် မဆိုင်းမတွပင် သူ့ထံသို့ ကျွန်တော် ကြိုဆိုကြောင်းနှင့် ထောမနာပြုကြောင်း သဝဏ်လွှာတစ်စောင်ပို့ခဲ့ပါသည်။ သူတောင်းမေတ္တာစကားလည်း ပါးခဲ့ပါသည်။ မစ္စတာ အယ်လ် စဝပ်လည်း အလွန်ဝမ်းသာစွာဖြင့် အစီအစဉ်အတိုင်း (၁၇-၁၁-၈၃)နေ့တွင် ရန်ကုန်မြို့သို့ ဆိုက်ရောက် လာပါသည်။ ချိန်းဆိုထားသည့်အတိုင်း (၁၈-၁၁-၈၃)နေ့ မွန်းလွဲ (၂)နာရီအချိန်တွင် ပျူကြေးရုပ် လေးရုပ်တို့ကို ရှေးဟောင်းသုတေသန ဦးစီးဌာနသို့ အမေရိကန် သံရုံးမှ ယာယီတာဝန်ခံ သမားနှင့်အတူ လာရောက်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။

ယင်းည ရှစ်နာရီအချိန်တွင် ပျူကြေးရုပ်လေးရုပ် ပေးအပ်ပွဲအခမ်းအနား ရုပ်မြင်သံကြား သတင်းကိုလည်းကောင်း၊ ရေဒီယိုအသံလွှင့်သတင်းကိုလည်းကောင်း၊ နောက်နေ့ထုတ် သတင်းစာများ ထွက်လည်းကောင်း မြင်ရ ကြားရ ဖတ်ရသူတိုင်း အံ့သြကြသည် ဝမ်းသာကြသည်။ ယင်းသတင်းကို ဘီဘီစီကလည်း လန်ဒန်မှ ၎င်းညပင် အသံလွှင့်ဖော်ပြပြီး ဝေဖန်ချက်ပြောသည်မှာ

“မြန်မာနိုင်ငံက ရှေးဟောင်းပစ္စည်းတွေကို ဥပဒေမဲ့ ပြင်ပနိုင်ငံတွေကို ရောက်ခဲ့တာ ဟာ အများအပြားရှိတယ်လို့ ယုံကြည်ရပါတယ်။ ဘယ်ရွှေဘယ်မျှရှိမယ်ဆိုတာတော့ အသေ အချာ ယုံကြည်လောက်တဲ့ ခန့်မှန်းချက် မရှိသေးပါဘူး။ တချို့ပစ္စည်းတွေဆိုရင် ပုဂံခေတ် (၁၃)ရာစုမှ တည်ဆောက်ခဲ့တဲ့ ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးဘုရားက ရှေးဟောင်းလက်ရာ ပစ္စည်းတွေ ဖြုတ်ယူခဲ့ခြင်းခံရပြီး (၁၈၉၉)ခုကတည်းက ဒီပစ္စည်းတွေဟာ ဂျာမနီပြတိုက် တစ်ခုမှာ ပြသထားတာ ခုထက်တိုင်အောင်ပဲ ဖြစ်ပါတယ်”

ဟူ၍ ဆိုပါသည်။ ယင်းပစ္စည်းများကား ပုဂံဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးဘုရား အတွင်းနံရံမှာ ဇာတ်နိပါတ်တော်ဆိုင်ရာ ပန်းချီဆေးရေးကွက်များ ဖြစ်ပါသည်။

ဘီဘီစီသည် ဗြိတိသျှပြတိုက်၌ ကျန်ရှိနေသေးသော မြန်မာနိုင်ငံမှ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း ရတနာတွေနှင့် ပတ်သက်၍ မည်သို့မျှ ဖော်ပြပြောဆိုခြင်း မရှိပေ။

ဗွီအိုအေ၏ အမေရိကန်အသံမှ သတင်းကို (၂၀-၁၁-၈၃)နေ့တွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

“လွန်ခဲ့သော (၁၆)နှစ်က မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရှိ ပြတိုက်တစ်ခုတည်းမှ ခိုးယူသွားခဲ့ သော ကြေးရုပ်လေးခုတို့ကို အမေရိကန် အနုပညာ စုဆောင်းသူတစ်ဦးက ပြန်လည်ပေးအပ် ခဲ့ပါသည်။ နယူးယောက်မြို့ရှိ အနုပညာစုဆောင်းသူ ရောဗတ်အယ်လ်စဝပ်က ယင်းကြေးရုပ် များအား ဒေါ်လာငါးသိန်းတန်ဖိုး ပေးဝယ်ခဲ့စဉ်အချိန်က ခိုးရာပါပစ္စည်းဖြစ်နေသည်ကို မသိရှိ

ခဲ့ကြောင်းဖြင့် မြန်မာအစိုးရအရာရှိများက ပြောကြားခဲ့ကြပါသည်။

မစ္စတာ အယ်လ်စဝပ်သည် (၁၉-၁၁-၈၃)နေ့တွင် ယူကြေးရပ်များအား တူးဖော်တွေ့ရှိသော သမိုင်းဝင်ဒေသဖြစ်သည့် ပြည်မြို့အနီး မော်စာသို့ သွားရောက်လေ့လာကြည့်ရှုပြီး (၂၀-၁၁-၈၃)နေ့တွင် ပုဂံမြို့ဟောင်းသို့ နေ့ချင်းပြန်သွားရောက်ကာ ရှေးဟောင်းစေတီပုထိုးများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာလက်ရာများကို လေ့လာ၍ စိတ်ရှိလက်ရှိဓာတ်ပုံများ ရိုက်ကူးခဲ့သည်။

(၂၁-၁၁-၈၃)နေ့ နံနက် (၁၀)နာရီအချိန်တွင် ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးဌာနသို့ သံရုံးအရာရှိများနှင့်အတူ သွားရောက်ကာ ဝန်ကြီး ဦးဆောင်ကျော်မြင့်အား တွေ့ဆုံပါသည်။ ဝန်ကြီးက မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရကိုယ်စား သူ့အား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း လက်မှတ်ထိုးထားသော 'ကျေးဇူးတင်လွှာ'ကို ပေးအပ်ပါသည်။ ထို့ပြင် အမှတ်တရဖြစ်ရန် ပါတီဥက္ကဋ္ဌကြီး၏ လက်ဆောင်ဖြစ်သော ယူကြေးရပ်ပုံတူ ငါးရပ်တို့ကို ဝန်ကြီးက မစ္စတာအယ်လ်စဝပ်အား ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။

ထို့နောက် ဝန်ကြီး၏တာဝန်ပေးချက်အရ ကျွန်တော်သည် မစ္စတာ အယ်လ်စဝပ်အား အမျိုးသားပြတိုက်ရှိ ယူဇေတ်နှင့် ပုဂံဇေတ်ဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို လိုက်လံပြသပြီး ကမ္ဘာ့အေးချမ်းရေးကောင်စီသို့ သွားရောက်လေ့လာ ကြည့်ရှုခဲ့ပါသည်။ မစ္စတာ ရောဗတ်အယ်လ်စဝပ်သည် မြန်မာနိုင်ငံမှ (၂၁-၁၁-၈၃) ညနေပိုင်းတွင် ထွက်ခွာပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာသွားပြီးဖြစ်သော်လည်း တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော အလွန်ရှားပါးသည့် ယူကြေးရပ်လေးခုတို့ကို အမိန့်ငံသို့ မိမိစရိတ်ဖြင့် အခမဲ့ ပြန်လည်ပေးအပ်ခဲ့သော စေတနာရှင် တစ်ဦးဖြစ်၍ ၎င်း၏အမည်ကို အနုပညာမြတ်နိုးသောပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း မည်သည့်အခါမျှ မေ့နိုင်မည်မဟုတ်ပါ။

(၂၁-၁၁-၈၃)ရက်နေ့တွင် ထုတ်ဝေသော အင်္ဂလိပ်လုပ်သား သတင်းစာတွင် 'ကျော်စိန်-ပန်းဘဲတန်း'ဆိုသူက 'မိမိနှင့်တကွ အနုပညာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်း မြတ်နိုးသူတိုင်းက မစ္စတာ ရောဗတ် အယ်လ်စဝပ်အား လှိုက်လှိုက်လှဲလှဲ ကျေးဇူး ဥပကာတင်ရှိကြောင်း' အယ်ဒီတာထံ ပေးစာတစ်စောင်ကို ဖတ်ရှုခဲ့ရခြင်းဖြင့် ထင်ရှားပါသည်။

ယူယဉ်ကျေးမှု

အထက်ပါ ယူကြေးရပ်များ ပြန်လည်ရရှိခဲ့ကြောင်း တင်ပြပြီး ယူယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်အချို့တို့ကို ဆက်လက်တင်ပြလိုပါသည်။

ရှေးဟောင်း မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းကို လေ့လာရာတွင် ယူယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အထောက်အထားများသည် မွန်ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အထောက်အထားများထက် ပို၍များသည်ကို တွေ့ရသည်။ မြန်မာပြည်တွင် လူအများစုပြောဆိုသော မြန်မာစကား ပြောဆိုသူများသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ယူစကားနှင့် မွန်စကားများပြောဆိုသော လူများ ဆိုက်ရောက်လာပြီးနောက်မှ ရောက်လာကြသည်။ သို့ရာတွင် မြန်မာစကားက သူ့အလျှင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်နှင့်နေကြသော ယူစကားနှင့် မွန်စကားများကို ပုဂံဇေတ်မှစပြီး လွှမ်းမိုးခဲ့သည်။ ယူလူမျိုးများသည် ယခုအခါတွင် လူမျိုးတစ်မျိုးအဖြစ်နှင့် မရှိတော့ဘဲ တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်သွားကြပြီ။ သို့ရာတွင် မွန်လူမျိုးစုတို့မှာမူ တဖြည်းဖြည်း တိမ်ကောခဲ့သော်လည်း ယခုအခါ မော်လမြိုင်မြို့ တစ်ဝိုက်ရှိ ကျေးရွာများတွင် လူမျိုးစုတစ်မျိုးအဖြစ်နှင့် ကျန်ရှိကြသေးသည်။

သုတေသနစာပေများ

၂၇၉

ပျူလူမျိုးတို့သည် ခရစ်နှစ် (၁)ရာစုမှစ၍ မြန်မာပြည်အလယ်ပိုင်းတွင် နေထိုင်လျက်ရှိ ဖြစ်ကြောင်းကို တွေ့ရသည်။ သူတို့၏ မြို့တော်မှာ ဗိဿနိုး၊ ဟန်လင်း၊ မိုင်းမောနှင့် သရေခေတ္တရာ ခေတ်ဟောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချိန်မှာပင် မွန်လူမျိုးတို့သည် မြန်မာပြည် ပင်လယ်ကမ်းရိုးတန်းတွင် ခေတ်ပြိုင်နေထိုင်လျက်ရှိကြပြီး ပျူလူမျိုးတို့သည် ရှေးမြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းတွင် ထင်ရှားကျော်ကြားသော လူမျိုးစုဖြစ်သည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်သည်။

သမိုင်းဝင်နေရာ အများအပြားမှ တူးဖော်ရရှိသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို ထောက်ထားသဖြင့် ပျူယဉ်ကျေးမှုသည် သရေခေတ္တရာခေတ် အေဒီ (၇)ရာစုမှ (၉)ရာစုအတွင်း အလွန်ဖွံ့ဖြိုးလျက် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေပြီဖြစ်ကြောင်းကို သိရသည်။ ပျူယဉ်ကျေးမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် တွေ့ရှိရသော ရှေးပစ္စည်းများတွင် ရှေးဆန်သော ပုံသဏ္ဌာန်ရှိသည့် ပုထိုးများ၊ စေတီများ၊ ဗိသုကာလက်ရာအလွန်မြောက်သော ဂူဘုရားများ၊ ယန်းပုကျော်တို့ ထုလုပ်သော ကျောက်ရုပ်တုများ၊ ရွှေထည်ငွေထည်များနှင့် ကြေးထည်များ၊ ပျူကမ္ဘည်းစာများ ထိုးထားသော အချို့သော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ပါဝင်သည်။ ယခုတွေ့ရသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများတွင် ပျူပန်းပုအကျော်အမော်တို့သည် အလွန်စိတ်ကူးစိတ်သန်းကောင်းကြသူများ ဖြစ်ကြောင်းကို သက်သေခံကြသည့် အနုပညာပစ္စည်း အမြောက်အမြား ပါဝင်သည်။

မြစေတီဟု လူသိများသော ရာဇကုမာရ်မင်းသား၏ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာကို ထောက်ထားရသဖြင့် ပျူစကားသည် ဘာသာဗေဒအလိုအားဖြင့် တိဘက်မြန်မာ စကားတစ်မျိုး ဖြစ်ကြောင်းကို သိရသည်။ တိဘက်-မြန်မာစကားမျိုးနွယ်အနက် ပျူတို့သည် မြန်မာပြည်သို့ ဗွေဆော်ဦး အလျင်ဆုံးရောက်လာကြသော လူမျိုးများ ဖြစ်၏။

အမှန်ဆိုသော် ပျူလူမျိုး၊ မွန်လူမျိုး၊ မြန်မာလူမျိုးနှင့် မြန်မာပြည်တွင် နေထိုင်ကြသော လူမျိုးအားလုံးသည် ဘာသာစကား ကွဲပြားသော်လည်း မွန်ဂိုလိုက် (Mongoloid) အမျိုးအနွယ် တစ်ခုတည်းမှ ဆင်းသက်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပျူလူမျိုးတို့သည် ခရစ်နှစ် ပထမအနှစ်(၁၀၀)အတွင်း ထက် နောက်မကျသောအချိန်က မြန်မာပြည်သို့ ရောက်လာကြသည်ဟု ထင်မှတ်ဖွယ်ရှိသည်။

တရုတ်သမိုင်းများက ပျူလူမျိုးများကို 'ပျော'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဂျာမားလူမျိုးများကမူ ပျူလူမျိုးများကို 'တု လီ ဆု'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သူတို့ကိုယ်သူတို့က 'တုလော်ဆု'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျန်စစ်သား၏ နန်းတော် မွန်ကျောက်စာများတွင် 'တိရ်စုလ်'ဟူ၍လည်းကောင်း ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပါသည်။ ကျန်စစ်သားက မွန်စကားဖြင့် ကျောက်ပြားများပေါ်တွင် ထိုးထားသော ပြည်မြို့ ရွှေဆံတော်ကျောက်စာများတွင် ပျူလူမျိုး၏ မြို့တော်သည် 'ဗြိက္ခေတြ'ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းခေါ်ဟောရသည့် သက္ကတစကားဖြစ်၍ 'ကျက်သရေမင်္ဂလာဋ္ဌာနီ'ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ မြန်မာတွင် သရေခေတ္တရာဟု ခေါ်ပါသည်။ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသော ခရစ်မပေါ်မီ (၅၄၄)ခုနှစ်တွင် ဗန်ရှန်းအမည်ရှိသော ရသေ့က သရေခေတ္တရာပြည်ကို တည်ထောင်ပြီး နှစ်ပေါင်း(၁၂၀၀)မျှ တည်တံ့ခဲ့ကြောင်း ကျန်စစ်သားကျောက်စာက ဆိုသည်။ ဗန်ရှန်း (Vishnu) ကို မြန်မာတို့က ဝိဿနိုးဟု ခေါ်ကြသည်။ ကျန်စစ်သားက သူသည် ဗန်ရှန်းရသေ့ဝင်စားသူ ဖြစ်သည်ဟုပင် ဆိုပြန်သေးသည်။

'ဗြိက္ခေတြ'မြို့ကို တည်ထောင်သောအခါတွင် ဗိဿနိုးရသေ့နှင့်အတူ (မွန်လူမျိုးတို့ အမြတ်တန်းထားကြသော) ဂဝံပတိရဟန္တာ၊ နတ်တို့၏ဘုရင်ဖြစ်သော သိကြားမင်း၊ သိကြားမင်း၏ ဗိသုကာ

ဖြစ်သော ဝိသုတ္တန်တိုက်သားနှင့် ကာလနဂါးမင်းကြီးတို့ ပါဝင်ကြသည်။ ကာလနဂါးမင်းကြီးသည် အခွေပေါင်း (၁၀၀၀)ခွေ၍ ပင်လယ်ရေပြင်အောက်ခြေတွင် အိပ်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ရှေးသမိုင်းဝင် နေရာများစွာမှ တူးဖော်ရရှိသည့် ရှေးပစ္စည်းများနှင့်အတူ ဗိဿနိုးရုပ်တုနှင့် အခြား (ဟိန္ဒူ) ဗြာဟ္မဏရုပ်တုများကို တွေ့ရသဖြင့် သရေခေတ္တရာအပါအဝင် ရှေးမြန်မာပြည်တွင် ဟိန္ဒူဘာသာ ရောက်ရှိနေပြီဟု ယူဆစရာရှိသည်။

လွန်ခဲ့သော အနှစ် (၂၅)ကျော်က ဤဆောင်းပါးရှင်သည် ပြည်မြို့သို့ သုတေသနပြုရန် ရောက်သွားသည့်အခါတွင် ဟိန္ဒူဘာသာဝင် အမြောက်အမြားသည် ပြည်မြို့သို့ သူတို့၏ နိုင်ငံဘာလ ဒေဝါလီပွဲတော် ကျင်းပရန်လာကြသည်နှင့် ကြုံကြိုက်နေသည်။ ဧရာဝတီမြစ်တွင်းသို့ သူတို့ ရေချိုးကြသည်မှာ သူတို့၏ ဗာရာဏသီ ရေချိုးဆိပ်သို့လာ၍ ဂင်္ဂါမြစ်ရေကို ချိုးကြသည်နှင့် အလွန် တူသည်ကို တွေ့ရသည်။

ပျူနိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်မှာ အရှေ့သို့လားသော် စစ်တောင်းမြစ်ဝှမ်း၊ အနောက်သို့လားသော် ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်း၊ တောင်သို့လားသော် ပြည်မြို့၊ မြောက်သို့လားသော် ရွှေဘိုမြို့ဖြစ်သည်။ ရွှေကျင် မြို့အနီးတွင် မကြာသေးမီက တွေ့ရသော ပျူကမ္ဘည်းစာတန်း အစအနများကို ထောက်ထားသဖြင့် ထိုဒေသတွင် ပျူများ နေထိုင်ခဲ့ဖူးကြောင်း သိရသည်။ ရွှေဘိုခရိုင်ရှိ တကောင်းမြို့နှင့် မဝေးလှသော ဟန်လင်းမြို့သည် လူအများသိကြသော ပျူမြို့ဖြစ်သည်။

ဤပျူမြို့သည် စတုရံပုံ ဖြစ်ပြီးလျှင် အလျားနှစ်မိုင်၊ အနံ့တစ်မိုင်ရှိသည်။ ထင်ရှားသော အခြားပျူမြို့တစ်မြို့မှာ မကွေးတိုင်း တောင်တွင်းကြီးမြို့အနီးရှိ ဗိဿနိုးမြို့ ဖြစ်သည်။ ဗိဿနိုးမြို့သည် ရှေးအကျဆုံး ပျူမြို့ဖြစ်ပါသည်။ ဗိဿနိုးမြို့သည် စိန်နှင့်သဏ္ဌာန်တူ၍ တစ်ဖက်တစ်ဖက်သည် နှစ်မိုင်လောက်ရှည်သည်။ မိုင်းမောမြို့သည် သရေခေတ္တရာမြို့ကဲ့သို့ မကြီးသော်လည်း အပိုင်းအစိန်ပုံ ဖြစ်သည်။

သရေခေတ္တရာသည် ပျူမြို့အနက် အကြီးဆုံးမြို့ဖြစ်သည်သာမဟုတ်ဘဲ သထုံမြို့ကဲ့သို့ သော မွန်မြို့၊ ပုဂံမြို့နှင့် မန္တလေးမြို့ကဲ့သို့ မြန်မာမြို့များထက်ပင် လေ့လာတွေ့ရှိချက်အရ သရေခေတ္တရာသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင် ရှိရှိသမျှသော ဗုဒ္ဓဘာသာမြို့များအနက် အကြီးဆုံး မြို့ဖြစ်သည်။ ထိုမြို့၏ အုတ်ရိုးအတွင်းရှိ မြေအကျယ်ပမာဏ၏ တစ်ဝက်ကျော်မှာ လယ်မြေဖြစ် သည်။ ထိုမြို့အတွင်း၌ လယ်မြေများထားခြင်းမှာ စစ်ဖြစ်သည့်အခါတွင် မြို့တွင်းရှိ လူအားလုံး အတွက် ဆန်မပြတ်စေရန် ဖြစ်သည်။ သရေခေတ္တရာမြို့သည် ရှေးတိုင်းပြည်ရှိ ဒွါရာတီခေါ် မွန်မြို့ကဲ့သို့ပင် ဝိုင်းသောသဏ္ဌာန် ရှိသည်။ သရေခေတ္တရာမြို့၏ ပတ်လည်အကျယ်အဝန်းမှာ ရှစ်မိုင်ခွဲရှိသည်။ ယခုတိုင် ရှိနေသေးသည့် ပျက်စီးနေသော သရေခေတ္တရာမြို့ရိုး အစိတ်အပိုင်းကြီး တချို့မှာ (၁၅)ပေ မြင့်သည်ကို တွေ့ရသည်။ မြို့ရိုး၏ အတွင်းဘက်နှင့်အပြင်ဘက်တွင် ကျုံးများ ရှိသည့် အရိပ်လက္ခဏာများကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ယခုအခါတွင် ရှေးသရေခေတ္တရာ မြို့ရိုးပျက် ကြီး၏အတွင်းဘက်၌ ရွာငယ်များစွာ ရှိနေကြပြီ။

ရှေးတရုတ် တန်မင်းဆက်ရာစုဝင်တွင် သရေခေတ္တရာပြည်သည် အရှေ့မှ အနောက်သို့ လီ (၃၀၀၀)ရှိ၍ တောင်မှမြောက်သို့ လီ (၅၀၀၀)ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ (တစ်မိုင်သည် မြောက်လီနှင့် ညီမျှသည်။) ရှေးသရေခေတ္တရာပြည်၏ အရှေ့ဘက် နယ်နိမိတ်သည် ခမာလူမျိုး

သုတေသနစာပေများ

၂၈၁

တို့နေရာ ကမ္ဘာ့စုပြည် နယ်နိမိတ်နှင့် စပ်လျက်ရှိသည်။ အရှေ့တောင်ဘက် နယ်နိမိတ်မှာ မွန်လူမျိုးတို့ နေထိုင်ရာ ဒွါရဝတီပြည်နှင့် စပ်လျက်ရှိသည်။ အနောက်ဘက် နယ်နိမိတ်မှာ အိန္ဒိယပြည်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ မြောက်ဘက် နယ်နိမိတ်မှာ နန်ချောင်ပြည် (ယူနန်ပြည် အနောက်ပိုင်း)နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသည်။ တောင်ဘက်နယ်နိမိတ်မှာ ပင်လယ်ဖြစ်သည်ဟု တရုတ်သမိုင်းက ဆက်၍ ဖော်ပြသည်။

သရေခေတ္တရာခေတ်တွင် ယခုရှိနေသော မြန်မာမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသ ပေါ်ထွန်းဟန် မရှိသေးသဖြင့် သရေခေတ္တရာပြည်သည် ဓရာဝတီမြစ်ဝ၏ အစနှင့် နီးကပ်နေဖွယ်ရှိသည်။ ထိုသို့ ဖြစ်သဖြင့် အိန္ဒိယပြည်မှ တရုတ်ပြည်သို့သွားရာ ရေလမ်းကြောင်းတွင် ကုန်သင်္ဘောများ ဝင်ရောက် ဆိုက်ကပ်ရာ ဆိပ်ကမ်းမြို့အဖြစ်သို့ ရောက်လျက်ရှိပြီဟု ယူဆရသည်။

သရေခေတ္တရာသည် အိန္ဒိယမှ သထုံပြည်သို့သွားရာ လမ်းကြောင်းခရီးတွင် ခရီးထက်ဝက် ဆိပ်ကမ်းဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။ သရေခေတ္တရာမှ သထုံပြည်ကို ဖြတ်၍သွားကြသော သင်္ဘောများသည် အရှေ့ဘက်ရှိ မွန်ဆိပ်ကမ်းမြို့သို့ ရောက်လျှင် မိမိတို့ သယ်ဆောင်လာသော ကုန်များကို 'ကရာ' ကျွန်းဆက်တွင်ချ၍ ထိုကုန်များကို ကုန်းလမ်းမှတစ်ဆင့် 'ကရာ'ကျွန်းဆက်၏ အခြားတစ်ဖက် တွင် ထိုင်းပင်လယ်ကွေ့၌ ဆိုက်ကပ်နေသော သင်္ဘောများရှိရာသို့ သယ်ဆောင်သွားကြဖွယ် ရှိသည်ဟု ယူဆရသည်။

ထိုသို့ ယူဆရခြင်းမှာ တနင်္သာရီရိုးမကို ဖြတ်ကျော်သည့် ထင်ရှားသော ဘုရားသုံးဆူ တောင်ကြားလမ်းအနီးတွင် မကြာသေးမီကတွေ့ရသော ရောမမီးခွက်တစ်ခုကို ထောက်ထား၍ ယူဆရခြင်း ဖြစ်သည်။

ခရစ်နှစ် (၂)ရာစု အတွင်းတွင် ရောမ ဧကရာဇ်နိုင်ငံမှ ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့တစ်ဖွဲ့သည် တရုတ်ပြည်သို့ သွားရာတွင် ဘုရားသုံးဆူ တောင်ကြားလမ်းကို အသုံးပြုကြလိမ့်မည်ဟု တွေး ချင့်စရာ များစွာရှိသည်။

သရေခေတ္တရာပြည် တည်ဆောက်ခြင်းအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ (ခရစ်နှစ် ၁၄၅၃တွင် မွေး၍ ၁၅၂၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကွယ်လွန်သော) အရှင်မဟာသီလဝံသ စီရင်သည့် ရာဇဝင်ကျော် တွင် ဒွတ္တဘောင်မင်းကြီးအတွက် သရေခေတ္တရာပြည်ကို သိကြားမင်း တည်ထောင်ပေးသည်ဟု ဖော်ပြသည်။

ထိုသို့ တည်ထောင်ပေးရာတွင် သိကြားမင်းနှင့်အတူ ဂဝံပတိ ရဟန္တာ၊ နဂါးမင်းကြီး၊ (ဗစ်ရှန်း) ရသေ့ကြီး၊ ဗစ်ရှန်း၏ စီးတော်ယာဉ်ဖြစ်သော ဂဠုန်မင်းကြီး၊ ပရမေသွာရ နတ်မင်းကြီး နှင့် စန္ဒီမင်းသမီးတို့ ပါဝင်ကြသည်။ ပရမေသွာရ နတ်မင်းကြီးကို သီဝဟုလည်း ခေါ်သည်။ စန္ဒီကို ကာလီဟုလည်း ခေါ်သည်။ ကာလီသည် သီဝ၏ကြင်လျာတော် ဖြစ်သည်။ သီဝသည် ဟိန္ဒူနတ်မင်းကြီးသုံးပါးတွင် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဟိန္ဒူနတ်ကြီး တစ်ပါးဖြစ် သော ဗြဟ္မာ အကြောင်းကိုမူ ရာဇဝင်ကျော်က ဖော်ပြခြင်း မပြု။

သရေခေတ္တရာ တည်ထောင်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ မြန်မာ ရာဇဝင်ကျော်တွင် ဖော်ပြထား ချက်မှာ ခရစ်နှစ် (၁၁)ရာစုအတွင်းတွင် ကျန်စစ်သားရေးသည့် မွန်ကျောက်စာနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ လောက်ပင် တူညီနေသည်။ ဒွတ္တဘောင်မင်းဆိုသည်မှာ ဘုရင်တစ်ပါး၏ ဘွဲ့မဟုတ်ဘဲ ပျူမင်း

ဆက်ကို စုပေါင်းဖော်ပြထားသော စုပေါင်းဘွဲ့သာ ဖြစ်ကောင်းဖြစ်မည်။ ပျူစာများကို တည်းဖြတ်သော၊ ဒါက်တာထလက်ဒင်က အကယ်၍ ခွတ္တဘောင်ဆိုသော စကားသည် မင်းတစ်ပါးပါး၏ ဘွဲ့ဖြစ်လျှင် ထိုဘွဲ့၏အဓိပ္ပာယ်မှာ “အရှင်မင်းကြီး”ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ကြောင်း ဆိုသည်။

(ခရစ်နှစ် ၆၁၈ ခုနှစ်မှ ၉၀၅ ခုနှစ်အတွင်းတွင် ပေါ်ထွန်းသော) တရုတ်တန်မင်းဆက်မှတ်တမ်းများတွင်လည်းကောင်း၊ (ခရစ်နှစ် ၆၇၁ ခုနှစ်မှ ၆၉၅ ခုနှစ်အတွင်း ပေါ်ထွန်းသော) တရုတ်ဘုရားဖူးခရီးသည် အိချင်၏ မှတ်တမ်းများတွင်လည်းကောင်း၊ (ခရစ်နှစ် ၆၂၉ ခုနှစ်မှ ၆၉၅ ခုနှစ်အတွင်း ပေါ်ထွန်းသော) တရုတ် ဘုရားဖူးခရီးသည် ရှမ်းချောင်၏ မှတ်တမ်းများတွင်လည်းကောင်း ပျူလူမျိုးများ၏ နေပြည်တော်ဖြစ်သော သရေခေတ္တရာမြို့ အကြောင်းကို ဖော်ပြထားပါသည်။ တန်မင်းဆက် တရုတ်ရာဇဝင်ဟောင်းတွင် သရေခေတ္တရာ နိုင်ငံအကြောင်းနှင့် ပျူလူမျိုးတို့၏ အကြောင်းကို အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

“သရေခေတ္တရာမင်းကြီး၏ အမည်မှာ မဟာရာဇာဖြစ်သည်။ သူ့အမတ်ကြီး၏ အမည်မှာ မဟာသေနဖြစ်သည်။ ခရီးတို့ကို သွားသောအခါတွင် မင်းကြီးသည် ရွှေဝေါတော် ပေါ်တွင် လဲလျောင်း၍ လိုက်သည်။ ခရီးဝေးဝေး သွားစရာရှိသောအခါတွင်မူ ဆင်တော်ကို စီး၍သွားသည်။ မင်းကြီးတွင် မိဖုရားများ၊ မောင်းမမိသံများ အလွန်များသည်။ အမြဲတမ်း အားဖြင့် မောင်းမ (၁၀၀)က သူတံပါးတွင် ခစားနေကြရသည်။ မြို့ရိုးကို အစိမ်းနုရောင်စဉ့်အုတ်များဖြင့် မွမ်းမံထားသည်။ ပြည်သူအားလုံးသည် မြို့ရိုးအတွင်း၌ နေကြသည်။ သရေခေတ္တရာ မြို့ရိုးအတွင်း၌ ဘုန်းကြီးကျောင်း (၁၀၀)ရှိသည်။ ထိုကျောင်းများတွင် ပရရှိက်များရှိသည်။ ကျောင်းခန်းများကို ရွှေရောင်၊ ငွေရောင်ဖြင့် ခြယ်လှယ်ထားပြီးလျှင် ဟင်္သာပြဒါးရောင်နှင့် အခြားပြောင်လက်သော ကြက်သွေးရောင်များ လိမ်းကျံထားသည်။

ထို့ပြင် ရွှေခြည်ထိုး ကော်စောများလည်း ခင်းထားသည်။ မင်းကြီး၏ နန်းတော်သည်လည်း ထိုအတိုင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ သရေခေတ္တရာမြေသည် ပဲပင်များ၊ ကောက်ပင်များနှင့် ဆပ်ပင်များစိုက်ရန် သင့်လျော်သည်။ သို့ရာတွင် လျှော်ပင်နှင့် ဂျုံပင်များစိုက်ရန် မသင့်လျော်။ သရေခေတ္တရာဥပဒေ၌ ကြီးလေးသော ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူတို့ကို ကျောငါးချက်နှင့် သေးငယ်သော ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူများကို ကျောသုံးချက်ရိုက်ရန် ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ သို့ရာတွင် လူသတ်မှုကျူးလွန်သူများကိုမူ သေဒဏ်ပေးသည်။ ယောက်ျားများမှာ အသက်ခုနစ်နှစ်ပြည့်လျှင် ဆံပင်ဖြတ်၍ ဘုန်းကြီးကျောင်းများသို့သွားပြီး သင်္ကန်းစည်းကြရသည်။ အသက် (၂၀)ပြည့်ပြီးနောက် ဆက်၍ သင်္ကန်းမဝတ်သောသူများသည် ဆံပင်ရှည်ထား၍ လူဘောင်သို့ ပြန်လာကြသည်။ သူတို့သည် ချည်ထည်များကိုသာ ဝတ်ကြသည်။ သူတို့သည် ဝိုးထည်များကို မဝတ်ကြ။ ဝိုးထည်များသည် သူ့အသက်ကို သတ်ပြီးမှရသော အထည်များဖြစ်သဖြင့် ဝိုးထည်များကို သူတို့ မဝတ်ဆင်ကြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သူတို့က ပြောကြသည်။ သူတို့၏ ဓလေ့ထုံးစံမှာ အရှက်အကြောက်ကို အဓိကထားသော ဓလေ့ထုံးစံဖြစ်သည်။ သူတို့တွင် စိတ်ကောင်း နှလုံးကောင်း ရှိကြသည်။ သူတို့သည် စကားနည်းသော လူမျိုးများ ဖြစ်သည်။ သရေခေတ္တရာတွင် ဗေဒင်ဆရာ အမြောက်အမြားရှိသည်။”

တန်မင်းဆက် တရုတ်ရာဇဝင်တွင် ဖော်ပြထားသော ဗျူဟာမျိုးတို့အကြောင်းမှာ အရှည်လျားဆုံး ဖြစ်သည်။ ထိုရာဇဝင်မှ အောက်ပါအတိုင်း ထုတ်နုတ်ဖော်ပြလိုက်သည်။

‘သရေခေတ္တရာဗျူဟာတွင် တံခါး (၁၂)ပေါက်ရှိသည်။ မြို့ရိုးလေးထောင့်တွင် စေတီများရှိသည်။ မြို့သူ မြို့သားတို့သည် မြို့ရိုးအတွင်း၌ နေကြသည်။ အိမ်များကို ဆောက်ရာတွင် သစ်သားများကို အသုံးပြုကြသည်။ အိမ်အမိုးများကို ခဲမပုပ်ပြား၊ ခဲမဖြူပြားများဖြင့် မိုးကြသည်။ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် နှုတ်ဆက်ကြရာတွင် တစ်ယောက်လက်မောင်းကိုတစ်ယောက် လက်နှင့်ကိုင်၍နှုတ်ဆက်ကြပြီးလျှင် အချင်းချင်း အလေးပြုသောသဘောဖြင့် ဦးခေါင်းကို ညှိတ်ကြသည်။’

သူတို့သည် ဗုဒ္ဓဘာသာ တရားတွင် မွေ့လျော်ကြသည်။ သူတို့သည် ရွှေခြယ်ပန်းတပ်ဆင်ထားသော ဦးဆောင်းများကိုလည်းကောင်း၊ ကျောက်အမျိုးမျိုး စီထားသော တန်ညင်းငှက်တောင် ဦးဆောင်းငယ်များကိုလည်းကောင်း ဆောင်းကြသည်။ မင်းကြီး၏ နန်းတော်တွင် ရွှေခေါင်းလောင်းတစ်လုံးနှင့် ငွေခေါင်းလောင်းတစ်လုံးရှိသည်။ ရန်သူများလာသောအခါတွင် နံ့သာတိုင်များမီးရှို့၍ ထိုခေါင်းလောင်းများကို ထိုးကြသည်။ ထိုသို့ ပြုလုပ်ကြခြင်းမှာ ရန်သူများနှင့် စစ်တိုက်သည့်အခါတွင် အောင်နိုင်ရန်အတွက် နိမိတ်ကောက်ခြင်းဖြစ်သည်။ နန်းတော်တံခါးရှေ့တည့်တည့်တွင် ပေ(၁၀၀)မြင့်သော ဆင်းတုတော်ရုပ်ကြီးရှိသည်။ အမှုအခင်းဖြစ်သူများသည် ဆင်းတုတော်ရုပ်ကြီး၏ ရှေ့သို့သွား၍ ခူးတုပ်ပြီး သူတို့၏အမှု မှန်မမှန်ကို နှလုံးသွင်းကြသည်။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းပြီးနောက် ပြန်ကြသည်။ သူတို့၏ ကြံရိုးများသည် လွှဲခြေသလုံးလောက်တုတ်သည်။ သူတို့သည် လခြမ်းပုံလုပ်ထားသော ရွှေပြားငွေပြားများကို အသပြာအဖြစ် သုံးကြသည်။ သူတို့တွင် အမဲဆီနှင့် ဆီမရှိသဖြင့် ဖျားဖယောင်းကို အမွှေးနံ့သာထည့်ပြီး မီးထွန်းကြသည်။ အနီးအပါးရှိ တိုင်းပြည်များနှင့် ကုန်သွယ်ရာတွင် သူတို့သည် ချည်ထည်များ၊ စဉ်းအိုးများ၊ မြေအိုးများကို ဖလှယ်ကုန်အဖြစ် အသုံးပြုကြသည်။ မိန်းမများသည် ဆံထုံးထုံး၍ ငွေပန်းကုံး၊ ပုလဲပန်းကုံးများကို ဖန်ကြပြီးလျှင် မည်းပြာထဘီကိုဝတ်၍ ဝိုးပဝါများကို ခြုံကြသည်။ အပြင်သို့ အလည်ထွက်သောအခါတွင် သရေခေတ္တရာ မိန်းမများသည် ယဝ်တောင်များကို ကိုင်ဆောင်ကြသည်။ မျှားကတော်၊ မတ်ကတော်များ အလည်ထွက်ကြသည့်အခါတွင် သူတို့ နောက်က ယဝ်တောင်ကိုင် လေးငါးယောက်ပါသည်။

သရေခေတ္တရာ နိုင်ငံသားများတွင် ဂီတတူရိယာ (၂၂)မျိုး ရှိသည်။ ထိုတူရိယာများကို ပစ္စည်းရှစ်မျိုးဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည်။ ထိုပစ္စည်းတို့မှာ သတ္တု၊ ခရုသင်း၊ ကြေး၊ ဝါး၊ ဗူးသီးခွံ၊ သားရေ၊ ဆင်စွယ်နှင့် တိရစ္ဆာန် ဦးချိုတို့ ဖြစ်သည်။ အနုပညာသည်အားလုံးသည် ‘ကွန်းလွန်း’ ဝတ်စုံကို ဝတ်ကြပြီးလျှင် နှင်းဆီသွေး နေအရုဏ် ပန်းရောင်ချည် ပုဆိုးရှည်ဖြင့် ခါးကိုပုံးကာ ပန်းပေါ်တွင် ကြိုးဖြင့်သိုင်းထားသည်။ သူတို့သည် ဦးဆောင်းတန်ဆာကိုဆောင်း၍ ကျောက်စီသော လက်ကောက်၊ လက်ကြပ်၊ ခြေချင်းများဝတ်ပြီး နားတောင်းများလည်း ပန်ကြသည်။ သူတို့သည် ပန်းများကိုကြိုးဖြင့်သီကုံး၍ ဦးဆောင်းတန်ဆာ ပြုလုပ်ကြသည်။ သူတို့သည် သူတို့ဆံပင်များ ပုံမပျက်စေရန် လှပစွာ တန်ဆာဆင်ထားသော ဆံပင်ထိန်းကိရိယာနှစ်ခုကို အသုံးပြုကြသည်။ သူတို့သည် ကပ္ပမစမီတွင် သူတို့အထံမှ အခမ်းအနားကြေညာသူကထွက်၍

သူတို့ကပြမည့်အကအကြောင်းကို ပရိသတ်အား ရှင်းပြ သည်။ သူတို့သည် သူတို့တီးမှုတ်သော ဂီတသံအလိုက် ကကြသည်။ ကကြသည့်အခါတွင် နှစ်ယောက်တစ်တွဲ၊ လေးယောက်တစ်တွဲ၊ ခြောက်ယောက်တစ်တွဲ၊ ရှစ်ယောက်တစ်တွဲ၊ သို့မဟုတ် (၁၀)ယောက်တစ်တွဲ ကကြသည်။ ကချေသည်အားလုံးသည် ကျောက်စိတနီဆောင်းတန်ဆာကို ဝတ်ကြသည်။ တီးကွက်ပြီးသော အခါတွင် ပရိသတ်ကိုဦးညွှတ်၍ အလေးပြုကြသည်။

ပျူလူမျိုးတို့၏ ဂီတတူရိယာများတွင် အောက်ပါဂီတိယာများပါဝင်ကြောင်း ဖော်ပြ ထားသည်။ ၎င်းတို့မှာ လက်ကိုင်တွင် သားရေကြိုးနှင့် ချည်ထားသော အဝန်းသုံးလက်မရှိ စည်းများ၊ နောက်ဘက်တွင် သားရေလက်ကိုင်တပ်ထားကြသော သံပြားများ၊ ခရသင်းအရွယ် အစားအမျိုးမျိုး၊ ကြိုး(တစ်ဆယ့်လေး)ကြိုးတပ်စောင်းပြားများ၊ ကြိုးထိုး ကြိုးတပ် မိကျောင်း ခေါင်းဆောင်များ၊ ကြိုးညှိလုပ်သုံးခုနှင့် ကြိုးခံခုံသုံးခုပါသော နဂါးခေါင်းဆောင်များ၊ ကြိုး သုံးချောင်းတပ် ဗူးသီးခွံစောင်းအကြီးစားနှင့် အငယ်စားများ၊ ကြိုးတစ်ချောင်းနှင့် ကြိုးခံခုံ လေးခုပါသော ပါးနှင့် ဗူးခွံဖြင့်ပြုထားသော စောင်း၊ ဘေးတိုက်မှုတ် လုံးချင်းပလွေနှင့် နှစ်လုံးပူပလွေ၊ ဝါးလျှာခပ်တပ် (တစ်ဆယ့်ခြောက်)ပေါက်ပါသော ပါးစပ်မှုတ် ဗူးသီးခွံတူရိယာ၊ အရည်ခုံးပလွေမှာ လေးပေ၊ ရှစ်လက်မရှိသည်။ အမြင့်နှစ်ပေရှိ ဆော့ရည်ခုံးပုံသဏ္ဌာန် သုံးဘက် သားရေကြက်သော ဗုံငယ်များ၊ ဆင်စွယ်နှစ်ချောင်း၊ သို့မဟုတ် နွားချီနှစ်ချောင်း၊ သုံးချောင်း တပ်ထားသော ပါးစပ်မှုတ် ဗူးသီးခွံတူရိယာများ ပါဝင်သည်။

ဟု အသေးစိတ် ပါဝင်သည်။

တရုတ်နန်းတော်တွင် ပျူ ဂီတသမားများ သီဆိုသော သီချင်း (ဆယ့်နှစ်)ပုဒ်တို့မှာ ဗုဒ္ဓ ဘာသာတို့ ယုံကြည်ချက် အယူအဆနှင့် ပတ်သက်သော အကြောင်းများကို ဖော်ပြထားသည့် သီချင်းများ ဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြသည်။

ခရစ်နှစ် (၈၂၀)ပြည့်နှစ်တွင် ‘ရိုအန်ပူမြို့’ တရုတ် ဧကရာဇ်ထံရောက် နန်ချောင်ပြည်က စေလွှတ်လိုက်သော အဖွဲ့နှင့်အတူ ပျူယဉ်ကျေးမှုအဖွဲ့ လိုက်ပါသွားသည်။ ထိုပျူအဖွဲ့၏ ခေါင်း ဆောင်မှာ ‘ရန်နီတို’ဖြစ်သည်။ တရုတ် ဧကရာဇ်နန်းတော်၌ ပျူအဖွဲ့က သီဆိုသော သီချင်းများထဲ တွင် သတ္တတစကားလုံးများ ပါသည်။ ပျူ ကချေသည်တို့သည် ကနန်ကြရင်းနှင့် ‘နန်ချောင်က ဂီတမင်္ဂလာကို ပို့ဆက်လာပါသည်’ဆိုသော သတ္တတစကားလုံးများဖြင့် ပုံသဏ္ဌာန်ပေါ်အောင် အကဖြင့် ဖော်ကြသည်။

တရုတ်နန်းတော်တွင် ပျူအဖွဲ့က သီဆိုသော သီချင်း၏အဓိပ္ပာယ်ကို အောက်တွင် အကျဉ်း ချုပ်၍ ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

‘ပျူတိဋ္ဌာနီမြေမှ’ တီးမှုတ်သံ၊ ပျူတိဋ္ဌာနီမြေမှ တီးမှုတ်သံ၊ ယွန်းချင်းရဲသား ရှန်နီတို က အပြောကျယ်သော ပင်လယ်ပြင်ကြီးရဲ့ အရှေ့တောင်ဘက်အရပ်မှ ဤသီချင်းကို ဤအရပ်သို့ ဆောင်ခဲ့ပါသည်။

- နှစ်သစ်ကူး ကျင်းပရေးအတွက် တောင်ဘက်က ဂီတ တီးမှုတ်သံများကို ဆက် လာသည်။
- နန်းတော်ရင်ပြင်တွင် ငါတို့မင်းကြီး ထိုင်တော်မူသည်။

သုတေသနစာပေများ

၂၁၅

- မင်းကြီးက ဘောင်းတော်ကြီးများဖြင့် သူ့နားတော်များကို အုပ်၍မထား၊ သင်တို့ တီးမှုတ်သံကို မင်းကြီး နားတော်ဆင်နေသည်။”

နိဂုံးချုပ်အားဖြင့် တင်ပြလိုသည်မှာ ပျူမြို့တော်ကို ခရစ်နှစ်(၈၃၂)ခုနှစ်တွင် နန်ချောင် စစ်သည်များက ဖျက်ဆီး၍ ပျူသံပန်း (၃၀၀၀)ကို ဖမ်းယူပြီးလျှင် ယူနန်ပြည်၏ အရှေ့ပိုင်းမြို့တော် ယူနန်ဖူး (ကူမင်း) မြို့တွင် နေရာချထားပေးသည်ဟု မန်းရှု တရုတ်ရာဇဝင်က ဆိုသည်။ သို့ရာတွင် ထိုရာဇဝင်က နန်ချောင်စစ်သည်များ လုယက်ဖျက်ဆီးခဲ့သော ပျူမြို့တော်မှာ သရေခေတ္တရာဖြစ်သည် ဟု အတိအကျ မဆိုသောကြောင့် သရေခေတ္တရာမြို့ တည်ထောင်သောနှစ်နှင့် ပျက်စီးသောနှစ်တို့ ကို သတ်မှတ်ရာတွင် သမိုင်းဆရာများ အချင်းချင်း အငြင်းပွားစရာရှိသည်။ နန်ချောင်တို့သည် ပျူမြို့တော်ကို ဖျက်ဆီးပြီး “မိချင်”ဟုခေါ်သော မွန်မြို့တစ်မြို့ကိုလည်း အေဒီ ၈၃၅ မှာ တိုက်ဖျက် ခဲ့သေးသည်ဟု ဆိုထားသဖြင့် နန်ချောင်တို့ တိုက်ဖျက်သည့် ပျူမြို့ကား သရေခေတ္တရာဖြစ်မည်ဟု ယူဆရသည်။

ဤသို့လျှင် ပျူလူမျိုးနှင့် ပျူယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အကြောင်းအချက်များကို ခေတ်ပြိုင် တရုတ်မှတ်တမ်းများနှင့် ချိန်တိုး၍ လေ့လာခဲ့ရပါသည်။

[ငွေတာရီ မဂ္ဂဇင်း။ ။ အမှတ် ၂၈၇ (မေလ၊ ၁၉၈၄)]

*မှတ်ချက်။ ၁။ ၁၈၉၆ ခုနှစ် လန်ဒန်မှ W. E. Aston ပြန်ဆိုခဲ့သော ဂျပန်သမိုင်း NIHONGI, AD 679 ခုနှစ်တွင် ရှေးခွါရဝတီ မွန်များ ကျူးကျွံသို့ ရောက်ခဲ့ကြောင်း၊ ခွါရဝတီကို ဂျပန်က TORA ဟုလည်းကောင်း၊ TUKHARA ဟုလည်းကောင်း၊ တရုတ်က ခွါရဝတီ TOI.OPOTI ဟုခေါ်ကြောင်း၊ ရှေးခွါရဝတီ မွန်ကို ဂျပန်က KON-RON ဟုခေါ်ပြီး တရုတ်က KUN-LUN (ကွန်းလွန်း) ဟုခေါ်ကြောင်းကို ဖော်ပြထားသည်။ GIILUCE ကလည်း KUN-LUN ကို ရှေးမွန်ဟု စာရေးသူအား ပြောပြခဲ့သည်။

ဤအကြောင်းကို ဂျပန်သူတော် T. YAMAMOTO ၏ DVARAVATI STUDIES, 1996, CHU. UNIVERSITY, BANGKOK နှင့် တိုကျို နိုင်ငံခြားဘာသာသင် တက္ကသိုလ်မှ ဆရာ Shoji Ito ၏ DVARAVATI MON PEOPLE IN ANCIEN'T TIMES OF JAI'AN စာတမ်းများ၊ International Conference held in 1997, May 20-24 at the University of Chulalongkorn, Bangkok တို့မှာ ဖော်ပြခဲ့သည်။

စာရေးသူလည်း ယင်းကွန်ဖရင့်မှာ ရှေးခွါရဝတီမွန်နှင့် ထိုင်းပြည်ရှိ ခေတ်မွန်များ စာတမ်းရှည် ကို မတ်ကြားခဲ့သည်။

ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာ ဖျက်ဆီးမှု

လှည်းဝင်ရိုးသံတည်ပုံ ပုဂံဘုရားပေါင်းဟူ၍ အဆိုရှိသည့်အတိုင်း ပုဂံတွင် ဂူဘုရား စေတီပုထိုး ပေါင်း မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားပါသည်။ သို့သော် ထင်ရှားသော ဂူဘုရားများကို ရေတွက်၍ရပါသည်။ ယခုတင်ပြမည့် ဝက်ကြီးအင်း ဂူဘုရားသည် ထင်ရှားသော ဂူဘုရားတစ်ဆူဖြစ်ပါသည်။ ဝက်ကြီးအင်းရွာတွင် တည်ရှိသဖြင့် ဝက်ကြီးအင်း ဂူမြောက်ကြီးဟူ၍ ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အခြား ဂူမြောက်ကြီးတစ်ဆူမှာ မြင်းကပါရွာ၌ တည်ရှိသဖြင့် မြင်းကပါဂူမြောက်ကြီးဟူ၍ အမည်တွင်ပါသည်။ ပုဂံတွင် ဂူမြောက်ကြီးဟူ၍ ဂူဘုရားနှစ်ဆူရှိကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ပုဂံအမည်ကို အေဒီ (၁၀၅၀)ပြည့်နှစ်ထိုး မွှာကျောက်စာတွင် စတင်တွေ့ရှိရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အေဒီ (၁၀၉၃)ခုနှစ်ထိုး ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာတွင် ရှေးဦးစွာတွေ့ရှိပြီး (၁၁၉၆)ခုနှစ်ထိုး မြန်မာကျောက်စာများတွင် ဆက်လက်တွေ့ရှိရပါသည်။

ပုဂံဟူသော အမည်သည် ပျူဂါမ (ဝါ) ပျူရွာမှ သက်ဆင်းလာသည်ဟု ပညာရှင်များ ထင်မှတ်ကြပါသည်။ ပါဠိလို ပုဂံကို အရိမဒ္ဒနဟူ၍လည်း ခေါ်သည်။ ရန်သူအပေါင်းကို ချေမှုန်းနိုင်သည့် မြို့ဟူ၍ အနက်ရပါသည်။ ထို့ပြင် မွန်ကျောက်စာတွင် ပုဂံကို 'တတ္တဒေသ'ဟူ၍လည်း ပါဠိဘာသာဖြင့် ခေါ်သေးသည်။ ပူပြင်းခြောက်သွေ့သောအရပ်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။ ပုဂံမြို့ဟောင်းသည် ရှေးအခါကလည်း ယခုကဲ့သို့ ပူပြင်းခြောက်သွေ့ခဲ့ပေမည်။ မိုးအလွန်နည်းပါးသဖြင့် ဂူဘုရား စေတီပုထိုးများသည် ပျက်စီးမှုနည်းပါးပြီး ယခုလောက် ကျန်ရှိနေခြင်းဖြစ်ပေသည်။ မိုးဒဏ်လောဏ်ကြောင့် အပျက်အစီး နည်းပါးသော်လည်း ငလျင်ဒဏ်ကြောင့် ပို၍ ပျက်စီးခဲ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် လူတွေကလည်း ပျက်ဆီးသလောက် ပျက်ဆီးခဲ့ကြသည်။ ပုဂံဘုရား စေတီပုထိုးများနှင့် အနုပညာပစ္စည်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှုလက်ရာမွန်များဖြစ်သဖြင့် မပျက်မစီး မပျောက်ဆုံးရလေအောင် ရှေးဟောင်းသုတေသန ဦးစီးဌာနက တာဝန်အရ ထာဝစဉ်စောင့်ရှောက် ထိန်းသိမ်း ပြုပြင်လျက်ရှိပါသည်။

မြန်မာလူမျိုးတို့၏ ပထမ ရွှေမြို့တော်ဖြစ်သည့် ပုဂံကို အေဒီ (၈၄၉)ခုနှစ်တွင် ဖျဉ်ပြားမင်း တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု ဆိုပါသည်။ မြစ်သား (၁၁)ခရိုင်နှင့် မင်းဘူး (၆)ခရိုင်တို့၏ ဗဟိုဖြစ်သော နေရာတွင် ပုဂံပြည်ကို မြန်မာတို့ တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။ ကျောက်စာတွင် 'တပြတိတ်'ဟု ရေးသားသည့် 'တမ္ပဒီပ'ပြည်ဟုလည်း ခေါ်သည်။

သုတေသနစာပေများ

၂၈၇

ပုဂံပြည်ကို တည်ထောင်သည့် အေဒီ (၉)ရာစု အလယ်လောက်တွင် ယဉ်ကျေးမှုအရာတွင် ထိပ်တန်းကျကျ ထွန်းကားခဲ့သည့် ပျူနိုင်ငံ သရေခေတ္တရာ (မှော်စာ) ည် အေဒီ (၈၃၂) တွင် နန်းစောတို့ တိုက်ဖျက်သဖြင့် ပျက်စီးခဲ့လေပြီ။ နန်းစောတို့သည် မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသရှိ မွန်တို့၏ သုဓမ္မဝတီပြည်ကို ဆက်လက်တိုက်ခိုက် ကြသော်လည်း 'မိချင်'ဟူသော မြို့တစ်မြို့ လောက်သာ ဖျက်ဆီးနိုင်ပြီး ဆုတ်ခွာသွားခဲ့ကြသဖြင့် မွန်တို့၏ သုဓမ္မဝတီ ခေါ် သထုံပြည်သည် ခိုင်ခံ့စွာ ရပ်တည်နိုင်ခဲ့ပေသည်။

ပုဂံပြည်ရှင် အနော်ရထာမင်းစော (အနီရဒ္ဒဒေဝ၊ အေဒီ ၁၀၄၄-၁၀၇၇)သည် အင်အားကြီးမားသော ထင်ရှားသည့် မြန်မာမင်းတစ်ပါး ဖြစ်သည်။ သထုံမှ မွန်ရှင်အရဟ် (ပါဠိ-အရန္တ-ရဟန္တာ၊ ရဟန်း (ဓမ္မဒဿိဟုလည်း မည်၏။) မွန်-အရဟ်-အရန်)နှင့်တွေ့ပြီး ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာကို အလွန်မြတ်နိုးလေသည်။

များမကြာမီ မွန်တို့၏နိုင်ငံကို ဗြဟ္မဏဝါဒီများက အရှေ့ဘက်တစ်လွှားမှ စတင်တိုက်ခိုက်သဖြင့် ဒွါရဝတီဟု ထင်ရှားသော မွန်နိုင်ငံကို လက်အောက်ခံ သိမ်းသွင်းနိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုမျှဖြင့် မတင်းတိမ်သေးဘဲ သထုံ၊ ပဲခူးတို့ကိုလည်း လာရောက်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ယင်းကာလတွင် သထုံဘုရင် မနုဟာမင်းသည် အင်အားပြည့်နေစဉ်ဖြစ်၍ အနော်ရထာမင်းထံ စစ်ကူတောင်းခံခဲ့သည်။ ဗြဟ္မဏဝါဒီဖြစ်သည့် ကျွမ်း (မကြာမီ)ခေါ် ခမာ စစ်သည်တော်များကို အနော်ရထာမင်းကြီး စေလွှတ်သော သူရဲကောင်း ကျန်စစ်သားခေါင်းဆောင်သည့် မြန်မာစစ်ကူများက ထွန်းလွန်နိုင်ခဲ့သဖြင့် သထုံပြည်ရှိ မွန်တို့သည် ပြည်ပမှ ဗြဟ္မဏဝါဒီတို့၏ ရန်ဘေးမှ ကင်းဝေးနိုင်ခဲ့သည်။

အေဒီ (၁၀၅၇)ခုနှစ်တွင် အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ဗုဒ္ဓဘာသာ တည်တံ့ရေး ရှုထောင့်အရ ရှင်အရဟ်နှင့် တိုင်ပင်ပြီး သထုံကို သိမ်းယူ၍ မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းနှင့်တကွ ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိ၊ ဓာတ်တော် မွေတော် အားလုံးတို့ကို ပုဂံသို့ ပင့်ဆောင်ခဲ့လေသည်။ ထိုအခါမှစပြီး ပထမပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်ကို စတင်တည်ထောင်နိုင်ခဲ့လေသည်။ ထိုစဉ်က ပုဂံတွင် ပျူလူမျိုးများသည် အတော်အသင့် ရှိနေသေးသည်။ ထို့ကြောင့် အနော်ရထာမင်းလက်ထက်တွင် နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များမှာ ပျူ၊ မွန်နှင့် မြန်မာပညာရှင်များ ဖြစ်ပေသည်။

ပျူနှင့် မွန်တို့သည် ပုဂံမပေါ်မီကပင် ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာဘက်တွင် အဆင့်မြင့်မားနေကြသူများ ဖြစ်သဖြင့် ပုဂံပြည်ကို အုပ်ချုပ်သော မြန်မာမင်းများအား မိမိတို့ တတ်ကျွမ်းသော ပညာရပ်တို့တွင် အစွမ်းရှိသူမျှ လုံးပန်းဆောင်ရွက်ခဲ့ကြကြောင်း သာဓကများ လေ့လာနိုင်ပါသည်။

မြန်မာဘုရင်များသည် မွန်ပညာရှင်များအား ချီးမြှင့်မြှောက်စား၍ ရာထူးဌာနန္တရ ပေးခဲ့ကြောင်း ပေါ်လွင်ပါသည်။ သို့နှင့် မြင်းခြံခရိုင် ညောင်ဦးမြို့နယ်ရှိ ပုဂံမြို့ဟောင်းတွင် ယနေ့အထိ တွေ့ရှိရသည့် ငါးပေခန့်မျှ ဉာဏ်တော်ရှိသောစေတီငယ်မှ ပေ (၂၀၀)ကျော် မြင့်မားသော သဗ္ဗညုဂုဏ်ရားကြီး စသည့် ဂူဘုရားစေတီ ပုထိုးဟောင်းများကို တွေ့ရှိရခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ပုဂံယဉ်ကျေးမှုများကား မွန်မြန်မာ ယဉ်ကျေးမှုပင် ဖြစ်ပေသည်။

ပုဂံခေတ် ဂူဘုရားများကို လေ့လာရာတွင် ပန္နက်ပုံ၊ ဒိသုကာလက်ရာ၊ ပန်းချီလက်ရာ

နှင့် ဂူဘုရားရှိ စာအရေးအသား အက္ခရာပုံစံ စာလုံးပေါင်းရေးထုံးများကို အထောက်အထားပြုပြီး ခေတ်ကို သုံးပိုင်းမျှ ခွဲခြားသတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ

၁။ ။ ခေတ်ဦးကာလ (မွန်ဟန်) အေဒီ (၁၀၅၇-၁၁၁၃)ခန့်အထိ (အနော်ရထာခေတ်မှ ကျန်စစ်သားခေတ်အဆုံး)

၂။ ။ ခေတ်ပြောင်းကာလ အေဒီ (၁၁၁၃ မှ ၁၁၇၄ ထိ) အလောင်းစည်သူခေတ်မှ နရပတိ စည်သူတက်သည့်နှစ်အထိ

၃။ ။ ခေတ်နှောင်းကာလ (မြန်မာဟန်) အေဒီ (၁၁၇၄ မှ ၁၂၈၇)ထိ (နရပတိစည်သူမင်း ခေတ်မှ နရသီဟပတေ့မင်း ခေတ်အဆုံးအထိ)

ဤသို့ အကြမ်းအားဖြင့် သတ်မှတ်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ သမိုင်းကော်မရှင်မှ ဗိုလ်မှူး ဘရင်ကမူ အေဒီ (၁၀၇၇)ခုနှစ် မတိုင်မီခေတ်ကို 'စတင်ပုံတည်သည့်ခေတ်'ဟူ၍ တစ်ခေတ်ပိုပြီး သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။

(စာပေနှင့် လူမှုရေးသိပ္ပံ ဂျာနယ် အတွဲ ၂၊ အပိုင်း ၂၊ ၁၉၆၉၊ စာမျက်နှာ ၂၅-၇၁-၇၂)
ပုဂံတွင် ခုံညားဆန်းကြယ်သည့် ဗိသုကာလက်ရာများ၊ ဆေးရေးနံရံပန်းချီလက်ရာများ၊ ပန်းတမော့ ခေါ် ကျောက်ဆစ်ပန်းပုလက်ရာများ၊ သစ်သားပန်းပုလက်ရာများ၊ ပန်းတော့ ခေါ် အင်္ဂတေပန်းလက်ရာများ၊ အုတ်ခွက်၊ အုတ်ချပ်၊ စဉ့်ကင်း၊ စဉ့်ချပ်လက်ရာများဖြင့် ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်၊ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူနှင့် ဇာတ်နိပါတ်တော်ဆိုင်ရာ အခန်းများကို ပုံဖော်ထားသည်မှာ အလွန် ခမ်းနား ထည်ဝါလှပါသည်။

ပုဂံခေတ်တွင် တည်ထားခဲ့သည့် ဘာသာရေး အဆောက်အအုံများ၏ ခိုင်ခံ့မှုသည် အလွန် ထူးခြားလှသည်။ (၁၉၇၇)ခုနှစ် ဇူလိုင်လ (၈)ရက်နေ့ညက ပြင်းထန်စွာ လှုပ်ခဲ့သည့် လျှင်သည် ပင်လျှင် ပုဂံဘုရားများစွာအား ပြောပလောက်အောင် ဖြိုဖျက်နိုင်မှု မရှိပါ။

အထူးသဖြင့် ရှေးကျသော ဂူဘုရားကြီးဖြစ်သည့် အာနန္ဒာဂူဘုရားကြီးသည် လုံးဝ အက်ကွဲ မှုမရှိပါ။ ဤမျှလောက် ခိုင်ခံ့မှုရှိခြင်းမှာ ပုဂံခေတ်၏ ဗိသုကာလက်ရာတွင် အသုံးပြုသည့် 'Radiating Arch' ဟုခေါ်သည့် သစ်စီးကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ခုံးဖော်ရာတွင် တီးစီခုံးအစား သစ်စီးကို အသုံးပြုခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ အုတ်ချပ်တို့ကို အပြားလိုက်ချ၍ ရွှေသို့ တစ်ဆင့်စီတိုးကာ ထပ်စီခြင်းဖြင့် ပေါ်သော 'ခုံး' ပေါင်းကူးမျိုးမှာ တီးစီခုံးဟု ခေါ်ပါသည်။ ဤခုံးမျိုးကို ခပ်ကျဉ်းကျဉ်း သာ ပြုလုပ်နိုင်ပြီး ကျယ်ကျယ်ဝန်းဝန်း မပြုလုပ်နိုင်ပါ။ သစ်စီးခုံး ပေါင်းကူးရာတွင် ခုံး၏ပုံသဏ္ဌာန် ကိုလိုက်ပြီး အုတ်ချပ်များကို အပြားလိုက် အောက်ခြေမှာ လှံကပ်ပြီး အထက်သို့ တဖြည်းဖြည်းရွေ့ကာ ထောင်ကပ်သွားရသည်။ နှစ်ဖက်အောက်ခြေမှ တက်လာသော အုတ်တို့၏ နောက်ဆုံးအုတ်နှစ်ချပ် တို့သည် ထိပ်တွင်ဆုံမိသောအခါတွင် ကြိတ်သဖွယ် နေရာလွတ်တစ်ခု ကျန်နေသည်။ ထိုနေရာလွတ်နှင့် အံ့ကိုက်ပုံရှိသည့် သုံးထောင့်အုတ်ကို 'သပ်'သဖွယ်သွင်း၍ အုတ်လွှာစီခြင်းကို အဆုံးသတ်စေသည်။ ယင်းသို့ တစ်လွှာပြီးတစ်လွှာကပ်၍ စီခြင်းဖြင့် ခုံးပေါင်းကူးကို လိုသလိုကျယ်စေနိုင်ပြီး လိုသလို ရှည်စေနိုင်ပါသည်။ ဤခုံးမျိုးသည် အပေါ်ပိုင်း အဆောက်အအုံ၏အလေးဒဏ်ကို ကောင်းစွာခံနိုင်ပြီး

ထိုအလေးဒဏ်ကပင် ယင်းခုံးကို ခိုင်သည်ထက်ခိုင်အောင် ပြုလုပ်ပေးရာရောက်ပေသည်။

ခေတ်ဦးကာလဖြစ်သည့် မွန်ဟန်ဂူဘုရားတွင် အတွင်းအပြင် တန်ဆာဆင်မှုနှင့် နှောင်းခေတ် မြန်မာဟန် ဂူဘုရား အတွင်းအပြင် တန်ဆာဆင်မှုများသည် သိသိသာသာ ခြားနားနေကြောင်း လေ့လာနိုင်ပါသည်။

မွန်ဟန်ဟုခေါ်ခြင်းမှာ ဂူအတွင်းအပြင်တို့တွင် မွန်ဘာသာ စာပေအထောက်အထားနှင့် အခြားသမိုင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို မူတည်၍ ပညာရှင်များက အမည်သညာပေးခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ခေတ်ပြောင်းကာလတွင် တည်သည့် ဂူများအနက် မွန်ရောမြန်မာပါ စာပေနှစ်မျိုးဖြင့် ရေးသားသည့် လောကထိပ်ပန်ဂူသည် နမူနာပြရန် အကောင်းဆုံးဂူဖြစ်ပါသည်။

(ဗိုလ်မှူးဘရှင်၏ လောကထိပ်ပန်ကျမ်းရှု)

အကြမ်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် ပုထိုးသားများ၊ တောင်ဘီဂူ၊ နန်းဘုရား၊ နဂါးရုံ၊ အပယ်ရတနာ၊ မြင်းကပါ၊ ဂူပြောက်ကြီးဂူ ဘုရားများသည် ခေတ်ဦးကာလ မွန်ဟန်များဖြစ်ပြီး မွန်စာပေအရေးအသား များ ရှိသည်။ သဗ္ဗညု၊ ကန်တော့ပလ္လင်၊ ထီးလိုမင်းလို၊ စူဠာမဏိ၊ ဝက်ကြီးအင်းဂူပြောက်ကြီးတို့သည် မြန်မာစာပေ အရေးအသားများရှိပြီး ခေတ်နှောင်းကာလ မြန်မာဟန် ဂူဘုရားများဟူ၍ ပညာရှင်တို့ ယူဆကြပါသည်။

(ဂျီအိပ်လုဇ်၏ Old Burma-Early Pagan ရှု)။

မွန်ဟန်ဂူများသည် အထပ်တစ်ထပ်သာ ရှိသည်။ ဝင်ပေါက်လည်း တစ်ပေါက်သာရှိ သည်။ အာရုံခံတန်ဆောင်းမှာ ရှည်ရှည်လျားလျားရှိပြီး တစ်ဖက်စီတွင် ဇာပြတင်းပေါက်ရှိသည်။ ထိုအာရုံခံအခန်းမှ ဒုတိယမုခ်ဝကိုကျော်မိလျှင် ဂန္ဓကုဋ်ဘုရားခန်းပတ်လည်ကို ပတ်သည့် ကြောင် လည်စကြိုရှိသည်။ တစ်ဖက်တစ်ချက်တွင် ဇာပြတင်းသုံးပေါက်စီမှ ငါးပေါက်အထိရှိသည်။ အာရုံခံ တန်ဆောင်း၌ များစွာမမှောင်သော်လည်း ကြောင်လည်ပတ်စကြိုတွင် ပို၍မှောင်မည်းသည်။ ဂန္ဓကုဋ် တိုက်အတွင်းဝင်မိလျှင် မှုန်မှုန်မွှားမွှား မြေအောက်သဘာဝဂူပေါက်ရှိ မှောင်တိုက်အတွင်းသို့ ဝင်မိ သလိုလို၊ နက်ရှိုင်းသည့် ကျောက်ဂူအတွင်းသို့ဝင်မိသလိုလို အလွန်ပင် မှုန်ရိလှပေသည်။ ပြတင်း ပေါက်များမှာ အင်္ဂတေဖြင့်ပြုလုပ်သည့် ဇာပြတင်းဖြစ်၍ ဇာပေါက်ငယ်များမှ ဖောက်ဝင်သည့် အလင်းရောင်မှာ အလွန်နည်းပါးလှသည်။

သို့သော် ဂန္ဓကုဋ်တိုက်အတွင်းရှိ ပလ္လင်ထက်တွင် ထက်ဝယ်ဖွဲ့၍ထိုင်သော်လည်းကောင်း၊ မတ်ရပ်၍လည်းကောင်း ဖူးမြင်ရသည့် ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်၏ မျက်နှာတော်ကို မှုန်ရီမှုန်မွှား မြင်ရသည် မှာ တဖြည်းဖြည်း ကြည်နူးသဖွယ်လှသည့် ရောင်ခြည်ဦးတစ်ခုသည် ခေါင်မိုးအထက်ရှိ လျှို့ဝှက် အလင်းပေါက်ငယ် (Donnel SKY Light hole) မှ ပေါ်ထွန်းလာသဖြင့် ဝင်ခါစက မှောင်မှောင်မိုက် မိုက်ဖြစ်ရာမှ ယင်းသဖွယ် ကြည်နူးဖွယ် ရောင်ခြည်ဦးဖြင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏မျက်နှာတော်ကို ဖူးမြင်ရလေသော် စိတ်နှလုံး တည်ငြိမ်မှု၊ သမာဓိရှိမှုများစေပြီး မြတ်စွာဘုရားအား ပို၍ ကြည်ညို ကိုးကွယ်လိုစိတ်များ တဖွားဖွား တိုးတက်လာစေရန် ဖန်တီးထားသလို ဖြစ်ပေသည်။

ယင်းကဲ့သို့ မှောင်မိုက်သည့် ဂူအတွင်းနံရံထက်တွင် ဗုဒ္ဓဝင်၊ မဟာဝင်နှင့် ဇာတ်နိပါတ်

တော်များကို ရောင်စုံဆေးရေးပန်းချီကားများဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားပါသည်။ ယင်းရောင်စုံ ဆေးရေးပန်းချီအကြောင်းများကို ရှေးဟောင်းမွန်ဘာသာ မင်စာဖြင့် ရေးသား ဖော်ပြထားပါသည်။

ယခုတင်ပြသည့် ဝက်ကြီးအင်းဂူဘုရားသည် နှောင်းခေတ် ဂူဘုရားတစ်ဆူဖြစ်သဖြင့် ဖော်ပြခဲ့သည့် ခေတ်ဦးဂူကဲ့သို့ မှောင်မည်းခြင်း မရှိပါ။ အာရုံခံတန်ဆောင်းမထားဘဲ အဝင်မုခ်ဝ ကိုကျော်၍ ဝင်လျှင်ဝင်ချင်း ဂန္ဓကုဋ်တိုက်သို့ ရောက်ရှိတော့သည်။ စာပြတင်းများ မထားတော့ဘဲ ပြတင်းပေါက်အားလုံးကို ဖွင့်လှစ်ထားသည်။ အလင်းရောင်ကို အပြည့်အဝပေးထားပါတော့သည်။ အထက်ပိုင်းရှိ ခေါင်မိုးကို မိုးလျှော (Sloping Roof) မဟုတ်ဘဲ ပစ္စယာအဆင့်နှစ်ဆင့် ပြုလုပ်ထားသည့် အမိုးနှစ်ထပ်ဟုဆိုနိုင်ပါသည်။ ကြောင်လည်စကြိုလည်း မထားတော့ပါ။ ဂူမတစ်ခုလုံးကို ဂန္ဓကုဋ်တိုက်အဖြစ် ပြုလုပ်ထားသည်။ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် ဇာတ်နိပါတ်ဆိုင်ရာ နံရံပန်းချီများ သည်လည်း မွန်ဟန်လို အကွက်ကြီးမဖော်ဘဲ အကွက်ငယ်များကိုရေးဆွဲသည်။ မွန်ဘာသာဖြင့် လုံးဝမရေးသားတော့ဘဲ မြန်မာဘာသာသက်သက်ဖြင့် ပန်းချီကားများအကြောင်းကို ရေးသားဖော်ပြထားပါသည်။

ဝက်ကြီးအင်းဂူပြောက်ကြီးတွင် မွန်လို၊ ကျိုက်ပွန်နှင့် မြန်မာလို လေးမျက်နှာဟုခေါ်သည့် ဂူဘုရားကဲ့သို့ ကျောက်ခိုင်းခြင်း ဗဟိုတိုင်၏လေးဖက်တွင် အရပ်လေးမျက်နှာကို မျက်နှာမူသည့် မြတ်စွာဘုရား လေးဆူတို့သည် ထက်ဝယ်ဖွဲ့၍ ထိုင်လျက်ရှိပါသည်။ အရှေ့ဘက် မျက်နှာမူသည့် မြတ်စွာဘုရားသည် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားဖြစ်ကြောင်း မာရ်နတ်စစ်သည်များ တိုက်ခိုက်ဟန်နှင့် ဆုတ်ခွာဟန် ပန်းချီဆေးရေးများကို ဘုရား၏ နောက်ခံနံရံ၌ ရေးဆွဲထားသည်ကိုထောက်၍ သိရှိနိုင်ပါသည်။

ထို့ပြင် ဂေါတမဘုရားပုံသည် အခြားဘုရားသုံးဆူဖြစ်သည့် ကကုသန်၊ ကောဏဂုံနှင့် ကဿပဘုရားပုံများထက် ပို၍ ကြီးမားပါသည်။ ဝက်ကြီးအင်း ဂူဘုရားများအတွင်း နံရံနှင့် မျက်နှာကြက် အမိုးများပေါ်တွင် ရောင်စုံဆေးရေးများဖြင့် တန်ဆာဆင် ခြယ်သထားသည်မှာ လွန်စွာ အဆင့်မြင့်မား၍ အထူးဂုဏ်ယူလောက်ပေသည်။ မျက်နှာကြက်အမိုးထက်တွင် ကြာမျိုးစုံပါသည့် ပန်တီးမှု နိမိတ်လက္ခဏာဖြစ်သည့် သာယာကြည်နူးဖွယ်ရှိလှသော ရေကန်၊ ဗုဒ္ဓစက်တော်ရာ တစ်ခုနှင့် 'ကျက်တင်္ဂိယံ' ဟူသော ရှေးမြန်မာစကားသည် ရှေးမွန် 'ကျက်တွယ်' မှ သက်ပြီး 'နေဘုရား' ဟူ၍ အနက်ဆောင်ပါသည်။

ကျက်တင်္ဂိယံခေါ် နေကြာ ပန်းချီပုံများအောက်တွင် ဘူမိ ဖဿ မုဒြာ၊ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူ ဘုရားပုံများကို တောင်ဘက်နံရံတွင် (၁၁)ဆူနှင့် (ပထမ (၃)ဆူဖြစ်သော တဏှက်ရာ၊ မေဓက်ရာ၊ သရနက်ရာတို့ကို မပြ၊ အမှတ် (၄) ဒီပင်္ကရာမှစပြီး ရေးသားထားပါသည်။) မြောက်ဘက်နံရံတွင် (၁၄)ဆူစီတို့ကို ၎င်းတို့မိသည့် အပင်နှင့်တကွ ၎င်းတို့၏ ဗျာဒိတ်ခံယူသည့် ဗောဓိသတ္တ ဘုရားလောင်းပုံများကိုရေးဆွဲပြီး မြန်မာဘာသာ မင်စာဖြင့် ရေးသား ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းအောက်တွင် ဗုဒ္ဓဝင်ခန်းများကို ရေးဆွဲထားပါသည်။ ဗုဒ္ဓဝင်ခန်း(၁၆)ခန်း ပန်းချီဆေးရေးအောက်တွင် အကြောင်းအရာများကို မြန်မာဘာသာဖြင့် ရှင်းလင်းစွာရေးသားထားပါသည်။

ထို့နောက် ဇာတ်နိပါတ်တော် (၅၄၇)ခန်းတို့ကို တစ်ခန်းလျှင် အမြင့် (၆၁ လက်မ × အနံ ၅၁ လက်မ) (၆)လက်မ ပတ်လည်ခန့်စီတို့ကို ရေးဆွဲထားပါသည်။ ဇာတ်နိပါတ် ပန်းချီဆေးရေးအောက်တွင် ရှေးမြန်မာဘာသာဖြင့် ဘဝဖြစ်စဉ် အကြောင်းအရာကို ရေးသားထားပါသည်။

ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးဂူကို တည်ဆောက်သည့် ခုနှစ်သက္ကရာဇ်နှင့် အလှူရှင် ဒါယကာနှင့် ပတ်သက်၍ ကျောက်စာ မင်စာ အထောက်အထားကို မတွေ့ရပါ။ သို့သော် ဂူဘုရားကို အေဒီ (၁၄၆၈)ခုနှစ်တွင် ပြုပြင်သည်ဟု နောက်ခေတ်ရေး ယင်းဂူအတွင်းတွင် မြန်မာမင်စာအရ သိရှိရပါသည်။ (ဦးလူဖေဝင်း၏ ပုဂံလမ်းညွှန်၊ စာမျက်နှာ ၂၄၅)။

အစဉ်အလာ ပြောစမှတ်အရ ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးကို ကျန်စစ်သားမင်း တည်ခဲ့သည်ဟူ၍ အဆိုရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ဂူ၏ဗိသုကာပုံစံ၊ ပန်းချီဆေးရေးပုံစံနှင့်ဆေးရောင်၊ မြန်မာဘာသာ အရေးအသား အက္ခရာပုံစံ ရေးထုံးများသည် ကျန်စစ်သားခေတ်နှင့် အလှမ်းကွာဟနေကြောင်း ပေါ်လွင်ပြီး နရပတိစည်သူမင်းခေတ် (အေဒီ ၁၁၇၄-၁၂၁၁)တွင် တည်ဆောက်ခဲ့တန်ရာသည်ဟု ယူဆကြပါသည်။

အေဒီ (၁၁၁၂) ခုနှစ်တွင် မြစေတီကျောက်စာဟု ထင်ရှားသည့် မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးကျောက်စာ လေးဘာသာတွင် မြန်မာဘာသာကို ကျန်စစ်သား၏သားတော် ရာဇဂုမာရ်မင်းသားက ဧဇ္ဇဆော်ဦး ရေးသားခဲ့သည်။ ယင်း မြန်မာကျောက်စာ အရေးအသားနှင့်လည်းကောင်း၊ အလောင်းစည်သူမင်းလက်ထက် တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု ပညာရှင်များ ယူဆသည့် လောကထိပ်ပန် ဂူဘုရားရှိ မြန်မာမင်စာများနှင့်လည်းကောင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာပါက ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးရှိ မြန်မာအက္ခရာပုံစံနှင့် ရေးထုံးစာလုံးပေါင်းများသည် ပို၍နေသားကျပြီး အရေးအသားမှာ သေသပ်နေကြောင်း၊ အတော်ပင် တိုးတက်နေကြောင်းနှင့် နရပတိစည်သူမင်းကြီး၏ ဓမ္မရာဇကာကျောက်စာနှင့် မင်စာများ၊ အရေးအသားများနှင့် တူညီမှုရှိကြောင်း စသည့် အချက်အလက်များသည် ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးအား နရပတိစည်သူမင်းလက်ထက်တွင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြောင်း ပေါ်လွင်စွာ ညွှန်ပြနေပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များဖြစ်သည့် ပုဂံရှိ စေတီပုထိုး ဂူဘုရား၊ ကုလားကျောင်းများနှင့် ၎င်းတို့တွင်ရှိသည့် ရှေးဟောင်းအနုပညာပစ္စည်းများနှင့် ပန်းချီဆေးရေးများသည် သဘာဝ ရာသီဒဏ်၊ ငလျင်ဒဏ်နှင့် အချိန်ကာလကြောင့် ပျက်စီးမှုထက် လူတွေ၏ ဖျက်ဆီးမှုဒဏ်က ပို၍ ဆိုးရွားခဲ့ပါသည်။

ရှေးအခါက စာပေမတတ်၊ ယဉ်ကျေးမှုတန်ဖိုးကို ဂရုမပြုမိကြသည့် အလှူရှင်များသည် ဂူဘုရား စေတီပုထိုးများကို ထုံးသက်န်း ကပ်လေ့ရှိကြသည်။ ယင်းသို့ ထုံးသက်န်း ကပ်လှူကြသဖြင့် ပန်းချီဆေးရေးများ ပျက်စီးဖုံးကွယ်ကုန်သည်။ ထိုမျှမက စစ်ဖြစ်သည့်အချိန်များတွင် သိုက်တူးသမားများသည် ဗုဒ္ဓဝင်ဆင်းတုတော်များ၏ ဝမ်းဗိုက်နှင့် ရင်ဘတ်များကို ဖောက်ထွင်း၍ ဌာပနာပစ္စည်း ရတနာများ ရှာဖွေခဲ့ကြသည်။ မန္တဟာမင်း၏ ကောင်းမှု နန်းဘုရားအတွင်းရှိ ဗြဟ္မာကျောက်ရုပ်များ၏ ရင်ဘတ်တို့ကိုလည်း ဖောက်ထွင်းခဲ့ကြသည်။ နောင်ခေတ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ အောက်တိုင်းသားများ

ရောက်ရှိကြပြီးသည့်နောက် မြန်မာ့အနုပညာလက်ရာများကို သူတို့နိုင်ငံသို့ ဖြုတ်ယူသယ်ဆောင်ကြသူများ ရှိလာခဲ့၏။

ဥပမာ ပုဂံသို့ (၁၈၉၉)ခုနှစ်တွင် သုတေသနပြုရန်ဟု အကြောင်းပြပြီး ဟားထိုးမန်းဆိုသူ ခေါင်းဆောင်သော ဂျာမန်လူမျိုးခြောက်ယောက် ဆိုက်ရောက်လာပါသည်။ ၎င်းတို့သည် ဘုန်းကြီးကျောင်းတစ်ကျောင်းတွင် တည်းခိုကြသည်။ ပထမသုံးလတွင် ၎င်းတို့သည် စိတ်ရှိလက်ရှိ နှစ်သက်ရာ အနုပညာ ပစ္စည်းရတနာများကိုဖြုတ်ယူကာ ဆေးတ္တာများတွင် ဆေးသပ်စွာထုပ်ပိုးပြီး ဂျာမနီပြည်သို့ သင်္ဘောဖြင့် ပို့ခဲ့ကြသည်။ ပုဂံဘုရားများကိုလည်း ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးဖြင့် ဓာတ်ပုံ ဂိုက်ကူးခဲ့ကြသည်။

ယင်းသို့ ပုဂံတွင် ဂျာမန်တစ်စုက ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာ ပစ္စည်းများကို ဖြုတ်ယူသယ်ဆောင်ခြင်းများ ပြုလုပ်နေကြောင်း မခံနိုင်သော ပုဂံအရပ်သားများ၏ သတင်းပေးမှုဖြင့် မြင်းခြံခရိုင်ဝန် မစ္စတာ ဗာတာရမိကာရေးသည် ချက်ချင်းပင် ရဲခုံထောက်များစေလွှတ်ကာ ၎င်းတို့အား ဖမ်းဆီးစေခဲ့သည်။ ၎င်းတို့လက်ဝယ်ရှိ အနုပညာပစ္စည်းအားလုံးတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့သည်။

ထို့နောက် ၎င်းတို့အား မြန်မာနိုင်ငံမှ နိုင်ငံဘာလ (၁၆)ရက်နေ့တွင် နှင်ထုတ်ခဲ့ကြောင်း နိုင်လုံသော မှတ်တမ်းအရ သိရှိရပါသည်။

(India Office London မှတ်တမ်း ၅၉၄၈-၅)။

ပုဂံ ဝက်ကြီးအင်း ဂူဘုရားအတွင်း "နံရံတောင်ဘက်ခြမ်းတွင် ဇာတ်နိပါတ်တော် ပန်းချီကွက်ပေါင်း (၃၀၀)ကျော် အပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှုအနုပညာပစ္စည်းများစွာကို ၎င်းတို့အား မဖမ်းဆီးမီကပင် ဂျာမနီပြည်သို့ ပို့ဆောင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ဟားထိုးမန်းသည် ဂျာမနီပြည်သို့ ပြန်ရောက်သောအခါ ပုဂံမှ ခိုးရာပါပစ္စည်းများကို လုဉ်းလည် ရောင်းချခဲ့သည်။ (၁၉၀၆)ခုနှစ်တွင် ဂျာမန် မတ် (၆၅၅၅၀) ဖြင့် ဟမ်းဘင်မြို့တိုက်သို့ ရောင်းချခဲ့လေသည်။

ဟားထိုးမန်း သည် ကျွမ်းကျင်သော ဓာတ်ပုံဆရာတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း (၁၉၂၃)ခုနှစ်က ၎င်းထုတ်ဝေသော ပုဂံအကြောင်းစာအုပ်ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် ထင်ရှားပါသည်။ သို့သော် ၎င်းမြဲစုသည့် စာအုပ်တွင် သိပ္ပံနည်းမကျ၊ အမှားအယွင်း များစွာပါကြောင်း သိရှိရပါသည်။

အလားတူ မြန်မာ့အနုပညာ ပစ္စည်းများကို တိုင်းတစ်ပါးသို့ တိတ်တဆိတ် တင်ပို့သည့် လုပ်ငန်း အများအပြားပင် ရှိခဲ့ကြသည်။

(၁၉၆၉)ခုနှစ်တွင် ဟမ်းဘင်တက္ကသိုလ်မှ မြန်မာစာကထိကအဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့သော မစ္စတာ ဧကကျော်စရက်သည် ဟမ်းဘင် မြို့တိုက်မှူးကြီး ဒေါက်တာ ပဋိနာ၏ ဖိတ်ကြားချက် ဖြင့် ဟမ်းဘင်မြို့တိုက်သို့ လာရောက်ခဲ့ပါသည်။ ဟမ်းဘင်မြို့တိုက်တွင် ခြောက်လကြာမျှ ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးဆိုင်ရာ ပန်းချီဆေးအေး ဓာတ်ပုံနက်ဂတစ်များကို စနစ်တကျ လေ့လာကာ ပုံကြီးချဲ့ကြီး မြန်မာမင်ဇာများကို ဖတ်ရှုမှတ်သားခဲ့ပါသည်။ ယင်း ဓာတ်ပုံမိတ္တူများကိုလည်း ပွားခဲ့သည်။

၎င်းသည် မိမိဖတ်ရှုခဲ့သော ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးမှ ဓာတ်နိပါတ်တော်ဆိုင်ရာ မင်ဇာအကွက်ပေါင်း (၃၀၀)ကျော်တို့ကို အင်္ဂလန်ပြည် ချန်နယ်ကျွန်း၌နေသော ပါမောက္ခ ဂျီအိပ်လတ်ထံသို့ သွားရောက်လည်ပတ်ရင်း ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်ခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ပါမောက္ခလတ်၏

အဆိုပြုချက်အရ နယူးယောက်တက္ကသိုလ်မှ ထုတ်ဝေနေကျဖြစ်သော 'Artibus Asiae' ခေါ် အာရှ အနုပညာ ဂျာနယ်တစ်စောင်ကို ကွယ်လွန်သူ မြန်မာပညာရှိ ဗိုလ်မှူးဘရှင်အား အမှတ်တရ အနေဖြင့် ဂျာနယ်အမှတ် ၃၃/၃ ကို အထူးထုတ်အဖြစ် (၁၉၇၁)တွင် ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။

ယင်းဂျာနယ်တွင် ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီး ဂူဘုရားဆိုင်ရာ ဗိသုကာ၊ ပန်းချီဆေးရေး နှင့် မြန်မာမင်္ဂလာများ အပြည့်အစုံဖြစ်အောင် ဟမ်းဘက်ပြတိုက်ရှိ ဓာတ်ပုံများမှ မစ္စတာ ဝှစ်ချ်ဗရက် ၏ ဖတ်ရှုချက်နှင့် ပါမောက္ခလုစ်နှင့် ဗိုလ်မှူးဘရှင်တို့ ရေးက ဖတ်ရှုခဲ့သော ပုဂံရှိ ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီး၌ ကျန်ရှိသော ဓာတ်ကွက် မင်္ဂလာများကို ပူးပေါင်းပြီး တစ်စုတစ်ရုံးတည်း ထုတ်ဝေ ခဲ့ပါသည်။

ယင်းဂျာနယ် အထူးထုတ်ကို ဖတ်ရှုရသဖြင့် ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးဆိုင်ရာ သမိုင်း ကြောင်းများကို သုတေသီများ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ လေ့လာသိရှိရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သို့နှင့် (၁၉၀၆) ခုနှစ်တွင် ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးဂူမှ ပန်းချီဆေးရေးကွက်နှင့် ဓာတ်ပုံနက်ဂတစ်များကို စေတနာကောင်းဖြင့် ဟားထိုးမန်းထံမှဝယ်ယူပြီး ပြတိုက်သို့ လာရောက် လေ့လာကြည့်ရှုသူများအား ပညာဗဟုသုတပေးခဲ့သော ဟမ်းဘက်ပြတိုက်ကို အုပ်ချုပ်သည့် ပုဂ္ဂိုလ် ကြီးများအား ကျေးဇူးတင်ရပါမည်။

(၁၉၆၉)ခုနှစ်တွင် ဟမ်းဘက် တက္ကသိုလ်မှ မစ္စတာ ဝှစ်ဗရက်အား ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက် ကြီးမှ ဝယ်ယူထားသော ဓာတ်ပုံနက်ဂတစ်ရှိ မြန်မာမင်္ဂလာများကို ဖတ်ရှုပေးရန် ဖိတ်ကြားပြီး ထုတ်ဝေစေရန်ခွင့်ပြုသည့် ယခုလက်ရှိ ဟမ်းဘက်ပြတိုက်မှူး ဒေါက်တာ ပဓနီနာကိုလည်း လွန်စွာ ကျေးဇူးတင်လှပါသည်။ သုတေသနပြုသူ ဆရာဝှစ်ဗရက်ကိုမူ အထူးကောင်းချီးမြှင့်ကာပြပါသည်။ ကောင်းလေစွ၊ ကောင်းလေစွ။

လွန်ခဲ့သောနှစ် နိုဝင်ဘာ (၂၅)ရက်တွင် ကုလသမဂ္ဂ ညီလာခံကြီးတွင် အမိန့်ငံသို့ ယဉ်ကျေးမှု အနုပညာ ပစ္စည်းများ ပြန်လည်ပေးအပ်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် သက် ဆိုင်ရာ နိုင်ငံနှစ်နိုင်ငံတို့က အချင်းချင်း ညှိနှိုင်းသဘောတူညီမှု ရရှိမှသာ ယင်းဆုံးဖြတ်ချက်ကို အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ပေမည်။ ဤခေတ် ဤကမ္ဘာလောကတွင် ပြဿနာပေါင်း သောင်းခြောက် ထောင်ကျော်ရှိသည်။ နိုင်ငံရေးအရ၊ စစ်ရေးအရ၊ သံတမန်ရေးအရ မည်သို့မျှ ညှိနှိုင်းဖြေရှင်း၍မရ သော ပြဿနာလည်း များစွာရှိသည်။ အရေးကြီးသော အချို့ပြဿနာများကိုမူ အရပ်သားအချင်း ချင်း ညှိနှိုင်းဆက်သွယ်ခြင်းဖြင့် ပို၍အောင်မြင်ခဲ့သည့် အထောက်အထားများ ရှိပါသည်။

ဤအချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဖြစ်မှန်တစ်ရပ်ကို တင်ပြပါရစေ။ မြန်မာနိုင်ငံမှ (၁၆)နှစ် ကြာ ပျောက်ဆုံးခဲ့သော တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သည့် ပျူကြေးရုပ် လေးရပ်တို့ကို ဒေါ်လာငါးသိန်းပေးဝယ် ထားသော နယူးယောက်မြို့မှ မစ္စတာ ရောဇတ်အယ်လ်စဝပ်သည် အရပ်သား စာရေးသူ ကျွန်တော် နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ချင်းဆက်မိရာက အမြင်မှန်ရပြီး မိမိကုန်ကျခဲ့သော ငွေကြေးပမာဏကို ပဓာနမထားဘဲ ပျူကြေးရုပ်များကို စေတနာမှန်ဖြင့် လွန်ခဲ့သော (၁၉၈၃)ခု၊ နိုဝင်ဘာလအတွင်းက မြန်မာနိုင်ငံသို့ မိမိစရိတ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် လာရောက်ပို့ဆောင်ပေးခဲ့ဖူးပါသည်။

ယင်းကောင်းမြတ်သော အစဉ်အလာကို ထောက်ရှုပြီး ယနေ့ ကမ္ဘာကျော် ဟမ်းဘင်မြတိုက် ကြီးကို စီမံအုပ်ချုပ်နေသော ကော်မတီလူကြီးများသည် လာမည့်နှစ်များအတွင်း ဝက်ကြီးအင်း ဂူပြောက်ကြီးဘုရား အတွင်းနံရံ ပန်းချီကားများကို ကွက်လပ်ဖြစ်နေရာမှ နုဂိုအတိုင်း ပြန်လည်ရောက် ရှိရန် သင့်တော်သော နည်းလမ်းများဖြင့် ဂျာမန်လူမျိုးတို့၏ဂုဏ်ကို အဖတ်ဆည်သင့်ကြောင်း တင်ပြ လိုပါသည်။

ယင်းသို့ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် မမျှော်မှန်းနိုင်သော နှစ်နိုင်ငံလူမျိုးများ၏ အကျိုးသက် ရောက်မှုများကို ဧကန်မူချ ရရှိလိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း စေတနာကောင်း စေတနာမွန်ဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ ဂျာမန်သူတော်ကောင်း အာဏာပိုင်ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများအား နှိုးဆော်တင်ပြအပ်ပါကြောင်း။

[ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း။ ။ မတ် ၂၉၅ (ဇန်နဝါရီ၊ ၁၉၈၅)]

သမိုင်းတန်ဖိုးကြီးသော အုတ်ခွက်များ

အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် အုတ်လုပ်ခြင်း အတတ်ကို ဘီစီ (၃)ရာစုအတွင်း ထွန်းကားသော အသောက (သီရိဓမ္မာသောက) မင်းလက်ထက်မှ စတင် တွေ့ရှိခဲ့ပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဝေသာလီ၊ သုရေခေတ္တရာနှင့် သုဓမ္မပတိ (သထုံ)ဒေသများတွင် အေဒီ (၆)ရာစုအတွင်းတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော အုတ်ခွက်များကို တွေ့ရှိရပြီး ထို့ထက် အလွန်ရှေးကျဟန်တူသော အုတ်ချပ်ကြီးများကို ပဲခူးအနီး ဝေါမြို့နယ်ရှိ ကြုံတူး ဘုရားတံတိုင်းတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။ ကြုံတူး အုတ်ချပ်ကြီးများမှာ တစ်ပေ ပတ်လည်ခန့်ရှိပြီး ထုမှာ လေးလက်မခန့် ရှိပါသည်။ လူရုပ်၊ ဆင်၊ မြင်း၊ ခြင်္သေ့ စသော တိရစ္ဆာန်ရုပ်များ ပါရှိပြီး လူရုပ်များမှာ မျက်နှာဝိုင်းပြီး ပုပုကွကွ စုတ်တုတ်ခဲခဲ ရှိပါသည်။ ဆံပင်များကို အလယ်မှခွဲလျက် ဆံတောက် ဆံယင်လို ဆံဖြိတ်များကို ဘေးတစ်ဖက်တစ်ချက်ချ၍ ဆံဖျားများကို ခွေလိပ်ကာ ဆင်ယင်ထားပုံမှာ ထူးဆန်းလှပါသည်။

ကြုံတူး အုတ်ချပ်များပေါ်ရှိ ပြုလုပ်ထားသော အရုပ်များမှာ သဘာဝကျကျ တီးမှုတ်ကခုန် နေပုံများ၊ အကအခုန်ဖြင့် နွားတိုက်ပွဲများ၊ မြင်းစီးချင်း၊ ဆင်စီးချင်း တိုက်ပွဲများမှာ အသက်ပါလှ ပါသည်။ ခြင်္သေ့နှစ်ကောင်အား လည်ပင်းတွင် သံကြိုးချည်ပြီး ဆွဲနေဟန်၊ ခြင်္သေ့တစ်ကောင်က လှည့်ပြီးတိုက်မည့်ဟန် ပြုနေပုံနှင့် ၎င်းရှေ့မှ လူတစ်ယောက်မှာ ထိတ်လန့်အော်ဟစ် ပြေးလွှားနေ ဟန်မှာ အနုပညာမြောက်လှပေသည်။ အချို့ အုတ်ချပ်များမှာ စစ်တိုက်ခန်းများကို သရုပ်ဖော်ထား ဟန် တူပါသည်။

ယင်းအုတ်ချပ်များကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့် အိန္ဒိယတောင်ပိုင်းမှ ယဉ်ကျေးမှု အဆင့်မြင့် နေသူများသည် ရှေးက ယင်းဒေသတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြောင်း ခန့်မှန်းရပေသည်။ အုတ်ချပ်များတွင် စာအရေးအသား မပါရှိသဖြင့် ခေတ်ကို တိတိကျကျ ဝိုင်းခြားရန် ခက်ခဲပါသည်။ လူရုပ်ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် နိဂရစ်တို ခေါ် ဘီလူးများ (ရက္ခသ၊ ယက္ခသ) ဖြစ်သလောဟု တွေးတောဖွယ် ရာ ဖြစ်ပါသည်။

ဤတွေးတောချက်နှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကောလာသတောင်ရှိ သထုံမြို့ဟောင်းတွင် ရေသရဲ ဘီလူးများက တည်ခဲ့သည်ဟု ရှေးအစဉ်အလာမှ အဆိုရှိသော ဇုတ်သုတ်ဘုရားသည်လည်းကောင်း၊ ရေသရဲဘီလူးများ၏ ရန်ကို ခုခံကာကွယ်ရန် ဆင်တပ် မြင်းတပ်ခေါ် ဂဝ်ကျောက်တံတိုင်းသည် လည်းကောင်း၊ မုတ္တမကျွေတွင် ကျွန်းကြီးတစ်ကျွန်းကို ဘီလူးကျွန်းဟု ခေါ်ခဲ့သည့် အချက်သည် လည်းကောင်း၊ သထုံရွှေစာရံဘုရားရှိ ဓွန်ကျောက်စာတွင် (အာဒိကာလေ ရက္ခရာမပုရေ)ဟု ရေး ထားရာ သထုံသည် ရှေးအတိတေကာလတွင် ရက္ခ (ဝါ) ယက္ခ ခေါ် ဘီလူးပြည်ဖြစ်ခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားသည့် အချက်အလက်များမှာ သမိုင်းကြောင်း နောက်ခံများ ဖြစ်ပေသည်။

အေဒီ (၄)ရာစုတွင် ဒီပဝံသနှင့် အေဒီ (၆)ရာစုတွင် ရေးသားခဲ့သည့် သီဟိုဠ်သမိုင်း ကျမ်းကြီးများအရ အသောကမင်းကြီး စေလွှတ်သော သာသနာပြု သောဏထေရ်နှင့် ဥတ္တရထေရ် တို့ ကြွရောက်စဉ်က မွန်ဌာနီ ရာမညပြည်၌ ရေသရဲဘီလူးများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရကြောင်း ဖော်ပြချက်

မှာလည်း ကြုံတူးအုတ်ချပ်ရှိ လူပုအရပ်များအား နိဂရစ်တို့ ခေါ် ကပ္ပလီအပုစားများ ဖြစ်လေသလောဟု ပို၍ တွေးတောစရာ ဖြစ်နေပါသည်။

ထို့ပြင် နီကိုဗာကျွန်းရှိ ကပ္ပလီ စကားတွင်လည်းကောင်း၊ မလေးကျွန်းဆွယ် မြောက်ပိုင်းတွင် နေထိုင်သော စမင်နှင့် စတိုင် ခေါ် နိဂရစ်တို့တို့၏ စကားများတွင်လည်းကောင်း၊ မွန်စကားများစွာ ပါဝင်နေကြောင်း ဒေါက်တာ စကိတ်နှင့် ဘလက်ဒင် (Skeat & Blagden) ပြုစုသော (Pagan Races of Malay Peninsular) စာအုပ်တွင် ရေးသားဖော်ပြချက်အရ ရှေးအခါက ၎င်းတို့သည် မွန်ဒေသတွင် နေထိုင်ခဲ့ကြောင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေပြန်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ကြုံတူးအုတ်ချပ်များသည် သမိုင်းအတွက် တန်ဖိုးကြီးသော သက်သေအထောက်အထားများ ဖြစ်ပါသည်။ မွန်ရှေးဟောင်း စာပေတွင် ဘီလူးကျွန်းသည် 'သမိုင်' ကျွန်းဟု ရေးသားခဲ့သည်နှင့် မွန်ခမာစကားကို ပြောဆိုနေသော ကပ္ပလီအနွယ် စေမင် (Semang) လူမျိုးတို့မှာ သမိုင်းကွင်းဆက် ဖြစ်နေပြန်သည်။ သမိုင်နှင့် စေမင်မှာ အတူတူဖြစ်ပြီး ဘီလူးဟု မြန်မာမှုပြုခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်ဟု စာရေးသူ ယူဆမိပါသည်။ (မွန်ဘာသာ- သိုဗိုင် = Smuin နှင့် Semang = စေမင်လူမျိုး = စေမင်၊ ကပ္ပလီအပုစား)

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်ပုံကို ကျောက်၊ သတ္တု၊ သစ်သား၊ မြေကြီး စသော ဝတ္ထုပစ္စည်းအမျိုးမျိုးပြုလုပ်၍ ကိုးကွယ်ခဲ့ကြပါသည်။ ယင်းအနက် မြေကြီးပျော့ပျော့ကို အုတ်ခွက်၊ အုတ်ချပ်ပြုလုပ်ကာ မိမိတို့အလိုရှိရာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားပုံများ၊ ပါဠိစာများ၊ ဆုတောင်းစာများနှင့် အလှူရှင်အမည်များကို ရေးသားလေ့ရှိပါသည်။ မြေကြီးပျော့ပျော့ကို တံဆိပ်ပုံစံဖြုတ်ပြီး ကျောက်ကွက်တွင် လိုသောစာ ရေးပြီးသောအခါ တာရှည်ခံအောင် မီးဖုတ်ကြပါသည်။ ယင်းမြေပျော့ကို အလိုရှိရာ ပုံသွင်း၍ မီးဖုတ်ထားသော ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်များကို အုတ်ချပ် အုတ်ခွက်ဟု ခေါ်ပါသည်။

အချို့ အုတ်ချပ် အုတ်ခွက်များမှာ ဘုရားရုပ်မဟုတ်ပါ။ ၎င်းတို့ကို စဉ်းသုတ်ထားပါက စဉ်းချပ် စဉ်းကွင်းဟု ခေါ်ပါသည်။ အချို့ အုတ်ချပ် စဉ်းကွင်းများမှာ ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် ဇာတ်နိပါတ်တော်ပုံများ ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အုတ်ခွက်များကို ဒေသအရပ်ရပ်၌ အမြောက်အမြား တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ယင်းသို့ တွေ့ရှိရသဖြင့် သမိုင်းလေ့လာရာတွင် အထောက်အထားအဖြစ် သက်သေခံပစ္စည်းများဖြစ်ပါသည်။

အုတ်ခွက်များကို တွေ့ရှိရခြင်းကြောင့် အနော်ရထာမင်းကြီး၏ ဘွဲ့တော်ကို 'မဟာရာဇဓိအနိရုဒ္ဓဒေဝ' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ စောလူးမင်းကြီး၏ ဘွဲ့တော်ကို 'ဗြီဟုဘရဏဒေဝ' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အလောင်းစည်သူမင်း၏ ဘွဲ့တော်ကို 'ဗြီဟုဘုဝနာဒိတျပဝရဓမ္မရာဇ' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကျန်စစ်မင်း၏ မိဖုရားတစ်ပါးဖြစ်သော သန္တုလ၏ဘွဲ့ကို 'တြိလောကဝဋ်သကာဒေဝီ' ဟူ၍လည်းကောင်း သိရသည်ဖြင့် ဂွဇ်ကျောက်စိအိမ်ဟု (စီပေး)မိဖုရား၊ အမတ်ကြီးများဖြစ်ကြသော သိရိဝိသန္ဓရာဇ်၊ ဗြီမဟာသာလိနီ၊ မင်းယသ၊ မန်ယာသောဟ်ဒွ၊ သုဓမ္မာဟ်၊ သိရိပညာနော (ပျူဘာသာဖြင့်ရေး)၊ သံဃျင်တြိယာ (တရားသံဃျင်)၊ ကလန်ပုဝ၊ ဗြီဓမ္မရာဇ ပဏ္ဍိတာ၊ မင်းဓမ္မရာဇာတို့သည် အုတ်ခွက်ဘုရား ဆင်းတုတော်များကို ပုဂံခေတ်တွင် လှူဒါန်းခဲ့ကြောင်း သိရှိရပါသည်။

သုတေသနစာပေများ

၂၉၇

မင်းမိဖုရား ကလန်သံဗျင် အခတ်ကြီးများသာမက အာနန္ဒာထေရ်၊ ဗုဒ္ဓလိပုတ္တထေရ် စသော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်ကြီးများကလည်း ပုဂံတွင် အုတ်ခွက်ဘုရားများကို လှူဒါန်းခဲ့ပါသည်။ အုတ်ခွက် ဘုရားများ နောက်ကျောနှင့် ဆင်းတုတော်၏ ပလ္လင်အောက်တို့တွင် ရေးလေ့ရှိသော သက္ကတနှင့် ပါဠိဂါထာများမှာ ယေဓမ္မာ အစချီသော ဂါထာများဖြစ်ပါသည်။ အေဒီ (၆)ရာစု ခေတ်အက္ခရာဖြင့် ရေးခဲ့သော ဗိုလ်တထောင်ဘုရား အုတ်ခွက်ရှိဂါထာမှာ

ယေဓမ္မာဟေတုပ္ပဘဂဝါ
တေသံ ဟေတုတထာဂတော
အာဟ တေသဉ္စယောနိရာဓေါ
ဧဝံဝါဒီ မဟာသမတော။

အထက်ပါ ဂါထာကို ရှင်အသုမိမထေရ်မြတ်က ရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်အား ဗုဒ္ဓဂေါတမ ၏ တပည့်သာဝကကြီးဖြစ်လာအောင် ဟောပြသည့် မြတ်စွာဘုရား တရားတော်၏ အနှစ်သာရ အကျဉ်းချုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ယေဓမ္မာဂါထာပါသော အုတ်ခွက်များကို ဒွါရဝတီမွန်နိုင်ငံ (ယခု ထိုင်း နိုင်ငံ)၌လည်း တွေ့ရပါသည်။

သရေဓမ္မောရာ ပျူနိုင်ငံနှင့် ဝေသာလီဘက်တွင်လည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အချို့အုတ်ခွက် များတွင် မိဘများအား အမျှဝေကြ၏။ အချို့မိန်းမတို့က ယောက်ျားဘဝရလို၏။ အချို့တွင် နိဗ္ဗာန် ကို ရပါလို၏။ အချို့တွင် ဘုရားဆုပန်ကြ၏။ အချို့တွင် မင်ယာ ပြုလုပ်သည်။ "စိအ်ပေဟ်မိဖုရား၏ ဘုရားရုပ်တုတော်"ဟူ၍ အတိုကောက် ရေးခဲ့ပေသည်။

ပုဂံခေတ်ဟောင်းတွင် သက္ကတ၊ ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာများဖြင့် ရေးသားခဲ့ရာမှ ပုဂံခေတ်နှင့် နရပတိစည်သူမင်း လက်ထက်တွင် ပြုလုပ်သော အုတ်ခွက်စာများတွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသား ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

အစောဆုံး မြန်မာဘာသာ အုတ်ခွက်များကို ပုဂံအာနန္ဒာဘုရား အရှေ့ဘက်ရှိ မောင်ချစ်စ ၏ ယာအတွင်း ကုန်းဟောင်းတစ်ခုတွင် အုတ်ခွက် (၇၃)ခုမျှ တွေ့ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအုတ်ခွက်စာ များ တစ်ခုစီတွင် မျက်နှာဘက်၌ ကျောင်းဆောင်နှင့် တင်ပျဉ်ခွေ မြတ်စွာဘုရား တစ်ဆူစီပါပြီး ကျောဘက်တွင် သစ်ပင်၊ သစ်သီး၊ သစ်ပွင့်အမည်များကို ရေးသားထားသဖြင့် ထူးဆန်းနေပါသည်။

ဥပမာ အုတ်ခွက်တစ်ခု၏ ကျောတွင် "ဤမျှသော်ကား ဖုရားဖြစ်သာတည်း၊ ရှောက်ပွင့်။

နောက်တစ်ခုတွင် "ဤကား ကပ်ပွန်းတည်း။ မင်းဓမ္မရာဇာ ဖုရား ဖြစ်ရာကား စင်သူရ စေသတည်း။

အခြားတစ်ခုတွင် "ဖုရားရှင် အဖို့တည်း။ ပိတ်ချင်း (ဪကောင်း) တည်း"ထူးခြားချက်မှာ အုတ်ခွက် နှစ်ခု၌သာ အလှူရှင်မင်း ဓမ္မရာဇာဟု ပါရှိပြီး ကျန်အုတ်ခွက်များတွင် အလှူရှင်အမည် မပါဘဲ လှူသောပန်း၊ သစ်သီး၊ သစ်ပင် အမည်များသာ တွေ့ရှိရသဖြင့် အုတ်ခွက်တစ်ခုလုံးကို မင်းဓမ္မရာဇာ အမတ်ကြီး၏ အလှူဟု ယူဆဖွယ်ရှိပါသည်။

မောင်ချစ်စ ကုန်းမှရသော အုတ်ခွက်တစ်ခုတွင် သစ်ပင်၊ သစ်သီး၊ ပန်းအမည်မပါ၊ အလှူရှင် အမည်လည်းမပါဘဲ ဆုတောင်းစာမှာ "ငါလိုသော ဆုတည်း။ (နိဗ္ဗာန်) မရမီ လူဖြစ်မှု ကား လူတကာပူဇော်ရာ၊ နတ်ဖြစ်မှုကား နတ်တို့ပူဇော်ရာဖြစ်စေသော၊ ယုတ်မာသူကား မဖြစ်ရလို"

ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ မင်းဓမ္မရာဇာ၏ ဆုတောင်းစာဟုပင် ယူဆဖွယ်ရှိပါသည်။

အနော်ရထာမင်း ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့သော အုတ်ခွက်ဘုရားအချို့တို့၏ နောက်ကျောတွင် ပါဠိစာများ နှစ်မျိုးနှစ်စား ဖြစ်နေကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ တစ်မျိုးမှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားပုံပြုလုပ်၍ အခြားတစ်မျိုးမှာ ဘုရားအလောင်း လောကနာထ (လောကနတ်)ပုံ ပြုလုပ်ပြီး ဆုတောင်းထားကြောင်း လေ့လာဖတ်ရှုရပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ အနော်ရထာမင်းကြီးသည် လောကနာထကို ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားနှင့် တန်းတူထား၍ ကိုးကွယ်ခဲ့ကြောင်း သက်သေအထောက်အထားတစ်ခု ဖြစ်နေသည်။ လောကနာထ၊ လောကနတ် ဟူသည် မဟာယာဉ်ဂိုဏ်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ ကိုးကွယ်သော၊ တန်ခိုးကြီးသော၊ လောကကို ကယ်တင်သော ဘုရားလောင်းနတ်သား ဖြစ်သည်။

ဟိနာယာန (ဝါ) ထေရဝါဒဂိုဏ်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များသည် လောကနာထနတ်ကို မြတ်စွာဘုရားနှင့် တစ်တန်းတည်း မထားပါ။ ပုဂံနှောင်းခေတ် ပူဘုရားတွင် ဤကား လောကနတ်တည်း ဟူ၍ အရိမေတ္တေယျ ဗောဓိသတ္တဘုရားလောင်းနှင့် တန်းတူထားကာ ဗုဒ္ဓဘုရားပုံ၏ အောက်ဘက်၌ ပန်းချီဆွဲပြထားပါသည်။

သို့နှင့် ထပ်ဆင့်နှိမ့်ချပြီး ကုန်းဘောင်ခေတ်ရောက်သော် လောကနတ်ကို ငြိမ်းချမ်းရေးနတ် အဖြစ် ဘုရင်၏ ရာဇပလ္လင်အောက်၌ထားရှိကြောင်း တွေ့ရပြန်ပါသည်။ အနော်ရထာမင်းသည် လောကနာထကို ဘဂဝါ (ဗုဒ္ဓဘုရား) နှင့် တန်းတူကိုးကွယ်ခဲ့ကြောင်း အုတ်ခွက်ကို တွေ့ရှိခြင်းဖြင့် အနော်ရထာမင်းသည် သထုံမှ ရှင်အရဟံနှင့်မတွေ့မီ မဟာယာဉ်ဂိုဏ်းဝင်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

သို့သော် အရည်းကြီးများအား ကိုးကွယ်ခဲ့ကြောင်းဆိုသည်ကိုမူ မည်သည့်သက်သေမျှ မတွေ့ရှိခဲ့ပါ။ အရည်းကြီးနှင့် ဆက်စပ်သော အုတ်ခွက်ဟူ၍လည်း မတွေ့ခဲ့ပါ။ ပုဂံနန္ဒာမညာဂူရှိ ညစ်ညမ်းသော ပန်းချီကွက်များကို အရည်းကြီးနှင့်ဆိုင်သည်ဟု နိုင်ငံခြားသား ပညာရှင်တစ်ဦးက ယူဆပြီး စာတမ်းရေးခဲ့ပါသည်။ စင်စစ် ယင်းပန်းချီကွက်များမှာ ဗုဒ္ဓဝင်ခန်းရှိ မာရ်နတ်သမီးများသည် ဘုရားအား ဖြားယောင်းခန်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ အရည်းကြီးနှင့်ဆိုင်သော ပန်းချီကားချပ် မဟုတ်ပါ။

ယေဓမ္မာဂါထာပါသော အုတ်ခွက်ဘုရားများကို မြန်မာနိုင်ငံ၌သာမက ထိုင်းနိုင်ငံ၌လည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဘားအံအနီး ကော့ငွမ်းပူနံရံများတွင် အုတ်ခွက်ဘုရားများဖြင့် မွမ်းမံထားရာ အုတ်ခွက်အများဆုံး တွေ့ရှိရပါသည်။ သို့သော် ယင်းအုတ်ခွက်များတွင် စာအရေးအသား မပါရှိပါ။ ယင်းအုတ်ခွက်များမှာ ပုဂံခေတ်ထက် နောက်ကျဟန်တူပါသည်။ ပုဂံခေတ်ထက်စောသော မွန်အုတ်ခွက်များကို သထုံ ရွှေစာရ်ဘုရားနှင့် သထုံ ဘားအံ ကားလမ်းပေါ်ရှိ ဘင်ဂျီဂူတွင် (၁၉၁၉-၂၀) နှင့် (၁၉၃၂-၃၃) ခုနှစ်များတွင် တွေ့ရှိခဲ့သည်။

ပုဂံခေတ် အုတ်ခွက်ဘုရားများကို ရန်ကုန်မြို့ တံတားကလေး၌လည်းကောင်း၊ ပုသိမ်နှင့် ထားဝယ် ရှင်မုတ္တီးဘုရားတို့၌လည်းကောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ထားဝယ် မွန်အုတ်ခွက်စာများကို (၁၉၄၂) ခုနှစ်တွင် စတင်တွေ့ရှိရပါသည်။ အလှူရှင်များမှာ သံဃင်အာနန္ဒဇေယျ၊ ဘိကြာန်၊ သံဃင်ယိဒီနှင့် ကလန်ဟွေင်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ထားဝယ်မြို့စားများဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ အရှင်

ဩဇာတိဘောဝနာဒိကျဗ္ဗေရာဇ် (ကျန်စစ်သား)မင်းသည် ဘုရားဖြစ်သောအခါ ၎င်းတို့သည် ဘုရား၏တပည့် ရဟန္တာဖြစ်ရပါလို၏ဟူ၍ ဆုတောင်းထားပုံမှာ ထိုမြို့စားများသည် ပုဂံပြည်ရှင် ကျန်စစ်သားမင်းအား မည်မျှလေးစားကြောင်း ပေါ်လွင်စေသော အုတ်ခွက် အထောက်အထားများ ဖြစ်ပါသည်။

အုတ်ခွက်ဘုရားများကို ပုံသွင်းပြုလုပ်ရာ၌ ကြေးသတ္တုတံဆိပ်ပုံစံ (Moulds) များကို အသုံးပြုကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ ကျောက်တံဆိပ်နှင့် မြေတံဆိပ်များကိုလည်း အသုံးပြုကြသည်။ ယင်းသို့ တံဆိပ်ပုံစံ (Moulds) များကို အသုံးပြုသဖြင့် တစ်နေ့လျှင် များစွာပြုလုပ်နိုင်သည်။ မျက်နှာဘက်တွင် တံဆိပ်ဖြင့် ရိုက်နှိပ်ပြီး နောက်ကျောစာများကို လက်ရေးဖြင့် ရေးသားကြောင်း တွေ့ရသည်။ အချို့အုတ်ခွက်များတွင်လည်း တစ်နေ့ (၂၀) (၃၀) (၅၀) စသည်ဖြင့် နေ့စဉ်ပြုလုပ် လှူဒါန်းသည့် အရေအတွက်ကို မွန်ဘာသာဖြင့် ဖော်ပြထားကြောင်း ဖတ်ရှုရပါသည်။

အုတ်ခွက်ဘုရားများတွင် အချို့က တင်ပျဉ်ခွေထိုင်သော ဗုဒ္ဓဆင်းတုတစ်ဆူနှင့် စေတီရံ များ၊ အချို့က ဘုရားနှင့် သာဝကနှစ်ပါးပုံ၊ အချို့တွင် ဘုရားငါးဆူ၊ (၁၀)ဆူ၊ (၁၅)ဆူ၊ (၂၈)ဆူ၊ (၃၁)ဆူ၊ (၅၀)ဆူ၊ (၁၀၀)ဆူအထိ တွေ့ရှိရသည်။ ပုဂံတွင် အုတ်ခွက်ဘုရားများအနက် မြတ်စွာ ဘုရားပုံ တစ်ဆူတည်းပါသော အုတ်ခွက်အချို့တွင် တင်ပျဉ်ခွေမဟုတ်ဘဲ ခြေနှစ်ဖက် တွဲလွဲချထိုင်ပုံ များကိုလည်းတွေ့ရသည်။ ပခုက္ကူ၊ မင်းဘူး၊ ပုဂံနှင့် တွဲတေး၌တွေ့ရသော လောကနာထ ဘုရား လောင်းပုံများမှာ ခြေနှစ်ဖက်တို့ကို ဗယ်တင် ညာချများဖြစ်ပြီး ၎င်း၏သရဖူတွင် အမိတာဘ ဘုရားပုံကလေးများ ပါရှိပါသည်။

အချို့ အုတ်ခွက်ကို အိန္ဒိယပြည်တွင် ပြုလုပ်သည့်ပုံကို အတုယူပြီး အဋ္ဌမဟာဌာန ခေါ် ဗုဒ္ဓဝင်ရစ်ခန်းတို့ကို သရုပ်ဖော် ပြုလုပ်ထားပါသည်။ နောက်ကျောတွင် လက်ရေးစာ ရေးသားကြ သည်။

သို့သော် အိန္ဒိယတွင် တွေ့ရသော ဗုဒ္ဓဝင်ရစ်ခန်း အုတ်ခွက်ပုံကို အုတ်ခွက်ဖြင့်သာမက အန္တူ ကျောက်ဖြင့်လည်း ပုဂံခေတ်တွင် ထုလုပ်သရုပ်ဖော်၍ ပူဇော်လေ့ရှိကြသည်။ လက်ရာမှာ လည်း အလွန်မြောက်လှကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။

အုတ်ခွက်သမိုင်းနှင့် ဓာတ်ပုံများကို (၁၉၆၁)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သော ဦးမြ ပြုစု သည့် ရှေးဟောင်းအုတ်ခွက် ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်များ ပထမတွဲနှင့် ဒုတိယတွဲ စာအုပ်များတွင် လည်းကောင်း၊ ပါမောက္ခ ဂျီအိမ်လုဇ်၏ (Old Burma-Early Pagan) တတိယတွဲ ဓာတ်ပုံများတွင် အကျယ်တဝင့် လေ့လာနိုင်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

နောက်တွေ့သမိုင်းဝင် အုတ်ခွက်များ

သထုံမြို့ဟောင်းအုတ်ခွက်

(၁၉၇၉) ခုနှစ်တွင် သထုံမြို့ဟောင်းဟု ယူဆသော ကျိုက်ကသာ တူးဖော်ရာ၌ အက္ခရာစာ ပါရှိသော ရှေးဟောင်းမွန်အုတ်ခွက်နှစ်ချပ် ရရှိခဲ့ပါသည်။ အုတ်ခွက်များမှာ မြေအောက်တွင် နှစ်ပေါင်း ကြာညောင်းစွာ ဖြုပ်နေခဲ့သဖြင့် မီးဖုတ်ထားသလိုမဟုတ်ဘဲ နေလှန်းထားသလို ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် အပျက်အစီးများပါသည်။ စာအရေးအသားများလည်း အပျက်အစီးများ၍ မှေးမှိန်နေပါ

သည်။ တင်ပို့ခြင်း ခွင့်ပြုသော မြတ်စွာဘုရားတစ်ဆူကို အုတ်ခွက်အလယ်တွင်တွေ့ရပြီး လက်ဝဲလက်ယာတွင် သာဝကနှစ်ပါးတို့ကို တွေ့ရပါသည်။ ပလ္လင်အောက်တွင် မွန်စာများကို ရေးသားထားပါသည်။ အုတ်ခွက် နှစ်ချပ်တို့မှာ ဝံ့တူဖြစ်ပါသည်။ စာလေးကြောင်းစီ ရေးသားထားသော်လည်း တစ်လုံးတလေလောက်သာ ဖတ်ရှု၍ရပါသည်။ အုတ်ခွက်နှစ်ခုစလုံးတွင် မျက်နှာဘက်သာရှိပြီး ကျောဘက်တွင် ဘာမျှ မရှိပါ။

(က) အုတ်ခွက်စာ

- (၁)
- (၂) ဝသရ
- (၃) ဓါရိကျက်
- (၄) ဌရဝေါအ်

(ခ) အုတ်ခွက်စာ

- (၁)
- (၂)
- (၃) ဓါရိကျက်
- (၄) ဌရဝေါအ်

အုတ်ခွက်များတွင် တွေ့ရသော ဝေါဟာရများအနက် (သရ)ဟူသည်မှာ သက္ကတဝေါဟာရ ဖြစ်ပြီး ရုပ်ပုံအနက်ရပါသည်။ ကျန်ဝေါဟာရသုံးလုံးဖြစ်သော (ဓါရိ = နှစ်ခု၊ ကျက် =ဘုရား၊ ဝေါအ် = ဤကား)တို့မှာ မွန်ဝေါဟာရများ ဖြစ်ပါသည်။ စာလုံးပေါင်း ရေးထုံးနှင့် အက္ခရာ အရေးအသားပုံစံကို လေ့လာရာ၌ အေဒီ (၆)ရာစုတွင် ကမ္ဘာလုံးတိုးခဲ့သော ထိုင်းပြည်၌ တွေ့ရသော နနုပထု ခေါ် ပရပထု မွန်ကျောက်စာနှင့် တူညီနေပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံအောက်ပိုင်း သထုံမြို့ဟောင်း ကျိုက်ကသာတွင် ဒွါရဝတီ (ယခု ထိုင်းနိုင်ငံ) မွန်မြို့ဟောင်း၌တွေ့ရသော ရှေးမွန်စာနှင့် ခေတ်ပြိုင်မွန်စာပေ အရေးအသားကို တွေ့ရသဖြင့် သမိုင်းအတွက် အရေးကြီးသော အထောက်အထားတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

အေဒီ(၆)ရာစု ခေတ်ထိုး သက္ကတနှင့်မွန် ရောပြွမ်းသည်ဟု ထင်ရသော ကျောက်စာသုံးကြောင်းကို ကရင်ပြည်နယ် ဘားအံမြို့အနီးရှိ ကော့ဂွမ်းဂူအတွင်း ကျောက်နံရံပေါ်တွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

ယခုတွေ့ရသော ကျိုက်ကသာမြို့ဟောင်းမှ တူးဖော်ရရှိသည့် မွန်အုတ်ခွက်စာသည် အေဒီ (၆)ရာစု ခေတ်ထိုးဖြစ်သဖြင့် သမိုင်းအထောက်အထားသစ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သထုံမြို့ဟောင်းရာမညဒေသသည် သရေခေတ္တရာ ပျံ့မြို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ဒွါရဝတီ (ယခု ထိုင်း) အရှေ့ဘက် မွန်မြို့ဟောင်း ပရပထုနှင့်လည်းကောင်း ခေတ်ပြိုင်အရေးအသား တွေ့ရှိရသောကြောင့် သမိုင်းကဏ္ဍ သစ်တစ်ရပ် ပေါ်ထွန်းပေပြီ။

နောက်တွေ့

အနော်ရထာမင်း မွန်အုတ်ခွက်နှစ်ခု

(၁၉၇၁)ခုနှစ်တွင် ရှမ်းပြည်နယ်မြောက်ပိုင်း မိုးမိတ်မြို့ ရွှေဇာလီဘုရားတွင် အနော်ရထာမင်း၏ မွန်စာပါ အုတ်ခွက်တစ်ချပ်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ တစ်ဖန် (၁၉၈၃)ခုနှစ်တွင် ချင်းတွင်းမြစ်ဝှမ်းရှိ ကလေးမြို့တွင် အနော်ရထာမင်း၏ ဘွဲ့အမည်ဖြင့် မွန်အုတ်ခွက်တစ်ချပ်ကို ထပ်မံ တွေ့ရှိခဲ့ပြန်သည်။ ထိုနှစ် (၁၉၈၃)မှာပင် အနော်ရထာမင်း၏ မွန်စာပါအုတ်ခွက်တစ်ချပ် ပခုက္ကူ၌ ထပ်မံ တွေ့ခဲ့သည်။ အုတ်ခွက်သုံးချပ်ရှိ မွန်စာမှာ အတူတူနီးပါးမျှ တူညီကြပါသည်။ မျက်နှာဘက်တို့တွင် ဘုရား(ဆယ်)ဆူစီရှိ၍ တူညီကြပါသည်။ အနော်ရထာမင်း၏ ပါဠိအုတ်ခွက်များရှိ ဘုရား(ဆယ်)ဆူတို့နှင့်လည်း တူညီကြပါသည်။

(က) မိုးမိတ် မွန်အုတ်ခွက်စာ

- (၁) ဝေါအ် ကျက်အ
- (၂) နီရဒ္ဒဒေဝ ဝုသိုင်စု
- (၃) မ် နောက်မလာတ်
- (၄) န တေယံဂုာမ်

ဘာသာပြန်

- (၁) ဤဘုရားကား
- (၂) အနိရဒ္ဒဒေဝမင်းကြီးက
- (၃) လက်တော်ဖြင့်ပင်လျှင်
- (၄) ပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

(ခ) ကလေးမြို့ မွန်အုတ်ခွက်စာ

(ဂ) ပခုက္ကူမြို့ မွန်အုတ်ခွက်စာ

- (၁) ဝေါအ် ကျက်မုန်
- (၂) နီရဒ္ဒဒေဝ ဝုသိုင်
- (၃) စုမ် နောက်လာက်
- (၄) န တေယံဂုာမ်

ဘာသာပြန်

- (၁) ဤဘုရားအား
- (၂) အနိရုဒ္ဓဒေဝမင်းကြီးသည်
- (၃) လက်တော်ဖြင့်ပင်လျှင်
- (၄) ပြုလုပ်တော်မူသည်။

အုတ်ခွက်သုံးခုတွင် မိုးမိတ်အုတ်ခွက်၌ (လာတ် = ပြုလုပ်သည်) ဟူသော ကြိယာရှေ့တွင် မ-ဟူသော ရှေ့ဆက်ပြီး ကလေးမြို့နှင့် ပခုက္ကူမြို့အုတ်ခွက်စာတို့တွင် လာတ် ကြိယာရှေ့တွင် ရှေ့ဆက်မပါဘဲ အနော်ရထာမင်း၏ အမည်ရှေ့တွင် မုန့်ဟူသော ရှေ့ဆက်ပါခြင်းဖြစ်၍ အနည်းငယ် ကွဲပြားပါသည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ အတူတူဖြစ်ပါသည်။ အုတ်ခွက်မျက်နှာဘက် ဘုရားပုံများမှာ လည်း အတူတူဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် မိုးမိတ်အုတ်ခွက်ဘုရားပုံမှာ ငယ်ပြီး ကလေးမြို့နှင့် ပခုက္ကူမြို့ အုတ်ခွက်ရှိ ဘုရားပုံမှာ ပိုမိုကြီးမားပေါ်လွင်ပါသည်။ ပို၍ လက်ရာကောင်းပါသည်။

အုတ်ခွက်သုံးချပ်ရှိ ဝေါဟာရများ

- အနိရုဒ္ဓဒေဝ - အနော်ရထာမင်း သက္ကတဘွဲ့၊ ရန်သူကိုနိုင်သောမင်း၊ တန်ခိုးကြီးသောမင်း။
(အနုရုဒ္ဓ) ဟူ၍လည်း ပါဠိအုတ်ခွက်တစ်ခုတွင် တွေ့ရသည်။
- ဂုဏ် = ပင်၊ ပင်လျှင် (အချို့နေရာတွင် သင်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ လည်းဟူ၍လည်းကောင်း အနက်ဆောင်ပါသည်။)
(ကုံ၊ ကုံမ် ဟူ၍လည်း ရေးသည်။)
- ကျောက် - ဘုရား၊ ကိုးကွယ်သည့်အရာဝတ္ထု။
ဂူကျက် - ဟုရေးလျှင် မိဖုရား။
ကျက်ကြံ - ဟုရေးလျှင် ကျက်သရေ။
ဟူ၍ အနက်ဆောင်သည်။
(ကျေက်)ဟူ၍လည်း ရေးသည်။
- ၇ - မင်း၊ မိဖုရားအမည်တွင် ထည့်ရသည့် ရှေ့ဆက်၊ နှစ်နောက် - ကြီးသည်၊ ကြီးသော၊ အကြီးအကဲ။ တေယ် - လက်
န - ဖြင့်
- မ၊ မုန့်၊ မန်(မိန်) - ရှေ့ဆက်၊ ကြိယာနှင့် နာမ်ရှေ့တွင် ထည့်လေ့ရှိသည်။
- လာတ် - ပြုလုပ်သည်၊ ပုံသွင်းသည်။
- ဝေါအံ - ဤ၊ ဤကား
- သွိုင် - မင်း၊ ဘုရင်

တရားသံဃျှင် ဝိနိအုတ်ခွက်

(၁၉၈၃) ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ (၁၆)ရက်နေ့တွင် မြစ်သာယာနယ် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ် ပါတီ ယူနစ် အတွင်းရေးမှူး ဦးသန်းမောင်ထံမှ တွေ့ရသော မွန်အုတ်ခွက်စာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁) ကျက်တရားသု

(၂) မွေငံဝိနိနအာနိ

(၃) သံကျက်ပေါအိမ်

(၄) (၆) ဒသ်ကျက်

အဓိပ္ပာယ် - တရားသံဃျှင် ဝိနိသည် (ဤ) ဘုရားအား (ပြုလုပ်လှူဒါန်းရသော)အာနိသင်(ကြောင့်) ဘုရား ဖြစ်ရပါလို၏။

အလားတူ မွန်အုတ်ခွက်များကို (၁၉၇၂) ခုနှစ်တွင် ဝမ်းတွင်းမြို့နယ် ဂုဏ်ရွာ၌ တစ်ကြိမ် တွေ့ခဲ့ပြီး သာစည်မြို့နယ် ဆံမိတ်ရှည်ရွာ၌လည်း မွန်အုတ်ခွက်စာတစ်ခု တွေ့ရှိ၍ မန္တလေးမြို့ ရှေးဟောင်းသုတေသန ရုံးခွဲမှ မှတ်တမ်းတင်ခဲ့ဖူးကြောင်း သိရှိရပါသည်။ အထက်ပါအုတ်ခွက်၏ မျက်နှာဘက်တွင် တင်ယူညီခွေရုပ်တုတစ်ဆူသာ ပါရှိကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

ယခု မွန် အုတ်ခွက်စာတွင် 'ကျက် သို့မဟုတ် ကျက်'ဟူ၍ မဟုတ်ဘဲ 'ကျက်'ဟု ရေးပြီး တရားကို မြန်မာအသံထွက်အတိုင်း 'တရား'ဟု မွန်လိုရေးထားသည်ကို လေ့လာရပါသည်။ ပါဠိစာ အုတ်ခွက်များတွင် တိယျ၊ ကြိယာဟူ၍ ရေးခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။

(၁၉၇၁) ခုနှစ်မတိုင်မီ အနော်ရထာမင်း ရေးခဲ့သော သက္ကတနှင့်ပါဠိ စာပေပါသည့် အုတ်ခွက်များသာ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ (၁၉၆၉) ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေခဲ့သော ပါမောက္ခလုစ်၏ ရှေးဟောင်း မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ရှေးဟောင်း ပုဂံစာအုပ်၊ စာမျက်နှာ (၉၆)နှင့် (၁၀၁)တို့တွင် (ယနေ့ထိ အနော်ရထာမင်းသည် မွန်ဘာသာကို ရေးခဲ့ကြောင်း မတွေ့ရပါ။ သက္ကတနှင့် ပါဠိ အုတ်ခွက်စာ များကိုသာ ရေးခဲ့ပါသည်။)ဟူ၍ ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

(၁၉၇၁) ခုနှစ်တွင် အနော်ရထာမင်း၏ မွန်အုတ်ခွက်ကို တွေ့ရကြောင်း ၎င်းအား အကြောင်းကြားခဲ့ရာ 'မိမိစာအုပ်တွင် ပြင်ဆင်ချက် ပြရမည်'ဟု ပြန်ကြားခဲ့ပါသည်။ သို့ပါ၍ အနော်ရထာမင်းကြီးသည် သက္ကတနှင့် ပါဠိသာမက မွန်ဘာသာ အုတ်ခွက်များကိုလည်း ရေးသားခဲ့ကြောင်း သမိုင်းအထောက်အထားသစ် တစ်ရပ်ကို ရရှိပြီးဖြစ်ပါကြောင်း။

သို့သော် အနော်ရထာမင်း ရေးသားခဲ့သော ကျောက်စာဟူ၍ ယနေ့ထိ မတွေ့ရသေးပါ။ စောလူးမင်း၏ ပါဠိကျောက်စာတစ်ချပ်ကို ခြိတ်မြို့ တွင် တွေ့ရှိခဲ့ဖူးပါသည်။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ မွန်ကျောက်စာများကိုမူ အများဆုံး တွေ့ရှိရပေသည်။ သို့သော် ကျန်စစ်သားမင်း၏ မြန်မာကျောက်စာ ဟူ၍ ယနေ့ထိမတွေ့ရှိရသေးပါ။ ၎င်း၏သားတော် ရာဇကုမာရ်မင်းသား၏ လေးဘာသာ ကျောက်စာတွင် မြန်မာဘာသာကို ငွေဆော်ဦး တွေ့ရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ အလောင်းစည်သူမင်းသည် မွန်ဘာသာ၊ မြန်မာကျောက်စာဟူ၍ ရေးသားခဲ့ကြောင်း မတွေ့ရစေကာမူ ရွှေဂူကြီးတွင် ပါဠိ၊ သက္ကတ ပြမ်းသော ကျောက်စာကြီးကို ကမ္ပည်းတိုးခဲ့ကြောင်းကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အလောင်းစည်သူမင်းလက်ထက်တွင် တည်ခဲ့သော လောကထိပ်ပန်၌သာ မွန်နှင့် မြန်မာနှစ်ဘာသာယှဉ်တွဲ၍ ဗုဒ္ဓ

ဝင်၊ မဟာဝင်၊ နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူနှင့် နိပါတ်တော်များကို မင်စာဖြင့် ကမ္ပည်းထိုးခဲ့ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ကျန်စစ်သားမင်း၏ သားမက်တော် အုတ်ခွက်

(၁၉၇၀) ခုနှစ်တွင် ကျန်စစ်သားမင်း၏ သားမက်တော် “ကြွေလောကသီလံဝိဇယ” ၏ ပါဠိစာပါသော အုတ်ခွက်တစ်ခုကို တွေ့ရှိ၍ အထောက်အထားသစ် ပေါ်ထွက်ခဲ့ပြန်သည်။ ကျန်စစ်သားမင်းကြီးတွင် ကြွေလောကဝဋ်သကာဒေဝီ (သန္တုလ) နှင့် သင့်၍ ရာဇကုဇာရီ မင်းသားကို ရပြီး အပါယ်ရတနာ မိဖုရားတွင် ရွှေအိမ်သည်ဟူသော သမီးတော်တစ်ပါး ထွန်းကားခဲ့သည်ဟု ရာဇဝင်ကျမ်းများတွင် ဖော်ပြပါသည်။ သမီးတော်ကို စောယွမ်းနှင့်လည်းကောင်း၊ နာဂသမန်းနှင့်လည်းကောင်း ပေးစားပါသည်ဟူ၍ သမိုင်းဆရာများ ဝိဝါဒ ရှိနေကြပါသည်။

ယခု သားမက်တော်၏ ဘွဲ့အမည်ကို တွေ့ရသဖြင့် နာဂသမန်းဖြစ်သည်ဟူ၍ တိကျစွာ ဆိုနိုင်ပါပြီ။ သားမက်တော်၏ ဘွဲ့အမည်ကိုပါသော ပါဠိအုတ်ခွက်စာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

အုတ်ခွက် ပါဠိစာ

- (၁) ခြံတြိဘုဝနာ
- (၂) ဒိတျဓမ္မရညောပိ
- (၃) ယဇာမာတရေနကြေ
- (၄) လောကသီလံဝိဇယ
- (၅) နာမဓနေန ကတာယံ
- (၆) ဗုဒ္ဓပတိမာဝိဗုတ္တာ
- (၇) ထာယာတိ

ဘာသာပြန်

- (၁) ခြံတြိဘုဝနာ
- (၂) ဒိတျဓမ္မရာဇ (ကျန်စစ်သားမင်း) ၏ ချစ်
- (၃) လှူစွာသော သားမက် ကြေ
- (၄) လောကသီလံဝိဇယ မည်သော
- (၅) (မင်းသည်) သံသရာမှ လွတ်မြောက်
- (၆) ပါရခြင်းအကျိုးငှာ ဤဗုဒ္ဓဆင်းတု
- (၇) တော်ကိုပြုလုပ် (လှူဒါန်း) အပ်ပြီ။

ကျန်စစ်သားမင်း၏ သမီးတော်၏ဘွဲ့ပါသော ပါဠိအုတ်ခွက်

ကျန်စစ်သားမင်းကြီး၏ သမီးတော်ကို ရွှေအိမ်သည်ဟူ၍သာ သိခဲ့ရာမှ ယခုအခါ ရွှေအိမ်သည်၏ ဘွဲ့အမည်ကို သူ၏ ပါဠိအုတ်ခွက်အရ သိရှိရပြီ ဖြစ်ပေသည်။

ပါဠိအုတ်ခွက်စာ

- (၁) ခြံတြိဘုဝ
- (၂) နာဒိတျဓမ္မရညော
- (၃) ဝိယဒိတာယကြေ
- (၄) လောကဗုဋ္ဌာမဏိ
- (၅) ဒေဝီယာကတာယံ
- (၆) ဗုဒ္ဓပတိမာဝိဗုတ္တာ
- (၇) ထာယာတိ။

ဘာသာပြန်

ခြံတြိဘုဝနာဒိတျဓမ္မရာဇ (ကျန်စစ်သား) မင်း၏ ချစ်လှစွာသောသမီး(ဖြစ်သူ) ကြွေလောကဗုဋ္ဌာမဏိဒေဝီ မင်းသမီးသည် (သံသရာမှ) လွတ်မြောက်ပါရခြင်းအကျိုးငှာ ဤဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်ကို ပြုလုပ် (လှူဒါန်း) အပ်ပြီ။

ကျန်စစ်သားမင်း၏ ခမည်းခမက် အုတ်ခွက်

ကျန်စစ်သားမင်း၏ သမီးနှင့်သားမက် ဘွဲ့တော်များကို ၎င်းတို့၏ အုတ်ခွက်များအရ သိရှိရပြီးနောက် သားမက်တော်၏ မယ်တော်အမည်ကို ဖော်ပြသော မွန်အုတ်ခွက်နှစ်ချပ်တို့ကို တွေ့ရှိရပြန်ပါသည်။ သားမက်တော်၏ မယ်တော်သည် မွန်ဘာသာဖြင့် အုတ်ခွက်နှစ်ခုအနက် တစ်ခုတွင် ဘုရားဆုပန်ထားသည်ကို ဖတ်ရှုရပြန်ပါသည်။ ကြီးကျယ်သော မိဖုရားတစ်ပါး ဖြစ်ဟန် တူသည်။ ပထမ မွန် အုတ်ခွက်ကို (၁၉၇၄)ခုနှစ်တွင် ပုဂံ၌တွေ့ရှိရပြီး ဒုတိယအုတ်ခွက်ကိုလည်း ပုဂံ၌ (၁၉၈၀)ခုနှစ်က ပုဂံရှေးဟောင်းသုတေသနမှူး ဦးဗိုကေထံမှ တွေ့ရှိရပါသည်။ လူသိ အလွန် နည်းသော အုတ်ခွက်များဖြစ်ပါသည်။ ကျန်စစ်သား သားမက်၏ မယ်တော်သည် မွန်မိဖုရား ဖြစ် နေသဖြင့် မွန်မင်းသားသည် မန္တဟာမင်း၏ဖြစ် နာဂသမန်းဖြစ်ကြောင်း ဖော်ပြနေပါသည်။ အတည်ပြု နေပါသည်။ ဝိဝါဒကွဲစရာ မရှိတော့ပါ။

ပထမ အုတ်ခွက်စာ (မွန်)

- (၁) ဝေါအ် ကျောက်
- (၂) သို=သိုင်အမွှောအ်
- (၃) ခြေလောကသီဃ်
- (၄) ဝိဇေယျမလာတ်

ဘာသာပြန်

ဤဘုရားကို ခြေလောကသီဃ်ဝိဇေယျမင်း၏ မယ်
၏မယ်တော် ပြုလုပ် (လူဒါန်း)ပါသည်။

ဒုတိယ မွန်အုတ်ခွက်စာ

- (၁) ဝေါအ်ကျော
- (၂) က် သိုင်အမွှော
- (၃) အ်ခြေလောက
- (၄) သီဃ်ဝိဇေယျ
- (၅) မဟာဒေဝီစူဠာမ
- (၆) ကိမက်နွံ
- (၇) ဝေါအ်သြရ်ဂေါ
- (၈) အ်ဒသ်ကျောက်

ဘာသာပြန်

ဤဘုရားကို ခြေလောကသီဃ်ဝိဇေယျမင်း၏ မယ်
တော် မဟာဒေဝီစူဠာမ၏ ပြုလုပ် လူဒါန်းရသည့် ဤ
(ကောင်းမှုကြောင့်) (အဆုံးဘဝတွင်) ဘုရား ဖြစ်ရပါလိမ့်။

ဤအုတ်ခွက်နှစ်ခုတွင် ‘သိုင်အမွှောအ်’မင်းသား၏ မယ်တော်ဟူ၍ ရေးထားပါသည်။ ပထမအုတ်ခွက်တွင် ပြုလုပ်သည်ကို (မလာတ်)ဟူ၍ရေးပြီး ဒုတိယအုတ်ခွက်တွင် ယင်း ‘မလာတ်’ ဝေါဟာရအစား (ကိနွံ) ပြုလုပ်သည်။ သို့ အုတ်ခွက်ဝေါဟာရတစ်မျိုး ယွဲ၍ရေးခဲ့သည်မှာ ဝေါဟာရ ကြွယ်ကြောင်း ပြသရာရောက်ပေသည်။ ဝေါအ် (ခေတ်-ဝှံ) ရသည်။ ဒသ် (ဒဟ်)ဖြစ်သည်။ သြရ် (သြဉ်) စေသော် ဟူ၍ ဆုတောင်းစကား ဖြစ်သည်။ ပထမ အုတ်ခွက်စာတွင် စာလုံးကြီးပြီး ဒုတိယအုတ်ခွက်စာမှာ စာလုံးသေးများဖြင့် ရေးထားပါသည်။ လက်ရေးစာများ ဖြစ်ပါသည်။

ဤအုတ်ခွက်စာအရ ကျန်စစ်သားမင်းကြီး၏ သားမက်တော် **တြေလောကသီလံဝိဇေယျ** မင်း၏ မယ်တော်ဘွဲ့တွင် **မဟာဒေဝီ**ဟူ၍ ပါရှိသည်ကိုထောက်လျှင် မိဖုရားကြီး ရာထူးရှိကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ကျန်စစ်သားမင်းသည် မိမိ၏သမီးတော် **‘တြေလောကစူဠာမဏိဒေဝီ’** (ရွှေအိမ်သည်)အား **‘မဟာဒေဝီစူဠာမဏိ’** မိဖုရားကြီး၏ သားတော် **‘တြေလောကသီလံဝိဇေယျ’** နှင့် လက်ဆက်ခွဲခြင်းဖြစ်၍ မိမိ၏ ခမည်းခမက်မှာ ဘုရင်တစ်ပါးဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပေါ်လွင်နေပါသည်။ **မဟာဒေဝီစူဠာမဏိ** မိဖုရားကြီးသည် ဘုရားဆုပန်သူဖြစ်ပြီး မွန်ဘာသာဖြင့် ဆုတောင်းထားသည်ကိုထောက်လျှင် မွန်မိဖုရားကြီးဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားနေပါသည်။

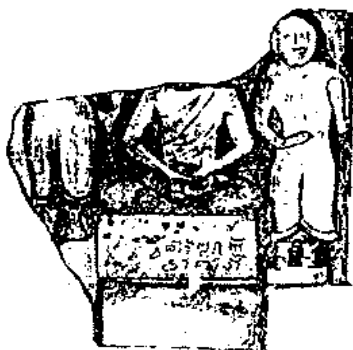
သို့ဖြစ်၍ **‘တြေလောကသီလံဝိဇေယျ**နှင့် **တြေလောကစူဠာမဏိဒေဝီ** တို့မှ ဖွားမြင်သော **‘အလောင်းစည်သူ’** မင်းသည် မွန်မြန်မာသွေးဖြစ်သည်ဟူသော အဆိုမှာ ဤအုတ်ခွက်များအရ တိကျမှန်ကန်နေကြောင်း အထောက်အထားသစ်တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ အုတ်ခွက်များသည် သမိုင်းကို လေ့လာရာ၌ အလွန်တန်ဖိုးကြီးသော သမိုင်းအထောက်အထား သက်သေခံပစ္စည်းများဖြစ်ကြောင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။

[သမိုင်းကျနယ်။ ။ တွဲ ၃၊ မှတ် ၁ (ဒီဇင်ဘာ၊ ၁၉၈၅)]

အုတ်ခွက်စာ က

အုတ်ခွက်စာ ခ

ကျေဗိန်းမြို့ဟောင်း သမိုင်း

ကရင်ပြည်နယ်တွင် ရှေးဟောင်းမြို့ များစွာရှိသည့်အနက် ကျေဗိန်းမြို့ဟောင်းသည် ထင်ရှားသော သမိုင်းဝင်မြို့ဟောင်းတစ်မြို့ဖြစ်ခဲ့ကြောင်း၊ ရှေးဟောင်းစာပေ၌လည်းကောင်း၊ ဘုရားပျက်အတွင်း မှ ပေါ်ထွက်လာသော ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများကို လေ့လာခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း ပို၍ စိတ်ဝင် စားဖွယ်ရာ သိရှိရပါသည်။ ယခုအခါ ကျေဗိန်းရွာနှင့် ကော့ပေါက်ရွာတို့သည် မော်လမြိုင်မြို့ မှ ဂျိုင်းမြစ်ကို (၂၅)မိုင်ခန့် ခန့်တက်ပါက ကြိုင်းမြစ်ကမ်း၏တောင်ဘက် ကမ်းနဖူးပေါ်တွင် တည်ရှိနေပါသည်။ မော်လမြိုင်မှ ကျုံ့ခိုးသို့ ပြည်တွင်းရေကြောင်းသွားလာရေး သင်္ဘောခရီးစဉ်၏ ခရီးတစ်ဝက်မျှ ဖြစ်ပါသည်။ ကော့ကရိတ်မြို့နယ်တွင် ကျေဗိန်းရွာသည် အကြီးဆုံးရွာကြီးတစ်ရွာ ဟုလည်း ပြောနိုင်ပါသည်။

လွန်ခဲ့သည့် (၁၉၆၂) ခုနှစ်မှစပြီး ကျေဗိန်းရွာသားများသည် အရောင်းအဝယ် လုပ်ငန်းဖြင့် စီးပွားရေးအခြေအနေ အလွန်အမင်း တိုးတက်ခဲ့ပါသည်။ ရှေးအခါက အိမ်ကို တောသစ်ဖြင့်တောက် ကာ အင်ဖက်ဖြင့်မိုး၍ နေသူက များပါသည်။ အိမ်ကို ကျွန်းသစ်လျှာထိုးခင်းပြီး အုတ်ကြွပ်မိုးနိုင်သူမှာ အလွန်နည်းပါးပါသည်။ ယခုအခါတော့ ကျေဗိန်းရွာသူ ရွာသားများသည် နှစ်ထပ် သုံးထပ် တိုက်ကြီးများဆောက်၍ပင် နေထိုင်ကြသည်ကို တွေ့နိုင်ပါသည်။

စာရေးသူသည် ကျေဗိန်းရွာစာတိုဖြစ်ပြီး လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း (၅၀)လောက်မှ ထွက်ခွာခဲ့ ပြီး မော်လမြိုင်တွင် ခြောက်နှစ်မျှနေထိုင်ပြီး (၁၉၄၆) ခုနှစ်မှစ၍ ရန်ကုန်မြို့တွင် အခြေစိုက်နေသူ ဖြစ်ပါသည်။

စာရေးသူ အသက် (၂၀)မတိုင်မီက ကျေဗိန်းရွာနှင့် ယခု ကျေဗိန်းရွာသည် ထူးထူး ခြားခြား ပြောင်းလဲလာသည်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် မိမိ၏ မွေးဖွားရာ ဇာတ်ချက်မြှုပ်ဖြစ်သော ကျေဗိန်း ရွာ၏ အတိတ်မှ ရှေးဟောင်း သမိုင်းစဉ်များကို နိဒါန်းအနေဖြင့် ဖော်ပြသည်မှာ

“ရန်ကုန်မြို့ ပထမ မူလရင်း မဟာဝန်ရှင်တော်မင်းကြီး မေဇယ်ဖွယ်ရာ သခင်သည် ကောဇာသက္ကရာဇ် (၁၂၁၁)ခုနှစ်တွင် မော်လမြိုင်၌ အရေးပိုင်မင်း ဖြစ်နေစဉ်အခါက ရာမညတိုင်း ရာဇဝင်၊ မွန်သမိုင်းစာဟောင်းပေဟောင်းကျမ်းဂန်များကို ရှာဖွေပေးပါဟု စစ်ကတော်ကြီး ဦးတော်လေး၊ အခွန်ဝန်မင်း ဦးဓမ္မာတို့အား အမိန့်ရှိခဲ့ရာ ၎င်းအရာရှိကြီးများသည် မော်လမြိုင်၊ မုတ္တမ၊ ဟံသာဝတီ မြို့ရွာ နယ်ပယ်မှာ လိုက်လံဖော်ဖြန်း ရှာဖွေသော်လည်း စာပေကျမ်းဂန်ဟောင်းများကို မတွေ့ရပါ။ ထိုင်းပြည်သို့ လူလွတ်ရှာဖွေစေမှ ဝလင်းခုတ် မွန်ဆရာတော်ဘုရား၊ သံခိုင် မွန်ဆရာတော်ဘုရားတို့မှ မွန်ဘာသာ ရာမညတိုင်း ရာဇဝင်ကိုးကြောင်း ပေ(၅၈)အင်္ဂါနှင့် ဘုရား သမိုင်းအင်္ဂါ (၂၀)ကျော်မျှ ပေးလိုက်သဖြင့် ရခဲ့ပါသည်။

ထိုရှေးဟောင်း မွန်စာပေများကို ရရှိခဲ့ပြီးသည့်နောက် အရေးပိုင်မင်း မေဇယ်ဖွယ်ရာက မြို့အုပ် ဦးရွှေကြာအား တစ်လလျှင် အခမဲ့ (၄၀)ပေး၍ မြန်မာဘာသာ ပြန်စေပါသည်။

ကျွန်ုပ် စစ်ကတော်မင်း မောင်ရွှေအောင်နှင့် ပြည်မြို့ အခွန်ဝန်မင်း မောင်တထွက်တို့ကိုလည်း

တစ်လလျှင် (၂၅)စီးပေး၍ မြန်မာဘာသာ ပြန်စေပါသည်။ တစ်နှစ်ခွဲ နှစ်နှစ်ရောက်မှ အပြီးရောက် ပါသည်။

ကျွန်ုပ်သည် ဤ မွန်ရာဇဝင်နှင့် စေတီတော် သမိုင်းပေါင်းချုပ်ကို စီကုံးရေးသားရာ၌ အဆိုပါ ထိုင်းမှ ရခဲ့သည့် စာပေဟောင်းများကို များစွာကိုးကား၍ မြန်မာဘာသာ ရေးဟောင်း စာပေများကိုလည်း အတော်အသင့် ကိုးကားခဲ့ပါသည်။ စသည်ဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ကျောမီးနန်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဦးရွှေနေ၏စာအုပ် စာမျက်နှာ (၁၁၁)ခုနှစ်၊ ယောနုကတိုင်း ကြင်းမိုင်းမြို့သို့ ဒေသစာရီ ကြွရောက်တော်မူလာသည့်အခါ ရွှေဆံတော်တစ်ဆူစီ ရရှိထားသော ရှမ်းမင်းသား(၁၀)ပါးတို့သည် မိမိတို့ဆံ ဆံတော်ကို မြစ်ဆိပ်ကမ်းနား သာယာကောင်းမွန် ထင်ပေါ်သော တောင်ထိပ် တောင်စွန်းမှာမှ ဌာပနာ၍ ဘုရားစေတီ တည်လုပ်ကိုးကွယ်မည်ဟု စိတ်စေတနာ သဒ္ဓါအာရုံ ထားရှိကြသည့်အတိုင်း ကျေးကျွန် ရဲမက်ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့နှင့် တောင်ဘက်တစ်ခွင် လိုက်လံရှာဖွေကြရာ ယခု မော်လမြိုင်ခေါ်သော မြို့အထက် မြစ်မကြီး နှစ်ကျွေခွဲအကွာ အရှေ့ဘက် ကမ်းနား ဓမ္မသဟူသော တောင်အခြေအနေ ကောင်းမွန်သည်ကို သဘောကျ တွေ့ကုန်၏။

ထိုတွေ့ပြီး နောက်နေ့ရက် မရည်မကြာမီအတွင်း အလှူအတန်း ပွဲလမ်းသဘင် အကြီး အကျယ်နှင့် ဘုရားစေတီဖိနပ်တော် (တစ်ဆယ့်ငါး)တောင် တိုင်းထွားခင်းကျင်း၏။ ဌာပနာတိုက်လည်း ကောင်းစွာ စီမံလုပ်ကိုင်၍ ဆံတော် (၁၀)ဆူ၊ ရွှေကြွတ် (၁၀)ခုကို တစ်ခုတည်း ဌာပနာ၏။ မြတ်စွာဘုရားသခင် ကိုယ်တော်မြတ်ပုံသဏ္ဌာန်၊ မင်းသား (၁၀)ပါးတို့ ရွှေပန်း ငွေပန်းနှင့် ကန်တော့ပူဇော်လျက်နေသော ပုံသဏ္ဌာန်ရုပ်ပွားတော်များကိုလည်း ဌာပနာ၏။

ထိုဌာပနာပြီးသည့်ကာလ အုတ်စေတီ တည်လုပ်ကိုးကွယ်တော်မူကြ၏။ (၁၁၅) ခုနှစ်မှစ၍ (၁၁၇)ခုနှစ်တွင် အပြီးသို့ရောက်၏။ ဘုရားစေတီဘွဲ့တော်မှာ မူလ ပထမရင်းက ဆံတော် (၁၀)ဆူကို ဗေဒင်အခေါ်အားဖြင့် (သုဒဿ) ဖြစ်သောကြောင့် 'ကျိုက်ဒဿ'ဟုခေါ်၏။ နောက်လူတို့က 'ကျိုက်ဓမ္မ'ဟူ၍ ခေါ်ကြ၏။ ထိုဘုရားစေတီ တည်လုပ်ထားသော ဆံတော် (၁၀)ဆူ ဘုရားစေတီကို ငါတို့ နေ့စဉ်မပြတ် အာရုံပြု၍ ပူးမြော်ပူဇော် ကန်တော့နေရအောင် ဤတောင်အနီးအနားတွင် မြို့တည်ထောင်နေလိုသည်ဟု တိုင်ပင်ရာ ညီတော် ကိုးပါးတို့က နောင်တော်စကားအတိုင်း သဘောတူကြ၏။

သည်ကာလ ၎င်းဘုရားစေတီတည်ထားသော တောင်၏မြောက်ဘက် ခရီးတာပေါင်း (၇၅)ကွာ 'ကျောမီးနန်း'အရပ်တွင် ကောဇာသက္ကရာဇ် (၁၁၇)ခု၌ မြို့တည်ထောင်၍ နောင်တော်အကြီးဆုံး အုပ်ချုပ်မင်းလုပ်၏။ မြို့အမည်မှာ 'ရမ္မာပူရ'ဟု တွင်စေ၏။ ထိုရမ္မာပူရ၌ မင်းပေါင်း (၁၀)ဆက် နှစ်ပေါင်း (၁၅၀) တိုင်အောင် ကြီးစိုးအုပ်ချုပ်နေ၏။ 'ရမ္မာဝတီ'ဟူ၍လည်း မြို့အမည်တွင်၏။

၎င်းနောက် ဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံယူပြီး သာသနာ သက္ကရာဇ် (၁၅၇)ခု (၁၁)ဆက်မြောက် မွန်မင်း ဗိုင်းဗွဲဒုရပ်က ထိုမြို့ ချောင်ကျသည်။ ရောဂါဝေဒနာ တူပြောသည်။ မြစ်လေးမြွှာဆိုင်သော 'ပွန်ဇလိုင်' အဝန်းကဲ့ရွှေမြောင်း မြို့တည်ပြန်လျှင် လျော်ကန်မည် အကြံရှိကာလ မူးမတ်တို့အား တိုင်ပင်သည်တွင် သဘောတူကြ၏။

သို့သဘောတူချက်အရ ယခု မော်လမြိုင်ခေါ်သော နေရာဒေသသို့ ရွှေမြောင်း မြို့တည်

ထောင်နေလေ၏။ မြို့အမည်မှာ 'ရမ္မာပူရ' 'ရမ္မဝတီ'ဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်မည်တွင်၏။ နောက် ၎င်း မြို့တည်သောမင်း 'မှိန်းပွဲဒုရပ်'သည် နှစ်လ မကြာမြင့်မီ စက္ခုကွယ်သဖြင့် 'ဒုမ္မတိဘလုံး'ဟု အမည်တွင်ပြန်၏။ မြန်မာပြန်သော် 'မျက်စိကန်း'မြို့ ဆို၏။ (ဒုမ္မတိဘလုံး = ချင်မတ်မွဲလို့ = မျက်စိတစ်လုံးပျက်မြို့)

အထက်ပါ ဦးရွှေနေ၏ စာအုပ်အရ ကောဇိန်းမြို့ကို သက္ကရာဇ်(၁၁၇)ခုနှစ်တွင် မဗ္ဗသ အရပ်မှ ပြောင်းရွှေ့ တည်ထောင်ခဲ့ကြောင်း၊ မင်း (၁၀)ဆက်မျှ အုပ်စိုးခဲ့ကြောင်း၊ ကောဇိန်းမြို့ကို ရမ္မာပူရမြို့ဟူ၍ ပါဠိလိုတွင်ခဲ့ကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် (၁၅၇)ခုနှစ်တွင် မှိန်းပွဲဒုရပ်လက်ထက်ရောက်မှ ဖြစ်ငါးသွယ်ဆိုသည့် ပွန်ဇေလိုင် (ပဉ္စလိန္ဒ) ကျွန်းအဝရှိ မော်လမြိုင်ဟု ယနေ့တွင်သော ဒေသသို့ ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ကြောင်း၊ ထိုမင်း မျက်စိတစ်လုံးကွယ်ခဲ့သည်ကိုအကြောင်းပြုပြီး ရမ္မပူရ (၀၁) ရမ္မဝတီဟု တွင်ရာက ဒုမ္မတိဘလုံး (ချင်မတ်မွဲလို့)ဟူ၍ ယနေ့ထိတွင်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ရာ ယနေ့ မော်လမြိုင် သည် ရှေးက ကောဇိန်းမြို့မှ ပြောင်းရွှေ့တည်ထားခဲ့သည်ဟု ဖော်ပြထားသဖြင့် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်နေပါသည်။

ကောဇိန်းဟူသော မွန်ဝေါဟာရ၏အနက်မှာ ကော့ကား 'ကုန်း'ဖြစ်၍ 'စိန်း'ဟူသည်မှာ စိန်ဟူသော မွန်စကားမှ သက်ပြီး 'အိုး'ဟု အနက်ရှိပါသည်။ အိုးဖိုရှိသော ကုန်းမြေဟု အဓိပ္ပာယ် ရှိပါသည်။ မှန်ပါသည်။ ကောဇိန်းရွာတွင် အိုးဖိုအဖြစ် အိုးများဖုတ်ခဲ့သော ကုန်းဟောင်းသုံးကုန်း ရှိပါသည်။ ယင်းကုန်းဟောင်းများတွင် မြေကိုတူးဆွပါက အိုးခြမ်းကွဲများ တွေ့ရှိပါသည်။ ကောဇိန်းရွာ ၏ အရှေ့ဘက် တစ်မိုင်ကွာတွင်လည်း အိုးဖိုဟောင်းများကို တွေ့ရသည့်ပြင် ယနေ့ထိ ကော့ဝံ(မြို့ကုန်း) ဟု ခေါ်နေသေးသည်။ ရွာငယ်ကလေးတွင် ရှေးကျသော အဝိုင်းအဝန်းသဏ္ဌာန် မြို့ရိုးဟောင်း အကြွင်းအကျန်ကို လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

မြတ်စွာဘုရား၏ ဆံတော်ကို ဌာပနာခဲ့သည်။ ယနေ့ ဘုရားကြီးဟုခေါ်သည့် စေတီကြီး တစ်ဆူလည်း ရှိပါသည်။ ကောဇိန်း၏ တောင်ဘက်လေးမိုင်အကွာတွင် ကျောက်တောင်ဂူရှိပါသည်။ ယင်းကျောက်တောင်ဂူတွင် ရှေးမင်းများ ပြုလုပ်မှုဇော်ခဲ့သည့် ကျောက်ဆင်းတုတော်များနှင့် သစ်သား ဆင်းတုတော် အများအပြား ရှိနေပါသေးသည်။

လွန်ခဲ့သည့် (၁၉၈၃) ခုနှစ်တွင် ကောဇိန်းနှင့် ကော့ပေါက်ရွာအကြားရှိ ဘုန်းကြီးကျောင်း ဝင်းအတွင်းတွင် ရှေးဟောင်းစေတီငယ် တစ်ဆူကို ပြုပြင်ရန် မြေကို တူးဆွကြရာ၌ အလွန်ရှေးကျသည့် အုတ်ချပ်ကြီးများနှင့် မြေအိုးတစ်လုံးအတွင်းမှ အလွန်တန်ဖိုးကြီးသည့် ရွှေလက်ဝတ်လက်စားများ တွေ့ရှိခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့ရွှေသည် ပရိုက်ခေါက်ဖြစ်ပြီး အဖိုးတန် ပတ္တမြားနှင့် နီလာကျောက်များ ဖြင့် မွမ်းမံထားပါသည်။ ကျောက်ပုတီးများလည်း ပါဝင်ပါသည်။

ယင်းသို့ ရှေးကျသော သမိုင်းဝင်ပစ္စည်းများကို တူးဖော်ရရှိကြောင်းသတင်းကို စာရေးသူ ကြားသည်နှင့် အဆောတလျင် သွားရောက် ကြည့်ရှုခဲ့ပါသည်။ ယင်းပစ္စည်းများနှင့် အုတ်ချပ်ကြီး (အလျားတစ်ပေခွဲ၊ အနံတစ်ပေ၊ ထူ ရှစ်လက်မ)များကို လေ့လာရာ၌ ဒေအီ (၆)ရာစုမှ (၉)ရာစု အတွင်း ထွန်းကားခဲ့သော သရေခေတ္တရာရှိ ပျူယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများနှင့် ခေတ်ပြိုင် ဖြစ်နေကြောင်း အံ့သြဖွယ်ရာ သုံးသပ်မိပါသည်။ ယခုတွေ့ရှိရသော ရှေးကျသည့် အုတ်ချပ်ကြီးများ နှင့် လက်ဝတ်လက်စားများမှာ များပြားလှသည်။ မဟုတ်သော်လည်း သမိုင်းအထောက်အထား

အတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော သက်သေခံပစ္စည်းများ ဖြစ်ပါသည်။

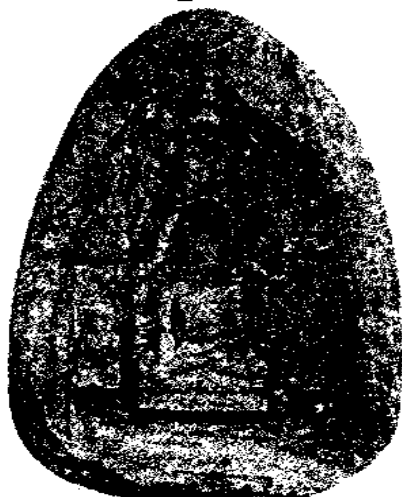
အထက်ဖော်ပြပါ စစ်ကဲဦးရွှေနေ၏ ရာဇဝင်စာအုပ်တွင် ကော့ဗိန်းမြို့ကို ရှမ်းမင်းသား (၁၀)ပါးတို့က သက္ကရာဇ် (၁၁၇)ခုနှစ်တွင် ဓမ္မသအရပ်မှ ပြောင်းရွှေ့တည်ထားခဲ့ကြောင်း ဆိုထားရာ ကော့ဗိန်းမြို့သည် အရှင်ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်ကပင် တည်ရှိခဲ့ကြောင်း ဆိုသည့် သမိုင်းအထောက်အထားများကို မတွေ့ရစေကာမူ အေဒီ (၆)ရာစု သက်တမ်းရှိသော ပျူနှင့် ခေတ်ပြိုင်အုပ်ချုပ်ကြီးများနှင့် လက်ဝတ်လက်စားများကို တွေ့ရှိရပြီးဖြစ်သဖြင့် ကော့ဗိန်း၏ သမိုင်းအထောက်အထားမှာ အထူး အားရဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် ကော့ဗိန်းတွင် နောက်ဆုံးအုပ်စိုးခဲ့သော 'မိုန်းပွဲဒုရပ်' ၏ အမည်သည် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဖြစ်နေပြန်သည်။ ၎င်းမင်းသည် ကော့ဗိန်းမှ မော်လမြိုင်သို့ ပြောင်းရွှေ့အုပ်စိုးသောမင်းလည်း ဖြစ်ပါသည်။

သထုံမြို့၌လည်းကောင်း၊ ဘားအံမြို့အနီးရှိ ကော့ဌမ်းဂူ၌လည်းကောင်း ကျောက်ဘုရားဆင်းတုတော်များ၏ သဏ္ဍန်စွန်းတို့တွင် ရှေးဟောင်း မွန်ကျောက်စာများ ပါရှိပါသည်။ ယင်းသဏ္ဍန်စွန်းများတွင် ပါရှိသည့် မွန်ကျောက်စာတို့တွင် 'ချင်ဒုဝေါဝ်'မြို့၌နေသော မိဖုရားတစ်ပါးက လှူဒါန်းထားကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ယင်းကျောက်စာများသည် အေဒီ (၁၀)ရာစုအတွင်းက ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းကျောက်စာ၌ ဖော်ပြသည့် ချင်ဒုဝေါဝ်မြို့သည် ဦးရွှေနေ၏ စာအုပ်တွင် ဖော်ပြသည့် ကော့ဗိန်းမြို့ကို အုပ်စိုးသော 'မိုန်းပွဲဒုရပ်' အုပ်စိုးခဲ့သည့် ကော့ဗိန်းမြို့ (သို့မဟုတ်) 'ဒုံမွတ်ဘလုံး'ဟုခေါ်သော မော်လမြိုင်မြို့ ဖြစ်လေသလောဟု တွေးတောဖွယ်ရာ အကြောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍ 'ကော့ဗိန်း'သည် ရှေးဟောင်းသမိုင်းဝင် မြို့ဟောင်းတစ်မြို့ ဖြစ်ခဲ့ကြောင်းကို အကြောင်းအားလျော်စွာ တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

[ကော့ဂိုဝ်မြို့နယ်၊ လူငယ်မဂ္ဂဇင်း။ ။ (၁၉၈၆)]

မွန် မြန်မာ မေတ္တာပေါင်းကူး

လွန်ခဲ့တဲ့ ၁၉၉၅ ဖေဖော်ဝါရီလက အမေရိကန်ပြည် မြောက်ပိုင်း အီလီနွိုင်းတက္ကသိုလ် မြန်မာမှု လေ့လာရေးဌာန ညွှန်ကြားရေးမှူး ဒေါက်တာ ရစ်ချတ်ကူးလား (Richard Cooler) ဆီမှ ဖက်စ် တွေ (၁၂)ရွက် ရောက်လာပါသည်။ အဓိကကိစ္စမှာ ပုဂံခေတ်ဦး မွန်စာပါ အုတ်ခွက်ဘုရားဓာတ်ပုံ မှာပါတဲ့ ရေးမွန်စာကို ဖတ်ရှုပြီး ပြန်ဆိုပေးဖို့ မေတ္တာရပ်ခံခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အုတ်ခွက်ကျောဘက် ရှိ စာမှာ မထင်ရှားလှသော်လည်း မွန်စာဖြစ်ကြောင်း မြန်မာစာ ကထိကကြီး ဦးစောထွန်းက ပြောကြောင်း ဆိုသည်။ မွန်ဘီလူးဖြင့် ဖတ်ရှုကြည့်ရာ မွန်မိဖုရားကြီး အဂ္ဂမဟေသီ စိပေက နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုပါရခြင်းအကျိုးငှာ ဤဗုဒ္ဓပဋိမာ ရုပ်တုတော်ကို ပြုလုပ်လှူဒါန်းကြောင်း သိရပါသည်။

ကျွန်တော့်ထံတွင်ရှိသော ပုဂံခေတ်ဦး မွန်အုတ်ခွက်ဘုရား မင်ကူး ဓာတ်ပုံများအနက် မွန်မိဖုရား စိပေ ပြုလုပ်သည့် မင်ကူးတွင် 'နောင်ဘဝတွင် ယောကျ်ားဖြစ်ချပြီး သုခ ချမ်းသာခြင်း နှင့် ပြည့်စုံပါစေ' ဟု ဆုတောင်းထားပါသည်။ ၎င်းတို့ထံ သုတေသနသဘော ဖတ်ရှုချက် ရေးသား ပြန်ဆိုပြီး ဝေါဟာရတစ်လုံးစီ၏ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ ပါဠိ သက္ကတပျက်ဖြစ်လျှင်လည်း မူရင်း ဂျူမ္ပတ္တိများကိုပါ ဖော်ပြပေးခဲ့ပါသည်။

သို့နှင့် စာရေးသူသည် မွန်မြန်မာ မေတ္တာပေါင်းကူးဆိုပြီး ဆောင်းပါးတစ်ပုဒ် ရေးလိုစိတ် ဆန္ဒ ပေါ်လာပါသည်။ တိုက်ဆိုင်မှု တစ်ခုကလည်း ဇန်နဝါရီလမှာ ခေတ်ဟောင်း အနုပညာရှင် ကြီး ဒေါ်မေရှင် (၇၉) အကြောင်း ကြုံကြုံသင်း ရေးခဲ့သည့်ဆောင်းပါးကို ဖတ်ရှုရသောကြောင့် မေတ္တာရေစင် စီးဆင်းခဲ့ပါသည်။ ဒေါ်မေရှင်၏ အနုပညာဂုဏ်ကို ချီးမြှင့်ခွင့်ရခဲ့လို့ ပီတိဖြစ်ခဲ့စဉ် လည်း ဖြစ်သည်။ အကြောင်းတစ်ခုနှင့် ပတ်သက်ပြီး စစ်ပြီးစ ငယ်စဉ်က ခြံချင်းကပ်လျက် နေခဲ့သည့် မိတ်ဆွေဟောင်း ဒေါ်ခင်စု (ခင်နှင်းယု) နှင့် ဖုန်းစကားပြောရင်း ယင်းဆောင်းပါးရေးဖို့ စိတ်ကူးကြောင်းပြောတော့

'ရေးစမ်းပါ သူငယ်ချင်းရာ၊ ကျွန်မ ဝတ္ထုရေးသူဖြစ်ပေမယ့် ရာဇဝင်သမိုင်းကိုလည်း အထူးစိတ်ဝင်စားပါတယ်။ သမိုင်းဆိုင်ရာ သုတေသန စာတမ်းမိတ္တူများကိုလည်း ပို့ပေးပါ။ ဖတ် ချင်ပါတယ်'

လို့ ဆိုပြီး အားပေးခဲ့သည်။ နန်းအိမ်စာနှင့် ဖုန်းစကား ပြောတော့လည်း 'မြန်မြန်သာ ရေးပါဆရာ' တဲ့။

ဒါနှင့် ယခု ဒီဆောင်းပါးကို သုတေသနသဘောမဟုတ်ဘဲ စာဖတ်သူများ အလွယ်တကူ သဘောပေါက် နားလည်စေရန် အရိုးဆုံး စာသားများဖြင့် ရေးလိုက်ပါသည်။ မြန်မာလိုဆောင်းပါး မရေးသည်မှာ (၁၀)နှစ်ကျော်ခဲ့ပါပြီ။ ဂျပန်ရောက်ပြီး သုတေသန စာတမ်းများနှင့် စာအုပ်လေးအုပ် ပြုစုနိုင်ပြီး ဆိုင်ရာက ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိခဲ့ပါသည်။ မွန် ဓမ္မသတ် (၁၁)မျိုးစာအုပ်ကို ယူနက်စကိုအဖွဲ့မှ ပုံနှိပ်ပြီး တစ်အုပ်လျှင် ယန်း(တစ်သောင်း)နှုန်းနှင့် ကမ္ဘာကို ဖြန့်ချိခဲ့ပါသည်။ ဂျပန် တက္ကသိုလ်ပေါင်း

များစွာကလည်း စာကြည့်တိုက်များအတွက် ဝယ်ကြပါ၏။ ဆက်လက်ပြီး စာအုပ်ပြုစုဆဲပါ။

စာရေးသူမှာ အမိနိုင်ငံမှ ခွဲခွာခဲ့သည်မှာ ခုနစ်နှစ်ရှိပါပြီ။ အများဆုံး သတိရတာက ပုဂံမြို့ဟောင်းပါပဲ။ စိတ်ကူးထဲမှာတော့ ပုဂံကို အမြဲရောက်နေတာ အမှန်ပါ။ ဒီလို ပုဂံကို သံဃောစဉ်ရှိနေရခြင်းဟာ (၁၉၅၃) မှ (၁၉၈၆) ခုနှစ်အတွင်း အခေါက်ခေါက်အခါခါ ပုဂံမြို့ဟောင်းရှိ မွန်မြန်မာစာပေ၊ ကျောက်စာ၊ မင်္ဂလာ၊ အုတ်စာ၊ အုတ်ခွက်စာ၊ စဉ်ချပ်၊ စဉ်ကွင်းစာ၊ ပန်းချီ၊ ပန်းပု၊ ဗိသုကာ၊ အနုပညာ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာများကို လေ့လာခဲ့လို့ ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းသို့ (၃၃)နှစ်တာ ကာလအတွင်း သွားခဲ့စဉ်က တွေ့ခဲ့၊ ဆုံခဲ့၊ ကြုံခဲ့၊ ခင်မင်ရင်းနှီးခဲ့တဲ့ ပုဂံသားများကို အထူးပဲ သတိရလျက်ပါ။ အချို့လည်း အနိစ္စရောက်ခဲ့ကြပါပြီ။

(၁၉၅၃) ခုနှစ်၊ ပထမအကြိမ် သွားခဲ့စဉ်က အရှေ့တိုင်း သမိုင်းပါမောက္ခ ဆရာရှိအိပ်လွန်၏ ဦးဆောင်မှုအောက်မှာ ဖြစ်ပါသည်။ ဒီဆရာကြီးနှင့် (၁၉၄၆) ခုနှစ် စာရေးသူ ရန်ကုန်သို့ အပြီးအပိုင်ရွှေ့ပြီး ဓာတုဗေဒ မင်းကြီး မွန် ဦးချစ်သောင်း ခြံကြီးထဲမှာနေစဉ် သူက ခြံချင်းကပ်လျက် သူ့ယောက်ဖဖြစ်တဲ့ ကြေးတိုင်မင်းကြီး ဦးမောင်မောင်ကြီး အိမ်မှာ ဓမ္မာနေစဉ်ဖြစ်လို့ သိကြပြီး သူက ဓမ္မာနှင့် ကျန်စစ်သားမင်း၏ ရှေး မွန်ကျောက်စာများကို စာရေးသူနှင့် ဦးချစ်သောင်းအား လာရောက်သင်ပြပေးခဲ့ပါသည်။ သူ့ယောက်ဖ တက္ကသိုလ် ကျောင်းအုပ်ကြီး ဦးဖေမောင်တင်လည်း တစ်ခါတလေ တက်ရောက်ပါသည်။

အဲဒီနှစ်မှာ ဝင်းကြီး ခြံကြီးနှင့် နှစ်ထပ်တိုက်ကြီးဖြစ်တဲ့ ဦးချစ်သောင်းအိမ်မှာ စစ်အတွင်းကတည်းက ကပ်နေခဲ့တဲ့ ဓာတုဗေဒ ပါမောက္ခ ဦးဘိုးသာ၊ စီးရထား အင်ဂျင်နီယာကြီး ဦးရဲခိုးမိသားစုတွေလည်း နေဆဲရှိသေး၏။ ဆရာလွန်လည်း အင်းလျားလမ်းရှိ မိဘမဲ့ကလေးကျောင်းသို့ ပြောင်းသွားကြ၏။ ဒေါ်တီတီလွန်ဟာ မိဘမဲ့ကလေးကျောင်း အုပ်ချုပ်ရေးမှူး ဖြစ်ပါသည်။ ဆရာလွန်ဟာ မိဘမဲ့ကလေးများအား ကျန်းမာရေးသင်တန်းများ ညနေတိုင်း သင်ပြခဲ့၏။

သူဟာ (၁၉၁၁)ခုနှစ်မှစပြီး ရန်ကုန်ကောလိပ်မှာ အင်္ဂလိပ်စာ ပါမောက္ခအဖြစ် ရောက်ရှိခဲ့ပါသည်။ ဒေါက်တာ ထင်အောင် အသက် (၁၇)နှစ် အရွယ်မှာ ဆရာလွန်၏ အင်္ဂလိပ်စာဌာနမှာ တပည့်ကျော်ဖြစ်ခဲ့ကြောင်း စာရေးသူအား ဆရာထင်အောင် ပြောပြခဲ့ပါသည်။ (၁၉၂၉)ခုနှစ်မှာ ဆရာလွန်ဟာ သမိုင်းနှင့် မြန်မာစာပေ ကျောက်စာများကို စိတ်ဝင်စားလာလို့ အင်္ဂလိပ်စာဌာနမှ ထွက်ပြီး မြန်မာစာ ကထိကအဖြစ် မြန်မာစာနှင့် သမိုင်းကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။ စစ်ပြီးခေတ်တွင် အရှေ့တိုင်းဆိုင်ရာ အထူးပါမောက္ခ ဖြစ်လာပါသည်။ သူဟာ သက္ကတ၊ ပါဠိ၊ ယူဂျ၊ မွန်ရော မြန်မာပါ ကျောက်စာ မင်္ဂလာ မှန်သမျှ အခေါက်ခေါက်အခါခါ လေ့လာခဲ့သူဖြစ်၏။ မွန် ကျောက်စာကို မြန်မာနိုင်ငံသို့ မရောက်ဖူးတဲ့ ရှေး မွန် ယူဂျ ပါရဂူ ဒေါက်တာ ဘလက်ဒင်ထံမှာ သင်ယူခဲ့သူဖြစ်၏။ စာရေးသူဟာ ခေတ်မွန်စာကို ကောင်းစွာဖတ်တတ်ပေမယ့် ရှေးမွန်ကျောက်စာကို မတတ်ပါ။ ဒါကြောင့် ကျွမ်းကျင်သူ ဆရာလွန်ထံမှာ ပညာယူခဲ့ရခြင်း ဖြစ်ပါ၏။

ပုဂံယဉ်ကျေးမှုများကို ဘယ်တော့မှ ကုန်စင်အောင် မလေ့လာနိုင်ပါဘူး။ သိပ်များလွန်း၏။ ဘုရားဖူးပြီး အပေါ်ယံကြော လေ့လာရုံနှင့် တတ်လှပြီလို့ ယူဆရင် နားလည်သူတွေရဲ့ ဟာသဖြစ်မည်။ ဆရာလွန် တစ်သက်တာ စိတ်ဝင်စားစွာ လေ့လာပြီး ပြုစုပုံနှိပ်ခဲ့တဲ့ စာအုပ်ကြီးသုံးတွဲကို အပေါ်ယံကြောကြည့်ပြီး 'အလကားပါ'လို့ ပြောကြတာလည်း ကြားရပါသည်။

နားမလည်လို့ ပြောတာပါ။ အင်္ဂလိပ်စာတတ်ရုံနှင့် စာအုပ်ကို ဖတ်လို့ နားမလည်ပါဘူး။ သမိုင်းအခြေခံကောင်းမှ တော်ရုံ နားလည်နိုင်တာ။ ကျွန်တော်လည်း ရာနှုန်းပြည့် ယနေ့ထိ နားမလည်ပါ။ ဒါကြောင့် စပျစ်သီး ချဉ်တယ်ဆိုတဲ့သဘော ပြောကြတာဖြစ်၏။

စာရေးသူဟာ ပုဂံကို တင်ပြနေခြင်းဖြစ်လို့ ပုဂံ ပါရဂူတစ်ဆူဖြစ်တဲ့ ဆရာလုန့်နှင့်ဆိုင်တာ နည်းနည်း ဖောက်သည်ချလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မကြိုက်မနှစ်သက်သူများအား တောင်းပန်ပါ၏။ ဆရာလုန့်ဟာ မြန်မာနိုင်ငံမှာ (၅၃)နှစ်ကြာ နေခဲ့စဉ် ပုဂံသို့ အခေါက်ပေါင်း (၆၀) ရောက်ခဲ့ပြီး လေ့လာ ဆည်းပူးခဲ့ပါသည်။ စစ်မဖြစ်မီက သူဟာ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီး ဘုရားအတွင်း နံရံပေါ်မှာ ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် နိပါတ်တော် ပန်းချီ ဆေးရေးများအောက်မှာ ရှေးမွန် မင်စာများကို ဖယောင်းတိုင်မီးဖြင့် ဖတ်ရှုကာ စာအုပ်မှာ ရေးခဲ့ပါ၏။ အဲဒီ အနီးတွင်ရှိတဲ့ ဘုန်းတော်ကြီးက 'ဒီအင်္ဂလိပ်အရူးကြီးဟာ ဘာမှမရှိတဲ့အထဲမှာ စာကူးနေတာ၊ ငါ တစ်သက်လုံး မြင်းကပါ ရွာမှာ ကျောင်းထိုင်ခဲ့တာ ဘာစာမှ ငါ မတွေ့ဘူး'လို့ ပြောကြောင်း စာရေးသူအား ဆရာကြီး ပြောဖူး၏။

ထင်စရာပါ။ မွန်စာတွေဟာ မှောင်မည်းတဲ့ ဂူအတွင်း နံရံပေါ်မှာ အဝတ်ရေဆွတ်ပြီး အသာအယာလိမ်းမှ စာပေါ်လာတာ။ ရေခြောက်သွားရင် ဘာမှ မမြင်ရတဲ့ကိုး။ ဘုန်းကြီးပြောတာလည်း မှန်တာပေါ့။ မှောင်မည်းတဲ့ဂူထဲမှာ သာမန်လူတွေ ဝင်သွားလို့ ဘာမှမြင်မှာ မဟုတ်ဘူး။ တန်ဖိုးကြီးတဲ့ ဗုဒ္ဓဝင် မဟာဝင် ဇာတ်နိပါတ်တော်ဆိုင်ရာ ပန်းချီကားများ ဆွဲထားပြီး အကြောင်းအရာများကို အကျဉ်းချုပ် ရှေး မွန်ဘာသာဖြင့် စာလုံးသေးသေးနှင့် ရှေးခေတ်က (ရာဇကုမာရ်မင်းသား ကောင်းမှု) မွန်ပညာရှင်တွေ ကမ္ပည်းစာ ရေးခဲ့တာတွေ အချိန်မီ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနက ထိန်းသိမ်းခဲ့ပြီး သော့ခတ်ထားလို့ ဘုရားလူကြီးတွေ ထုံးမသုတ်နိုင်တာ ကုသိုလ်ပါပဲ။

အာနန္ဒာ ဘုရားမှာဆိုလျှင် အတွင်းဂူနံရံတွေပေါ်မှာ ဗုဒ္ဓဝင် မဟာဝင် ဇာတ်နိပါတ်တော် ပန်းချီတွေ၊ မွန်စာတွေကို ဘယ်သူမှ မဖတ်တတ်။ ဟောင်းနွမ်းနေတဲ့ ပန်းချီတွေဟာ ကြည့်မကောင်းဘူးဟု ယူဆကြပြီး ထုံးအပြည့်သုတ်ခဲ့ကြတော့ မိမိယဉ်ကျေးမှုများကို မိမိ ဖျက်ဆီးပစ်တာနှင့် တူနေပါသည်။ နှုတ်ခမ်းခေတ်မှာ စာတုစေဒနည်းဖြင့် ထုံးတွေကို ခွာထုတ်တော့ ပန်းချီကားနှင့် ရှေးမွန်စာတွေ ပေါ်လာတာ တွေ့နိုင်ပါပြီ။ အာနန္ဒာ ဂူဘုရားကြီး အပြင်ဘက်အောက်ခြေ ပစ္စယာတစ်လျှောက်မှာ မာရ်နတ် စစ်သည်တော်များ ဗုဒ္ဓဂေါတမ ဘုရားရှင်အား ပုံစံမျိုးစုံ၊ လက်နက်မျိုးစုံဖြင့် တိုက်ခိုက်ပုံများ၊ နတ်ဒေဝါများက ကျက်သရေမင်္ဂလာရှိသော လူ့ဗွယ်ဝတ္ထုပစ္စည်းမျိုးစုံတို့ဖြင့် ပူဇော်ပုံများ၊ ရောင်စုံ စဉ်ချပ်၊ စဉ်ကွင်းများကို အကြိမ်ကြိမ်ထုတ်သုံးခဲ့ကြလို့ များစွာ ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ကံအားလျော်စွာ အပေါ်ဆုံးပစ္စယာများတစ်လျှောက် ရောင်စုံစဉ်ချပ် စဉ်ကွင်းများဖြင့် သရုပ်ဖော်ထားသည့် ဇာတ်ကြီး ဆယ်ဖွဲ့များမှာ များစွာကောင်းမွန်နေသေးသည်။ ထိပ်ဆုံး ပစ္စယာရှိ နောက်ဆုံးဇာတ်၊ နောက်ဆုံး ဘဝဝေသန္တရာ ဇာတ်ခန်းများကို အကောင်းဆုံး တွေ့ရသေးသည်။ စဉ်ရုပ်အောက်တွင် ရှေး မွန်စာဖြင့် ရေးသားထားပါသည်။ အဲဒီ စဉ်ရုပ်မိတ္တူများ လုပ်ရောင်းလျှင် ဝယ်ကြလိမ့်မည် ထင်ပါသည်။

ပုဂံသို့ (၁၉၅၃)ခုနှစ်က ပထမအကြိမ် သွားစဉ် ဗိုလ်တဲခေါ် အစိုးရ ဧည့်ရိပ်သာမှာ တည်းခိုရသည်။ အစောင့်များက ယခင် အင်္ဂလိပ်ခေတ်ကကဲ့သို့ ပြုစုချက်ပြုတ် ဧည့်ခံကျွေးမွေး

သည်။ ကျသင့်သမျှ ပေးဆောင်ကြသည်။ နံနက်လေးနာရီဆိုလျှင် ဆရာကြီးလုပ်က အားလုံး ထကြပါ။ 'Breakfast (is) on the table' ဆိုပြီး ဆော်လိုက်တာနှင့် ကမန်းကတန်းထ၊ နံနက်စာ စားပွဲသို့လာပြီး စားကြပြီးတာနှင့် အောက်လင်း မီးအိမ်ဆွဲပြီး မြင်းလှည်းတစ်စီးနှင့် တစ်နာရီကျော် နှစ်နာရီလောက်ကြာ ဖက်လိပ်ဘုရားသို့ သွားရသည်။ အလားတူ မင်းနန်သူ၊ ဖွားစော စတဲ့ ဘက်သို့လည်း ထိုနည်းပဲ တစ်လှည်းစီ သွားရသည်။ အထူးသဖြင့် ဗိုလ်တံနှင့် သိပ်မဝေးတဲ့ မြင်းကပါရွာတစ်ဝိုက်ရှိ မနုဟာဘုရား၊ နန်းဘုရား၊ အပယ်ရတနာ၊ နဂါးရုံဘုရားများသို့ လေ့လာ စဉ် ဘုရားစောင့် လူကြီး ဦးဘရှိန်က စားစရာနှင့် လက်ဖက်ရည်ကြမ်းများ လာပေး၍ ဧည့်ခံသည်။ သူနှင့် တွေ့တွေ့ချင်းပင် ခင်မင်ရင်းနှီးသွားပါသည်။ သွေးက ပြောတာ ဖြစ်မည်။ သူနှင့် အရမ်း ခင်မင်သွားပြီး နောင်အခေါက်တွေမှာ ညနေအေး အလုပ်ပြီးလျှင် သူ့အိမ်မှာနားဖို့ ဖိတ်သည်။ စာရေးသူအကြိုက် သူက ကြက်ကလေးကြော်၊ သခွားသီး၊ ခရမ်းချဉ်သီး စတဲ့ ဟင်းသီးဟင်းရွက် များ ပင်ကျရေ အမြှုပ်တဖွေးဖွေးနှင့် ဧည့်ခံတော့ ယနေ့ထိ လွမ်းစရာ ဖြစ်ပါသေးသည်။ နောက် ဝိုင်း သီရိပစ္စယာဟိုတယ် ပေါ်လာပြီး မြင်းလှည်းခေတ် မဟုတ်တော့။ ရုံးကားနှင့် သွားလာလို့ရ လာသည်။ အဲဒီတော့ ပင်ကျရေအစား သီရိပစ္စယာ လသာဆောင်မှာ အမြှုပ်ဖြူဖြူ မန္တလေး ဘိယာမောရင်း ဧရာဝတီမြစ်ပြင်နှင့် အနောက်ဘက်ရွာပါက တန့်ကြည့်တောင်တန်းကြီးများ၏ အလှအပကို မြင်ရမည်။ နောက် နေလုံးကြီး နီနီရဲရဲ တောင်ကွယ်သွားပုံကို ကြည့်ရတာ အင်မတန် အရသာကောင်းလှသည်။

ပုဂံဆိုတဲ့အမည်ကို ရှေးအကျဆုံး စမ္မာပြည် (ယခု တောင်ဗီယက်နမ်) သက္ကတ ကျောက်စာ မှာ စတွေ့ရပါသည်။ (၁၁)ရာစုထိုး ကျန်စစ်သား မွန်ကျောက်စာများမှာ ပေါက်၊ ပုက၊ ပုက၊ လို့ သုံးမျိုး စာလုံးပေါင်းခဲ့ပါသည်။ မွန်စာရေးတဲ့ ခေတ်ကုန်ပြီး မြန်မာစာသာလျှင် ရေးတဲ့ နရပတိစည်သူမင်းလက်ထက်မှာ အရိမ္မဒနာပူရ မည်သော ပုဂံပြည်ဟု ပထမအကြိမ် စတွေ့ရပါ သည်။ စာပေသမိုင်းမှာ မြန်မာစာကို မွန်၊ ပျူ၊ ပါဠိတို့နှင့်တွဲပြီး ပထမဦးဆုံး ရေးသားစီကုံးသူသည် ကျန်စစ်သားမင်း၏ သားတော် ရာဇကုမာရ်မင်းသား ဖြစ်ပါသည်။ သူဟာ နန်းမရပါ။ မြန်မာ ဘုရင်ထံမှ မြန်မာစာကို အရင်ဆုံး ကမ္ဘာလုံးကျောက်စာရေးထိုးသူဟာ နရပတိစည်သူမင်း ဖြစ်ပါ သည်။ သူ့ခေတ်မှစပြီး မွန်စာ မရေးတော့ပါ။ ညောင်ရွှေ၊ ရွှေအင်းဒိန် ဘုရားမှာ နရပတိစည်သူမင်း ဘုရားတည်ပြီး မွန်စာထိုးခဲ့ကြောင်း (၁၉၂၀)ခုနှစ် ကျောက်စာဌာနက မှားပြီး အစီရင်ခံခဲ့သည်ကို ဟာဗီက အမှန်ထင်ပြီး ထပ်ဆင့်ဖော်ပြခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း သတိမူရမည်။ ဒါက သုတေသီတွေအတွက် ပါ။ မွန်ကျောက်စာမှာ ပုဂံကို အရိမ္မဒနာပူရစော တတ္တဒေသပါ ရေးသားခေါ်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ပူပြင်း ခြောက်သွေ့သည့်အရပ်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်၏။ ပူပြင်းခြောက်သွေ့တာ အမှန်ပါ။ ချိုးနှစ်ကောင် ထနောင်း ပင် ညီနောင်ကဆိုသလို ချိုးကူသံတွေဟာ သိပ်ကိုသာယာလာပါသည်။ တချို့ မြေနိမ့်မှာ မန်ကျည်း ပင်ကြီးတွေက အရိပ်အာဝါသ ကောင်းလှပါသည်။ ညောင်ဦးဘက်မှာ ပိုပြီး စိမ်းလန်းစိုပြည်ပါသည်။ ငှက်ပစ်တောင်၊ ဝက်ကြီးအင်း၊ တူးရွင်းတောင်၊ သက်စိုးတောင်တွေဟာ ထင်ရှားပါသည်။ မြကန် ဟာလည်း သာယာလှပါသည်။ ဘေးမဲ့ဌာနအဖြစ် ကျန်စစ်သားမင်းက သတ်မှတ်ခဲ့ပါသည်။ မွန်ကျောက်စာလည်း ထိုးခဲ့ပါသည်။

(၁၅)ရာစု၊ အင်းဝခေတ်၊ ရှင်မဟာသီလဝံသ၏ ရာဇဝင်ကျော်၊ ဇာတာတော်ပုံ၊ ဦးကုလား

နှင့် မှန်နန်း အေဒီ (၁၈၂၉)စသည့် မြန်မာရာဇဝင် စာအုပ်များက ယုံလွှတ်ကျွန်း၊ (၁၉)ရွာမှ ပုဂံ ဖြစ်လာကြောင်း ဆိုကြသည်။ အေဒီ (၈၄၅-၅၀)တွင် ပုဂံမြို့ရိုးကို တည်ဆောက်ခဲ့ကြောင်း ဆိုသည်ကို အများက လက်ခံကြပါသည်။ လက်ရှိမြို့ရိုး အကြွင်းအကျန်အနေအထားများကို ထောက်ရှု၍လည်း အတည်ပြုကြပါသည်။ မြန်မာများသည် ကျောက်ဆည်နှင့် ရမည်းသင်းရှိ မွန်များနှင့် ဆုံစည်းကြပြီး ပုဂံပြည်ကို တည်ထောင်ရန် အချိန်အခါကို စောင့်စားခဲ့ကြသည်။ 'ရမည်း'ဟူသည်မှာ မွန်၏ ရှေးအမည် ဖြစ်ပါသည်။ ကျန်စစ်သားခေတ်တွင် ရွှေည် = ရမေည် ဟုရေးပြီး (၁၅)ရာစု၊ ဓမ္မစေတီ ဗဂိုးခေတ်တွင် ရွှန် = ရမန် ဟု ပြောင်းလာရာမှ ခေတ်မွန်တွင် မန်ဟုရေးပြီး မွန်ဟု အသံထွက်ပါသည်။ ထိုင်းတွေက မွန်ကို ရမန်ဟုရေးပြီး (Raman)ဟုပင် ခေါ်နေကြသေးသည်။ ဗန်ကောက်တွင် (Wat raman) ဝတ်ရမန် = မွန်ဘုန်းကြီးကျောင်း ယနေ့ ထိရှိသည်။ ရမေည် ဒေသ အမည်ကို ဗဂိုးခေတ် ဓမ္မစေတီ ကျောက်စာမှာ စတွေ့ရသည်။ ပုဂံ ခေတ် မွန် ကျောက်စာမှာ မတွေ့ရ။ ဤကား သုတေသီအတွက်သာ။ မြန်မာကို ပုဂံခေတ်မှာ 'မိရိမာ'ဟု ခေါ်ပါသည်။

တရုတ်မှတ်တမ်းများမှာ ပျူနိုင်ငံ သရေခေတ္တရာ၊ မွန်နိုင်ငံ ဒွါရဝတီနှင့် ခမာ (ကမ္ဘောဒီးယား) ကမ္ဘူဇနိုင်ငံ အမည်များသာ ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ဆက်လက်ပြီး ယူနန်မှ နန်းစော (Nanchao) ရှေးဟောင်း ထိုင်းရှမ်းတို့သည် တန်ခိုးကြီးမားစဉ်က အေဒီ (၈၃၂)တွင် အောက်သို့ စစ်ချီဆင်းပြီး ပျူနိုင်ငံကို ဖျက်ဆီးကာ သုံပန်း (၃၀၀၀) ခေါ်ဆောင်သွားသည်။ ထို့နောက် အေဒီ (၈၃၅)တွင် ဒုတိယအကြိမ် စုန်ဆင်းပြီး ပင်လယ်ကမ်းနားရှိ မွန်မြို့ဖြစ်သည့် မီချင်း (Michen) ကို ဖျက်ဆီးပြီး မွန် သုံပန်း(၃၀၀၀)မျှ ခေါ်ဆောင်သွားကြောင်း တရုတ်မှတ်တမ်းက ဖော်ပြခဲ့သည်။

အထက်အညာမှ ပျူတွေ ပျက်စီးခဲ့သည့် အချိန်အခါကောင်းတွင် မြန်မာများက အခွင့်ကောင်းရပြီး ပုဂံပြည်ကို အေဒီ (၈၄၅-၅၀)တွင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြောင်း ရာဇဝင်စာအုပ်များ ဖော်ပြသည်ကို မုချမှန်ကန်နေကြောင်း သမိုင်းဆရာများ ယုံကြည်ကြသည်။

ပုဂံကို တည်ထောင်ပြီးနောက် မြန်မာမင်းများ အဆက်ဆက် အုပ်စိုးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အနော်ရထာမင်း လက်ထက်ရောက်မှ စာပေအက္ခရာ အရေးအသားများကို စတင်တွေ့ရှိရသည်။ အနော်ရထာမင်း၏ ကျောက်တုံးပေါ် ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့သည့် ကျောက်စာဟူ၍ ယနေ့ထိ မတွေ့ရသော် လည်း သူ၏ အုတ်ခွက်စာ များစွာကို တွေ့ခဲ့ရသည်။ သက္ကတဘာသာ အုတ်ခွက်စာကို နာဂရီ အက္ခရာဖြင့်ရေးပြီး ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာ အုတ်ခွက်စာများကို မွန်အက္ခရာဖြင့် ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ထိုစဉ်က မြန်မာဘာသာဖြင့် မရေးနိုင်သေး၍ မြန်မာအက္ခရာဟုခေါ်ရန် အချက်အလက်မရှိ ဖြစ်နေ ပါသည်။

အနော်ရထာမင်းကြီး အေဒီ (၁၀၄၄-၁၀၇၇)သည် ရာဇဝင်သမိုင်းမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာကို အလွန်အမင်း ယုံကြည်ကိုးကွယ်ပြီး သာသနာတော်ကို ချီးမြှင့်ခဲ့ပါသည်။ သုဓမ္မဝတီ မွန်တို့ဌာနေ သထုံပြည်မှ ရှင်အရဟံနှင့် ပူးတွေ့ရပြီး မွန် ရဟန်းများစွာကို ဆက်လက် ပင့်ဆောင်ခဲ့သည်။ ရှင်အရဟံ၏ တိုက်တွန်းချက်ဖြင့် အယူမှားသည့် အရည်းကြီးများကို အလုပ်ကြမ်းသမားများအဖြစ် နှိမ်နင်းခဲ့သည်။

အချို့ အရည်း ရဟန်းများသည် ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်ဘက်သို့ တိမ်းရှောင်သွားကြသည်။

အနော်ရထာမင်း၏ ကမ္ဘာဦးစားများတွင် အနိရုဒ္ဓဒေဝဟုသာ ခေါ်ပါသည်။ မွန်ဘာသာတွင် ရှုမိုနိန္ဒုတ် အနိရုဒ္ဓဒေဝဟု ရေးသည်။ ဘုရင်မင်းကြီးဟု အနက်ဆောင်ပါသည်။ သူ၏ပါဠိဘာသာ အုတ်ခွက် စာအချို့မှာ လောကနာထ ဘုရားလောင်းရုပ်ကို ပြုလုပ်လှူဒါန်း၍ နိဗ္ဗာန်ကို ဆုတောင်းထားသည် ကို တွေ့ရပါသည်။ အများစုမှာ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ရုပ်တုကို ပြုလုပ်လှူဒါန်း၍ နိဗ္ဗာန်ဆုကို တောင်းထား သည်ကို တွေ့ရသဖြင့် အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မွန် ရှင်အရဟံနှင့် မတွေ့ခင် မဟာယာဉ်ဂိုဏ်းဝင် ဘင်္ဂလားနှင့် တိဗက်ပြည်ဘက်မှ ရဟန်းများနှင့် ဆုံခဲ့ဟန်တူကြောင်း ပညာရှင်များ ယူဆကြသည်။ မြန်မာတွင် လောကနာထ မှ လောကနတ် ဟူ၍ ဆင့်ကဲ ဆင့်ကဲ အဆင့်နိမ့်လာခဲ့ပါသည်။ လောကနာထကို သက္ကတဘာသာမှာ အလောကီ တေသျှာရ ဟူ၍ခေါ်ပြီး သူမှာ အသွင် (၁၀၈)မျိုးရှိသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ လူသတ္တဝါအားလုံးကို နိဗ္ဗာန်သောင့်ကမ်း သို့ ကယ်တင်နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ သူမှာ နတ်သမီးအသွင်လည်း ရှိသည်။ တရုတ်ပြည် တွင် ကွမ်ရင်နတ်သမီး၊ ဂျပ်နီမှာ ကွမ်နွန်နတ်သမီး (Goddess of Mercy) အဖြစ် ကိုးကွယ်ကြသည်။ လောကနာထ (ဝါ) အလောကီတေသျှာရ ဘုရားလောင်းသည် ဂေါတမဗုဒ္ဓဗွာန်စံသည်မှ နောင် ပွင့်မည့် အရိမေတ္တေယျဘုရား မပေါ်မီ ကာလတစ်လျှောက်မှာ လောကကိုအုပ်စိုးသူ (Lord of the World) ဟု မြောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များက ယုံကြည်ကြသည်။ ကိုးကွယ်ယုံကြည်ကြသည်။ တောင်ပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာများက ထိုသို့ မယုံကြည်ကြပေ။

အနော်ရထာမင်းကြီး၏ မွန်စာပါ အုတ်ခွာဘုရား သုံးချပ်တို့ကို (၁၉၇၁)ခုနှစ်မှာ မိုးမိတ် ရွှေဇာလီမှာ တစ်ချပ်၊ ဆက်လက်ပြီး ၁၉၈၃ ခုနှစ်မှာ ချင်းပြည်နယ် ကလေးမြို့မှာ တစ်ချပ် တွေ့ ခဲ့ရပါသည်။ ထိုနှစ်မှပင် အနော်ရထာမင်းကြီး၏ မွန်စာပါ အုတ်ထွက်တစ်ချပ် ပခုက္ကူမြို့မှာ ထပ်ရပါသည်။ (၁၉၆၉) ခုနှစ်မှာ ပုဂံဝိသုသညီ ဆရာလုစ်၏ 'ရှေးမြန်မာခေတ်ဦး ပုဂံ' (OBEP) စာအုပ် ကြီးတွင် ယနေ့ (၁၉၆၉)ထိ အနော်ရထာမင်းကြီး မွန်လိုရေးခဲ့သည့် အထောက်အထား မတွေ့ခဲ့သေးဟု ရေးခဲ့သည်ကို ပြင်ဆင်နိုင်ပါပြီ။ သူ အနိစ္စမရောက်မီ ဤသတင်းကို ပေးပို့ခဲ့၍ အထူးပင် ဝမ်းသာ အားရကြောင်း ပြန်ကြားခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် သူနှင့် ဗိုလ်မှူးဘရှင်တို့ ရှေးမွန်မင်စာ အနည်းငယ်မျှ အဖတ်မှား၊ အမိပြားပြန်မှားခဲ့သည်ကို စာရေးသူက အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့် ရေးပြခဲ့၍ လှိုက်လှဲစွာ ကျေးဇူးတင်ကြောင်း၊ အမှားကို ပန်ခံကြောင်း သူ၏စာအုပ်နောက်ဆက်တွဲမှာ အမှားပြင်စာကို ဖော်ပြသူဖြစ်သည်။ လောကမှာ အမှားကိုဝန်ခံသူ ရှားလှပါ၏။ ဒီလိုအမှားနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ဝါရင့် ပညာရှိကြီးနှစ်ဦးနှင့်ဆုံလို့ သူတို့စာအုပ်များမှာ မှားခဲ့တဲ့ ဗျာဒိတ်ဝေါဟာရရဲ့ စာစံဖြစ်ကို တင်ပြရာမှ လုံးဝ လက်မခံခဲ့ပါ။ ပါဠိမှာ 'ဗျာဒိတ္တ' ဝေါဟာရ မရှိပါ။ မြန်မာဝေါဟာရ 'ဗျာဒိတ်' သည် ပုဂံခေတ်မှာ မွန်အတိုင်း ဗျာဒေသီ ဟူ၍ လောကထိပ်ပန် ဂူဘုရား မြန်မာမင်စာမှာ ရေးခဲ့ပါသည်။ သက္ကတ ဗျာဒေဓမ္မ > ဗျာဒေသီ > ထိုမှ ဗျာဒေသ > ဗျာဒေသ > ဗျာဒိတ် ဆင့်ကဲ ပြောင်းလဲလာပါ သည်။ ခေတ်မွန်မှာ ဗျာဒိတ် အထိ ပျက်လာပါသည်။ ဒါက သုတေသီတွေအတွက်ဖြစ်၏။ သိသူ နည်းပါ၏။

မွန်ဘာသာနှင့် မြန်မာဘာသာ စကားများသည် အနွယ်မတူကြပါ။ လုံးဝ ခြားနားကွဲပြား ကြသည်။ သို့သော် လူမျိုး (Race) မှာတော့ မွန်ဂိုလိုက် (Mongoloid Race) အနွယ်တူ ဖြစ်ပါသည်။ အနော်ရထာမင်းကြီးသည် မြန်မာစကားနှင့် လုံးဝ ကွဲပြားသော မွန်စကား မွန်စာကို ရေးနိုင်ရန်မှာ

မွန်ပညာရှိ ရဟန်းများထံမှ အချိန်ယူ သင်အံ လေ့ကျင့်ရပါမည်။ အုတ်ခွက်ဘုရား ပဋိမာရုပ်ကို မိမိလက်တော်ဖြင့်ပင် ပြုလုပ်တော်မူသည်ဟု လက်ရေးဖြင့် မွန်လိုရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိ ဖတ်ရှုရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းရင်းသားအားလုံးပင် မွန်ဂိုလွိုက်လူမျိုးတစ်မျိုးတည်း ဖြစ်ကြ ပါသည်။ မွန်ဂိုလွိုက်လူမျိုး = အသားဝါလူမျိုး။*

သို့သော် ဘာသာစကားတွင် အမျိုးမျိုး ကွဲပြားခြားနားကြသည်။ ယင်းအနက် အနွယ် သုံးမျိုး ရှိပါသည်။ မွန်ခမာအနွယ်မှာ မွန်၊ ဝ (လဝ)၊ ပလောင် (ရွှေ-ငွေ)၊ ယင်းနက်နှင့် ဒနော ပါဝင်ပါသည်။ ရှမ်း တရုတ် အနွယ်တွင် ရှမ်း၊ ခွန် စသည့် ထိုင်းတရုတ်များဖြစ်ပြီး တိဗက် မြန်မာအနွယ်မှာ မြန်မာ၊ ပျူ၊ ကရင်၊ ကချင်၊ ကယား၊ ချင်း စတဲ့ ကျန်သောဘာသာစကား အားလုံး ပါဝင်ပါသည်။

ထူးခြားချက်မှာ မြန်မာများသည် တခြားတိုင်းရင်းသားများနှင့် ဘာသာစကား အနွယ်တူ သော်လည်း ရောနှောခြင်းနည်းပါးပြီး ဘာသာစကား အနွယ်မတူ များစွာ ကွဲပြားခြားနားသော မွန်များနှင့် မေတ္တာပေါင်းကူးခဲ့သည်မှာ ပုဂံ ခေတ်ဦးကပင်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အံ့ဩဖွယ် ပင် ဖြစ်သည်။ ယနေ့အထိ အလွယ်တကူ ပေါင်းဖက် ရောယှက်လျက်ပင်။

မော်လမြိုင်တွင် 'မွန် မြန်မာ' ဟုပင် ပြောနေကြသည်မှာ စာရေးသူ ငယ်စဉ်ကတည်းက ကြားခဲ့ပါသည်။ သို့သော် သူတို့က မွန်သံ ဝဲနေသော်ငြား မွန်လို မတတ်ကြတော့ပါ။ မွန်ပုံစံဖြင့် ကောင်းမှကောင်း၊ လှမှလှ စသည်ဖြင့် ပြောကြလေ့သာရှိသည်။ အေဒီ (၁၁)ရာစုတွင် အနိမ္မဒူနပူရ ပုဂံပြည်ကြီးကို အုပ်စိုးသော မြန်မာဘုရင် အနော်ရထာမင်းသည် မွန်ရဟန်းပညာရှိများအား ရှေ့ ထားကာ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို စည်ပင်ပြောအောင် ဖြန့်ချိသည့်ကာလတွင် မွန်နိုင်ငံဖြစ်သည့် သုခမွဝတီ သထုံဘက်တွင် ဖရိဖရ အကွဲကွဲအပြားပြား မြို့စားရွာစားများ သူတစ်လူ ငါတစ်မင်း ဖြစ်ခဲ့သဖြင့် မွန်ဘုရင်အိုကြီး မနုဟာ (မကုဋ)မင်းသည် အင်အားပျော့ညံ့လျက်ရှိလေသည်။

မွန်တို့သည် မြန်မာနှင့် ဘာသာစကား အနွယ်မတူသော်လည်း ခမာခေါ် ကမ္ဘောဒီးယား တို့နှင့် အနွယ်တူဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်၊ အာနံ တောင်ရိုးတစ်လျှောက်ရှိ တောင်ပေါ်သား ဘာသာ စကားပေါင်းများစွာနှင့် မျိုးနွယ်တူကြသည်။ ခရစ်နှစ်မပေါ်မီ နှစ်ပေါင်း လေးငါးတောင် အချိန်ကာလ တွင် တရုတ်ပြည် ယန်စီကျန်ဖြစ်ပွမ်းတစ်လျှောက်၌ နေခဲ့ကြစဉ် မွန်နှင့် -ခမာတို့သည် အတူတူ တစ်မျိုးတည်းပင် ဖြစ်ခဲ့သည်။ မြောက်ပိုင်းရှိ မြစ်ဝါတစ်လျှောက် နေထိုင်ကြသည့် တရုတ်စကား ပြောသူများ ဖိဆင်းလာသဖြင့် မွန်ခမာများသည် တောင်ဘက်၊ အနောက်တောင်ဘက်နှင့် အနောက် ဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း ပျံ့နှံ့ဆင်းသက်ခဲ့ကြသည်။ အေဒီ (၁)ရာစုတွင် မွန်ခမာ အင်ပါယာတစ်ခုကို ဗီယက်နမ်နှင့် ကမ္ဘောဒီးယားတွင် တည်ထောင်နိုင်ခဲ့ပြီး 'ပုန်' ဟူ၍ တရုတ်မှတ်တမ်းမှာ ထင်ရှား ခဲ့သည်။

ပုတ်ချက်

* မွန်ဂိုလွိုက်လူမျိုး = Mongoloid Race = အသားဝါလူမျိုး။

ကောကေသိုလွိုက်လူမျိုး = Caucasoid Race = အသားဖြူလူမျိုး။

နီဂရိုက်လူမျိုး = Negroid Race = အသားမည်းလူမျိုး။

ကမ္ဘာတွင် လူမျိုးကြီး ၃ မျိုးသားရှိ၏။ ဘာသာစကားတွင် လူမျိုးချင်းတူသော်လည်း စကားမှာ အမျိုးမျိုးကွဲပြား ကြ၏။

အေဒီ (၆)ရာစုတွင် ဟိန္ဒူအယူသီးသော ဓမ္မာနှင့် ထေရဝါဒ အယူသီးသော မွန်တို့ ကွဲပြားခြားနားကြသဖြင့် 'မွန်အင်ပါယာ' ပျက်ခဲ့လေသည်။ ဓမ္မာတွေက ကမ္ဘာ့ဇာတိ၊ ဓမ္မာတွေက ယခု ထိုင်းလင်းမှာ 'ဒွါရဝတီ' နှင့် 'ဟာရိဘုဒ္ဓမဟာ နာဂရ' ဟူ၍ တည်ထောင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုခေတ်တွင် ထိုင်းတို့သည် ယူနန်တွင် နန်းစောအဖြစ် တန်ခိုးထွားနေကြသည်။ ရှမ်းကုန်းပြင်မြင့်နှင့် ထိုင်းလင်းသို့ မသက်ဆင်းခဲ့ကြသေးပေ။

အေဒီ (၆)ရာစုတွင် ထိုင်းလင်းဒေသမှာ မွန်နိုင်ငံ ဒွါရဝတီ ထွန်းကားစဉ်က အနောက်ဘက်ရှိ သုဓမ္မဝတီ သထုံဒေသသည် ဒွါရဝတီပြည်၌ ပါဝင်ခဲ့ဟန် တူပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ခေတ်ပြိုင် တရုတ်မှတ်တမ်းတွင် သရေခေတ္တရာ ယူနိုင်ငံ၊ ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံနှင့် ကမ္ဘာ့ဇာတိ ဓမ္မာနိုင်ငံ အမည်များကို ဖော်ပြစဉ် သုဓမ္မဝတီ အမည်ကို မတွေ့ရ၍ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် သုဓမ္မဝတီ သထုံပြည်ရှိခဲ့ပါသည်။ ကေလာသတောင်ခြေနှင့် ကျိုက္ကသားဒေသမှာ အေဒီ (၆)ရာစု မွန်အုတ်ခွက်စာနှင့် ရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ၊ ရှေးဟောင်းဌေးဂီၤ (၁၀၀၀)ကျော်ပင် တူးဖော်ရရှိခဲ့သည့် အထောက်အထားများ ရှိသည်။ (၁၁)ရာစုတွင် မြန်မာများ ကံထ၍ ထွန်းကားနေစဉ် မွန်တို့မှာ အဆင်မပြေဖြစ်နေသည်။ အရှေ့ဘက်တစ်လွှားတွင် ဟိန္ဒူဗြာဟ္မဏဘာသာမှာ အယူသီးကြသည့် ဓမ္မာ ခေါ် ကြောမ်(ဂျွမ်း)တို့သည် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မွန်များကို ဖျက်ဆီးရန်ကြိုးစားလာသည်။ အထူးသဖြင့် ဓမ္မာမင်း သူရိယဝါရမန် (ပထမ) အေဒီ (၁၀၀၂-၄၉)သည် အလွန်အင်အားကောင်းပြီး အရပ်လေးမျက်နှာစလုံးသို့ နယ်ချဲ့လေတော့သည်။ ထိုစဉ် အင်အားပျော့ညံ့နေသော ဒွါရဝတီ မွန်မင်း၏မြို့တော် လောဟုဗူရီ (Lopburi) ကို အေဒီ (၁၀၂၂)တွင် သိမ်းပိုက်ဖျက်ဆီးပြီး မြောက်ပိုင်း ယခု ဇင်းမယ်အနီးရှိ မွန်နိုင်ငံ ဟာရိဘုဒ္ဓ မဟာနာဂရ ကို အကြိမ်ကြိမ် တိုက်ခိုက်သည်။ သို့သော် မအောင်မြင်သဖြင့် စစ်ကြောင်းပြောင်းပြီး အနောက်ဘက်တစ်လွှားရှိ သုဓမ္မဝတီ သထုံဗိုင်းဘက်သို့ စစ်တပ်များလွှတ်၍ တိုက်ခိုက်စေသည်။ ရေလမ်းမှ ချီလာကြသည်။

မွန်နန်းရာဇဝင်မှာ ဂျွမ်းစစ်သည်တော်ဟု ဖော်ပြသည်။ မြန်မာ 'ဂျွမ်း' သည် မွန် ကြောမ် (ဂျွမ်းဟု အသံထွက်သည်။) ဓမ္မာကို ခေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းအမည်ကို သထုံ မွန်ကျောက်စာနှင့် ဓမ္မစေတီ၏ ကလျာဏီ ကျောက်စာများတွင် ဖော်ပြပါရှိပါသည်။ ထိုအခါကာလတွင် သုဓမ္မဝတီ သထုံပြည်ရှင် မနုဟာမင်းသည် ကံစာတာပျော့ညံ့ချိန် ဖြစ်သည်။ ဂျွမ်းစစ်ကို ခုခံရန်အင်အားမတန်သဖြင့် အင်အားကြီးမားသည့် အဆွေတော် ပုဂံပြည်ရှင် အနော်ရထာမင်းကြီးထံ အမတ်ကြီးများအား လက်ဆောင်ပဏ္ဏာများပေး၍ စစ်ကူတောင်းခံလေသည်။ အနော်ရထာမင်းကြီး ကိုးကွယ်နေသော ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မွန်ရှင်အရဟံနှင့် တပည့်ရဟန်းများသည် သထုံကို ဟိန္ဒူဗြာဟ္မဏ လက်အောက်ထဲ ရောက်သွားပါက ဗုဒ္ဓသာသနာတော် ပျက်စီးရမည့်အရေးကို စိုးရိမ်ကြောင့်ကြ၍ အနော်ရထာမင်းကြီးအား အမြန်ဆုံး စစ်ကူလွှတ်ရန် တိုက်တွန်းကြသဖြင့် မင်းကြီးလည်း စေတနာအပြည့်ဖြင့် ကျန်စစ်သား၊ ငဇွေရူး၊ ငလုံးလက်ဖယ် နှင့် ညောင်ဦးဖီး တို့ ခေါင်းဆောင်သော စစ်ကူတပ်ကြီးကို ချက်ချင်းပင် စေလွှတ်တော်မူသည်။ မြန်မာစစ်ကူများ အင်အားကြီးမားစွာ ဗိုင်းသို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ ဗိုင်းသို့ ဆောင့်နေကြသော မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းနှင့်တကွ တိုင်းသူပြည်သား ရဟန်းရှင်လူများသည် အားတက်သရော ဝမ်းသာအယ်လဲ ဟက်ဟက်ပက်ပက် ကြိုဆိုကြတော့သည်။ 'ဟိန္ဒူဗြာဟ္မဏလက်အောက် ငါတို့ မကျရောက်တော့' ဟု အတိုင်းထက်အလွန် အားတက်ကြတော့

သည်။ မြန်မာစစ်ကူများအား လိုလေသေးမရှိအောင် ဧည့်ခံပြုစု ကျွေးမွေးကြသည်။ ကျန်စစ်သားနှင့် အပေါင်းပါ မြန်မာစစ်ဗိုလ်များကလည်း မွန်များ စိတ်ဓာတ်တက်ကြွလေအောင် စစ်ရေးပြကြသည်။ ဓားရေး၊ လှံရေး၊ ဆင်စီးချင်း၊ မြင်းစီးချင်း စစ်ဆင်မှုအမျိုးမျိုး ပြသကြသည်။ မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းနှင့် ရဟန်းရှင်လူများသည် အားရဝမ်းသာပြီး ပျော်တပြုံးပြီး ဖြစ်လာကြသည်။ ကြွမ်း ခေါ် ခမာစစ်တပ် ကြီးတွင်လည်း ဗိုလ်ချုပ်လေးဦးခေါင်းဆောင်လာကြောင်း မွန်နန်းတွင် ဖော်ပြသည်။ ၎င်းတို့မှာ အောက်မြရန်၊ အောက်မြရေး၊ အောက်မြဗုန် နှင့် အောက်မြပိုက် ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။

ကြွမ်းခေါ် ခမာစစ်တပ်ကြီးသည် ရေလမ်းခရီးဖြင့် ရွက်သင်္ဘောများဖြင့် လာပြီး စစ်တောင်း မြစ်ဝမှ တက်၍ ဗဂိုးတစ်ဝိုက်တွင် တပ်ချထားဟန်တူသည်။ ခမာမင်း သူရိယ ဝါရမန် (ပထမ) သည် ပသျှူးဇာတ်ဖြစ်သည်။ မင်းဖြစ်ပြီး သင်္ဘောများစွာ တည်ဆောက်သည်။ လေးဖက်လေးတန် ဘက်သို့ နယ်ချဲ့သည်။ ထိုခေတ်တွင် ရေလမ်းမှလာသဖြင့် ဗဂိုး၌ စစ်ခင်းရခြင်းဖြစ်၏။

ချိန်းဆိုထားသော နေ့ရက်နှင့် စစ်ခင်းကြမည့် စစ်မြေပြင်သို့ ကြွမ်း(ခမာ) စစ်တပ်ကြီး သည် ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်များကို လေးမျက်နှာခွဲပြီး ဖိဝင်လာကြသည်။

ဗိုလ်ချုပ် ကျန်စစ်သားခေါင်းဆောင်သော မြန်မာစစ်ကူ တပ်မကြီးသည် မွန်စစ်သည်များ နှင့် ပူးပေါင်းကာ ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်များကို လေးဖက်လေးတန်ခွဲပြီး တစ်ဟုန်ထိုး ထွက်တိုက်ခိုက် သည်။ ခမာ စစ်ဗိုလ်ချုပ်လေးဦး ခေါင်းဆောင်သော ကြွမ်းစစ်များ ထိုးဝင်လာသည်ကို မြန်မာဗိုလ်ချုပ် လေးဦးခေါင်းဆောင်သော ခံစစ်များကလည်း စိတ်ဓာတ်တက်ကြွစွာ တိုက်ခိုက်ကြသည်။ နှစ်ဦး နှစ်ဖက် အကြိတ်အနယ်တိုက်ခိုက်ကြသည်။ စစ်ရေးစစ်ရာတွင် ကျွမ်းကျင်သော ကျန်စစ်သားခေါင်း ဆောင်သည့် မြန်မာစစ်ကူတပ်ကြီးဘက်မှ အရေးသာပြီး တစ္ဆေတိုင်းဖိတိုက်ရင်းပင် ကြွမ်း (ခမာ) ဗိုလ်ချုပ် လေးဦးစလုံးတို့ကို လက်ရဖမ်းဆီးမိတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ကြွမ်းစစ်သည် တပ်သားအားလုံး လက်နက်ချ အညံ့ခံရလေတော့သည်။ မွန်မင်း မနုဟာလည်း လွန်စွာ အားရဝမ်းသာပြီး ကျန်စစ် သားနှင့် မြန်မာသူရဲကောင်းများအား ဆုလာဘ်များစွာချီးမြှင့်ပြီး အောင်ပွဲသဘင်ဆင်ယင်သည်။ လက်နက်ချသော ကြွမ်း(ခမာ)စစ်သည်တော်များအား သုံပန်းများအဖြစ် ဒလမြို့ (ယခု တွံတေး) အရပ်တွင် နေရာချထားလိုက်သည်။ ဒီအရပ်တွင် ကြွမ်း (ခမာ)များ နေထိုင်ကြသဖြင့် ကြွမ်းဈေး၊ ကြွမ်းကျောင်း ဟူ၍ ထင်ရှားခဲ့ကြောင်း (၁၅)ရာစုထိုး ဗဂိုး ကလျာဏီ မွန်နှင့် ပါဠိဘာသာ ကျောက်စာများတွင် ဓမ္မစေတီ မွန်မင်း ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့ပါသည်။

ကျန်စစ်သား ခေါင်းဆောင်သော မြန်မာစစ်ကူတပ်မကြီးသည် တာဝန်ပြီးဆုံးပြီဖြစ်၍ ပုဂံသို့ ပြန်ကြသောအခါ ကျေးဇူးတုံ့ပြန်သောအားဖြင့် မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းသည် မြန်မာဘုရင် အနော်ရထာမင်းအား လက်ဆောင်အဖြစ် သမီးတော် မထီဇနာနှင့် သူ့အလေးချိန်နှင့်ညီမျှသော ရွှေသားများ၊ မင်းအဆက်ဆက်ကိုးကွယ်ခဲ့သော ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား၏ ဓာတ်တော်တစ်ဆူကို ပတ္တမြား စီသော ရွှေကြူဟ်၌ထည့်ပြီး ကျန်စစ်သားလက်သို့ အပ်လိုက်သည်။

မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းသည် မည်မျှကျေးဇူးသိတတ်ပြီး ရက်ရောကြောင်း ပေါ်လွင်ပါ သည်။ ပုဂံနေပြည်တော်တွင် အနော်ရထာမင်းသည် ရှင်အရဟံနှင့် မွန်ပညာရှိ ရဟန်းများကို ကိုးကွယ်ပြီး ဆရာတော်များ၏ ကုသိုလ်တော် ဖက်လိပ်ဂုဏ်များနှစ်ဆူတွင် သထုံမူအရ ဓာတ် (၅၅၀)တိတိ ရှိပါသည်။ ရွှေစည်းခုံဘုရားကြီးက အနော်ရထာမင်း စတည့်သော်လည်း ကျန်စစ်

သားမင်းလက်ထက်မှာ ပြီးစီးသဖြင့် သီရိလင်္ကာမူအရ (၅၄၇)ဇာတ်သာ ရွှေစည်းခုံဘုရား ပစ္စယာ များတွင် တွေ့ရှိရပါသည်။

ထိုခေတ်မှစပြီး ယနေ့ထိ ၎င်းအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ သထုံမှသည် ကန်စိပူရမြို့ အိန္ဒိယမှ ရသဖြင့် (၅၅၀)တိတိ ဖြစ်ခဲ့သည်။

မွန်မြန်မာ ချစ်မေတ္တာခရီး

သထုံ ဗဂိုးမှ ပုဂံနေပြည်တော်သို့ အပြန်ခရီးသည် အချိန်ကြာမြင့်ပါသည်။

မိုင်ပေါင်း (၄၀၀)ကျော် (၅၀၀)ခန့် ရှိသည်။ ဆင်ထက်ရှိ ဝေါများစီး၍ တောလမ်းခရီး ရှည်ကို ဖြတ်သန်းရသည်။ နုပျိုလှပ ချောမွေ့နူးညံ့သည့် မွန်မင်းသမီးပျို မဏိစန္ဒာအား မြန်မာ ဗိုလ်ချုပ် ကျန်စစ်သားသည် အထူးဂရုစိုက်ကာ ဆောင်ကြဉ်းရလေသည်။ ယင်းသို့ အကြေမှ အညာ ခရီးရှည်တစ်လျှောက် သွားကြရာဝယ် အိုးချင်းထား အိုးချင်းထိ၊ ကြိုးချင်းထား ကြိုးချင်းငြိ ဆိုသလို လောကသဘာဝ လူ့ဘောင်တွင် ပုထုဇဉ်လူသားများ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ အရွယ်ကောင်းသော ကိုလူချော ကျန်စစ်သားသည် မဏိစန္ဒာ ရွှေမင်းသမီး၏ ဆွေငင်မှုဒဏ်ကို မခံမရပ်နိုင်တော့ပေ။ ဖြစ်ချင်ရာ ဖြစ်စေတော့ဟု သေဘေးကို မငဲ့နိုင်တော့ဘဲ မင်းသမီးနှင့် ငြိစွန်းပြီး ချစ်ပင်လယ်အော် တွင် မျောပါသွားလေတော့သည်။

ဤဖြစ်ရပ်မှာလည်း မွန်မြန်မာ မေတ္တာပေါင်းကူးတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ခရီးရှည် ကြီးကို တဖြည်းဖြည်းနှင့်သွားကြရာ နောက်ဆုံးတွင် ပုဂံနေပြည်တော်သို့ ချောမောစွာ ဆိုက်ရောက် ကြလေသည်။ ဗိုလ်ချုပ်ကျန်စစ်သားသည် မွန်မင်းပါးလိုက်သမျှကို အနော်ရထာမင်းကြီးအား ဆက်သလေသည်။ သို့သော် လမ်းခရီးတွင် ကျန်စစ်သားနှင့် မွန်မင်းသမီးတို့၏ အချစ်ဇာတ်လမ်း သတင်းကို ကြားရသော် အနော်ရထာမင်းကြီးသည် ဒေါသအမျက်ခြောင်းခြောင်းထွက်ကာ မိမိလက်စွဲ တော် အရိန္ဒမာလုံဖြင့် ပလ္လင်ပေါ်မှ ပစ်လွှင့်လိုက်လေတော့သည်။ မင်းဖြစ်ရမည့် ကံဇာတာရှိသူဖြစ် ၍ အရိန္ဒမာလုံသည် ကျန်စစ်သားအား မထိပေ။ ကျန်စစ်သားလည်း အရိန္ဒမာလုံကို ကောက်ယူပြီး လျှင် လျင်မြန်စွာ လွတ်ရာသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်သွားလေတော့သည်။

နောက်ဆုံးတွင် ကျောင်းဖြူအရပ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီး မထီးတူမ သမ္ဘူလနှင့် တွေ့ဆုံလေ တော့သည်။ သမ္ဘူလမှာလည်း ချောမောလှပသဖြင့် ကျန်စစ်သားနှင့် ငြိမြန်လေသည်။ ယင်းအရပ် တွင်ပင် ကျန်စစ်သားသည် သမ္ဘူလ၏ ပြုစုယုယမှုကို ခံစားရင်း ပုန်းရှောင်နေလေတော့သည်။ **ရာဇကျော့မာန်**သည် ကျန်စစ်သားနှင့် သမ္ဘူလတို့ သင့်၍ရသည့် သားတော်ဖြစ်သည်။ ဘမျိုးဘိုးတူဖြစ် ၍ သူလည်း ထူးချွန်သည်။

ပုဂံပြည်ရှင် အနော်ရထာမင်းသည် အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီး များစွာအနက် မဏိစန္ဒာ မွန်မင်းသမီးကို ပို၍ချစ်မြတ်နိုးတော်မူသည်။ ခင်ဦးဟူ၍ ချစ်စနိုးခေါ်သည်။ သို့သော် ထူးခြားသည် မှာ အနော်ရထာမင်း ခေတ်တွင် ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့သော အုတ်ခွက်ဘုရားစာများတွင် မဏိစန္ဒာ (ဝါ) ခင်ဦးအမည်ကို မတွေ့ရပါ။ ‘မဟေသီယာစိအိပေဟိ’ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ‘ဂ္ဂကျောက်စိပေ’ ဟူ၍လည်းကောင်း တွေ့ခဲ့ရသည်။ ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာဖြင့် ရေးထားပါသည်။ အနော်ရထာမင်း လက်ထက်တွင် ကျောက်ပေါ်တွင် ကမ္ဘည်းထိုးထားသောစာဟူ၍ ယနေ့ထိ မတွေ့ခဲ့ရပါ။ အုတ်ခွက်

ဘုရား စာများသာလျှင် သက္ကတ၊ ပါဠိ၊ ပျူနှင့် မွန်ဘာသာဖြင့်သာ တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာလို မတွေ့ရပါ။ အနော်ရထာမင်း နာမည်ဖြင့် မြန်မာလိုရေးထားသော လက်သည်းရှည် ဘုရားကျောက် စာသည် မူလထိုး မဟုတ်ပါ။ အက္ခရာပုံစံ၊ ဝေါဟာရအရေးအသား၊ စာလုံးပေါင်း၊ ပုံများအရ အင်းဝခေတ်တွင် နောက်လူတွေက ရေးထိုးခဲ့ခြင်းသာဖြစ်သည်။ အလားတူ မနုဟာကျောက်စာ မြန်မာဘာသာသည်လည်း နောက်ပိုင်း အင်းဝခေတ်မှာ နောက်လူတွေက ရေးထိုးခဲ့သော နောက်ထိုး ကျောက်စာ ဖြစ်ပါသည်။

အနော်ရထာမင်း ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့သော အုတ်ခွက်ဘုရားပုံစံများမှာ မြတ်စွာဘုရားသည် ပဉ္စဝဂ္ဂီ ရဟန်းငါးပါးအား တရားဦးဟောရာ မိဂဒါဝန်တောတွင် ဓမ္မစကြာတရားကို ဟောကြားသည့် ပုံများ ဖြစ်သည်။ မျက်နှာဘက်တွင် ဘုရားပုံရှိ၍ ကျောဘက်တွင် သက္ကတ၊ ပါဠိ၊ ပျူ၊ မွန်စာ တို့ဖြင့် ရေးသားထားပါသည်။ မျက်နှာဘက်တွင် ဓမ္မစကြာတရား ဟောနေပုံကို (Mould) ခေါ် ကြေးမိုက်ခွက်ဖြင့် သွန်းလုပ်ပါသည်။ အနော်ရထာမင်း ပြုလုပ်လှူဒါန်းသည့် အုတ်ခွက်ဘုရားပုံစံမျိုး ကို ကလန်သံဗျင်း၊ မူးမတ်ကြီး၊ တရားသူကြီးများသာမက မိဖုရားကြီးများကလည်း ပြုလုပ်လှူဒါန်း ခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့အနက် မိဖုရား စီပေ ဟူ၍လည်းကောင်း၊ စိန်ပေဟ်ဟူ၍ လည်းကောင်း အမည်ခံ၍ ရေးသားထားခဲ့သော ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာ စာများကို တွေ့ရှိရပါသည်။

ပါဠိလို 'ရညောမဟေသိယာစိပေ (ဝါ) စိန်ပေဟ်'ဟူ၍ရေးပြီး မွန်လိုတွင် ဂ္ဂ ကျက် စိပေ (ဝါ) စိန်ပေဟ်'ဟူ၍ ရေးခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ယင်းမိဖုရားကြီးသည် မထီစန္ဒာ (ဝါ) ခင်ဦးဟုခေါ်သည့် မွန်မင်းသမီးဖြစ်မည်ဟု စာရေးသူ ယူဆပါသည်။ အနော်ရထာမင်းကြီး တွင် စောလူးမင်း၏ မယ်တော်ကြီး (အမည်မသိ) ပဉ္စကလျာဏီ၊ စောမွန်လှနှင့် မထီစန္ဒာ ခေါ် ခင်ဦးတို့ ရှိကြသည်။ ပါဠိစာတွင် ရညောမဟေသိယာ (ဝါ) ချစ်လှစွာသော မိဖုရားကြီး စိန်ပေဟ် ဟူ၍ တွေ့ရသဖြင့် အနော်ရထာမင်းကြီး ပိုချစ်သော မွန်မင်းသမီး ခင်ဦးဖြစ်မည်ဟု ယူဆခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မွန်လိုရေးထိုးသည့် အချက်မှာလည်း မွန်မိဖုရားကြီးဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထား ဖြစ်သည်။

မွန်မင်းသမီးကို လက်ခံရရှိပြီးနောက် ဗိုလ်ချုပ်ကျန်စစ်သားသည် ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင် နေရသဖြင့် အနော်ရထာမင်းကြီးသည် သွားလေရာမှာ သားတော် စောလူးမင်းခေါ် မင်းလှလင်အား အမြဲပင် ခေါ်ဆောင်သွားလေ့ရှိသည်။ မြောက်ဘက်တွင် ဂန္ဓလရာဇ်၊ ရှမ်းပြည်နယ်တစ်ဝှမ်း၊ တောင်ဘက်တစ်လျှောက်တွင် ပျူမြို့တော်ဟောင်း၊ သရေခေတ္တရာ (မှော်စာ) မွန်မြို့တော်ဟောင်း သတုံ၊ အထူးသဖြင့် ဒလမြို့(ယခု တွံတေး)တွင် မောင်ဒီဘုရားကြီးကို တည်ထားခဲ့သည်။ ယင်း ဘုရားတွင် အနော်ရထာမင်းကြီး၏ အုတ်ခွက်များစွာကို တွေ့ခဲ့ရသည်။ ထို့ပြင် တောင်ဘက်တွင် မြိတ်နှင့် တနင်္သာရီအထိဖြစ်သည်။ မြိတ်မြို့ သန်ဘုံအရပ် တောင်စောင်းတွင်ရှိသော ဂေတီဘုရားနှင့် သိမ်ကြီးဈေးအနီးတွင် အနော်ရထာမင်း၏ အုတ်ခွက်ဘုရားတစ်ဆူ တွေ့ခဲ့ရသည်။

ယင်းသို့ အနော်ရထာမင်းကြီး၏နယ် ကျယ်ရခြင်းမှာ (၁၀၅၅)ခုနှစ်တွင် မွန်တို့ရွာနီ သထုံပြည်ကိုသိမ်းပြီး ပုဂံနှင့်ပူးပေါင်းပြီးမှ ဖြစ်လာသည်။ သုဓမ္မဝတီ သထုံပြည်ကို သိမ်းရခြင်း သည် ပိဋကတ်တော် အနုသုံးဆယ်အနက် တစ်စုံမျှ တောင်းခံရာမှ မနုဟာမင်းက မချေမငြောပြီး ငြင်းပယ်ခြင်းကြောင့်ဟု (၁၉)ရာစုက ပြုစုသော မွန်နန်းရာဇဝင်မှာ ဖော်ပြခဲ့သည်။ စာရေးသူ၏ သမိုင်းအမြင်သစ်မှာ ထိုသို့ မဟုတ်ပါ။ အထက်က ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကြမ်းစစ်ရန်ဘေးနှင့်ကြုံ

၍ အကျပ်အတည်းတွေ့ရစဉ် မနုဟာမင်းသည် အနော်ရထာမင်းထံမှ စစ်ကူတောင်းသဖြင့် စစ်ကူ အင်အားကြီးမားစွာ ချက်ချင်းစေလွှတ်ခဲ့သည်။ ရန်သူ ကြွမ်း စစ်သည်တော်များအား နှိမ်နင်းပေးသောကြောင့် သမီးကညာနှင့် ဗုဒ္ဓဓာတ်တော်အပါအဝင် လက်ဆောင် ရွှေထည်ငွေထည်များစွာ ဆက်သခဲ့သည်။ အနော်ရထာမင်းသည် မနုဟာမင်း၏ ကျေးဇူးရှင်ဖြစ်သည်။ သမီးကညာကိုပင် ပေးနိုင်သောအခါ အစုံ (၃၀)အနက် တစ်စုံပေးရန် ဝန်လေးပါမည်လော။ ကြွမ်း ခေါ် ခမာ (ယခု ကမ္ဘောဒီးယား)ဘုရင် သူရိယဝါရမန် (ပထမ)သည် အေဒီ (၁၀၀၂)ခုနှစ်တွင် မင်းဖြစ်လာ သည်။ အင်အား ကြီးမားလှသည်။ သူ၏ဇာတိမှာ ပသျှူးဖြစ်သည်။ ယခု ထိုင်းလင်းနေရာသည် ထိုင်းတွေ မဆိုက်ရောက်မီက မွန်နိုင်ငံ ဒွါရဝတီအဖြစ် အေဒီ (၅)ရာစုမှစပြီး ထွန်းကားခဲ့သည်။ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဝါဒီများ ဖြစ်သည်။ အေဒီ (၁၀၂၂)ခုနှစ်တွင် ဒွါရဝတီမွန်ဌာနီ၏ မြို့တော် လောပူရီ မြို့ကို သိမ်းပိုက်ဖျက်ဆီးပြီးနောက် ယခု ဇင်းမယ်အနီး ဟာရိက္ခဉ္စ မဟာဇာဂရဟု ထင်ရှားသော မြောက်ပိုင်း မွန်နိုင်ငံကို ဆက်လက်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

သို့သော် မသိမ်းပိုက်နိုင်သဖြင့် စစ်ကြောင်းပြောင်းပြီး အနောက်ဘက်ရှိ မွန်တို့၏ဌာနီ သထုံ ဗဝိုးကို စစ်သည်တော်များလွှတ်၍ အကြိမ်ကြိမ် လာတိုက်ခိုက်သည်။ တစ်ကြိမ်တွင် မြန်မာစစ်ကူက နှိမ်နင်းခဲ့သည်။ ထို့နောက် ဆက်ကာဆက်ကာ လာတိုက်ပြန်သည်။ ကျန်စစ်သား မှာလည်း တိမ်းရှောင်နေရသဖြင့် မြန်မာစစ်ကူများ ထပ်ကာ ထပ်ကာစေလွှတ်ရန် ခက်ခဲသည်။

ခမာများသည် ဗြဟ္မဏ အယူသီးသူများ ဖြစ်ကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်က အနော်ရထာမင်းသည် ဝိဇ္ဇကတ်သုံးပုံကို အာဂုံဆောင်နိုင်သော ရှင်အရဟံ (အရဟန္တာ)နှင့် မွန်ပညာရှိရဟန်းများအား ကိုးကွယ်လျက်ရှိသည်။ မွန်ရဟန်းပေါင်း ၄၂၀၈ ပါး ရှိနေပြီဖြစ်သဖြင့် ဝိဇ္ဇကတ်လည်း အစုံများစွာ ရှိနေပါပြီ။ မွန်ရဟန်းများသည် ရှင်အရဟံ၏ဦးဆောင်မှုကို ခံယူလျက်ရှိသည်။ အမြင်ကျယ်သော ရှင်အရဟံသည် အကယ်၍ သထုံကို ကြွမ်းစစ်လက်အောက် ရောက်ခဲ့ပါမူ ထေရဗုဒ္ဓဘာသာ သာသနာတော် ပျက်စီးကုန်မည်။ ကျောင်းကန် ဘုရား စေတီပုထိုးများ ပျက်စီးကုန်မည်။ အမြဲတမ်း စစ်ကူလွှတ်၍ ကာကွယ်ရန် မလွယ်ကူသည်ကို ရှုမြင်ရပြီး အကောင်း ဆုံးနည်းမှာ သထုံကိုသိမ်းသွင်းပြီး ပုဂံသို့ပြောင်းရွှေ့ပေးပေါင်းမှသာလျှင် ဟိန္ဒူဗြဟ္မဏတို့၏ တိုက်ဖျက် မှုဘေးမှ ကင်းဝေးနိုင်မည်ဖြစ်ကြောင်း အနော်ရထာမင်းကြီးအား အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့် ရှင်းပြပြီး အကြံပေးချက်အရ သုဓမ္မဝတီ သထုံပြည်ကို အေဒီ (၁၀၅၇)ခုနှစ်တွင် မနုဟာမင်းနှင့် မင်းညီမင်းသား မောင်းမမိသံများ၊ ရဟန်းပညာရှိ၊ လူပညာရှိမျိုးစုံ၊ စာပေကျမ်းဂန်မျိုးစုံတို့နှင့် ဓာတ်တော်မွေတော် အားလုံး ဆင်အစီး (၃၂)စီးထက် တင်ပြီး ပုဂံပြည်သို့ ခေါ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း စာရေးသူ ယူဆသည်။ စာရေးသူ၏ သမိုင်းအမြင်သစ်သည်လည်း မွန်မြန်မာ မေတ္တာပေါင်းကူးတစ်ရပ်ဖြစ် သည်။

ဤတွေးဆချက် သီအိုရီမှာ အရှေ့တောင်အာရှ၌ အေဒီ (၁၁)ရာစုအတွင်း သမိုင်းဖြစ်ရပ် များကို လေ့လာသုံးသပ်မှုအပေါ်တွင်လည်း ရှုမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုခေတ်တွင် ပုဂံမင်းနှင့် သထုံ မင်းတို့သည် ယောက္ခမနှင့် သားမက်ချင်းလည်း ဖြစ်ကြသည်။ အချင်းချင်း မုန်းတီးမှု လုံးဝမတွေ့ရ ပါ။ အုပ်စိုးသူ၏ဆရာမှာ မွန်ပညာရှင်ဖြစ်ကြောင်းသည်လည်း မှန်နန်းမှာပင် ဖော်ပြပါရှိပါသည်။ ထိုမျှသာမက မွန်ဘုရင် မနုဟာမင်းနှင့် ဆွေတော်မျိုးတော်များအား ပုဂံမြို့၏ တောင်ဘက်ရှိ

သုတေသနစာပေများ

၃၂၃

မြင်းကပါအရပ်တွင် ကောင်းမွန်သော အဆောင်ကြီးများတွင် နေရာချထားသည်။ ပိဋကတ်တော်များ နှင့် စာပေကျမ်းဂန်များကို ပိဋကတ်တိုက်ကြီး တည်ဆောက်ပြီး ကောင်းမွန်စွာထားရှိသည်။ ယင်း ပိဋကတ်တိုက်ကြီးသည် ယနေ့တိုင် ရှိသေးသည်။ ရှေး မွန်ပုံစံ အဆောက်အအုံဖြစ်သည်။ မနုဟာ မင်း သုံးဆောင်ရန် ရတနာများဖြင့်စီခြယ်ထားသော ဆွမ်းအုပ်ကြီးများဖြင့် ပို့ပေးစေသည်။ ထိုမျှ မက မနုဟာမင်းသည် မိမိ၏ ကြောင်မျက်ရွဲ ပတ္တမြားလက်စွပ်ကို မြင်းကပါရွာ သူဌေးအား အသပြာခြောက်လှည်းဖြင့် ရောင်းချပြီး မနုဟာဘုရားကြီးကိုပင် တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ယနေ့တိုင် ရှိသည်။

မနုဟာမင်း နတ်ရွာစံပြီးနောက် သူနန်းတော်ကို ဂူဘုရားအဖြစ် သူ့အနွယ်တော်များက ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ နန်းဘုရား၏ ပုံစံမှာလည်း မွန်ဗိသုကာဖြစ်ပြီး ကျောက်ဆစ်ပန်းပု ဖြစ်သည်။ ပန်းတမော့လက်ရာများမှာ အထူးပင် အနုပညာမြောက်သည်ကို တွေ့ရှိနိုင်သေးသည်။ ကမ္ဘောဒီးယား ရှိ ခမာလက်ရာများ ပန်းတမော့ပုံစံများနှင့် အလွန် တူညီပါသည်။ ဟိန္ဒူ၊ အဋ္ဌေအသက်ဖြစ်သည့် ကျက်သရေ နတ်သမီးရုပ်၊ ကလာသာအိုး၊ မကန်းရုပ်၊ ခေါင်းလေးလုံးရှိ ဗြဟ္မာရုပ်ကြီးများမှာ အဆင့်မြင့်သော ပန်းတမော့လက်ရာများ ဖြစ်သည်။

ဤအထောက်အထားများသည် စစ်ရှုံး၍ အကျဉ်းခံနေရသော အဆင့်မဟုတ်ပါ။ ထို့ပြင် မွန်စာကို သုံးနှုန်းခဲ့ခြင်း စသည့် အထောက်အထားများသည်လည်း မြန်မာဘုရင်က မွန်ဘုရင်အား တိုက်ခိုက်နှိမ်နင်းခြင်း မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဟိန္ဒူ၊ ဗြဟ္မဏ ရန်မှ လွတ်ကင်းအောင် သထုံကို ပုဂံနှင့် ပူးပေါင်းခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပထမပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံကို အောင်ရထားမင်းကြီးက မိမိ ကိုးကွယ်သော ရှင်အရဟံ၏ ဦးဆောင်လမ်းပြမှုအရ စီမံခြင်းဖြစ်သည်ဟု ယူဆမိသည်။ ထိုစဉ်က သထုံမင်း မနုဟာသည် သူရိယကုမာရ ဘွဲ့ခံသည်။ အသက်ကြီးရင့်ပြီး အင်အား အလွန်ပျော့ညံ့ နေကြောင်း၊ မြို့စားများ စိတ်ဝမ်းကွဲကြ၍ ဖရိုဖရဲဖြစ်နေကြောင်း၊ ရန်သူများလည်း ဝိုင်းရံတိုက်ခိုက် နေကြောင်း၊ သို့နှင့် အောင်ရထားမင်းကြီးက ပုဂံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားကြောင်းဟူ၍ (၁၅)ရာစုထိုး ဗဂိုး ကလျာဏီ ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာ ကျောက်စာကြီးများမှာ မွန်ဘုရင် ဓမ္မစေတီမင်းက ကမ္ဘည်းထိုး ခဲ့သည့် အချက်မှာလည်း သမိုင်းအမြင်သစ်အတွက် အထောက်အကူများ ဖြစ်ပေသည်။ အောင်ရထား မင်းကြီး၏ မွန်ဘာသာ အုတ်ခွက်စာသုံးချပ်မှာ မိမိလက်တော်ဖြင့် ပြုလုပ်သည်ဟု မွန်လို ရေးသား ထားသည်ကို ထောက်လျှင် မင်းကြီးသည် မွန်စာတတ်အောင် ရှင်အရဟံထံမှ အချိန်ယူသင်ကြားခဲ့ ရကြောင်း ထင်ရှားပြန်သည်။

ယင်းအချက်မှာလည်း မွန်နှင့်မြန်မာ မုန်းတီးမှု လုံးဝမရှိကြောင်း ထင်ရှားသည်။ မှူးမတ် ကြီးများကို မွန်အလုံးအနှုန်းအတိုင်း 'ကလန်၊ သံဗျင်'ဟူ၍ ရေးသားသုံးနှုန်းခဲ့ပြီး ၎င်းကလန်သံဗျင်များ ကလည်း ပါဠိနှင့် မွန်ဘာသာ အုတ်ခွက်စာများ ရေးသားခဲ့ကြသည်။ မနုဟာမင်း၏ သမီးတော် မကီစန္ဒာအား အဂ္ဂမဟေသီအရာထားသည့် အချက်မှာလည်း မွန်-မြန်မာ မေတ္တာပေါင်းကူးပြီး လူမျိုးရေးမုန်းတီးမှု လုံးဝမရှိကြောင်း ပေါ်လွင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျေးဇူးရှင် အောင်ရထားမင်းအား ပိဋကတ်တစ်စုံပေးလို့ တိုက်ခိုက်သိမ်းယူသည်ဟု (၁၈၂၉)ခုနှစ်တွင် ရေးခဲ့သည့်အချက်သည် ယုတ္တိမတန်ကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ဟိန္ဒူ၊ ဗြဟ္မဏ အယူသီးကြသည့် ခမာ (ကြွမ်း)တို့၏ ရန်ဘေးမှ ကင်းဝေးအောင် အင်အား

ပျော့ညံ့နေသော မွန်ဘုရင်ဆိုကြီး မနုဟာနှင့်တကွ သထုံပြည်ကို ပုဂံသို့ ပြောင်းရွှေ့လိုက်ခြင်းသော ဖြစ်ကြောင်း စာရေးသူ ယူဆသည်။ Old Tradition and New Concept ဆိုသလို ရှေးအစဉ် အလာ ယုံကြည်သူများကတော့ အမြင်သစ်ကို လက်ခံမည် မဟုတ်ပါ။ ပြည်ထောင်စုစိတ်ဓာတ် ရှိသူများကတော့ လက်ခံကြပါသည်။ လက်ခံသူများ၏ ဆောင်းပါးများကို ဖတ်ရှုခဲ့ရပါသည်။

အဒီ (၁၀၇၇)တွင် အနော်ရထာမင်းကြီး လွန်ပြီးနောက် သီရိဗြာတာရဏဒေဝဘွဲ့ခံ စောလူးမင်း နန်းတက်ရာ မွန်မိဖုရားချော မထိစန္ဒာကိုပင် အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီးအရာထားပြန်သည်။ မွန်မိဖုရား၏ဆန္ဒအရ တောတွင်းမှ ဗိုလ်ချုပ်ကျန်စစ်သားအား ပြန်ခေါ်ပြီး မူလရာထူးကို ပြန်ပေးသည်။ များမကြာမီ ယခင် မွန်မြန်မာ မေတ္တာပေါင်းကူး ဇာတ်လမ်းဟောင်း၏ အရိပ်အယောင် သမီးလာ ပြန်သည်။ မိဖုရားကြီး မထိစန္ဒာ (ခင်ဦး)နှင့် ဗိုလ်ချုပ်ကျန်စစ်သားတို့၏ ဆက်ဆံပုံ၊ ကြည့်ရှုပုံများ ကို မြင်ရဖန်များသော် စောလူးမင်း၏ ဘဝင်ဆံမှာ ခံပြင်းလာတော့သည်။ သို့နှင့် စောလူးမင်းသည် ပရိယာယ်သုံး၍ ကျန်စစ်သားအား ကြွမ်း (ခမာ) စစ်သုံ့ပန်းများ ပြန်လည်မထကြွနိုင်အောင် ထိန်းချုပ် ရန်နှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စအတွက် အထူးတာဝန်တစ်ရပ်ပေး၍ (ယခု တွံတေး) ဒလမြို့သို့ စေလွှတ် လိုက်သည်။ နယ်နှင့်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အရိမဒ္ဒနပူရခေါ် ပုဂံတွင် တစ်နေ့သော် စောလူးမင်းနှင့် ဗဝိုးမြို့စား ငရမန်ကန်းတို့ အန်ကစားကြသည်။ သူတို့သည် နို့နို့ဖက်လည်းဖြစ်သည်။ ညီရင်းအစ်ကိုလို ဖြစ်ကြသည်။ အန် ကစားရာတွင် ငရမန်ကန်းနိုင်၍ လက်ခံမောင်းခတ်ကာ ကြုံးဝါးလေသည်။ ဘုရင်ဖြစ်သူ စောလူး မင်းလည်း ခေါ်သထွက်သဖြင့် 'အသင် သတ္တိကောင်းလျှင် ငါ့အား ပုန်စားလော့'ဟု မိန့်လိုက် သည်။ 'အကယ်လော့'ဟု ပြန်မေးရာ 'ငါတို့မင်းမည်သည့် တစ်ခွန်းသာ မိန့်လေ့ရှိသည်'ဟု မာနဖြင့် ပြန်ပြောသဖြင့် ငရမန်ကန်းလည်း ထပြန်လေသည်။

များမကြာမီ ဗဝိုးမြို့စား ငရမန်ကန်းသည် စစ်သည်အင်အား ကြီးမားစွာဖြင့် အညာသို့ ချီတက်လာတော့သည်။ ယင်းသတင်းကို ရသည်နှင့် စောလူးမင်းလည်း စစ်အင်အားဖြင့် စုန်ဆင်း လာသည်။ ဒလရှိ ကျန်စစ်သားအား စစ်ကူရန် အမြန်ဆုံး အခေါ်လွှတ်သည်။

ငရမန်ကန်းနှင့် စောလူးမင်း စစ်အင်အားများသည် မိကျောင်းရဲဘက် ပြည်တော်သာကျွန်း တွင် ဆုံစည်းကြ၍ ချက်ချင်းပင် စစ်ခင်းကြတော့သည်။ အပြင်းအထန် တိုက်ခိုက်ကြသည်။ ကျန်စစ်သားလည်း နောက်ပါတပ်သားများနှင့်အတူ အချိန်မီ ညနေစောင်းတွင် ဆိုက်ရောက်ပြီး ဖိ၍ ပင်တိုက်ခိုက်သည်။

စစ်တိုက်ရာတွင် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော ကျန်စစ်သားသည် အချိန်ကာလနှင့် နေရာဒေသ အခြေအနေကို သုံးသပ်၍ ဆိုင်းငံ့ပါရန်၊ တဖြည်းဖြည်း စစ်တပ်ကို ပြုပြင်ပြီးမှ တိုက်ရန် အကြံပြု သော်လည်း ခေါ်သကြီးနေသော စောလူးမင်းက အရတိုက်မည်ဟု မိန့်သဖြင့် ဆက်တိုက်ရလေသည်။

ကံမကောင်း အကြောင်းမလှ ဇာတာတော်ကလည်း ညလာသဖြင့် စောလူးမင်းသည် ညမှောင်မှောင် လရောင်အောက် ငရမန်ကန်းဆင်ဟု ထင်မှတ်၍ တစ်ဟုန်ထိုး မိမိဆင်ကို တအား နှင်ရင်း ဖိလိုက်သော် နှံတွင် နစ်ကျလေတော့သည်။ ကြံရာမရ၍ ဆင်ထက်မှ ခုန်ဆင်းကာ တိမ်းရှောင်ရတော့သည်။ ငရမန်ကန်းတပ်တွေက ဖိလာသဖြင့် စောလူးမင်း၏ နောက်ခံတပ်များ ဆုတ်ခွာရတော့သည်။ ယင်းညမှာပင် စောလူးမင်း အဖမ်းခံရလေသည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့်

ဗိုလ်ချုပ်ကျန်စစ်သားသည် အခြေမလှတော့သဖြင့် ကိုယ်လွတ်ရုန်းကာ ရောဝတီမြစ်ကိုဖြတ်၍ တောတောင်ခွင်မှ မြင်းကိုနှင်ကာ ညလုံးပေါက် ပုဂံ အရောက်သွားလေသည်။ နံနက်မိုးသောက် အလင်းသို့ရောက်သည်နှင့် ကျေးကိုဖြတ်ကာ မြို့တံခါးသို့ဝင်လေသည်။ ကျန်စစ်သားတစ်ဦးတည်းသာ လာသည်ကို မြင်ရသော မှူးမတ်ကြီးများသည် စောလူးမင်း ကျဆုံးပြီဟုယူဆပြီး ကျန်စစ်သားအား နန်းအပ်ကြသည်။ ကျန်စစ်သားက ငြင်းပယ်ပြီး 'ငါ့ အရှင် ရှိသေးသည်။ သူ့အား ငါ သွားကယ်ဖို့ အင်အားစုရန် ပုပ္ပားဘက် သွားဦးမည်' ဟုဆိုပြီး ထွက်ခွာသွားလေသည်။

ကျန်စစ်သားသည် အမြင်ကျယ်သူဖြစ်၍ ရှိသမျှ ငယ်သားများကိုခေါ်သည်။ ပုပ္ပားနှင့် ကျောက်ဆည်ဘက်သွားပြီး မွန်မင်း မနုဟာ၏ အနွယ်တော်များအား စည်းရုံးလေသည်။ ထိုစဉ် မနုဟာ၏အနွယ်တော်များသည် အခွင့်ကောင်းပေါ်နေ၍ အင်အားစုစည်းပြီး ပုဂံနန်းကိုယူရန် ကြိုးစား နေကြချိန် ဖြစ်သည်။ အင်အားလည်း များပြားလှသည်။

ပုဂံမြို့ တံခါးများကို မှူးမတ်ကြီးများက အလုပ်ဝတ်ထားကြသည်။ ဗဂိုးစား ငရမန်ကန်း သည် စောလူးမင်းအား ကွပ်မျက်ပြီး ပုဂံနန်းကိုယူရန် ချီတက်လာသည်။ မှူးမတ်ကြီးများက မြို့တံခါး များကို ဖွင့်မပေးဘဲ ကျန်စစ်သားနှင့် ရင်ဆိုင်ပါဦး၊ ၎င်းအား နိုင်မှသာ ဖွင့်ပေးမည်ဟုဆိုသဖြင့် ငရမန်ကန်းလည်း ကျန်စစ်သား စစ်အင်အားနှင့် တိုက်ခိုက်ရန် ပြင်ဆင်ရသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ပုပ္ပားနှင့် ကျောက်ဆည်အရပ်ရှိ မနုဟာမင်း အနွယ်တော်များ၏ အင်အားကိုရမှသာ ငရမန်ကန်း၏ ရန်ကို နှိမ်နင်းနိုင်မည်ဖြစ်၍ မွန်အင်အားစုကို ရရှိရန် အခွမ်းကုန် ကြိုးစားအားထုတ်သည်။

ဤပုဂံသမိုင်းဖြစ်ရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ (၁၉၅၀)ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ (၂)ရက်နေ့ညတွင် ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား သမဂ္ဂ ခန်းမဆောင်၌ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ဂျီအိတ်လုန်က 'Mons of the Pagan Dynasty' ခေါင်းစဉ်ဖြင့် အထူးလက်ချာကို ဟောပြောခဲ့သည်။ စာရေးသူလည်း တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ယင်းလက်ချာမှာ သူ၏သမိုင်းအမြင်သစ် သီအိုရီတစ်ခုကို တင်ပြခဲ့သည်။

(၁၉၆၉)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော သူ၏ 'Old Burma-Early Pagan' ခေါ် ရှေး မြန်မာခေတ်ဦး ပုဂံအကြောင်း စာအုပ်ကြီးတွင် ထပ်မံပြီး တင်ပြရေးသားခဲ့ပါသည်။ လူ၏သီအိုရီ မှာ အင်းဝနှောင်းခေတ်ထိုး မနုဟာကျောက်စာ မြန်မာဘာသာကို အခြေပြုသည်။ မူလထိုးမဟုတ်။ နောက်ထိုးခေါ် နောက်လူများက ရေးထိုးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျောက်စာ၏ ဆိုလိုရင်းကား 'ပုဂံမင်း နရပတိစည်သူ' က မိမိ၏ မင်းစီး ရွှေလောင်းတော်ကို ပုပ္ပားတွင် သိုဝှက်ပေးရန် မနုဟာမင်း၏ မြေးတော် အသဝတိဓမ္မာ (သုဓမ္မရစ်၏သား)အား မိန့်ဆိုသည်။ အမိန့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ပေးသဖြင့် မင်းကြီးက ဝမ်းသာအားရပြီး မိမိ၏သမီးတော် 'စန္ဒာအိမ်သည်' ကို အသဝတိဓမ္မာ၏သား နာဂသမန်း (မနုဟာ၏မြစ်)နှင့် ထိမ်းမြားစေပြီး ရွာများ၊ ကျေးကျွန်များစွာကို ပေးသနားသည်။ 'နုနယ်သော နွားပျို (၁၅)ကောင်ကို အမည် (၃၀) အိုးကြီးများဖြင့် ချက်ပြီး စည်ခံစေသည်' ဟု ဆိုသည်။

ဆရာလုန်က ဤကျောက်စာမှာ မူလထိုး မဟုတ်ပါ၍ ရေးထားသည့်အတိုင်း ယူရန် မဖြစ်ပါ။ ကျန်စစ်သားမင်းနှင့် နရပတိမင်း ကြားတွင် အလောင်းစည်သူ၊ နရသူနှင့် နရသိင်္ခမင်းများ အုပ်စိုးခဲ့ပါ၍ စေးကွာလှသည်။ နရပတိစည်သူမင်းခေတ်တွင် မွန်အနွယ်များ မရှိတော့ပေ။ မြန်မာ ခေတ် လုံးလုံးဖြစ်နေပြီ။ မွန်ပြဿနာ လုံးဝမရှိ။ ထို့ကြောင့် ဆရာကြီးသည် ထိုစဉ်က မြန်မာနိုင်ငံ တွင် နှစ်ပေါင်း (၄၀)ကြာ နေထိုင်ခဲ့ရာတွင် ကျောက်စာမှန်သမျှ၊ မင်စာမှန်သမျှ အားလုံးကြေညက်

အောင် ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့သူဖြစ်၍ ယင်းမနုဿာကျောက်စာပါ ‘နရပတိစည်သူ’ အစား ကျန်စစ်သား မင်းဟုသူမှ သမိုင်းဖြစ်ရပ်များနှင့် ညီမည်ဟု တွေးဆပြီး ကျန်စစ်သား၏သမီးတော် ရွှေအိမ်သည် နှင့် မနုဿာ၏မြစ် နာဂသမန်းတို့အား ထိမ်းမြားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့ ဖြစ်မြောက်ရလေအောင် Give and Take ဝါဒကို ကျန်စစ်သားသည် ငရမန်ကန်း၏ရန်ကို ဖြိုခွင်းရန် မွန်မင်း မနုဿာ၏ အနွယ်တော်များအား အပေးအယူ မှုတအောင် ကတိပြုခဲ့ဟန်တူကြောင်း၊ မိမိ မင်းဖြစ်သောအခါ မွန်များကို မြန်မာနှင့် တန်းတူခံစားစေရမည်။ မိမိအား ဆက်ခံမည့်မင်းသည် မိမိသားမဖြစ်စေရ။ မြန်မာမွန်သွေး၊ မိမိသမီးတော်နှင့် မွန်မင်းသားတို့မှ ဖွားမြင်သည့် မွန်မြန်မာသွေး ဖြစ်စေရမည်ဟု ကတိပြုခဲ့ဟန်တူကြောင်း ပညာရှိတစ်ဦးအနေဖြင့် တွေးဆကာ သူ၏ အမြင်သစ် သီအိုရီကို တင်ပြ ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ယင်းသို့ အပေးအယူဝါဒကို ကျင့်သုံးသဖြင့် မွန်တို့အင်အားစုကို အားလုံးရရှိပြီး ပုဂံမြို့ကို ဝန်းရံထားသော ဗဏ္ဍိစား ငရမန်ကန်း စစ်အင်အားကြီးကို အလွယ်တကူ ဖြိုခွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ငရမန်ကန်း ကျဆုံးပြီး ကျန်စစ်သားမင်း နန်းတက်လေသည်။ ပုဂံနန်းကို ရပြီးနောက် မွန်မြန်မာသွေး ဖြစ်သည့် မိမိချစ်မြေးတော် အလောင်းစည်သူအား အိမ်ရှေ့အရာ ထားလေသည်။ သမ္ဘူလနှင့်ရသည့် သားတော် ရာဇကုမာရမင်းသားအား တောင်စဉ်ခရစ်ခရိုင်ကို စားစေသည်။ မိမိ၏ နန်းတော်တွင် အမတ်ကြီး ရာထူးဖြင့်လည်း ချီးမြှင့်လေသည်။

ကျန်စစ်သားသည် မွန်မင်းသမီး မိမိ၏အချစ်ဦး မထိစန္ဒာ(ခင်ဦး) ကိုပင် အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီးအရာ ထားလေသည်။ မွန်ရဟန်း ရှင်အရဟံကိုလည်း လက်ယာထားပြီး ရာဇဂုရု သဗ္ဗရာဇာအဖြစ်ထားကာ မွန်စာကို ရုံးသုံးပြုခဲ့သည်။ မွန်ပညာရှင်များအား မြှောက်စားခဲ့သည်။ သူတစ်ခေတ်လုံး မွန်စာကိုသာလျှင် ကမ္ပည်းထိုးခဲ့သည်။ ပုဂံတွင်သာမက ပျူတို့၏မြို့ဟောင်း သရေခေတ္တရာ၊ ယခု ပြည်မြို့၊ မွန်တို့၏မြို့ဟောင်း ကေလာသတောင်ခြေနှင့် သထုံမြို့တို့၌ ကျောက်တိုင်ကြီးများတွင် အဆင့်မြင့်မားသည့် မွန်ဘာသာစာပေဖြင့် ရေးထိုးခဲ့သည်။ ဘုရားစေတီ ပုထိုးများကိုလည်း ပြုပြင်ခဲ့သည်။ မွန်မိဖုရား ခင်ဦးနှင့်အတူ ကေလာသတောင်ခြေသို့ မိန့်ရာသီ တန်ခူးလ သစ်သီးဝလံ ပေါကြွယ်ဝသည့်အချိန်တွင် သွားရောက်ခဲ့ပေသည်။ ဤသမိုင်းဖြစ်ရပ်များ သည် ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာများနှင့် သူ၏ နန်းမရသော၊ မိဘဂုဏ်ကျေးဇူး သိတတ်သော သားတော် ရာဇကုမာရ်၏ လေးဘာသာ ကျောက်စာများကလည်း ထောက်ခံလျက်ရှိလေသည်။

မွန်မင်းသမီးနှင့် လမ်းခရီးတွင် အချစ်ပန်း ပွင့်ခဲ့သဖြင့် အနော်ရထာမင်းကြီး မျက်၍ တောခိုနေရစဉ် ကျန်စစ်သားသည် သမ္ဘူလနှင့် သင့်၍ ရာဇကုမာရ်မင်းသားကို မွေးသည်။ ထီးမွေနှင်းလျာကို မဆက်ခံရစေကာမူ ခမည်းတော်၏ ကျေးဇူးကို သိတတ်သော သားကောင်း ရတနာ ရာဇကုမာရ်မင်းသားသည် ခမည်းတော် သေလနိုးပါး နာဖျားနေစဉ် ရှေ့တော်သို့ဝင်ကာ ရွှေဆင်းတုတော်တစ်ဆူကို ဆက်သလေသည်။ ထိုရွှေဘုရားကို နှပ်(ဆက်သ)စဉ် မင်းသားက

‘သားတော်ကိုမွေးသော မင်းကြီး၏ကျေးဇူးတော်ကို သတိရအောက်မေ့၍ ဤရွှေအတိမူ သော ဘုရားသခင် ဆင်းတုတော်ကို သားတော် ပြုလုပ်ခဲ့သည်မှာ မင်းကြီးအဖို့ ဖြစ်ပါသည်။ သားတော်အား မင်းကြီး ပေးသနားခဲ့သော ကျွန်သုံးရွာတို့ကို ဤဘုရားအား သားတော် လှူပါသည်။ မင်းကြီး အနုမောဒနာ ပြုပါလော့’ဟု လျှောက်ထားရာ မင်းကြီးသည် နှလုံးချော်မွေကာ ‘ကောင်း

ပိုလ်ချုပ်ကျန်စစ်သားသည် အခြေမလှတော့သဖြင့် ကိုယ်လွတ်ရုန်းကာ ဧရာဝတီမြစ်ကိုဖြတ်၍ တောတောင်ခွင်မှ မြင်းကိုနှင်ကာ ညလုံးပေါက် ပုဂံ အရောက်သွားလေသည်။ နံနက်မိုးသောက် အလင်းသို့ရောက်သည်နှင့် ကျုံးကိုဖြတ်ကာ မြို့တံခါးသို့ဝင်လေသည်။ ကျန်စစ်သားတစ်ဦးတည်းသာ လာသည်ကို မြင်ရသော မှူးမတ်ကြီးများသည် စောလူးမင်း ကျဆုံးပြီဟုယူဆပြီး ကျန်စစ်သားအား နန်းအပ်ကြသည်။ ကျန်စစ်သားက ငြင်းပယ်ပြီး 'ငါ့ အရှင် ရှိသေးသည်၊ သူ့အား ငါ သွားကယ်ဖို့ အင်အားစုရန် ပုပ္ဖားဘက် သွားဦးမည်' ဟုဆိုပြီး ထွက်ခွာသွားလေသည်။

ကျန်စစ်သားသည် အမြင်ကျယ်သူဖြစ်၍ ရှိသမျှ ငယ်သားများကိုခေါ်သည်။ ပုပ္ဖားနှင့် ကျောက်ဆည်ဘက်သွားပြီး မွန်မင်း မနုဟာ၏ အနွယ်တော်များအား စည်းရုံးလေသည်။ ထိုစဉ် မနုဟာ၏အနွယ်တော်များသည် အခွင့်ကောင်းပေါ်နေ၍ အင်အားစုစည်းပြီး ပုဂံနန်းကိုယူရန် ကြိုးစား နေကြချိန် ဖြစ်သည်။ အင်အားလည်း များပြားလှသည်။

ပုဂံမြို့ တံခါးများကို မှူးမတ်ကြီးများက အလုပ်ဝတ်ထားကြသည်။ ဗရီးစား ငရမန်ကန်း သည် စောလူးမင်းအား ကွပ်မျက်ပြီး ပုဂံနန်းကိုယူရန် ချီတက်လာသည်။ မှူးမတ်ကြီးများက မြို့တံခါး များကို ဖွင့်မပေးဘဲ ကျန်စစ်သားနှင့် ရင်ဆိုင်ပါဦး၊ ၎င်းအား နိုင်မှသာ ဖွင့်ပေးမည်ဟုဆိုသဖြင့် ငရမန်ကန်းလည်း ကျန်စစ်သား စစ်အင်အားနှင့် တိုက်ခိုက်ရန် ငြင်ဆင်ရသည်။ ကျန်စစ်သားသည် ပုပ္ဖားနှင့် ကျောက်ဆည်အရပ်ရှိ မနုဟာမင်း အနွယ်တော်များ၏ အင်အားကိုရမှသာ ငရမန်ကန်း၏ ရန်ကို နှိမ်နင်းနိုင်မည်ဖြစ်၍ မွန်အင်အားစုကို ရရှိရန် အစွမ်းကုန် ကြိုးစားအားထုတ်သည်။

ဤပုဂံသမိုင်းဖြစ်ရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ (၁၉၅၀)ခုနှစ် ဇန်နဝါရီ (၂)ရက်နေ့ညတွင် ရန်ကုန် တက္ကသိုလ်ကျောင်းသား သမဂ္ဂ ခန်းမဆောင်၌ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ ဂျီအိတ်လုစ်က 'Mons of the Pagan Dynasty' ခေါင်းစဉ်ဖြင့် အထူးလက်ချာကို ဟောပြောခဲ့သည်။ စာရေးသူလည်း တက်ရောက်ခဲ့သည်။ ယင်းလက်ချာမှာ သူ၏သမိုင်းအမြင်သစ် သီအိုရီတစ်ခုကို တင်ပြခဲ့သည်။

(၁၉၆၉)ခုနှစ်တွင် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသော သူ၏ 'Old Burma-Early Pagan' ခေါ် ရေး မြန်မာခေတ်ဦး ပုဂံအကြောင်း စာအုပ်ကြီးတွင် ထပ်မံပြီး တင်ပြရေးသားခဲ့ပါသည်။ လုစ်၏သီအိုရီ မှာ အင်းဝနောင်ခေတ်ထိုး မနုဟာကျောက်စာ မြန်မာဘာသာကို အခြေပြုသည်။ မူလထိုးမဟုတ်။ နောက်ထိုးခေါ် နောက်လူများက ရေးထိုးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကျောက်စာ၏ ဆိုလိုရင်းကား 'ပုဂံမင်း နရပတိစည်သူ' က မိမိ၏ မင်းစီး ရွှေလောင်းတော်ကို ပုပ္ဖားတွင် သိုငှက်ပေးရန် မနုဟာမင်း၏ မြေးတော် အသဝတိဓမ္မာ (သုဓမ္မရစ်၏သား)အား မိန့်ဆိုသည်။ အမိန့်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ပေးသဖြင့် မင်းကြီးက ဝမ်းသာအားရပြီး မိမိ၏သမီးတော် 'ရွှေအိမ်သည်' ကို အသဝတိဓမ္မာ၏သား နာကသမန်း (မနုဟာ၏မြစ်)နှင့် ထိမ်းမြားစေပြီး ရွာများ၊ ကျေးကျွန်များစွာကို ပေးသနားသည်။ 'နနယ်သော နားမျို (၁၅)ကောင်ကို အမည် (၃၀) အိုးကြီးများဖြင့် ချက်ပြီး စည်ခံစေသည်' ဟု ဆိုသည်။

ဆရာလုစ်က ဤကျောက်စာမှာ မူလထိုး မဟုတ်ပါ၍ ရေးထားသည့်အတိုင်း ယူရန် မဖြစ်ပါ။ ကျန်စစ်သားမင်းနှင့် နရပတိမင်း ကြားတွင် အလောင်းစည်သူ၊ နရသူနှင့် နရသိင်္ခမင်းများ အုပ်စိုးခဲ့ပါ၍ ဝေးကွာလှသည်။ နရပတိစည်သူမင်းခေတ်တွင် မွန်အနွယ်များ မရှိတော့ပေ။ မြန်မာ ခေတ် လုံးလုံးဖြစ်နေပြီ။ မွန်ပြဿနာ လုံးဝမရှိ။ ထို့ကြောင့် ဆရာကြီးသည် ထိုစဉ်က မြန်မာနိုင်ငံ တွင် နှစ်ပေါင်း (၄၀)ကြာ နေထိုင်ခဲ့ရာတွင် ကျောက်စာမှန်သမျှ၊ မင်စာမှန်သမျှ အားလုံးကြည့်ကာ

အောင် ဖတ်ရှုလေ့လာခဲ့သူဖြစ်၍ ယင်းမနုဿာကျောက်စာပါ ‘နရပတိစည်သူ’အစား ကျန်စစ်သား မင်းဟုယူမှ သမိုင်းဖြစ်ရပ်များနှင့် ညီမည်ဟု တွေးဆပြီး ကျန်စစ်သား၏သမီးတော် ရွှေအိမ်သည် နှင့် မနုဿာ၏ဖြစ် နာကသမန်းတို့အား ထိမ်းမြားခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုသို့ ဖြစ်မြောက်ရလေအောင် Give and Take ဝါဒကို ကျန်စစ်သားသည် ငရမန်ကန်း၏ရန်ကို ဖြိုခွင်းရန် မွန်မင်း မနုဿာ၏ အနွယ်တော်များအား အပေးအယူ မျှတအောင် ကတိပြုခဲ့ဟန်တူကြောင်း၊ မိမိ မင်းဖြစ်သောအခါ မွန်များကို မြန်မာနှင့် တန်းတူခံစားစေရမည်။ မိမိအား ဆက်ခံမည့်မင်းသည် မိမိသားမဖြစ်စေရ။ မြန်မာမွန်သွေး၊ မိမိသမီးတော်နှင့် မွန်မင်းသားတို့မှ ဖွားမြင်သည့် မွန်မြန်မာသွေး ဖြစ်စေရမည်ဟု ကတိပြုခဲ့ဟန်တူကြောင်း ပညာရှိတစ်ဦးအနေဖြင့် တွေးဆကာ သူ၏ အမြင်သစ် သီအိုရီကို တင်ပြ ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ယင်းသို့ အပေးအယူဝါဒကို ကျင့်သုံးသဖြင့် မွန်တို့အင်အားစုကို အားလုံးရရှိပြီး ပုဂံမြို့ကို ဝန်းရံထားသော ဗဂိုးစား ငရမန်ကန်း စစ်အင်အားကြီးကို အလွယ်တကူ ဖြိုခွင်းနိုင်ခဲ့သည်။ ငရမန်ကန်း ကျဆုံးပြီး ကျန်စစ်သားမင်း နန်းတက်လေသည်။ ပုဂံနန်းကို ရပြီးနောက် မွန်မြန်မာသွေး ဖြစ်သည့် မိမိချစ်မြေးတော် အလောင်းစည်သူအား အိမ်ရှေ့အရာ ထားလေသည်။ သမ္မုလနှင့်ရသည့် သားတော် ရာဇကုမာရမင်းသားအား တောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်ကို စားစေသည်။ မိမိ၏ နန်းတော်တွင် အမတ်ကြီး ရာထူးဖြင့်လည်း ချီးမြှင့်လေသည်။

ကျန်စစ်သားသည် မွန်မင်းသမီး မိမိ၏အချစ်ဦး မင်္ဂစန္ဒာ(ခင်ဦး) ကိုပင် အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီးအရာ ထားလေသည်။ မွန်ရဟန်း ရှင်အရဟံကိုလည်း လက်ယာထားပြီး ရာဇဂုရု သင်္ဃရာဇာအဖြစ်ထားကာ မွန်စာကို ရုံးသုံးပြုခဲ့သည်။ မွန်ပညာရှင်များအား မြှောက်စားခဲ့သည်။ သူတစ်ခေတ်လုံး မွန်စာကိုသာလျှင် ကမ္ဘည်းထိုးခဲ့သည်။ ပုဂံတွင်သာမက ပျူတို့၏မြို့ဟောင်း သရေခေတ္တရာ၊ ယခု ပြည်မြို့၊ မွန်တို့၏မြို့ဟောင်း ကေလာသတောင်ခြေနှင့် သထုံမြို့တို့၌ ကျောက်တိုင်ကြီးများတွင် အဆင့်မြင့်မားသည့် မွန်ဘာသာစာပေဖြင့် ရေးထိုးခဲ့သည်။ ဘုရားစေတီ ပုထိုးများကိုလည်း ပြုပြင်ခဲ့သည်။ မွန်မိဖုရား ခင်ဦးနှင့်အတူ ကေလာသတောင်ခြေသို့ မိန့်ရာသီ တန်ခူးလ သစ်သီးဝလံ ပေါကြွယ်ဝသည့်အချိန်တွင် သွားရောက်ခဲ့ပေသည်။ ဤသမိုင်းဖြစ်ရပ်များ သည် ကျန်စစ်သား၏ မွန်ကျောက်စာများနှင့် သူ၏ နန်းမရသော၊ မိဘဂုဏ်ကျေးဇူး သိတတ်သော သားတော် ရာဇကုမာရ်၏ လေးဘာသာ ကျောက်စာများကလည်း ထောက်ခံလျက်ရှိလေသည်။

မွန်မင်းသမီးနှင့် လမ်းခရီးတွင် အချစ်ပန်း ပွင့်ခဲ့သဖြင့် အနော်ရထာမင်းကြီး မျက်၍ တောဒိုနေရစဉ် ကျန်စစ်သားသည် သမ္မုလနှင့် သင့်၍ ရာဇကုမာရ်မင်းသားကို မွေးသည်။ ထီးမွေနန်းလျာကို မဆက်ခံရစေကာမူ ခမည်းတော်၏ ကျေးဇူးကို သိတတ်သော သားကောင်း ရတနာ ရာဇကုမာရ်မင်းသားသည် ခမည်းတော် သေလုနီးပါး နာများနေစဉ် ရှေ့တော်သို့ဝင်ကာ ရွှေဆင်းတုတော်တစ်ဆူကို ဆက်သလေသည်။ ထိုရွှေတုရားကို နှံ(ဆက်သ)စဉ် မင်းသားက

‘သားတော်ကိုမွေးသော မင်းကြီး၏ကျေးဇူးတော်ကို သတိရအောက်မေ့၍ ဤရွှေအတိမူ သော ဘုရားသခင် ဆင်းတုတော်ကို သားတော် ပြုလုပ်ခဲ့သည်မှာ မင်းကြီးအဖို့ ဖြစ်ပါသည်။ သားတော်အား မင်းကြီး ပေးသနားခဲ့သော ကျွန်သုံးရွာတို့ကို ဤဘုရားအား သားတော် လှူပါသည်။ မင်းကြီး အနုမောဒနာ ပြုပါလော့’ဟု လျှောက်ထားရာ မင်းကြီးသည် နှလုံးပျော်မွေ့ကာ ‘ကောင်း

သုတေသနစာပေများ

၃၂၇

လှေတည်း၊ ကောင်းလှေတည်း”

ဟု သာဓု အနုမောဒနာ ပြုလေသည်။ စသည်ဖြင့် ပါဠိ၊ ပျူ၊ မွန်၊ မြန်မာလေးဘာသာတို့ဖြင့် လေးမျက်နှာ ကျောက်တိုင်ထက်တွင် ကမ္ဘာလုံးထိုးခဲ့သည်မှာ စာပေသမိုင်းတွင် မှတ်ကျောက်ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာစာပေကို ဓမ္မဆော်ဦး ပထမအကြိမ် ကမ္ဘာလုံးထိုးခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ယင်းကျောက်စာကို အေဒီ (၁၁၁၂)ခုနှစ်တွင် ရေးသားခဲ့သည်။ ထိုမြန်မာကျောက်စာ အရေးအသားကို လှေလာခြင်းအားဖြင့် ထိုနှစ်မတိုင်မီ နှစ်များစွာစောပြီး မြန်မာစာကို ရေးနေခဲ့ကြောင်း ယူဆသည်။ ပျူစာကို နောက်ဆုံးအကြိမ် တွေ့ရပါသည်။ မွန်စာပေကတော့ အဆင့်အမြင့်ဆုံးသို့ ရောက်ရှိနေသည့်ကာလ ဖြစ်သည်။ ယင်းအဆင့်အမြင့်ဆုံး မွန်ဘာသာစာပေများကို ကမ္ဘာလုံးထိုး စီကုံးထုံးဖွဲ့ခဲ့သူမှာ မွန်ဘုရင် မဟုတ်မူဘဲ မြန်မာဘုရင် ခြံကြံဘုရားဒီတု မွေရာဇဝွေခံ ‘ကလန် စစ်သား’မင်းကြီး ဖြစ်နေပါသဖြင့် ပုဂံခေတ်ဦးသမိုင်းမှာ အံ့ဩဖွယ်ရာ ဖြစ်ရပ်ကြီး ဖြစ်ပါပေသည်။ ဤမင်းသည် မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသားနိုင်သော ကာလဖြစ်သော်လည်း လုံးဝ ရေးသားခဲ့ခြင်း မတွေ့ရသည်မှာလည်း ထူးဆန်းနေပြန်သည်။ သူ့အား ထီးလှိုင်ရှင်ဟုလည်း ခေါ်ခဲ့သည်။ ကျောက် ဆည်နယ်တွင် ထီးလှိုင်အရပ်တစ်ခုရှိသည်။ ကျောက်ဆည်နှင့် ရမည်းသင်းနယ်တွင် မွန်များ နေထိုင်ခဲ့သည်။ မွန်တို့၏ ရှေးအမည်မှာ ‘ရမည်း’ဖြစ်သည်။ ကျောက်ဆည်တောင်ခြေတွင် သိမ်ကြီးကို သမုတ်သော မွန်မဟာထေရ်၏ ရှေးမွန်ကျောက်စာ တစ်ချပ်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျန်စစ်သားသည် ပရိမ္မတွင် ဖွားမြင်ပြီး ထီးလှိုင်အရပ်တွင် ကြီးပြင်းခဲ့၍ မွန်များနှင့် ငယ်စဉ်ကပင် နေထိုင်ခဲ့သလောဟု တွေးတောဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။

မည်သို့ဆိုစေ ကျန်စစ်သား၏ ရှေးခေတ် မွန်စာပေ ကျောက်စာများသည်ကား မြန်မာနိုင်ငံ စာပေသမိုင်းတစ်လျှောက်မှာ ပြိုင်ဘက်ကင်းလောက်အောင် စာပေရသများဖြင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကောင်းလှပါသည်။ ကမ္ဘာ့ပညာရှင်များလည်း စိတ်ဝင်စားကြသည်။

[ဓမ္မရုပ်စုံမဂ္ဂစင်း။ ။ အမှတ် ၉၊ မှတ် ၁၀ (အောက်တိုဘာ၊ နိုဝင်ဘာ၊ ၁၉၉၅)]

မွေးရာဇာတိ ကျေပိန်းရွာ

သို့

ခရီးတစ်ခေါက်

စာရေးသူသည် (၁၉၄၆)ခုနှစ်မှစ၍ (၁၉၈၆)ခုနှစ်အထိ အမိနိုင်ငံတွင် အစိုးရအမှုထမ်းခဲ့ပြီး အနှစ် (၄၀) မြောက် (၁-၆-၈၆)နေ့တွင် အငြိမ်းစားယူခဲ့သည်။ ဂျပန်နိုင်ငံ ကျိုတိုတက္ကသိုလ် အရှေ့တောင် အာရှ လေ့လာရေးဌာန၊ ညွှန်ကြားရေးမှူး၊ ပါမောက္ခ Dr. Yoneo Ishii ၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ (၂၃-၆-၈၈)နေ့တွင် အမိနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာခဲ့သည်။ ဂျပန်တွင် (၈-၈-၈၈)နေ့တွင် အလုပ်ဝင်ရမည်ဖြစ်၍ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် ခြောက်ပတ်ကြာ ရှေးမွန်ယဉ်ကျေးမှု သမိုင်းဆိုင်ရာများကို မွန်နလုံးပါရဂူ ပါမောက္ခ ဒေါက်တာ စူအစ်ဂဒေသီ၏ ဧည့်သည်အဖြစ် နေရာအနှံ့သို့ ရောက်ရှိလေ့လာခဲ့ရသည်။ ဒေါက်တာ စူအစ်ဂ ဒေသီသည်ဖြစ်သူ ကျွန်တော့်အား ဟိုတယ်ခမှစပြီး စရိတ်စကအားလုံး ကျခံသည်။ အခြားမွန်များက ကူညီလိုသော်လည်း သူက လုံးဝ လက်မခံပေ။

ထိုကာလအတွင်း သီရိခုံမင်းသမီး၏ဦးလေး မင်းသား ဆူဘာဒရာ ဒစ်ဒွကူ (Subhadra-dis Diakul) ပါမောက္ခချုပ် လုပ်သော ဆီလာပါကွန် (Silapakon) တက္ကသိုလ်တွင် ကျင်းပသည့် ကွန်ဖရင့်သို့လည်း ဖိတ်ကြား၍ တက်ရောက်ဆွေးနွေးခွင့်ရပြီး မင်းသမီးနှင့်လည်း ဆွေးနွေးခဲ့ရသည်။ စာရေးသူအား သူတို့အားလုံး လေးစားကြသည်။

(၇-၈-၈၈) နေ့တွင် အိုဆာကာ (Osaka) မြို့သို့ လေကြောင်းဖြင့်ရောက်ပြီး (၈-၈-၈၈) နေ့မှစ၍ အရှေ့တောင်အာရှ လေ့လာရေးဗဟိုဌာန (The Center for Southeast Asian Studies) ကျိုတိုတက္ကသိုလ်နှင့် စာချုပ်ပြီး သုတေသနပညာရှင် ဧည့်ပါမောက္ခအဖြစ် အလုပ်စတင် လုပ်ခဲ့သည်။ ယင်းကာလအတွင်း အိုဆာကာတက္ကသိုလ်တွင် မြန်မာစာ အဓိကယူသော ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများနှင့် ပါမောက္ခ ယာဘုတို့အား မွန်စာ သွားသင်ပေးရသည်။ တစ်ခါသင်လျှင် ယန်း (၁၀၀၀၀) ချီးမြှင့်သည်။ (၁၄)လ ကြာပြီးနောက် တိုကျိုတက္ကသိုလ်ရှိ အာရှနှင့် အာဖရိက ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှု လေ့လာရေးဗဟိုဌာန (Institute for the Study of Languages and Cultures of Asia and Africa) (ILCAA) တွင် (၁၉၈၉) ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာ (၁)ရက်မှစ၍ ပြောင်းရွှေ့ပြီး သုတေသန ပါမောက္ခအဖြစ် အမှုထမ်းရပြန်သည်။

(၁၉၈၈)မှ (၁၉၉၂)ခုနှစ် လေးနှစ်ကာလအတွင်း စာသင်ပြရသည့်အပြင် အင်္ဂလိပ်ဘာသာ ဖြင့် စာအုပ်လေးအုပ်မျှ ပြုစုပုံနှိပ် ဖြန့်ချိနိုင်ခဲ့သည်။ ဂျပန်နိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်နိုင်ငံများရှိ တက္ကသိုလ် ကြီးများတွင် နှစ်စဉ်ကျင်းပသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ သမိုင်း၊ ဘာသာဗေဒ၊ သဒ္ဒဗေဒ ကွန်ဖရင့်များ သို့လည်း တက်ရောက်ကာ သုတေသနစာတမ်းများ တင်ပြခဲ့သည်။ ICU ခေါ် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ခရစ်ယာန်တက္ကသိုလ် တိုကျိုမြို့၌လည်း အရှေ့တောင်အာရှဆိုင်ရာ သမိုင်းဘာသာရပ်ကို သွားရောက် သင်ပြရသည်။ တိုကျိုတက္ကသိုလ်၌လည်း ဘွဲ့လွန်အချို့အား အင်္ဂလိပ်လို သင်ကြားပေးရသည်။

တိုက်ကြို နာမည်ကြီး ဆိုဖီယာ (Sophia) တက္ကသိုလ်မှလည်း ဆေးမင်းတမန် သံဖြူဇရပ် မီးရထားလမ်း သမိုင်းကို ဖတ်ကြားပေးရန် ဖိတ်၍ ဖတ်ကြားခဲ့ရသည်။ ဉာဏ်ပူဇော်ခရသည်။ အလားတူ အခြားဌာန များ၌လည်း ဟောပြောခဲ့ရသည်။ သို့နှင့် နာမည်ရလာသည်။ ဩစတြီးယားတက္ကသိုလ်၊ အမေရိကန် ရှိ မီချီဂန်တက္ကသိုလ်ကြီးကလည်း အထူးတလည် ဖိတ်ကြားသည်။ ဉာဏ်ပူဇော်ခဖြင့် ဂျပန်အသံလွှင့် ဌာန NHK ရှိ အင်္ဂလိပ်မြန်မာ အစီအစဉ်မှာလည်း မကြာမကြာ အသံလွှင့်ခဲ့ရသည်။

(၁၉၉၁)ခုနှစ်တွင် စာရေးသူအား အများက ဒေါက်တာနိုင်ပန်းလှဟူ၍ လိပ်စာတပ်ပြီး စာရေးလေ့ရှိသည်။ စာရေးသူမှာ တစ်သက်လုံး ဘာဒီဂရီမှ မရခဲ့၍ ရှက်သည်။ သို့နှင့် (၁၉၉၁) ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု လော့စ်အိန်ဂျလီမြို့ရှိ ပစိဖိတ်အောက်ပိုင်း တက္ကသိုလ် သို့ အဝေးသင်ကျောင်းသားအဖြစ် တင်ပြလျှောက်ထားခဲ့ရာ ချက်ချင်းပင် ဝင်ခွင့်ရခဲ့သည်။ ယခင်က ဒီဂရီ လုံးဝမရှိခဲ့သဖြင့် ပထမဒီဂရီကို ရှေးဦးစွာ ကျမ်းပြုရသည်။ ကျမ်းကိုတင်ပြသည်နှင့် သိပ္ပံ (B.Sc.) ဘွဲ့ကို ဂုဏ်ထူးဖြင့် ဆွတ်ခူးခဲ့သည်။ ဆက်လက်ပြီး ပါရဂူဘွဲ့အတွက် ကျမ်းပြုပြန်ရာ ယဉ်ကျေးမှုမနုဿဗေဒ အဓိကဘာသာရပ်ဖြင့် (၁၉၉၁)ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ (၁၅)ရက်နေ့တွင် ပီအိပ်ချ်ဒီဘွဲ့ကို ဂုဏ်ထူးဖြင့်ပင် ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့ပြန်သည်။

(၁၉၉၂) ခုနှစ်တွင် စာရေးသူပြုစုသော မွန်ဓမ္မသတ် စာမူ (၁၁)ခုနှင့် ဘာသာပြန်များ (Eleven Mon Dhammasat Texts & Translations) ကျမ်းကြီးကို တင်ပြ၍ (LL.D.) ခေါ် ဥပဒေပါရဂူဘွဲ့ဖြင့် ချီးမြှင့်ခဲ့ပြန်သည်။

ယင်းစာအုပ်ကြီးကို တိုက်ရိုက်ယူနက်စကွန်အဖွဲ့မှ ပုံနှိပ်ဖြန့်ချိပြီး ယခုထိ တစ်အုပ်လျှင် အမေရိကန် ဒေါ်လာ(၁၀၀)၊ သို့မဟုတ် ယမ်း(တစ်သောင်း)နှုန်းဖြင့် ကမ္ဘာလုံး ဖြန့်ချိရောင်းချနေပါသည်။ စာရေးသူ လည်း ဉာဏ်ပူဇော်ခ ရရှိခဲ့သည်။

ဗန်ကောက်ရှိ မွန်များက အထူးဂုဏ်ယူကာ စာရေးသူ ဗန်ကောက်မြို့သို့ရောက်တိုင်း ဟိုတယ်ကြီးတွင် ဂုဏ်ပြုစည်ခံခဲ့ကြသည်။ သီရိဒုံမင်းသမီး၏ဦးလေး မင်းသားကြီး ပါမောက္ခ ဒေါက်တာဆူဘားရာဒစိဒစူကလည်း ညစာဖြင့် အထူးတလည် ဖိတ်ကျွေးသည်။ မင်းသမီး သီရိဒုံကလည်း ဆရာကြီး ဂျပန်မှ ဘယ်တော့ပြန်လာမှာလဲဟု အမြဲမေးသည်။ စာရေးသူ၏ စာအုပ် စာတမ်းအားလုံး တောင်းယူသည်။ ဗန်ကောက်မြို့ ထိုင်သုတေသနအသင်းတိုက်၌လည်း ထိုင်းဓမ္မသတ် ၏ မူရင်းသမိုင်း စာတမ်းတစ်စောင် ဖတ်ကြားပေးရန် ဖိတ်ကြား၍ တင်ပြခဲ့သည်။ မင်းသားကြီး အပါအဝင် နိုင်ငံခြားပညာရှင်များ၊ ထိုင်းနှင့် မွန်များ တက်ရောက်ကြပြီး ဝမ်းသာကြသည်။

ထိုင်းဓမ္မသတ်သည် မြန်မာမှရသည်။ မွန်မူမှ ပြန်ဆိုခဲ့သည်ဟူ၍ ဥပဒေပညာရှင်များက (၁၉၉၃)ခုနှစ်မှစ၍ ဝီဝါဒကွဲခဲ့သည်။ ယင်းအချက်ကို တိကျရှင်းလင်းစွာ အယူခံယူကို မြန်မာမင်း ဘုရင့်နောင် (၁၅)နှစ်ကြာ အုပ်စိုးစဉ်က စရခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ မွန်မူမှ ဘာသာပြန်သည်မှာ မွန် သော်လည်း ထိုမွန်မူသည် (၁၇၅၇) ခုနှစ်တွင် ဟံသာဝတီပျက်ပြီး မွန်ဆရာများက မြန်မာမူကို ပြန်ဆိုခဲ့သော မြန်မာမူ မွန်ဘာသာဖြစ်ကြောင်း နှိုင်းယှဉ်လေ့လာချက်များ တင်ပြနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ဤကား ကြုံကြုံကြုံ၍ ဗဟုသုတအနေဖြင့် တင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၁၉၉၃)ခုနှစ်တွင် တိုက်ရိုက်တက္ကသိုလ်၌ စည်ပါမောက္ခအဖြစ်ရှိစဉ် အိုက်ဗာဝါကျွန်း နာဂါမြို့၌ (၁၀.၄.၉၄)မှစပြီး မေယို (Meio) တက္ကသိုလ်ကို ဖွင့်လှစ်တည်ထောင်မည်ဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့်

အရှေ့တောင်အာရှဆိုတဲ့ရာ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းဘာသာရပ် အမြဲတမ်းပါမောက္ခအဖြစ် လက်ခံပါရန် ကမ်းလှမ်းလာပါသည်။

ထိုတက္ကသိုလ်ကို တည်ထောင်သည့် ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌနှင့် တယ်လီဖုန်းဖြင့် ပြောဆိုရင်း စာရေးသူက ဝမ်းသာစွာဖြင့် လက်ခံကြောင်း ပြန်ကြားခဲ့ရာမှ (၁-၄-၉၄)မှစ၍ ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

စာရေးသူ ထမ်းဆောင်ရမည့် တာဝန်များအနက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် စာသင်ပြရခြင်း၊ နိုင်ငံတကာတွင် သုတေသနစာတမ်းများ ဖတ်ခြင်း၊ အရှေ့တောင်အာရှနိုင်ငံများသို့ ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း၊ ကျောင်းသူ၊ ကျောင်းသားများအား ခေါ်ဆောင်၍ လက်တွေ့ပြသရပါသည်။

သို့နှင့် (၁-၁၀-၉၅)မှစပြီး အမေရိကန် ပြည်ထောင်စုရှိ ဗာဂျီနီးယားတက္ကသိုလ်ကြီးတွင် ကျင်းပသော (၂၈)ကြိမ်မြောက် တရုတ်-တိဗက် နိုင်ငံတကာကွန်ဖရင့် (28th International Conference on Sino-Tibetan) ဘာသာဗေဒနှင့် သဒ္ဒဗေဒသို့ တက်ရောက်၍ ရှေးမွန်ဘာသာတွင် အင်ဒို-အာရီယန် စကားအမျိုး သက်ဝင်နေမှုနှင့် ရှေးမြန်မာသို့ပျံ့နှံ့မှု (Some Indo-Aryan Words in Old Mon Which Spread to Old Myanmar) စာတမ်းကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ မကြာမီပုံနှိပ်ရန် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် စီစဉ်နေပါသည်။

ထို့နောက် ဗွီအိုအေသို့လာရန် ဖိတ်၍ လာရောက်ကာ အသံများ လွှင့်ခဲ့ပါသည်။ ထိုမှ ဂျပန်ပြန်ပြီး ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ စင်ကာပူနှင့် မြန်မာနိုင်ငံများသို့ ခရီးထွက်ခဲ့ပါသည်။

(၁၉-၁၁-၉၅)မှ (၂၂-၁၁-၉၅)အတွင်း မော်လမြိုင်ဘက်သို့ Toyota Ace ကားတစ်စီး ငှားပြီးသွားကြသည်။ (၁၉)ရက်နေ့ နံနက်ခြောက်နာရီ ရန်ကုန်မှထွက်၍ သထုံထမင်းဆိုင်မှာ ဝင်စားကြသည်။ ညနေ လေအာရီကျော်မှ မုတ္တမရောက်သည်။ ကြိုသူများ မုတ္တမကမ်းဘက်ထိ စောစောကပင် ရောက်နေကြ၍ အားအာလှစ၏။ မော်လမြိုင်မြို့တွင်လည်း တွေ့ဆုံစကားပြောရန် လူကြီးများက သုံးနာရီမှစ၍ စောင့်မျှော်နေကြသည်။

မုတ္တမမှ မော်လမြိုင်သို့ အများစီးသည့် သမိန်ဗရမ်း နှစ်ထပ်သင်္ဘော ရွှေခန်းမှာထိုင်၍ သွားကြသည်။ မြစ်ကြီးသုံးသွယ်ဆိုရာ ခေါင်းဆေးကျွန်းက သာယာလှပလွန်းသည်။ မော်လမြိုင်တောင်ရိုးတစ်လျှောက်၊ မုတ္တမတောင်တန်းတစ်လျှောက်၊ မိန်းမချောပေါ်သည့် ဘီလူးကျွန်းကြီးကလည်း လှပသာယာပါပေသည်။ သဘာဝအလှမှာ ပြောဖွယ်ရာ မရှိ။ ရန်ကုန်မှာ စိတ်ချမ်းသာစရာများ တွေ့ရသည်။ အင်းလျားကန် ဟိုတယ်ကြီး ပြုပြင်မွမ်းမံနေပြီ။ ဒေါ်လာဖြင့်သာ ပေးရသည်။ ဟိုတယ်သစ် နဝရတ်နှင့် ဆိမ်းမစ်ပတ်ဗျူးသို့လည်း မိသားစုများအား ဒေါ်လာသုံး၍ ကျွေးမွေးခဲ့သည်။ မိုတယ်နှင့် အင်းကလေးတွေလည်း များလှသည်။ ရာသီဥတုကြောင့် စာရေးသူ နေမကောင်း၍ အင်းတစ်ခုတွင် တစ်နေ့ ဒေါ်လာ (၄၀)ပေး၍ လေးည တည်းခဲ့ရသေးသည်။

တက္ကသိုလ်များ သမိုင်းသုတေသန ဗဟိုဌာနက ကြီးမားကျင်းပသည့် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အရှေ့တောင်အာရှ လေ့လာရေးကွန်ဖရင့်သို့ တက်ရောက်ကာ ပုဂံသမိုင်း အမြင်သစ်စာတမ်းကို တင်ပြခွင့်ရပြီး အသိဟောင်း နိုင်ငံခြားပညာရှင်များစွာနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ရ၍ ဝမ်းသာရသည်။ မှတ်ပုံတင်ကြေးက ဒေါ်လာ (၂၀၀)ပေးရသည်။ ကမ္ဘာမှာ အများဆုံးပါပဲ။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ပဲရစ်၊ တိုကျိုတို့တွင် ဒေါ်လာ (၁၀၀)ပါပဲ။ တိုကျို၌ဆိုလျှင် နိုင်ငံခြားမှ လာသူများကို ထက်ဝက်သာ ယူသည်။ ပါမောက္ခချင်း တူပေမယ့် ဂျပန်မှာ အများဆုံးရကြ၍ ဖြစ်သည်။

(၁၉၉၆)ခုနှစ်ကို မြန်မာခရီးသွားနှစ် Visit Myanmar Year လို့ သတ်မှတ်ထားရာ နိုင်ငံခြားသားများများ လာလည်ကြရန် ကြိုးစားရမည်။ စာရေးသူလည်း ဂျပန်ကျောင်းသူ ကျောင်းသား ခေါ်လာရန် ကြိုးစားလျက်ရှိသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံသို့ ဗီဇာမလိုဘဲ လူတိုင်း တစ်လမျှ လည်ခွင့်ပြုထား၍ နိုင်ငံခြားငွေ အများဆုံးရသည်။ ကျောပိုးအိတ်ဖြင့် အစုတိပလုတ်နိုင်ငံခြားသားများ လမ်းတကာ လျှောက်၊ တစ်နေ့ ငါးဒေါ်လာ၊ ခြောက်ဒေါ်လာပေးကာ အပေါဆုံး Guest House ခေါ် တည်းခို အိမ်ငယ်များတွင် အများဆုံးတည်းကြ၍ လမ်းဘေးဆိုင်၌ စားသောက်ကြသည့်လူတွေကို အများအပြား တွေ့ရသည်။

ကဲ ကော့ဗိန်းခရီးကို ပြန်ဆက်မည်။ မော်လမြိုင်သို့ ညနေ ငါးနာရီမှရောက်ပြီး တူအရင်း ဖြစ်သူ နိုင်ပါလေးနှင့် မိယုံမတို့ အိမ်ကြီးတွင် စုရုံးနေသူ လူကြီးများနှင့် တွေ့ဆုံစကားပြောကြသည်။ အဓိကမှာ မွန်လူမျိုး၊ မွန်စာပေ၊ မွန်စကား၊ မွန်ယဉ်ကျေးမှုများ မတိမ်ကော မပပျောက်အောင် ဆွေးနွေးကြသည်။ ကျွန်တော်နှင့်အတူ လိုက်ပါကြသူများနှင့် မိတ်ဆွေများမှာ နာမည်ကျော် စာရေး ဆရာမကြီး ခင်နှင်းယု (ဒေါ်ခင်စု)၊ (ဒေါ်ခင်ခင်ဝင်း) ကလျာ-ဝိဇ္ဇာသိပ္ပံ၊ လင်းယုန်မောင်မောင်၊ စာရေးသူ၏သမီး ခင်ခင်လှ နှင့် တတိယနှစ် ရူပဗေဒ သင်ယူနေပြီဖြစ်သည့် မြေး မမေရိုးမွန်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

နောက်တစ်နေ့စောစော တိုင်းမင်းကြီး ခေါ် မွန်ပြည်နယ် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာန ပြည်နယ် အုပ်ချုပ်ရေးမှူး စီစဉ်ထားသည့် စက်တပ်လေ့လတ် တစ်စင်းဖြင့် ကော့ဗိန်းရွာသို့ သွားကြ ရသည်။ ယခင်က နှစ်ထပ်သင်္ဘောဖြင့် မော်လမြိုင်မှ ကော့ဗိန်းရွာသို့ရောက်ရန် သုံးနာရီကြာသည်။ ပြိုင်းမြစ်ကမ်းပေါ်ရှိ စာသင်ပြင်၊ တရနာ၊ ကော့လမု၊ ဓမ္မသတ်ရွာများ ဆိုက်ပြီးမှ ကော့ဗိန်းရွာသို့ ရောက်သည်။

ယခု စက်လှေဖြင့်ဆိုလျှင် တစ်နာရီခွဲခန့်လောက်ပဲ ကြာမည်။ စာရေးသူ ငယ်စဉ်က နှစ်ထပ်သင်္ဘောဖြင့် မော်လမြိုင်-ကော့ဗိန်း အသွားအပြန် စီးခဲ့ရသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်းတွင် လှော်တက်ဖြင့် လှော်ရသော ကိုယ်ပိုင်လှေငယ်ဖြင့်လည်း အကြိမ်ကြိမ် သွားလာခဲ့ဖူးသည်။

ထိုနေ့က မော်လမြိုင် ကျိုက်ဖန်ဆိပ်မှ ထွက်ခွာသည့်နှင့် ပြိုင်းမြစ်လယ်တွင် ကျွန်းငယ်များ စွာရှိသည်။ ၎င်းတို့တွင် အုန်းပင်၊ ကွမ်းသီးပင်၊ သရက်ပင်၊ ငှက်ပျောပင်များ ဖွံ့ဖြိုးစိုပြည်စွာ တွေ့ရသည်။ ကမ်းနှစ်ဖက်ပေါ်မှာလည်း လယ်ခင်းများတွင် စပါးပင်များ မှည့်လနီး ဝါလာကြပါပြီ။ ကြည့်နူးဖွယ်ရာပါပဲ။ စာရေးသူတို့၏ နိုင်ငံသည် ဆန်စပါးကို အားထားရသည်။ ဆန်စပါးသည် ကျွန်ုပ်တို့၏ အသက်သွေးခဲဖြစ်ကြောင်း စာရေးသူ စိတ်ကူးရင်း လယ်ကွင်းများကို အာရုံပြုသွား သည်။

ခင်နှင်းယုနှင့် ခင်ခင်ဝင်းတို့က ဝတ္ထုရေးရမည့် အချက်အလက်များကို မှတ်သားရင်း စာပေအကြောင်း စိတ်ကူးကြမည်။ နေ့လယ် နေမြင့်လာ၍ နေထိုးလာသည်။ စာရေးသူနှင့်ကပ် လျက်ထိုင်သူ ခင်နှင်းယုက ခေါက်ထီးဖွင့်၍ နှစ်ယောက်သား ဂျပန်ထီးလှလှမိုးကာ ခရီးသွားကြ ရင်း ထွေရာလေးပါး ပြောသွားကြသည်။ အသက် (၈၀)ကျော် စင်းကျွတ်ရွာမှ လိုက်လာသူ မိတ်ဆွေရင်း နိုင်ရွှေပြည် နှင့် လင်းယုန်မောင်မောင်တို့က ဘီယာမောရင်း အာလူးပေးနေကြသည်။

သမီး၊ တူ၊ တူမ၊ မြေးတွေက တစ်စုနေကြ၍ စကားကောင်းနေကြသည်။ စာရေးဆရာ

ရွှေမြိုင်ခင်မောင်လွင် (ပုခု ကွယ်လွန်)နှင့် လင်းယုန်မောင်မောင်တို့က တစ်ချီတစ်ချီ စာရေးသူနှင့် ခင်နှင်းယုတို့ စကားလက်ဆုံကျနေပုံကို အလစ်တွင် တဖျပ်ဖျပ် ဓာတ်ပုံရိုက်ကြသည်။ အသက် (၇၀)ကျော် အဘိုးကြီး အဘွားကြီး စုံတွဲပုံတွေရိုက်ပြီး သူတို့ ဘယ်မှာဖော်ပြမလဲလို့ စာရေးသူ တွေးပြီး ပြုံးမိသည်။ ဟာသတွေပါလားလို့ ဆိုမိသည်။ ခင်နှင်းယုကတော့ ဘာမျှမသိ။ ဘာမျှ လည်း ဂရုပြုဟန်မတွေ့။ သူက တရားအားထုတ်နေသူပဲ။ စာရေးသူ၏ ကင်မရာကတော့ လှေဝမ်းထဲ ကျသွားလို့ ဘာမျှမရိုက်ခဲ့ရ။ ခင်နှင်းယု မေးမြန်းသမျှ ကော့ပိန်းနှင့် ဒေသတစ်ဝိုက်အကြောင်းသာ ဖြေကြားရင်း သွားကြသည်။ မစုနှင့် စာရေးသူတို့သည် ယနေ့ဆို အနှစ် (၅၀)ကျော် ကွဲကွာခဲ့ကြ သူတွေပါပဲ။

ယင်းသို့ တရွေ့ရွေ့ဖြင့် နံနက်ခင်း နေရောင်ခြည်မှ ခရမ်းလွန်ရောင်ခြည်ကိုခံရင်း သာယာ ဝပြောသည့် မွေးရာဇာတ်ရပ်မြေကို မျှော်ရင်းဖြင့် ဟော... ဆိုက်ပြီ။ ကော့ပိန်းရွာမှ လူကြီးများ၊ ညီအစ်ကို မောင်နှမဆွေမျိုးများ၊ မိတ်ဆွေသင်္ဂဟများ၊ ရပ်ကွက်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေး အဖွဲ့ လူကြီးများ ဆိပ်ကမ်းမှာ စောင့်ကြိုနေကြသည်။ ကမ်းပေါ်ရောက်သည်နှင့် ကျောင်းသူကလေး များက စာရေးသူအား ပန်းကုံးစွပ်ကြသည်။ အဖော်များအားလည်း စွပ်ကြသည်။ လှေဆိပ်မှ ရပ်ကွက်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ရှိသို့ တစ်နိုင်ငံရှိသည့် လမ်းတစ်လျှောက် ဆရာ/ဆရာမ၊ ကျောင်းသူ ကျောင်းသား၊ ရပ်ရွာရှိလူများ ပြည့်ကျပ်လျက် ပန်းခက်များ ဆက်ကြသည်။ နတ်ကတော် ကြီးကမူ အကဖြင့် မြူးကြွစွာ စာရေးသူအား ပန်းကုံးစွပ်သည်။

စာရေးသူ တစ်သက်တွင် ယခုပထမဆုံး ယင်းသို့ လူအများက လိုက်လိုက်လဲ့လဲ့ ကြိုးဖူး သည်။ စိတ်ထဲတွင် ရှက်မိသည်။ *ငါဟာ သာမန်လူတစ်ယောက်ပဲ၊ ဘာကြောင့် သူတို့ ဒီလိုကြိုကြပါ သလဲ* လို့ တွေးမိသည်။ ယင်းသို့ ကြိုဆိုကြမည်ဟု တစ်ခါမျှ မမျှော်လင့်ခဲ့ပါ။ ရပ်ကွက်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ရှုံး ရောက်လျှင် ယခင် ကော့ပိန်းလို့ ရေးခဲ့ရာမှ ကော့ပိန်းရွာဟူ၍ စာရေးသူ ပြင်နိုင်သည့်အတိုင်း စာလုံးပေါင်း ပြောင်းလာသည်ကို ကွေ့ရသဖြင့် အထူးဝမ်းသာမိသည်။ *ငါ့စကားကို သူတို့ လိုက်နာကြသေးပဲ* ဟု စိတ်တွင် ကျေနပ်နေမိသည်။ ခန်းမကြီးတွင် ထိုင်မိကြလျှင် ရွာမှ စီစဉ်ထားသည့်အတိုင်း အဆို၊ အက၊ အတီး၊ အမှုတ်တို့ဖြင့် တင်ပြကြသည်။ အထက ကျောင်းသူ အလှပဂေးများက နတ်ယိမ်းဖြင့် ကပြပုံကိုမြင်လျှင် အထူး ပီတိဖြစ်မိ၏။ တစ်ဖန် "ကောင်းကြီးသင်္ခါ" မွန်သီချင်းကြီးကို မွန်စာသားတို့ဖြင့် ဆိုပြသ ကြားရပြန်တော့ ဝမ်းဆီထိသလို သောမနဿ ဖြစ်ရသည်။

စာရေးသူ ရန်ကုန်ရောက်စက ဂရိတ်ဘီးစိန်ခြံထဲတွင် အနုပညာသည် ဒေါ်စောရှင်ထံမှ ကောင်းကြီးသင်္ခါ သီချင်းကြီးကို ကြိုးစားသင်ခဲ့ဖူးသည်။ ဂီတ ပီသောဒန့်ကျမ်းရှိ မွန်သီချင်းကြီး များကား ဘယ်တော့မျှ မရိုးနိုင်ပါပေ။ သီချင်းသံကြားလျှင် မေ့ရင်၊ ကြည်ကြည်ဌေး၊ တင်တင်မြ၊ ထား စသူများကို သတိမရဘဲ မနေပါ။ သူတို့ပါလာလျှင် ဘယ်လောက်ကောင်းလိမ့်မလဲဘဲ။

မွန်ယဉ်ကျေးမှု ဖြေပျော်မှုပြီးလျှင် စာရေးသူက ကျပ်သုံးသောင်း၊ တူဖြစ်သူ *နိုင်ပါလေး၊ မိယုံ* တို့က ကျပ်တစ်သောင်း ဆုချီးမြှင့်ခဲ့ကြသည်။ မွန်ယဉ်ကျေးမှုကို အားပေးရမည်။ ကော့ပိန်းရွာ တွင် မွန်ယဉ်ကျေးမှုမြှင့်တင်ရေးအတွက် နှစ်နှစ်တစ်ကြိမ်ဖြင့်ပွဲလုပ်၍ ဆုချီးမြှင့်ရန် ထာဝရ ရန်ပုံ ငွေအဖြစ် စာရေးသူ ကျပ်နှစ်သိန်း လှူခဲ့သည်မှာ သုံးနှစ်ကျော်ခဲ့ပြီ။ ဆက်လက် လှူပါဦးမည်။

ထို့နောက် ရပ်ကွက်ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှု တည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ဟန်သိန်း အိမ်တွင် မွန်ထမင်း၊ ဟင်း၊ ငါး၊ ဝက်စရာစုံ၊ ပင်ကျရည်ပါ မြန်မာ့ယုဂ်ရေ သုံးဆောင်ကြပြီး စာရေးသူက မိဘအုတ်ဂူသို့ ဖုန်းအိုးနှစ်လုံးဖြင့် သွားကန်တော့၍ အမျှပေးဝေသည်။ အဖော်များရော ဆွေမျိုးများ ကပါ လိုက်ပါကြသည်။ ဓာတ်ပုံများရိုက်ကြသည်။ စာရေးသူငယ်စဉ်ကပင် ရွာအမည်ကို ကော့မိန်း ဟုသာ ဖတ်ခဲ့ရသည်။ စာရေးသူ စာတတ်ပေတတ် ဖြစ်လာတော့ မွန်လို ကိမ်းဟု ရေးဖတ်ရသည်။ 'အိုးကုန်း၊ အိုးသည်ကုန်းရွာ' ဟု အနက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် မူးယစ်သောဘိန်းနှင့် လုံးဝမဆိုင်၍ 'ကော့မိန်း' ဟုသာ ရေးကြပါရန် သာရေး နာရေး အလှူအတန်း စာရေးများ၊ စာရွက်စာတမ်း၊ သတင်းစာ၊ မဂ္ဂဇင်းများတွင် စာလုံးပေါင်းပြင်ကြစေလိုပါသည်။ မှားအစဉ် ပြင်လေဆိုသလို ပြင်ကြရပါမည်။

စာရေးသူ ငယ်စဉ်က အိမ်ကြီးအိမ်ကောင်းများစွာ ကော့မိန်းရွာတွင် ရှိခဲ့သည်။ အစိုးရ အရာရှိများ၊ အရေးပိုင်များလာလျှင် တည်းခိုရန် ဗိုလ်တံကြီးမှာ နှစ်ထပ်ဖြစ်သည်။ ဝင်းကြီး ခြံကြီး၊ ရေတွင်းကြီးမှာ စက်တပ်ထားသည်။ ဘုန်းကြီးကျောင်းကလည်း အလွန်ကြီးပြီး ဝင်းလည်း ကျယ်ဝန်း၍ ဇရပ်များ၊ သိမ်ကြီးများ၊ စာသင်ကျောင်းကြီးများလည်း ရှိသည်။ ဓမ္မာရုံကြီးလည်း အလွန်ကြီးမားသည်။

စာရေးသူ တစ်နှစ်သားအရွယ်တွင် မွန်ထုံးစံအတိုင်း ရွာဘုန်းတော်ကြီးထံ သားကိုအပ်၍ နာမည်မှည့်စေသည်။ ဘုန်းကြီးက ရပ်ရည်လဲကွဏာကိုကြည့်ပြီး 'မောင်ပန်းလှ' ဟု အမည်ပေး ခဲ့သည်။ အသက် (၂၀)ပြည့်၍ ရဟန်းခံပြီးမှသာလျှင် 'နိုင်ပန်းလှ' ဟူ၍ ခေါ်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ရဟန်းမခံဖူးလျှင် 'နိုင်' ဟူ၍ ခေါ်ခွင့်မရှိပါ။ နိုင်ဟု မြန်မာလိုရေးသော်လည်း မွန်လို 'နာ' ဟု ရေးသည်။ မူရင်းဇာစ်မြစ်မှာကား သက္ကတ၊ ပါဠိ 'နာယက' ဖြစ်သည်။ နာယက-နာယ-နာ (NAI) ဟူ၍ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အသံထွက်မှာ NAI သာထွက်သည်။ မြန်မာလို ထိုအသံဖြင့် စာလုံးပေါင်းမရ၍ 'နိုင်' ဟူ၍ ရေးနေကြခြင်း ဖြစ်သည်။ 'နိုင်နင်း' အောင်မြင်၊ အောင်နိုင်' ဟု အနက်မရှိ။ ကြီးသည်၊ အဆင့်မြင့်သည်၊ ပါဠိမှာ 'ဥက္ကဋ္ဌ' ထက် မြင့်သည့် 'နာယက' ဟု အနက်မှန်ဖြစ်ပါသည်။ Great ပေပဲ။

ကျောက်ရိတ်မြို့နယ် ကော့မိန်းသည် ရွာကြီးဖြစ်သည်။ မော်လမြိုင်မှ ကျွဲခိုး ခရီးထက်ဝက် ဖြစ်သည်။ ကော့မိန်းရွာနှင့် တစ်ဆက်တည်း ကော့ပေါက်ရွာ (ဗျိုင်းရွာ)၊ ဘုရားကြီးရွာ၊ မင်းရွာ၊ လိမ္မော်ကုန်း၊ ခြံသမားဘဝမှ ချမ်းသာလာပြီး မော်လမြိုင်၊ ရန်ကုန်၊ မိုးကုတ်အထိ ကော့မိန်းရွာသား များ အိမ်ရာကြီးများ ဝယ်နိုင်ကြသည်။ ရွာကတော့ မကြာခဏ သဘာဝမီးဒဏ် အခါခါပင်ခံရ၍ အကြိမ်ကြိမ် ပြာကျခဲ့ရသည်။

စာရေးသူမိဘ အိမ်ကြီး၊ ခြံကြီး၊ စပါးကျီ၊ အုန်းခြံများ မရှိတော့ဘဲ တဲကလေးသာ ရှိတော့သည်။ မီးဘေးလွတ်ကင်းမည် ဆိုပါက မကြာမီ တစ်နှစ် နှစ်နှစ်အတွင်း နဂိုအတိုင်း ပြန်လည် တိုးတက်လာမည်မှာ မလွဲဟု စာရေးသူ မျှော်လင့်သည်။ ရွာတွင် အထက်တန်းကျောင်း ရှိပြီဖြစ်၍ စာကြည့်တိုက်နှင့် ပြတိုက်ဖွင့်ပေးရန် စာရေးသူ စိတ်ကူးပါသည်။ စာရေးသူ မိဘ အိမ်ဟောင်းအနီး၌ ရှေးက အိုးဖုတ်ကုန်းကြီးမှာ လူဦးရေများလာ၍ ကုန်းကိုပြုပြီး အိမ်ရာတွေနှင့် ပြည့်နှက်သွားလေပြီ။ ကော့မိန်းရွာနှင့် သုံးမိုင်ကွာ ကျောက်တောင်ဂူကြီးအတွင်းတွင် လွန်ခဲ့သော

အနှစ် (၅၀၀)အတွင်းက ရှင်စောပု၊ ဓမ္မစေတီမင်းလက်ထက်က လှူဒါန်းခဲ့သော ကျောက်ဆင်းတု တော်များ၊ သစ်သားဆင်းတုတော်များ ရွှေချပြီး လှူထားခဲ့သည်များ များစွာ တွေ့ခဲ့ဖူးသည်။ ယခုအခါ တစ်ဆူတလေ ကျန်ပါပြီးမလားဟု စိုးရိမ်မိသည်။

(၁၉၆၂) ခုနှစ်တွင် မြန်မာ့တပ်မတော်၏ အကူအညီဖြင့် နားလှည်းဖြင့် စာရေးသူနှင့် အဖွဲ့ဝင်များ ရောက်ခဲ့၍ မော်လမြိုင် မွန်ပြတိုက်တွင် တစ်ဆူနှင့် ရန်ကုန် ဓာတ်ပေါင်းစုံကျောင်းတွင် တစ်ဆူ လူအများ ဖူးမြော်နိုင်ရန် စုဆောင်းခဲ့ဖူးသည်။ ရှိသေးသည်။

ကော့မိန်းရွာသို့ (၂၀-၁၁-၉၅) နေ့တွင် နေချင်းပြန် ခရီးသွားခဲ့ပြီးနောက် (၂၁)ရက်နေ့ တွင် သံဖြူဇရပ် စစ်သင်္ချိုင်း၊ ကျိုက္ခမီဘုရားနှင့် ကျိုက်မရောဘုရားသို့ ခရီးဆက် ဘုရားဖူးခဲ့ကြ ရသည်။ ကျိုက်မရောမြို့ကလေးတွင် စာရေးသူနှင့် နာမည်တူ လူလတ်တစ်ဦး မြို့နယ်ဥက္ကဋ္ဌဟောင်း နိုင်ပန်းလှက လိုက်လံစွာ ကြိုဆိုစဉ်ခံခဲ့ရသည်။ (၂၂)ရက်နေ့ စောစောတွင် အစိုးရဧည့်ရိပ်သာ အမှတ် (၁)မှ ထွက်ခွာပြီး ဒဂုန်ရွှေမြို့တော်အရောက် တစ်နေ့ခရီး အပြီးနှင့်ခဲ့ရသည်။

ထူးခြားချက်မှာ နေရာတိုင်းတွင် ဘူးသီးကြော်ဆိုင်မှာပင် ဟင်နီကင်ဘီယာ ရနိုင်ခြင်းကို စာရေးသူ အံ့သြမိသည်။ စာရေးသူသည် အသက် (၇၃)နှစ်ရှိပြီ။ နောင်ကို အနှစ် (၂၀)နေရဖို့ မလွယ်ပါ။ အသက်ရှင်နေသမျှ

(၁) ကော့မိန်းရွာတွင် မွန်ယဉ်ကျေးမှု ဖွံ့ဖြိုးရန် ထာဝရ ရန်ပုံငွေ ဆက်လှူဒါန်းမည်။

(၂) မော်လမြိုင်မြို့တွင် နှစ်စဉ် တက္ကသိုလ်ဝင် (က)ဆင့် အောင်သူများအား မွန် မြန်မာ စာမေးပွဲကျင်းပ၍ ဆုချီးမြှင့်မည်။

(၃) ရွှေတိဂုံတွင် မွန်ရဟန်းပါအဖွဲ့အား မွန်ကျောက်စာ တော်သူများနှင့် အစိုးရ ပရိယတ္တိစာမေး ပွဲတွင် မွန်ဘာသာဖြင့် ဖြေဆိုရာတွင် တော်သူများအား ဆုချီးမြှင့်စေမည်။

လောလောဆယ် ကော့မိန်းရွာတွင် ကျပ် (၂)သိန်း၊ မွန်အမျိုးသား ထာဝရ ရန်ပုံငွေအဖြစ် ဘဏ်သွင်းစေခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ဆက်လက်တိုးခဲ့ လှူဒါန်းရန် ဂျပန်ရောက် မွန် - မြန်မာလူငယ်များထံမှ ရသမျှနှင့် စာရေးသူ၏ ပင်ငွေများနှင့် နှစ်ဆန်းတွင် ပို့ပေးမည်ဖြစ်ပါသည်။

[ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ် ၄၂၉ (ဧပြီ၊ ၁၉၉၆)]

သမိုင်းအထောက်အထားဖြစ်သော အုတ်ခွက်ဘုရားများ

အင်္ဂလိပ်လို 'Terracotta Votive Tablets' ကို ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန ကျောက်စာဝန် ဦးမြက အုတ်ခွက်ဘုရားဆင်းတုတော်များဟူ၍ ရေးခဲ့သည်။ ကျွန်တော် တို့လည်း အုတ်ခွက်ဘုရားဟုလိုက် ရေးပါသည်။ ဦးမြက(၁၉၆၁)ခုနှစ်မှာ ဒီအကြောင်းတွေကို စာအုပ်နှစ်အုပ် ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အုတ်ခွက်များကို 'G.H.Luce' ကလည်း အလေးထားစုဆောင်းကာ သူ့ Magnum Opus (Master Piece) ဖြစ်သည့် OBEP စာအုပ်ကြီးသုံးတွဲကို နယူးယောက်တက္ကသိုလ်က (၁၉၆၉)ခုနှစ်မှာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ စာအုပ်တွေက သိပ်ကြီးပြီး ဈေးကလည်းကြီးသည်။ သူ့အနေနှင့်ဆယ်စုံသာ မေတ္တာလက်ဆောင် ပေးခွင့်ရှိသည်။ ကျွန်တော်လည်း တပည့်ကျော်ဖြစ်လို့ တစ်စုံရရှိခဲ့သည်။ သူ့စာအုပ်တွက်တဲ့ နှစ်အလွန်လေး (၁၉၇၁)ခုနှစ်၌ မိုးမိတ်မြို့ ရွှေစာလီဘုရားမှာ အဆော်ရထားမင်း၏ အုတ် ခွက်ဘုရားတစ်ချပ် တွေ့ရသည်။ နောက်ကျောတွင် မွန်လို ရေးထားပါသည်။ မျက်နှာဘက်မှာ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားနှင့် ပွင့်ပြီးခဲ့သော ဘုရားကိုးဆူတို့က ခြံရံထားပါသည်။ ပုံတော်တွေက တခြားပါဠိလို ရေးထားသည့် အဆော်ရထားမင်း၏ အုတ်ခွက်ဘုရားများနှင့် တစ်ပုံတည်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်လည်း ရှေးဟောင်းသုတေသနမှာ အမှုထမ်းနေပြီ ဖြစ်သည့်အချိန်ပါ။ ချက်ချင်းပင် ဓာတ်ပုံကူးပြီး ဘီလပ်ရှိ ဆရာကြီးလုစ်ထံ ပို့ခဲ့၏။ သူလည်း အရမ်းဝမ်းသာပြီး သူ့စာအုပ်မှာ အမှားမော်ပြမည်ဟု စာပြန်ခဲ့၏။ (၁၉၈၃)ခုနှစ်မှာ ဆက်လက်ပြီး အလားတူ အနိရုဒ္ဓဒေဝဘွဲ့ခံ အဆော်ရထားမင်းကြီး၏ မွန်စာပါ အုတ်ခွက်ဘုရားတစ်ချပ် ချင်းတွင်း မြစ်ဝှမ်းရှိ ပုဂံနှင့် မိုင်ပေါင်း (၂၀၀)ကျော်ဝေးသည့် ကလေးမြို့တွင် ထပ်မံ တွေ့ရှိရပြန်သည်။ ထို ၁၉၈၃ ခုနှစ်မှာပင် ပခုက္ကူမြို့မှ အဆော်ရထားမင်း၏ မွန်စာပါ အုတ်ခွက်တစ်ချပ် ရခဲ့ပါသည်။ ဆရာလုစ် ကွယ်လွန်ပြီဖြစ်၍ အကြောင်းမကြားနိုင်တော့ပေ။ ဆရာလုစ်သည် (၁၉၁၂)ခုနှစ်မှ (၁၉၆၅)ခုနှစ်ထိ အမှုထမ်းပြီး အင်္ဂလန်သို့ပြန်၏။ သူသည် (၁၉၇၉) ခုနှစ်တွင် ကွယ်လွန်ခဲ့၏။ သူ့ဇနီး ဒေါ်တီတီလုစ်က နောက်မှ ကွယ်လွန်ပါသည်။

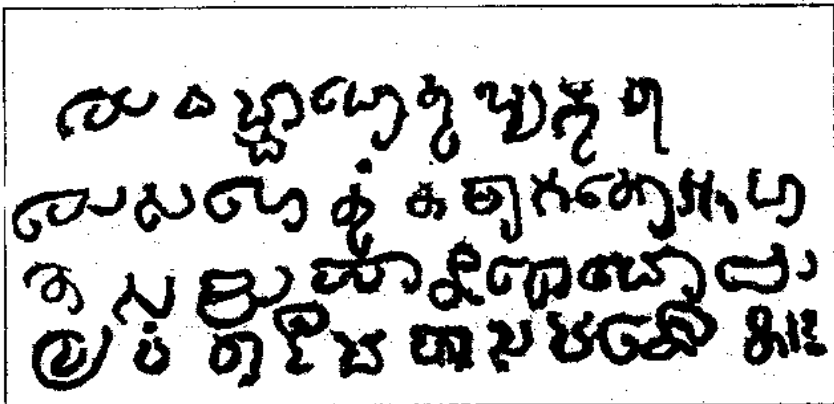
ဆရာလုစ် ပြန်သွားပြီး သူကွယ်လွန်သည့်အထိ မွန်ကျောက်စာ၊ မွန်မင်စာနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး အဖတ်မှားခဲ့တာတွေနှင့် သူ အနက်ပြန်မှားခဲ့တာတွေကို စာရေးသူနှင့် အပြန်အလှန် ရေးခဲ့သည့် စာများကို ဖိုင်တွဲထားပါသည်။ ဒီဆရာကြီးသည် ကျွန်တော်၏ ဆရာရင်းဖြစ်ပေမည် သူမှားတာကို တင်ပြတော့ ကျေးဇူးတင် ဝမ်းသာပြီး သူ့စာအုပ် နောက်ဆက်တွဲမှာ ပြင်ဆင်ချက်ပြကာ စာရေးသူအား ကျေးဇူးတင်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်သူ ဖြစ်ပါ၏။ လောကမှာ အမှားကို ဝန်ခံသူ သိပ်ရှားပါ၏။

မွန်ထဲက ကျောက်စာရွာမှ ဦးချစ်သိန်း 'ဆင်ကြင်းတော'ကို 'ကုက္ကိုတော'ဟု မွန်ကျောက်စာ ဘာသာပြန်များခဲ့ခြင်းကို စာရေးသူ၏ ဆောင်းပါးဖတ်ပြီး ဝန်ခံခဲ့၏။ မွန်ဖတ်စာအုပ်များ ပြုစုသူ အရှင်ဦးဝါယမလည်း အမတ် ဝေါဟာရကို ပါဠိ အမစ္စမ္မ လာကြောင်း ရေးခဲ့ပါသည်။ စာရေးသူက အမတ်ဝေါဟာရသည် ပါဠိသက် မဟုတ်။ သက္ကတ အမာတုမှ မွန်မှာ အမာတ်ဖြစ်လာကြောင်း ကျောက်စာအထောက်အထားတင်ပြ၍ ဝန်ခံသွား၏။ မြန်မာအဘိဓာန်ဆရာကြီး နှစ်ဦးတို့ကို ရင်းနှီး၍ အကျိုးသင့်အကြောင်းသင့် သူတို့အမှားကို တင်ပြခဲ့သော်လည်း လုံးဝ လက်မခံခဲ့ပေ။ ယခုလည်း ကျွန်တော် အင်္ဂလိပ်လို ရေးခဲ့သည့် စာအုပ်အပေါ် ပြန်ဆိုသူအချို့က မှားနေကြတာ တွေ့ရပါသည်။

ဥပမာ 'ပညာရှင်'ကို 'Scholar'ဟု ကျွန်တော် ရေးခဲ့သည်ကို 'ပညာသင်'လို့ ရန်ကုန်မှ B.A,B.L. အောင်ထားသူက ပြန်၏။ သူတို့သိသည်မှာ 'state scholar'ပဲကို။ နိုင်ငံခြား ပညာသင် လွှတ်တာ 'state scholar' လို့ ခေါ်ခဲ့တာကိုပဲ သိကြ၏။ ပြီးတော့ မွန် ဓမ္မသတ် (၁၁)မျိုးနှင့် ဘာသာပြန်များကို 'Eleven Mon Dhammasat Texts and Translations' ဟူ၍ ကျွန်တော် ရေးခဲ့သည့်အပေါ် မြန်မာပြန်သူတွေက 'မွန်ဓမ္မသတ် ပြဋ္ဌာန်းချက် (၁၁)မျိုးနှင့် ဘာသာပြန်များ'ဟု ပြန်ခဲ့တာဟာ ကျွန်တော် ငယ်စဉ်က ကျောင်းမှာ 'English Text, English Composition' ဆိုသည်ကို သတ်ရပါသည်။ 'Text' ဆိုသည်မှာ ပြဋ္ဌာန်းချက်မဟုတ်ပါ။ 'Pali Text Society' ဆိုသည်မှာ ဘိလပ်မှာ အသင်းကြီးရှိပါသည်။ 'ပါဠိစာပေအသင်း'ဖြစ်ပါသည်။ 'Mon Text, Myanmar Text' ဆိုလျှင် မွန်လိုရေးထားသည့်စာမူ၊ မြန်မာ ဘာသာစာမူ ဖြစ်ပါသည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက် စာအုပ်များ ဆိုလျှင် အင်္ဂလိပ်လို 'Prescribed Text-Books' ဟု ရေးပါသည်။ ဆရာဝန်က လူနာကို ဆေးပြဋ္ဌာန်းလျှင် 'Prescription'ဟူ၍ နာမ်ပုဒ်အနေနှင့် ရေးသည်။ ဒါက စကားစပ်လို့ပါ။

ယခု အုတ်ခွက်ဘုရားအကြောင်း ဆက်ရေးပါမည်။ ရှေးက အိန္ဒိယပြည်တွင် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီး နှစ်ပေါင်းများစွာကြာသည့်အခါ၌ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တွေဟာ ဂေါတမ ဗုဒ္ဓဆင်းဘုတော် များ ပြုလုပ်ကိုးကွယ်လာကြ၏။ ကျောက်ဆင်းတု၊ ကြေးဆင်းတု၊ သစ်သား စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး ပြုလုပ်ခဲ့ကြ၏။ နှောင်းခေတ်မှာ လွယ်ကူသည့်နည်းနှင့် ဘုရားရုပ်တု ဆင်းတုတော်များကို အုတ်ခွက် အဖြစ် ခိုက်ခွက် (Mould) များသုံးကာ အုတ်ခွက်တို့ကို အရွယ်မျိုးစုံ ပြုလုပ်လှူဒါန်း ကိုးကွယ်ကြ ၏။ အောက်ဘက် သို့မဟုတ် နောက်ကျောတွင် အလှူရှင်အမည်၊ ဆုတောင်းစာများကို သက္ကတ၊ ပါဠိဘာသာများဖြင့် ရေးလေ့ရှိ၏။ တချို့ကို စဉ်းသုတ်ကာ အရောင်စုံဖြင့် ပြုလုပ်သည်လည်း ရှိပါ၏။ အိန္ဒိယမှ ဖျံနုပြီး ရခိုင်၊ ပျူ၊ မွန် မြန်မာနိုင်ငံသာမက ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံအထိ ရောက်ခဲ့ ၏။ ရှေးမွန်စာများ ပါနေသည်ကို ရှေးမွန်နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့တဲ့ ဒွါရဝတီ (ယခု ထိုင်းနိုင်ငံ)မှာရော အထက် အောက် မြန်မာနိုင်ငံမှာပါ များစွာတွေ့ခဲ့ရပါ၏။ တချို့အုတ်ခွက်တွေမှာ ဗုဒ္ဓဘုရားပုံက တစ်ဖက်၊ ကျောဘက်မှာ ယေဓမ္မာဂါထာပုံ ပြုလုပ်ပူဇော်၏။ ယေဓမ္မာဂါထာသည် သက္ကတနှင့် ပါဠိလိုများ၏။ တချို့ သက္ကတ၊ ပါဠိရောလျက်လည်း တွေ့ရ၏။ တချို့မှာ နာဂရီအက္ခရာ၊ တချို့ မွန်အက္ခရာ၊ နောက် ရာဇကုမာရ်ခေတ်မှစပြီး မြန်မာအက္ခရာဖြင့် ရေး၏။ ယေဓမ္မာဂါထာဆိုသည်မှာ မြတ်စွာဘုရား ၏ တရားဓမ္မ အယူဝါဒတွေရဲ့ အနှစ်သာရအကျဉ်း ဖြစ်ပါသည်။ ယေဓမ္မဂါထာကို ပဉ္စဝဂ္ဂီငါးပါး

အနက် ရှင်အဿမိမထေရ်က ရှင်သာရိပုတ္တရာနဲ့ ရှင်မောဂ္ဂလာန်တို့အား ဟောကြား၍ အရှင်နှစ်ပါးတို့က ဗုဒ္ဓ၏အဂ္ဂသာဝက ဖြစ်လာပါသည်။ ဒါကြောင့် ဒီယောဓမ္မာ ဂါထာဟာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များအတွက် အမြတ်တန်းစွာ ဆိုလေ့၊ ရေးသားလှူဒါန်းလေ့ရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အေဒီ (၆)ရာစုခေတ် ဒွါရဝတီ မွန်နိုင်ငံဟောင်း ပရပထုံ (ပထမဘုရား)မှာ တွေ့သည့် မွန်အက္ခရာဖြင့် ပါဠိလို ရေးထားသည်ကို အောက်ပါဓာတ်ပုံအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

မွန်နိုင်ငံဟောင်း ဒွါရဝတီ နန့်ပထုံမြို့ ပရပထုံဘုရား၌ တွေ့ရသော ယောဓမ္မာဂါထာပုံ

ခေတ်အက္ခရာဖြန်

ယောဓမ္မာ ဟောတုပ္ပဘဝါ

တေသံဟေတုံ တထာဂတောအာဟ

ဟေ သဉ္စ ယောနိရောဓော

ဧဝံဝါဒီ မဟာသမဏောတိ။

မှတ်ချက်။ ။ သမဏောအစား သမဏောဟုလည်း ရေးခဲ့သည်။

အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ-

(ယောဓမ္မာ - အကြင်ဓမ္မတရား ငါးပါးတို့သည်၊ ဟောတုပ္ပဘဝပါ - အကြောင်းဖြစ်သော

သစ္စာတရားများသာလျှင် အဦးအစရှိကုန်၏။ တေသံဟေတုံ - ထိုဓမ္မာငါးပါး တရားတို့၏အကြောင်း

ဖြစ်သော သစ္စာတရားများကိုလည်း၊ တထာဂတ - မြတ်စွာဘုရားသည်၊ အာဟ - ဟောဘော်မူ၏။

ဟေသဉ္စ - ထိုအကြောင်းဖြစ်သော သစ္စာတရားတို့၏၊ ယောနိရောဓော - အကြင်ချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော

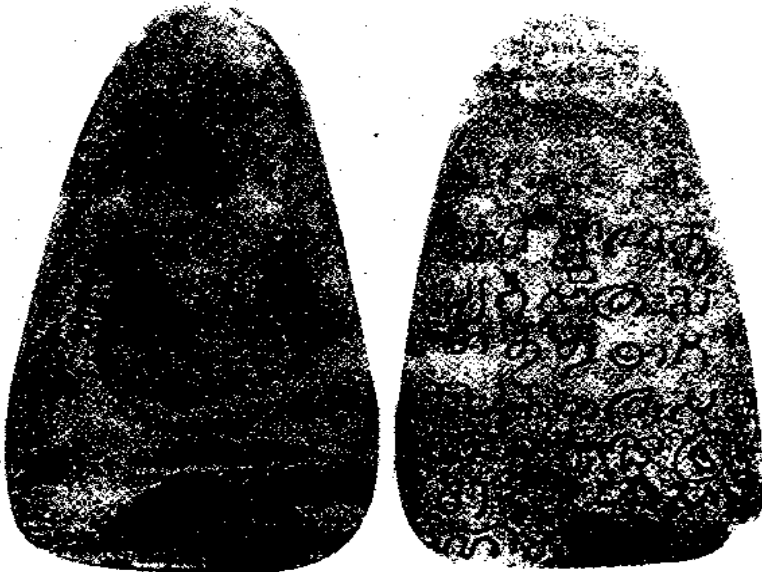
နိရောဓ သစ္စာသည်ရှိ၏။ ထိုချုပ်ငြိမ်းရာဖြစ်သော သစ္စာတရားကို၊ မဟာသမဏ - ရဟန်းကြီး

မြတ်စွာဘုရားသခင်သည်၊ ဧဝံဝါဒီ - ဤသို့သောအယူဝါဒရှိ၏)

www.monlibrary.com

ဤဂါထာကို ဆရာလုပ်၏ မြန်ဆိုချက်မှာ

'The things which arise from a cause, of these the Tathagata (Buddha) has stated the cause. Of these also there is a means of suppression. Such is the teaching of the Great Ascetic Mahāsamana = Buddha ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူ (၆)ရာစု ခေတ် မြန်အက္ခရာဖြင့် ရေးခဲ့သည့် ယေဓမ္မာဂါထာပါသော အုတ်ခွက်တစ်ချပ်ကို ဗိုလ်တထောင် ဘုရားမှာလည်း တွေ့ခဲ့သည်။ ဘုရားစေတီပြခန်းမှာ ရှိပါသည်။ အရွယ်မှာ အတော်ငယ်ပါသည်။ ယင်းခတ်ပုံမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်၏။

အေဒီ (၆)ရာစု နောက်ကျောမှာ 'ယေဓမ္မဂါထာ' ပါသော စစ်အတွင်းရရှိသည့်
ဗိုလ်တထောင်ဘုရား အုတ်ခွက်ဘုရားပုံ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အုတ်ခွက်ဘုရားများ တွေ့ရှိခြင်းကြောင့် အနော်ရထာမင်း၏ ဘွဲ့ကို မဟာရာဇတြိအနိရုဒ္ဓဒေဝနှင့် မဟာရာဇသီရိအနိရုဒ္ဓဒေဝ ဟူ၍ တွေ့ရှိရသည်။ အထူးမှာ မြင်းကပါ ရွာ တောင်ဘက် ဂူဟောင်းအမှတ် (၄၄၁) အနီး၌တွေ့ရသော အနော်ရထာမင်း အုတ်ခွက်ဘုရား ကျောဘက်ရှိ ပါဠိ၊ သက္ကတစာ၊ နာဂရီအက္ခရာဖြင့် ရေးထားသည့် ယေဓမ္မာဂါထာ၏ အဆုံးစာ မှာ 'ဇဝံဝါဒီတြိ အနိရုဒ္ဓဒေဝ'ဟု ပါရှိခြင်းဖြစ်သည်။ မဟာသာမဏအစား မင်း၏အမည်ဖြစ်ပြီး ဘွဲ့မှာလည်း တခြားအုတ်ခွက်များတွင် 'အနိရုဒ္ဓ'ဟူ၍သာ ရေးခဲ့သော်လည်း ဤတစ်နေရာတည်း ၌ 'အနိရုဒ္ဓ'ဟု ရေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤအုတ်ခွက်ရှိ ယေဓမ္မာဂါထာအရ အနော်ရထာမင်းကြီး သည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားသခင်၏ အယူဝါဒကို လေးနက်စွာ ယုံကြည်နေကြောင်း ဖော်ပြခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ အခြားထူးခြားချက်ကတော့ အနော်ရထာမင်း၏ အုတ်ခွက်အချို့မှာ ဗုဒ္ဓဘုရားပုံ မဟုတ်မူ

ဘဲ မြောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ မဟာယာနဂိုဏ်းဝင်များ ကိုးကွယ်သည့် ‘လောကနာထ’ ဘုရား လောင်းပုံ ဖြစ်နေခြင်းပင်။ လောကနာထ (ဝါ) လောကသခင် = Lord of the world သည် သက္ကတဘာသာ တွင် ‘အဝလောကီတောဗ္ဗရ’ ဟု ခေါ်သည်။ သို့မှား အသွင် (၁၀၈)မျိုးရှိသည်။ ဣတ္ထိလိင်အသွင်ကို တရုတ်ပြည်၌ ကွမ်မင် ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဂျပန်တွင် ကွမ်နန် ဟူ၍လည်းကောင်း ‘Goddess of Mercy’ အဖြစ် ကိုးကွယ်သည်။ မြောက်ပိုင်းဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များက လောကနာထ ဘုရား လောင်းကို ကယ်တင်ရှင်အဖြစ် ယုံကြည်ကိုးကွယ်သည်။ လောကနာထသည် ဂေါတမဘုရား နိဗ္ဗာန်စံပြီး နောင်ပွင့်မည့် အရိမေတ္တယျ ဘုရားမတိုင်မီ လောကသား မိန်းမ ယောက်ျား သတ္တဝါအားလုံးကို နိဗ္ဗာန်သောင်ကမ်းသို့ ပို့ဆောင်နိုင်သည်ဟု ယုံကြည်သည်။ အနော်ရထာမင်း၏ အုတ်ခွက်များအနက် လောကနာထရုပ်ပါသည်ကို ပခုက္ကူအနီး ကန်သစ်တွင် တစ်ချပ်နှင့် ဒလ (တွံတေး)အနီး ဗစင်းနှင့် ကန်ဘုံတို့တွင် တွေ့ရှိရပါသည်။ နောက်ကျောရှိ စာတွေမှာ ‘မွန်စာမဟုတ်ပါ။’ မွန်အက္ခရာဖြင့် ပါဠိဘာသာတွေနဲ့သာ ရေးထားပါသည်။ ကန်ဘုံ၌တွေ့ရသော ပါဠိစာမှာ [သော လောကနာထော၊ မဟာရာဇ သီရိအနိရုဒ္ဓ ဒေဝေနတော၊ ဝိမုတ္တတ္ထံ၊ သဟတ္ထေဇ္ဇဝါဟိ] ဖြစ်သည်။ အနက်အဓိပ္ပာယ်မှာ ‘ဤလောကနာထ (ဘုရားလောင်း)၏ ဆင်းတုတော်ကို သီရိအနိရုဒ္ဓဒေဝ ဘွဲ့အမည်ရှိသောမင်းကြီး သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ပါရ ခြင်းအကျိုးငှာ မိမိလက်တော်ဖြင့်ပင် သွန်းလုပ်တော်မူ ပါသည်။’

အခြားအုတ်ခွက်များတွင် ‘သော ဘဂဝါ’ဖြင့် စရေး၍ ‘ဤ ဘဂဝါ မြတ်စွာဘုရားဆင်း တုတော်...’ အထက်ပါအတိုင်း ဆုတောင်းထားပါသည်။ ပါဠိ သီရိမု သီရိ ဟူ၍ မြန်မာတွင် ပြောင်းခဲ့သည်။ သက္ကတ ဂြိမ္မ မွန်တွင် ဩ → ဩ ဖြစ်လာသည်။ မြန်မာတွင် သရေ(အသရေ) ဟူ၍ ပြောင်းခဲ့ပါသည်။ ရှေးမွန် ကျောက်မြို့မှ ကုန်ဩ(ကုန်သီ)ဟုပြောင်းပြီး မြန်မာတွင် ကျက်သရေ ဟူ၍ ပြောင်းလာခြင်းဖြစ်သည်။ ကျက်သရေ နတ်သမီး၊ ဂုဏ်သရေ၊ ဂုဏ်ကျက်သရေ စသည်ဟူ၍ သုံးသည်။ ကျောက်စာမတတ်သူ ပညာရှိကြီးတွေက စားတဲ့ ‘ကြက်’ နဲ့ စာလုံးပေါင်းလိုသဖြင့် ရေးထုံးကျမ်း ပြုစုစဉ်က ပြဿနာပေါ်ခဲ့သည်ကို သတိရမိသေးသည်။ ‘ပျူ’ကိုလည်း ‘ပြူ’နှင့် ရစ်ချင်ကြသေးသည်။ ပညာရှင်ဖြစ်လိုက ကျောက်စာပါတတ်ရမည်။

(၁၉၇၉)ခုနှစ်တွင် သထုံမြို့ဟောင်း ကေလာသတောင်ခြေရှိ အရက်သည်မရွာ၊ ဝင်းကရွာ တူးဖော်ရာတွင် ပုဂံခေတ်ထက် ရှေးကျသော အုတ်ခွက်ဘုရားနှစ်ချပ်။ နောက်ပိုင်း ဆက်လက်ပြီး ကျိုက်ကသာမြို့ဟောင်း တူးဖော်ရာမှာလည်း အုတ်ခွက်ဘုရားများနှင့် ငွေဒင်္ဂါးများ တစ်ထောင်ကျော် ရခဲ့သည်။ ပျူဒင်္ဂါးခေတ် ဖြစ်သည်။ ပုံစံမှာတော့ ကွဲပြားသည်။ ဒွါရဝတ် မွန်မြို့ဟောင်းမှာတွေ့သည့် ဒင်္ဂါးပုံစံဖြစ်သည်။ အုတ်ခွက်ဘုရားပုံမှာလည်း အလယ်တွင် ဂေါတမဘုရားပုံ၊ ဘေးနှစ်ဖက်မှာ အဂ္ဂသာဝကနှစ်ပါးနှင့် အထက်ပိုင်းမှာ ပွင့်တော်မူခဲ့သော ကကုသန် (ကကုသန္ဓ)၊ ကောနာဂုံ (ကောနာဂါမန)နှင့် ကဿပ (ကဿပ)ဘုရားပုံများကို တွေ့ရသည်။ (၆)ရာစုခေတ် ရှေးမွန်စာကို ဘုရားပလ္လင်ရှေ့တွင် ကမ္ပည်းထိုးထားသည်။ ကျိက္ကသာမြို့ဟောင်းမှရသော အုတ်ခွက်ဘုရားများသည် စိုစွတ်သောမြေအောက်တွင် နှစ်ပေါင်း(၁၀၀၀)ခန့် မြုပ်နေခဲ့သဖြင့် မြေပေါ်တွင်တွေ့ရသော ပုဂံခေတ် အုတ်ခွက်ကဲ့သို့ မမာဘဲ ပျော့တော့တော့ဖြစ်ပြီး အရောင်မှာလည်း စိးဖုတ်ထားသော အုတ်အရောင် မဟုတ်တော့ဘဲ နေလန်းထားသော အုတ်အရောင် ဖြစ်နေသည်။ စာတွေမှာလည်း ရာသီဒဏ်ကြောင့်

အပျက်များသည်။ ကျောက် = ဘုရား၊ ဓါရ် = နှစ်ခု၊ ခေါ်ခေါ် = ဤကား၊ သစ္စ (သတ္တတ) = ဆင်းတု၊ ပုံတူဟု အနက်ရှိသည်။ စာတွေ မခံလင်ပါ။ နောက်ကျောတွင် ဘာမျှ မရေးပါ။ ကျိတ္တသာမှာ တွေ့ရသော မွန်စာအက္ခရာပုံစံမှာ ဒွါရဝတီခေတ် (၆)ရာစု မွန်စာနှင့် တစ်ပုံစံတည်းဖြစ်သဖြင့် သုဓမ္မဝတီ (သထုံမြို့ဟောင်း)သည် ကေလာသတောင်ခြေနှင့် စစ်တောင်းမြစ်ကမ်းနား ယခု ကျိက်ကသာမြို့ဟောင်းနေရာတွင် တည်ထောင်ခဲ့ကြောင်း ဤအုတ်ခွက်တွေက သက်သေပြနေ တော့သည်။ ထို့ကြောင့် အုတ်ခွက်ဘုရားများသည် သမိုင်းအထောက်အထားအတွက် ကန်ဖိုးမဖြတ်နိုင် လောက်အောင် အဖိုးတန်ပါသည်။

ပုဂံတွင် အုတ်ခွက်အများဆုံး တွေ့ရပါသည်။ တချို့တွေ နိုင်ငံခြားသားတွေ ဈေးကြီးပေး ချ် ဝယ်သွားသဖြင့် ပြတိုက်မှာ အားလုံး မတွေ့နိုင်ပါ။ တချို့ ပြတိုက်မှာပြထားရာမှ အခိုးခံခဲ့ရသေး သည်။ မြင်းကပါဘက်မှာ (၁၉၀၆)ခုနှစ် အုတ်ခွက် ဘုရားပုံကို ရွှေပြားနှင့် ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့သည်ကို တွေ့ခဲ့၍ ပုဂံပြတိုက်မှာ ပြသထားခဲ့ရာမှ ခိုးခံခဲ့ရသည်။ လုံးဝ ပြန်မရတော့ပါ။ ဓာတ်ပုံသာ ကျန်ပါ၏။

[ကျောက်စာဌာန ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်း - ၄၅၅ ရှု။]

အုတ်ခွက်ဘုရားတွေမှာ အနော်ရထာမင်းကြီးသည် သတ္တတ၊ ပါဠိ၊ မွန်ဘာသာဖြင့် သုံးမျိုး ရေးခဲ့သည်။ တချို့ တက္ကတစာကို နာဂရီအက္ခရာဖြင့် ရေးပြီး အများစုမှာ မွန်အက္ခရာကို သုံးခဲ့သည်။ အနော်ရထာမင်း၏ ကျောက်စာဟူ၍ ယနေ့ထိ မတွေ့ရသေးပါ။ စောလူးမင်း၏ သတ္တတစာပါ အုတ်ခွက်ဘုရားပုံအရ သူ့ဘွဲ့သည် “ကြိဗြာဘရဏဒေဝ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သို့ပါဠိကျောက်စာ (မြိတ်မရသော)တွင် “ဗြိဗြာဘရဏ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အခြား သူ့အုတ်ခွက် ဘုရားတစ်ချပ်မှာ “သိရိဗြာဘရဏ”ဟူ၍တွေ့ရသည်။ ကျန်စစ်သား၏ဘွဲ့ကို အုတ်ခွက်ဘုရားမှာရော သူ၏ မွန် ကျောက်စာများမှာပါ “ဗြိတြိဘုဝနာဒိတျဓမ္မရာဇ”ဟူ၍ သတ္တတ၊ ပါဠိရောလျက် အမြဲတွေ့ရသည်။

အနော်ရထာမင်း၏ အုတ်ခွက်ဘုရားများမှာ ဘုရားတစ်ဆူ၊ ငါးဆူ၊ (၁၀)ဆူ၊ (၃၀)ဆူ၊ (၅၀)ဆူထိ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အလောင်းစည်သူမင်းကတော့ အဆူ (၁၀၀)ထိ ပြုလုပ်ခဲ့၍ အများဆုံး ဖြစ်သည်။ သူသည် ရွှေဂူကြီးကိုတည်ခဲ့၍ ရွှေဂူဒါယကာဟုလည်း ခေါ်၏။ ထိုဂူတွင် ပါဠိကျောက် စာရှည်ကြီးကို ရေးထိုးခဲ့ သည်။ သူ့ဘွဲ့မှာ “ဗြိတိဘုဝနာဒိတျ ပဝရဓမ္မရာဇ” ဖြစ်၏။ သူ့ကျောက်စာမှာ သတ္တတ၊ ပါဠိ ရောနေ၏။ “တြိ”-အစား “တိ”ဟူ၍ ပါဠိ ဖြစ်နေပါသည်။ ဆရာလုစ်က သူ့အား စည်သူ(ပထမ) (Saffu I)ဟု ခေါ်၏။ ဘုရားလောင်း ရွှေဂူဒါယကာ၊ ဆင်ဖြူအရှင် ရွှေဂူဒါယကာ၊ သက်တော်ရှည်ဟူ၍ အမည်များစွာ ရှိသည်။ ဆရာလုစ်က ဒီမင်းကို မွန် - မြန်မာသွေးဟု ယူဆ သည်။ ဒီယူဆချက် သိအိုရီကို ထောက်ခံသည့် အုတ်ခွက်လေးချပ် ပုဂံတွင် (၁၉၇၀) ပြည့်နှစ်မှ (၁၉၈၃) ခုနှစ်လောက်က တွေ့ခဲ့ရသည်။ မွန်လို အုတ်ခွက်နှစ်ခု ကို ဦးစိုကေထံမှ တွေ့သည်။ ထိုစဉ်က ပုဂံတွင် တာဝန်ခံ သုတေသနမှူးဖြစ်သူ ဦးစိုကေထံတွင် စာရေးသူတွေ့ရ၍ မင်္ဂလာနှင့် ဓာတ်ပုံများ ရိုက်ခဲ့သည်။ ဦးစိုကေ အနိစ္စရောက်သောအခါ သူ စုဆောင်းထားသော ထိုအုတ်ခွက် များမှာ ဘယ်ရောက်ကုန်ပြီလဲဆိုသည်ကို မသိနိုင်တော့ပါ။ ယင်း လေးချပ်အနက် နှစ်ချပ်မှာ ပါဠိစာ ဖြစ်၍ ကျန်နှစ်ချပ်မှာ မွန်လိုရေးထားပါသည်။ မွန်လိုကို ကျန်စစ်သားမင်း၏ ချစ်လှစွာသော သားမက် တော်၏ မယ်တော်မိဖုရားကြီး မဟာဒေဝီ စူဠာမင်္ဂလာဖြစ်သည်။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ ချစ်လှစွာသော

သုတေသနစာပေများ

၃၄၁

သားမက်ဘွဲ့မှာ "ကြွလောက သိပ်ဝီဇယျ"ဖြစ်သည်။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ချစ်လှ စွာသော သမီးတော် ရွှေအိမ်သည်၏ဘွဲ့မှာ "ကြွလောက စုဠာမဏိ"ဖြစ်သည်။

သက္ကတ၊ ပါဠိရော အုတ်ခွက်စာမှာ

မြန်မာပြန်

(၁) ငြိတြိဘုဝ

ငြိတြိဘုဝနာ ဒိတုဓမ္မ

(၂) နာဒိတုဓမ္မရညော

ရာဇ(ကျန်စစ်သား)မင်း၏

(၃) ဝိယဓိတာယကြွ

ချစ်လှစွာသော သမီးတော် ကြွ

(၄) လောကစုဠာမဏိ

လောက စုဠာမဏိ ဒေဝီ

(၅) ဒေဝိယာကတာယံ

သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်

(၆) ဗုဒ္ဓပတိမာဝိမုတ္တ

ပါရခြင်းအကျိုးငှာ ဤဗုဒ္ဓ

(၇) ထာယာတိ။

ရုပ်တုတော်ကို ပြုလုပ်လှူဒါန်းအပ်ပြီ။

သက္ကတ - ကြွလောက အစား ကြွလောက = လောက (၃)ပါး (တိလောက)။ ပါဠိ - ပဋိမာ အစား ပတိမာ ဟုရေးသည်။

သားမက်တော်၏ သက္ကတ၊ ပါဠိရော အုတ်ခွက်စာမှာ

မြန်မာပြန်

(၁) ငြိတြိဘုဝနာ

ငြိတြိဘုဝနာ ဒိတုဓမ္မရာဇ (ကျန်စစ်

(၂) ဒိတုဓမ္မရညောဝိ

သား)မင်း၏ ချစ်လှစွာသော သား

(၃) ယဇာမာတရေနကြွ

သမက်တော် ကြွလောက သိပ်ဝီ

(၄) လောကသိပ်ဝီဇယ

ဇယ မည်သော မင်းသားသည် သံ

(၅) နာမကေန ကတာယံ

သရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ပါရ

(၆) ဗုဒ္ဓပတိမာ ဝိမုတ္တ

ခြင်း အကျိုးငှာ ဤဗုဒ္ဓရုပ်တုတော်ကို

(၇) ထာယာတိ။

ပြုလုပ်လှူဒါန်းအပ်ပြီ။

သားမက်တော် မွန်မင်းသား ကြွလောကသိပ် ဝီဇယ၏ မယ်တော်က မွန်ဘာသာဖြင့် အုတ်ခွက်နှစ်ချပ် ပြုလုပ်ခဲ့သည်ကို ကျွေ့ရှိသည်။ တစ်ချပ်က တိုးပြီး တစ်ချပ်ကရှည်သည်။ ရှည်သော အုတ်ခွက်ကျောရှိ ရှေးမွန်စာမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။

ရှေးမွန်စာ

မြန်မာပြန်

(၁) ဝေါအ်ကျေ

ဤဘုရားကို ကြွလောက

(၂) က်သိုင်အ်မွော

သိပ်ဝီဇယ မင်းသား၏

(၃) အ်ကြွလောက

မယ်တော် မဟာဒေဝီ

(၄) သိပ်ဝီဇယျ

စုဠာဏဓိ ပြုလုပ်လှူဒါန်းသည့်

(၅) မဟာဒေဝီစုဠာမ

အကျိုးအားဖြင့် ဘုရားဖြစ်ရပါစေ

(၆) ဏိမကိန္န

သတည်း။ (ဘုရားဆင်းတုတော်ကို

(၇) ဝေါအ်သြရ်ဂေါ

ပြုလုပ်လှူဒါန်းသော ကောင်းမှုကြောင့်

(၈) အ်သ်ကျေက်။

အဆုံးဘဝတွင် ဘုရားဖြစ်ရပါလို၏

ဟု ဘုရားဆုပန်သော မွန်မိဖုရားဖြစ် သည်။)

အုတ်ခွက်ပါဠိစာ

- (၁) မြို့ကြံဘူဝနာ
- (၂) ဒိဏ္ဍမဗ္ဗရညောပိ
- (၃) ယဇာမာတရေနတြေ
- (၄) လောကသီဃိဝိဇယ
- (၅) နာမကေန ကတာယံ
- (၆) ဗုဒ္ဓပကိမာ ဝိမုတ္တ
- (၇) ဘာယာတိ။

ဝေါအ်ကျေ
ကံသိုဝ်အဗ္ဗော
အ်တြေလောက
သီဃိဝိဇယျ
မဟာဒေဝီစူဠာမ
ဏီမကိန္နံ ဝေါအ်
ဩရ် ဂေါအ်ဒသ်
ကျေကံ။ ဝ။*

မြန်မာပြန်
*ဤဘုရားကို
တြေလောက
သီဃိဝိဇယျ
၏မယ်တော်
မဟာဒေဝီ စူဠာ
မဏိပြုလုပ်သည့်
အကျိုးအားကြောင့်
ဘုရားဖြစ်ရပါစေသော်။ ဝ။*

ဤဖော်ပြပါ ပုဂံ၌တွေ့ရသည့် ပါဠိနှင့် ရှေးမွန်စာပါသော ပုဂံကျန်စစ်သားခေတ်ကို အထောက်အထားပြု၍ (၁၉၅၀)ခုနှစ်၊ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ကျောင်းသားသမဂ္ဂဆောင်၌ ဇန်နဝါရီ (၂)ရက်နေ့ညတွင် ဆရာကြီးလှစ်၏ 'Mons of the Pagan Dynasty' ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဟောပြောစဉ် က ကျန်စစ်သားသည် ငရမန်ကုန်းကို ဖြိုခွင်းနိုင်ဖို့ မွန်မင်း မနုဟာ၏အန္တယ်တော်များရှိရာ ပုပ္ဖားနှင့် ကျောက်ဆည်ဒေသမှာ ပုဂံနန်းရေးကို ရယူရေး စည်းရုံးနေသော အင်အားစုများရရှိရန် မွန်များနှင့် 'Give and Take ပေါ်လစီသုံးခဲ့သည်။ မိမိအား ကူညီကြပါက မွန်နှင့် မြန်မာများကို တန်းတူထားမည်။ မိမိအား ဆက်ခံမည့်မင်းသည် မိမိသား မဖြစ်စေရ။ မိမိမြေး မွန်-မြန်မာသွေး ဖြစ်စေရမည် ဟု ကတိကဝတ်ပြုခဲ့ဟန်တူကြောင်း၊ မိမိ၏ သမီးတော် ရွှေအိမ်သည်အား မွန်မင်း၏မြစ်တော် နာဂသမန်းနှင့် ထိမ်းမြားစေခဲ့၍ ကျန်စစ်သားအား မွန်အင်အားစုက ကူညီသဖြင့် ငရမန်ကုန်းရန်ကို ဖြိုနိုင်ပြီး မင်းဖြစ်လာရခြင်းဖြစ်သည်ဟု တွေးထင်ပါကြောင်း ဟူ၍ ဟောပြောခဲ့သည်။ ယင်းလက်ချာကို JBRS ခေါ် သုတေသနအသင်းကုန်ယယ်၊ အတွဲ (၃၆)မှာ (၁၉၅၃)တွင် ပုံနှိပ်ခဲ့ပါသည်။ စာမျက်နှာ (၁)မှ (၁၇)ထိ ဖြစ်ပါသည်။

ဤသီအိုရီကို (၁၉၅၆)ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ (၂၆) (၂၇)တွင် မင်္ဂလာဒုံ၌ကျင်းပသော 'The Annual Conference of the Defence Services' မှာ ဟောပြောခဲ့ပြီး (၁၉၆၉)ခုနှစ်ထုတ် သူ၏ (OBEP) စာအုပ်ကြီးတွင်လည်း ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

မြန်မာစကားမှာ ပညာရှိတို့အတွေး ပြေးကြည့်သည်ထက် မှန်သည်ဆိုသလို (၁၉၇၀)မှ (၁၉၈၁)ခုနှစ်အတွင်းလောက်တွင် စာရေးသူ တွေ့ခဲ့သော အုတ်ခွက်လေးချပ်တို့သည် ဆရာလုစ်၏ သီအိုရီကို အပြည့်အဝ ထောက်ခံအတည်ပြုနေပါပြီဟူ၍ စာရေးသူသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကွန်ဖရင့် လေးနေရာတို့တွင် စာတမ်းအဖြစ် တင်ပြခဲ့ပါသည်။ သုတေသီများနှင့် သမိုင်းပညာရှင်များ အထူးစိတ်ဝင်စားကြသည်။ အုတ်ခွက်ဘုရားများသည်လည်း ခေတ်ပြိုင်ဖြစ်၍ ပုဂံမြို့ဟောင်းမှာ တွေ့ခဲ့ရသဖြင့် ခိုင်လုံသော သက်သေအထောက်အထားများဖြစ်သည်။

အခြားအထောက်အထားတစ်ခုမှာ အလောင်းစည်သူမင်းလက်ထက် တည်သော ပုဂံမြို့ မင်းကြီး၏ကောင်းမှု သဗ္ဗညုဂူဘုရားအနီးရှိ လောကထိပ်ပန်ဂူဘုရား အတွင်းနံရံများတွင် ဗုဒ္ဓဝင်ခန်း၊ ဇာတ်နိပါတ်တော်များအကြောင်းတို့ကို ရောင်စုံပန်းချီရုပ်ပုံများအောက်တွင် မွန်ဘာသာနှင့် မြန်မာ ဘာသာများဖြင့် ဖွဲ့နွဲ့၍ ရေးထားခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

ပုဂံရှိ ရှေးခေတ် မွန်ပုံစံဂူများတွင် မွန်မင်စာများသာ တွေ့ရ၏။ နောင်ခေတ် ဂူဘုရားများ မှာ မြန်မာစာသာ တွေ့ရ၏။ ဤ လောကထိပ်ပန် ဂူဘုရားတစ်ဆူသာလျှင် မွန်-မြန်မာဘာသာတို့ ဖြင့် ပူးတွဲလျက် တွေ့ရခြင်းသည် အလွန်ဆန်းကြယ်နေပါသည်။ တိကျသောမှတ်တမ်း မတွေ့ရစေ ကာမူ မွန်မြန်မာသွေးဖြစ်သော အလောင်းစည်သူမင်း တည်ဆောက်ခဲ့သည်ဟု စာရေးသူ ယူဆမိ သည်။

လောကထိပ်ပန် ဂူပုံစံမှာလည်း ခေတ်ပြောင်းစ မွန်ဂူ ဗိသုကာပုံစံ (၁၁၁၃) ခုနှစ် တည်သည့် ရာဇဂုမာရမင်းသား၏ မင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီးလောက် မကြီးပါ။ ရာဇဂုမာရတည်သော မွန်ဗိသုကာ ပုံစံ ဂူအတွင်းနံရံအားလုံးမှာ မွန်စာတစ်မျိုးတည်းသာ ရေးခဲ့သော်လည်း လောကထိပ်ပန်ဂူ၏ အထက် ပိုင်းတွင် ဗုဒ္ဓဝင်နှင့် ပတ်သက်သည့် အကြောင်းတွေကို မွန်လိုရေးထားပြီး အောက်ပိုင်းဇာတ်ကြီး (၁၀)ဘွဲ့ အကြောင်းများကို ရှေးမြန်မာလို ရေးထားသည်။ မြန်မာလိုရေးရာမှာ မွန် ပုံစံ စာလုံးပေါင်း များစွာ တွေ့ရသည်။ မြစေတီ မွန်-မြန်မာစာမှာသုံးသည့် နှစ် = ဆက်သသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ မဟော်သမာဇာတ်တွင် 'သူ တကကလက်ဆောင်နှစ်အေ'၊ 'သုခမိန် လိယျောက်မင် နှစ်ပိယျေဆ်'ဟု တွေ့ရသည်။ မြစေတီတွင် သက္ကတ ပြဇာတ်ကို မွန်နှင့် မြန်မာက ပြဇာတ်ဟုရေးပြီး လောကထိပ်ပန်ဂူတွင် ပြဇာတ်ဟု တွေ့ရ၏။ ကျန်စစ်သား မွန်ကျောက်စာမှာ သက္ကတ 'ပုဏျ'ကို 'ပုန်'ဟုရေး၏။ လောက ထိပ်ပန်မှာ 'ဖန်ဟိအ်သော'ဟု ရေးသည်။ ပါဠိမှာ 'ပုည' ဖြစ်သည်။

ပါဠိဘာသာနှင့် ပုညဝေါဟာရတွေမှာ ယနေ့ထိ မပြောင်းပါ။ ကျန်စစ်သား မွန်ကျောက်စာ နှင့် မွန်မင်စာများ၊ ရာဇဂုမာရ၏ မွန်မင်စာများမှာ တွေ့ရသော 'ဗျာဒိတ်ပေး၏'ကို 'ဗျာဒေသိပိယံ အေ'ဟု လောကထိပ်ပန် မြန်မာမင်စာမှာ တွေ့ရသည်။ ဗျာဒိတ်ဝေါဟာရသည် သက္ကတ 'ဗျာဒေ' မှ မွန်နှင့် မြန်မာကျောက်စာ၊ မင်စာများတွင် 'ဗျာဒေသိ'ဟူ၍ ပုဂံခေတ်တွင် ရေးခဲ့ပါသည်။ ပါဠိ တွင် 'ဗျာဒိတ္တ'ဝေါဟာရ လုံးဝမရှိပါကြောင်း သုတေသီများ မှတ်သားရမည်။

မြစေတီ မြန်မာတွင် 'ပယ်မယာ'ဟု ရေးသလို ဤဂူ၌လည်း စန္ဒကုမာရဇာတ်တွင် 'ပယ်မယာ'ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'မင်ခေတ်သော မယာ'ဟူ၍လည်းကောင်း တွေ့ရသဖြင့် 'ပယ် မယာ'ဆိုသည်မှာ 'ချစ်မယား'ဟု အနက်ရှိကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ဤဂူရှိ ရှေးမြန်မာအချို့ မွန်ပုံစံ စာလုံးပေါင်းခဲ့၏။ ၎င်းမှာ 'ကျွန် = ကျော့န၊ ကျွဲ =

ကျွေး၊ သူကြွယ် = သကြွယ်၊ လွတ် = လွှတ်၊ မွန် = မေါန်၊ ဆွဲ = ဆော့၊ ဆွမ်း = ဆော်၊ ညွတ် = ညောတ်၊ ညွန် = ညောန်၊ နွယ် = နောယ်၊ လွန် = လောန်၊ လွတ် = လောတ်၊ လွတ် = လောတ် စသည်တို့ကို တွေ့ရသည်။ လောကထိပ်ပန် ဂူဘုရားကို လေ့လာသူများကား ဆရာလုန့်နှင့် ဗိုလ်မှူးဘရင်တို့ ဖြစ်သည်။ ဗိုလ်မှူးဘရင်သည် ဆရာလုန့် အကူအညီဖြင့် လောကထိပ်ပန် စာအုပ်ကို (၁၉၆၂)ခုနှစ်တွင် သမိုင်းကော်မရှင်မှ အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ စာအုပ်ထွက်ပြီးသည့်နှင့် သူတို့ အဖတ်များ၍ အနက်မသိသော မွန်စာ 'ကုင်ကောအ် = ညွပ်ရိုးတော်ကို' ကုန်ကေါအ်'ဟု ဖတ်ခဲ့သဖြင့် စာရေးသူသည် ပုဂံသွားပြီး လေ့ကားထောင်၍ ဖတ်ရှုရာ သူတို့ အဖတ်များခဲ့ကြောင်းကို သိရတော့သည်။ ရန်ကုန် ပြန်ရောက်သည်နှင့် စစ်ဆေးရုံတွင် တက်နေသော ဗိုလ်မှူးဘရင်အား ပြောပြရာ အထူးဝမ်းသာသွားသည်။ ဘီလပ်ရှိ ဆရာလုန့်ထံ စာရေးရှင်းပြ၍ ဆရာကြီးက အထူးကျေးဇူးတင် ဝမ်းသာကြောင်း စာပြန်ခဲ့သည်။

ဗုဒ္ဓဝင် ညွပ်ရိုးတော်ဓာတ်သည် ဗြဟ္မာပြည်တွင် ဌာပနာထားခြင်းမှာ ထင်ရှားပါသည်။ ယင်းအကြောင်းကို ရာဇကုမာရ်၏ မြင်းကပါ ဂူပြောက်ကြီး မွန်မင်စာတွင် ဆရာလုန့်က ကုင်ကောအ်ဟု မှန်ကန်စွာ ဖတ်ရှုခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ လောကထိပ်ပန်ဂူဘုရားကို ဝိသုကာရှုထောင့်၊ ပန်းချီဆေးရေးရှုထောင့်၊ မွန်နှင့်မြန်မာ မင်စာအရေးအသားများ ရှုထောင့် စသည်တို့ကို လေ့လာခြင်းဖြင့် မွန် မြန်မာ သွေးဖြစ်သော အလောင်းစည်သူ (ခိုကြိတ်ဘုရားဒီတုပဝရ) ဘွဲ့ခံသော မင်းတည်ခဲ့မည်ဖြစ်ကြောင်း စာရေးသူ ယူဆခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပုဂံအမည်ကို အေဒီ (၁၀၅၀)ခန့် (Cham) ကျောက်စာ၊ ယခု တောင်ဗီယက်နမ်မှာ ပုကန်၊ ပုကါမ်ဟူ၍ အစောဆုံးတွေ့ရသည်။ ကျန်စစ်သား မွန်ကျောက်စာတွင် ပုကါမ်၊ ပေါကါမ်၊ ဗုကါမ် ဟူ၍ သုံးမျိုးတွေ့ရသည်။ သက္ကရာဇ် (၅၅၈) အေဒီ = (၁၀၉၆)ခုတိုး မြန်မာကျောက်စာမှာ 'အရိမဒ္ဒနပူရမည်သော ပုကံပြည်'ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ မွန်ကျောက်စာတွင် အရိမဒ္ဒနပူရဟူ၍လည်းကောင်း၊ တတ္တဒေသ ဟူ၍လည်းကောင်း တွေ့ရသေးသည်။ ပူပြင်းခြောက်သွေ့သော ဒေသဟု အနက်ဆောင်သည်။ ခေတ်မြန်မာတွင် ပေါက္ကံပြည်ဟုလည်း ရေးသည်။ အုတ်ခွက်ဘုရားများကို ပုဂံတွင် ဘုရင်များသာမက ကလန်၊ သံဗျင်၊ မွူးမတ်၊ တရားသူကြီး၊ မြို့စားများ၊ မိဖုရားများ၊ မင်းသား၊ မင်းသမီးများနှင့် သာမန်လူ အသည်သားများသည်လည်း ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့ကြသည်။

အနော်ရထာခေတ် စိန်ပေဟ်မိဖုရားသည် မွန်လို၊ ပါဠိလို နှစ်မျိုးရေးပြီး ဆုအမျိုးမျိုး တောင်းခဲ့သည့် မဟေသီမိဖုရားကြီးဖြစ်ကြောင်း သူ့အုတ်ခွက်ဘုရား၌ ပါဠိလို ရေးထားပါသည်။ ယင်း စိန်ပေမိဖုရားကြီး၏ ပါဠိစာ ဘာသာပြန်မှာ 'စိပေ အမည်ရှိသော ရတနာမဟေသီ ယာ - ချစ်လှစွာသော အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရားကြီးသည်၊ ဣမ်ဗုဒ္ဓပဋိမာ - ဤ မြတ်စွာဘုရားဆင်းတုတော်ကို မိမိလက်တော်ဖြင့် ပြုလုပ်လှူဒါန်းအပ်ပြီ'

မွန်လိုရေးသော အုတ်ခွက်ဘုရားတွင် ဘုရားဆုပန်ထားသည်။ ကျန်စစ်သားမင်း၏ မိဖုရားတစ်ပါးဖြစ်သော သမ္ဘူလသည် ကြိလောကဝဋ်သကာဒေဝီ အမည်ဖြင့် အုတ်ခွက်ဘုရား ပြုလုပ်လှူဒါန်း၍ 'သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက်ပါရစေခြင်းမှာ မိမိ လက်တော်ဖြင့် ပြုလုပ်လှူဒါန်းအပ်ပါသတည်း'ဟု ဆုတောင်းထားသည်။

မြန်မာအစ တကောင်းကံဟု ဆိုရိုးရှိသော်လည်း တကောင်းမြို့တွင် တွေ့ရသော အုတ်ခွက်

ဘုရားများမှာ အနော်ရထာခေတ်သာ တွေ့ရသည်။ ပုဂံနှောင်းခေတ်တွင် အသည်သား(ဝါ) အရပ်သားတွေ မွန်လို အုတ်ခွက်ဘုရား လှူ၍ နိဗ္ဗာန်ချ၊ တောင်းထားသည်လည်း တွေ့ရသည်။ အုတ်ခွက်တစ်ခုမှာ 'ဝိပါကကျောက်ဝေါအ်လောင်ယင်လေန - မကိန္နိ ဓယ်မိဂေါအ်နိဗ္ဗာန်' ဟု ရေး၏။ ဘာသာပြန်မှာ 'လိုင်ယင်လင် - ပြုလုပ်သော ဤဘုရားအကျိုးငှာ နိဗ္ဗာန်ကို ငါရလို၏' ဖြစ်သည်။

အာနန္ဒဘုရားအနီး မောင်ချစ်စကုန်း၌ တွေ့ရသော မြန်မာအုတ်ခွက်များမှာ ပြုလုပ်လှူဒါန်းသူ အမည်မပါဘဲ သစ်ပင်၊ သစ်သီး၊ သစ်ပွင့် အမည်များသာ တွေ့ရသဖြင့် ထူးဆန်းနေပါသည်။

ဥပမာ ဤမျှသော်ကား ဘုရားဖြစ်ငှာတည်း။ ရှောက်ပွင့်၊ အုတ်ခွက်ပေါင်းများစွာ တွေ့ရပြီး 'ကြာနီ၊ ကင်ပွန်း၊ ဖာလာဖြူ၊ စန္ဒကူး၊ လက်ထုပ်ပွင့်၊ အောင်မဲညို၊ ငှက်ပျော၊ သရက်သီး၊ မုန့်ညင်း၊ နှမ်း၊ သခွား၊ ကုလားပဲ၊ ဆပ်သွား၊ ပိတ်ချင်း၊ စမုံနက်၊ ပဲလွမ်း၊ ပဲကြီး၊ ကုံကော်၊ ချယားပွင့်၊ ကတိုး၊ ဥသျှစ်သီး၊ ဆိတ်ဖူး' စသည်ဖြင့် ပါရှိသည်။

ထားဝယ် ရှင်မုတ္တီးဘုရားအနီးတွင်တွေ့ရသော မွန်စာပါ အုတ်ခွက်ဘုရား နှစ်ချပ်တွင် မြို့စား၊ သံဗျင်၊ အနန္တဇေယျဘိကြာနီ၏ ဆုတောင်းပုံမှာ

'ဤဗုဒ္ဓဘုရား ဆင်းတုတော်ကို ဩတြိဘောဝနာဒိတျ ဓမ္မရာဇ် (ကျန်စစ်သားမင်း)၏ ကျွန် - ဒဝါယ်မြို့စား 'သံဗျင် အနန္တဇေယျဘိကြာနီ' ပြုလုပ်လှူဒါန်းပါသည်။ ငသခင်မင်း ဘုရားဖြစ်သောအခါ ကျွန်ုပ်သည် သင်၏တပည့် (ရဟန္တာ) ဖြစ်ရပါလို၏'

ဟု ဆုတောင်းထားသဖြင့် ကျန်စစ်သားမင်းကြီးအား မြို့စားများက မည်သို့ရှိသကြောင်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားပါသည်။

အခြား ထားဝယ်မြို့စား 'ယိဒီ' အမည်ရှိသူကလည်း ယင်းသို့ မွန်လိုရေး၍ ဆုတောင်းထားပါသည်။ ကျန်စစ်သား၏ ဘွဲ့အမည် စာလုံးပေါင်း အနည်းငယ် ပြောင်းနေ၏။ ထားဝယ်မြို့ကို မွန်ကိ ဒဝါယ်ဟု ရေးခဲ့ပါသည်။ စာဖတ်သူအား သိစေလိုသော စေတနာဖြင့် ဤဆောင်းပါးကို အပြည့်အစုံ ရေးမည်ဆိုပါက စာအုပ်တစ်အုပ်အဖြစ် ထုတ်ဝေနိုင်ပါသည်။ အထက်ပါ တင်ပြသော အထောက်အထားများနှင့် စာရေးသူ၏ ယူဆချက်များသည် တစ်ထစ်ချ မှန်သည်ဟု မဆိုပါ။ မည်သူမဆို ဝေဖန်ချက် ရေးစေလိုပါသည်။ စာရေးသူထံသို့ အခါမရွေး ဆွေးနွေးနိုင်ပါသည်။

ပုဂံသမိုင်းကို တုတ်တမ်းပြောရမည်ဟု အဆိုရှိပါသည်။

ဥပမာ ရာဇကုမာရ်မင်းသားကိုပင် ကျန်စစ်သား၏သားတော် မဟုတ်ဟူ၍ စောဒကတက်ခဲ့သော ဆရာတစ်ဦး ဝေဖန်ခဲ့သည့် ဆောင်းပါးကို လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ် (၂၀)ကျော်က အံ့ဩစွာ ဖတ်ခဲ့ဖူးသည်။ ဖော်ပြပါ ဆရာလုစ်၏ထင်မြင်ချက် သီအိုရီကိုလည်း လက်မခံသူရှိသလို လက်ခံသူလည်း ရှိသည်။ ထိုအကြောင်း ဆောင်းပါးနှစ်မျိုးစလုံး ဖတ်ခဲ့ဖူးပါသည်။

ဥပမာ ကျန်စစ်သားမင်း၏ မွန်ကျောက်စာတွင် သူသည် ပထမဘဝမှာ ရာမမင်းမျိုး၊ ဒုတိယဘဝမှာ ဗိဿနိုးနတ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး သရေခေတ္တရာပြည်ကို တည်ခဲ့သည်။ ထိုမှ ကွယ်လွန်သော် ဗြဟ္မာပြည်သို့ ရောက်ခဲ့သည်။ ဘုရားအရှင် သာသနာတော် (၁၆၂၈)နှစ်တွင် ပုဂံပြည်တွင် လူအဖြစ်ရပြီး မင်း ဖြစ်သည်။

နေမျိုးနွယ်ဟု ရေးခဲ့သည်ကို မည်သူယုံမည်နည်း။ မှန်နန်းက (၁၉)ရာစုတွင် ရေးခဲ့သည့် ပဉ္စကလျာဏီ မင်းသမီးမှ ဖွားမြင်သည်ကိုသာ ယုံကြည်မည်ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ သမိုင်းအမှန်ကို တိတိကျကျ အများလက်ခံအောင် ရေးပြရန် မလွယ်ကူကြောင်း ဟူ၍သာ တင်ပြလိုပါသည်။

အညွှန်းစာများ

Luce, G.H.

'Mons of the Pagan Dynasty'
A Special Lecture, delivered on
2nd Jan, 1950; JBRS, Vol 36,
1953; Three Special Lectures
Delivered at the Annual Conference
of the Defence Services on 26th, 27th
Sept. 1956 at Mingaladon.

Luce, G.H.

Myinkabagubyauk-gyi of Rajakumar (1113)
Bulletin of the Burma Historical Commission
(BBHC).
Vol 2, 1975.

OBEP, New York University-3 Vols. 1969-1970.
Pali and Old Mon Glosses in Pagan Temples,
JBRS, Vol 58, 1975.

Nai Pan Hla

Old Terracotta Votive Tablets and
New Historical Perspective of Old Myanmar.
A paper read at Northern Illinois University 1994;
Sophia University, 1995; 40th International Conference
of the Eastern Studies, The Institute of Eastern Culture,
Tokyo, 1995.

သမိုင်းတန်ဖိုးကြီးသော အုတ်ခွက်များ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ သမိုင်း
ဂျာနယ်၊ မျက်နှာ ၁၀၂ မှ ၁၁၁၊ ၁၉၈၅။

ဦးမြ

ရှေးဟောင်းအုတ်ခွက် ရုပ်ပွားဆင်းတုတော်များ ပထမတွဲ၊ ဒုတိယ
တွဲ။ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက်။ ၁၉၆၁။

Shin, Bohmu Ba

'The Lokahteikpan' Old Mon and Old Myanmar Glosses
on the Inner Walls, 1962. Yangon University Press.

[ဓမ္မတာဘိမုဂ္ဂစင်း။ ။ အမှတ် ၄၄၄-၄၄၅၊ နှုတ်-ဆုတ်၊ ၁၉၅၇]

ကုသိနာရုံ၊ ရဂုံသာမော၊ ကုက္ကိတော မဟုတ်ပါ

ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန ကျောက်စာဝန်ထောက် ဦးချစ်သိန်း ပြုစုထုတ်ဝေခဲ့သော 'မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ်' မြန်မာပြန် စာမျက်နှာ (၈၇)၊ ပဲခူးထန်းတောကြီးရွာ ရွှေမုရွှေ ဆုတောင်းပြည့်ဘုရား မွန်ကျောက်စာ တတိယစာပိုဒ်တွင် 'ကုသိနာရုံ' ပြည်၊ မလ္လာမင်းတို့၏ ကုက္ကိတောဥယျာဉ်၌ ငါဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့ 'ဟု တွေ့ရသည်။ ယင်းစာပိုဒ် နောက်ဆုံးစာကြောင်း၌ 'ကဆုန်လပြည့်နေ့၌ ကုသိနာရုံပြည်၊ မလ္လာမင်းတို့၏ ကုက္ကိတောဥယျာဉ်၌ မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူ၏' ဟူ၍ မှားယွင်းစွာ မြန်မာ ပြန်ဆိုခဲ့သည်။

ထို့ပြင် ယင်းစာအုပ်သည် စာမျက်နှာ (၈၉) ပဲခူးဘုရားကြီး မွန်ကျောက်စာ မြန်မာပြန် ၌ အထက်ပါအတိုင်း မှားယွင်းစွာ တွေ့ရသည်။ ထိုမျှမက ယင်းစာအုပ် စာမျက်နှာ (၉၂) တွင် မိုးခိုင်းကြီးဘုရား၊ မွန်ကျောက်စာ မြန်မာပြန်၌လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်း၊ အင်ကြင်းတော အစား ကုက္ကိတောဟုပင် ပြန်ဆိုခဲ့သည်။ ယင်းစာအုပ် စာမျက်နှာ (၉၈) ပဲခူးသွားတော်ဓာတ် (၃၃) ဆူ မွန်ကျောက်စာ မြန်မာပြန်မှာလည်း အင်ကြင်းတော အစား ကုက္ကိတော ဟူ၍ပင် မှားယွင်းစွာ ပြန်ဆိုထားသည်။

ယင်းမွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ် စာအုပ်ကို (၁၉၆၅) ခုနှစ် နိုဝင်ဘာ (၁၂) ရက်နေ့တွင် တက္ကသိုလ်များ ပုံနှိပ်တိုက်မှ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်။

ကျောက်စာကို စိတ်ဝင်စားသူများအနက် ဦးသိန်းထွန်းဆိုသူ သုတေသီတစ်ဦးက စာအုပ် ဘာသာပြန်များကို စိတ်ဝင်စားစွာ ဖတ်ရှုပြီး (၁၉၆၆) ဩဂုတ်လတွင် လုပ်သားပြည်သူ့နေ့စဉ် သတင်းစာမှာ 'အင်ကြင်းတောလား၊ ကုက္ကိတောလား'။ မိမိ သိထားသည်မှာ 'ကုသိနာရုံ၊ ရဂုံ သာမော၊ အင်ကြင်းတော' ဖြစ်သော်လည်း ယခု ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာနမှ ထုတ်ဝေသော မွန်ကျောက်စာပေါင်းချုပ်မှာ 'အင်ကြင်းတောအစား ကုက္ကိတော' ဖြစ်နေပါ၍ မိမိသိထားသည်က မှားနေသလော။ ကျောက်စာဟူသည်မှာ မှန်လေ့ရှိသဖြင့် မိမိသာ အမှတ်မှားခဲ့လေရှေ့သလားဟူ၍ နိဂုံးချုပ်ထားသည်။

ထိုသို့ ဖတ်ရသောအခါ စာရေးသူသည် မနေသာတော့ပါ။ သုတေသီများ အမှန်ကို အမှန်အတိုင်း သိစေလိုသော စေတနာမှန်ဖြင့် ကျောက်စာက မှားသည်မဟုတ်။ ဘာသာပြန်သူ၏ အမှားဖြစ်ကြောင်း အင်ကြင်း (ပါဠိ-သာလ)။ ကုက္ကိ (ပါဠိ-သိရိသ) ဝေါဟာရများ ပုဂံခေတ်၊ ဗဂိုးခေတ် ပေစာနှင့် အရပ်သုံး စကားတို့တွင် မည်သို့ပြောင်းလာပုံ သမိုင်းကို ဇယားကွက်ဖြင့်ပြ၍ 'ကုက္ကိဟော မဟုတ်၊ အင်ကြင်းတော' သာ ဖြစ်ကြောင်းကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြသော ဆောင်းပါး တစ်စောင်ကို ထိုသတင်းစာမှာပင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည်။ အားလုံး ရှင်းလင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုအခါမှပင် ပြန်ဆိုသူ မွန်ဦးချစ်သိန်းကလည်း အမှားကို ဝန်ခံတော့သည်။

ဤလောကတွင် အမှားကိုဝန်ခံသူ အလွန်နည်းသည်။ စာရေးသူ၏ ဆရာရင်း ဆရာကြီး လုတ်သည်လည်း ပုဂံ နဂါးရံဘုရားနံရံရှိ ရှေးမွန်မင်စာများအနက် သုမေဓာအရှင်ရသောအား ဒီဗကံရာ ဘုရား ဗျာဒိတ်ပေးသည့်အခန်းကို ဘာသာပြန်မှား၍ စာရေးသူက စာရေး၍ပြင်ပေးသည်ကို ဝမ်းသာစွာ လက်ခံပြီး မိမိစာအုပ်ကြီး OBEP ရှေးမြန်မာ၊ ပုဂံခေတ်ဦး စာအုပ်နောက်ဆက်တွဲ အမှားပြင်ချက်တွင် စာရေးသူအား သူ့အမှားကို ပြင်ပေး၍ အထူးကျေးဇူးတင်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ သည်။

ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်နှင့် ရေးထုံးကျမ်း ပြုစုခဲ့သော ပညာရှင်နှစ်ဦးတို့သည် သေသည်အထိ အမှားကို ဝန်မခံကြပေ။ ဗိုလ်မှူးဘုရင်သည် လောကထိပ်ပန် မွန်မင်စာ အဖတ်မှားသဖြင့် စာရေးသူ ပြင်ပေးသည်ကို ဝမ်းသာစွာ လက်ခံခဲ့သည်။ ပညာရှင် ပီသသည်။

အင်ကြင်းပင်နှင့် ကုက္ကိုပင်သမိုင်း

(ရုက္ခ - SHOREA ROBUSTA) + (ACACIA SIRISSA)

ပါဠိ	ပုဂံမွန်	ပုဂံမြန်မာ	ဗဦး မွန်	မွန် ပေမူ	မွန် အရပ်သုံး
သာလ SALA	တိန္ဒာန်	အကြိုင် အပြိုင်	ခြတန်	မိတိန်	(မြန်မာသက်) အံင်ရေင် အင်ရေင်
သိရိသ SIRISA	သြိသ	ကုက္ကိုပင်	သြိဟ်	သြိဟ်	မိတိန် (အခေါ်မှားခဲ့သည်။)

မှတ်ချက်။ ။ ပါဠိသက်-မွန် သြိဟ် (ကုက္ကို)ကို စာပေနှင့်ကင်းကွာ၍ မွန်တွေ ဓမ္မပျောက်ခဲ့သည်။

အထက်ပါ ဇယားကွက်ကိုကြည့်လျှင် အလွန် ရှင်းပါသည်။ ပုဂံခေတ်တွင် အင်ကြင်းကို 'အကြိုင်/အပြိုင်'ဟူ၍ ရေးခဲ့သည်။ ယင်း မြန်မာအင်ကြင်းကို ခေတ်မွန်တွေက လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း (၁၀၀)ကျော်မှစပြီး မွေးစား၍ 'အံင်ရေင်/ အင်ရေင်'ဟု ခေါ်ဝေါ်ခဲ့၏။ မိမိစကား ပေမူ 'မိတိန်'ကို မွေးပြီး မြန်မာကုက္ကိုပင်ကို 'မိတိန်'ဟု မှားယွင်းခဲ့သည်။ အသက် (၁၀၀)ကျော် ရှိ မွန်အားလုံးသည် မွေးကတည်းက ယင်းသို့ ရှိခဲ့ကြသည်။

သို့ဖြစ်သဖြင့် စာပေနှင့် ကင်းကွာခဲ့သော မွန်များသည် အင်ကြင်းပင်နှင့် ကုက္ကိုပင် အမည်တို့ကို အထက်ပါ ဇယားအတိုင်း ရောယှက်ခဲ့သည်။ စာရေးသူလည်း မွေးကတည်းက ၎င်းအတိုင်း သိခဲ့ရာမှ ပုဂံ၊ ဗဦး၊ ပေမူ၊ အရပ်သုံး မွန်ဝေါဟာရများကို သေချာစွာ လေ့လာခဲ့သဖြင့် အမှန်ကို သိလာရခြင်းဖြစ်သည်။

စာပေသမိုင်းဖြစ်ရပ်များအရ ပုဂံခေတ်ဦးမှစပြီး မွန်နှင့်မြန်မာများသည် ပေါင်းဖက် ရောယှက် ခဲ့ကြသည်။ မွန်စကားကို မြန်မာမွေးစားသလို မြန်မာစကားကိုလည်း မွန်က မွေးစားခဲ့သည်။ သိန်းပေဖြင့် က 'ကျွန်တော်တို့ မွန်မြန်မာ' ဟူ၍ စာအုပ်တစ်အုပ်ပင် ပြုစုခဲ့သည်။

[ဂျပန်ဖြည့်၊ အိုကီနာဝါမှ ရေးသားသည်။ (၁၄.၇.၉၇)]

ကမ္ဘာ့ စာပင်းသမီး မှတ်တမ်းနှင့် အခြားစာပေများကို အခမဲ့ ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။
www.monlibrary.com

